నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

మజ్ఝిమనికాయే

ఉపరిపణ్ణాసపాళి

౧. దేవదహవగ్గో

౧. దేవదహసుత్తం

౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సక్కేసు విహరతి దేవదహం నామ సక్యానం నిగమో. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ''భిక్ఖవో''తి. ''భదన్తే''తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – ''సన్తి, భిక్ఖవే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – 'యం కిఞ్చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, సబ్బం తం పుబ్బేకతహేతు. ఇతి పురాణానం కమ్మానం తపసా బ్యన్తీభావా, నవానం కమ్మానం అకరణా, ఆయతిం అనవస్సవో; ఆయతిం అనవస్సవా కమ్మక్ఖయో; కమ్మక్ఖయా దుక్ఖక్ఖయో; దుక్ఖక్ఖయా వేదనాక్ఖయో; వేదనాక్ఖయా సబ్బం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం భవిస్సతీ'తి. ఏవంవాదినో, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా.

''ఏవంవాదాహం , భిక్ఖవే, నిగణ్ఠే ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదామి – 'సచ్చం కిర తుమ్హే, ఆవుసో నిగణ్ఠా, ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – యం కిఞ్చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, సబ్బం తం పుబ్బేకతహేతు. ఇతి పురాణానం కమ్మానం తపసా బ్యన్తీభావా, నవానం కమ్మానం అకరణా, ఆయతిం అనవస్సవో; ఆయతిం అనవస్సవా కమ్మక్ఖయో; కమ్మక్ఖయా దుక్ఖక్ఖయో; దుక్ఖక్ఖయా వేదనాక్ఖయో; వేదనాక్ఖయా సబ్బం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం భవిస్సతీ'తి? తే చ మే, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా ఏవం పుట్ఠా 'ఆమా'తి పటిజానన్తి.

''త్యాహం ఏవం వదామి – 'కిం పన తుమ్హే, ఆవుసో నిగణ్ఠా, జానాథ – అహువమ్హేవ మయం పుబ్బే, న నాహువమ్హా'తి? 'నో హిదం, ఆవుసో'.

'''కిం పన తుమ్హే, ఆవుసో నిగణ్ఠా, జానాథ – అకరమ్హేవ మయం పుబ్బే పాపకమ్మం, న నాకరమ్హా'తి? 'నో హిదం, ఆవుసో'.

'''కిం పన తుమ్హే, ఆవుసో నిగణ్ఠా, జానాథ – ఏవరూపం వా ఏవరూపం వా పాపకమ్మం అకరమ్హా'తి? 'నో హిదం, ఆవుసో'.

'''కిం పన తుమ్హే, ఆవుసో నిగణ్ఠా, జానాథ – ఏత్తకం వా దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం, ఏత్తకం వా దుక్ఖం నిజ్జీరేతబ్బం, ఏత్తకమ్హి వా దుక్ఖే నిజ్జిణ్ణే సబ్బం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం భవిస్సతీ'తి? 'నో హిదం, ఆవుసో'.

‘‘‘కిం పన తుమ్హే, ఆవుసో నిగణ్ఠా, జానాథ – దిట్ఠేవ ధమ్మే అకుసలానం ధమ్మానం పహానం, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పద’న్తి? ‘నో హిదం, ఆవుసో’.

౨. ‘‘ఇతి కిర తుమ్హే, ఆవుసో నిగణ్ఠా, న జానాథ – అహువమ్హేవ మయం పుబ్బే, న నాహువమ్హాతి , న జానాథ – అకరమ్హేవ మయం పుబ్బే పాపకమ్మం, న నాకరమ్హాతి, న జానాథ – ఏవరూపం వా ఏవరూపం వా పాపకమ్మం అకరమ్హాతి, న జానాథ – ఏత్తకం వా దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం, ఏత్తకం వా దుక్ఖం నిజ్జీరేతబ్బం, ఏత్తకమ్హి వా దుక్ఖే నిజ్జిణ్ణే సబ్బం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం భవిస్సతీతి, న జానాథ – దిట్ఠేవ ధమ్మే అకుసలానం ధమ్మానం పహానం, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదం; ఏవం సన్తే ఆయస్మన్తానం నిగణ్ఠానం న కల్లమస్స వేయ్యాకరణాయ – యం కిఞ్చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, సబ్బం తం పుబ్బేకతహేతు. ఇతి పురాణానం కమ్మానం తపసా బ్యన్తీభావా, నవానం కమ్మానం అకరణా, ఆయతిం అనవస్సవో; ఆయతిం అనవస్సవా కమ్మక్ఖయో; కమ్మక్ఖయా దుక్ఖక్ఖయో; దుక్ఖక్ఖయా వేదనాక్ఖయో; వేదనాక్ఖయా సబ్బం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం భవిస్సతీ’’తి.

‘‘సచే పన తుమ్హే, ఆవుసో నిగణ్ఠా, జానేయ్యాథ – అహువమ్హేవ మయం పుబ్బే, న నాహువమ్హాతి, జానేయ్యాథ – అకరమ్హేవ మయం పుబ్బే పాపకమ్మం, న నాకరమ్హాతి, జానేయ్యాథ – ఏవరూపం వా ఏవరూపం వా పాపకమ్మం అకరమ్హాతి, జానేయ్యాథ – ఏత్తకం వా దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం, ఏత్తకం వా దుక్ఖం నిజ్జీరేతబ్బం, ఏత్తకమ్హి వా దుక్ఖే నిజ్జిణ్ణే సబ్బం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం భవిస్సతీతి, జానేయ్యాథ – దిట్ఠేవ ధమ్మే అకుసలానం ధమ్మానం పహానం, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదం; ఏవం సన్తే ఆయస్మన్తానం నిగణ్ఠానం కల్లమస్స వేయ్యాకరణాయ – యం కిఞ్చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, సబ్బం తం పుబ్బేకతహేతు. ఇతి పురాణానం కమ్మానం తపసా బ్యన్తీభావా, నవానం కమ్మానం అకరణా, ఆయతిం అనవస్సవో; ఆయతిం అనవస్సవా కమ్మక్ఖయో; కమ్మక్ఖయా దుక్ఖక్ఖయో; దుక్ఖక్ఖయా వేదనాక్ఖయో; వేదనాక్ఖయా సబ్బం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం భవిస్సతీ’’తి.

౩. ‘‘సేయ్యథాపి, ఆవుసో నిగణ్ఠా, పురిసో సల్లేన విద్ధో అస్స సవిసేన గాళ్హూపలేపనేన [గాళ్హపలేపనేన (క.)]; సో సల్లస్సపి వేధనహేతు [వేదనాహేతు (సీ. పీ. క.)] దుక్ఖా తిబ్బా [తిప్పా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] కటుకా వేదనా వేదియేయ్య. తస్స మిత్తామచ్చా ఞాతిసాలోహితా భిసక్కం సల్లకత్తం ఉపట్ఠాపేయ్యుం. తస్స సో భిసక్కో సల్లకత్తో సత్థేన వణముఖం పరికన్తేయ్య; సో సత్థేనపి వణముఖస్స పరికన్తనహేతు దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియేయ్య. తస్స సో భిసక్కో సల్లకత్తో ఏసనియా సల్లం ఏసేయ్య; సో ఏసనియాపి సల్లస్స ఏసనాహేతు దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియేయ్య . తస్స సో భిసక్కో సల్లకత్తో సల్లం అబ్బుహేయ్య [అబ్బుయ్హేయ్య (సీ.), అబ్భాహేయ్య (స్యా. కం.)]; సో సల్లస్సపి అబ్బుహనహేతు [అబ్బుయ్హనహేతు (సీ.), అబ్భాహనహేతు (స్యా. కం.)] దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియేయ్య. తస్స సో భిసక్కో సల్లకత్తో అగదఙ్గారం వణముఖే ఓదహేయ్య; సో అగదఙ్గారస్సపి వణముఖే ఓదహనహేతు దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియేయ్య. సో అపరేన సమయేన రూళ్హేన వణేన సఞ్ఛవినా అరోగో అస్స సుఖీ సేరీ సయంవసీ యేన కామఙ్గమో. తస్స ఏవమస్స – అహం ఖో పుబ్బే సల్లేన విద్ధో అహోసిం సవిసేన గాళ్హూపలేపనేన. సోహం సల్లస్సపి వేధనహేతు దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియిం. తస్స మే మిత్తామచ్చా ఞాతిసాలోహితా భిసక్కం సల్లకత్తం ఉపట్ఠపేసుం. తస్స మే సో భిసక్కో సల్లకత్తో సత్థేన వణముఖం పరికన్తి; సోహం సత్థేనపి వణముఖస్స పరికన్తనహేతు దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియిం. తస్స మే సో భిసక్కో సల్లకత్తో ఏసనియా సల్లం ఏసి; సో అహం ఏసనియాపి సల్లస్స ఏసనాహేతు దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా

వేదనా వేదియిం. తస్స మే సో భిసక్కో సల్లకత్తో సల్లం అబ్బుహి [అబ్బుయ్హి (సీ.), అబ్బూళ్హి (స్యా. కం.)]; సోహం సల్లస్సపి అబ్బుహనహేతు దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియిం. తస్స మే సో భిసక్కో సల్లకత్తో అగదఙ్గారం వణముఖే ఓదహి; సోహం అగదఙ్గారస్సపి వణముఖే ఓదహనహేతు దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియిం. సోమ్హి ఏతరహి రూళ్హేన వణేన సఞ్ఛవినా అరోగో సుఖీ సేరీ సయంవసీ యేన కామఙ్గమో"తి.

"ఏవమేవ ఖో, ఆవుసో నిగణ్ఠా, సచే తుమ్హే జానేయ్యాథ – అహువమ్హేవ మయం పుబ్బే, న నాహువమ్హాతి, జానేయ్యాథ – అకరమ్హేవ మయం పుబ్బే పాపకమ్మం, న నాకరమ్హాతి, జానేయ్యాథ – ఏవరూపం వా ఏవరూపం వా పాపకమ్మం అకరమ్హాతి, జానేయ్యాథ – ఏత్తకం వా దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం, ఏత్తకం వా దుక్ఖం నిజ్జీరేతబ్బం, ఏత్తకమ్హి వా దుక్ఖే నిజ్జిణ్ణే సబ్బం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం భవిస్సతీతి, జానేయ్యాథ – దిట్ఠేవ ధమ్మే అకుసలానం ధమ్మానం పహానం, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదం; ఏవం సన్తే ఆయస్మన్తానం నిగణ్ఠానం కల్లమస్స వేయ్యాకరణాయ – యం కిఞ్చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, సబ్బం తం పుబ్బేకతహేతు. ఇతి పురాణానం కమ్మానం తపసా బ్యన్తీభావా, నవానం కమ్మానం అకరణా, ఆయతిం అనవస్సవో; ఆయతిం అనవస్సవా కమ్మక్ఖయో; కమ్మక్ఖయా దుక్ఖక్ఖయో; దుక్ఖక్ఖయా వేదనాక్ఖయో; వేదనాక్ఖయా సబ్బం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం భవిస్సతీ"తి.

"యస్మా చ ఖో తుమ్హే, ఆవుసో నిగణ్ఠా, న జానాథ – అహువమ్హేవ మయం పుబ్బే, న నాహువమ్హాతి, న జానాథ – అకరమ్హేవ మయం పుబ్బే పాపకమ్మం, న నాకరమ్హాతి, న జానాథ – ఏవరూపం వా ఏవరూపం వా పాపకమ్మం అకరమ్హాతి, న జానాథ – ఏత్తకం వా దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం, ఏత్తకం వా దుక్ఖం నిజ్జీరేతబ్బం, ఏత్తకమ్హి వా దుక్ఖే నిజ్జిణ్ణే సబ్బం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం భవిస్సతీతి, న జానాథ – దిట్ఠేవ ధమ్మే అకుసలానం ధమ్మానం పహానం, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదం; తస్మా ఆయస్మన్తానం నిగణ్ఠానం న కల్లమస్స వేయ్యాకరణాయ – యం కిఞ్చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, సబ్బం తం పుబ్బేకతహేతు. ఇతి పురాణానం కమ్మానం తపసా బ్యన్తీభావా, నవానం కమ్మానం అకరణా, ఆయతిం అనవస్సవో; ఆయతిం అనవస్సవా కమ్మక్ఖయో; కమ్మక్ఖయా దుక్ఖక్ఖయో; దుక్ఖక్ఖయా వేదనాక్ఖయో; వేదనాక్ఖయా సబ్బం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం భవిస్సతీ"తి.

౪. "ఏవం వుత్తే, భిక్ఖవే, తే నిగణ్ఠా మం ఏతదవోచుం – 'నిగణ్ఠో , ఆవుసో, నాటపుత్తో [నాథపుత్తో (సీ.)] సబ్బఞ్ఞూ సబ్బదస్సావీ, అపరిసేసం ఞాణదస్సనం పటిజానాతి . చరతో చ మే తిట్ఠతో చ సుత్తస్స చ జాగరస్స చ సతతం సమితం ఞాణదస్సనం పచ్చుపట్ఠిత'న్తి. సో ఏవమాహ – 'అత్థి ఖో వో, ఆవుసో నిగణ్ఠా, పుబ్బేవ పాపకమ్మం కతం, తం ఇమాయ కటుకాయ దుక్కరకారికాయ నిజ్జీరేథ, యం పనేత్థ ఏతరహి కాయేన సంవుతా వాచాయ సంవుతా మనసా సంవుతా తం ఆయతిం పాపకమ్మస్స అకరణం. ఇతి పురాణానం కమ్మానం తపసా బ్యన్తీభావా, నవానం కమ్మానం అకరణా, ఆయతిం అనవస్సవో; ఆయతిం అనవస్సవా కమ్మక్ఖయో; కమ్మక్ఖయా దుక్ఖక్ఖయో; దుక్ఖక్ఖయా వేదనాక్ఖయో; వేదనాక్ఖయా సబ్బం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం భవిస్సతీ'తి. తఞ్చ పనమ్హాకం రుచ్చతి చేవ ఖమతి చ, తేన చమ్హా అత్తమనా"తి.

౫. "ఏవం వుత్తే అహం, భిక్ఖవే, తే నిగణ్ఠే ఏతదవోచం – 'పఞ్చ ఖో ఇమే, ఆవుసో నిగణ్ఠా, ధమ్మా దిట్ఠేవ ధమ్మే ద్విధావిపాకా. కతమే పఞ్చ? సద్ధా, రుచి, అనుస్సవో, ఆకారపరివితక్కో, దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తి – ఇమే ఖో, ఆవుసో నిగణ్ఠా, పఞ్చ ధమ్మా దిట్ఠేవ ధమ్మే ద్విధావిపాకా. తత్రాయస్మన్తానం నిగణ్ఠానం కా అతీతంసే సత్థరి సద్ధా, కా రుచి, కో అనుస్సవో, కో

ఆకారపరివితక్కో, కా దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తీ’తి. ఏవంవాదీ [ఏవంవాదీసు (క.)] ఖో అహం, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠేసు న కఞ్చి [కిఞ్చి (సీ. పీ. క.)] సహధమ్మికం వాదపటిహారం సమనుపస్సామి.

“పున చపరాహం [పున చ పనాహం (సీ. పీ. క.)], భిక్ఖవే, తే నిగణ్ఠే ఏవం వదామి – ‘తం కిం మఞ్ఞథ, ఆవుసో నిగణ్ఠా. యస్మిం వో సమయే తిబ్బో [తిప్పో (పీ.)] ఉపక్కమో హోతి తిబ్బం పధానం, తిబ్బా తస్మిం సమయే ఓపక్కమికా దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియేథ; యస్మిం పన వో సమయే న తిబ్బో ఉపక్కమో హోతి న తిబ్బం పధానం, న తిబ్బా తస్మిం సమయే ఓపక్కమికా దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియేథా’తి? ‘యస్మిం నో, ఆవుసో గోతమ, సమయే తిబ్బో ఉపక్కమో హోతి తిబ్బం పధానం, తిబ్బా తస్మిం సమయే ఓపక్కమికా దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియామ; యస్మిం పన నో సమయే న తిబ్బో ఉపక్కమో హోతి న తిబ్బం పధానం, న తిబ్బా తస్మిం సమయే ఓపక్కమికా దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియామా’”తి.

౬. “ఇతి కిర, ఆవుసో నిగణ్ఠా, యస్మిం వో సమయే తిబ్బో ఉపక్కమో హోతి తిబ్బం పధానం, తిబ్బా తస్మిం సమయే ఓపక్కమికా దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియేథ; యస్మిం పన వో సమయే న తిబ్బో ఉపక్కమో హోతి న తిబ్బం పధానం, న తిబ్బా తస్మిం సమయే ఓపక్కమికా దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియేథ. ఏవం సన్తే ఆయస్మన్తానం నిగణ్ఠానం న కల్లమస్స వేయ్యాకరణాయ – యం కిఞ్చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, సబ్బం తం పుబ్బేకతహేతు. ఇతి పురాణానం కమ్మానం తపసా బ్యన్తీభావా, నవానం కమ్మానం అకరణా, ఆయతిం అనవస్సవో; ఆయతిం అనవస్సవా కమ్మక్ఖయో; కమ్మక్ఖయా దుక్ఖక్ఖయో; దుక్ఖక్ఖయా వేదనాక్ఖయో ; వేదనాక్ఖయా సబ్బం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం భవిస్సతీతి. సచే, ఆవుసో నిగణ్ఠా, యస్మిం వో సమయే తిబ్బో ఉపక్కమో హోతి తిబ్బం పధానం, న తిబ్బా తస్మిం సమయే ఓపక్కమికా దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియేథ; యస్మిం పన వో సమయే న తిబ్బో ఉపక్కమో హోతి న తిబ్బం పధానం, తిబ్బా తస్మిం సమయే ఓపక్కమికా దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియేథ [పధానం, తిట్ఠేయ్యేవ తస్మిం సమయే... వేదనా (సీ. స్యా. కం. పీ.)]; ఏవం సన్తే ఆయస్మన్తానం నిగణ్ఠానం కల్లమస్స వేయ్యాకరణాయ – యం కిఞ్చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, సబ్బం తం పుబ్బేకతహేతు. ఇతి పురాణానం కమ్మానం తపసా బ్యన్తీభావా, నవానం కమ్మానం అకరణా, ఆయతిం అనవస్సవో; ఆయతిం అనవస్సవా కమ్మక్ఖయో; కమ్మక్ఖయా దుక్ఖక్ఖయో; దుక్ఖక్ఖయా వేదనాక్ఖయో; వేదనాక్ఖయా సబ్బం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం భవిస్సతీ”తి.

“‘యస్మా చ ఖో, ఆవుసో నిగణ్ఠా, యస్మిం వో సమయే తిబ్బో ఉపక్కమో హోతి తిబ్బం పధానం, తిబ్బా తస్మిం సమయే ఓపక్కమికా దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియేథ; యస్మిం పన వో సమయే న తిబ్బో ఉపక్కమో హోతి న తిబ్బం పధానం, న తిబ్బా తస్మిం సమయే ఓపక్కమికా దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియేథ; తే తుమ్హే సామంయేవ ఓపక్కమికా దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదయమానా అవిజ్జా అఞ్ఞాణా సమ్మోహా విపచ్చేథ – యం కిఞ్చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, సబ్బం తం పుబ్బేకతహేతు. ఇతి పురాణానం కమ్మానం తపసా బ్యన్తీభావా, నవానం కమ్మానం అకరణా, ఆయతిం అనవస్సవో; ఆయతిం అనవస్సవా కమ్మక్ఖయో; కమ్మక్ఖయా దుక్ఖక్ఖయో; దుక్ఖక్ఖయా వేదనాక్ఖయో ; వేదనాక్ఖయా సబ్బం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం భవిస్సతీ’తి. ఏవంవాదీపి [ఏవంవాదీసుపి (క.)] ఖో అహం, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠేసు న కఞ్చి సహధమ్మికం వాదపటిహారం సమనుపస్సామి.

౭. “పున చపరాహం, భిక్ఖవే, తే నిగణ్ఠే ఏవం వదామి – ‘తం కిం మఞ్ఞథావుసో నిగణ్ఠా, యమిదం కమ్మం దిట్ఠధమ్మవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా సమ్పరాయవేదనీయం హోతూతి లబ్భమేత’న్తి? ‘నో హిదం, ఆవుసో’. ‘యం పనిదం కమ్మం సమ్పరాయవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా దిట్ఠధమ్మవేదనీయం హోతూతి లబ్భమేత’న్తి? ‘నో హిదం, ఆవుసో’. ‘తం కిం మఞ్ఞథావుసో నిగణ్ఠా, యమిదం కమ్మం సుఖవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా దుక్ఖవేదనీయం హోతూతి లబ్భమేత’న్తి? ‘నో హిదం, ఆవుసో’. ‘యం పనిదం కమ్మం దుక్ఖవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా సుఖవేదనీయం హోతూతి లబ్భమేత’న్తి? ‘నో హిదం, ఆవుసో’. ‘తం కిం మఞ్ఞథావుసో నిగణ్ఠా, యమిదం కమ్మం పరిపక్కవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా అపరిపక్కవేదనీయం హోతూతి లబ్భమేత’న్తి? ‘నో హిదం, ఆవుసో’. ‘యం పనిదం కమ్మం అపరిపక్కవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా పరిపక్కవేదనీయం హోతూతి లబ్భమేత’న్తి? ‘నో హిదం, ఆవుసో’. ‘తం కిం మఞ్ఞథావుసో నిగణ్ఠా, యమిదం కమ్మం బహువేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా అప్పవేదనీయం హోతూతి లబ్భమేత’న్తి? ‘నో హిదం, ఆవుసో’. ‘యం పనిదం కమ్మం అప్పవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా బహువేదనీయం హోతూతి లబ్భమేత’న్తి? ‘నో హిదం, ఆవుసో’. ‘తం కిం మఞ్ఞథావుసో నిగణ్ఠా, యమిదం కమ్మం సవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా అవేదనీయం హోతూతి లబ్భమేత’న్తి? ‘నో హిదం, ఆవుసో’. ‘యం పనిదం కమ్మం అవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా సవేదనీయం హోతూతి లబ్భమేత’న్తి? ‘నో హిదం, ఆవుసో’.

౮. “ఇతి కిర, ఆవుసో నిగణ్ఠా, యమిదం కమ్మం దిట్ఠధమ్మవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా సమ్పరాయవేదనీయం హోతూతి అలబ్భమేతం, యం పనిదం కమ్మం సమ్పరాయవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా దిట్ఠధమ్మవేదనీయం హోతూతి అలబ్భమేతం, యమిదం కమ్మం సుఖవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా దుక్ఖవేదనీయం హోతూతి అలబ్భమేతం, యమిదం కమ్మం దుక్ఖవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా సుఖవేదనీయం హోతూతి అలబ్భమేతం, యమిదం కమ్మం పరిపక్కవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా అపరిపక్కవేదనీయం హోతూతి అలబ్భమేతం, యమిదం కమ్మం అపరిపక్కవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా పరిపక్కవేదనీయం హోతూతి అలబ్భమేతం, యమిదం కమ్మం బహువేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా అప్పవేదనీయం హోతూతి అలబ్భమేతం, యమిదం కమ్మం అప్పవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా బహువేదనీయం హోతూతి అలబ్భమేతం, యమిదం కమ్మం సవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా అవేదనీయం హోతూతి అలబ్భమేతం, యమిదం కమ్మం అవేదనీయం తం ఉపక్కమేన వా పధానేన వా సవేదనీయం హోతూతి అలబ్భమేతం; ఏవం సన్తే ఆయస్మన్తానం నిగణ్ఠానం అఫలో ఉపక్కమో హోతి, అఫలం పధానం”.

“ఏవంవాదీ, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా. ఏవంవాదీనం, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠానం దస సహధమ్మికా వాదానువాదా గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛన్తి.

౯. “సచే, భిక్ఖవే, సత్తా పుబ్బేకతహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి; అద్ధా, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా పుబ్బే దుక్కటకమ్మకారినో యం ఏతరహి ఏవరూపా దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియన్తి. సచే, భిక్ఖవే, సత్తా ఇస్సరనిమ్మానహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి; అద్ధా, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా పాపకేన ఇస్సరేన నిమ్మితా యం ఏతరహి ఏవరూపా దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియన్తి. సచే, భిక్ఖవే, సత్తా సఙ్గతిభావహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి; అద్ధా, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా పాపసఙ్గతికా యం ఏతరహి

ఏవరూపా దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియన్తి. సచే, భిక్ఖవే, సత్తా అభిజాతిహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి; అద్ధా, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా పాపాభిజాతికా యం ఏతరహి ఏవరూపా దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియన్తి. సచే, భిక్ఖవే, సత్తా దిట్ఠధమ్మూపక్కమహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి; అద్ధా, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా ఏవరూపా దిట్ఠధమ్మూపక్కమా యం ఏతరహి ఏవరూపా దుక్ఖా తిబ్బా కటుకా వేదనా వేదియన్తి.

“సచే, భిక్ఖవే, సత్తా పుబ్బేకతహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, గారయ్హా నిగణ్ఠా; నో చే సత్తా పుబ్బేకతహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, గారయ్హా నిగణ్ఠా. సచే, భిక్ఖవే, సత్తా ఇస్సరనిమ్మానహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, గారయ్హా నిగణ్ఠా; నో చే సత్తా ఇస్సరనిమ్మానహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, గారయ్హా నిగణ్ఠా. సచే, భిక్ఖవే, సత్తా సఙ్గతిభావహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, గారయ్హా నిగణ్ఠా; నో చే సత్తా సఙ్గతిభావహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, గారయ్హా నిగణ్ఠా. సచే, భిక్ఖవే, సత్తా అభిజాతిహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, గారయ్హా నిగణ్ఠా; నో చే సత్తా అభిజాతిహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, గారయ్హా నిగణ్ఠా. సచే, భిక్ఖవే, సత్తా దిట్ఠధమ్మూపక్కమహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, గారయ్హా నిగణ్ఠా; నో చే సత్తా దిట్ఠధమ్మూపక్కమహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, గారయ్హా నిగణ్ఠా. ఏవంవాదీ, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠా. ఏవంవాదీనం, భిక్ఖవే, నిగణ్ఠానం ఇమే దస సహధమ్మికా వాదానువాదా గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛన్తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అఫలో ఉపక్కమో హోతి, అఫలం పధానం.

౧౦. “కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సఫలో ఉపక్కమో హోతి, సఫలం పధానం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న హేవ అనద్ధభూతం అత్తానం దుక్ఖేన అద్ధభావేతి, ధమ్మికఞ్చ సుఖం న పరిచ్చజతి, తస్మిఞ్చ సుఖే అనధిముచ్ఛితో హోతి. సో ఏవం పజానాతి – ‘ఇమస్స ఖో మే దుక్ఖనిదానస్స సఙ్ఖారం పదహతో సఙ్ఖారప్పధానా విరాగో హోతి, ఇమస్స పన మే దుక్ఖనిదానస్స అజ్ఝుపేక్ఖతో ఉపేక్ఖం భావయతో విరాగో హోతీ’తి. సో యస్స హి ఖ్వాస్స [యస్స ఖో పనస్స (సీ॰), యస్స ఖ్వాస్స (పీ॰)] దుక్ఖనిదానస్స సఙ్ఖారం పదహతో సఙ్ఖారప్పధానా విరాగో హోతి, సఙ్ఖారం తత్థ పదహతి. యస్స పనస్స దుక్ఖనిదానస్స అజ్ఝుపేక్ఖతో ఉపేక్ఖం భావయతో విరాగో హోతి, ఉపేక్ఖం తత్థ భావేతి. తస్స తస్స దుక్ఖనిదానస్స సఙ్ఖారం పదహతో సఙ్ఖారప్పధానా విరాగో హోతి – ఏవమ్పిస్స తం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం హోతి. తస్స తస్స దుక్ఖనిదానస్స అజ్ఝుపేక్ఖతో ఉపేక్ఖం భావయతో విరాగో హోతి – ఏవమ్పిస్స తం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం హోతి.

౧౧. “సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో ఇత్థియా సారత్తో పటిబద్ధచిత్తో తిబ్బచ్ఛన్దో తిబ్బాపేక్ఖో. సో తం ఇత్థిం పస్సేయ్య అఞ్ఞేన పురిసేన సద్ధిం సన్తిట్ఠన్తిం సల్లపన్తిం సఞ్జగ్ఘన్తిం సంహసన్తిం. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను తస్స పురిసస్స అముం ఇత్థిం దిస్వా అఞ్ఞేన పురిసేన సద్ధిం సన్తిట్ఠన్తిం సల్లపన్తిం సఞ్జగ్ఘన్తిం సంహసన్తిం ఉప్పజ్జేయ్యుం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా”తి? “ఏవం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “అము హి, భన్తే, పురిసో అముస్సా ఇత్థియా సారత్తో పటిబద్ధచిత్తో తిబ్బచ్ఛన్దో తిబ్బాపేక్ఖో . తస్మా తం ఇత్థిం దిస్వా అఞ్ఞేన పురిసేన సద్ధిం సన్తిట్ఠన్తిం సల్లపన్తిం సఞ్జగ్ఘన్తిం సంహసన్తిం ఉప్పజ్జేయ్యుం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా”తి. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, తస్స పురిసస్స ఏవమస్స – ‘అహం ఖో అముస్సా ఇత్థియా సారత్తో పటిబద్ధచిత్తో తిబ్బచ్ఛన్దో తిబ్బాపేక్ఖో. తస్స మే అముం ఇత్థిం దిస్వా అఞ్ఞేన పురిసేన సద్ధిం సన్తిట్ఠన్తిం సల్లపన్తిం సఞ్జగ్ఘన్తిం సంహసన్తిం ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా. యంనూనాహం యో మే అముస్సా ఇత్థియా ఛన్దరాగో తం పజహేయ్య’న్తి. సో యో అముస్సా ఇత్థియా ఛన్దరాగో తం పజహేయ్య. సో తం ఇత్థిం పస్సేయ్య అపరేన సమయేన అఞ్ఞేన పురిసేన సద్ధిం సన్తిట్ఠన్తిం సల్లపన్తిం సఞ్జగ్ఘన్తిం సంహసన్తిం. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే,

అపి ను తస్స పురిసస్స అముం ఇత్థిం దిస్వా అఞ్ఞేన పురిసేన సద్ధిం సన్తిట్ఠన్తిం సల్లపన్తిం సఞ్జగ్ఘన్తిం సంహసన్తిం ఉప్పజ్జేయ్యుం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "తం కిస్స హేతు"? "అము హి, భన్తే, పురిసో అముస్సా ఇత్థియా విరాగో. తస్మా తం ఇత్థిం దిస్వా అఞ్ఞేన పురిసేన సద్ధిం సన్తిట్ఠన్తిం సల్లపన్తిం సఞ్జగ్ఘన్తిం సంహసన్తిం న ఉప్పజ్జేయ్యుం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా"తి.

"ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న హేవ అనద్ధభూతం అత్తానం దుక్ఖేన అద్ధభావేతి, ధమ్మికఞ్చ సుఖం న పరిచ్చజతి, తస్మిఞ్చ సుఖే అనధిముచ్ఛితో హోతి. సో ఏవం పజానాతి – 'ఇమస్స ఖో మే దుక్ఖనిదానస్స సఙ్ఖారం పదహతో సఙ్ఖారప్పధానా విరాగో హోతి, ఇమస్స పన మే దుక్ఖనిదానస్స అజ్ఝుపేక్ఖతో ఉపేక్ఖం భావయతో విరాగో హోతీ'తి. సో యస్స హి ఖ్వాస్స దుక్ఖనిదానస్స సఙ్ఖారం పదహతో సఙ్ఖారప్పధానా విరాగో హోతి, సఙ్ఖారం తత్థ పదహతి; యస్స పనస్స దుక్ఖనిదానస్స అజ్ఝుపేక్ఖతో ఉపేక్ఖం భావయతో విరాగో హోతి, ఉపేక్ఖం తత్థ భావేతి. తస్స తస్స దుక్ఖనిదానస్స సఙ్ఖారం పదహతో సఙ్ఖారప్పధానా విరాగో హోతి – ఏవమ్పిస్స తం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం హోతి . తస్స తస్స దుక్ఖనిదానస్స అజ్ఝుపేక్ఖతో ఉపేక్ఖం భావయతో విరాగో హోతి – ఏవమ్పిస్స తం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం హోతి. ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, సఫలో ఉపక్కమో హోతి, సఫలం పధానం.

౧౨. "పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'యథాసుఖం ఖో మే విహరతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి; దుక్ఖాయ పన మే అత్తానం పదహతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి. యంనూనాహం దుక్ఖాయ అత్తానం పదహేయ్య'న్తి. సో దుక్ఖాయ అత్తానం పదహతి. తస్స దుక్ఖాయ అత్తానం పదహతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి. సో న అపరేన సమయేన దుక్ఖాయ అత్తానం పదహతి. తం కిస్స హేతు? యస్స హి సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్థాయ దుక్ఖాయ అత్తానం పదహేయ్య స్వాస్స అత్థో అభినిప్ఫన్నో హోతి. తస్మా న అపరేన సమయేన దుక్ఖాయ అత్తానం పదహతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉసుకారో తేజనం ద్వీసు అలాతేసు ఆతాపేతి పరితాపేతి ఉజుం కరోతి కమ్మనియం. యతో ఖో, భిక్ఖవే, ఉసుకారస్స తేజనం ద్వీసు అలాతేసు ఆతాపితం హోతి పరితాపితం ఉజుం కతం [ఉజుం కతం హోతి (సీ.)] కమ్మనియం, న సో తం అపరేన సమయేన ఉసుకారో తేజనం ద్వీసు అలాతేసు ఆతాపేతి పరితాపేతి ఉజుం కరోతి కమ్మనియం. తం కిస్స హేతు? యస్స హి సో, భిక్ఖవే, అత్థాయ ఉసుకారో తేజనం ద్వీసు అలాతేసు ఆతాపేయ్య పరితాపేయ్య ఉజుం కరేయ్య కమ్మనియం స్వాస్స అత్థో అభినిప్ఫన్నో హోతి. తస్మా న అపరేన సమయేన ఉసుకారో తేజనం ద్వీసు అలాతేసు ఆతాపేతి పరితాపేతి ఉజుం కరోతి కమ్మనియం. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'యథాసుఖం ఖో మే విహరతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి; దుక్ఖాయ పన మే అత్తానం పదహతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి. యంనూనాహం దుక్ఖాయ అత్తానం పదహేయ్య'న్తి. సో దుక్ఖాయ అత్తానం పదహతి. తస్స దుక్ఖాయ అత్తానం పదహతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి. సో న అపరేన సమయేన దుక్ఖాయ అత్తానం పదహతి. తం కిస్స హేతు? యస్స హి సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్థాయ దుక్ఖాయ అత్తానం పదహేయ్య స్వాస్స అత్థో అభినిప్ఫన్నో హోతి. తస్మా న అపరేన సమయేన దుక్ఖాయ అత్తానం పదహతి. ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, సఫలో ఉపక్కమో హోతి, సఫలం పధానం.

౧౩. "పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధ తథాగతో లోకే ఉప్పజ్జతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా. సో ఇమం లోకం సదేవకం సమారకం

సబ్రహ్మకం సస్సమణబ్రాహ్మణిం పజం సదేవమనుస్సం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేతి. సో ధమ్మం దేసేతి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేతి. తం ధమ్మం సుణాతి గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా అఞ్ఞతరస్మిం వా కులే పచ్చాజాతో. సో తం ధమ్మం సుత్వా తథాగతే సద్ధం పటిలభతి. సో తేన సద్ధాపటిలాభేన సమన్నాగతో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'సమ్బాధో ఘరావాసో రజాపథో, అబ్భోకాసో పబ్బజ్జా. నయిదం సుకరం అగారం అజ్ఝావసతా ఏకన్తపరిపుణ్ణం ఏకన్తపరిసుద్ధం సఙ్ఖలిఖితం బ్రహ్మచరియం చరితుం. యంనూనాహం కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజేయ్య'న్తి. సో అపరేన సమయేన అప్పం వా భోగక్ఖన్ధం పహాయ మహన్తం వా భోగక్ఖన్ధం పహాయ, అప్పం వా ఞాతిపరివట్టం పహాయ మహన్తం వా ఞాతిపరివట్టం పహాయ కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి.

౧౪. "సో ఏవం పబ్బజితో సమానో భిక్ఖూనం సిక్ఖాసాజీవసమాపన్నో పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి నిహితదణ్డో నిహితసత్థో, లజ్జీ దయాపన్నో సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ విహరతి. అదిన్నాదానం పహాయ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి దిన్నాదాయీ దిన్నపాటికఙ్ఖీ, అథేనేన సుచిభూతేన అత్తనా విహరతి. అబ్రహ్మచరియం పహాయ బ్రహ్మచారీ హోతి ఆరాచారీ విరతో మేథునా గామధమ్మా. ముసావాదం పహాయ ముసావాదా పటివిరతో హోతి సచ్చవాదీ సచ్చసన్ధో థేతో పచ్చయికో అవిసంవాదకో లోకస్స. పిసుణం వాచం పహాయ పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి; ఇతో సుత్వా న అముత్ర అక్ఖాతా ఇమేసం భేదాయ, అముత్ర వా సుత్వా న ఇమేసం అక్ఖాతా అమూసం భేదాయ – ఇతి భిన్నానం వా సన్ధాతా సహితానం వా అనుప్పదాతా సమగ్గారామో సమగ్గరతో సమగ్గనన్దీ సమగ్గకరణిం వాచం భాసితా హోతి. ఫరుసం వాచం పహాయ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి; యా సా వాచా నేలా కణ్ణసుఖా పేమనీయా హదయఙ్గమా పోరీ బహుజనకన్తా బహుజనమనాపా తథారూపిం వాచం భాసితా హోతి. సమ్ఫప్పలాపం పహాయ సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి కాలవాదీ భూతవాదీ అత్థవాదీ ధమ్మవాదీ వినయవాదీ, నిధానవతిం వాచం భాసితా కాలేన సాపదేసం పరియన్తవతిం అత్థసంహితం. సో బీజగామభూతగామసమారమ్భా పటివిరతో హోతి. ఏకభత్తికో హోతి రత్తూపరతో విరతో వికాలభోజనా. నచ్చగీతవాదితవిసూకదస్సనా పటివిరతో హోతి. మాలాగన్ధవిలేపనధారణమణ్డనవిభూసనట్ఠానా పటివిరతో హోతి. ఉచ్చాసయనమహాసయనా పటివిరతో హోతి. జాతరూపరజతపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. ఆమకధఞ్ఞపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. ఆమకమంసపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. ఇత్థికుమారికపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. దాసిదాసపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. అజేళకపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. కుక్కుటసూకరపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. హత్థిగవస్సవళవపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. ఖేత్తవత్థుపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. దూతేయ్యపహిణగమనానుయోగా పటివిరతో హోతి. కయవిక్కయా పటివిరతో హోతి. తులాకూటకంసకూటమానకూటా పటివిరతో హోతి. ఉక్కోటనవఞ్చననికతిసాచియోగా [సావియోగా (స్యా. కం. క.) ఏత్థ సాచిసద్దో కుటిలపరియాయో] పటివిరతో హోతి. ఛేదనవధబన్ధనవిపరామోసఆలోపసహసాకారా పటివిరతో హోతి [పస్స మ. ని. ౧.౨౯౩ చూళహత్థిపదోపమే].

"సో సన్తుట్ఠో హోతి కాయపరిహారికేన చీవరేన, కుచ్ఛిపరిహారికేన పిణ్డపాతేన. సో యేన యేనేవ పక్కమతి సమాదాయేవ పక్కమతి. సేయ్యథాపి నామ పక్ఖీ సకుణో యేన యేనేవ డేతి సపత్తభారోవ డేతి, ఏవమేవ భిక్ఖు సన్తుట్ఠో

హోతి కాయపరిహారికేన చీవరేన, కుచ్ఛిపరిహారికేన పిణ్డపాతేన; సో యేన యేనేవ పక్కమతి సమాదాయేవ పక్కమతి. సో ఇమినా అరియేన సీలక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో అజ్ఝత్తం అనవజ్జసుఖం పటిసంవేదేతి.

౧౩. "సో చక్ఖునా రూపం దిస్వా న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం చక్ఖున్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి, రక్ఖతి చక్ఖున్ద్రియం, చక్ఖున్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. సోతేన సద్దం సుత్వా…పే॰… ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా…పే॰… జివ్హాయ రసం సాయిత్వా…పే॰… కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా…పే॰… మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం మనిన్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి, రక్ఖతి మనిన్ద్రియం, మనిన్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. సో ఇమినా అరియేన ఇన్ద్రియసంవరేన సమన్నాగతో అజ్ఝత్తం అబ్యాసేకసుఖం పటిసంవేదేతి.

"సో అభిక్కన్తే పటిక్కన్తే సమ్పజానకారీ హోతి, ఆలోకితే విలోకితే సమ్పజానకారీ హోతి, సమిఞ్జితే [సమ్మిఞ్జితే (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] పసారితే సమ్పజానకారీ హోతి, సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణే సమ్పజానకారీ హోతి , అసితే పీతే ఖాయితే సాయితే సమ్పజానకారీ హోతి, ఉచ్చారపస్సావకమ్మే సమ్పజానకారీ హోతి, గతే ఠితే నిసిన్నే సుత్తే జాగరితే భాసితే తుణ్హీభావే సమ్పజానకారీ హోతి.

౧౯. "సో ఇమినా చ అరియేన సీలక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో, (ఇమాయ చ అరియాయ సన్తుట్ఠియా సమన్నాగతో,) [పస్స మ॰ ని॰ ౧.౨౯౬ చూళహత్థిపదోపమే] ఇమినా చ అరియేన ఇన్ద్రియసంవరేన సమన్నాగతో, ఇమినా చ అరియేన సతిసమ్పజఞ్ఞేన సమన్నాగతో వివిత్తం సేనాసనం భజతి అరఞ్ఞం రుక్ఖమూలం పబ్బతం కన్దరం గిరిగుహం సుసానం వనపత్థం అబ్భోకాసం పలాలపుఞ్జం. సో పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో నిసీదతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా, ఉజుం కాయం పణిధాయ, పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. సో అభిజ్ఝం లోకే పహాయ విగతాభిజ్ఝేన చేతసా విహరతి, అభిజ్ఝాయ చిత్తం పరిసోధేతి. బ్యాపాదపదోసం పహాయ అబ్యాపన్నచిత్తో విహరతి సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ, బ్యాపాదపదోసా చిత్తం పరిసోధేతి. థినమిద్ధం పహాయ విగతథినమిద్ధో విహరతి ఆలోకసఞ్ఞీ సతో సమ్పజానో, థినమిద్ధా చిత్తం పరిసోధేతి. ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం పహాయ అనుద్ధతో విహరతి అజ్ఝత్తం వూపసన్తచిత్తో , ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చా చిత్తం పరిసోధేతి. విచికిచ్ఛం పహాయ తిణ్ణవిచికిచ్ఛో విహరతి అకథంకథీ కుసలేసు ధమ్మేసు, విచికిచ్ఛాయ చిత్తం పరిసోధేతి.

"సో ఇమే పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవమ్పి , భిక్ఖవే, సఫలో ఉపక్కమో హోతి, సఫలం పధానం.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, సఫలో ఉపక్కమో హోతి, సఫలం పధానం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరతి సతో చ సమ్పజానో, సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేతి. యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి – ‘ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ’తి తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, సఫలో ఉపక్కమో హోతి, సఫలం పధానం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా, పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా, అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, సఫలో ఉపక్కమో హోతి, సఫలం పధానం.

౧౭. “సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం [సేయ్యథీదం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో తిస్సోపి జాతియో చతస్సోపి జాతియో పఞ్చపి జాతియో దసపి జాతియో వీసమ్పి జాతియో తింసమ్పి జాతియో చత్తాలీసమ్పి జాతియో పఞ్ఞాసమ్పి జాతియో జాతిసతమ్పి జాతిసహస్సమ్పి జాతిసతసహస్సమ్పి అనేకేపి సంవట్టకప్పే అనేకేపి వివట్టకప్పే అనేకేపి సంవట్టవివట్టకప్పే – ‘అముత్రాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిం; తత్రాపాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో ఇధూపపన్నో’తి. ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, సఫలో ఉపక్కమో హోతి, సఫలం పధానం.

౧౮. “సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే సత్తానం చుతూపపాతఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి – ‘ఇమే వత భోన్తో సత్తా కాయదుచ్చరితేన సమన్నాగతా వచీదుచ్చరితేన సమన్నాగతా మనోదుచ్చరితేన సమన్నాగతా అరియానం ఉపవాదకా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నా. ఇమే వా పన భోన్తో సత్తా కాయసుచరితేన సమన్నాగతా వచీసుచరితేన సమన్నాగతా మనోసుచరితేన సమన్నాగతా అరియానం అనుపవాదకా సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నా’తి. ఇతి దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి. ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, సఫలో ఉపక్కమో హోతి, సఫలం పధానం.

౧౯. “సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే ఆసవానం ఖయఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖసముదయో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి; ‘ఇమే ఆసవా’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం ఆసవసముదయో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం ఆసవనిరోధో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం ఆసవనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. తస్స ఏవం జానతో ఏవం పస్సతో కామాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, భవాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, అవిజ్జాసవాపి

చిత్తం విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతి. ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, సఫలో ఉపక్కమో హోతి, సఫలం పధానం. ఏవంవాదీ, భిక్ఖవే, తథాగతా. ఏవంవాదీనం, భిక్ఖవే, తథాగతానం [తథాగతో, ఏవంవాదిం భిక్ఖవే తథాగతం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] దస సహధమ్మికా పాసంసట్ఠానా ఆగచ్ఛన్తి.

౨౦. “సచే , భిక్ఖవే, సత్తా పుబ్బేకతహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి; అద్ధా, భిక్ఖవే, తథాగతో పుబ్బే సుకతకమ్మకారీ యం ఏతరహి ఏవరూపా అనాసవా సుఖా వేదనా వేదేతి. సచే, భిక్ఖవే, సత్తా ఇస్సరనిమ్మానహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి; అద్ధా, భిక్ఖవే, తథాగతో భద్దకేన ఇస్సరేన నిమ్మితో యం ఏతరహి ఏవరూపా అనాసవా సుఖా వేదనా వేదేతి. సచే, భిక్ఖవే, సత్తా సఙ్గతిభావహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి; అద్ధా, భిక్ఖవే, తథాగతో కల్యాణసఙ్గతికో యం ఏతరహి ఏవరూపా అనాసవా సుఖా వేదనా వేదేతి. సచే, భిక్ఖవే, సత్తా అభిజాతిహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి; అద్ధా, భిక్ఖవే, తథాగతో కల్యాణాభిజాతికో యం ఏతరహి ఏవరూపా అనాసవా సుఖా వేదనా వేదేతి. సచే, భిక్ఖవే, సత్తా దిట్ఠధమ్మూపక్కమహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి; అద్ధా, భిక్ఖవే, తథాగతో కల్యాణదిట్ఠధమ్మూపక్కమో యం ఏతరహి ఏవరూపా అనాసవా సుఖా వేదనా వేదేతి.

“సచే, భిక్ఖవే, సత్తా పుబ్బేకతహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, పాసంసో తథాగతో; నో చే సత్తా పుబ్బేకతహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, పాసంసో తథాగతో. సచే, భిక్ఖవే, సత్తా ఇస్సరనిమ్మానహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, పాసంసో తథాగతో; నో చే సత్తా ఇస్సరనిమ్మానహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, పాసంసో తథాగతో. సచే, భిక్ఖవే, సత్తా సఙ్గతిభావహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, పాసంసో తథాగతో; నో చే సత్తా సఙ్గతిభావహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, పాసంసో తథాగతో. సచే, భిక్ఖవే, సత్తా అభిజాతిహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, పాసంసో తథాగతో; నో చే సత్తా అభిజాతిహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, పాసంసో తథాగతో. సచే, భిక్ఖవే, సత్తా దిట్ఠధమ్మూపక్కమహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, పాసంసో తథాగతో; నో చే సత్తా దిట్ఠధమ్మూపక్కమహేతు సుఖదుక్ఖం పటిసంవేదేన్తి, పాసంసో తథాగతో. ఏవంవాదీ, భిక్ఖవే, తథాగతా. ఏవంవాదీనం, భిక్ఖవే, తథాగతానం ఇమే దస సహధమ్మికా పాసంసట్ఠానా ఆగచ్ఛన్తీ”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

దేవదహసుత్తం నిట్ఠితం పఠమం.

౨. పఞ్చత్తయసుత్తం [పఞ్చాయతనసుత్త (క.)]

౨౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – “సన్తి, భిక్ఖవే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా అపరన్తకప్పికా అపరన్తానుదిట్ఠినో అపరన్తం ఆరబ్భ అనేకవిహితాని అధివుత్తిపదాని [అధిముత్తిపదాని (స్యా. కం. క.)] అభివదన్తి. ‘సఞ్ఞీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా’తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి; ‘అసఞ్ఞీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా’తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి; ‘నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా’తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి; సతో వా పన సత్తస్స ఉచ్ఛేదం వినాసం విభవం పఞ్ఞపేన్తి [పఞ్ఞాపేన్తి (సీ. స్యా. కం. పీ.)], దిట్ఠధమ్మనిబ్బానం వా పనేకే అభివదన్తి. ఇతి సన్తం

వా అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం [పరం మరణా. ఇతి ఇమాని (క.)] పరం మరణా, సతో వా పన సత్తస్స ఉచ్ఛేదం వినాసం విభవం పఞ్ఞపేన్తి, దిట్ఠధమ్మనిబ్బానం వా పనేకే అభివదన్తి. ఇతి ఇమాని పఞ్చ [పరం మరణా. ఇతి ఇమాని (క.)] హుత్వా తీణి హోన్తి, తీణి హుత్వా పఞ్చ హోన్తి – అయముద్దేసో పఞ్చత్తయస్స.

౨౨. "తత్ర, భిక్ఖవే, యే తే సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, రూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, అరూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, రూపిఞ్చ అరూపిఞ్చ వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, నేవరూపిం నారూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, ఏకత్తసఞ్ఞిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, నానత్తసఞ్ఞిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, పరిత్తసఞ్ఞిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, అప్పమాణసఞ్ఞిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, ఏతం [ఏవం (క.)] వా పనేకేసం [పనేతేసం (స్యా. కం.)] ఉపాతివత్తతం విఞ్ఞాణకసిణమేకే అభివదన్తి అప్పమాణం ఆనేఞ్జం . తయిదం, భిక్ఖవే, తథాగతో అభిజానాతి [పజానాతి (సీ. స్యా. కం. పీ.) అట్ఠకథా ఓలోకేతబ్బా]. యే ఖో తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, రూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, అరూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, రూపిఞ్చ అరూపిఞ్చ వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, నేవరూపిం నారూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, ఏకత్తసఞ్ఞిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, నానత్తసఞ్ఞిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, పరిత్తసఞ్ఞిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, అప్పమాణసఞ్ఞిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా [మరణాతి (క.)], యా వా పనేతాసం సఞ్ఞానం పరిసుద్ధా పరమా అగ్గా అనుత్తరియా అక్ఖాయతి – యది రూపసఞ్ఞానం యది అరూపసఞ్ఞానం యది ఏకత్తసఞ్ఞానం యది నానత్తసఞ్ఞానం. 'నత్థి కిఞ్చీ'తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనమేకే అభివదన్తి అప్పమాణం ఆనేఞ్జం. 'తయిదం సఙ్ఖతం ఓళారికం అత్థి ఖో పన సఙ్ఖారానం నిరోధో అత్థేత'న్తి – ఇతి విదిత్వా తస్స నిస్సరణదస్సావీ తథాగతో తదుపాతివత్తో.

౨౩. "తత్ర, భిక్ఖవే, యే తే సమణబ్రాహ్మణా అసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, రూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా అసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, అరూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా అసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, రూపిఞ్చ అరూపిఞ్చ వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా అసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, నేవరూపిం నారూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా అసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా. తత్ర, భిక్ఖవే, యే తే సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా తేసమేతే పటిక్కోసన్తి. తం కిస్స హేతు? సఞ్ఞా రోగో సఞ్ఞా గణ్డో సఞ్ఞా సల్లం, ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం – 'అసఞ్ఞ'న్తి. తయిదం, భిక్ఖవే, తథాగతో అభిజానాతి యే ఖో తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా అసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, రూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా అసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, అరూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా అసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, రూపిఞ్చ అరూపిఞ్చ వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా అసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, నేవరూపిం

నారూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా అసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా. యో హి కోచి, భిక్ఖవే, సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఏవం వదేయ్య – ‘అహమఞ్ఞత్ర రూపా, అఞ్ఞత్ర వేదనాయ, అఞ్ఞత్ర సఞ్ఞాయ, అఞ్ఞత్ర సఙ్ఖారేహి, విఞ్ఞాణస్స [అఞ్ఞత్ర విఞ్ఞాణా (స్యా. కం.), అఞ్ఞత్ర విఞ్ఞాణేన (క.)] ఆగతిం వా గతిం వా చుతిం వా ఉపపత్తిం వా వుద్ధిం వా విరూళ్హిం వా వేపుల్లం వా పఞ్ఞపేస్సామీ’తి – నేతం ఠానం విజ్జతి. ‘తయిదం సఙ్ఖతం ఓళారికం అత్థి ఖో పన సఙ్ఖారానం నిరోధో అత్థేత’న్తి – ఇతి విదిత్వా తస్స నిస్సరణదస్సావీ తథాగతో తదుపాతివత్తో.

౨౪. “తత్ర, భిక్ఖవే, యే తే సమణబ్రాహ్మణా నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, రూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, అరూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, రూపిఞ్చ అరూపిఞ్చ వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, నేవరూపిం నారూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా. తత్ర, భిక్ఖవే, యే తే సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా తేసమేతే పటిక్కోసన్తి, యేపి తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా అసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా తేసమేతే పటిక్కోసన్తి. తం కిస్స హేతు? సఞ్ఞా రోగో సఞ్ఞా గణ్డో సఞ్ఞా సల్లం, అసఞ్ఞా సమ్మోహో, ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం – ‘నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞ’న్తి. [నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాతి (స్యా. కం. పీ. క.) ఏతన్తిపదం మనసికాతబ్బం] తయిదం, భిక్ఖవే, తథాగతో అభిజానాతి. యే ఖో తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, రూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, అరూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, రూపిఞ్చ అరూపిఞ్చ వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా, నేవరూపిం నారూపిం వా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా. యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా [సమణబ్రాహ్మణా (సీ. పీ.)] దిట్ఠసుతముతవిఞ్ఞాతబ్బసఙ్ఖారమత్తేన ఏతస్స ఆయతనస్స ఉపసమ్పదం పఞ్ఞపేన్తి, బ్యసనఞ్హేతం, భిక్ఖవే, అక్ఖాయతి [ఆయతనమక్ఖాయతి (క.)] ఏతస్స ఆయతనస్స ఉపసమ్పదాయ . న హేతం, భిక్ఖవే, ఆయతనం సఙ్ఖారసమాపత్తిపత్తబ్బమక్ఖాయతి; సఙ్ఖారావసేససమాపత్తిపత్తబ్బమేతం, భిక్ఖవే, ఆయతనమక్ఖాయతి. ‘తయిదం సఙ్ఖతం ఓళారికం అత్థి ఖో పన సఙ్ఖారానం నిరోధో అత్థేత’న్తి – ఇతి విదిత్వా తస్స నిస్సరణదస్సావీ తథాగతో తదుపాతివత్తో.

౨౫. “తత్ర, భిక్ఖవే, యే తే సమణబ్రాహ్మణా సతో సత్తస్స ఉచ్ఛేదం వినాసం విభవం పఞ్ఞపేన్తి , తత్ర, భిక్ఖవే, యే తే సమణబ్రాహ్మణా సఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా తేసమేతే పటిక్కోసన్తి, యేపి తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా అసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా తేసమేతే పటిక్కోసన్తి, యేపి తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞిం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తి అరోగం పరం మరణా తేసమేతే పటిక్కోసన్తి. తం కిస్స హేతు? సబ్బేపిమే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా ఉద్ధం సరం [ఉద్ధంసరా (సీ. పీ.), ఉద్ధం పరామసన్తి (స్యా. కం.)] ఆసత్తింయేవ అభివదన్తి – ‘ఇతి పేచ్చ భవిస్సామ, ఇతి పేచ్చ భవిస్సామా’తి. సేయ్యథాపి నామ వాణిజస్స వాణిజ్జాయ గచ్ఛతో ఏవం హోతి – ‘ఇతో మే ఇదం భవిస్సతి, ఇమినా ఇదం లచ్ఛామీ’తి, ఏవమేవిమే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా వాణిజూపమా మఞ్ఞే పటిభన్తి – ‘ఇతి పేచ్చ భవిస్సామ, ఇతి పేచ్చ భవిస్సామా’తి. తయిదం, భిక్ఖవే, తథాగతో అభిజానాతి. యే ఖో తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సతో సత్తస్స ఉచ్ఛేదం వినాసం విభవం పఞ్ఞపేన్తి తే సక్కాయభయా సక్కాయపరిజేగుచ్ఛా సక్కాయఞ్ఞేవ అనుపరిధావన్తి అనుపరివత్తన్తి. సేయ్యథాపి నామ

సా గద్దులబద్ధో దళ్హే థమ్భే వా ఖిలే [ఖీలే (సీ. స్యా. కం. పీ.)] వా ఉపనిబద్ధో , తమేవ థమ్భం వా ఖిలం వా అనుపరిధావతి అనుపరివత్తతి ; ఏవమేవిమే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సక్కాయభయా సక్కాయపరిజేగుచ్ఛా సక్కాయఞ్ఞేవ అనుపరిధావన్తి అనుపరివత్తన్తి. ‘తయిదం సఙ్ఖతం ఓళారికం అత్థి ఖో పన సఙ్ఖారానం నిరోధో అత్థేత’న్తి – ఇతి విదిత్వా తస్స నిస్సరణదస్సావీ తథాగతో తదుపాతివత్తో.

౨౬. “యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా అపరన్తకప్పికా అపరన్తానుదిట్ఠినో అపరన్తం ఆరబ్భ అనేకవిహితాని అధివుత్తిపదాని అభివదన్తి, సబ్బే తే ఇమానేవ పఞ్చాయతనాని అభివదన్తి ఏతేసం వా అఞ్ఞతరం.

౨౭. “సన్తి, భిక్ఖవే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా పుబ్బన్తకప్పికా పుబ్బన్తానుదిట్ఠినో పుబ్బన్తం ఆరబ్భ అనేకవిహితాని అధివుత్తిపదాని అభివదన్తి. ‘సస్సతో అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి, ‘అసస్సతో అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి, ‘సస్సతో చ అసస్సతో చ అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి, ‘నేవసస్సతో నాసస్సతో అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి, ‘అన్తవా అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి, ‘అనన్తవా అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి, ‘అన్తవా చ అనన్తవా చ అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి, ‘నేవన్తవా నానన్తవా అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి, ‘ఏకత్తసఞ్ఞీ అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి, ‘నానత్తసఞ్ఞీ అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి, ‘పరిత్తసఞ్ఞీ అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి, ‘అప్పమాణసఞ్ఞీ అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి, ‘ఏకన్తసుఖీ అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి, ‘ఏకన్తదుక్ఖీ అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి, ‘సుఖదుక్ఖీ అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి, ‘అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి – ఇత్థేకే అభివదన్తి.

౨౮. “తత్ర , భిక్ఖవే, యే తే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – ‘సస్సతో అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి , తేసం వత అఞ్ఞత్రేవ సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా పచ్చత్తంయేవ ఞాణం భవిస్సతి పరిసుద్ధం పరియోదాతన్తి – నేతం ఠానం విజ్జతి. పచ్చత్తం ఖో పన, భిక్ఖవే, ఞాణే అసతి పరిసుద్ధే పరియోదాతే యదపి [యదిపి (క.)] తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా తత్థ ఞాణభాగమత్తమేవ పరియోదపేన్తి తదపి తేసం భవతం సమణబ్రాహ్మణానం ఉపాదానమక్ఖాయతి. ‘తయిదం సఙ్ఖతం ఓళారికం అత్థి ఖో పన సఙ్ఖారానం నిరోధో అత్థేత’న్తి – ఇతి విదిత్వా తస్స నిస్సరణదస్సావీ తథాగతో తదుపాతివత్తో.

౨౯. “తత్ర, భిక్ఖవే, యే తే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – ‘అసస్సతో అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి…పే.… [యథా సస్సతవారే, తథా విత్థారేతబ్బం] సస్సతో చ అసస్సతో చ అత్తా చ లోకో చ… నేవసస్సతో నాసస్సతో అత్తా చ లోకో చ… అన్తవా అత్తా చ లోకో చ… అనన్తవా అత్తా చ లోకో చ… అన్తవా చ అనన్తవా చ అత్తా చ లోకో చ… నేవన్తవా నానన్తవా అత్తా చ లోకో చ… ఏకత్తసఞ్ఞీ అత్తా చ లోకో చ… నానత్తసఞ్ఞీ అత్తా చ లోకో చ… పరిత్తసఞ్ఞీ అత్తా చ లోకో చ… అప్పమాణసఞ్ఞీ అత్తా చ లోకో చ… ఏకన్తసుఖీ అత్తా చ లోకో చ… ఏకన్తదుక్ఖీ అత్తా చ లోకో చ… సుఖదుక్ఖీ

అత్తా చ లోకో చ... అదుక్ఖమసుఖీ అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞన్తి, తేసం వత అఞ్ఞత్రేవ సద్ధాయ అఞ్ఞత్ర రుచియా అఞ్ఞత్ర అనుస్సవా అఞ్ఞత్ర ఆకారపరివితక్కా అఞ్ఞత్ర దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా పచ్చత్తంయేవ ఞాణం భవిస్సతి పరిసుద్ధం పరియోదాతన్తి – నేతం ఠానం విజ్జతి. పచ్చత్తం ఖో పన, భిక్ఖవే, ఞాణే అసతి పరిసుద్ధే పరియోదాతే యదపి తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా తత్థ ఞాణభాగమత్తమేవ పరియోదపేన్తి తదపి తేసం భవతం సమణబ్రాహ్మణానం ఉపాదానమక్ఖాయతి. 'తయిదం సఙ్ఖతం ఓళారికం అత్థి ఖో పన సఙ్ఖారానం నిరోధో అత్థేత'న్తి – ఇతి విదిత్వా తస్స నిస్సరణదస్సావీ తథాగతో తదుపాతివత్తో.

౩౦. "ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా పుబ్బన్తానుదిట్ఠీనఞ్చ పటినిస్సగ్గా, అపరన్తానుదిట్ఠీనఞ్చ పటినిస్సగ్గా, సబ్బసో కామసంయోజనానం అనధిట్ఠానా, పవివేకం పీతిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – 'ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం పవివేకం పీతిం ఉపసమ్పజ్జ విహరామీ'తి. తస్స సా పవివేకా పీతి నిరుజ్ఝతి. పవివేకాయ పీతియా నిరోధా ఉప్పజ్జతి దోమనస్సం, దోమనస్సస్స నిరోధా ఉప్పజ్జతి పవివేకా పీతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యం ఛాయా జహతి తం ఆతపో ఫరతి, యం ఆతపో జహతి తం ఛాయా ఫరతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, పవివేకాయ పీతియా నిరోధా ఉప్పజ్జతి దోమనస్సం, దోమనస్సస్స నిరోధా ఉప్పజ్జతి పవివేకా పీతి. తయిదం, భిక్ఖవే, తథాగతో అభిజానాతి. అయం ఖో భవం సమణో వా బ్రాహ్మణో వా పుబ్బన్తానుదిట్ఠీనఞ్చ పటినిస్సగ్గా , అపరన్తానుదిట్ఠీనఞ్చ పటినిస్సగ్గా, సబ్బసో కామసంయోజనానం అనధిట్ఠానా, పవివేకం పీతిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – 'ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం పవివేకం పీతిం ఉపసమ్పజ్జ విహరామీ'తి. తస్స సా పవివేకా పీతి నిరుజ్ఝతి. పవివేకాయ పీతియా నిరోధా ఉప్పజ్జతి దోమనస్సం, దోమనస్సస్స నిరోధా ఉప్పజ్జతి పవివేకా పీతి. 'తయిదం సఙ్ఖతం ఓళారికం అత్థి ఖో పన సఙ్ఖారానం నిరోధో అత్థేత'న్తి – ఇతి విదిత్వా తస్స నిస్సరణదస్సావీ తథాగతో తదుపాతివత్తో.

౩౧. "ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా పుబ్బన్తానుదిట్ఠీనఞ్చ పటినిస్సగ్గా, అపరన్తానుదిట్ఠీనఞ్చ పటినిస్సగ్గా, సబ్బసో కామసంయోజనానం అనధిట్ఠానా, పవివేకాయ పీతియా సమతిక్కమా నిరామిసం సుఖం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – 'ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం నిరామిసం సుఖం ఉపసమ్పజ్జ విహరామీ'తి. తస్స తం నిరామిసం సుఖం నిరుజ్ఝతి. నిరామిసస్స సుఖస్స నిరోధా ఉప్పజ్జతి పవివేకా పీతి, పవివేకాయ పీతియా నిరోధా ఉప్పజ్జతి నిరామిసం సుఖం . సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యం ఛాయా జహతి తం ఆతపో ఫరతి, యం ఆతపో జహతి తం ఛాయా ఫరతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, నిరామిసస్స సుఖస్స నిరోధా ఉప్పజ్జతి పవివేకా పీతి, పవివేకాయ పీతియా నిరోధా ఉప్పజ్జతి నిరామిసం సుఖం. తయిదం, భిక్ఖవే, తథాగతో అభిజానాతి. అయం ఖో భవం సమణో వా బ్రాహ్మణో వా పుబ్బన్తానుదిట్ఠీనఞ్చ పటినిస్సగ్గా, అపరన్తానుదిట్ఠీనఞ్చ పటినిస్సగ్గా, సబ్బసో కామసంయోజనానం అనధిట్ఠానా , పవివేకాయ పీతియా సమతిక్కమా, నిరామిసం సుఖం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – 'ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం నిరామిసం సుఖం ఉపసమ్పజ్జ విహరామీ'తి. తస్స తం నిరామిసం సుఖం నిరుజ్ఝతి. నిరామిసస్స సుఖస్స నిరోధా ఉప్పజ్జతి పవివేకా పీతి, పవివేకాయ పీతియా నిరోధా ఉప్పజ్జతి నిరామిసం సుఖం. 'తయిదం సఙ్ఖతం ఓళారికం అత్థి ఖో పన సఙ్ఖారానం నిరోధో అత్థేత'న్తి – ఇతి విదిత్వా తస్స నిస్సరణదస్సావీ తథాగతో తదుపాతివత్తో.

౩౨. "ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా పుబ్బన్తానుదిట్ఠీనఞ్చ పటినిస్సగ్గా, అపరన్తానుదిట్ఠీనఞ్చ పటినిస్సగ్గా, సబ్బసో కామసంయోజనానం అనధిట్ఠానా, పవివేకాయ పీతియా సమతిక్కమా, నిరామిసస్స సుఖస్స

సమతిక్కమా, అదుక్ఖమసుఖం వేదనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – ‘ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం అదుక్ఖమసుఖం వేదనం ఉపసమ్పజ్జ విహరామీ’తి. తస్స సా అదుక్ఖమసుఖా వేదనా నిరుజ్ఝతి. అదుక్ఖమసుఖాయ వేదనాయ నిరోధా ఉప్పజ్జతి నిరామిసం సుఖం, నిరామిసస్స సుఖస్స నిరోధా ఉప్పజ్జతి అదుక్ఖమసుఖా వేదనా. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యం ఛాయా జహతి తం ఆతపో ఫరతి, యం ఆతపో జహతి తం ఛాయా ఫరతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, అదుక్ఖమసుఖాయ వేదనాయ నిరోధా ఉప్పజ్జతి నిరామిసం సుఖం, నిరామిసస్స సుఖస్స నిరోధా ఉప్పజ్జతి అదుక్ఖమసుఖా వేదనా. తయిదం, భిక్ఖవే, తథాగతో అభిజానాతి. అయం ఖో భవం సమణో వా బ్రాహ్మణో వా పుబ్బన్తానుదిట్ఠీనఞ్చ పటినిస్సగ్గా , అపరన్తానుదిట్ఠీనఞ్చ పటినిస్సగ్గా, సబ్బసో కామసంయోజనానం అనధిట్ఠానా, పవివేకాయ పీతియా సమతిక్కమా, నిరామిసస్స సుఖస్స సమతిక్కమా, అదుక్ఖమసుఖం వేదనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – ‘ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం అదుక్ఖమసుఖం వేదనం ఉపసమ్పజ్జ విహరామీ’తి. తస్స సా అదుక్ఖమసుఖా వేదనా నిరుజ్ఝతి. అదుక్ఖమసుఖాయ వేదనాయ నిరోధా ఉప్పజ్జతి నిరామిసం సుఖం, నిరామిసస్స సుఖస్స నిరోధా ఉప్పజ్జతి అదుక్ఖమసుఖా వేదనా. ‘తయిదం సఙ్ఖతం ఓళారికం అత్థి ఖో పన సఙ్ఖారానం నిరోధో అత్థేత’న్తి – ఇతి విదిత్వా తస్స నిస్సరణదస్సావీ తథాగతో తదుపాతివత్తో.

33. “ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా పుబ్బన్తానుదిట్ఠీనఞ్చ పటినిస్సగ్గా, అపరన్తానుదిట్ఠీనఞ్చ పటినిస్సగ్గా, సబ్బసో కామసంయోజనానం అనధిట్ఠానా, పవివేకాయ పీతియా సమతిక్కమా, నిరామిసస్స సుఖస్స సమతిక్కమా, అదుక్ఖమసుఖాయ వేదనాయ సమతిక్కమా – ‘సన్తోహమస్మి, నిబ్బుతోహమస్మి, అనుపాదానోహమస్మీ’తి సమనుపస్సతి. తయిదం, భిక్ఖవే, తథాగతో అభిజానాతి. అయం ఖో భవం సమణో వా బ్రాహ్మణో వా పుబ్బన్తానుదిట్ఠీనఞ్చ పటినిస్సగ్గా, అపరన్తానుదిట్ఠీనఞ్చ పటినిస్సగ్గా, సబ్బసో కామసంయోజనానం అనధిట్ఠానా, పవివేకాయ పీతియా సమతిక్కమా, నిరామిసస్స సుఖస్స సమతిక్కమా, అదుక్ఖమసుఖాయ వేదనాయ సమతిక్కమా – ‘సన్తోహమస్మి, నిబ్బుతోహమస్మి, అనుపాదానోహమస్మీ’తి సమనుపస్సతి; అద్ధా అయమాయస్మా నిబ్బానసప్పాయంయేవ పటిపదం అభివదతి. అథ చ పనాయం భవం సమణో వా బ్రాహ్మణో వా పుబ్బన్తానుదిట్ఠిం వా ఉపాదియమానో ఉపాదియతి, అపరన్తానుదిట్ఠిం వా ఉపాదియమానో ఉపాదియతి, కామసంయోజనం వా ఉపాదియమానో ఉపాదియతి, పవివేకం వా పీతిం ఉపాదియమానో ఉపాదియతి, నిరామిసం వా సుఖం ఉపాదియమానో ఉపాదియతి, అదుక్ఖమసుఖం వా వేదనం ఉపాదియమానో ఉపాదియతి. యఞ్చ ఖో అయమాయస్మా – ‘సన్తోహమస్మి, నిబ్బుతోహమస్మి, అనుపాదానోహమస్మీ’తి సమనుపస్సతి తదపి ఇమస్స భోతో సమణస్స బ్రాహ్మణస్స ఉపాదానమక్ఖాయతి. ‘తయిదం సఙ్ఖతం ఓళారికం అత్థి ఖో పన సఙ్ఖారానం నిరోధో అత్థేత’న్తి – ఇతి విదిత్వా తస్స నిస్సరణదస్సావీ తథాగతో తదుపాతివత్తో.

“ఇదం ఖో పన, భిక్ఖవే, తథాగతేన అనుత్తరం సన్తివరపదం అభిసమ్బుద్ధం యదిదం – ఛన్నం ఫస్సాయతనానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం విదిత్వా [అనుపాదావిమోక్ఖో. తయిదం భిక్ఖవే తథాగతేన అనుత్తరం సన్తివరపదం అభిసమ్బుద్ధం, యదిదం ఛన్నం ఫస్సాయతనానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం విదిత్వా అనుపాదావిమోక్ఖోతి (సీ. స్యా. కం. పీ.)] అనుపాదావిమోక్ఖో”తి [అనుపాదావిమోక్ఖో. తయిదం భిక్ఖవే తథాగతేన అనుత్తరం సన్తివరపదం అభిసమ్బుద్ధం, యదిదం ఛన్నం ఫస్సాయతనం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ అదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం విదిత్వా అనుపాదావిమోక్ఖోతి (సీ. స్యా. కం. పీ.)].

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

పఞ్చత్తయసుత్తం నిట్ఠితం దుతియం.

౩. కిన్తిసుత్తం

౩౪. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా పిసినారాయం [కుసినారాయం (సీ.)] విహరతి బలిహరణే వనసణ్డే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – “కిన్తి వో , భిక్ఖవే, మయి హోతి – ‘చీవరహేతు వా సమణో గోతమో ధమ్మం దేసేతి, పిణ్డపాతహేతు వా సమణో గోతమో ధమ్మం దేసేతి, సేనాసనహేతు వా సమణో గోతమో ధమ్మం దేసేతి, ఇతిభవాభవహేతు వా సమణో గోతమో ధమ్మం దేసేతీ’”తి? “న ఖో నో, భన్తే, భగవతి ఏవం హోతి – ‘చీవరహేతు వా సమణో గోతమో ధమ్మం దేసేతి, పిణ్డపాతహేతు వా సమణో గోతమో ధమ్మం దేసేతి, సేనాసనహేతు వా సమణో గోతమో ధమ్మం దేసేతి, ఇతిభవాభవహేతు వా సమణో గోతమో ధమ్మం దేసేతీ’”తి.

“న చ కిర వో, భిక్ఖవే, మయి ఏవం హోతి – ‘చీవరహేతు వా సమణో గోతమో ధమ్మం దేసేతి…పే॰… ఇతిభవాభవహేతు వా సమణో గోతమో ధమ్మం దేసేతీ’తి; అథ కిన్తి చరహి వో [అథ కిన్తి వో (సీ. పీ.), అథ కిఞ్చరహి వో (క.)], భిక్ఖవే, మయి హోతీ”తి? “ఏవం ఖో నో, భన్తే, భగవతి హోతి – ‘అనుకమ్పకో భగవా హితేసీ; అనుకమ్పం ఉపాదాయ ధమ్మం దేసేతీ’”తి. “ఏవఞ్చ [ఏవం (సీ. పీ.)] కిర వో, భిక్ఖవే, మయి హోతి – ‘అనుకమ్పకో భగవా హితేసీ; అనుకమ్పం ఉపాదాయ ధమ్మం దేసేతీ’”తి.

౩౫. “తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, యే వో [యే తే (క.)] మయా ధమ్మా అభిఞ్ఞా దేసితా, సేయ్యథిదం – చత్తారో సతిపట్ఠానా చత్తారో సమ్మప్పధానా చత్తారో ఇద్ధిపాదా పఞ్చిన్ద్రియాని పఞ్చ బలాని సత్త బోజ్ఝఙ్గా అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో, తత్థ సబ్బేహేవ సమగ్గేహి సమ్మోదమానేహి అవివదమానేహి సిక్ఖితబ్బం. తేసఞ్చ వో, భిక్ఖవే, సమగ్గానం సమ్మోదమానానం అవివదమానానం సిక్ఖతం సియంసు [సియుం (సీ. స్యా. కం.) సద్దనీతి ఓలోకేతబ్బా] ద్వే భిక్ఖూ అభిధమ్మే నానావాదా. తత్ర చే తుమ్హాకం ఏవమస్స – ‘ఇమేసం ఖో ఆయస్మన్తానం అత్థతో చేవ నానం బ్యఞ్జనతో చ నాన’న్తి, తత్థ యం భిక్ఖుం సువచతరం [సుబ్బచతరం (క.)] మఞ్ఞేయ్యాథ సో ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – ‘ఆయస్మన్తానం ఖో అత్థతో చేవ నానం, బ్యఞ్జనతో చ నానం. తదమినాపేతం [తదిమినాపేతం (స్యా. కం.)] ఆయస్మన్తో జానాథ – యథా అత్థతో చేవ నానం, బ్యఞ్జనతో చ నానం. మాయస్మన్తో వివాదం ఆపజ్జిత్థా’తి. అథాపరేసం ఏకతోపక్ఖికానం భిక్ఖూనం యం భిక్ఖుం సువచతరం మఞ్ఞేయ్యాథ సో ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – ‘ఆయస్మన్తానం ఖో అత్థతో చేవ నానం, బ్యఞ్జనతో చ నానం. తదమినాపేతం ఆయస్మన్తో జానాథ – యథా అత్థతో చేవ నానం, బ్యఞ్జనతో చ నానం. మాయస్మన్తో వివాదం ఆపజ్జిత్థా’తి. ఇతి దుగ్గహితం దుగ్గహితతో ధారేతబ్బం, సుగ్గహితం సుగ్గహితతో ధారేతబ్బం. దుగ్గహితం దుగ్గహితతో ధారేత్వా సుగ్గహితం సుగ్గహితతో ధారేత్వా [ఇతి దుగ్గహితం దుగ్గహితతో ధారేతబ్బం, దుగ్గహితం దుగ్గహితతో ధారేత్వా (సీ. స్యా. కం. పీ.) అనన్తరవారత్తయే పన ఇదం పాఠనానత్తం నత్థి] యో ధమ్మో యో వినయో సో భాసితబ్బో.

౩౬. "తత్ర చే తుమ్హాకం ఏవమస్స – 'ఇమేసం ఖో ఆయస్మన్తానం అత్థతో హి ఖో నానం, బ్యఞ్జనతో సమేతీ'తి, తత్థ యం భిక్ఖుం సువచతరం మఞ్ఞేయ్యాథ సో ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – 'ఆయస్మన్తానం ఖో అత్థతో హి నానం, బ్యఞ్జనతో సమేతి. తదమినాపేతం ఆయస్మన్తో జానాథ – యథా అత్థతో హి ఖో నానం, బ్యఞ్జనతో సమేతి. మాయస్మన్తో వివాదం ఆపజ్జిత్థా'తి. అథాపరేసం ఏకతోపక్ఖికానం భిక్ఖూనం యం భిక్ఖుం సువచతరం మఞ్ఞేయ్యాథ సో ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – 'ఆయస్మన్తానం ఖో అత్థతో హి ఖో నానం, బ్యఞ్జనతో సమేతి. తదమినాపేతం ఆయస్మన్తో జానాథ – యథా అత్థతో హి ఖో నానం, బ్యఞ్జనతో సమేతి. మాయస్మన్తో వివాదం ఆపజ్జిత్థా'తి . ఇతి దుగ్గహితం దుగ్గహితతో ధారేతబ్బం, సుగ్గహితం సుగ్గహితతో ధారేతబ్బం. దుగ్గహితం దుగ్గహితతో ధారేత్వా సుగ్గహితం సుగ్గహితతో ధారేత్వా యో ధమ్మో యో వినయో సో భాసితబ్బో.

౩౭. "తత్ర చే తుమ్హాకం ఏవమస్స – 'ఇమేసం ఖో ఆయస్మన్తానం అత్థతో హి ఖో సమేతి, బ్యఞ్జనతో నానన్తి, తత్థ యం భిక్ఖుం సువచతరం మఞ్ఞేయ్యాథ సో ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – 'ఆయస్మన్తానం ఖో అత్థతో హి సమేతి, బ్యఞ్జనతో నానం. తదమినాపేతం ఆయస్మన్తో జానాథ – యథా అత్థతో హి ఖో సమేతి, బ్యఞ్జనతో నానం. అప్పమత్తకం ఖో పనేతం యదిదం – బ్యఞ్జనం. మాయస్మన్తో అప్పమత్తకే వివాదం ఆపజ్జిత్థా'తి. అథాపరేసం ఏకతోపక్ఖికానం భిక్ఖూనం యం భిక్ఖుం సువచతరం మఞ్ఞేయ్యాథ సో ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – 'ఆయస్మన్తానం ఖో అత్థతో హి సమేతి, బ్యఞ్జనతో నానం. తదమినాపేతం ఆయస్మన్తో జానాథ – యథా అత్థతో హి ఖో సమేతి, బ్యఞ్జనతో నానం. అప్పమత్తకం ఖో పనేతం యదిదం – బ్యఞ్జనం. మాయస్మన్తో అప్పమత్తకే [అప్పమత్తకేహి (సీ. పీ.)] వివాదం ఆపజ్జిత్థా'తి. ఇతి సుగ్గహితం సుగ్గహితతో ధారేతబ్బం, దుగ్గహితం దుగ్గహితతో ధారేతబ్బం. సుగ్గహితం సుగ్గహితతో ధారేత్వా దుగ్గహితం దుగ్గహితతో ధారేత్వా యో ధమ్మో యో వినయో సో భాసితబ్బో.

౩౮. "తత్ర చే తుమ్హాకం ఏవమస్స – 'ఇమేసం ఖో ఆయస్మన్తానం అత్థతో చేవ సమేతి బ్యఞ్జనతో చ సమేతీ'తి, తత్థ యం భిక్ఖుం సువచతరం మఞ్ఞేయ్యాథ సో ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – 'ఆయస్మన్తానం ఖో అత్థతో చేవ సమేతి, బ్యఞ్జనతో చ సమేతి. తదమినాపేతం ఆయస్మన్తో జానాథ – యథా అత్థతో చేవ సమేతి బ్యఞ్జనతో చ సమేతి. మాయస్మన్తో వివాదం ఆపజ్జిత్థా'తి. అథాపరేసం ఏకతోపక్ఖికానం భిక్ఖూనం యం భిక్ఖుం సువచతరం మఞ్ఞేయ్యాథ సో ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – 'ఆయస్మన్తానం ఖో అత్థతో చేవ సమేతి బ్యఞ్జనతో చ సమేతి. తదమినాపేతం ఆయస్మన్తో జానాథ – యథా అత్థతో చేవ సమేతి బ్యఞ్జనతో చ సమేతి. మాయస్మన్తో వివాదం ఆపజ్జిత్థా'తి. ఇతి సుగ్గహితం సుగ్గహితతో ధారేతబ్బం. సుగ్గహితం సుగ్గహితతో ధారేత్వా యో ధమ్మో యో వినయో సో భాసితబ్బో.

౩౯. "తేసఞ్చ వో, భిక్ఖవే, సమగ్గానం సమ్మోదమానానం అవివదమానానం సిక్ఖతం సియా అఞ్ఞతరస్స భిక్ఖునో ఆపత్తి సియా వీతిక్కమో, తత్ర, భిక్ఖవే, న చోదనాయ తరితబ్బం [చోదితబ్బం (స్యా. కం. క.) తురితబ్బం (?)]. పుగ్గలో ఉపపరిక్ఖితబ్బో – 'ఇతి మయ్హఞ్చ అవిహేసా భవిస్సతి పరస్స చ పుగ్గలస్స అనుపఘాతో, పరో హి పుగ్గలో అక్కోధనో అనుపనాహీ అదళ్హదిట్ఠీ సుప్పటినిస్సగ్గీ, సక్కోమి చాహం ఏతం పుగ్గలం అకుసలా వుట్ఠాపేత్వా కుసలే పతిట్ఠాపేతు'న్తి. సచే, భిక్ఖవే, ఏవమస్స, కల్లం వచనాయ.

"సచే పన, భిక్ఖవే, ఏవమస్స – 'మయ్హం ఖో అవిహేసా భవిస్సతి పరస్స చ పుగ్గలస్స ఉపఘాతో, పరో హి పుగ్గలో కోధనో ఉపనాహీ అదళ్హదిట్ఠీ సుప్పటినిస్సగ్గీ, సక్కోమి చాహం ఏతం పుగ్గలం అకుసలా వుట్ఠాపేత్వా కుసలే పతిట్ఠాపేతుం.

అప్పమత్తకం ఖో పనేతం యదిదం – పరస్స [యదిదం మయ్హఞ్చ విహేసా భవిస్సతి పరస్స చ (క.)] పుగ్గలస్స ఉపఘాతో. అథ ఖో ఏతదేవ బహుతరం – స్వాహం సక్కోమి ఏతం పుగ్గలం అకుసలా వుట్ఠాపేత్వా కుసలే పతిట్ఠాపేతు'న్తి . సచే, భిక్ఖవే, ఏవమస్స, కల్లం వచనాయ.

"సచే పన, భిక్ఖవే, ఏవమస్స – 'మయ్హం ఖో విహేసా భవిస్సతి పరస్స చ పుగ్గలస్స అనుపఘాతో. పరో హి పుగ్గలో అక్కోధనో అనుపనాహీ దళ్హదిట్ఠీ దుప్పటినిస్సగ్గీ, సక్కోమి చాహం ఏతం పుగ్గలం అకుసలా వుట్ఠాపేత్వా కుసలే పతిట్ఠాపేతుం. అప్పమత్తకం ఖో పనేతం యదిదం – మయ్హం విహేసా [మయ్హఞ్చ విహేసా భవిస్సతి పరస్స చ పుగ్గలస్స ఉపఘాతో (క.)]. అథ ఖో ఏతదేవ బహుతరం – స్వాహం సక్కోమి ఏతం పుగ్గలం అకుసలా వుట్ఠాపేత్వా కుసలే పతిట్ఠాపేతు'న్తి. సచే, భిక్ఖవే, ఏవమస్స, కల్లం వచనాయ.

"సచే పన, భిక్ఖవే, ఏవమస్స – 'మయ్హఞ్చ ఖో విహేసా భవిస్సతి పరస్స చ పుగ్గలస్స ఉపఘాతో. పరో హి పుగ్గలో కోధనో ఉపనాహీ దళ్హదిట్ఠీ దుప్పటినిస్సగ్గీ, సక్కోమి చాహం ఏతం పుగ్గలం అకుసలా వుట్ఠాపేత్వా కుసలే పతిట్ఠాపేతుం. అప్పమత్తకం ఖో పనేతం యదిదం – మయ్హఞ్చ విహేసా భవిస్సతి పరస్స చ పుగ్గలస్స ఉపఘాతో. అథ ఖో ఏతదేవ బహుతరం – స్వాహం సక్కోమి ఏతం పుగ్గలం అకుసలా వుట్ఠాపేత్వా కుసలే పతిట్ఠాపేతు'న్తి. సచే, భిక్ఖవే, ఏవమస్స, కల్లం వచనాయ.

"సచే పన, భిక్ఖవే, ఏవమస్స – 'మయ్హఞ్చ ఖో విహేసా భవిస్సతి పరస్స చ పుగ్గలస్స ఉపఘాతో. పరో హి పుగ్గలో కోధనో ఉపనాహీ దళ్హదిట్ఠీ దుప్పటినిస్సగ్గీ, న చాహం సక్కోమి ఏతం పుగ్గలం అకుసలా వుట్ఠాపేత్వా కుసలే పతిట్ఠాపేతు'న్తి. ఏవరూపే, భిక్ఖవే, పుగ్గలే ఉపేక్ఖా నాతిమఞ్ఞితబ్బా.

౪౦. "తేసఞ్చ వో, భిక్ఖవే, సమగ్గానం సమ్మోదమానానం అవివదమానానం సిక్ఖతం అఞ్ఞమఞ్ఞస్స వచీసంహారో [వచీసఞ్చారో (సీ. పీ.)] ఉప్పజ్జేయ్య దిట్ఠిపళాసో [దిట్ఠిపలాసో (సీ. క.)] చేతసో ఆఘాతో అప్పచ్చయో అనభిరద్ధి. తత్థ ఏకతోపక్ఖికానం భిక్ఖూనం యం భిక్ఖుం సువచతరం మఞ్ఞేయ్యాథ సో ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – 'యం నో, ఆవుసో, అమ్హాకం సమగ్గానం సమ్మోదమానానం అవివదమానానం సిక్ఖతం అఞ్ఞమఞ్ఞస్స వచీసంహారో ఉప్పన్నో దిట్ఠిపళాసో చేతసో ఆఘాతో అప్పచ్చయో అనభిరద్ధి, తం జానమానో సమణో గరహేయ్యా'తి [సమానో (సీ. క.)]. సమ్మా బ్యాకరమానో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం బ్యాకరేయ్య – 'యం నో, ఆవుసో, అమ్హాకం సమగ్గానం సమ్మోదమానానం అవివదమానానం సిక్ఖతం అఞ్ఞమఞ్ఞస్స వచీసంహారో ఉప్పన్నో దిట్ఠిపళాసో చేతసో ఆఘాతో అప్పచ్చయో అనభిరద్ధి, తం జానమానో సమణో గరహేయ్యాతి. ఏతం పనావుసో, ధమ్మం అప్పహాయ నిబ్బానం సచ్ఛికరేయ్యా'తి. సమ్మా బ్యాకరమానో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం బ్యాకరేయ్య – 'ఏతం, ఆవుసో, ధమ్మం అప్పహాయ న నిబ్బానం సచ్ఛికరేయ్యా'తి.

"అథాపరేసం ఏకతోపక్ఖికానం భిక్ఖూనం యం భిక్ఖుం సువచతరం మఞ్ఞేయ్యాథ, సో ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – 'యం నో, ఆవుసో, అమ్హాకం సమగ్గానం సమ్మోదమానానం అవివదమానానం సిక్ఖతం అఞ్ఞమఞ్ఞస్స వచీసంహారో ఉప్పన్నో దిట్ఠిపళాసో చేతసో ఆఘాతో అప్పచ్చయో అనభిరద్ధి, తం జానమానో సమణో గరహేయ్యా'తి. సమ్మా బ్యాకరమానో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం బ్యాకరేయ్య – 'యం నో, ఆవుసో, అమ్హాకం సమగ్గానం సమ్మోదమానానం అవివదమానానం సిక్ఖతం అఞ్ఞమఞ్ఞస్స వచీసంహారో ఉప్పన్నో దిట్ఠిపళాసో చేతసో ఆఘాతో అప్పచ్చయో అనభిరద్ధి తం

జానమానో సమణో గరహేయ్యాతి. ఏతం పనావుసో, ధమ్మం అప్పహాయ నిబ్బానం సచ్ఛికరేయ్యా'తి. సమ్మా బ్యాకరమానో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం బ్యాకరేయ్య – 'ఏతం ఖో, ఆవుసో, ధమ్మం అప్పహాయ న నిబ్బానం సచ్ఛికరేయ్యా'"తి.

"తం చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖుం పరే ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – 'ఆయస్మతా నో ఏతే భిక్ఖూ అకుసలా వుట్ఠాపేత్వా కుసలే పతిట్ఠాపితా'తి? సమ్మా బ్యాకరమానో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం బ్యాకరేయ్య – 'ఇధాహం, ఆవుసో, యేన భగవా తేనుపసఙ్కమిం, తస్స మే భగవా ధమ్మం దేసేసి, తాహం ధమ్మం సుత్వా తేసం భిక్ఖూనం అభాసిం. తం తే భిక్ఖూ ధమ్మం సుత్వా అకుసలా వుట్ఠహింసు, కుసలే పతిట్ఠహింసూ'తి. ఏవం బ్యాకరమానో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న చేవ అత్తానం ఉక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరోతి, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానువాదో గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛతీ"తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

కిన్తిసుత్తం నిట్ఠితం తతియం.

౪. సామగామసుత్తం

౪౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సక్కేసు విహరతి సామగామే. తేన ఖో పన సమయేన నిగణ్ఠో నాటపుత్తో [నాథపుత్తో (సీ. పీ.)] పావాయం అధునాకాలఙ్కతో [కాలకతో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] హోతి. తస్స కాలఙ్కిరియాయ భిన్నా నిగణ్ఠా ద్వేధికజాతా [ద్వేళ్హకజాతా (స్యా. కం. క.)] భణ్డనజాతా కలహజాతా వివాదాపన్నా అఞ్ఞమఞ్ఞం ముఖసత్తీహి వితుదన్తా విహరన్తి – "న త్వం ఇమం ధమ్మవినయం ఆజానాసి, అహం ఇమం ధమ్మవినయం ఆజానామి. కిం త్వం ఇమం ధమ్మవినయం ఆజానిస్ససి! మిచ్ఛాపటిపన్నో త్వమసి, అహమస్మి సమ్మాపటిపన్నో. సహితం మే, అసహితం తే. పురేవచనీయం పచ్ఛా అవచ , పచ్ఛావచనీయం పురే అవచ. అధిచిణ్ణం [అవిచిణ్ణం (సీ. పీ.)] తే విపరావత్తం. ఆరోపితో తే వాదో. నిగ్గహితోసి, చర వాదప్పమోక్ఖాయ; నిబ్బేఠేహి వా సచే పహోసీ"తి. వధోయేవ ఖో [వధోయేవేకో (స్యా. కం. క.)] మఞ్ఞే నిగణ్ఠేసు నాటపుత్తియేసు వత్తతి. యేపి నిగణ్ఠస్స నాటపుత్తస్స సావకా గిహీ ఓదాతవసనా తేపి నిగణ్ఠేసు నాటపుత్తియేసు నిబ్బిన్నరూపా [నిబ్బిన్దరూపా (స్యా. కం. క.)] విరత్తరూపా పటివానరూపా యథా తం దురక్ఖాతే ధమ్మవినయే దుప్పవేదితే అనియ్యానికే అనుపసమసంవత్తనికే అసమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితే భిన్నథూపే అప్పటిసరణే.

౪౨. అథ ఖో చున్దో సమణుద్దేసో పావాయం వస్సంవుట్ఠో [వస్సంవుత్థో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] యేన సామగామో యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో చున్దో సమణుద్దేసో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – "నిగణ్ఠో, భన్తే, నాటపుత్తో పావాయం అధునాకాలఙ్కతో. తస్స కాలఙ్కిరియాయ భిన్నా నిగణ్ఠా ద్వేధికజాతా…పే.… భిన్నథూపే అప్పటిసరణే"తి. ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా ఆనన్దో చున్దం సమణుద్దేసం ఏతదవోచ – "అత్థి ఖో ఇదం, ఆవుసో చున్ద, కథాపాభతం భగవన్తం దస్సనాయ. ఆయామ, ఆవుసో చున్ద, యేన భగవా తేనుపసఙ్కమిస్సామ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతమత్థం భగవతో ఆరోచేస్సామా"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో చున్దో సమణుద్దేసో ఆయస్మతో ఆనన్దస్స పచ్చస్సోసి.

అథ ఖో ఆయస్మా చ ఆనన్దో చున్దో చ సమణుద్దేసో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "అయం, భన్తే, చున్దో సమణుద్దేసో ఏవమాహ – 'నిగణ్ఠో , భన్తే, నాటపుత్తో పావాయం అధునాకాలఙ్కతో. తస్స కాలఙ్కిరియాయ భిన్నా నిగణ్ఠా ద్వేధికజాతా…పే॰… భిన్నథూపే అప్పటిసరణే'తి. తస్స మయ్హం, భన్తే, ఏవం హోతి – 'మాహేవ భగవతో అచ్చయేన సఙ్ఘే వివాదో ఉప్పజ్జి; స్వాస్స [సో (సీ. పీ.), స్వాయం (క.)] వివాదో బహుజనాహితాయ బహుజనాసుఖాయ బహునో జనస్స అనత్థాయ అహితాయ దుక్ఖాయ దేవమనుస్సాన'"న్తి.

౪౩. "తం కిం మఞ్ఞసి, ఆనన్ద, యే వో మయా ధమ్మా అభిఞ్ఞా దేసితా, సేయ్యథిదం – చత్తారో సతిపట్ఠానా చత్తారో సమ్మప్పధానా చత్తారో ఇద్ధిపాదా పఞ్చిన్ద్రియాని పఞ్చ బలాని సత్త బోజ్ఝఙ్గా అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో, పస్ససి నో త్వం, ఆనన్ద, ఇమేసు ధమ్మేసు ద్వేపి భిక్ఖూ నానావాదే"తి? "యే మే, భన్తే, ధమ్మా భగవతా అభిఞ్ఞా దేసితా, సేయ్యథిదం – చత్తారో సతిపట్ఠానా చత్తారో సమ్మప్పధానా చత్తారో ఇద్ధిపాదా పఞ్చిన్ద్రియాని పఞ్చ బలాని సత్త బోజ్ఝఙ్గా అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో, నాహం పస్సామి ఇమేసు ధమ్మేసు ద్వేపి భిక్ఖూ నానావాదే. యే చ ఖో [సన్తి చ ఖో (స్యా. కం.), సన్తి చ (క.)], భన్తే, పుగ్గలా భగవన్తం పతిస్సయమానరూపా విహరన్తి తేపి భగవతో అచ్చయేన సఙ్ఘే వివాదం జనేయ్యుం అజ్ఝాజీవే వా అధిపాతిమోక్ఖే వా. స్వాస్స [సోస్స (సీ. పీ.), స్వాయం (క.)] వివాదో బహుజనాహితాయ బహుజనాసుఖాయ బహునో జనస్స అనత్థాయ అహితాయ దుక్ఖాయ దేవమనుస్సాన"న్తి. అప్పమత్తకో సో, ఆనన్ద, వివాదో యదిదం – అజ్ఝాజీవే వా అధిపాతిమోక్ఖే వా. మగ్గే వా హి, ఆనన్ద, పటిపదాయ వా సఙ్ఘే వివాదో ఉప్పజ్జమానో ఉప్పజ్జేయ్య; స్వాస్స వివాదో బహుజనాహితాయ బహుజనాసుఖాయ బహునో జనస్స అనత్థాయ అహితాయ దుక్ఖాయ దేవమనుస్సానం.

౪౪. "ఛయిమాని, ఆనన్ద, వివాదమూలాని. కతమాని ఛ? ఇధానన్ద, భిక్ఖు కోధనో హోతి ఉపనాహీ. యో సో, ఆనన్ద, భిక్ఖు కోధనో హోతి ఉపనాహీ సో సత్థరిపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, ధమ్మేపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సఙ్ఘేపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సిక్ఖాయపి న పరిపూరకారీ హోతి. యో సో, ఆనన్ద, భిక్ఖు సత్థరి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, ధమ్మే… సఙ్ఘే అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సిక్ఖాయ న పరిపూరకారీ హోతి, సో సఙ్ఘే వివాదం జనేతి; యో హోతి వివాదో బహుజనాహితాయ బహుజనాసుఖాయ, బహునో జనస్స అనత్థాయ అహితాయ దుక్ఖాయ దేవమనుస్సానం. ఏవరూపఞ్చే తుమ్హే, ఆనన్ద, వివాదమూలం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా సమనుపస్సేయ్యాథ, తత్ర తుమ్హే, ఆనన్ద, తస్సేవ పాపకస్స వివాదమూలస్స పహానాయ వాయమేయ్యాథ. ఏవరూపఞ్చే తుమ్హే, ఆనన్ద, వివాదమూలం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా న సమనుపస్సేయ్యాథ. తత్ర తుమ్హే, ఆనన్ద, తస్సేవ పాపకస్స వివాదమూలస్స ఆయతిం అనవస్సవాయ పటిపజ్జేయ్యాథ. ఏవమేతస్స పాపకస్స వివాదమూలస్స పహానం హోతి, ఏవమేతస్స పాపకస్స వివాదమూలస్స ఆయతిం అనవస్సవో హోతి.

౪౫. "పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖు మక్ఖీ హోతి పళాసీ…పే॰… ఇస్సుకీ హోతి మచ్ఛరీ…పే॰… సఠో హోతి మాయావీ…పే॰… పాపిచ్ఛో హోతి మిచ్ఛాదిట్ఠి [మిచ్ఛాదిట్ఠీ (స్యా. కం. పీ. క.)] …పే॰… సన్దిట్ఠిపరామాసీ హోతి ఆధానగ్గాహీ దుప్పటినిస్సగ్గీ. యో సో, ఆనన్ద, భిక్ఖు సన్దిట్ఠిపరామాసీ హోతి ఆధానగ్గాహీ దుప్పటినిస్సగ్గీ సో సత్థరిపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, ధమ్మేపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సఙ్ఘేపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సిక్ఖాయపి న పరిపూరకారీ హోతి. యో సో, ఆనన్ద, భిక్ఖు సత్థరి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, ధమ్మే… సఙ్ఘే… సిక్ఖాయ న పరిపూరకారీ హోతి సో సఙ్ఘే

వివాదం జనేతి; యో హోతి వివాదో బహుజనాహితాయ బహుజనాసుఖాయ, బహునో జనస్స అనత్థాయ అహితాయ దుక్ఖాయ దేవమనుస్సానం. ఏవరూపఞ్చే తుమ్హే, ఆనన్ద, వివాదమూలం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా సమనుపస్సేయ్యాథ. తత్ర తుమ్హే, ఆనన్ద, తస్సేవ పాపకస్స వివాదమూలస్స పహానాయ వాయమేయ్యాథ. ఏవరూపఞ్చే తుమ్హే, ఆనన్ద, వివాదమూలం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా న సమనుపస్సేయ్యాథ, తత్ర తుమ్హే, ఆనన్ద, తస్సేవ పాపకస్స వివాదమూలస్స ఆయతిం అనవస్సవాయ పటిపజ్జేయ్యాథ. ఏవమేతస్స పాపకస్స వివాదమూలస్స పహానం హోతి , ఏవమేతస్స పాపకస్స వివాదమూలస్స ఆయతిం అనవస్సవో హోతి. ఇమాని ఖో, ఆనన్ద, ఛ వివాదమూలాని.

౪౬. "చత్తారిమాని , ఆనన్ద, అధికరణాని. కతమాని చత్తారి? వివాదాధికరణం, అనువాదాధికరణం, ఆపత్తాధికరణం, కిచ్చాధికరణం – ఇమాని ఖో, ఆనన్ద, చత్తారి అధికరణాని. సత్త ఖో పనిమే, ఆనన్ద, అధికరణసమథా – ఉప్పన్నుప్పన్నానం అధికరణానం సమథాయ వూపసమాయ సమ్ముఖావినయో దాతబ్బో, సతివినయో దాతబ్బో, అమూళ్హవినయో దాతబ్బో, పటిఞ్ఞాయ కారేతబ్బం, యేభుయ్యసికా, తస్సపాపియసికా, తిణవత్థారకో.

౪౭. "కథఞ్చానన్ద, సమ్ముఖావినయో హోతి? ఇధానన్ద, భిక్ఖూ వివదన్తి ధమ్మోతి వా అధమ్మోతి వా వినయోతి వా అవినయోతి వా. తేహానన్ద, భిక్ఖూహి సబ్బేహేవ సమగ్గేహి సన్నిపతితబ్బం. సన్నిపతిత్వా ధమ్మనేత్తి సమనుమజ్జితబ్బా . ధమ్మనేత్తిం సమనుమజ్జిత్వా యథా తత్థ సమేతి తథా తం అధికరణం వూపసమేతబ్బం. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, సమ్ముఖావినయో హోతి; ఏవఞ్చ పనిధేకచ్చానం అధికరణానం వూపసమో హోతి యదిదం – సమ్ముఖావినయేన.

౪౮. "కథఞ్చానన్ద, యేభుయ్యసికా హోతి? తే చే, ఆనన్ద, భిక్ఖూ న సక్కోన్తి తం అధికరణం తస్మిం ఆవాసే వూపసమేతుం. తేహానన్ద, భిక్ఖూహి యస్మిం ఆవాసే బహుతరా భిక్ఖూ సో ఆవాసో గన్తబ్బో. తత్థ సబ్బేహేవ సమగ్గేహి సన్నిపతితబ్బం. సన్నిపతిత్వా ధమ్మనేత్తి సమనుమజ్జితబ్బా. ధమ్మనేత్తిం సమనుమజ్జిత్వా యథా తత్థ సమేతి తథా తం అధికరణం వూపసమేతబ్బం. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, యేభుయ్యసికా హోతి, ఏవఞ్చ పనిధేకచ్చానం అధికరణానం వూపసమో హోతి యదిదం – యేభుయ్యసికాయ.

౪౯. "కథఞ్చానన్ద, సతివినయో హోతి? ఇధానన్ద, భిక్ఖూ భిక్ఖుం ఏవరూపాయ గరుకాయ ఆపత్తియా చోదేన్తి పారాజికేన వా పారాజికసామన్తేన వా – 'సరతాయస్మా ఏవరూపిం [ఏవరూపం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰) ఏవరూపాయ-ఇతి వుచ్చమానవచనేన సమేతి. వినయేనపి సంసన్దేతబ్బం] గరుకం ఆపత్తిం ఆపజ్జితా పారాజికం వా పారాజికసామన్తం వా'తి? సో ఏవమాహ – 'న ఖో అహం, ఆవుసో, సరామి ఏవరూపిం గరుకం ఆపత్తిం ఆపజ్జితా పారాజికం వా పారాజికసామన్తం వా'తి. తస్స ఖో [తస్స ఖో ఏవం (సబ్బత్థ)], ఆనన్ద, భిక్ఖునో సతివినయో దాతబ్బో. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, సతివినయో హోతి, ఏవఞ్చ పనిధేకచ్చానం అధికరణానం వూపసమో హోతి యదిదం – సతివినయేన.

౫౦. "కథఞ్చానన్ద , అమూళ్హవినయో హోతి? ఇధానన్ద, భిక్ఖూ భిక్ఖుం ఏవరూపాయ గరుకాయ ఆపత్తియా చోదేన్తి పారాజికేన వా పారాజికసామన్తేన వా – 'సరతాయస్మా ఏవరూపిం గరుకం ఆపత్తిం ఆపజ్జితా పారాజికం వా పారాజికసామన్తం వా'తి? (సో ఏవమాహ – 'న ఖో అహం, ఆవుసో, సరామి ఏవరూపిం గరుకం ఆపత్తిం ఆపజ్జితా పారాజికం వా పారాజికసామన్తం వా'తి. తమేనం సో నిబ్బేఠేన్తం అతివేఠేతి – 'ఇఙ్ఘాయస్మా సాధుకమేవ జానాహి యది సరసి ఏవరూపిం గరుకం ఆపత్తిం ఆపజ్జితా పారాజికం వా పారాజికసామన్తం వా'తి.) [( ) ఏత్థన్తరే పాఠో చూళవ॰ ౨౩౭ నత్థి

తస్సపాపియసికావారేఏవేతేన భవితబ్బం] సో ఏవమాహ – 'అహం ఖో, ఆవుసో, ఉమ్మాదం పాపుణిం చేతసో విపరియాసం. తేన మే ఉమ్మత్తకేన బహుం అస్సామణకం అజ్ఝాచిణ్ణం భాసితపరిక్కన్తం [భాసితపరికన్తం (సీ. స్యా. కం. పీ.)]. నాహం తం సరామి. మూళ్హేన మే ఏతం కత'న్తి. తస్స ఖో [తస్స ఖో ఏవం (స్యా. కం. క.)], ఆనన్ద, భిక్ఖునో అమూళ్హవినయో దాతబ్బో. ఏవం ఖో, ఆనన్ద , అమూళ్హవినయో హోతి, ఏవఞ్చ పనిధేకచ్చానం అధికరణానం వూపసమో హోతి యదిదం – అమూళ్హవినయేన.

౫౧. "కథఞ్చానన్ద, పటిఞ్ఞాతకరణం హోతి? ఇధానన్ద, భిక్ఖు చోదితో వా అచోదితో వా ఆపత్తిం సరతి, వివరతి ఉత్తానీకరోతి [ఉత్తానిం కరోతి (క.)]. తేన, ఆనన్ద, భిక్ఖునా వుడ్ఢతరం భిక్ఖుం [వుడ్ఢతరో భిక్ఖు (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకంసం చీవరం కత్వా పాదే వన్దిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా ఏవమస్స వచనీయో – 'అహం, భన్తే, ఇత్థన్నామం ఆపత్తిం ఆపన్నో, తం పటిదేసేమీ'తి. సో ఏవమాహ – 'పస్ససీ'తి? 'ఆమ పస్సామీ'తి. 'ఆయతిం సంవరేయ్యాసీ'తి. ('సంవరిస్సామీ'తి.) [( ) వినయే నత్థి] ఏవం ఖో, ఆనన్ద, పటిఞ్ఞాతకరణం హోతి, ఏవఞ్చ పనిధేకచ్చానం అధికరణానం వూపసమో హోతి యదిదం – పటిఞ్ఞాతకరణేన.

౫౨. "కథఞ్చానన్ద , తస్సపాపియసికా హోతి? ఇధానన్ద, భిక్ఖు భిక్ఖుం ఏవరూపాయ గరుకాయ ఆపత్తియా చోదేతి పారాజికేన వా పారాజికసామన్తేన వా – 'సరతాయస్మా ఏవరూపిం గరుకం ఆపత్తిం ఆపజ్జితా పారాజికం వా పారాజికసామన్తం వా'తి? సో ఏవమాహ – 'న ఖో అహం, ఆవుసో, సరామి ఏవరూపిం గరుకం ఆపత్తిం ఆపజ్జితా పారాజికం వా పారాజికసామన్తం వా'తి. తమేనం సో నిబ్బేఠేన్తం అతివేఠేతి – 'ఇఙ్ఘాయస్మా సాధుకమేవ జానాహి యది సరసి ఏవరూపిం గరుకం ఆపత్తిం ఆపజ్జితా పారాజికం వా పారాజికసామన్తం వా'తి. సో ఏవమాహ – 'న ఖో అహం, ఆవుసో, సరామి ఏవరూపిం గరుకం ఆపత్తిం ఆపజ్జితా పారాజికం వా పారాజికసామన్తం వా; సరామి చ ఖో అహం, ఆవుసో, ఏవరూపిం అప్పమత్తికం ఆపత్తిం ఆపజ్జితా'తి. తమేనం సో నిబ్బేఠేన్తం అతివేఠేతి – 'ఇఙ్ఘాయస్మా సాధుకమేవ జానాహి యది సరసి ఏవరూపిం గరుకం ఆపత్తిం ఆపజ్జితా పారాజికం వా పారాజికసామన్తం వా'తి? సో ఏవమాహ – 'ఇమఞ్హి నామాహం, ఆవుసో, అప్పమత్తికం ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వా అపుట్ఠో పటిజానిస్సామి. కిం పనాహం ఏవరూపిం గరుకం ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వా పారాజికం వా పారాజికసామన్తం వా పుట్ఠో నపటిజానిస్సామీ'తి? సో ఏవమాహ – 'ఇమఞ్హి నామ త్వం, ఆవుసో , అప్పమత్తికం ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వా అపుట్ఠో నపటిజానిస్ససి, కిం పన త్వం ఏవరూపిం గరుకం ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వా పారాజికం వా పారాజికసామన్తం వా పుట్ఠో [అపుట్ఠో (స్యా. కం. క.)] పటిజానిస్ససి? ఇఙ్ఘాయస్మా సాధుకమేవ జానాహి యది సరసి ఏవరూపిం గరుకం ఆపత్తిం ఆపజ్జితా పారాజికం వా పారాజికసామన్తం వా'తి. సో ఏవమాహ – 'సరామి ఖో అహం, ఆవుసో, ఏవరూపిం గరుకం ఆపత్తిం ఆపజ్జితా పారాజికం వా పారాజికసామన్తం వా. దవా మే ఏతం వుత్తం, రవా మే ఏతం వుత్తం – నాహం తం సరామి ఏవరూపిం గరుకం ఆపత్తిం ఆపజ్జితా పారాజికం వా పారాజికసామన్తం వా'తి. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, తస్సపాపియసికా హోతి, ఏవఞ్చ పనిధేకచ్చానం అధికరణానం వూపసమో హోతి యదిదం – తస్సపాపియసికాయ.

౫౩. "కథఞ్చానన్ద , తిణవత్థారకో హోతి? ఇధానన్ద, భిక్ఖూనం భణ్డనజాతానం కలహజాతానం వివాదాపన్నానం విహరతం బహుం అస్సామణకం అజ్ఝాచిణ్ణం హోతి భాసితపరిక్కన్తం. తేహానన్ద, భిక్ఖూహి సబ్బేహేవ సమగ్గేహి సన్నిపతితబ్బం. సన్నిపతిత్వా ఏకతోపక్ఖికానం భిక్ఖూనం బ్యత్తేన [బ్యత్తతరేన (సీ. పీ. క.)] భిక్ఖునా ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం చీవరం కత్వా అఞ్జలిం పణామేత్వా సఙ్ఘో ఞాపేతబ్బో –

‘సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో. ఇదం అమ్హాకం భణ్డనజాతానం కలహజాతానం వివాదాపన్నానం విహరతం బహుం అస్సామణకం అజ్ఝాచిణ్ణం భాసితపరిక్కన్తం . యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, అహం యా చేవ ఇమేసం ఆయస్మన్తానం ఆపత్తి యా చ అత్తనో ఆపత్తి, ఇమేసఞ్చేవ ఆయస్మన్తానం అత్థాయ అత్తనో చ అత్థాయ, సఙ్ఘమజ్ఝే తిణవత్థారకేన దేసేయ్యం, ఠపేత్వా థుల్లవజ్జం ఠపేత్వా గిహిపటిసంయుత్త’’’న్తి.

‘‘అథాపరేసం ఏకతోపక్ఖికానం భిక్ఖూనం బ్యత్తేన భిక్ఖునా ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం చీవరం కత్వా అఞ్జలిం పణామేత్వా సఙ్ఘో ఞాపేతబ్బో –

‘సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో. ఇదం అమ్హాకం భణ్డనజాతానం కలహజాతానం వివాదాపన్నానం విహరతం బహుం అస్సామణకం అజ్ఝాచిణ్ణం భాసితపరిక్కన్తం. యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, అహం యా చేవ ఇమేసం ఆయస్మన్తానం ఆపత్తి యా చ అత్తనో ఆపత్తి, ఇమేసఞ్చేవ ఆయస్మన్తానం అత్థాయ అత్తనో చ అత్థాయ, సఙ్ఘమజ్ఝే తిణవత్థారకేన దేసేయ్యం, ఠపేత్వా థుల్లవజ్జం ఠపేత్వా గిహిపటిసంయుత్త’’’న్తి.

‘‘ఏవం ఖో, ఆనన్ద, తిణవత్థారకో హోతి, ఏవఞ్చ పనిధేకచ్చానం అధికరణానం వూపసమో హోతి యదిదం – తిణవత్థారకేన.

౫౪. ‘‘ఛయిమే , ఆనన్ద, ధమ్మా సారణీయా పియకరణా గరుకరణా సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తన్తి. కతమే ఛ? ఇధానన్ద, భిక్ఖునో మేత్తం కాయకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం హోతి సబ్రహ్మచారీసు ఆవి చేవ రహో చ. అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

‘‘పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖునో మేత్తం వచీకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం హోతి సబ్రహ్మచారీసు ఆవి చేవ రహో చ. అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

‘‘పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖునో మేత్తం మనోకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం హోతి సబ్రహ్మచారీసు ఆవి చేవ రహో చ. అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

‘‘పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖు – యే తే లాభా ధమ్మికా ధమ్మలద్ధా అన్తమసో పత్తపరియాపన్నమత్తమ్పి తథారూపేహి లాభేహి – అపటివిభత్తభోగీ హోతి, సీలవన్తేహి సబ్రహ్మచారీహి సాధారణభోగీ. అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

‘‘పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖు – యాని తాని సీలాని అఖణ్డాని అచ్ఛిద్దాని అసబలాని అకమ్మాసాని భుజిస్సాని విఞ్ఞుప్పసత్థాని అపరామట్ఠాని సమాధిసంవత్తనికాని తథారూపేసు సీలేసు – సీలసామఞ్ఞగతో విహరతి సబ్రహ్మచారీహి ఆవి చేవ రహో చ. అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

‘‘పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖు – యాయం దిట్ఠి అరియా నియ్యానికా నియ్యాతి తక్కరస్స సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ తథారూపాయ దిట్ఠియా – దిట్ఠిసామఞ్ఞగతో విహరతి సబ్రహ్మచారీహి ఆవి చేవ రహో చ. అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో

పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి. ఇమే ఖో, ఆనన్ద, ఛ సారణీయా ధమ్మా పియకరణా గరుకరణా సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తన్తి.

"ఇమే చే తుమ్హే, ఆనన్ద, ఛ సారణీయే ధమ్మే సమాదాయ వత్తేయ్యాథ, పస్సథ నో తుమ్హే, ఆనన్ద, తం వచనపథం అణుం వా థూలం వా యం తుమ్హే నాధివాసేయ్యాథా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "తస్మాతిహానన్ద , ఇమే ఛ సారణీయే ధమ్మే సమాదాయ వత్తథ. తం వో భవిస్సతి దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా"తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

సామగామసుత్తం నిట్ఠితం చతుత్థం.

౫. సునక్ఖత్తసుత్తం

౫౫. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి భగవతో సన్తికే అఞ్ఞా బ్యాకతా హోతి – "'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానామా"తి. అస్సోసి ఖో సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో – "సమ్బహులేహి కిర భిక్ఖూహి భగవతో సన్తికే అఞ్ఞా బ్యాకతా హోతి – 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానామా"తి. అథ ఖో సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – "సుతం మేతం, భన్తే – 'సమ్బహులేహి కిర భిక్ఖూహి భగవతో సన్తికే అఞ్ఞా బ్యాకతా – ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానామా"తి. "యే తే, భన్తే, భిక్ఖూ భగవతో సన్తికే అఞ్ఞం బ్యాకంసు – 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానామా"తి, కచ్చి తే, భన్తే, భిక్ఖూ సమ్మదేవ అఞ్ఞం బ్యాకంసు ఉదాహు సన్తేత్థేకచ్చే భిక్ఖూ అధిమానేన అఞ్ఞం బ్యాకంసూతి?

౫౬. "యే తే, సునక్ఖత్త, భిక్ఖూ మమ సన్తికే అఞ్ఞం బ్యాకంసు – 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానామా"తి . "సన్తేత్థేకచ్చే భిక్ఖూ సమ్మదేవ అఞ్ఞం బ్యాకంసు, సన్తి పనిధేకచ్చే భిక్ఖూ అధిమానేనపి [అధిమానేన (?)] అఞ్ఞం బ్యాకంసు. తత్ర, సునక్ఖత్త, యే తే భిక్ఖూ సమ్మదేవ అఞ్ఞం బ్యాకంసు తేసం తం తథేవ హోతి; యే పన తే భిక్ఖూ అధిమానేన అఞ్ఞం బ్యాకంసు తత్ర, సునక్ఖత్త, తథాగతస్స ఏవం హోతి – 'ధమ్మం నేసం దేసేస్స'న్తి [దేసేయ్యన్తి (పీ. క.)]. ఏవఞ్చేత్థ, సునక్ఖత్త, తథాగతస్స హోతి – 'ధమ్మం నేసం దేసేస్స'న్తి. అథ చ పనిధేకచ్చే మోఘపురిసా పఞ్హం అభిసఙ్ఖరిత్వా అభిసఙ్ఖరిత్వా తథాగతం ఉపసఙ్కమిత్వా పుచ్ఛన్తి. తత్ర, సునక్ఖత్త, యమ్పి తథాగతస్స ఏవం హోతి – 'ధమ్మం నేసం దేసేస్స'న్తి తస్సపి హోతి అఞ్ఞథత్త"న్తి. "ఏతస్స భగవా కాలో, ఏతస్స సుగత కాలో, యం భగవా ధమ్మం దేసేయ్య. భగవతో సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ"తి. "తేన హి, సునక్ఖత్త సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

౫౭. "పఞ్చ ఖో ఇమే, సునక్ఖత్త, కామగుణా. కతమే పఞ్చ? చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యా రూపా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా పియరూపా కామూపసంహితా రజనీయా, సోతవిఞ్ఞేయ్యా సద్దా...పే.... ఘానవిఞ్ఞేయ్యా గన్ధా... జివ్హావిఞ్ఞేయ్యా రసా... కాయవిఞ్ఞేయ్యా

ఫోట్ఠబ్బా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా పియరూపా కామూపసంహితా రజనీయా – ఇమే ఖో, సునక్ఖత్త, పఞ్చ కామగుణా.

౫౮. “ఠానం ఖో పనేతం, సునక్ఖత్త, విజ్జతి యం ఇధేకచ్చో పురిసపుగ్గలో లోకామిసాధిముత్తో అస్స. లోకామిసాధిముత్తస్స ఖో, సునక్ఖత్త, పురిసపుగ్గలస్స తప్పతిరూపీ చేవ కథా సణ్ఠాతి, తదనుధమ్మఞ్చ అనువితక్కేతి, అనువిచారేతి, తఞ్చ పురిసం భజతి, తేన చ విత్తిం ఆపజ్జతి; ఆనేఞ్జపటిసంయుత్తాయ చ పన కథాయ కచ్చమానాయ న సుస్సూసతి, న సోతం ఓదహతి, న అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠాపేతి [ఉపట్ఠపేతి (సీ. స్యా. కం. పీ.)], న చ తం పురిసం భజతి, న చ తేన విత్తిం ఆపజ్జతి. సేయ్యథాపి, సునక్ఖత్త, పురిసో సకమ్హా గామా వా నిగమా వా చిరవిప్పవుత్థో అస్స. సో అఞ్ఞతరం పురిసం పస్సేయ్య తమ్హా గామా వా నిగమా వా అచిరపక్కన్తం. సో తం పురిసం తస్స గామస్స వా నిగమస్స వా ఖేమతఞ్చ సుభిక్ఖతఞ్చ అప్పాబాధతఞ్చ పుచ్ఛేయ్య; తస్స సో పురిసో తస్స గామస్స వా నిగమస్స వా ఖేమతఞ్చ సుభిక్ఖతఞ్చ అప్పాబాధతఞ్చ సంసేయ్య. తం కిం మఞ్ఞసి, సునక్ఖత్త, అపి ను సో పురిసో తస్స పురిసస్స సుస్సూసేయ్య, సోతం ఓదహేయ్య, అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠాపేయ్య, తఞ్చ పురిసం భజేయ్య, తేన చ విత్తిం ఆపజ్జేయ్యా”తి? “ఏవం, భన్తే”. “ఏవమేవ ఖో, సునక్ఖత్త, ఠానమేతం విజ్జతి యం ఇధేకచ్చో పురిసపుగ్గలో లోకామిసాధిముత్తో అస్స. లోకామిసాధిముత్తస్స ఖో, సునక్ఖత్త, పురిసపుగ్గలస్స తప్పతిరూపీ చేవ కథా సణ్ఠాతి, తదనుధమ్మఞ్చ అనువితక్కేతి, అనువిచారేతి, తఞ్చ పురిసం భజతి, తేన చ విత్తిం ఆపజ్జతి; ఆనేఞ్జపటిసంయుత్తాయ చ పన కథాయ కచ్చమానాయ న సుస్సూసతి, న సోతం ఓదహతి, న అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠాపేతి, న చ తం పురిసం భజతి, న చ తేన విత్తిం ఆపజ్జతి. సో ఏవమస్స వేదితబ్బో – ‘ఆనేఞ్జసంయోజనేన హి ఖో విసంయుత్తో [ఆనేఞ్జసంయోజనేన హి ఖో విసంయుత్తో-ఇతి పాఠో సీ. స్యా. కం. పీ. పోత్థకేసు నత్థి, అట్ఠకథాసు పన తబ్బణ్ణనా దిస్సతియేవ] లోకామిసాధిముత్తో పురిసపుగ్గలో’”తి.

౫౯. “ఠానం ఖో పనేతం, సునక్ఖత్త, విజ్జతి యం ఇధేకచ్చో పురిసపుగ్గలో ఆనేఞ్జాధిముత్తో అస్స. ఆనేఞ్జాధిముత్తస్స ఖో, సునక్ఖత్త, పురిసపుగ్గలస్స తప్పతిరూపీ చేవ కథా సణ్ఠాతి, తదనుధమ్మఞ్చ అనువితక్కేతి, అనువిచారేతి, తఞ్చ పురిసం భజతి, తేన చ విత్తిం ఆపజ్జతి; లోకామిసపటిసంయుత్తాయ చ పన కథాయ కచ్చమానాయ న సుస్సూసతి, న సోతం ఓదహతి, న అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠాపేతి, న చ తం పురిసం భజతి, న చ తేన విత్తిం ఆపజ్జతి. సేయ్యథాపి, సునక్ఖత్త, పణ్డుపలాసో బన్ధనా పవుత్తో అభబ్బో హరితత్తాయ; ఏవమేవ ఖో, సునక్ఖత్త, ఆనేఞ్జాధిముత్తస్స పురిసపుగ్గలస్స యే లోకామిససంయోజనే సే పవుత్తే. సో ఏవమస్స వేదితబ్బో – ‘లోకామిససంయోజనేన హి ఖో విసంయుత్తో ఆనేఞ్జాధిముత్తో పురిసపుగ్గలో’”తి.

౬౦. “ఠానం ఖో పనేతం, సునక్ఖత్త, విజ్జతి యం ఇధేకచ్చో పురిసపుగ్గలో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనాధిముత్తో అస్స. ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనాధిముత్తస్స ఖో, సునక్ఖత్త, పురిసపుగ్గలస్స తప్పతిరూపీ చేవ కథా సణ్ఠాతి, తదనుధమ్మఞ్చ అనువితక్కేతి, అనువిచారేతి, తఞ్చ పురిసం భజతి, తేన చ విత్తిం ఆపజ్జతి ; ఆనేఞ్జపటిసంయుత్తాయ చ పన కథాయ కచ్చమానాయ న సుస్సూసతి, న సోతం ఓదహతి, న అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠాపేతి , న చ తం పురిసం భజతి, న చ తేన విత్తిం ఆపజ్జతి. సేయ్యథాపి, సునక్ఖత్త, పుథుసిలా ద్వేధాభిన్నా అప్పటిసన్ధికా హోతి; ఏవమేవ ఖో, సునక్ఖత్త, ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనాధిముత్తస్స పురిసపుగ్గలస్స యే ఆనేఞ్జసంయోజనే సే భిన్నే. సో ఏవమస్స వేదితబ్బో – ‘ఆనేఞ్జసంయోజనేన హి ఖో విసంయుత్తో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనాధిముత్తో పురిసపుగ్గలో’”తి.

౬౧. "ఠానం ఖో పనేతం, సునక్ఖత్త, విజ్జతి యం ఇధేకచ్చో పురిసపుగ్గలో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనాధిముత్తో అస్స. నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనాధిముత్తస్స ఖో, సునక్ఖత్త, పురిసపుగ్గలస్స తప్పతిరూపీ చేవ కథా సణ్ఠాతి, తదనుధమ్మఞ్చ అనువితక్కేతి, అనువిచారేతి, తఞ్చ పురిసం భజతి, తేన చ విత్తిం ఆపజ్జతి; ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనపటిసంయుత్తాయ చ పన కథాయ కచ్ఛమానాయ న సుస్సూసతి, న సోతం ఓదహతి, న అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠాపేతి, న చ తం పురిసం భజతి, న చ తేన విత్తిం ఆపజ్జతి. సేయ్యథాపి, సునక్ఖత్త, పురిసో మనుఞ్ఞభోజనం భుత్తావీ ఛడ్డేయ్య [ఛద్దేయ్య (?)]. తం కిం మఞ్ఞసి, సునక్ఖత్త, అపి ను తస్స పురిసస్స తస్మిం భత్తే [వన్తే (క. సీ.), భుత్తే (క. సీ. క.)] పున భోత్తుకమ్యతా అస్సా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "తం కిస్స హేతు"? "అదుఞ్హి, భన్తే, భత్తం [వన్తం (సీ.)] పటికూలసమ్మత"న్తి. "ఏవమేవ ఖో, సునక్ఖత్త, నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనాధిముత్తస్స పురిసపుగ్గలస్స యే ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసంయోజనే సే వన్తే. సో ఏవమస్స వేదితబ్బో – 'ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసంయోజనేన హి ఖో విసంయుత్తో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనాధిముత్తో పురిసపుగ్గలో'తి.

౬౨. "ఠానం ఖో పనేతం, సునక్ఖత్త, విజ్జతి యం ఇధేకచ్చో పురిసపుగ్గలో సమ్మా నిబ్బానాధిముత్తో అస్స. సమ్మా నిబ్బానాధిముత్తస్స ఖో, సునక్ఖత్త, పురిసపుగ్గలస్స తప్పతిరూపీ చేవ కథా సణ్ఠాతి, తదనుధమ్మఞ్చ అనువితక్కేతి, అనువిచారేతి, తఞ్చ పురిసం భజతి, తేన చ విత్తిం ఆపజ్జతి; నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనపటిసంయుత్తాయ చ పన కథాయ కచ్ఛమానాయ న సుస్సూసతి, న సోతం ఓదహతి, న అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠాపేతి, న చ తం పురిసం భజతి, న చ తేన విత్తిం ఆపజ్జతి. సేయ్యథాపి, సునక్ఖత్త, తాలో మత్థకచ్ఛిన్నో అభబ్బో పున విరుళ్హియా; ఏవమేవ ఖో, సునక్ఖత్త, సమ్మా నిబ్బానాధిముత్తస్స పురిసపుగ్గలస్స యే నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసంయోజనే సే ఉచ్ఛిన్నమూలే తాలావత్థుకతే అనభావంకతే [అనభావకతే (సీ. పీ.), అనభావఙ్గతే (స్యా. కం.)] ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మే. సో ఏవమస్స వేదితబ్బో – 'నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసంయోజనేన హి ఖో విసంయుత్తో సమ్మా నిబ్బానాధిముత్తో పురిసపుగ్గలో''తి.

౬౩. "ఠానం ఖో పనేతం, సునక్ఖత్త, విజ్జతి యం ఇధేకచ్చస్స భిక్ఖునో ఏవమస్స – 'తణ్హా ఖో సల్లం సమణేన వుత్తం, అవిజ్జావిసదోసో, ఛన్దరాగబ్యాపాదేన రుప్పతి. తం మే తణ్హాసల్లం పహీనం, అపనీతో అవిజ్జావిసదోసో, సమ్మా నిబ్బానాధిముత్తోహమస్మీ'తి. ఏవంమాని [ఏవంమానీ (సీ. పీ. క.), ఏవమాది (స్యా. కం.)] అస్స అతథం సమానం [అత్థం సమానం (స్యా. కం. పీ.), అత్థసమానం (సీ.)]. సో యాని సమ్మా నిబ్బానాధిముత్తస్స అసప్పాయాని తాని అనుయుఞ్జేయ్య; అసప్పాయం చక్ఖునా రూపదస్సనం అనుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం సోతేన సద్దం అనుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం ఘానేన గన్ధం అనుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం జివ్హాయ రసం అనుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం కాయేన ఫోట్ఠబ్బం అనుయుఞ్జేయ్య , అసప్పాయం మనసా ధమ్మం అనుయుఞ్జేయ్య. తస్స అసప్పాయం చక్ఖునా రూపదస్సనం అనుయుత్తస్స, అసప్పాయం సోతేన సద్దం అనుయుత్తస్స, అసప్పాయం ఘానేన గన్ధం అనుయుత్తస్స, అసప్పాయం జివ్హాయ రసం అనుయుత్తస్స, అసప్పాయం కాయేన ఫోట్ఠబ్బం అనుయుత్తస్స, అసప్పాయం మనసా ధమ్మం అనుయుత్తస్స రాగో చిత్తం అనుద్ధంసేయ్య. సో రాగానుద్ధంసితేన చిత్తేన మరణం వా నిగచ్ఛేయ్య మరణమత్తం వా దుక్ఖం.

"సేయ్యథాపి, సునక్ఖత్త, పురిసో సల్లేన విద్ధో అస్స సవిసేన గాళ్హూపలేపనేన. తస్స మిత్తామచ్చా ఞాతిసాలోహితా భిసక్కం సల్లకత్తం ఉపట్ఠాపేయ్యుం. తస్స సో భిసక్కో సల్లకత్తో సత్థేన వణముఖం పరికన్తేయ్య. సత్థేన వణముఖం పరికన్తిత్వా ఏసనియా సల్లం ఏసేయ్య. ఏసనియా సల్లం ఏసిత్వా సల్లం అబ్బుహేయ్య, అపనేయ్య విసదోసం సఉపాదిసేసం. సఉపాదిసేసోతి [అనుపాదిసేసోతి (సబ్బత్థ) అయం హి తథాగతస్స విసయో] జానమానో సో ఏవం వదేయ్య – 'అమ్భో

పురిస, ఉబ్బతం ఖో తే సల్లం, అపనీతో విసదోసో సఉపాదిసేసో [అనుపాదిసేసో (సబ్బత్థ) అయమ్పి తథాగతస్స విసయో]. అనలఞ్చ తే అన్తరాయాయ. సప్పాయాని చేవ భోజనాని భుఞ్జేయ్యాసి, మా తే అసప్పాయాని భోజనాని భుఞ్జతో వణో అస్సావీ అస్స. కాలేన కాలఞ్చ వణం ధోవేయ్యాసి, కాలేన కాలం వణముఖం ఆలిమ్పేయ్యాసి, మా తే న కాలేన కాలం వణం ధోవతో న కాలేన కాలం వణముఖం ఆలిమ్పతో పుబ్బలోహితం వణముఖం పరియోనన్ధి. మా చ వాతాతపే చారిత్తం అనుయుఞ్జి, మా తే వాతాతపే చారిత్తం అనుయుత్తస్స రజోసూకం వణముఖం అనుద్ధంసేసి. వణానురక్ఖీ చ, అమ్భో పురిస, విహరేయ్యాసి వణసారోపీ'తి [వణస్సారోపీతి (క.) వణ + సం + రోపీ = వణసారోపీ-ఇతి పదవిభాగో]. తస్స ఏవమస్స – 'ఉబ్బతం ఖో మే సల్లం, అపనీతో విసదోసో అనుపాదిసేసో. అనలఞ్చ మే అన్తరాయాయా'తి. సో అసప్పాయాని చేవ భోజనాని భుఞ్జేయ్య. తస్స అసప్పాయాని భోజనాని భుఞ్జతో వణో అస్సావీ అస్స. న చ కాలేన కాలం వణం ధోవేయ్య, న చ కాలేన కాలం వణముఖం ఆలిమ్పేయ్య. తస్స న కాలేన కాలం వణం ధోవతో, న కాలేన కాలం వణముఖం ఆలిమ్పతో పుబ్బలోహితం వణముఖం పరియోనన్ధేయ్య. వాతాతపే చ చారిత్తం అనుయుఞ్జేయ్య. తస్స వాతాతపే చారిత్తం అనుయుత్తస్స రజోసూకం వణముఖం అనుద్ధంసేయ్య. న చ వణానురక్ఖీ విహరేయ్య న వణసారోపీ. తస్స ఇమిస్సా చ అసప్పాయకిరియాయ, అసుచి విసదోసో అపనీతో సఉపాదిసేసో తదుభయేన వణో పుథుత్తం గచ్ఛేయ్య. సో పుథుత్తం గతేన వణేన మరణం వా నిగచ్ఛేయ్య మరణమత్తం వా దుక్ఖం.

"ఏవమేవ ఖో, సునక్ఖత్త, ఠానమేతం విజ్జతి యం ఇధేకచ్చస్స భిక్ఖునో ఏవమస్స – 'తణ్హా ఖో సల్లం సమణేన వుత్తం, అవిజ్జావిసదోసో ఛన్దరాగబ్యాపాదేన రుప్పతి. తం మే తణ్హాసల్లం పహీనం, అపనీతో అవిజ్జావిసదోసో, సమ్మా నిబ్బానాధిముత్తోహమస్మీ'తి. ఏవంమాని అస్స అతథం సమానం. సో యాని సమ్మా నిబ్బానాధిముత్తస్స అసప్పాయాని తాని అనుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం చక్ఖునా రూపదస్సనం అనుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం సోతేన సద్దం అనుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం ఘానేన గన్ధం అనుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం జివ్హాయ రసం అనుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం కాయేన ఫోట్ఠబ్బం అనుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం మనసా ధమ్మం అనుయుఞ్జేయ్య. తస్స అసప్పాయం చక్ఖునా రూపదస్సనం అనుయుత్తస్స, అసప్పాయం సోతేన సద్దం అనుయుత్తస్స, అసప్పాయం ఘానేన గన్ధం అనుయుత్తస్స, అసప్పాయం జివ్హాయ రసం అనుయుత్తస్స, అసప్పాయం కాయేన ఫోట్ఠబ్బం అనుయుత్తస్స, అసప్పాయం మనసా ధమ్మం అనుయుత్తస్స రాగో చిత్తం అనుద్ధంసేయ్య. సో రాగానుద్ధంసితేన చిత్తేన మరణం వా నిగచ్ఛేయ్య మరణమత్తం వా దుక్ఖం. మరణఞ్హేతం, సునక్ఖత్త, అరియస్స వినయే యో సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి; మరణమత్తఞ్హేతం, సునక్ఖత్త, దుక్ఖం యం అఞ్ఞతరం సంకిలిట్ఠం ఆపత్తిం ఆపజ్జతి.

౬౪. "ఠానం ఖో పనేతం, సునక్ఖత్త, విజ్జతి యం ఇధేకచ్చస్స భిక్ఖునో ఏవమస్స – 'తణ్హా ఖో సల్లం సమణేన వుత్తం, అవిజ్జావిసదోసో ఛన్దరాగబ్యాపాదేన రుప్పతి. తం మే తణ్హాసల్లం పహీనం, అపనీతో అవిజ్జావిసదోసో, సమ్మా నిబ్బానాధిముత్తోహమస్మీ'తి. సమ్మా నిబ్బానాధిముత్తస్సేవ సతో సో యాని సమ్మా నిబ్బానాధిముత్తస్స అసప్పాయాని తాని నానుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం చక్ఖునా రూపదస్సనం నానుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం సోతేన సద్దం నానుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం ఘానేన గన్ధం నానుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం జివ్హాయ రసం నానుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం కాయేన ఫోట్ఠబ్బం నానుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం మనసా ధమ్మం నానుయుఞ్జేయ్య. తస్స అసప్పాయం చక్ఖునా రూపదస్సనం నానుయుత్తస్స, అసప్పాయం సోతేన సద్దం నానుయుత్తస్స, అసప్పాయం ఘానేన గన్ధం నానుయుత్తస్స, అసప్పాయం జివ్హాయ రసం నానుయుత్తస్స, అసప్పాయం కాయేన ఫోట్ఠబ్బం నానుయుత్తస్స,

అసప్పాయం మనసా ధమ్మం నానుయుత్తస్స రాగో చిత్తం నానుద్ధంసేయ్య. సో న రాగానుద్ధంసితేన చిత్తేన నేవ మరణం వా నిగచ్ఛేయ్య న మరణమత్తం వా దుక్ఖం.

"సేయ్యథాపి, సునక్ఖత్త, పురిసో సల్లేన విద్ధో అస్స సవిసేన గాళ్హూపలేపనేన. తస్స మిత్తామచ్చా ఞాతిసాలోహితా భిసక్కం సల్లకత్తం ఉపట్ఠాపేయ్యుం. తస్స సో భిసక్కో సల్లకత్తో సత్థేన వణముఖం పరికన్తేయ్య. సత్థేన వణముఖం పరికన్తిత్వా ఏసనియా సల్లం ఏసేయ్య. ఏసనియా సల్లం ఏసిత్వా సల్లం అబ్బుహేయ్య, అపనేయ్య విసదోసం అనుపాదిసేసం. అనుపాదిసేసోతి జానమానో సో ఏవం వదేయ్య – 'అమ్భో పురిస, ఉబ్భతం ఖో తే సల్లం, అపనీతో విసదోసో అనుపాదిసేసో. అనలఞ్చ తే అన్తరాయాయ. సప్పాయాని చేవ భోజనాని భుఞ్జేయ్యాసి, మా తే అసప్పాయాని భోజనాని భుఞ్జతో వణో అస్సావీ అస్స. కాలేన కాలఞ్చ వణం ధోవేయ్యాసి, కాలేన కాలం వణముఖం ఆలిమ్పేయ్యాసి. మా తే న కాలేన కాలం వణం ధోవతో న కాలేన కాలం వణముఖం ఆలిమ్పతో పుబ్బలోహితం వణముఖం పరియోనన్ధి. మా చ వాతాతపే చారిత్తం అనుయుఞ్జి, మా తే వాతాతపే చారిత్తం అనుయుత్తస్స రజోసూకం వణముఖం అనుద్ధంసేసి . వణానురక్ఖీ చ, అమ్భో పురిస, విహరేయ్యాసి వణసారోపీ'తి. తస్స ఏవమస్స – 'ఉబ్భతం ఖో మే సల్లం, అపనీతో విసదోసో అనుపాదిసేసో. అనలఞ్చ మే అన్తరాయాయా'తి. సో సప్పాయాని చేవ భోజనాని భుఞ్జేయ్య. తస్స సప్పాయాని భోజనాని భుఞ్జతో వణో న అస్సావీ అస్స. కాలేన కాలఞ్చ వణం ధోవేయ్య, కాలేన కాలం వణముఖం ఆలిమ్పేయ్య. తస్స కాలేన కాలం వణం ధోవతో కాలేన కాలం వణముఖం ఆలిమ్పతో న పుబ్బలోహితం వణముఖం పరియోనన్ధేయ్య. న చ వాతాతపే చారిత్తం అనుయుఞ్జేయ్య. తస్స వాతాతపే చారిత్తం అననుయుత్తస్స రజోసూకం వణముఖం నానుద్ధంసేయ్య. వణానురక్ఖీ చ విహరేయ్య వణసారోపీ. తస్స ఇమిస్సా చ సప్పాయకిరియాయ అసు చ [అసుచి (సబ్బత్థ) సోచాతి తబ్బణ్ణనా మనసికాతబ్బా] విసదోసో అపనీతో అనుపాదిసేసో తదుభయేన వణో విరుహేయ్య. సో రుళ్హేన వణేన సఞ్ఛవినా నేవ మరణం వా నిగచ్ఛేయ్య న మరణమత్తం వా దుక్ఖం.

"ఏవమేవ ఖో, సునక్ఖత్త, ఠానమేతం విజ్జతి యం ఇధేకచ్చస్స భిక్ఖునో ఏవమస్స – 'తణ్హా ఖో సల్లం సమణేన వుత్తం, అవిజ్జావిసదోసో ఛన్దరాగబ్యాపాదేన రుప్పతి. తం మే తణ్హాసల్లం పహీనం, అపనీతో అవిజ్జావిసదోసో, సమ్మా నిబ్బానాధిముత్తోహమస్మీ'తి. సమ్మా నిబ్బానాధిముత్తస్సేవ సతో సో యాని సమ్మా నిబ్బానాధిముత్తస్స అసప్పాయాని తాని నానుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం చక్ఖునా రూపదస్సనం నానుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం సోతేన సద్దం నానుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం ఘానేన గన్ధం నానుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం జివ్హాయ రసం నానుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం కాయేన ఫోట్ఠబ్బం నానుయుఞ్జేయ్య, అసప్పాయం మనసా ధమ్మం నానుయుఞ్జేయ్య. తస్స అసప్పాయం చక్ఖునా రూపదస్సనం నానుయుత్తస్స, అసప్పాయం సోతేన సద్దం నానుయుత్తస్స, అసప్పాయం ఘానేన గన్ధం నానుయుత్తస్స, అసప్పాయం జివ్హాయ రసం నానుయుత్తస్స, అసప్పాయం కాయేన ఫోట్ఠబ్బం నానుయుత్తస్స, అసప్పాయం మనసా ధమ్మం నానుయుత్తస్స, రాగో చిత్తం నానుద్ధంసేయ్య. సో న రాగానుద్ధంసితేన చిత్తేన నేవ మరణం వా నిగచ్ఛేయ్య న మరణమత్తం వా దుక్ఖం.

౬౩. "ఉపమా ఖో మే అయం, సునక్ఖత్త, కతా అత్థస్స విఞ్ఞాపనాయ. అయంయేవేత్థ అత్థో – వణోతి ఖో, సునక్ఖత్త, ఛన్నేతం అజ్ఝత్తికానం ఆయతనానం అధివచనం; విసదోసోతి ఖో, సునక్ఖత్త, అవిజ్జాయేతం అధివచనం; సల్లన్తి ఖో, సునక్ఖత్త,

తణ్హాయేతం అధివచనం; ఏసనీతి ఖో, సునక్ఖత్త, సతియాయేతం అధివచనం; సత్థన్తి ఖో, సునక్ఖత్త, అరియాయేతం పఞ్ఞాయ అధివచనం; భిసక్కో సల్లకత్తోతి ఖో, సునక్ఖత్త, తథాగతస్సేతం అధివచనం అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స.

“సో వత, సునక్ఖత్త, భిక్ఖు ఛసు ఫస్సాయతనేసు సంవుతకారీ ‘ఉపధి దుక్ఖస్స మూల’న్తి – ఇతి విదిత్వా నిరుపధి ఉపధిసఙ్ఖయే విముత్తో ఉపధిస్మిం వా కాయం ఉపసంహరిస్సతి చిత్తం వా ఉప్పాదేస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి. సేయ్యథాపి, సునక్ఖత్త, ఆపానీయకంసో వణ్ణసమ్పన్నో గన్ధసమ్పన్నో రససమ్పన్నో; సో చ ఖో విసేన సంసట్ఠో. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య జీవితుకామో అమరితుకామో సుఖకామో దుక్ఖపటికూలో. తం కిం మఞ్ఞసి, సునక్ఖత్త, అపి ను సో పురిసో అముం ఆపానీయకంసం పివేయ్య యం జఞ్ఞా – ‘ఇమాహం పివిత్వా మరణం వా నిగచ్ఛామి మరణమత్తం వా దుక్ఖ’’న్తి? “నో హేతం, భన్తే”. “ఏవమేవ ఖో, సునక్ఖత్త, సో వత భిక్ఖు ఛసు ఫస్సాయతనేసు సంవుతకారీ ‘ఉపధి దుక్ఖస్స మూల’న్తి – ఇతి విదిత్వా నిరుపధి ఉపధిసఙ్ఖయే విముత్తో ఉపధిస్మిం వా కాయం ఉపసంహరిస్సతి చిత్తం వా ఉప్పాదేస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి. సేయ్యథాపి, సునక్ఖత్త, ఆసీవిసో [ఆసివిసో (క.)] ఘోరవిసో. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య జీవితుకామో అమరితుకామో సుఖకామో దుక్ఖపటికూలో. తం కిం మఞ్ఞసి, సునక్ఖత్త, అపి ను సో పురిసో అముస్స ఆసీవిసస్స ఘోరవిసస్స హత్థం వా అఙ్గుట్ఠం వా దజ్జా [యుఞ్జేయ్య (క.)] యం జఞ్ఞా – ‘ఇమినాహం దట్ఠో మరణం వా నిగచ్ఛామి మరణమత్తం వా దుక్ఖ’’న్తి? “నో హేతం, భన్తే”. “ఏవమేవ ఖో, సునక్ఖత్త, సో వత భిక్ఖు ఛసు ఫస్సాయతనేసు సంవుతకారీ ‘ఉపధి దుక్ఖస్స మూల’న్తి – ఇతి విదిత్వా నిరుపధి ఉపధిసఙ్ఖయే విముత్తో ఉపధిస్మిం వా కాయం ఉపసంహరిస్సతి చిత్తం వా ఉప్పాదేస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతీ”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

సునక్ఖత్తసుత్తం నిట్ఠితం పఞ్చమం.

౬. ఆనేఞ్జసప్పాయసుత్తం

౬౬. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా కురూసు విహరతి కమ్మాసధమ్మం నామ కురూనం నిగమో. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – “అనిచ్చా, భిక్ఖవే, కామా తుచ్ఛా ముసా మోసధమ్మా. మాయాకతమేతం, భిక్ఖవే, బాలలాపనం. యే చ దిట్ఠధమ్మికా కామా, యే చ సమ్పరాయికా కామా; యా చ దిట్ఠధమ్మికా కామసఞ్ఞా, యా చ సమ్పరాయికా కామసఞ్ఞా – ఉభయమేతం మారధేయ్యం, మారస్సేస [మారస్సేవ (క.)] విసయో, మారస్సేస నివాపో, మారస్సేస గోచరో. ఏత్థేతే పాపకా అకుసలా మానసా అభిజ్ఝాపి బ్యాపాదాపి సారమ్భాపి సంవత్తన్తి. తేవ అరియసావకస్స ఇధమనుసిక్ఖతో అన్తరాయాయ సమ్భవన్తి. తత్ర, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘యే చ దిట్ఠధమ్మికా కామా, యే చ సమ్పరాయికా కామా; యా చ దిట్ఠధమ్మికా కామసఞ్ఞా, యా చ సమ్పరాయికా కామసఞ్ఞా – ఉభయమేతం మారధేయ్యం, మారస్సేస విసయో, మారస్సేస నివాపో, మారస్సేస గోచరో. ఏత్థేతే పాపకా అకుసలా మానసా అభిజ్ఝాపి బ్యాపాదాపి సారమ్భాపి సంవత్తన్తి, తేవ అరియసావకస్స ఇధమనుసిక్ఖతో అన్తరాయాయ సమ్భవన్తి. యంనూనాహం విపులేన మహగ్గతేన చేతసా విహరేయ్యం అభిభుయ్య లోకం అధిట్ఠాయ మనసా. విపులేన హి మే మహగ్గతేన చేతసా విహరతో అభిభుయ్య లోకం అధిట్ఠాయ మనసా యే పాపకా అకుసలా మానసా అభిజ్ఝాపి బ్యాపాదాపి సారమ్భాపి తే న భవిస్సన్తి. తేసం పహానా అపరిత్తఞ్చ మే చిత్తం భవిస్సతి

అప్పమాణం సుభావిత’న్తి. తస్స ఏవంపటిపన్నస్స తబ్బహులవిహారినో ఆయతనే చిత్తం పసీదతి. సమ్పసాదే సతి ఏతరహి వా ఆనేఞ్జం సమాపజ్జతి పఞ్ఞాయ వా అధిముచ్చతి కాయస్స భేదా పరం మరణా. ఠానమేతం విజ్జతి యం తంసంవత్తనికం విఞ్ఞాణం అస్స ఆనేఞ్జూపగం. అయం, భిక్ఖవే, పఠమా ఆనేఞ్జసప్పాయా పటిపదా అక్ఖాయతి”.

౬౭. “పున చపరం, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘యే చ దిట్ఠధమ్మికా కామా, యే చ సమ్పరాయికా కామా; యా చ దిట్ఠధమ్మికా కామసఞ్ఞా , యా చ సమ్పరాయికా కామసఞ్ఞా; యం కిఞ్చి రూపం (సబ్బం రూపం) [( ) నత్థి సీ. పీ. పోత్థకేసు] చత్తారి చ మహాభూతాని, చతున్నఞ్చ మహాభూతానం ఉపాదాయరూప’న్తి. తస్స ఏవంపటిపన్నస్స తబ్బహులవిహారినో ఆయతనే చిత్తం పసీదతి. సమ్పసాదే సతి ఏతరహి వా ఆనేఞ్జం సమాపజ్జతి పఞ్ఞాయ వా అధిముచ్చతి కాయస్స భేదా పరం మరణా. ఠానమేతం విజ్జతి యం తంసంవత్తనికం విఞ్ఞాణం అస్స ఆనేఞ్జూపగం. అయం, భిక్ఖవే, దుతియా ఆనేఞ్జసప్పాయా పటిపదా అక్ఖాయతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘యే చ దిట్ఠధమ్మికా కామా, యే చ సమ్పరాయికా కామా; యా చ దిట్ఠధమ్మికా కామసఞ్ఞా, యా చ సమ్పరాయికా కామసఞ్ఞా; యే చ దిట్ఠధమ్మికా రూపా, యే చ సమ్పరాయికా రూపా; యా చ దిట్ఠధమ్మికా రూపసఞ్ఞా, యా చ సమ్పరాయికా రూపసఞ్ఞా – ఉభయమేతం అనిచ్చం. యదనిచ్చం తం నాలం అభినన్దితుం, నాలం అభివదితుం, నాలం అజ్ఝోసితు’న్తి. తస్స ఏవంపటిపన్నస్స తబ్బహులవిహారినో ఆయతనే చిత్తం పసీదతి. సమ్పసాదే సతి ఏతరహి వా ఆనేఞ్జం సమాపజ్జతి పఞ్ఞాయ వా అధిముచ్చతి కాయస్స భేదా పరం మరణా. ఠానమేతం విజ్జతి యం తంసంవత్తనికం విఞ్ఞాణం అస్స ఆనేఞ్జూపగం. అయం, భిక్ఖవే, తతియా ఆనేఞ్జసప్పాయా పటిపదా అక్ఖాయతి.

౬౮. “పున చపరం, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘యే చ దిట్ఠధమ్మికా కామా, యే చ సమ్పరాయికా కామా; యా చ దిట్ఠధమ్మికా కామసఞ్ఞా, యా చ సమ్పరాయికా కామసఞ్ఞా; యే చ దిట్ఠధమ్మికా రూపా, యే చ సమ్పరాయికా రూపా; యా చ దిట్ఠధమ్మికా రూపసఞ్ఞా, యా చ సమ్పరాయికా రూపసఞ్ఞా; యా చ ఆనేఞ్జసఞ్ఞా – సబ్బా సఞ్ఞా. యత్థేతా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం – యదిదం ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతన’న్తి. తస్స ఏవంపటిపన్నస్స తబ్బహులవిహారినో ఆయతనే చిత్తం పసీదతి. సమ్పసాదే సతి ఏతరహి వా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమాపజ్జతి పఞ్ఞాయ వా అధిముచ్చతి కాయస్స భేదా పరం మరణా. ఠానమేతం విజ్జతి యం తంసంవత్తనికం విఞ్ఞాణం అస్స ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనూపగం. అయం, భిక్ఖవే, పఠమా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసప్పాయా పటిపదా అక్ఖాయతి.

౬౯. “పున చపరం, భిక్ఖవే, అరియసావకో అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘సుఞ్ఞమిదం అత్తేన వా అత్తనియేన వా’తి. తస్స ఏవంపటిపన్నస్స తబ్బహులవిహారినో ఆయతనే చిత్తం పసీదతి. సమ్పసాదే సతి ఏతరహి వా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమాపజ్జతి పఞ్ఞాయ వా అధిముచ్చతి కాయస్స భేదా పరం మరణా. ఠానమేతం విజ్జతి యం తంసంవత్తనికం విఞ్ఞాణం అస్స ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనూపగం. అయం, భిక్ఖవే, దుతియా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసప్పాయా పటిపదా అక్ఖాయతి.

౭౦. “పున చపరం, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘నాహం క్వచని [క్వచిని (స్యా. కం. సీ. అట్ఠ.)] కస్సచి కిఞ్చనతస్మిం [కిఞ్చనతస్మి (?)], న చ మమ క్వచని కిస్మిఞ్చి కిఞ్చనం నత్థీ’తి. తస్స ఏవంపటిపన్నస్స

తబ్బహులవిహారినో ఆయతనే చిత్తం పసీదతి. సమ్పసాదే సతి ఏతరహి వా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమాపజ్జతి పఞ్ఞాయ వా అధిముచ్చతి కాయస్స భేదా పరం మరణా. ఠానమేతం విజ్జతి యం తంసంవత్తనికం విఞ్ఞాణం అస్స ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనూపగం. అయం, భిక్ఖవే, తతియా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసప్పాయా పటిపదా అక్ఖాయతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'యే చ దిట్ఠధమ్మికా కామా, యే చ సమ్పరాయికా కామా; యా చ దిట్ఠధమ్మికా కామసఞ్ఞా, యా చ సమ్పరాయికా కామసఞ్ఞా; యే చ దిట్ఠధమ్మికా రూపా, యే చ సమ్పరాయికా రూపా; యా చ దిట్ఠధమ్మికా రూపసఞ్ఞా, యా చ సమ్పరాయికా రూపసఞ్ఞా ; యా చ ఆనేఞ్జసఞ్ఞా, యా చ ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞా – సబ్బా సఞ్ఞా. యత్థేతా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం – యదిదం నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతన'న్తి. తస్స ఏవంపటిపన్నస్స తబ్బహులవిహారినో ఆయతనే చిత్తం పసీదతి. సమ్పసాదే సతి ఏతరహి వా నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమాపజ్జతి పఞ్ఞాయ వా అధిముచ్చతి కాయస్స భేదా పరం మరణా. ఠానమేతం విజ్జతి యం తంసంవత్తనికం విఞ్ఞాణం అస్స నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనూపగం. అయం, భిక్ఖవే, నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసప్పాయా పటిపదా అక్ఖాయతీ"తి.

౭౧. ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "ఇధ, భన్తే, భిక్ఖు ఏవం పటిపన్నో హోతి – 'నో చస్స, నో చ మే సియా; న భవిస్సతి, న మే భవిస్సతి; యదత్థి యం, భూతం – తం పజహామీ'తి. ఏవం ఉపేక్ఖం పటిలభతి. పరినిబ్బాయేయ్య ను ఖో సో, భన్తే, భిక్ఖు న వా పరినిబ్బాయేయ్యా"తి? "అపేత్థేకచ్చో, ఆనన్ద, భిక్ఖు పరినిబ్బాయేయ్య, అపేత్థేకచ్చో భిక్ఖు న పరినిబ్బాయేయ్యా"తి. "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో యేనపేత్థేకచ్చో భిక్ఖు పరినిబ్బాయేయ్య, అపేత్థేకచ్చో భిక్ఖు న పరినిబ్బాయేయ్యా"తి? "ఇధానన్ద, భిక్ఖు ఏవం పటిపన్నో హోతి – 'నో చస్స, నో చ మే సియా; న భవిస్సతి, న మే భవిస్సతి; యదత్థి, యం భూతం – తం పజహామీ'తి. ఏవం ఉపేక్ఖం పటిలభతి. సో తం ఉపేక్ఖం అభినన్దతి, అభివదతి, అజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి. తస్స తం ఉపేక్ఖం అభినన్దతో అభివదతో అజ్ఝోసాయ తిట్ఠతో తన్నిస్సితం హోతి విఞ్ఞాణం తదుపాదానం. సఉపాదానో, ఆనన్ద, భిక్ఖు న పరినిబ్బాయతీ"తి. "కహం పన సో, భన్తే, భిక్ఖు ఉపాదియమానో ఉపాదియతీ"తి? "నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం, ఆనన్దా"తి. "ఉపాదానసేట్ఠం కిర సో, భన్తే, భిక్ఖు ఉపాదియమానో ఉపాదియతీ"తి? "ఉపాదానసేట్ఠఞ్హి సో, ఆనన్ద, భిక్ఖు ఉపాదియమానో ఉపాదియతి. ఉపాదానసేట్ఠఞ్హేతం, ఆనన్ద, యదిదం – నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం".

౭౨. "ఇధానన్ద, భిక్ఖు ఏవం పటిపన్నో హోతి – 'నో చస్స, నో చ మే సియా; న భవిస్సతి, న మే భవిస్సతి; యదత్థి, యం భూతం – తం పజహామీ'తి. ఏవం ఉపేక్ఖం పటిలభతి. సో తం ఉపేక్ఖం నాభినన్దతి, నాభివదతి, న అజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి. తస్స తం ఉపేక్ఖం అనభినన్దతో అనభివదతో అనజ్ఝోసాయ తిట్ఠతో న తన్నిస్సితం హోతి విఞ్ఞాణం న తదుపాదానం. అనుపాదానో, ఆనన్ద, భిక్ఖు పరినిబ్బాయతీ"తి.

౭౩. "అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే! నిస్సాయ నిస్సాయ కిర నో, భన్తే, భగవతా ఓఘస్స నిత్థరణా అక్ఖాతా. కతమో పన, భన్తే, అరియో విమోక్ఖో"తి? "ఇధానన్ద, భిక్ఖు అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'యే చ దిట్ఠధమ్మికా కామా, యే చ సమ్పరాయికా కామా; యా చ దిట్ఠధమ్మికా కామసఞ్ఞా, యా చ సమ్పరాయికా కామసఞ్ఞా; యే చ దిట్ఠధమ్మికా రూపా, యే చ సమ్పరాయికా రూపా; యా చ దిట్ఠధమ్మికా రూపసఞ్ఞా, యా చ సమ్పరాయికా రూపసఞ్ఞా; యా చ ఆనేఞ్జసఞ్ఞా, యా చ ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞా , యా చ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసఞ్ఞా – ఏస సక్కాయో యావతా

సక్కాయో. ఏతం అమతం యదిదం అనుపాదా చిత్తస్స విమోక్ఖో. ఇతి, ఖో, ఆనన్ద, దేసితా మయా ఆనేఞ్జసప్పాయా పటిపదా, దేసితా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసప్పాయా పటిపదా, దేసితా నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసప్పాయా పటిపదా, దేసితా నిస్సాయ నిస్సాయ ఓఘస్స నిత్థరణా, దేసితో అరియో విమోక్ఖో. యం ఖో, ఆనన్ద, సత్థారా కరణీయం సావకానం హితేసినా అనుకమ్పకేన అనుకమ్పం ఉపాదాయ, కతం వో తం మయా. ఏతాని, ఆనన్ద, రుక్ఖమూలాని, ఏతాని సుఞ్ఞాగారాని. ఝాయథానన్ద, మా పమాదత్థ, మా పచ్ఛా విప్పటిసారినో అహువత్థ. అయం వో అమ్హాకం అనుసాసనీ'''తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

ఆనేఞ్జసప్పాయసుత్తం నిట్ఠితం ఛట్ఠం.

౭. గణకమోగ్గల్లానసుత్తం

౭౪. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి పుబ్బారామే మిగారమాతుపాసాదే. అథ ఖో గణకమోగ్గల్లానో [గణకమోగ్గలానో (క.)] బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో గణకమోగ్గల్లానో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ –

"సేయ్యథాపి, భో గోతమ, ఇమస్స మిగారమాతుపాసాదస్స దిస్సతి అనుపుబ్బసిక్ఖా అనుపుబ్బకిరియా అనుపుబ్బపటిపదా యదిదం – యావ పచ్ఛిమసోపానకళేవరాః ఇమేసమ్పి హి, భో గోతమ, బ్రాహ్మణానం దిస్సతి అనుపుబ్బసిక్ఖా అనుపుబ్బకిరియా అనుపుబ్బపటిపదా యదిదం – అజ్ఝేనేః ఇమేసమ్పి హి, భో గోతమ, ఇస్సాసానం దిస్సతి అనుపుబ్బసిక్ఖా అనుపుబ్బకిరియా అనుపుబ్బపటిపదా యదిదం – ఇస్సత్థే [ఇస్సత్తే (క.)]. అమ్హాకమ్పి హి, భో గోతమ, గణకానం గణనాజీవానం దిస్సతి అనుపుబ్బసిక్ఖా అనుపుబ్బకిరియా అనుపుబ్బపటిపదా యదిదం – సఙ్ఖానే. మయఞ్హి, భో గోతమ, అన్తేవాసిం లభిత్వా పఠమం ఏవం గణాపేమ – 'ఏకం ఏకకం, ద్వే దుకా, తీణి తికా, చత్తారి చతుక్కా, పఞ్చ పఞ్చకా, ఛ ఛక్కా, సత్త సత్తకా, అట్ఠ అట్ఠకా, నవ నవకా, దస దసకా'తి; సతమ్పి మయం, భో గోతమ, గణాపేమ, భియ్యోపి గణాపేమ. సక్కా ను ఖో, భో గోతమ, ఇమస్మిమ్పి ధమ్మవినయే ఏవమేవ అనుపుబ్బసిక్ఖా అనుపుబ్బకిరియా అనుపుబ్బపటిపదా పఞ్ఞపేతు''న్తి?

౭౫. "సక్కా , బ్రాహ్మణ, ఇమస్మిమ్పి ధమ్మవినయే అనుపుబ్బసిక్ఖా అనుపుబ్బకిరియా అనుపుబ్బపటిపదా పఞ్ఞపేతుం. సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, దక్ఖో అస్సదమ్మకో భద్దం అస్సాజానీయం లభిత్వా పఠమేనేవ ముఖాధానే కారణం కారేతి, అథ ఉత్తరిం కారణం కారేతి; ఏవమేవ ఖో, బ్రాహ్మణ, తథాగతో పురిసదమ్మం లభిత్వా పఠమం ఏవం వినేతి – 'ఏహి త్వం, భిక్ఖు, సీలవా హోహి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరాహి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖస్సు సిక్ఖాపదేసూ'''తి.

"యతో ఖో, బ్రాహ్మణ, భిక్ఖు సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు, తమేనం తథాగతో ఉత్తరిం వినేతి – 'ఏహి త్వం, భిక్ఖు, ఇన్ద్రియేసు

గుత్తద్వారో హోహి, చక్ఖునా రూపం దిస్వా మా నిమిత్తగ్గాహీ హోహి మానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం చక్ఖున్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం తస్స సంవరాయ పటిపజ్జాహి; రక్ఖాహి చక్ఖున్ద్రియం, చక్ఖున్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జాహి. సోతేన సద్దం సుత్వా…పే॰… ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా…పే॰… జివ్హాయ రసం సాయిత్వా…పే॰… కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా…పే॰… మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ మా నిమిత్తగ్గాహీ హోహి మానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం మనిన్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం తస్స సంవరాయ పటిపజ్జాహి; రక్ఖాహి మనిన్ద్రియం, మనిన్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జాహీ’”తి.

“యతో ఖో, బ్రాహ్మణ, భిక్ఖు ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారో హోతి, తమేనం తథాగతో ఉత్తరిం వినేతి – ‘ఏహి త్వం, భిక్ఖు, భోజనే మత్తఞ్ఞూ హోహి. పటిసఙ్ఖా యోనిసో ఆహారం ఆహారేయ్యాసి – నేవ దవాయ న మదాయ న మణ్డనాయ న విభూసనాయ, యావదేవ ఇమస్స కాయస్స ఠితియా యాపనాయ విహింసూపరతియా బ్రహ్మచరియానుగ్గహాయ – ఇతి పురాణఞ్చ వేదనం పటిహఙ్ఖామి, నవఞ్చ వేదనం న ఉప్పాదేస్సామి, యాత్రా చ మే భవిస్సతి అనవజ్జతా చ ఫాసువిహారో చా’”తి.

“యతో ఖో, బ్రాహ్మణ , భిక్ఖు భోజనే మత్తఞ్ఞూ హోతి, తమేనం తథాగతో ఉత్తరిం వినేతి – ‘ఏహి త్వం, భిక్ఖు, జాగరియం అనుయుత్తో విహరాహి, దివసం చఙ్కమేన నిసజ్జాయ ఆవరణీయేహి ధమ్మేహి చిత్తం పరిసోధేహి, రత్తియా పఠమం యామం చఙ్కమేన నిసజ్జాయ ఆవరణీయేహి ధమ్మేహి చిత్తం పరిసోధేహి, రత్తియా మజ్ఝిమం యామం దక్ఖిణేన పస్సేన సీహసేయ్యం కప్పేయ్యాసి పాదే పాదం అచ్చాధాయ సతో సమ్పజానో ఉట్ఠానసఞ్ఞం మనసికరిత్వా, రత్తియా పచ్ఛిమం యామం పచ్చుట్ఠాయ చఙ్కమేన నిసజ్జాయ ఆవరణీయేహి ధమ్మేహి చిత్తం పరిసోధేహీ’”తి.

“యతో ఖో, బ్రాహ్మణ, భిక్ఖు జాగరియం అనుయుత్తో హోతి, తమేనం తథాగతో ఉత్తరిం వినేతి – ‘ఏహి త్వం, భిక్ఖు, సతిసమ్పజఞ్ఞేన సమన్నాగతో హోహి, అభిక్కన్తే పటిక్కన్తే సమ్పజానకారీ , ఆలోకితే విలోకితే సమ్పజానకారీ, సమిఞ్జితే పసారితే సమ్పజానకారీ, సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణే సమ్పజానకారీ, అసితే పీతే ఖాయితే సాయితే సమ్పజానకారీ , ఉచ్చారపస్సావకమ్మే సమ్పజానకారీ, గతే ఠితే నిసిన్నే సుత్తే జాగరితే భాసితే తుణ్హీభావే సమ్పజానకారీ’”తి.

“యతో ఖో, బ్రాహ్మణ, భిక్ఖు సతిసమ్పజఞ్ఞేన సమన్నాగతో హోతి, తమేనం తథాగతో ఉత్తరిం వినేతి – ‘ఏహి త్వం, భిక్ఖు, వివిత్తం సేనాసనం భజాహి అరఞ్ఞం రుక్ఖమూలం పబ్బతం కన్దరం గిరిగుహం సుసానం వనపత్థం అబ్భోకాసం పలాలపుఞ్జ’న్తి. సో వివిత్తం సేనాసనం భజతి అరఞ్ఞం రుక్ఖమూలం పబ్బతం కన్దరం గిరిగుహం సుసానం వనపత్థం అబ్భోకాసం పలాలపుఞ్జం. సో పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో నిసీదతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా, ఉజుం కాయం పణిధాయ, పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. సో అభిజ్ఝం లోకే పహాయ విగతాభిజ్ఝేన చేతసా విహరతి, అభిజ్ఝాయ చిత్తం పరిసోధేతి; బ్యాపాదపదోసం పహాయ అబ్యాపన్నచిత్తో విహరతి సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ, బ్యాపాదపదోసా చిత్తం పరిసోధేతి; థినమిద్ధం [థీనమిద్ధం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] పహాయ విగతథినమిద్ధో విహరతి ఆలోకసఞ్ఞీ సతో సమ్పజానో, థినమిద్ధా చిత్తం పరిసోధేతి; ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం పహాయ అనుద్ధతో విహరతి అజ్ఝత్తం వూపసన్తచిత్తో, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చా చిత్తం పరిసోధేతి; విచికిచ్ఛం పహాయ తిణ్ణవిచికిచ్ఛో విహరతి అకథంకథీ కుసలేసు ధమ్మేసు, విచికిచ్ఛాయ చిత్తం పరిసోధేతి.

౭౬. “సో ఇమే పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. వితక్కవిచారానం

వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం...పే.... దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. పీతియా చ విరాగా... తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సుఖస్స చ పహానా... చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

“యే ఖో తే, బ్రాహ్మణ, భిక్ఖూ సేక్ఖా [సేఖా (సబ్బత్థ)] అపత్తమానసా అనుత్తరం యోగక్ఖేమం పత్థయమానా విహరన్తి తేసు మే అయం ఏవరూపీ అనుసాసనీ హోతి. యే పన తే భిక్ఖూ అరహన్తో ఖీణాసవా వుసితవన్తో కతకరణీయా ఓహితభారా అనుప్పత్తసదత్థా పరిక్ఖీణభవసంయోజనా సమ్మదఞ్ఞా విముత్తా తేసం ఇమే ధమ్మా దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారాయ చేవ సంవత్తన్తి, సతిసమ్పజఞ్ఞాయ చా”తి.

ఏవం వుత్తే, గణకమోగ్గల్లానో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కిం ను ఖో భోతో గోతమస్స సావకా భోతా గోతమేన ఏవం ఓవదీయమానా ఏవం అనుసాసీయమానా సబ్బే అచ్చన్తం నిట్ఠం నిబ్బానం ఆరాధేన్తి, ఉదాహు ఏకచ్చే నారాధేన్తీ”తి? “అప్పేకచ్చే ఖో, బ్రాహ్మణ, మమ సావకా మయా ఏవం ఓవదీయమానా ఏవం అనుసాసీయమానా అచ్చన్తం నిట్ఠం నిబ్బానం ఆరాధేన్తి, ఏకచ్చే నారాధేన్తీ”తి.

“కో ను ఖో, భో గోతమ, హేతు కో పచ్చయో యం తిట్ఠతేవ నిబ్బానం, తిట్ఠతి నిబ్బానగామీ మగ్గో, తిట్ఠతి భవం గోతమో సమాదపేతా; అథ చ పన భోతో గోతమస్స సావకా భోతా గోతమేన ఏవం ఓవదీయమానా ఏవం అనుసాసీయమానా అప్పేకచ్చే అచ్చన్తం నిట్ఠం నిబ్బానం ఆరాధేన్తి, ఏకచ్చే నారాధేన్తీ”తి?

౭౭. “తేన హి, బ్రాహ్మణ, తంయేవేత్థ పటిపుచ్ఛిస్సామి. యథా తే ఖమేయ్య తథా నం బ్యాకరేయ్యాసి. తం కిం మఞ్ఞసి , బ్రాహ్మణ, కుసలో త్వం రాజగహగామిస్స మగ్గస్సా”తి? “ఏవం, భో, కుసలో అహం రాజగహగామిస్స మగ్గస్సా”తి. “తం కిం మఞ్ఞసి, బ్రాహ్మణ, ఇధ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య రాజగహం గన్తుకామో. సో తం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదేయ్య – ‘ఇచ్ఛామహం, భన్తే, రాజగహం గన్తుం; తస్స మే రాజగహస్స మగ్గం ఉపదిసా’తి. తమేనం త్వం ఏవం వదేయ్యాసి – ‘ఏహమ్భో [ఏవం భో (సీ. పీ.)] పురిస, అయం మగ్గో రాజగహం గచ్ఛతి. తేన ముహుత్తం గచ్ఛ, తేన ముహుత్తం గన్త్వా దక్ఖిస్ససి అముకం నామ గామం, తేన ముహుత్తం గచ్ఛ, తేన ముహుత్తం గన్త్వా దక్ఖిస్ససి అముకం నామ నిగమం; తేన ముహుత్తం గచ్ఛ, తేన ముహుత్తం గన్త్వా దక్ఖిస్ససి రాజగహస్స ఆరామరామణేయ్యకం వనరామణేయ్యకం భూమిరామణేయ్యకం పోక్ఖరణీరామణేయ్యక’న్తి. సో తయా ఏవం ఓవదీయమానో ఏవం అనుసాసీయమానో ఉమ్మగ్గం గహేత్వా పచ్ఛాముఖో గచ్ఛేయ్య. అథ దుతియో పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య రాజగహం గన్తుకామో. సో తం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదేయ్య – ‘ఇచ్ఛామహం, భన్తే, రాజగహం గన్తుం; తస్స మే రాజగహస్స మగ్గం ఉపదిసా’తి. తమేనం త్వం ఏవం వదేయ్యాసి – ‘ఏహమ్భో పురిస, అయం మగ్గో రాజగహం గచ్ఛతి. తేన ముహుత్తం గచ్ఛ, తేన ముహుత్తం గన్త్వా దక్ఖిస్ససి అముకం నామ గామం; తేన ముహుత్తం గచ్ఛ, తేన ముహుత్తం గన్త్వా దక్ఖిస్ససి అముకం నామ నిగమం; తేన ముహుత్తం గచ్ఛ, తేన ముహుత్తం గన్త్వా దక్ఖిస్ససి రాజగహస్స ఆరామరామణేయ్యకం వనరామణేయ్యకం భూమిరామణేయ్యకం పోక్ఖరణీరామణేయ్యక’న్తి. సో తయా ఏవం ఓవదీయమానో ఏవం అనుసాసీయమానో సోత్థినా రాజగహం గచ్ఛేయ్య. కో ను ఖో, బ్రాహ్మణ, హేతు కో పచ్చయో యం తిట్ఠతేవ రాజగహం , తిట్ఠతి రాజగహగామీ మగ్గో, తిట్ఠసి త్వం సమాదపేతా; అథ చ పన తయా ఏవం ఓవదీయమానో ఏవం అనుసాసీయమానో ఏకో పురిసో ఉమ్మగ్గం గహేత్వా పచ్ఛాముఖో గచ్ఛేయ్య, ఏకో సోత్థినా రాజగహం గచ్ఛేయ్యా”తి? “ఏత్థ క్యాహం, భో గోతమ, కరోమి? మగ్గక్ఖాయీహం, భో గోతమా”తి.

“ఏవమేవ ఖో, బ్రాహ్మణ, తిట్ఠతేవ నిబ్బానం, తిట్ఠతి నిబ్బానగామీ మగ్గో, తిట్ఠామహం సమాదపేతా; అథ చ పన మమ సావకా మయా ఏవం ఓవదీయమానా ఏవం అనుసాసీయమానా అప్పేకచ్చే అచ్చన్తం నిట్ఠం నిబ్బానం ఆరాధేన్తి, ఏకచ్చే నారాధేన్తి. ఏత్థ క్యాహం, బ్రాహ్మణ, కరోమి? మగ్గక్ఖాయీహం, బ్రాహ్మణ, తథాగతో”తి.

౭౮. ఏవం వుత్తే, గణకమోగ్గల్లానో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – “యేమే, భో గోతమ, పుగ్గలా అస్సద్ధా జీవికత్థా న సద్ధా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితా సఠా మాయావినో కేతబినో [కేటుభినో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఉద్ధతా ఉన్నళా చపలా ముఖరా వికిణ్ణవాచా ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారా భోజనే అమత్తఞ్ఞునో జాగరియం అననుయుత్తా సామఞ్ఞే అనపేక్ఖవన్తో సిక్ఖాయ న తిబ్బగారవా బాహులికా [బాహుల్లికా (స్యా. కం.)] సాథలికా ఓక్కమనే పుబ్బఙ్గమా పవివేకే నిక్ఖిత్తధురా కుసీతా హీనవీరియా ముట్ఠస్సతినో అసమ్పజానా అసమాహితా విబ్భన్తచిత్తా దుప్పఞ్ఞా ఏళమూగా, న తేహి భవం గోతమో సద్ధిం సంవసతి”.

“యే పన తే కులపుత్తా సద్ధా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితా అసఠా అమాయావినో అకేతబినో అనుద్ధతా అనున్నళా అచపలా అముఖరా అవికిణ్ణవాచా ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారా భోజనే మత్తఞ్ఞునో జాగరియం అనుయుత్తా సామఞ్ఞే అపేక్ఖవన్తో సిక్ఖాయ తిబ్బగారవా నబాహులికా నసాథలికా ఓక్కమనే నిక్ఖిత్తధురా పవివేకే పుబ్బఙ్గమా ఆరద్ధవీరియా పహితత్తా ఉపట్ఠితస్సతినో సమ్పజానా సమాహితా ఏకగ్గచిత్తా పఞ్ఞవన్తో అనేళమూగా, తేహి భవం గోతమో సద్ధిం సంవసతి.

“సేయ్యథాపి , భో గోతమ, యే కేచి మూలగన్ధా, కాలానుసారి తేసం అగ్గమక్ఖాయతి; యే కేచి సారగన్ధా, లోహితచన్దనం తేసం అగ్గమక్ఖాయతి; యే కేచి పుప్ఫగన్ధా, వస్సికం తేసం అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవ భోతో గోతమస్స ఓవాదో పరమజ్జధమ్మేసు.

“అభిక్కన్తం , భో గోతమ, అభిక్కన్తం, భో గోతమ! సేయ్యథాపి, భో గోతమ, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య – ‘చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీ’తి; ఏవమేవం భోతా గోతమేన అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏసాహం భవన్తం గోతమం సరణం గచ్ఛామి ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి.

గణకమోగ్గల్లానసుత్తం నిట్ఠితం సత్తమం.

౮. గోపకమోగ్గల్లానసుత్తం

౭౯. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం ఆయస్మా ఆనన్దో రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే అచిరపరినిబ్బుతే భగవతి. తేన ఖో పన సమయేన రాజా మాగధో అజాతసత్తు వేదేహిపుత్తో రాజగహం పటిసఙ్ఖారాపేతి రఞ్ఞో పజ్జోతస్స ఆసఙ్కమానో. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ రాజగహం పిణ్డాయ పావిసి. అథ ఖో ఆయస్మతో ఆనన్దస్స ఏతదహోసి – “అతిప్పగో ఖో తావ రాజగహే పిణ్డాయ చరితుం. యంనూనాహం యేన గోపకమోగ్గల్లానస్స బ్రాహ్మణస్స కమ్మన్తో, యేన గోపకమోగ్గల్లానో బ్రాహ్మణో తేనుపసఙ్కమేయ్య”న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన గోపకమోగ్గల్లానస్స బ్రాహ్మణస్స కమ్మన్తో, యేన గోపకమోగ్గల్లానో బ్రాహ్మణో తేనుపసఙ్కమి. అద్దసా ఖో గోపకమోగ్గల్లానో బ్రాహ్మణో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – "ఏతు ఖో భవం ఆనన్దో. స్వాగతం భోతో ఆనన్దస్స. చిరస్సం ఖో భవం ఆనన్దో ఇమం పరియాయమకాసి యదిదం ఇధాగమనాయ. నిసీదతు భవం ఆనన్దో, ఇదమాసనం పఞ్ఞత్త"న్తి. నిసీది ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో పఞ్ఞత్తే ఆసనే. గోపకమోగ్గల్లానోపి ఖో బ్రాహ్మణో అఞ్ఞతరం నీచం ఆసనం గహేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో గోపకమోగ్గల్లానో బ్రాహ్మణో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – "అత్థి ను ఖో, భో ఆనన్ద, ఏకభిక్ఖుపి తేహి ధమ్మేహి సబ్బేనసబ్బం సబ్బథాసబ్బం సమన్నాగతో యేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సో భవం గోతమో అహోసి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో"తి? "నత్థి ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏకభిక్ఖుపి తేహి ధమ్మేహి సబ్బేనసబ్బం సబ్బథాసబ్బం సమన్నాగతో యేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సో భగవా అహోసి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో. సో హి, బ్రాహ్మణ, భగవా అనుప్పన్నస్స మగ్గస్స ఉప్పాదేతా, అసఞ్జాతస్స మగ్గస్స సఞ్జనేతా, అనక్ఖాతస్స మగ్గస్స అక్ఖాతా, మగ్గఞ్ఞూ, మగ్గవిదూ, మగ్గకోవిదో; మగ్గానుగా చ పన ఏతరహి సావకా విహరన్తి పచ్ఛా సమన్నాగతా"తి. అయఞ్చ హిదం ఆయస్మతో ఆనన్దస్స గోపకమోగ్గల్లానేన బ్రాహ్మణేన సద్ధిం అన్తరాకథా విప్పకతా అహోసి.

అథ ఖో వస్సకారో బ్రాహ్మణో మగధమహామత్తో రాజగహే కమ్మన్తే అనుసఞ్ఞాయమానో యేన గోపకమోగ్గల్లానస్స బ్రాహ్మణస్స కమ్మన్తో, యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా ఆనన్దేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వస్సకారో బ్రాహ్మణో మగధమహామత్తో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – "కాయనుత్థ, భో ఆనన్ద, ఏతరహి కథాయ సన్నిసిన్నా, కా చ పన వో అన్తరాకథా విప్పకతా"తి? "ఇధ మం, బ్రాహ్మణ, గోపకమోగ్గల్లానో బ్రాహ్మణో ఏవమాహ – 'అత్థి ను ఖో, భో ఆనన్ద, ఏకభిక్ఖుపి తేహి ధమ్మేహి సబ్బేనసబ్బం సబ్బథాసబ్బం సమన్నాగతో యేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సో భవం గోతమో అహోసి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో'తి. ఏవం వుత్తే అహం, బ్రాహ్మణ, గోపకమోగ్గల్లానం బ్రాహ్మణం ఏతదవోచం – 'నత్థి ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏకభిక్ఖుపి తేహి ధమ్మేహి సబ్బేనసబ్బం సబ్బథాసబ్బం సమన్నాగతో యేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సో భగవా అహోసి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో. సో హి, బ్రాహ్మణ, భగవా అనుప్పన్నస్స మగ్గస్స ఉప్పాదేతా, అసఞ్జాతస్స మగ్గస్స సఞ్జనేతా, అనక్ఖాతస్స మగ్గస్స అక్ఖాతా, మగ్గఞ్ఞూ, మగ్గవిదూ, మగ్గకోవిదో; మగ్గానుగా చ పన ఏతరహి సావకా విహరన్తి పచ్ఛా సమన్నాగతా'తి. అయం ఖో నో, బ్రాహ్మణ, గోపకమోగ్గల్లానేన బ్రాహ్మణేన సద్ధిం అన్తరాకథా విప్పకతా. అథ త్వం అనుప్పత్తో"తి.

౮౦. "అత్థి ను ఖో, భో ఆనన్ద, ఏకభిక్ఖుపి తేన భోతా గోతమేన ఠపితో – 'అయం వో మమచ్చయేన పటిసరణం భవిస్సతీ'తి, యం తుమ్హే ఏతరహి పటిపాదేయ్యాథా"తి [పటిధావేయ్యాథాతి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)]? "నత్థి ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏకభిక్ఖుపి తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన ఠపితో – 'అయం వో మమచ్చయేన పటిసరణం భవిస్సతీ'తి, యం మయం ఏతరహి పటిపాదేయ్యామా"తి. "అత్థి పన, భో ఆనన్ద, ఏకభిక్ఖుపి సఙ్ఘేన సమ్మతో, సమ్బహులేహి థేరేహి భిక్ఖూహి ఠపితో – 'అయం నో భగవతో అచ్చయేన పటిసరణం భవిస్సతీ'తి, యం తుమ్హే ఏతరహి పటిపాదేయ్యాథా"తి? "నత్థి ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏకభిక్ఖుపి సఙ్ఘేన సమ్మతో, సమ్బహులేహి థేరేహి భిక్ఖూహి ఠపితో – 'అయం నో భగవతో అచ్చయేన పటిసరణం భవిస్సతీ'తి, యం మయం ఏతరహి పటిపాదేయ్యామా"తి. "ఏవం అప్పటిసరణే చ పన, భో

ఆనన్ద, కో హేతు సామగ్గియా”తి? “న ఖో మయం, బ్రాహ్మణ, అప్పటిసరణా; సప్పటిసరణా మయం, బ్రాహ్మణ; ధమ్మప్పటిసరణా”తి.

“‘అత్థి ను ఖో, భో ఆనన్ద, ఏకభిక్ఖుపి తేన భోతా గోతమేన ఠపితో – అయం వో మమచ్చయేన పటిసరణం భవిస్సతీతి, యం తుమ్హే ఏతరహి పటిపాదేయ్యాథా’తి – ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘నత్థి ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏకభిక్ఖుపి తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన ఠపితో – అయం వో మమచ్చయేన పటిసరణం భవిస్సతీతి, యం మయం ఏతరహి పటిపాదేయ్యామా’తి వదేసి; ‘అత్థి పన, భో ఆనన్ద, ఏకభిక్ఖుపి సఙ్ఘేన సమ్మతో, సమ్బహులేహి థేరేహి భిక్ఖూహి ఠపితో – అయం నో భగవతో అచ్చయేన పటిసరణం భవిస్సతీతి, యం తుమ్హే ఏతరహి పటిపాదేయ్యాథా’తి – ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘నత్థి ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏకభిక్ఖుపి సఙ్ఘేన సమ్మతో, సమ్బహులేహి థేరేహి భిక్ఖూహి ఠపితో – అయం నో భగవతో అచ్చయేన పటిసరణం భవిస్సతీతి, యం మయం ఏతరహి పటిపాదేయ్యామా’తి – వదేసి; ‘ఏవం అప్పటిసరణే చ పన, భో ఆనన్ద, కో హేతు సామగ్గియా’తి ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘న ఖో మయం, బ్రాహ్మణ , అప్పటిసరణా; సప్పటిసరణా మయం, బ్రాహ్మణ; ధమ్మప్పటిసరణా’తి వదేసి. ఇమస్స పన, భో ఆనన్ద, భాసితస్స కథం అత్థో దట్ఠబ్బో”తి?

౮౧. “అత్థి ఖో, బ్రాహ్మణ, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన భిక్ఖూనం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం, పాతిమోక్ఖం ఉద్దిట్ఠం. తే మయం తదహుపోసథే యావతికా ఏకం గామఖేత్తం ఉపనిస్సాయ విహరామ తే సబ్బే ఏకజ్ఝం సన్నిపతామ; సన్నిపతిత్వా యస్స తం పవత్తతి తం అజ్ఝేసామ. తస్మిం చే భఞ్ఞమానే హోతి భిక్ఖుస్స ఆపత్తి హోతి వీతిక్కమో తం మయం యథాధమ్మం యథానుసిట్ఠం కారేమాతి.

“న కిర నో భవన్తో కారేన్తి; ధమ్మో నో కారేతి”. “అత్థి ను ఖో, భో ఆనన్ద, ఏకభిక్ఖుపి యం తుమ్హే ఏతరహి సక్కరోథ గరుం కరోథ [గరుకరోథ (సీ. స్యా. కం. పీ.)] మానేథ పూజేథ; సక్కత్వా గరుం కత్వా [గరుకత్వా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఉపనిస్సాయ విహరథా”తి? “నత్థి ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏకభిక్ఖుపి యం మయం ఏతరహి సక్కరోమ గరుం కరోమ మానేమ పూజేమ; సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహరామా”తి.

“‘అత్థి ను ఖో, భో ఆనన్ద, ఏకభిక్ఖుపి తేన భోతా గోతమేన ఠపితో – అయం వో మమచ్చయేన పటిసరణం భవిస్సతీతి యం తుమ్హే ఏతరహి పటిపాదేయ్యాథా’తి – ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘నత్థి ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏకభిక్ఖుపి తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన ఠపితో – అయం వో మమచ్చయేన పటిసరణం భవిస్సతీతి యం మయం ఏతరహి పటిపాదేయ్యామా’తి వదేసి; ‘అత్థి పన, భో ఆనన్ద, ఏకభిక్ఖుపి సఙ్ఘేన సమ్మతో, సమ్బహులేహి థేరేహి భిక్ఖూహి ఠపితో – అయం నో భగవతో అచ్చయేన పటిసరణం భవిస్సతీతి యం తుమ్హే ఏతరహి పటిపాదేయ్యాథా’తి – ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘నత్థి ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏకభిక్ఖుపి సఙ్ఘేన సమ్మతో, సమ్బహులేహి థేరేహి భిక్ఖూహి ఠపితో – అయం నో భగవతో అచ్చయేన పటిసరణం భవిస్సతీతి యం మయం ఏతరహి పటిపాదేయ్యామా’తి వదేసి; ‘అత్థి ను ఖో, భో ఆనన్ద, ఏకభిక్ఖుపి యం తుమ్హే ఏతరహి సక్కరోథ గరుం కరోథ మానేథ పూజేథ; సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహరథా’తి – ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘నత్థి ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏకభిక్ఖుపి యం మయం ఏతరహి సక్కరోమ గరుం కరోమ మానేమ పూజేమ; సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహరామా’తి వదేసి. ఇమస్స పన, భో ఆనన్ద, భాసితస్స కథం అత్థో దట్ఠబ్బో”తి?

౮౨. "అత్థి ఖో, బ్రాహ్మణ, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన దస పసాదనీయా ధమ్మా అక్ఖాతా. యస్మిం నో ఇమే ధమ్మా సంవిజ్జన్తి తం మయం ఏతరహి సక్కరోమ గరుం కరోమ మానేమ పూజేమ; సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహరామ. కతమే దస?

"ఇధ , బ్రాహ్మణ, భిక్ఖు సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో, అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు.

"బహుస్సుతో హోతి సుతధరో సుతసన్నిచయో. యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా, మజ్ఝేకల్యాణా, పరియోసానకల్యాణా, సాత్థం, సబ్యఞ్జనం [సాత్థా సబ్యఞ్జనా (సీ. స్యా. కం.)], కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా [ధతా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా.

"సన్తుట్ఠో హోతి ( ) [(ఇతరీతరేహి) దీ. ని. ౩.౩౪౫] చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేహి.

"చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ.

"అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోతి – ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోతి, బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోతి; ఆవిభావం తిరోభావం; తిరోకుట్టం [తిరోకుడ్డం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] తిరోపాకారం తిరోపబ్బతం అసజ్జమానో గచ్ఛతి, సేయ్యథాపి ఆకాసే; పథవియాపి ఉమ్ముజ్జనిముజ్జం కరోతి, సేయ్యథాపి ఉదకే; ఉదకేపి అభిజ్జమానే గచ్ఛతి, సేయ్యథాపి పథవియం; ఆకాసేపి పల్లఙ్కేన కమతి, సేయ్యథాపి పక్ఖీ సకుణో; ఇమేపి చన్దిమసూరియే ఏవంమహిద్ధికే ఏవంమహానుభావే పాణినా పరిమసతి [పరామసతి (క.)] పరిమజ్జతి, యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేతి.

"దిబ్బాయ సోతధాతుయా విసుద్ధాయ అతిక్కన్తమానుసికాయ ఉభో సద్దే సుణాతి – దిబ్బే చ మానుసే చ, యే దూరే సన్తికే చ.

"పరసత్తానం పరపుగ్గలానం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి. సరాగం వా చిత్తం 'సరాగం చిత్త'న్తి పజానాతి, వీతరాగం వా చిత్తం 'వీతరాగం చిత్త'న్తి పజానాతి, సదోసం వా చిత్తం 'సదోసం చిత్త'న్తి పజానాతి, వీతదోసం వా చిత్తం 'వీతదోసం చిత్త'న్తి పజానాతి, సమోహం వా చిత్తం 'సమోహం చిత్త'న్తి పజానాతి, వీతమోహం వా చిత్తం 'వీతమోహం చిత్త'న్తి పజానాతి, సంఖిత్తం వా చిత్తం 'సంఖిత్తం చిత్త'న్తి పజానాతి, విక్ఖిత్తం వా చిత్తం 'విక్ఖిత్తం చిత్త'న్తి పజానాతి , మహగ్గతం వా చిత్తం 'మహగ్గతం చిత్త'న్తి పజానాతి, అమహగ్గతం వా చిత్తం 'అమహగ్గతం చిత్త'న్తి పజానాతి, సఉత్తరం వా చిత్తం 'సఉత్తరం చిత్త'న్తి పజానాతి, అనుత్తరం వా చిత్తం 'అనుత్తరం చిత్త'న్తి పజానాతి, సమాహితం వా చిత్తం 'సమాహితం చిత్త'న్తి పజానాతి, అసమాహితం వా చిత్తం 'అసమాహితం చిత్త'న్తి పజానాతి, విముత్తం వా చిత్తం 'విముత్తం చిత్త'న్తి పజానాతి, అవిముత్తం వా చిత్తం 'అవిముత్తం చిత్త'న్తి పజానాతి.

"అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో తిస్సోపి జాతియో చతస్సోపి జాతియో పఞ్చపి జాతియో దసపి జాతియో వీసమ్పి జాతియో తింసమ్పి జాతియో చత్తారీసమ్పి జాతియో

పణ్ణాసమ్పి జాతియో జాతిసతమ్పి జాతిసహస్సమ్పి జాతిసతసహస్సమ్పి అనేకేపి సంవట్టకప్పే అనేకేపి వివట్టకప్పే అనేకేపి సంవట్టవివట్టకప్పే – ‘అముత్రాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిం; తత్రాపాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో ఇధూపపన్నో’తి. ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి.

“దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి.

“ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

“ఇమే ఖో, బ్రాహ్మణ, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన దస పసాదనీయా ధమ్మా అక్ఖాతా. యస్మిం నో ఇమే ధమ్మా సంవిజ్జన్తి తం మయం ఏతరహి సక్కరోమ గరుం కరోమ మానేమ పూజేమ; సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహరామా”తి.

౮౩. ఏవం వుత్తే వస్సకారో బ్రాహ్మణో మగధమహామత్తో ఉపనన్దం సేనాపతిం ఆమన్తేసి – “తం కిం మఞ్ఞతి భవం సేనాపతి [మఞ్ఞసి ఏవం సేనాపతి (స్యా. కం. పీ.), మఞ్ఞసి సేనాపతి (సీ.), మఞ్ఞసి భవం సేనాపతి (క.)] యదిమే భోన్తో సక్కాతబ్బం సక్కరోన్తి, గరుం కాతబ్బం గరుం కరోన్తి, మానేతబ్బం మానేన్తి , పూజేతబ్బం పూజేన్తి”? “తగ్ఘిమే [తగ్ఘ మే (క.)] భోన్తో సక్కాతబ్బం సక్కరోన్తి, గరుం కాతబ్బం గరుం కరోన్తి, మానేతబ్బం మానేన్తి, పూజేతబ్బం పూజేన్తి. ఇమఞ్చ హి తే భోన్తో న సక్కరేయ్యుం న గరుం కరేయ్యుం న మానేయ్యుం న పూజేయ్యుం; అథ కిఞ్చరహి తే భోన్తో సక్కరేయ్యుం గరుం కరేయ్యుం మానేయ్యుం పూజేయ్యుం, సక్కత్వా గరుం కత్వా మానేత్వా పూజేత్వా ఉపనిస్సాయ విహరేయ్యు”న్తి? అథ ఖో వస్సకారో బ్రాహ్మణో మగధమహామత్తో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – “కహం పన భవం ఆనన్దో ఏతరహి విహరతీ”తి? “వేళువనే ఖోహం, బ్రాహ్మణ, ఏతరహి విహరామీ”తి. “కచ్చి పన, భో ఆనన్ద, వేళువనం రమణీయఞ్చేవ అప్పసద్దఞ్చ అప్పనిగ్ఘోసఞ్చ విజనవాతం మనుస్సరాహస్సేయ్యకం [మనుస్సరాహసేయ్యకం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] పటిసల్లానసారుప్ప”న్తి? “తగ్ఘ, బ్రాహ్మణ, వేళువనం రమణీయఞ్చేవ అప్పసద్దఞ్చ అప్పనిగ్ఘోసఞ్చ విజనవాతం మనుస్సరాహస్సేయ్యకం పటిసల్లానసారుప్పం, యథా తం తుమ్హాదిసేహి రక్ఖకేహి గోపకేహీ”తి. “తగ్ఘ, భో ఆనన్ద, వేళువనం రమణీయఞ్చేవ అప్పసద్దఞ్చ అప్పనిగ్ఘోసఞ్చ విజనవాతం మనుస్సరాహస్సేయ్యకం పటిసల్లానసారుప్పం, యథా తం భవన్తేహి ఝాయీహి ఝానసీలీహి. ఝాయినో చేవ భవన్తో ఝానసీలినో చ”.

“ఏకమిదాహం , భో ఆనన్ద, సమయం సో భవం గోతమో వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. అథ ఖ్వాహం, భో ఆనన్ద, యేన మహావనం కూటాగారసాలా యేన సో భవం గోతమో తేనుపసఙ్కమిం. తత్ర చ పన సో [తత్ర చ సో (సీ. పీ.)] భవం గోతమో అనేకపరియాయేన ఝానకథం కథేసి. ఝాయీ చేవ సో భవం గోతమో అహోసి ఝానసీలీ చ. సబ్బఞ్చ పన సో భవం గోతమో ఝానం వణ్ణేసీ”తి.

౮౪. “న చ ఖో, బ్రాహ్మణ, సో భగవా సబ్బం ఝానం వణ్ణేసి, నపి సో భగవా సబ్బం ఝానం న వణ్ణేసీతి. కథం రూపఞ్చ , బ్రాహ్మణ, సో భగవా ఝానం న వణ్ణేసి? ఇధ, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో కామరాగపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి కామరాగపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ కామరాగస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి; సో కామరాగంయేవ అన్తరం కరిత్వా ఝాయతి పజ్ఝాయతి నిజ్ఝాయతి అపజ్ఝాయతి. బ్యాపాదపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి బ్యాపాదపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ బ్యాపాదస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి; సో బ్యాపాదంయేవ అన్తరం కరిత్వా ఝాయతి పజ్ఝాయతి నిజ్ఝాయతి అపజ్ఝాయతి. థినమిద్ధపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి థినమిద్ధపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ థినమిద్ధస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి; సో థినమిద్ధంయేవ అన్తరం కరిత్వా ఝాయతి పజ్ఝాయతి నిజ్ఝాయతి అపజ్ఝాయతి. ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి; సో ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చంయేవ అన్తరం కరిత్వా ఝాయతి పజ్ఝాయతి నిజ్ఝాయతి అపజ్ఝాయతి. విచికిచ్ఛాపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి విచికిచ్ఛాపరేతేన, ఉప్పన్నాయ చ విచికిచ్ఛాయ నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి; సో విచికిచ్ఛంయేవ అన్తరం కరిత్వా ఝాయతి పజ్ఝాయతి నిజ్ఝాయతి అపజ్ఝాయతి. ఏవరూపం ఖో, బ్రాహ్మణ, సో భగవా ఝానం న వణ్ణేసి.

“కథం రూపఞ్చ, బ్రాహ్మణ, సో భగవా ఝానం వణ్ణేసి? ఇధ, బ్రాహ్మణ, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం...పే.... తతియం ఝానం... చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవరూపం ఖో, బ్రాహ్మణ, సో భగవా ఝానం వణ్ణేసీ”తి.

“గారయ్హం కిర, భో ఆనన్ద, సో భవం గోతమో ఝానం గరహి, పాసంసం పసంసి. హన్ద, చ దాని మయం, భో ఆనన్ద, గచ్ఛామ; బహుకిచ్చా మయం బహుకరణీయా”తి. “యస్సదాని త్వం, బ్రాహ్మణ, కాలం మఞ్ఞసీ”తి. అథ ఖో వస్సకారో బ్రాహ్మణో మగధమహామత్తో ఆయస్మతో ఆనన్దస్స భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి.

అథ ఖో గోపకమోగ్గల్లానో బ్రాహ్మణో అచిరపక్కన్తే వస్సకారే బ్రాహ్మణే మగధమహామత్తే ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – “యం నో మయం భవన్తం ఆనన్దం అపుచ్ఛిమ్హా తం నో భవం ఆనన్దో న బ్యాకాసీ”తి. “నను తే, బ్రాహ్మణ, అవోచుమ్హా – ‘నత్థి ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏకభిక్ఖుపి తేహి ధమ్మేహి సబ్బేనసబ్బం సబ్బథాసబ్బం సమన్నాగతో యేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సో భగవా అహోసి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో. సో హి, బ్రాహ్మణ, భగవా అనుప్పన్నస్స మగ్గస్స ఉప్పాదేతా, అసఞ్జాతస్స మగ్గస్స సఞ్జనేతా, అనక్ఖాతస్స మగ్గస్స అక్ఖాతా, మగ్గఞ్ఞూ, మగ్గవిదూ, మగ్గకోవిదో . మగ్గానుగా చ పన ఏతరహి సావకా విహరన్తి పచ్ఛా సమన్నాగతా’”తి.

గోపకమోగ్గల్లానసుత్తం నిట్ఠితం అట్ఠమం.

౯. మహాపుణ్ణమసుత్తం

౮౫. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి పుబ్బారామే మిగారమాతుపాసాదే. తేన ఖో పన సమయేన భగవా తదహుపోసథే పన్నరసే పుణ్ణాయ పుణ్ణమాయ రత్తియా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో అబ్భోకాసే నిసిన్నో

హోతి. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం చీవరం కత్వా యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ –

“పుచ్ఛేయ్యాహం, భన్తే, భగవన్తం కిఞ్చిదేవ దేసం, సచే మే భగవా ఓకాసం కరోతి పఞ్హస్స వేయ్యాకరణాయా”తి. “తేన హి త్వం, భిక్ఖు, సకే ఆసనే నిసీదిత్వా పుచ్ఛ యదాకఙ్ఖసీ”తి.

౮౬. అథ ఖో సో భిక్ఖు సకే ఆసనే నిసీదిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఇమే ను ఖో, భన్తే, పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా, సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో, వేదనుపాదానక్ఖన్ధో, సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో”తి? “ఇమే ఖో, భిక్ఖు, పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా, సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో, వేదనుపాదానక్ఖన్ధో, సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో”తి.

“సాధు, భన్తే”తి ఖో సో భిక్ఖు భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా భగవన్తం ఉత్తరిం పఞ్హం పుచ్ఛి – “ఇమే పన, భన్తే, పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా కింమూలకా”తి? “ఇమే ఖో, భిక్ఖు, పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా ఛన్దమూలకా”తి. “తంయేవ ను ఖో, భన్తే, ఉపాదానం తే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా, ఉదాహు అఞ్ఞత్ర పఞ్చహుపాదానక్ఖన్ధేహి ఉపాదాన”న్తి? “న ఖో, భిక్ఖు, తంయేవ ఉపాదానం తే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా, నాపి అఞ్ఞత్ర పఞ్చహుపాదానక్ఖన్ధేహి ఉపాదానం. యో ఖో, భిక్ఖు, పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ఛన్దరాగో తం తత్థ ఉపాదాన”న్తి.

“సియా పన, భన్తే, పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ఛన్దరాగవేమత్తతా”తి? “సియా భిక్ఖూ”తి భగవా అవోచ “ఇధ, భిక్ఖు, ఏకచ్చస్స ఏవం హోతి – ‘ఏవంరూపో సియం అనాగతమద్ధానం , ఏవంవేదనో సియం అనాగతమద్ధానం, ఏవంసఞ్ఞో సియం అనాగతమద్ధానం, ఏవంసఙ్ఖారో సియం అనాగతమద్ధానం, ఏవంవిఞ్ఞాణో సియం అనాగతమద్ధాన’న్తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖు, సియా పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ఛన్దరాగవేమత్తతా”తి.

“కిత్తావతా పన, భన్తే, ఖన్ధానం ఖన్ధాధివచనం హోతీ”తి? “యం కిఞ్చి, భిక్ఖు, రూపం – అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా, ఓళారికం వా సుఖుమం వా, హీనం వా పణీతం వా, యం దూరే సన్తికే వా – అయం రూపక్ఖన్ధో. యా కాచి వేదనా – అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నా అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా, ఓళారికా వా సుఖుమా వా, హీనా వా పణీతా వా, యా దూరే సన్తికే వా – అయం వేదనాక్ఖన్ధో. యా కాచి సఞ్ఞా – అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నా...పే... యా దూరే సన్తికే వా – అయం సఞ్ఞాక్ఖన్ధో. యే కేచి సఙ్ఖారా – అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నా అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా, ఓళారికా వా సుఖుమా వా, హీనా వా పణీతా వా, యే దూరే సన్తికే వా – అయం సఙ్ఖారక్ఖన్ధో. యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం – అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా, ఓళారికం వా సుఖుమం వా, హీనం వా పణీతం వా, యం దూరే సన్తికే వా – అయం విఞ్ఞాణక్ఖన్ధో. ఏత్తావతా ఖో, భిక్ఖు, ఖన్ధానం ఖన్ధాధివచనం హోతీ”తి.

“కో ను ఖో, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో రూపక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయ? కో హేతు కో పచ్చయో వేదనాక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయ? కో హేతు కో పచ్చయో సఞ్ఞాక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయ? కో హేతు కో పచ్చయో సఙ్ఖారక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయ? కో హేతు కో పచ్చయో విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయా”తి?

“చత్తారో ఖో, భిక్ఖు, మహాభూతా హేతు, చత్తారో మహాభూతా పచ్చయో రూపక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయ. ఫస్సో హేతు, ఫస్సో పచ్చయో వేదనాక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయ. ఫస్సో హేతు, ఫస్సో పచ్చయో సఞ్ఞాక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయ. ఫస్సో హేతు, ఫస్సో పచ్చయో సఙ్ఖారక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయ. నామరూపం ఖో, భిక్ఖు, హేతు, నామరూపం పచ్చయో విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స పఞ్ఞాపనాయా”తి.

౮౭. “కథం పన, భన్తే, సక్కాయదిట్ఠి హోతీ”తి? “ఇధ, భిక్ఖు, అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి రూపవన్తం వా అత్తానం అత్తని వా రూపం రూపస్మిం వా అత్తానం; వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి వేదనావన్తం వా అత్తానం అత్తని వా వేదనం వేదనాయ వా అత్తానం; సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి సఞ్ఞావన్తం వా అత్తానం అత్తని వా సఞ్ఞం సఞ్ఞాయ వా అత్తానం; సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి సఙ్ఖారవన్తం వా అత్తానం అత్తని వా సఙ్ఖారే సఙ్ఖారేసు వా అత్తానం; విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం అత్తని వా విఞ్ఞాణం విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం. ఏవం ఖో , భిక్ఖు, సక్కాయదిట్ఠి హోతీ”తి.

“కథం పన, భన్తే, సక్కాయదిట్ఠి న హోతీ”తి? “ఇధ, భిక్ఖు, సుతవా అరియసావకో అరియానం దస్సావీ అరియధమ్మస్స కోవిదో అరియధమ్మే సువినీతో సప్పురిసానం దస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స కోవిదో సప్పురిసధమ్మే సువినీతో న రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి న రూపవన్తం వా అత్తానం న అత్తని వా రూపం న రూపస్మిం వా అత్తానం; న వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి న వేదనావన్తం వా అత్తానం న అత్తని వా వేదనం న వేదనాయ వా అత్తానం; న సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి న సఞ్ఞావన్తం వా అత్తానం న అత్తని వా సఞ్ఞం న సఞ్ఞాయ వా అత్తానం; న సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి న సఙ్ఖారవన్తం వా అత్తానం న అత్తని వా సఙ్ఖారే న సఙ్ఖారేసు వా అత్తానం; న విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి న విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం న అత్తని వా విఞ్ఞాణం న విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం. ఏవం ఖో, భిక్ఖు, సక్కాయదిట్ఠి న హోతీ”తి.

౮౮. “కో ను ఖో, భన్తే, రూపే అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణం? కో వేదనాయ అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణం? కో సఞ్ఞాయ అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణం? కో సఙ్ఖారేసు అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణం? కో విఞ్ఞాణే అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణ”న్తి? “యం ఖో, భిక్ఖు, రూపం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం, అయం రూపే అస్సాదో. యం రూపం అనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అయం రూపే ఆదీనవో. యో రూపే ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం, ఇదం రూపే నిస్సరణం. యం ఖో [యఞ్చ (స్యా. కం.)], భిక్ఖు, వేదనం పటిచ్చ... సఞ్ఞం పటిచ్చ... సఙ్ఖారే పటిచ్చ... విఞ్ఞాణం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం, అయం విఞ్ఞాణే అస్సాదో. యం విఞ్ఞాణం అనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అయం విఞ్ఞాణే ఆదీనవో. యో విఞ్ఞాణే ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం, ఇదం విఞ్ఞాణే నిస్సరణ”న్తి.

౮౯. “కథం పన, భన్తే, జానతో కథం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహంకారమమంకారమానానుసయా న హోన్తీ”తి? “యం కిఞ్చి, భిక్ఖు, రూపం – అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా – సబ్బం రూపం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి – ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. యా కాచి వేదనా... యా కాచి సఞ్ఞా... యే కేచి సఙ్ఖారా... యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం – అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా

సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా – సబ్బం విఞ్ఞాణం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి – ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖు, జానతో ఏవం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహంకారమమంకారమానానుసయా న హోన్తీ”తి.

౯౦. అథ ఖో అఞ్ఞతరస్స భిక్ఖునో ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – “ఇతి కిర, భో, రూపం అనత్తా, వేదనా అనత్తా, సఞ్ఞా అనత్తా, సఙ్ఖారా అనత్తా, విఞ్ఞాణం అనత్తా; అనత్తకతాని కమ్మాని కమత్తానం [కథమత్తానం (సం॰ ని॰ ౩.౮౨)] ఫుసిస్సన్తీ”తి? అథ ఖో భగవా తస్స భిక్ఖునో చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఠానం ఖో పనేతం, భిక్ఖవే, విజ్జతి యం ఇధేకచ్చో మోఘపురిసో అవిద్వా అవిజ్జాగతో తణ్హాధిపతేయ్యేన చేతసా సత్థు సాసనం అతిధావితబ్బం మఞ్ఞేయ్య – ‘ఇతి కిర, భో, రూపం అనత్తా, వేదనా అనత్తా, సఞ్ఞా అనత్తా, సఙ్ఖారా అనత్తా, విఞ్ఞాణం అనత్తా; అనత్తకతాని కమ్మాని కమత్తానం ఫుసిస్సన్తీ’తి. పటివినీతా [పటిచ్చ వినీతా (సీ॰ పీ॰), పటిపుచ్ఛామి వినీతా (స్యా॰ కం॰)] ఖో మే తుమ్హే, భిక్ఖవే , తత్ర తత్ర ధమ్మేసు”.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, రూపం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం , భన్తే”. “తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, వేదనా... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, యం కిఞ్చి రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా సబ్బం రూపం – ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. యా కాచి వేదనా... యా కాచి సఞ్ఞా... యే కేచి సఙ్ఖారా... యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా సబ్బం విఞ్ఞాణం – ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో రూపస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, వేదనాయపి నిబ్బిన్దతి, సఞ్ఞాయపి నిబ్బిన్దతి, సఙ్ఖారేసుపి నిబ్బిన్దతి, విఞ్ఞాణస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి; నిబ్బిన్దం విరజ్జతి , విరాగా విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతీ”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి. ఇమస్మిఞ్చ పన వేయ్యాకరణస్మిం భఞ్ఞమానే సట్ఠిమత్తానం భిక్ఖూనం అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తాని విముచ్చింసూతి.

మహాపుణ్ణమసుత్తం నిట్ఠితం నవమం.

౧౦. చూళపుణ్ణమసుత్తం

౯౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి పుబ్బారామే మిగారమాతుపాసాదే. తేన ఖో పన సమయేన భగవా తదహుపోసథే పన్నరసే పుణ్ణాయ పుణ్ణమాయ రత్తియా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో అబ్భోకాసే నిసిన్నో హోతి. అథ ఖో భగవా తుణ్హీభూతం తుణ్హీభూతం భిక్ఖుసఙ్ఘం అనువిలోకేత్వా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "జానేయ్య ను ఖో, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అసప్పురిసం – 'అసప్పురిసో అయం భవ'"న్తి? "నో హేతం, భన్తే". "సాధు, భిక్ఖవే; అట్ఠానమేతం, భిక్ఖవే, అనవకాసో యం అసప్పురిసో అసప్పురిసం జానేయ్య – 'అసప్పురిసో అయం భవ'న్తి. జానేయ్య పన, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో సప్పురిసం – 'సప్పురిసో అయం భవ'"న్తి? "నో హేతం, భన్తే". "సాధు, భిక్ఖవే; ఏతమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, అట్ఠానం అనవకాసో యం అసప్పురిసో సప్పురిసం జానేయ్య – 'సప్పురిసో అయం భవ'న్తి. అసప్పురిసో, భిక్ఖవే, అస్సద్ధమ్మసమన్నాగతో హోతి, అసప్పురిసభత్తి [అసప్పురిసభత్తీ (సబ్బత్థ)] హోతి, అసప్పురిసచిన్తీ హోతి, అసప్పురిసమన్తీ హోతి, అసప్పురిసవాచో హోతి, అసప్పురిసకమ్మన్తో హోతి, అసప్పురిసదిట్ఠి [అసప్పురిసదిట్ఠీ (సబ్బత్థ)] హోతి; అసప్పురిసదానం దేతి".

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అస్సద్ధమ్మసమన్నాగతో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అస్సద్ధో హోతి, అహిరికో హోతి, అనోత్తప్పీ హోతి, అప్పస్సుతో హోతి , కుసీతో హోతి, ముట్ఠస్సతి హోతి, దుప్పఞ్ఞో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అస్సద్ధమ్మసమన్నాగతో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అసప్పురిసభత్తి హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసస్స యే తే సమణబ్రాహ్మణా అస్సద్ధా అహిరికా అనోత్తప్పినో అప్పస్సుతా కుసీతా ముట్ఠస్సతినో దుప్పఞ్ఞా త్యాస్స మిత్తా హోన్తి తే సహాయా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అసప్పురిసభత్తి హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అసప్పురిసచిన్తీ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అసప్పురిసచిన్తీ హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అసప్పురిసమన్తీ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అత్తబ్యాబాధాయపి మన్తేతి, పరబ్యాబాధాయపి మన్తేతి, ఉభయబ్యాబాధాయపి మన్తేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అసప్పురిసమన్తీ హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అసప్పురిసవాచో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో ముసావాదీ హోతి, పిసుణవాచో హోతి, ఫరుసవాచో హోతి , సమ్ఫప్పలాపీ హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అసప్పురిసవాచో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అసప్పురిసకమ్మన్తో హోతి? ఇధ , భిక్ఖవే, అసప్పురిసో పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అసప్పురిసకమ్మన్తో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అసప్పురిసదిట్ఠి హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో ఏవందిట్ఠి [ఏవందిట్ఠీ (సీ. పీ.), ఏవందిట్ఠికో (స్యా. కం.)] హోతి – 'నత్థి దిన్నం, నత్థి యిట్ఠం, నత్థి హుతం, నత్థి సుకతదుక్కటానం [సుక్కటదుక్కటానం (సీ. పీ.)] కమ్మానం ఫలం విపాకో, నత్థి అయం లోకో, నత్థి పరో లోకో, నత్థి మాతా, నత్థి పితా, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా సమ్మగ్గతా [సమగ్గతా (క.)] సమ్మాపటిపన్నా, యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ'తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అసప్పురిసదిట్ఠి హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అసప్పురిసదానం దేతి? ఇధ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అసక్కచ్చం దానం దేతి, అసహత్థా దానం దేతి, అచిత్తీకత్వా దానం దేతి, అపవిట్ఠం దానం దేతి అనాగమనదిట్ఠికో దానం దేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అసప్పురిసదానం దేతి.

“సో, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో ఏవం అస్సద్ధమ్మసమన్నాగతో, ఏవం అసప్పురిసభత్తి, ఏవం అసప్పురిసచిన్తీ, ఏవం అసప్పురిసమన్తీ, ఏవం అసప్పురిసవాచో, ఏవం అసప్పురిసకమ్మన్తో, ఏవం అసప్పురిసదిట్ఠి; ఏవం అసప్పురిసదానం దత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా యా అసప్పురిసానం గతి తత్థ ఉపపజ్జతి. కా చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసానం గతి? నిరయో వా తిరచ్ఛానయోని వా.

౯౨. “జానేయ్య ను ఖో, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సప్పురిసం – ‘సప్పురిసో అయం భవ’”న్తి? “ఏవం , భన్తే”. “సాధు, భిక్ఖవే; ఠానమేతం, భిక్ఖవే, విజ్జతి యం సప్పురిసో సప్పురిసం జానేయ్య – ‘సప్పురిసో అయం భవ’న్తి. జానేయ్య పన, భిక్ఖవే, సప్పురిసో అసప్పురిసం – ‘అసప్పురిసో అయం భవ’”న్తి? “ఏవం, భన్తే”. “సాధు, భిక్ఖవే; ఏతమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, ఠానం విజ్జతి యం సప్పురిసో అసప్పురిసం జానేయ్య – ‘అసప్పురిసో అయం భవ’న్తి. సప్పురిసో, భిక్ఖవే, సద్ధమ్మసమన్నాగతో హోతి, సప్పురిసభత్తి హోతి, సప్పురిసచిన్తీ హోతి, సప్పురిసమన్తీ హోతి, సప్పురిసవాచో హోతి, సప్పురిసకమ్మన్తో హోతి, సప్పురిసదిట్ఠి హోతి; సప్పురిసదానం దేతి”.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సద్ధమ్మసమన్నాగతో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సద్ధో హోతి, హిరిమా హోతి, ఓత్తప్పీ హోతి, బహుస్సుతో హోతి, ఆరద్ధవీరియో హోతి, ఉపట్ఠితస్సతి హోతి, పఞ్ఞవా హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సద్ధమ్మసమన్నాగతో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సప్పురిసభత్తి హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, సప్పురిసస్స యే తే సమణబ్రాహ్మణా సద్ధా హిరిమన్తో ఓత్తప్పినో బహుస్సుతా ఆరద్ధవీరియా ఉపట్ఠితస్సతినో పఞ్ఞవన్తో త్యాస్స మిత్తా హోన్తి, తే సహాయా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సప్పురిసభత్తి హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సప్పురిసచిన్తీ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో నేవత్తబ్యాబాధాయ చేతేతి, న పరబ్యాబాధాయ చేతేతి, న ఉభయబ్యాబాధాయ చేతేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సప్పురిసచిన్తీ హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సప్పురిసమన్తీ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో నేవత్తబ్యాబాధాయ మన్తేతి, న పరబ్యాబాధాయ మన్తేతి, న ఉభయబ్యాబాధాయ మన్తేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సప్పురిసమన్తీ హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సప్పురిసవాచో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సప్పురిసవాచో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సప్పురిసకమ్మన్తో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సప్పురిసకమ్మన్తో

హోతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, సప్పురిసో సప్పురిసదిట్ఠి హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో ఏవందిట్ఠి హోతి – ‘అత్థి దిన్నం, అత్థి యిట్ఠం, అత్థి హుతం, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో, అత్థి అయం లోకో , అత్థి పరో లోకో, అత్థి మాతా, అత్థి పితా, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా సమ్మగ్గతా సమ్మాపటిపన్నా యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ’తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సప్పురిసదిట్ఠి హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సప్పురిసదానం దేతి? ఇధ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సక్కచ్చం దానం దేతి, సహత్థా దానం దేతి, చిత్తీకత్వా దానం దేతి, అనపవిద్ధం దానం దేతి, ఆగమనదిట్ఠికో దానం దేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సప్పురిసదానం దేతి.

“సో, భిక్ఖవే, సప్పురిసో ఏవం సద్ధమ్మసమన్నాగతో, ఏవం సప్పురిసభత్తి, ఏవం సప్పురిసచిన్తీ, ఏవం సప్పురిసమన్తీ, ఏవం సప్పురిసవాచో, ఏవం సప్పురిసకమ్మన్తో, ఏవం సప్పురిసదిట్ఠి; ఏవం సప్పురిసదానం దత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా యా సప్పురిసానం గతి తత్థ ఉపపజ్జతి. కా చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసానం గతి? దేవమహత్తతా వా మనుస్సమహత్తతా వా”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

చూళపుణ్ణసుత్తం నిట్ఠితం దసమం.

దేవదహవగ్గో నిట్ఠితో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

దేవదహం పఞ్చత్తయం, కిన్తి-సామ-సునక్ఖత్తం;
సప్పాయ-గణ-గోపక-మహాపుణ్ణచూళపుణ్ణఞ్చాతి.

౨. అనుపదవగ్గో

౧. అనుపదసుత్తం

౯౩. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ‘‘భిక్ఖవో’’తి. ‘‘భదన్తే’’తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

‘‘పణ్డితో, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో; మహాపఞ్ఞో, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో; పుథుపఞ్ఞో, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో; హాసపఞ్ఞో [హాసుపఞ్ఞో (సీ. పీ.)], భిక్ఖవే, సారిపుత్తో; జవనపఞ్ఞో, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో; తిక్ఖపఞ్ఞో, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో; నిబ్బేధికపఞ్ఞో, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో; సారిపుత్తో, భిక్ఖవే, అడ్ఢమాసం అనుపదధమ్మవిపస్సనం విపస్సతి. తత్రిదం, భిక్ఖవే, సారిపుత్తస్స అనుపదధమ్మవిపస్సనాయ హోతి.

౯౪. ‘‘ఇధ, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. యే చ పఠమే ఝానే [పఠమజ్ఝానే (క. సీ. పీ. క.)] ధమ్మా వితక్కో చ విచారో చ పీతి చ సుఖఞ్చ చిత్తేకగ్గతా చ, ఫస్సో వేదనా సఞ్ఞా చేతనా చిత్తం ఛన్దో అధిమోక్ఖో వీరియం సతి ఉపేక్ఖా మనసికారో – త్యాస్స ధమ్మా అనుపదవవత్థితా హోన్తి. త్యాస్స ధమ్మా విదితా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి. సో ఏవం పజానాతి – ‘ఏవం కిరమే ధమ్మా అహుత్వా సమ్భోన్తి, హుత్వా పటివేన్తీ’తి. సో తేసు ధమ్మేసు అనుపాయో అనపాయో అనిస్సితో అప్పటిబద్ధో [అప్పటిబన్ధో (క.)] విప్పముత్తో విసంయుత్తో విమరియాదీకతేన చేతసా విహరతి. సో ‘అత్థి ఉత్తరి నిస్సరణ’న్తి పజానాతి. తబ్బహులీకారా అత్థిత్వేవస్స [అత్థితేవస్స (సీ. పీ.)] హోతి.

‘‘పున చపరం, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. యే చ దుతియే ఝానే ధమ్మా – అజ్ఝత్తం సమ్పసాదో చ పీతి చ సుఖఞ్చ చిత్తేకగ్గతా చ, ఫస్సో వేదనా సఞ్ఞా చేతనా చిత్తం ఛన్దో అధిమోక్ఖో వీరియం సతి ఉపేక్ఖా మనసికారో – త్యాస్స ధమ్మా అనుపదవవత్థితా హోన్తి. త్యాస్స ధమ్మా విదితా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి. సో ఏవం పజానాతి – ‘ఏవం కిరమే ధమ్మా అహుత్వా సమ్భోన్తి, హుత్వా పటివేన్తీ’తి. సో తేసు ధమ్మేసు అనుపాయో అనపాయో అనిస్సితో అప్పటిబద్ధో విప్పముత్తో విసంయుత్తో విమరియాదీకతేన చేతసా విహరతి. సో ‘అత్థి ఉత్తరి నిస్సరణ’న్తి పజానాతి. తబ్బహులీకారా అత్థిత్వేవస్స హోతి.

‘‘పున చపరం, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరతి సతో చ సమ్పజానో, సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేతి. యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి – ‘ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ’తి తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. యే చ తతియే ఝానే ధమ్మా – సుఖఞ్చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ చిత్తేకగ్గతా చ, ఫస్సో వేదనా సఞ్ఞా చేతనా చిత్తం ఛన్దో అధిమోక్ఖో వీరియం సతి ఉపేక్ఖా మనసికారో – త్యాస్స ధమ్మా అనుపదవవత్థితా హోన్తి, త్యాస్స ధమ్మా విదితా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి. సో ఏవం పజానాతి – ‘ఏవం కిరమే ధమ్మా అహుత్వా సమ్భోన్తి, హుత్వా

పటివేన్తీ’తి. సో తేసు ధమ్మేసు అనుపాయో అనపాయో అనిస్సితో అప్పటిబద్ధో విప్పముత్తో విసంయుత్తో విమరియాదీకతేన చేతసా విహరతి. సో ‘అత్థి ఉత్తరి నిస్సరణ’న్తి పజానాతి. తబ్బహులీకారా అత్థిత్వేవస్స హోతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. యే చ చతుత్థే ఝానే ధమ్మా – ఉపేక్ఖా అదుక్ఖమసుఖా వేదనా పస్సద్ధత్తా చేతసో అనాభోగో సతిపారిసుద్ధి చిత్తేకగ్గతా చ, ఫస్సో వేదనా సఞ్ఞా చేతనా చిత్తం ఛన్దో అధిమోక్ఖో వీరియం సతి ఉపేక్ఖా మనసికారో – త్యాస్స ధమ్మా అనుపదవవత్థితా హోన్తి. త్యాస్స ధమ్మా విదితా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి. సో ఏవం పజానాతి – ‘ఏవం కిరమే ధమ్మా అహుత్వా సమ్భోన్తి, హుత్వా పటివేన్తీ’తి. సో తేసు ధమ్మేసు అనుపాయో అనపాయోఏ అనిస్సితో అప్పటిబద్ధో విప్పముత్తో విసంయుత్తో విమరియాదీకతేన చేతసా విహరతి. సో ‘అత్థి ఉత్తరి నిస్సరణ’న్తి పజానాతి. తబ్బహులీకారా అత్థిత్వేవస్స హోతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా ‘అనన్తో ఆకాసో’తి ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. యే చ ఆకాసానఞ్చాయతనే ధమ్మా – ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞా చ చిత్తేకగ్గతా చ ఫస్సో వేదనా సఞ్ఞా చేతనా చిత్తం ఛన్దో అధిమోక్ఖో వీరియం సతి ఉపేక్ఖా మనసికారో – త్యాస్స ధమ్మా అనుపదవవత్థితా హోన్తి. త్యాస్స ధమ్మా విదితా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి. సో ఏవం పజానాతి – ‘ఏవం కిరమే ధమ్మా అహుత్వా సమ్భోన్తి, హుత్వా పటివేన్తీ’తి. సో తేసు ధమ్మేసు అనుపాయో అనపాయో అనిస్సితో అప్పటిబద్ధో విప్పముత్తో విసంయుత్తో విమరియాదీకతేన చేతసా విహరతి. సో ‘అత్థి ఉత్తరి నిస్సరణ’న్తి పజానాతి. తబ్బహులీకారా అత్థిత్వేవస్స హోతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘అనన్తం విఞ్ఞాణ’న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. యే చ విఞ్ఞాణఞ్చాయతనే ధమ్మా – విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞా చ చిత్తేకగ్గతా చ, ఫస్సో వేదనా సఞ్ఞా చేతనా చిత్తం ఛన్దో అధిమోక్ఖో వీరియం సతి ఉపేక్ఖా మనసికారో – త్యాస్స ధమ్మా అనుపదవవత్థితా హోన్తి. త్యాస్స ధమ్మా విదితా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి. సో ఏవం పజానాతి – ‘ఏవం కిరమే ధమ్మా అహుత్వా సమ్భోన్తి, హుత్వా పటివేన్తీ’తి. సో తేసు ధమ్మేసు అనుపాయో అనపాయో అనిస్సితో అప్పటిబద్ధో విప్పముత్తో విసంయుత్తో విమరియాదీకతేన చేతసా విహరతి. సో ‘అత్థి ఉత్తరి నిస్సరణ’న్తి పజానాతి. తబ్బహులీకారా అత్థిత్వేవస్స హోతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘నత్థి కిఞ్చీ’తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. యే చ ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనే ధమ్మా – ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞా చ చిత్తేకగ్గతా చ, ఫస్సో వేదనా సఞ్ఞా చేతనా చిత్తం ఛన్దో అధిమోక్ఖో వీరియం సతి ఉపేక్ఖా మనసికారో – త్యాస్స ధమ్మా అనుపదవవత్థితా హోన్తి. త్యాస్స ధమ్మా విదితా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి. సో ఏవం పజానాతి – ‘ఏవం కిరమే ధమ్మా అహుత్వా సమ్భోన్తి, హుత్వా పటివేన్తీ’తి. సో తేసు ధమ్మేసు అనుపాయో అనపాయో అనిస్సితో అప్పటిబద్ధో విప్పముత్తో విసంయుత్తో విమరియాదీకతేన చేతసా విహరతి. సో ‘అత్థి ఉత్తరి నిస్సరణ’న్తి పజానాతి. తబ్బహులీకారా అత్థిత్వేవస్స హోతి.

౯౫. “పున చపరం, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో సబ్బసో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో తాయ సమాపత్తియా సతో వుట్ఠహతి. సో తాయ సమాపత్తియా సతో వుట్ఠహిత్వా యే ధమ్మా [యే తే ధమ్మా (సీ.)] అతీతా నిరుద్ధా విపరిణతా తే ధమ్మే సమనుపస్సతి – ‘ఏవం కిరమే ధమ్మా అహుత్వా సమ్భోన్తి, హుత్వా పటివేన్తీ’తి. సో తేసు ధమ్మేసు అనుపాయో అనపాయో అనిస్సితో అప్పటిబద్ధో విప్పముత్తో విసంయుత్తో విమరియాదీకతేన చేతసా విహరతి. సో ‘అత్థి ఉత్తరి నిస్సరణ’న్తి పజానాతి. తబ్బహులీకారా అత్థిత్వేవస్స హోతి.

౯౬. “పున చపరం, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో సబ్బసో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ సఞ్ఞావేదయితనిరోధం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఆసవా పరిక్ఖీణా హోన్తి. సో తాయ సమాపత్తియా సతో వుట్ఠహతి. సో తాయ సమాపత్తియా సతో వుట్ఠహిత్వా యే ధమ్మా అతీతా నిరుద్ధా విపరిణతా తే ధమ్మే సమనుపస్సతి – ‘ఏవం కిరమే ధమ్మా అహుత్వా సమ్భోన్తి, హుత్వా పటివేన్తీ’తి. సో తేసు ధమ్మేసు అనుపాయో అనపాయో అనిస్సితో అప్పటిబద్ధో విప్పముత్తో విసంయుత్తో విమరియాదీకతేన చేతసా విహరతి. సో ‘నత్థి ఉత్తరి నిస్సరణ’న్తి పజానాతి. తబ్బహులీకారా నత్థిత్వేవస్స హోతి.

౯౭. “యం ఖో తం, భిక్ఖవే, సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘వసిప్పత్తో పారమిప్పత్తో అరియస్మిం సీలస్మిం, వసిప్పత్తో పారమిప్పత్తో అరియస్మిం సమాధిస్మిం, వసిప్పత్తో పారమిప్పత్తో అరియాయ పఞ్ఞాయ , వసిప్పత్తో పారమిప్పత్తో అరియాయ విముత్తియా’తి, సారిపుత్తమేవ తం సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘వసిప్పత్తో పారమిప్పత్తో అరియస్మిం సీలస్మిం, వసిప్పత్తో పారమిప్పత్తో అరియస్మిం సమాధిస్మిం, వసిప్పత్తో పారమిప్పత్తో అరియాయ పఞ్ఞాయ, వసిప్పత్తో పారమిప్పత్తో అరియాయ విముత్తియా’తి. యం ఖో తం, భిక్ఖవే , సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘భగవతో పుత్తో ఓరసో ముఖతో జాతో ధమ్మజో ధమ్మనిమ్మితో ధమ్మదాయాదో నో ఆమిసదాయాదో’తి, సారిపుత్తమేవ తం సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘భగవతో పుత్తో ఓరసో ముఖతో జాతో ధమ్మజో ధమ్మనిమ్మితో ధమ్మదాయాదో నో ఆమిసదాయాదో’తి. సారిపుత్తో, భిక్ఖవే, తథాగతేన అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తితం సమ్మదేవ అనుప్పవత్తేతీ”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

అనుపదసుత్తం నిట్ఠితం పఠమం.

౨. ఛబ్బిసోధనసుత్తం

౯౮. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞం బ్యాకరోతి – ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానామీ’తి. తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో భాసితం నేవ అభినన్దితబ్బం నప్పటిక్కోసితబ్బం. అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా పఞ్హో పుచ్ఛితబ్బో – ‘చత్తారోమే, ఆవుసో, వోహారా తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సమ్మదక్ఖాతా. కతమే చత్తారో? దిట్ఠే దిట్ఠవాదితా, సుతే సుతవాదితా, ముతే ముతవాదితా, విఞ్ఞాతే విఞ్ఞాతవాదితా – ఇమే ఖో, ఆవుసో, చత్తారో వోహారా తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సమ్మదక్ఖాతా. కథం జానతో పనాయస్మతో, కథం పస్సతో ఇమేసు చతూసు వోహారేసు అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్త’న్తి? ఖీణాసవస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో

వుసితవతో కతకరణీయస్స ఓహితభారస్స అనుప్పత్తసదత్థస్స పరిక్ఖీణభవసంయోజనస్స సమ్మదఞ్ఞావిముత్తస్స అయమనుధమ్మో హోతి వేయ్యాకరణాయ – 'దిట్ఠే ఖో అహం , ఆవుసో, అనుపాయో అనపాయో అనిస్సితో అప్పటిబద్ధో విప్పముత్తో విసంయుత్తో విమరియాదీకతేన చేతసా విహరామి. సుతే ఖో అహం, ఆవుసో…పే॰… ముతే ఖో అహం, ఆవుసో… విఞ్ఞాతే ఖో అహం, ఆవుసో, అనుపాయో అనపాయో అనిస్సితో అప్పటిబద్ధో విప్పముత్తో విసంయుత్తో విమరియాదీకతేన చేతసా విహరామి. ఏవం ఖో మే, ఆవుసో, జానతో ఏవం పస్సతో ఇమేసు చతూసు వోహారేసు అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్త'న్తి. తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో 'సాధూ'తి భాసితం అభినన్దితబ్బం అనుమోదితబ్బం. 'సాధూ'తి భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉత్తరిం పఞ్హో పుచ్ఛితబ్బో.

౯౯. '''పఞ్చిమే, ఆవుసో, ఉపాదానక్ఖన్ధా తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సమ్మదక్ఖాతా. కతమే పఞ్చ? సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో, వేదనుపాదానక్ఖన్ధో, సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో – ఇమే ఖో, ఆవుసో, పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సమ్మదక్ఖాతా. కథం జానతో పనాయస్మతో, కథం పస్సతో ఇమేసు పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్త'న్తి? ఖీణాసవస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో వుసితవతో కతకరణీయస్స ఓహితభారస్స అనుప్పత్తసదత్థస్స పరిక్ఖీణభవసంయోజనస్స సమ్మదఞ్ఞావిముత్తస్స అయమనుధమ్మో హోతి వేయ్యాకరణాయ – 'రూపం ఖో అహం, ఆవుసో, అబలం విరాగునం [విరాగం (సీ॰ పీ॰), విరాగుతం (టీకా)] అనస్సాసికన్తి విదిత్వా యే రూపే ఉపాయూపాదానా [ఉపయూపాదానా (క॰)] చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా తేసం ఖయా విరాగా నిరోధా చాగా పటినిస్సగ్గా విముత్తం మే చిత్తన్తి పజానామి. వేదనం ఖో అహం, ఆవుసో…పే॰… సఞ్ఞం ఖో అహం, ఆవుసో… సఙ్ఖారే ఖో అహం, ఆవుసో… విఞ్ఞాణం ఖో అహం, ఆవుసో, అబలం విరాగునం అనస్సాసికన్తి విదిత్వా యే విఞ్ఞాణే ఉపాయూపాదానా చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా తేసం ఖయా విరాగా నిరోధా చాగా పటినిస్సగ్గా విముత్తం మే చిత్తన్తి పజానామి. ఏవం ఖో మే, ఆవుసో, జానతో ఏవం పస్సతో ఇమేసు పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్త'న్తి. తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో 'సాధూ'తి భాసితం అభినన్దితబ్బం, అనుమోదితబ్బం. 'సాధూ'తి భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉత్తరిం పఞ్హో పుచ్ఛితబ్బో.

౧౦౦. '''ఛయిమా , ఆవుసో, ధాతుయో తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సమ్మదక్ఖాతా. కతమా ఛ? పథవీధాతు, ఆపోధాతు, తేజోధాతు, వాయోధాతు, ఆకాసధాతు, విఞ్ఞాణధాతు – ఇమా ఖో, ఆవుసో, ఛ ధాతుయో తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సమ్మదక్ఖాతా. కథం జానతో పనాయస్మతో, కథం పస్సతో ఇమాసు ఛసు ధాతూసు అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్త'న్తి? ఖీణాసవస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో వుసితవతో కతకరణీయస్స ఓహితభారస్స అనుప్పత్తసదత్థస్స పరిక్ఖీణభవసంయోజనస్స సమ్మదఞ్ఞావిముత్తస్స అయమనుధమ్మో హోతి వేయ్యాకరణాయ – 'పథవీధాతుం ఖో అహం, ఆవుసో, న అత్తతో ఉపగచ్ఛిం, న చ పథవీధాతునిస్సితం అత్తానం. యే చ పథవీధాతునిస్సితా ఉపాయూపాదానా చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా తేసం ఖయా విరాగా నిరోధా చాగా పటినిస్సగ్గా విముత్తం మే చిత్తన్తి పజానామి. ఆపోధాతుం ఖో అహం, ఆవుసో…పే॰… తేజోధాతుం ఖో అహం, ఆవుసో… వాయోధాతుం ఖో అహం, ఆవుసో… ఆకాసధాతుం ఖో అహం, ఆవుసో… విఞ్ఞాణధాతుం ఖో అహం, ఆవుసో, న అత్తతో ఉపగచ్ఛిం, న చ విఞ్ఞాణధాతునిస్సితం అత్తానం. యే చ విఞ్ఞాణధాతునిస్సితా ఉపాయూపాదానా చేతసో

అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా తేసం ఖయా విరాగా నిరోధా చాగా పటినిస్సగ్గా విముత్తం మే చిత్తన్తి పజానామి. ఏవం ఖో మే, ఆవుసో, జానతో, ఏవం పస్సతో ఇమాసు ఛసు ధాతూసు అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్త'న్తి. తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో 'సాధూ'తి భాసితం అభినన్దితబ్బం, అనుమోదితబ్బం. 'సాధూ'తి భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉత్తరిం పఞ్హో పుచ్ఛితబ్బో.

౧౦౧. "'ఛ ఖో పనిమాని, ఆవుసో, అజ్ఝత్తికబాహిరాని [అజ్ఝత్తికాని బాహిరాని (స్యా. కం. పీ.)] ఆయతనాని తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సమ్మదక్ఖాతాని. కతమాని ఛ? చక్ఖు చేవ రూపా చ, సోతఞ్చ సద్దా చ, ఘానఞ్చ గన్ధా చ, జివ్హా చ రసా చ, కాయో చ ఫోట్ఠబ్బా చ, మనో చ ధమ్మా చ – ఇమాని ఖో, ఆవుసో, ఛ అజ్ఝత్తికబాహిరాని ఆయతనాని తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సమ్మదక్ఖాతాని. కథం జానతో పనాయస్మతో, కథం పస్సతో ఇమేసు ఛసు అజ్ఝత్తికబాహిరేసు ఆయతనేసు అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్త'న్తి? ఖీణాసవస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో వుసితవతో కతకరణీయస్స ఓహితభారస్స అనుప్పత్తసదత్థస్స పరిక్ఖీణభవసంయోజనస్స సమ్మదఞ్ఞావిముత్తస్స అయమనుధమ్మో హోతి వేయ్యాకరణాయ – 'చక్ఖుస్మిం, ఆవుసో, రూపే చక్ఖువిఞ్ఞాణే చక్ఖువిఞ్ఞాణవిఞ్ఞాతబ్బేసు ధమ్మేసు యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ [నన్ది (సీ. స్యా. కం. పీ.)] యా తణ్హా యే చ ఉపాయూపాదానా చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా తేసం ఖయా విరాగా నిరోధా చాగా పటినిస్సగ్గా విముత్తం మే చిత్తన్తి పజానామి. సోతస్మిం, ఆవుసో, సద్దే సోతవిఞ్ఞాణే...పే.... ఘానస్మిం, ఆవుసో, గన్ధే ఘానవిఞ్ఞాణే... జివ్హాయ, ఆవుసో, రసే జివ్హావిఞ్ఞాణే... కాయస్మిం, ఆవుసో, ఫోట్ఠబ్బే కాయవిఞ్ఞాణే... మనస్మిం, ఆవుసో, ధమ్మే మనోవిఞ్ఞాణే మనోవిఞ్ఞాణవిఞ్ఞాతబ్బేసు ధమ్మేసు యో ఛన్దో యో రాగో యా నన్దీ యా తణ్హా యే చ ఉపాయూపాదానా చేతసో అధిట్ఠానాభినివేసానుసయా తేసం ఖయా విరాగా నిరోధా చాగా పటినిస్సగ్గా విముత్తం మే చిత్తన్తి పజానామి. ఏవం ఖో మే, ఆవుసో, జానతో ఏవం పస్సతో ఇమేసు ఛసు అజ్ఝత్తికబాహిరేసు ఆయతనేసు అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్త'న్తి. తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో 'సాధూ'తి భాసితం అభినన్దితబ్బం అనుమోదితబ్బం. 'సాధూ'తి భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉత్తరిం పఞ్హో పుచ్ఛితబ్బో.

౧౦౨. "'కథం జానతో పనాయస్మతో, కథం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహంకారమమంకారమానానుసయా సమూహతా'తి [సుసమూహతాతి (సీ. స్యా. కం. పీ.)]? ఖీణాసవస్స , భిక్ఖవే, భిక్ఖునో వుసితవతో కతకరణీయస్స ఓహితభారస్స అనుప్పత్తసదత్థస్స పరిక్ఖీణభవసంయోజనస్స సమ్మదఞ్ఞావిముత్తస్స అయమనుధమ్మో హోతి వేయ్యాకరణాయ – 'పుబ్బే ఖో అహం, ఆవుసో, అగారియభూతో సమానో అవిద్దసు అహోసిం. తస్స మే తథాగతో వా తథాగతసావకో వా ధమ్మం దేసేసి. తాహం ధమ్మం సుత్వా తథాగతే సద్ధం పటిలభిం. సో తేన సద్ధాపటిలాభేన సమన్నాగతో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖిం – సమ్బాధో ఘరావాసో రజాపథో, అబ్భోకాసో పబ్బజ్జా. నయిదం సుకరం అగారం అజ్ఝావసతా ఏకన్తపరిపుణ్ణం ఏకన్తపరిసుద్ధం సఙ్ఖలిఖితం బ్రహ్మచరియం చరితుం. యంనూనాహం కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజేయ్య'"న్తి.

"సో ఖో అహం, ఆవుసో, అపరేన సమయేన అప్పం వా భోగక్ఖన్ధం పహాయ మహన్తం వా భోగక్ఖన్ధం పహాయ, అప్పం వా ఞాతిపరివట్టం పహాయ మహన్తం వా ఞాతిపరివట్టం పహాయ కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిం. సో ఏవం పబ్బజితో సమానో భిక్ఖూనం సిక్ఖాసాజీవసమాపన్నో పాణాతిపాతం పహాయ

పాణాతిపాతా పటివిరతో అహోసిం నిహితదణ్డో నిహితసత్థో, లజ్జీ దయాపన్నో సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ విహాసిం. అదిన్నాదానం పహాయ అదిన్నాదానా పటివిరతో అహోసిం దిన్నాదాయీ దిన్నపాటికఙ్ఖీ, అథేనేన సుచిభూతేన అత్తనా విహాసిం. అబ్రహ్మచరియం పహాయ బ్రహ్మచారీ అహోసిం ఆరాచారీ విరతో మేథునా గామధమ్మా. ముసావాదం పహాయ ముసావాదా పటివిరతో అహోసిం సచ్చవాదీ సచ్చసన్ధో థేతో పచ్చయికో అవిసంవాదకో లోకస్స. పిసుణం వాచం పహాయ పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో అహోసిం, ఇతో సుత్వా న అముత్ర అక్ఖాతా ఇమేసం భేదాయ, అముత్ర వా సుత్వా న ఇమేసం అక్ఖాతా అమూసం భేదాయ; ఇతి భిన్నానం వా సన్ధాతా సహితానం వా అనుప్పదాతా సమగ్గారామో సమగ్గరతో సమగ్గనన్దీ సమగ్గకరణిం వాచం భాసితా అహోసిం. ఫరుసం వాచం పహాయ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో అహోసిం; యా సా వాచా నేలా కణ్ణసుఖా పేమనీయా హదయఙ్గమా పోరీ బహుజనకన్తా బహుజనమనాపా తథారూపిం వాచం భాసితా అహోసిం. సమ్ఫప్పలాపం పహాయ సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో అహోసిం; కాలవాదీ భూతవాదీ అత్థవాదీ ధమ్మవాదీ వినయవాదీ నిధానవతిం వాచం భాసితా అహోసిం కాలేన సాపదేసం పరియన్తవతిం అత్థసంహితం.

“సో బీజగామభూతగామసమారమ్భా పటివిరతో అహోసిం, ఏకభత్తికో అహోసిం రత్తూపరతో విరతో వికాలభోజనా. నచ్చగీతవాదితవిసూకదస్సనా పటివిరతో అహోసిం. మాలాగన్ధవిలేపనధారణమణ్డనవిభూసనట్ఠానా పటివిరతో అహోసిం. ఉచ్చాసయనమహాసయనా పటివిరతో అహోసిం. జాతరూపరజతపటిగ్గహణా పటివిరతో అహోసిం, ఆమకధఞ్ఞపటిగ్గహణా పటివిరతో అహోసిం, ఆమకమంసపటిగ్గహణా పటివిరతో అహోసిం; ఇత్థికుమారికపటిగ్గహణా పటివిరతో అహోసిం, దాసిదాసపటిగ్గహణా పటివిరతో అహోసిం, అజేళకపటిగ్గహణా పటివిరతో అహోసిం, కుక్కుటసూకరపటిగ్గహణా పటివిరతో అహోసిం , హత్థిగవస్సవళవపటిగ్గహణా పటివిరతో అహోసిం, ఖేత్తవత్థుపటిగ్గహణా పటివిరతో అహోసిం. దూతేయ్యపహిణగమనానుయోగా పటివిరతో అహోసిం, కయవిక్కయా పటివిరతో అహోసిం, తులాకూటకంసకూటమానకూటా పటివిరతో అహోసిం, ఉక్కోటనవఞ్చననికతిసాచియోగా పటివిరతో అహోసిం, ఛేదనవధబన్ధనవిపరామోసఆలోపసహసాకారా పటివిరతో అహోసిం.

“సో సన్తుట్ఠో అహోసిం కాయపరిహారికేన చీవరేన, కుచ్ఛిపరిహారికేన పిణ్డపాతేన. సో యేన యేనేవ [యేన యేన చ (క.)] పక్కమిం సమాదాయేవ పక్కమిం. సేయ్యథాపి నామ పక్ఖీ సకుణో యేన యేనేవ డేతి సపత్తభారోవ డేతి; ఏవమేవ ఖో అహం, ఆవుసో; సన్తుట్ఠో అహోసిం కాయపరిహారికేన చీవరేన, కుచ్ఛిపరిహారికేన పిణ్డపాతేన. సో యేన యేనేవ పక్కమిం సమాదాయేవ పక్కమిం. సో ఇమినా అరియేన సీలక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో అజ్ఝత్తం అనవజ్జసుఖం పటిసంవేదేసిం.

౧౦౩. “సో చక్ఖునా రూపం దిస్వా న నిమిత్తగ్గాహీ అహోసిం నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ; యత్వాధికరణమేనం చక్ఖున్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జిం ; రక్ఖిం చక్ఖున్ద్రియం, చక్ఖున్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జిం. సోతేన సద్దం సుత్వా…పే॰… ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా…పే॰… జివ్హాయ రసం సాయిత్వా…పే॰… కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా…పే॰… మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ న నిమిత్తగ్గాహీ అహోసిం నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ; యత్వాధికరణమేనం మనిన్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జిం; రక్ఖిం మనిన్ద్రియం, మనిన్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జిం. సో ఇమినా అరియేన ఇన్ద్రియసంవరేన సమన్నాగతో అజ్ఝత్తం అబ్యాసేకసుఖం పటిసంవేదేసిం.

“సో అభిక్కన్తే పటిక్కన్తే సమ్పజానకారీ అహోసిం, ఆలోకితే విలోకితే సమ్పజానకారీ అహోసిం, సమిఞ్జితే పసారితే సమ్పజానకారీ అహోసిం, సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణే సమ్పజానకారీ అహోసిం, అసితే పీతే ఖాయితే సాయితే సమ్పజానకారీ అహోసిం, ఉచ్చారపస్సావకమ్మే సమ్పజానకారీ అహోసిం, గతే ఠితే నిసిన్నే సుత్తే జాగరితే భాసితే తుణ్హీభావే సమ్పజానకారీ అహోసిం.

“సో ఇమినా చ అరియేన సీలక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో, (ఇమాయ చ అరియాయ సన్తుట్ఠియా సమన్నాగతో,) [పస్స మ. ని. ౧.౨౯౬ చూళహత్థిపదోపమే] ఇమినా చ అరియేన ఇన్ద్రియసంవరేన సమన్నాగతో, ఇమినా చ అరియేన సతిసమ్పజఞ్ఞేన సమన్నాగతో వివిత్తం సేనాసనం భజిం అరఞ్ఞం రుక్ఖమూలం పబ్బతం కన్దరం గిరిగుహం సుసానం వనపత్థం అబ్భోకాసం పలాలపుఞ్జం. సో పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో నిసీదిం పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా.

“సో అభిజ్ఝం లోకే పహాయ విగతాభిజ్ఝేన చేతసా విహాసిం, అభిజ్ఝాయ చిత్తం పరిసోధేసిం. బ్యాపాదపదోసం పహాయ అబ్యాపన్నచిత్తో విహాసిం సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ, బ్యాపాదపదోసా చిత్తం పరిసోధేసిం. థినమిద్ధం పహాయ విగతథినమిద్ధో విహాసిం ఆలోకసఞ్ఞీ సతో సమ్పజానో, థినమిద్ధా చిత్తం పరిసోధేసిం. ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం పహాయ అనుద్ధతో విహాసిం అజ్ఝత్తం, వూపసన్తచిత్తో, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చా చిత్తం పరిసోధేసిం. విచికిచ్ఛం పహాయ తిణ్ణవిచికిచ్ఛో విహాసిం అకథంకథీ కుసలేసు ధమ్మేసు, విచికిచ్ఛాయ చిత్తం పరిసోధేసిం.

౧౦౪. “సో ఇమే పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహాసిం. వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం... పే॰... తతియం ఝానం... చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహాసిం.

“సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే ఆసవానం ఖయఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేసిం. సో ఇదం దుక్ఖన్తి యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసిం, అయం దుక్ఖసముదయోతి యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసిం, అయం దుక్ఖనిరోధోతి యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసిం, అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదాతి యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసిం; ఇమే ఆసవాతి యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసిం, అయం ఆసవసముదయోతి యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసిం, అయం ఆసవనిరోధోతి యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసిం, అయం ఆసవనిరోధగామినీ పటిపదాతి యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసిం. తస్స మే ఏవం జానతో ఏవం పస్సతో కామాసవాపి చిత్తం విముచ్చిత్థ, భవాసవాపి చిత్తం విముచ్చిత్థ, అవిజ్జాసవాపి చిత్తం విముచ్చిత్థ. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం అహోసి. ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయాతి అబ్భఞ్ఞాసిం. ఏవం ఖో మే, ఆవుసో, జానతో ఏవం పస్సతో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహంకారమమంకారమానానుసయా సమూహతా”తి . “తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ‘సాధూ’తి భాసితం అభినన్దితబ్బం అనుమోదితబ్బం. ‘సాధూ’తి భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – ‘లాభా నో, ఆవుసో, సులద్ధం నో, ఆవుసో, యే మయం ఆయస్మన్తం తాదిసం సబ్రహ్మచారిం సమనుపస్సామా’”తి [పస్సామాతి (సీ॰)].

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

ఛబ్బిసోధనసుత్తం నిట్ఠితం దుతియం.

౩. సప్పురిససుత్తం

౧౦౫. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – "సప్పురిసధమ్మఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి అసప్పురిసధమ్మఞ్చ. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"కతమో చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో? ఇధ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో ఉచ్చాకులా పబ్బజితో హోతి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖోమ్హి ఉచ్చాకులా పబ్బజితో, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ న ఉచ్చాకులా పబ్బజితా'తి. సో తాయ ఉచ్చాకులీనతాయ అత్తానుక్కంసేతి, పరం వమ్భేతి. అయం [అయమ్పి (సీ. పీ.)], భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'న ఖో ఉచ్చాకులీనతాయ లోభధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, దోసధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి , మోహధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి. నో చేపి ఉచ్చాకులా పబ్బజితో హోతి; సో చ హోతి ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో సామీచిప్పటిపన్నో అనుధమ్మచారీ , సో తత్థ పుజ్జో, సో తత్థ పాసంసో'తి. సో పటిపదంయేవ అన్తరం కరిత్వా తాయ ఉచ్చాకులీనతాయ నేవత్తానుక్కంసేతి న పరం వమ్భేతి. అయం, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో మహాకులా పబ్బజితో హోతి…పే… [యథా ఉచ్చాకులవారే తథా విత్థారేతబ్బం] మహాభోగకులా పబ్బజితో హోతి…పే… ఉళారభోగకులా పబ్బజితో హోతి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖోమ్హి ఉళారభోగకులా పబ్బజితో, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ న ఉళారభోగకులా పబ్బజితా'తి. సో తాయ ఉళారభోగతాయ అత్తానుక్కంసేతి, పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'న ఖో ఉళారభోగతాయ లోభధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, దోసధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, మోహధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి. నో చేపి ఉళారభోగకులా పబ్బజితో హోతి; సో చ హోతి ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో సామీచిప్పటిపన్నో అనుధమ్మచారీ, సో తత్థ పుజ్జో, సో తత్థ పాసంసో'తి. సో పటిపదంయేవ అన్తరం కరిత్వా తాయ ఉళారభోగతాయ నేవత్తానుక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

౧౦౬. "పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో ఞాతో హోతి యసస్సీ. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖోమ్హి ఞాతో యసస్సీ, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ అప్పఞ్ఞాతా అప్పేసక్ఖా'తి. సో తేన ఞత్తేన [ఞాతేన (సీ. క.), ఞాతత్తేన (స్యా. కం. పీ.)] అత్తానుక్కంసేతి, పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'న ఖో ఞత్తేన లోభధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, దోసధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, మోహధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి. నో చేపి ఞాతో హోతి యసస్సీ; సో చ హోతి ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో సామీచిప్పటిపన్నో అనుధమ్మచారీ, సో తత్థ పుజ్జో , సో తత్థ పాసంసో'తి. సో పటిపదంయేవ అన్తరం కరిత్వా తేన ఞత్తేన నేవత్తానుక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో లాభీ హోతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖోమ్హి లాభీ చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ న లాభినో చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారాన'న్తి. సో తేన లాభేన అత్తానుక్కంసేతి, పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'న ఖో లాభేన లోభధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, దోసధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, మోహధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి. నో చేపి లాభీ హోతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం; సో చ హోతి ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో సామీచిప్పటిపన్నో అనుధమ్మచారీ, సో తత్థ పుజ్జో, సో తత్థ పాసంసో'తి. సో పటిపదంయేవ అన్తరం కరిత్వా తేన లాభేన నేవత్తానుక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో బహుస్సుతో హోతి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖోమ్హి బహుస్సుతో, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ న బహుస్సుతా'తి. సో తేన బాహుసచ్చేన అత్తానుక్కంసేతి, పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో, భిక్ఖవే , ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'న ఖో బాహుసచ్చేన లోభధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి , దోసధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, మోహధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి. నో చేపి బహుస్సుతో హోతి; సో చ హోతి ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో సామీచిప్పటిపన్నో అనుధమ్మచారీ, సో తత్థ పుజ్జో, సో తత్థ పాసంసో'తి. సో పటిపదంయేవ అన్తరం కరిత్వా తేన బాహుసచ్చేన నేవత్తానుక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో వినయధరో హోతి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖోమ్హి వినయధరో, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ న వినయధరా'తి. సో తేన వినయధరత్తేన అత్తానుక్కంసేతి, పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'న ఖో వినయధరత్తేన లోభధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, దోసధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, మోహధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి. నో చేపి వినయధరో హోతి; సో చ హోతి ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో సామీచిప్పటిపన్నో అనుధమ్మచారీ, సో తత్థ పుజ్జో, సో తత్థ పాసంసో'తి. సో పటిపదంయేవ అన్తరం కరిత్వా తేన వినయధరత్తేన నేవత్తానుక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో ధమ్మకథికో హోతి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖోమ్హి ధమ్మకథికో, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ న ధమ్మకథికా'తి. సో తేన ధమ్మకథికత్తేన అత్తానుక్కంసేతి, పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'న ఖో ధమ్మకథికత్తేన లోభధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, దోసధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, మోహధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి. నో చేపి ధమ్మకథికో హోతి; సో చ హోతి ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో సామీచిప్పటిపన్నో అనుధమ్మచారీ, సో తత్థ పుజ్జో, సో తత్థ పాసంసో'తి. సో పటిపదంయేవ అన్తరం కరిత్వా తేన ధమ్మకథికత్తేన నేవత్తానుక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

౧౦౭. "పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో ఆరఞ్ఞికో హోతి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖోమ్హి ఆరఞ్ఞికో ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ న ఆరఞ్ఞికా'తి. సో తేన ఆరఞ్ఞికత్తేన అత్తానుక్కంసేతి, పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'న ఖో ఆరఞ్ఞికత్తేన లోభధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, దోసధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, మోహధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి. నో చేపి ఆరఞ్ఞికో హోతి; సో చ హోతి ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో

సామీచిప్పటిపన్నో అనుధమ్మచారీ, నో తత్థ పుజ్జో, నో తత్థ పాసంసో'తి. సో పటిపదంయేవ అన్తరం కరిత్వా తేన ఆరఞ్ఞికత్తేన నేవత్తానుక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో పంసుకూలికో హోతి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖోమ్హి పంసుకూలికో, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ న పంసుకూలికా'తి. సో తేన పంసుకూలికత్తేన అత్తానుక్కంసేతి, పరం వమ్భేతి . అయమ్పి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'న ఖో పంసుకూలికత్తేన లోభధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, దోసధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, మోహధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి. నో చేపి పంసుకూలికో హోతి; సో చ హోతి ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో సామీచిప్పటిపన్నో అనుధమ్మచారీ, సో తత్థ పుజ్జో, సో తత్థ పాసంసో'తి. సో పటిపదంయేవ అన్తరం కరిత్వా తేన పంసుకూలికత్తేన నేవత్తానుక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో పిణ్డపాతికో హోతి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖోమ్హి పిణ్డపాతికో, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ న పిణ్డపాతికా'తి. సో తేన పిణ్డపాతికత్తేన అత్తానుక్కంసేతి, పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'న ఖో పిణ్డపాతికత్తేన లోభధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, దోసధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, మోహధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి. నో చేపి పిణ్డపాతికో హోతి; సో చ హోతి ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో సామీచిప్పటిపన్నో అనుధమ్మచారీ, సో తత్థ పుజ్జో, సో తత్థ పాసంసో'తి. సో పటిపదంయేవ అన్తరం కరిత్వా తేన పిణ్డపాతికత్తేన నేవత్తానుక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో రుక్ఖమూలికో హోతి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖోమ్హి రుక్ఖమూలికో, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ న రుక్ఖమూలికా'తి. సో తేన రుక్ఖమూలికత్తేన అత్తానుక్కంసేతి, పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'న ఖో రుక్ఖమూలికత్తేన లోభధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, దోసధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, మోహధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి. నో చేపి రుక్ఖమూలికో హోతి; సో చ హోతి ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో సామీచిప్పటిపన్నో అనుధమ్మచారీ, సో తత్థ పుజ్జో, సో తత్థ పాసంసో'తి. సో పటిపదంయేవ అన్తరం కరిత్వా తేన రుక్ఖమూలికత్తేన నేవత్తానుక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో సోసానికో హోతి...పే.... అబ్భోకాసికో హోతి... నేసజ్జికో హోతి... యథాసన్థతికో హోతి... ఏకాసనికో హోతి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖోమ్హి ఏకాసనికో, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ న ఏకాసనికా'తి. సో తేన ఏకాసనికత్తేన అత్తానుక్కంసేతి, పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'న ఖో ఏకాసనికత్తేన లోభధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, దోసధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, మోహధమ్మా వా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి. నో చేపి ఏకాసనికో హోతి; సో చ హోతి ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో సామీచిప్పటిపన్నో అనుధమ్మచారీ, సో తత్థ పుజ్జో, సో తత్థ పాసంసో'తి. సో పటిపదంయేవ అన్తరం కరిత్వా తేన ఏకాసనికత్తేన నేవత్తానుక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

౧౦౮. "పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖోమ్హి పఠమజ్ఝానసమాపత్తియా లాభీ, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ పఠమజ్ఝానసమాపత్తియా న లాభినో'తి. సో తాయ

పరమజ్ఝానసమాపత్తియా అత్తానుక్కంసేతి, పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'పఠమజ్ఝానసమాపత్తియాపి ఖో అతమ్మయతా వుత్తా భగవతా. యేన యేన హి మఞ్ఞన్తి తతో తం హోతి అఞ్ఞథా'తి. సో అతమ్మయతఞ్ఞేవ అన్తరం కరిత్వా తాయ పఠమజ్ఝానసమాపత్తియా నేవత్తానుక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం…పే… తతియం ఝానం… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖోమ్హి చతుత్థజ్ఝానసమాపత్తియా లాభీ, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ చతుత్థజ్ఝానసమాపత్తియా న లాభినో'తి. సో తాయ చతుత్థజ్ఝానసమాపత్తియా అత్తానుక్కంసేతి, పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో , భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'చతుత్థజ్ఝానసమాపత్తియాపి ఖో అతమ్మయతా వుత్తా భగవతా. యేన యేన హి మఞ్ఞన్తి తతో తం హోతి అఞ్ఞథా'తి. సో అతమ్మయతఞ్ఞేవ అన్తరం కరిత్వా తాయ చతుత్థజ్ఝానసమాపత్తియా నేవత్తానుక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా 'అనన్తో ఆకాసో'తి ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖోమ్హి ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా లాభీ, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా న లాభినో'తి. సో తాయ ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా అత్తానుక్కంసేతి, పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియాపి ఖో అతమ్మయతా వుత్తా భగవతా. యేన యేన హి మఞ్ఞన్తి తతో తం హోతి అఞ్ఞథా'తి. సో అతమ్మయతఞ్ఞేవ అన్తరం కరిత్వా తాయ ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా నేవత్తానుక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ 'అనన్తం విఞ్ఞాణ'న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖోమ్హి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా లాభీ, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా న లాభినో'తి. సో తాయ విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా అత్తానుక్కంసేతి, పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియాపి ఖో అతమ్మయతా వుత్తా భగవతా. యేన యేన హి మఞ్ఞన్తి తతో తం హోతి అఞ్ఞథా'తి. సో అతమ్మయతఞ్ఞేవ అన్తరం కరిత్వా తాయ విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా నేవత్తానుక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ 'నత్థి కిఞ్చీ'తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖోమ్హి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా లాభీ, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా న లాభినో'తి. సో తాయ ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా అత్తానుక్కంసేతి, పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియాపి ఖో అతమ్మయతా వుత్తా భగవతా. యేన యేన హి మఞ్ఞన్తి తతో తం హోతి అఞ్ఞథా'తి. సో అతమ్మయతఞ్ఞేవ అన్తరం కరిత్వా తాయ ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా నేవత్తానుక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో సబ్బసో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘అహం ఖోమ్హి నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా లాభీ, ఇమే పనఞ్ఞే భిక్ఖూ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా న లాభినో’తి. సో తాయ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా అత్తానుక్కంసేతి , పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసధమ్మో. సప్పురిసో చ ఖో, భిక్ఖవే , ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియాపి ఖో అతమ్మయతా వుత్తా భగవతా. యేన యేన హి మఞ్ఞన్తి తతో తం హోతి అఞ్ఞథా’తి. సో అతమ్మయతఞ్ఞేవ అన్తరం కరిత్వా తాయ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా నేవత్తానుక్కంసేతి, న పరం వమ్భేతి. అయమ్పి, భిక్ఖవే, సప్పురిసధమ్మో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సప్పురిసో సబ్బసో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ సఞ్ఞావేదయితనిరోధం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. పఞ్ఞాయ చస్స దిస్వా ఆసవా [ఏకచ్చే ఆసవా (క.)] పరిక్ఖీణా హోన్తి. అయం [అయం ఖో (స్యా. కం.)], భిక్ఖవే, భిక్ఖు న కిఞ్చి మఞ్ఞతి, న కుహిఞ్చి మఞ్ఞతి, న కేనచి మఞ్ఞతీ”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

సప్పురిససుత్తం నిట్ఠితం తతియం.

౪. సేవితబ్బాసేవితబ్బసుత్తం

౧౦౯. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – “సేవితబ్బాసేవితబ్బం వో, భిక్ఖవే, ధమ్మపరియాయం దేసేస్సామి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“కాయసమాచారంపాహం [పహం (సబ్బత్థ)], భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం కాయసమాచారం. వచీసమాచారంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం వచీసమాచారం. మనోసమాచారంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం మనోసమాచారం. చిత్తుప్పాదంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం చిత్తుప్పాదం. సఞ్ఞాపటిలాభంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి , అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం సఞ్ఞాపటిలాభం. దిట్ఠిపటిలాభంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం దిట్ఠిపటిలాభం. అత్తభావపటిలాభంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం అత్తభావపటిలాభ”న్తి.

ఏవం వుత్తే ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఇమస్స ఖో అహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స, విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స, ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామి.

౧౧౦. ‘‘‘కాయసమాచారంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం కాయసమాచార’న్తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం భగవతా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? యథారూపం, భన్తే, కాయసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, ఏవరూపో కాయసమాచారో న సేవితబ్బో; యథారూపఞ్చ ఖో, భన్తే, కాయసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, ఏవరూపో కాయసమాచారో సేవితబ్బో.

౧౧౧. ‘‘కథంరూపం, భన్తే, కాయసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి? ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి లుద్దో లోహితపాణి హతప్పహతే నివిట్ఠో అదయాపన్నో పాణభూతేసు; అదిన్నాదాయీ ఖో పన హోతి, యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం గామగతం వా అరఞ్ఞగతం వా తం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదాతా హోతి; కామేసుమిచ్చాచారీ ఖో పన హోతి, యా తా మాతురక్ఖితా పితురక్ఖితా మాతాపితురక్ఖితా భాతురక్ఖితా భగినిరక్ఖితా ఞాతిరక్ఖితా గోత్తరక్ఖితా ధమ్మరక్ఖితా సస్సామికా సపరిదణ్డా అన్తమసో మాలాగుళపరిక్ఖిత్తాపి తథారూపాసు చారిత్తం ఆపజ్జితా హోతి – ఏవరూపం, భన్తే, కాయసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి.

‘‘కథంరూపం , భన్తే, కాయసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి? ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి నిహితదణ్డో నిహితసత్థో, లజ్జీ దయాపన్నో సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ విహరతి; అదిన్నాదానం పహాయ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం గామగతం వా అరఞ్ఞగతం వా తం నాదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదాతా హోతి; కామేసుమిచ్చాచారం పహాయ కామేసుమిచ్చాచారా పటివిరతో హోతి, యా తా మాతురక్ఖితా పితురక్ఖితా మాతాపితురక్ఖితా భాతురక్ఖితా భగినిరక్ఖితా ఞాతిరక్ఖితా గోత్తరక్ఖితా ధమ్మరక్ఖితా సస్సామికా సపరిదణ్డా అన్తమసో మాలాగుళపరిక్ఖిత్తాపి తథారూపాసు న చారిత్తం ఆపజ్జితా హోతి – ఏవరూపం, భన్తే, కాయసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి. ‘కాయసమాచారంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం కాయసమాచార’న్తి – ఇతి యం తం వుత్తం భగవతా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

‘‘‘వచీసమాచారంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం వచీసమాచార’న్తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం భగవతా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం ? యథారూపం, భన్తే, వచీసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, ఏవరూపో వచీసమాచారో న సేవితబ్బో; యథారూపఞ్చ ఖో, భన్తే, వచీసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి ఏవరూపో వచీసమాచారో సేవితబ్బో.

౧౧౨. ‘‘కథంరూపం, భన్తే, వచీసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి? ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో ముసావాదీ హోతి, సభాగతో [సభగ్గతో (బహూసు)] వా పరిసాగతో [పరిసగ్గతో (బహూసు)] వా ఞాతిమజ్ఝగతో వా పూగమజ్ఝగతో వా రాజకులమజ్ఝగతో వా అభినీతో సక్ఖిపుట్ఠో – ‘ఏహమ్భో పురిస, యం జానాసి తం వదేహీ’తి సో అజానం వా ఆహ – ‘జానామీ’తి, జానం వా ఆహ – ‘న జానామీ’తి; అపస్సం వా ఆహ – ‘పస్సామీ’తి, పస్సం వా ఆహ – ‘న పస్సామీ’తి – ఇతి [పస్స మ॰ ని॰ ౧.౪౪౦ సాలేయ్యకసుత్తే] అత్తహేతు వా పరహేతు వా ఆమిసకిఞ్చిక్ఖహేతు [కిఞ్చక్ఖహేతు (సీ॰)] వా సమ్పజానముసా భాసితా హోతి; పిసుణవాచో ఖో పన హోతి, ఇతో సుత్వా

అముత్ర అక్ఖాతా ఇమేసం భేదాయ, అముత్ర వా సుత్వా ఇమేసం అక్ఖాతా అమూసం భేదాయ – ఇతి సమగ్గానం వా భేత్తా, భిన్నానం వా అనుప్పదాతా, వగ్గారామో, వగ్గరతో, వగ్గనన్దీ, వగ్గకరణిం వాచం భాసితా హోతి; ఫరుసవాచో ఖో పన హోతి, యా సా వాచా కణ్డకా కక్కసా ఫరుసా పరకటుకా పరాభిసజ్జనీ కోధసామన్తా అసమాధిసంవత్తనికా, తథారూపిం వాచం భాసితా హోతి; సమ్ఫప్పలాపీ ఖో పన హోతి అకాలవాదీ అభూతవాదీ అనత్థవాదీ అధమ్మవాదీ అవినయవాదీ, అనిధానవతిం వాచం భాసితా హోతి అకాలేన అనపదేసం అపరియన్తవతిం అనత్థసంహితం – ఏవరూపం, భన్తే, వచీసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి.

“కథంరూపం, భన్తే, వచీసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి , కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి? ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో ముసావాదం పహాయ ముసావాదా పటివిరతో హోతి సభాగతో వా పరిసాగతో వా ఞాతిమజ్ఝగతో వా పూగమజ్ఝగతో వా రాజకులమజ్ఝగతో వా అభినీతో సక్ఖిపుట్ఠో – ‘ఏహమ్భో పురిస, యం జానాసి తం వదేహీ’తి సో అజానం వా ఆహ – ‘న జానామీ’తి, జానం వా ఆహ – ‘జానామీ’తి, అపస్సం వా ఆహ – ‘న పస్సామీ’తి, పస్సం వా ఆహ – ‘పస్సామీ’తి – ఇతి అత్తహేతు వా పరహేతు వా ఆమిసకిఞ్చిక్ఖహేతు వా న సమ్పజానముసా భాసితా హోతి; పిసుణం వాచం పహాయ పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఇతో సుత్వా న అముత్ర అక్ఖాతా ఇమేసం భేదాయ, అముత్ర వా సుత్వా న ఇమేసం అక్ఖాతా అమూసం భేదాయ – ఇతి భిన్నానం వా సన్ధాతా సహితానం వా అనుప్పదాతా సమగ్గారామో సమగ్గరతో సమగ్గనన్దీ సమగ్గకరణిం వాచం భాసితా హోతి; ఫరుసం వాచం పహాయ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, యా సా వాచా నేలా కణ్ణసుఖా పేమనీయా హదయఙ్గమా పోరీ బహుజనకన్తా బహుజనమనాపా తథారూపిం వాచం భాసితా హోతి; సమ్ఫప్పలాపం పహాయ సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి కాలవాదీ భూతవాదీ అత్థవాదీ ధమ్మవాదీ వినయవాదీ, నిధానవతిం వాచం భాసితా హోతి కాలేన సాపదేసం పరియన్తవతిం అత్థసంహితం – ఏవరూపం, భన్తే, వచీసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి. ‘వచీసమాచారంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం వచీసమాచార’న్తి – ఇతి యం తం వుత్తం భగవతా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“‘మనోసమాచారంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం మనోసమాచార’న్తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం భగవతా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? యథారూపం, భన్తే, మనోసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి ఏవరూపో మనోసమాచారో న సేవితబ్బో; యథారూపఞ్చ ఖో, భన్తే, మనోసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి ఏవరూపో మనోసమాచారో సేవితబ్బో.

౧౧౩. “కథంరూపం, భన్తే, మనోసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి? ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో అభిజ్ఝాలు హోతి, యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం తం అభిజ్ఝాతా హోతి – ‘అహో వత యం పరస్స తం మమస్సా’తి; బ్యాపన్నచిత్తో ఖో పన హోతి పదుట్ఠమనసఙ్కప్పో – ‘ఇమే సత్తా హఞ్ఞన్తు వా వజ్ఝన్తు వా ఉచ్ఛిజ్జన్తు వా వినస్సన్తు వా మా వా అహేసు’న్తి – ఏవరూపం, భన్తే, మనోసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి.

“కథంరూపం, భన్తే, మనోసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి? ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో అనభిజ్ఝాలు హోతి, యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం తం నాభిజ్ఝాతా హోతి – ‘అహో వత యం పరస్స తం మమస్సా’తి; అబ్యాపన్నచిత్తో ఖో పన హోతి అప్పదుట్ఠమనసఙ్కప్పో – ‘ఇమే సత్తా అవేరా అబ్యాబజ్ఝా [అబ్యాపజ్ఝా (సీ. స్యా. కం. పీ. క.)] అనీఘా సుఖీ అత్తానం పరిహరన్తూ’తి – ఏవరూపం, భన్తే, మనోసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి. ‘మనోసమాచారంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం మనోసమాచార’న్తి – ఇతి యం తం వుత్తం భగవతా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౧౧౪. “‘చిత్తుప్పాదంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం చిత్తుప్పాద’న్తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం భగవతా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? యథారూపం, భన్తే, చిత్తుప్పాదం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి ఏవరూపో చిత్తుప్పాదో న సేవితబ్బో; యథారూపఞ్చ ఖో, భన్తే, చిత్తుప్పాదం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి ఏవరూపో చిత్తుప్పాదో సేవితబ్బో.

“కథంరూపం, భన్తే, చిత్తుప్పాదం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి? ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో అభిజ్ఝాలు హోతి, అభిజ్ఝాసహగతేన చేతసా విహరతి; బ్యాపాదవా హోతి, బ్యాపాదసహగతేన చేతసా విహరతి; విహేసవా హోతి, విహేసాసహగతేన చేతసా విహరతి – ఏవరూపం, భన్తే, చిత్తుప్పాదం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి.

“కథంరూపం, భన్తే, చిత్తుప్పాదం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి , కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి? ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో అనభిజ్ఝాలు హోతి, అనభిజ్ఝాసహగతేన చేతసా విహరతి; అబ్యాపాదవా హోతి, అబ్యాపాదసహగతేన చేతసా విహరతి; అవిహేసవా హోతి, అవిహేసాసహగతేన చేతసా విహరతి – ఏవరూపం, భన్తే, చిత్తుప్పాదం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి. ‘చిత్తుప్పాదంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం చిత్తుప్పాద’న్తి – ఇతి యం తం వుత్తం భగవతా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౧౧౫. “‘సఞ్ఞాపటిలాభంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం సఞ్ఞాపటిలాభ’న్తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం భగవతా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? యథారూపం, భన్తే, సఞ్ఞాపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి ఏవరూపో సఞ్ఞాపటిలాభో న సేవితబ్బో; యథారూపఞ్చ ఖో, భన్తే, సఞ్ఞాపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి ఏవరూపో సఞ్ఞాపటిలాభో సేవితబ్బో.

“కథంరూపం, భన్తే, సఞ్ఞాపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి? ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో అభిజ్ఝాలు హోతి, అభిజ్ఝాసహగతాయ సఞ్ఞాయ విహరతి; బ్యాపాదవా హోతి, బ్యాపాదసహగతాయ సఞ్ఞాయ విహరతి; విహేసవా హోతి, విహేసాసహగతాయ సఞ్ఞాయ విహరతి – ఏవరూపం, భన్తే, సఞ్ఞాపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి.

“కథంరూపం, భన్తే, సఞ్ఞాపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి? ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో అనభిజ్ఝాలు హోతి, అనభిజ్ఝాసహగతాయ సఞ్ఞాయ విహరతి; అబ్యాపాదవా హోతి, అబ్యాపాదసహగతాయ సఞ్ఞాయ విహరతి; అవిహింసవా హోతి, అవిహింసాసహగతాయ సఞ్ఞాయ విహరతి – ఏవరూపం, భన్తే, సఞ్ఞాపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి. ‘సఞ్ఞాపటిలాభంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం సఞ్ఞాపటిలాభ’న్తి – ఇతి యం తం వుత్తం భగవతా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౧౧౬. “‘దిట్ఠిపటిలాభంపాహం , భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం దిట్ఠిపటిలాభ’న్తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం భగవతా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? యథారూపం, భన్తే, దిట్ఠిపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి ఏవరూపో దిట్ఠిపటిలాభో న సేవితబ్బో; యథారూపఞ్చ ఖో, భన్తే, దిట్ఠిపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి – ఏవరూపో దిట్ఠిపటిలాభో సేవితబ్బో.

“కథంరూపం, భన్తే, దిట్ఠిపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి? ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో ఏవందిట్ఠికో హోతి – ‘నత్థి దిన్నం, నత్థి యిట్ఠం, నత్థి హుతం , నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో, నత్థి అయం లోకో, నత్థి పరో లోకో, నత్థి మాతా, నత్థి పితా, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా సమ్మగ్గతా సమ్మాపటిపన్నా యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ’తి – ఏవరూపం, భన్తే, దిట్ఠిపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి.

“కథంరూపం, భన్తే, దిట్ఠిపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి? ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో ఏవందిట్ఠికో హోతి – ‘అత్థి దిన్నం, అత్థి యిట్ఠం, అత్థి హుతం, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో, అత్థి అయం లోకో, అత్థి పరో లోకో, అత్థి మాతా, అత్థి పితా, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా సమ్మగ్గతా సమ్మాపటిపన్నా యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ’తి – ఏవరూపం, భన్తే, దిట్ఠిపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి. ‘దిట్ఠిపటిలాభంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం దిట్ఠిపటిలాభ’న్తి – ఇతి యం తం వుత్తం భగవతా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౧౧౭. “‘అత్తభావపటిలాభంపాహం , భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం అత్తభావపటిలాభ’న్తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం భగవతా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? యథారూపం, భన్తే, అత్తభావపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి – ఏవరూపో అత్తభావపటిలాభో న సేవితబ్బో; యథారూపఞ్చ ఖో, భన్తే, అత్తభావపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి – ఏవరూపో అత్తభావపటిలాభో సేవితబ్బో.

“కథంరూపం, భన్తే, అత్తభావపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి? సబ్యాబజ్ఝం [సబ్యాపజ్ఝం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰ క॰)], భన్తే, అత్తభావపటిలాభం అభినిబ్బత్తయతో అపరినిట్ఠితభావాయ అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి; అబ్యాబజ్ఝం, భన్తే, అత్తభావపటిలాభం అభినిబ్బత్తయతో పరినిట్ఠితభావాయ అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి. ‘అత్తభావపటిలాభంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి –

సేవితబ్బమ్పి , అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం అత్తభావపటిలాభ'న్తి – ఇతి యం తం వుత్తం భగవతా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"ఇమస్స ఖో అహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స, విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స, ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామీ"తి.

౧౧౮. "సాధు సాధు, సారిపుత్త! సాధు ఖో త్వం, సారిపుత్త, ఇమస్స మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స, విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స, ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానాసి.

"'కాయసమాచారంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం కాయసమాచార'న్తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం మయా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? యథారూపం, సారిపుత్త, కాయసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి ఏవరూపో కాయసమాచారో న సేవితబ్బో; యథారూపఞ్చ ఖో, సారిపుత్త, కాయసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి – ఏవరూపో కాయసమాచారో సేవితబ్బో.

"కథంరూపం , సారిపుత్త, కాయసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి? ఇధ, సారిపుత్త, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి లుద్దో లోహితపాణి హతప్పహతే నివిట్ఠో అదయాపన్నో పాణభూతేసు; అదిన్నాదాయీ ఖో పన హోతి, యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం గామగతం వా అరఞ్ఞగతం వా తం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదాతా హోతి; కామేసుమిచ్ఛాచారీ ఖో పన హోతి, యా తా మాతురక్ఖితా పితురక్ఖితా మాతాపితురక్ఖితా భాతురక్ఖితా భగినిరక్ఖితా ఞాతిరక్ఖితా గోత్తరక్ఖితా ధమ్మరక్ఖితా సస్సామికా సపరిదణ్డా అన్తమసో మాలాగుళపరిక్ఖిత్తాపి తథారూపాసు చారిత్తం ఆపజ్జితా హోతి – ఏవరూపం, సారిపుత్త, కాయసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి.

"కథంరూపం, సారిపుత్త, కాయసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి? ఇధ, సారిపుత్త, ఏకచ్చో పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి నిహితదణ్డో నిహితసత్థో, లజ్జీ దయాపన్నో సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ విహరతి; అదిన్నాదానం పహాయ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, యం తం పరస్స పరవిత్తూపకరణం గామగతం వా అరఞ్ఞగతం వా తం నాదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదాతా హోతి; కామేసుమిచ్ఛాచారం పహాయ కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, యా తా మాతురక్ఖితా పితురక్ఖితా మాతాపితురక్ఖితా భాతురక్ఖితా భగినిరక్ఖితా ఞాతిరక్ఖితా గోత్తరక్ఖితా ధమ్మరక్ఖితా సస్సామికా సపరిదణ్డా అన్తమసో మాలాగుళపరిక్ఖిత్తాపి తథారూపాసు న చారిత్తం ఆపజ్జితా హోతి – ఏవరూపం, సారిపుత్త, కాయసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి. 'కాయసమాచారంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం కాయసమాచార'న్తి – ఇతి యం తం వుత్తం మయా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"వచీసమాచారంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి ...పే... మనోసమాచారంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి...పే... చిత్తుప్పాదంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి...పే... సఞ్ఞాపటిలాభంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి...పే... దిట్ఠిపటిలాభంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి...పే....

“‘అత్తభావపటిలాభంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం అత్తభావపటిలాభ’న్తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం మయా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? యథారూపం, సారిపుత్త, అత్తభావపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి ఏవరూపో అత్తభావపటిలాభో న సేవితబ్బో; యథారూపఞ్చ ఖో, సారిపుత్త, అత్తభావపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి – ఏవరూపో అత్తభావపటిలాభో సేవితబ్బో.

“కథంరూపం, సారిపుత్త, అత్తభావపటిలాభం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి? సబ్యాబజ్ఝం, సారిపుత్త, అత్తభావపటిలాభం అభినిబ్బత్తయతో అపరినిట్ఠితభావాయ అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి; అబ్యాబజ్ఝం, సారిపుత్త, అత్తభావపటిలాభం అభినిబ్బత్తయతో పరినిట్ఠితభావాయ అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి. ‘అత్తభావపటిలాభంపాహం, భిక్ఖవే, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి , అసేవితబ్బమ్పి; తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం అత్తభావపటిలాభ’న్తి – ఇతి యం తం వుత్తం మయా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం. ఇమస్స ఖో, సారిపుత్త, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో.

౧౧౯. “చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; సోతవిఞ్ఞేయ్యం సద్దంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పి; ఘానవిఞ్ఞేయ్యం గన్ధంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; జివ్హావిఞ్ఞేయ్యం రసంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; కాయవిఞ్ఞేయ్యం ఫోట్ఠబ్బంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి; మనోవిఞ్ఞేయ్యం ధమ్మంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ”తి.

ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఇమస్స ఖో అహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స, విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స, ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామి. ‘చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ’తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం భగవతా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? యథారూపం, భన్తే, చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి ఏవరూపం చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపం న సేవితబ్బం; యథారూపఞ్చ ఖో, భన్తే, చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి ఏవరూపం చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపం సేవితబ్బం. ‘చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ’తి – ఇతి యం తం వుత్తం భగవతా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“సోతవిఞ్ఞేయ్యం సద్దంపాహం, సారిపుత్త…పే॰… ఏవరూపో సోతవిఞ్ఞేయ్యో సద్దో న సేవితబ్బో… ఏవరూపో సోతవిఞ్ఞేయ్యో సద్దో సేవితబ్బో… ఏవరూపో ఘానవిఞ్ఞేయ్యో గన్ధో న సేవితబ్బో… ఏవరూపో ఘానవిఞ్ఞేయ్యో గన్ధో సేవితబ్బో… ఏవరూపో జివ్హావిఞ్ఞేయ్యో రసో న సేవితబ్బో… ఏవరూపో జివ్హావిఞ్ఞేయ్యో రసో సేవితబ్బో… కాయవిఞ్ఞేయ్యం ఫోట్ఠబ్బంపాహం, సారిపుత్త … ఏవరూపో కాయవిఞ్ఞేయ్యో ఫోట్ఠబ్బో న సేవితబ్బో… ఏవరూపో కాయవిఞ్ఞేయ్యో ఫోట్ఠబ్బో సేవితబ్బో.

“‘మనోవిఞ్ఞేయ్యం ధమ్మంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ’తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం భగవతా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? యథారూపం, భన్తే, మనోవిఞ్ఞేయ్యం ధమ్మం సేవతో అకుసలా ధమ్మా

అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి ఏవరూపో మనోవిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో న సేవితబ్బో; యథారూపఞ్చ ఖో, భన్తే, మనోవిఞ్ఞేయ్యం ధమ్మం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి ఏవరూపో మనోవిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో సేవితబ్బో. 'మనోవిఞ్ఞేయ్యం ధమ్మంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ'తి – ఇతి యం తం వుత్తం భగవతా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం. ఇమస్స ఖో అహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స, విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స, ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామీ"తి.

౧౨౦. "సాధు సాధు, సారిపుత్త! సాధు ఖో త్వం, సారిపుత్త, ఇమస్స మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స, విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స, ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానాసి. 'చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం మయా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? యథారూపం, సారిపుత్త, చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి ఏవరూపం చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపం న సేవితబ్బం; యథారూపఞ్చ ఖో, సారిపుత్త, చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి ఏవరూపం చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపం సేవితబ్బం. 'చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ'తి – ఇతి యం తం వుత్తం మయా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"సోతవిఞ్ఞేయ్యం సద్దంపాహం, సారిపుత్త...పే.... ఏవరూపో సోతవిఞ్ఞేయ్యో సద్దో న సేవితబ్బో... ఏవరూపో సోతవిఞ్ఞేయ్యో సద్దో సేవితబ్బో... ఏవరూపో ఘానవిఞ్ఞేయ్యో గన్ధో న సేవితబ్బో... ఏవరూపో ఘానవిఞ్ఞేయ్యో గన్ధో సేవితబ్బో... ఏవరూపో జివ్హావిఞ్ఞేయ్యో రసో న సేవితబ్బో... ఏవరూపో జివ్హావిఞ్ఞేయ్యో రసో సేవితబ్బో... ఏవరూపో కాయవిఞ్ఞేయ్యో ఫోట్ఠబ్బో న సేవితబ్బో... ఏవరూపో కాయవిఞ్ఞేయ్యో ఫోట్ఠబ్బో సేవితబ్బో.

"మనోవిఞ్ఞేయ్యం ధమ్మంపాహం, సారిపుత్త...పే.... ఏవరూపో మనోవిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో న సేవితబ్బో... ఏవరూపో మనోవిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో సేవితబ్బో. 'మనోవిఞ్ఞేయ్యం ధమ్మంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ'తి – ఇతి యం తం వుత్తం మయా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం. ఇమస్స ఖో, సారిపుత్త, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో.

౧౨౧. "చీవరంపాహం , సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి...పే.... పిణ్డపాతంపాహం, సారిపుత్త... సేనాసనంపాహం, సారిపుత్త... గామంపాహం, సారిపుత్త... నిగమంపాహం, సారిపుత్త... నగరంపాహం, సారిపుత్త... జనపదంపాహం, సారిపుత్త... పుగ్గలంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ"తి.

ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – "ఇమస్స ఖో అహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స, విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స, ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామి. 'చీవరంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం భగవతా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? యథారూపం, భన్తే, చీవరం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి ఏవరూపం చీవరం న సేవితబ్బం; యథారూపఞ్చ ఖో, భన్తే, చీవరం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి ఏవరూపం చీవరం సేవితబ్బం. 'చీవరంపాహం,

సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ’తి – ఇతి యం తం వుత్తం భగవతా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“పిణ్డపాతంపాహం, సారిపుత్త…పే… ఏవరూపో పిణ్డపాతో న సేవితబ్బో… ఏవరూపో పిణ్డపాతో సేవితబ్బో… సేనాసనంపాహం, సారిపుత్త…పే… ఏవరూపం సేనాసనం న సేవితబ్బం… ఏవరూపం సేనాసనం సేవితబ్బం… గామంపాహం, సారిపుత్త …పే… ఏవరూపో గామో న సేవితబ్బో… ఏవరూపో గామో సేవితబ్బో… ఏవరూపో నిగమో న సేవితబ్బో… ఏవరూపో నిగమో సేవితబ్బో… ఏవరూపం నగరం న సేవితబ్బం… ఏవరూపం నగరం సేవితబ్బం… ఏవరూపో జనపదో న సేవితబ్బో… ఏవరూపో జనపదో సేవితబ్బో.

“‘పుగ్గలంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ’తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం భగవతా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? యథారూపం, భన్తే, పుగ్గలం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి ఏవరూపో పుగ్గలో న సేవితబ్బో; యథారూపఞ్చ ఖో, భన్తే, పుగ్గలం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి ఏవరూపో పుగ్గలో సేవితబ్బో. ‘పుగ్గలంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ’తి – ఇతి యం తం వుత్తం భగవతా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తన్తి. ఇమస్స ఖో అహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స, విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామీ”తి.

౧౨౨. “సాధు సాధు, సారిపుత్త! సాధు ఖో త్వం, సారిపుత్త, ఇమస్స మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స, విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానాసి. ‘చీవరంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి , అసేవితబ్బమ్పీ’తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం మయా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? యథారూపం, సారిపుత్త, చీవరం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి ఏవరూపం చీవరం న సేవితబ్బం; యథారూపఞ్చ ఖో, సారిపుత్త, చీవరం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి ఏవరూపం చీవరం సేవితబ్బం. ‘చీవరంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ’తి – ఇతి యం తం వుత్తం మయా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం. (యథా పఠమం తథా విత్థారేతబ్బం) ఏవరూపో పిణ్డపాతో… ఏవరూపం సేనాసనం… ఏవరూపో గామో… ఏవరూపో నిగమో… ఏవరూపం నగరం… ఏవరూపో జనపదో.

“‘పుగ్గలంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ’తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం మయా. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? యథారూపం, సారిపుత్త, పుగ్గలం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి ఏవరూపో పుగ్గలో న సేవితబ్బో; యథారూపఞ్చ ఖో, సారిపుత్త, పుగ్గలం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి ఏవరూపో పుగ్గలో సేవితబ్బో. ‘పుగ్గలంపాహం, సారిపుత్త, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ’తి – ఇతి యం తం వుత్తం మయా ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం. ఇమస్స ఖో, సారిపుత్త, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో.

౧౨౩. “సబ్బేపి చే, సారిపుత్త, ఖత్తియా ఇమస్స మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానేయ్యుం, సబ్బేసానమ్పిస్స ఖత్తియానం దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ. సబ్బేపి చే , సారిపుత్త, బ్రాహ్మణా…పే… సబ్బేపి చే, సారిపుత్త, వేస్సా… సబ్బేపి చే, సారిపుత్త, సుద్దా ఇమస్స మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానేయ్యుం,

సబ్బేసానమ్పిస్స సుద్దానం దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ. సదేవకోపి చే, సారిపుత్త, లోకో సమారకో సబ్రహ్మకో సస్సమణబ్రాహ్మణీ పజా సదేవమనుస్సా ఇమస్స మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానేయ్య, సదేవకస్సపిస్స లోకస్స సమారకస్స సబ్రహ్మకస్స సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా"తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

సేవితబ్బాసేవితబ్బసుత్తం నిట్ఠితం చతుత్థం.

౫. బహుధాతుకసుత్తం

౧౨౪. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"యాని కానిచి, భిక్ఖవే, భయాని ఉప్పజ్జన్తి సబ్బాని తాని బాలతో ఉప్పజ్జన్తి, నో పణ్డితతో; యే కేచి ఉపద్దవా ఉప్పజ్జన్తి సబ్బే తే బాలతో ఉప్పజ్జన్తి, నో పణ్డితతో; యే కేచి ఉపసగ్గా ఉప్పజ్జన్తి సబ్బే తే బాలతో ఉప్పజ్జన్తి, నో పణ్డితతో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే , నళాగారా వా తిణాగారా వా అగ్గి ముత్తో [అగ్గిముక్కో (సీ. పీ.)] కూటాగారానిపి దహతి ఉల్లిత్తావలిత్తాని నివాతాని ఫుసితగ్గళాని పిహితవాతపానాని; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యాని కానిచి భయాని ఉప్పజ్జన్తి సబ్బాని తాని బాలతో ఉప్పజ్జన్తి, నో పణ్డితతో; యే కేచి ఉపద్దవా ఉప్పజ్జన్తి సబ్బే తే బాలతో ఉప్పజ్జన్తి, నో పణ్డితతో; యే కేచి ఉపసగ్గా ఉప్పజ్జన్తి సబ్బే తే బాలతో ఉప్పజ్జన్తి, నో పణ్డితతో. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, సప్పటిభయో బాలో, అప్పటిభయో పణ్డితో; సఉపద్దవో బాలో, అనుపద్దవో పణ్డితో; సఉపసగ్గో బాలో, అనుపసగ్గో పణ్డితో. నత్థి, భిక్ఖవే, పణ్డితతో భయం, నత్థి పణ్డితతో ఉపద్దవో, నత్థి పణ్డితతో ఉపసగ్గో. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, 'పణ్డితా భవిస్సామ వీమంసకా'తి – ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ"న్తి.

ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, పణ్డితో భిక్ఖు 'వీమంసకో'తి అలం వచనాయా"తి? "యతో ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు ధాతుకుసలో చ హోతి, ఆయతనకుసలో చ హోతి, పటిచ్చసముప్పాదకుసలో చ హోతి, ఠానాఠానకుసలో చ హోతి – ఏత్తావతా ఖో, ఆనన్ద, పణ్డితో భిక్ఖు 'వీమంసకో'తి అలం వచనాయా"తి.

౧౨౫. "కిత్తావతా పన, భన్తే, 'ధాతుకుసలో భిక్ఖూ'తి అలం వచనాయా"తి? "అట్ఠారస ఖో ఇమా, ఆనన్ద, ధాతుయో – చక్ఖుధాతు, రూపధాతు, చక్ఖువిఞ్ఞాణధాతు; సోతధాతు, సద్దధాతు, సోతవిఞ్ఞాణధాతు; ఘానధాతు, గన్ధధాతు, ఘానవిఞ్ఞాణధాతు; జివ్హాధాతు, రసధాతు, జివ్హావిఞ్ఞాణధాతు; కాయధాతు, ఫోట్ఠబ్బధాతు, కాయవిఞ్ఞాణధాతు; మనోధాతు, ధమ్మధాతు, మనోవిఞ్ఞాణధాతు. ఇమా ఖో, ఆనన్ద, అట్ఠారస ధాతుయో యతో జానాతి పస్సతి – ఏత్తావతాపి ఖో, ఆనన్ద, 'ధాతుకుసలో భిక్ఖూ'తి అలం వచనాయా"తి.

"సియా పన, భన్తే, అఞ్ఞోపి పరియాయో, యథా 'ధాతుకుసలో భిక్ఖూ'తి అలం వచనాయా"తి? "సియా, ఆనన్ద. ఛయిమా, ఆనన్ద, ధాతుయో – పథవీధాతు, ఆపోధాతు, తేజోధాతు, వాయోధాతు, ఆకాసధాతు, విఞ్ఞాణధాతు. ఇమా ఖో, ఆనన్ద, ఛ ధాతుయో యతో జానాతి పస్సతి – ఏత్తావతాపి ఖో, ఆనన్ద, 'ధాతుకుసలో భిక్ఖూ'తి అలం వచనాయా"తి.

“సియా పన, భన్తే, అఞ్ఞోపి పరియాయో, యథా ‘ధాతుకుసలో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయా”తి? “సియా, ఆనన్ద. ఛయిమా, ఆనన్ద, ధాతుయో – సుఖధాతు , దుక్ఖధాతు, సోమనస్సధాతు, దోమనస్సధాతు, ఉపేక్ఖాధాతు, అవిజ్జాధాతు. ఇమా ఖో, ఆనన్ద, ఛ ధాతుయో యతో జానాతి పస్సతి – ఏత్తావతాపి ఖో, ఆనన్ద, ‘ధాతుకుసలో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయా”తి.

“సియా పన, భన్తే, అఞ్ఞోపి పరియాయో, యథా ‘ధాతుకుసలో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయా”తి? “సియా, ఆనన్ద. ఛయిమా, ఆనన్ద, ధాతుయో – కామధాతు, నేక్ఖమ్మధాతు, బ్యాపాదధాతు, అబ్యాపాదధాతు, విహింసాధాతు , అవిహింసాధాతు. ఇమా ఖో, ఆనన్ద, ఛ ధాతుయో యతో జానాతి పస్సతి – ఏత్తావతాపి ఖో, ఆనన్ద, ‘ధాతుకుసలో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయా”తి.

“సియా పన, భన్తే, అఞ్ఞోపి పరియాయో, యథా ‘ధాతుకుసలో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయా”తి? “సియా, ఆనన్ద. తిస్సో ఇమా, ఆనన్ద, ధాతుయో – కామధాతు, రూపధాతు, అరూపధాతు. ఇమా ఖో, ఆనన్ద, తిస్సో ధాతుయో యతో జానాతి పస్సతి – ఏత్తావతాపి ఖో, ఆనన్ద, ‘ధాతుకుసలో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయా”తి.

“సియా పన, భన్తే, అఞ్ఞోపి పరియాయో, యథా ‘ధాతుకుసలో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయా”తి? “సియా, ఆనన్ద. ద్వే ఇమా, ఆనన్ద, ధాతుయో – సఙ్ఖతాధాతు, అసఙ్ఖతాధాతు. ఇమా ఖో, ఆనన్ద, ద్వే ధాతుయో యతో జానాతి పస్సతి – ఏత్తావతాపి ఖో, ఆనన్ద, ‘ధాతుకుసలో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయా”తి.

౧౨౬. “కిత్తావతా పన, భన్తే, ‘ఆయతనకుసలో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయా”తి? “ఛ ఖో పనిమాని, ఆనన్ద, అజ్ఝత్తికబాహిరాని ఆయతనాని – చక్ఖుచేవ రూపా చ సోతఞ్చ సద్దా చ ఘానఞ్చ గన్ధా చ జివ్హా చ రసా చ కాయో చ ఫోట్ఠబ్బా చ మనో చ ధమ్మా చ. ఇమాని ఖో, ఆనన్ద, ఛ అజ్ఝత్తికబాహిరాని ఆయతనాని యతో జానాతి పస్సతి – ఏత్తావతా ఖో, ఆనన్ద, ‘ఆయతనకుసలో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయా”తి.

“కిత్తావతా పన, భన్తే, ‘పటిచ్చసముప్పాదకుసలో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయా”తి? “ఇధానన్ద, భిక్ఖు ఏవం పజానాతి – ‘ఇమస్మిం సతి ఇదం హోతి, ఇమస్సుప్పాదా ఇదం ఉప్పజ్జతి, ఇమస్మిం అసతి ఇదం న హోతి, ఇమస్స నిరోధా ఇదం నిరుజ్ఝతి, యదిదం – అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా, సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూపం, నామరూపపచ్చయా సళాయతనం, సళాయతనపచ్చయా ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా వేదనా, వేదనాపచ్చయా తణ్హా, తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం, ఉపాదానపచ్చయా భవో , భవపచ్చయా జాతి, జాతిపచ్చయా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. అవిజ్జాయత్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో, సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో, విఞ్ఞాణనిరోధా నామరూపనిరోధో, నామరూపనిరోధా సళాయతననిరోధో, సళాయతననిరోధా ఫస్సనిరోధో, ఫస్సనిరోధా వేదనానిరోధో, వేదనానిరోధా తణ్హానిరోధో, తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో, ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో, భవనిరోధా జాతినిరోధో, జాతినిరోధా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా నిరుజ్ఝన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి’. ఏత్తావతా ఖో, ఆనన్ద, ‘పటిచ్చసముప్పాదకుసలో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయా”తి.

౧౨౭. "కిత్తావతా పన, భన్తే, 'ఠానాఠానకుసలో భిక్ఖూ'తి అలం వచనాయా"తి? "ఇధానన్ద, భిక్ఖు 'అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో కఞ్చి [కిఞ్చి (స్యా. కం. క.)] సఙ్ఖారం నిచ్చతో ఉపగచ్ఛేయ్య, నేతం ఠానం విజ్జతీ'తి పజానాతి; 'ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం పుథుజ్జనో కఞ్చి సఙ్ఖారం నిచ్చతో ఉపగచ్ఛేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ'తి పజానాతి; 'అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో కఞ్చి సఙ్ఖారం సుఖతో ఉపగచ్ఛేయ్య, నేతం ఠానం విజ్జతీ'తి పజానాతి; 'ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం పుథుజ్జనో కఞ్చి సఙ్ఖారం సుఖతో ఉపగచ్ఛేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ'తి పజానాతి. 'అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో కఞ్చి ధమ్మం అత్తతో ఉపగచ్ఛేయ్య, నేతం ఠానం విజ్జతీ'తి పజానాతి, 'ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం పుథుజ్జనో కఞ్చి ధమ్మం అత్తతో ఉపగచ్ఛేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ'తి పజానాతి.

౧౨౮. "'అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో మాతరం జీవితా వోరోపేయ్య, నేతం ఠానం విజ్జతీ'తి పజానాతి; 'ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం పుథుజ్జనో మాతరం జీవితా వోరోపేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ'తి పజానాతి. 'అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో పితరం జీవితా వోరోపేయ్య...పే.... అరహన్తం జీవితా వోరోపేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ'తి పజానాతి; 'అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో దుట్ఠచిత్తో తథాగతస్స లోహితం ఉప్పాదేయ్య, నేతం ఠానం విజ్జతీ'తి పజానాతి; 'ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం పుథుజ్జనో దుట్ఠచిత్తో తథాగతస్స లోహితం ఉప్పాదేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ'తి పజానాతి. 'అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో సఙ్ఘం భిన్దేయ్య, నేతం ఠానం విజ్జతీ'తి పజానాతి; 'ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం పుథుజ్జనో సఙ్ఘం భిన్దేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ'తి పజానాతి. 'అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో అఞ్ఞం సత్థారం ఉద్దిసేయ్య, నేతం ఠానం విజ్జతీ'తి పజానాతి; 'ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం పుథుజ్జనో అఞ్ఞం సత్థారం ఉద్దిసేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ'తి పజానాతి.

౧౨౯. "'అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం ఏకిస్సా లోకధాతుయా ద్వే అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా అపుబ్బం అచరిమం ఉప్పజ్జేయ్యుం, నేతం ఠానం విజ్జతీ'తి పజానాతి; 'ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం ఏకిస్సా లోకధాతుయా ఏకో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ఉప్పజ్జేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ'తి పజానాతి. 'అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం ఏకిస్సా లోకధాతుయా ద్వే రాజానో చక్కవత్తినో అపుబ్బం అచరిమం ఉప్పజ్జేయ్యుం, నేతం ఠానం విజ్జతీ'తి పజానాతి; 'ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం ఏకిస్సా లోకధాతుయా ఏకో రాజా చక్కవత్తీ ఉప్పజ్జేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ'తి పజానాతి.

౧౩౦. "'అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం ఇత్థీ అరహం అస్స సమ్మాసమ్బుద్ధో , నేతం ఠానం విజ్జతీ'తి పజానాతి; 'ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం పురిసో అరహం అస్స సమ్మాసమ్బుద్ధో, ఠానమేతం విజ్జతీ'తి పజానాతి. 'అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం ఇత్థీ రాజా అస్స చక్కవత్తీ, నేతం ఠానం విజ్జతీ'తి పజానాతి; 'ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం పురిసో రాజా అస్స చక్కవత్తీ, ఠానమేతం విజ్జతీ'తి పజానాతి. 'అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం ఇత్థీ సక్కత్తం కరేయ్య ... మారత్తం కరేయ్య... బ్రహ్మత్తం కరేయ్య, నేతం ఠానం విజ్జతీ'తి పజానాతి; 'ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం పురిసో సక్కత్తం కరేయ్య... మారత్తం కరేయ్య... బ్రహ్మత్తం కరేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ'తి పజానాతి.

౧౩౧. "'అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం కాయదుచ్చరితస్స ఇట్ఠో కన్తో మనాపో విపాకో నిబ్బత్తేయ్య, నేతం ఠానం విజ్జతీ'తి పజానాతి; 'ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం కాయదుచ్చరితస్స అనిట్ఠో అకన్తో అమనాపో విపాకో నిబ్బత్తేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ'తి పజానాతి. 'అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం వచీదుచ్చరితస్స...పే.... యం మనోదుచ్చరితస్స ఇట్ఠో కన్తో

మనాపో విపాకో నిబ్బత్తేయ్య, నేతం ఠానం విజ్జతీ’తి పజానాతి; ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం వచీదుచ్చరితస్స…పే.… యం మనోదుచ్చరితస్స అనిట్ఠో అకన్తో అమనాపో విపాకో నిబ్బత్తేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీతి పజానాతి. ‘అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం కాయసుచరితస్స అనిట్ఠో అకన్తో అమనాపో విపాకో నిబ్బత్తేయ్య, నేతం ఠానం విజ్జతీ’తి పజానాతి; ‘ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం కాయసుచరితస్స ఇట్ఠో కన్తో మనాపో విపాకో నిబ్బత్తేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ’తి పజానాతి. ‘అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం వచీసుచరితస్స…పే.… యం మనోసుచరితస్స అనిట్ఠో అకన్తో అమనాపో విపాకో నిబ్బత్తేయ్య, నేతం ఠానం విజ్జతీ’తి పజానాతి; ‘ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం వచీసుచరితస్స…పే.… యం మనోసుచరితస్స ఇట్ఠో కన్తో మనాపో విపాకో నిబ్బత్తేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ’తి పజానాతి.

“‘అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం కాయదుచ్చరితసమఙ్గీ తంనిదానా తప్పచ్చయా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జేయ్య, నేతం ఠానం విజ్జతీ’తి పజానాతి; ‘ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం కాయదుచ్చరితసమఙ్గీ తంనిదానా తప్పచ్చయా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ’తి పజానాతి. ‘అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం వచీదుచ్చరితసమఙ్గీ…పే.… యం మనోదుచ్చరితసమఙ్గీ తంనిదానా తప్పచ్చయా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జేయ్య, నేతం ఠానం విజ్జతీ’తి పజానాతి; ‘ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం వచీదుచ్చరితసమఙ్గీ…పే.… యం మనోదుచ్చరితసమఙ్గీ తంనిదానా తప్పచ్చయా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ’తి పజానాతి. ‘అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం కాయసుచరితసమఙ్గీ తంనిదానా తప్పచ్చయా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జేయ్య, నేతం ఠానం విజ్జతీ’తి పజానాతి; ‘ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం కాయసుచరితసమఙ్గీ తంనిదానా తప్పచ్చయా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ’తి పజానాతి. ‘అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం వచీసుచరితసమఙ్గీ…పే.… యం మనోసుచరితసమఙ్గీ తంనిదానా తప్పచ్చయా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జేయ్య, నేతం ఠానం విజ్జతీ’తి పజానాతి; ‘ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం వచీసుచరితసమఙ్గీ…పే.… యం మనోసుచరితసమఙ్గీ తంనిదానా తప్పచ్చయా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జేయ్య, ఠానమేతం విజ్జతీ’తి పజానాతి. ఏత్తావతా ఖో, ఆనన్ద, ‘ఠానాఠానకుసలో భిక్ఖూ’తి అలం వచనాయా”తి.

౧౩౨. ఏవం వుత్తే ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే! కోనామో అయం, భన్తే, ధమ్మపరియాయో”తి? “తస్మాతిహ త్వం, ఆనన్ద, ఇమం ధమ్మపరియాయం ‘బహుధాతుకో’తిపి నం ధారేహి, ‘చతుపరివట్టో’తిపి నం ధారేహి, ‘ధమ్మాదాసో’తిపి నం ధారేహి, ‘అమతదున్దుభీ’తిపి [దుద్రభీతిపి (క.)] నం ధారేహి, ‘అనుత్తరో సఙ్గామవిజయో’తిపి నం ధారేహీ”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

బహుధాతుకసుత్తం నిట్ఠితం పఞ్చమం.

౬. ఇసిగిలిసుత్తం

౧౩౩. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి ఇసిగిలిస్మిం పబ్బతే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"పస్సథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఏతం వేభారం పబ్బత"న్తి? "ఏవం, భన్తే". "ఏతస్సపి ఖో, భిక్ఖవే, వేభారస్స పబ్బతస్స అఞ్ఞావ సమఞ్ఞా అహోసి అఞ్ఞా పఞ్ఞత్తి".

"పస్సథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఏతం పణ్డవం పబ్బత"న్తి? "ఏవం, భన్తే". "ఏతస్సపి ఖో, భిక్ఖవే, పణ్డవస్స పబ్బతస్స అఞ్ఞావ సమఞ్ఞా అహోసి అఞ్ఞా పఞ్ఞత్తి".

"పస్సథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఏతం వేపుల్లం పబ్బత"న్తి? "ఏవం, భన్తే". "ఏతస్సపి ఖో, భిక్ఖవే, వేపుల్లస్స పబ్బతస్స అఞ్ఞావ సమఞ్ఞా అహోసి అఞ్ఞా పఞ్ఞత్తి".

"పస్సథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఏతం గిజ్ఝకూటం పబ్బత"న్తి? "ఏవం, భన్తే". "ఏతస్సపి ఖో, భిక్ఖవే, గిజ్ఝకూటస్స పబ్బతస్స అఞ్ఞావ సమఞ్ఞా అహోసి అఞ్ఞా పఞ్ఞత్తి".

"పస్సథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఇమం ఇసిగిలిం పబ్బత"న్తి? "ఏవం, భన్తే". "ఇమస్స ఖో పన, భిక్ఖవే, ఇసిగిలిస్స పబ్బతస్స ఏసావ సమఞ్ఞా అహోసి ఏసా పఞ్ఞత్తి".

"భూతపుబ్బం, భిక్ఖవే, పఞ్చ పచ్చేకబుద్ధసతాని ఇమస్మిం ఇసిగిలిస్మిం పబ్బతే చిరనివాసినో అహేసుం. తే ఇమం పబ్బతం పవిసన్తా దిస్సన్తి , పవిట్ఠా న దిస్సన్తి. తమేనం మనుస్సా దిస్వా ఏవమాహంసు – 'అయం పబ్బతో ఇమే ఇసీ [ఇసయో (క.)] గిలతీ'తి; 'ఇసిగిలి ఇసిగిలి' త్వేవ సమఞ్ఞా ఉదపాది. ఆచిక్ఖిస్సామి [అచిక్ఖిస్సామి వో (క.)], భిక్ఖవే, పచ్చేకబుద్ధానం నామాని; కిత్తయిస్సామి, భిక్ఖవే, పచ్చేకబుద్ధానం నామాని; దేసేస్సామి, భిక్ఖవే , పచ్చేకబుద్ధానం నామాని . తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

౧౩౪. "అరిట్ఠో నామ, భిక్ఖవే, పచ్చేకసమ్బుద్ధో [పచ్చేకబుద్ధో (క. సీ. పీ.)] ఇమస్మిం ఇసిగిలిస్మిం పబ్బతే చిరనివాసీ అహోసి; ఉపరిట్ఠో నామ, భిక్ఖవే, పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఇమస్మిం ఇసిగిలిస్మిం పబ్బతే చిరనివాసీ అహోసి; తగరసిఖీ [తగ్గరసిఖీ (క.)] నామ, భిక్ఖవే, పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఇమస్మిం ఇసిగిలిస్మిం పబ్బతే చిరనివాసీ అహోసి; యసస్సీ నామ, భిక్ఖవే, పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఇమస్మిం ఇసిగిలిస్మిం పబ్బతే చిరనివాసీ అహోసి; సుదస్సనో నామ, భిక్ఖవే, పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఇమస్మిం ఇసిగిలిస్మిం పబ్బతే చిరనివాసీ అహోసి; పియదస్సీ నామ, భిక్ఖవే, పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఇమస్మిం ఇసిగిలిస్మిం పబ్బతే చిరనివాసీ అహోసి; గన్ధారో నామ, భిక్ఖవే, పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఇమస్మిం ఇసిగిలిస్మిం పబ్బతే చిరనివాసీ అహోసి; పిణ్డోలో నామ, భిక్ఖవే, పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఇమస్మిం ఇసిగిలిస్మిం పబ్బతే చిరనివాసీ అహోసి; ఉపాసభో నామ, భిక్ఖవే, పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఇమస్మిం ఇసిగిలిస్మిం పబ్బతే చిరనివాసీ అహోసి; నీతో నామ, భిక్ఖవే, పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఇమస్మిం ఇసిగిలిస్మిం పబ్బతే చిరనివాసీ అహోసి; తథో నామ, భిక్ఖవే, పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఇమస్మిం ఇసిగిలిస్మిం పబ్బతే చిరనివాసీ అహోసి, సుతవా నామ, భిక్ఖవే, పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఇమస్మిం ఇసిగిలిస్మిం పబ్బతే చిరనివాసీ అహోసి; భావితత్తో నామ, భిక్ఖవే, పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఇమస్మిం ఇసిగిలిస్మిం పబ్బతే చిరనివాసీ అహోసి.

౧౩౫. “యే సత్తసారా అనీఘా నిరాసా,

పచ్చేకమేవజ్ఝగమంసు బోధిం [పచ్చేకమేవజ్ఝగముం సుబోధిం (సీ. స్యా. కం. పీ.)];

తేసం విసల్లాన నరుత్తమానం,

నామాని మే కిత్తయతో సుణాథ.

“అరిట్ఠో ఉపరిట్ఠో తగరసిఖీ యసస్సీ,

సుదస్సనో పియదస్సీ చ సుసమ్బుద్ధో [బుద్ధో (సీ. స్యా. కం. పీ.)];

గన్ధారో పిణ్డోలో ఉపాసభో చ,

నీతో తథో సుతవా భావితత్తో.

“సుమ్భో సుభో మతులో [మేథులో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] అట్ఠమో చ,

అథస్సుమేఘో [అట్ఠసుమేధో (క.)] అనీఘో సుదాఠో;

పచ్చేకబుద్ధా భవనేత్తిఖీణా,

హిఙ్గూ చ హిఙ్గో చ మహానుభావా.

“ద్వే జాలినో మునినో అట్ఠకో చ,

అథ కోసల్లో బుద్ధో అథో సుబాహు;

ఉపనేమిసో నేమిసో సన్తచిత్తో,

సచ్చో తథో విరజో పణ్డితో చ.

“కాళూపకాళా విజితో జితో చ,

అఙ్గో చ పఙ్గో చ గుత్తిజితో చ;

పస్సి జహి ఉపధిదుక్ఖమూలం [పస్సీ జహీ ఉపధిం దుక్ఖమూలం (సీ. స్యా. కం. పీ.)],

అపరాజితో మారబలం అజేసి.

“సత్థా పవత్తా సరభఙ్గో లోమహంసో,

ఉచ్చఙ్గమాయో అసితో అనాసవో;

మనోమయో మానచ్ఛిదో చ బన్ధుమా,

తదాధిముత్తో విమలో చ కేతుమా.

“కేతుమ్భరాగో చ మాతఙ్గో అరియో,

అథచ్చుతో అచ్చుతగామబ్యామకో;

సుమఙ్గలో దబ్బిలో సుపతిట్ఠితో,

అసయ్హో ఖేమాభిరతో చ సోరతో.

“దురన్నయో సజ్ఝో అథోపి ఉజ్జయో,
అపరో ముని సయ్హో అనోమనిక్కమో;
ఆనన్దో నన్దో ఉపనన్దో ద్వాదస,
భారద్వాజో అన్తిమదేహధారీ [అన్తిమదేహధారి (సీ.)].

“బోధి మహానామో అథోపి ఉత్తరో,
కేసీ సిఖీ సున్దరో ద్వారభాజో;
తిస్సూపతిస్సా భవబన్ధనచ్ఛిదా,
ఉపసిఖి తణ్హచ్ఛిదో చ సిఖరి [ఉపసీదరీ తణ్హచ్ఛిదో చ సీదరీ (సీ. స్యా. కం. పీ.)].

“బుద్ధో అహు మఙ్గలో వీతరాగో,
ఉసభచ్ఛిదా జాలినిం దుక్ఖమూలం;
సన్తం పదం అజ్ఝగమోపనీతో,
ఉపోసథో సున్దరో సచ్చనామో.

“జేతో జయన్తో పదుమో ఉప్పలో చ,
పదుముత్తరో రక్ఖితో పబ్బతో చ;
మానత్థద్ధో సోభితో వీతరాగో,
కణ్హో చ బుద్ధో సువిముత్తచిత్తో.

“ఏతే చ అఞ్ఞే చ మహానుభావా,
పచ్చేకబుద్ధా భవనేత్తిఖీణా;
తే సబ్బసఙ్గాతిగతే మహేసీ,
పరినిబ్బుతే వన్దథ అప్పమేయ్యే”తి.

ఇసిగిలిసుత్తం నిట్ఠితం ఛట్ఠం.

౭. మహాచత్తారీసకసుత్తం

౧౩౬. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – “అరియం వో, భిక్ఖవే, సమ్మాసమాధిం దేసేస్సామి సఉపనిసం సపరిక్ఖారం. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అరియో సమ్మాసమాధి సఉపనిసో సపరిక్ఖారో? సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా, సమ్మాకమ్మన్తో, సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి; యా ఖో, భిక్ఖవే, ఇమేహి సత్తహఙ్గేహి చిత్తస్స

ఏకగ్గతా పరిక్ఖతా – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియో సమ్మాసమాధి సఉపనిసో ఇతిపి, సపరిక్ఖారో ఇతిపి. తత్ర, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి పుబ్బఙ్గమా హోతి. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి పుబ్బఙ్గమా హోతి? మిచ్ఛాదిట్ఠిం 'మిచ్ఛాదిట్ఠీ'తి పజానాతి, సమ్మాదిట్ఠిం 'సమ్మాదిట్ఠీ'తి పజానాతి – సాస్స హోతి సమ్మాదిట్ఠి.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాదిట్ఠి? 'నత్థి దిన్నం, నత్థి యిట్ఠం, నత్థి హుతం, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో, నత్థి అయం లోకో, నత్థి పరో లోకో, నత్థి మాతా, నత్థి పితా, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా సమ్మగ్గతా సమ్మాపటిపన్నా యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ'తి – అయం, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాదిట్ఠి.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి? సమ్మాదిట్ఠింపహం [సమ్మాదిట్ఠిమహం (క.) ఏవం సమ్మాసఙ్కప్పంపహంక్యాదీసుపి], భిక్ఖవే, ద్వాయం [ద్వయం (సీ. స్యా. కం. పీ.) టీకా ఓలోకేతబ్బా] వదామి – అత్థి, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి సాసవా పుఞ్ఞభాగియా ఉపధివేపక్కా; అత్థి, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి అరియా అనాసవా లోకుత్తరా మగ్గఙ్గా. కతమా చ, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి సాసవా పుఞ్ఞభాగియా ఉపధివేపక్కా ? 'అత్థి దిన్నం, అత్థి యిట్ఠం, అత్థి హుతం, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో, అత్థి అయం లోకో, అత్థి పరో లోకో, అత్థి మాతా, అత్థి పితా, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా సమ్మగ్గతా సమ్మాపటిపన్నా యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ'తి – అయం, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి సాసవా పుఞ్ఞభాగియా ఉపధివేపక్కా.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి అరియా అనాసవా లోకుత్తరా మగ్గఙ్గా? యా ఖో, భిక్ఖవే, అరియచిత్తస్స అనాసవచిత్తస్స అరియమగ్గసమఙ్గినో అరియమగ్గం భావయతో పఞ్ఞా పఞ్ఞిన్ద్రియం పఞ్ఞాబలం ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో సమ్మాదిట్ఠి మగ్గఙ్గం [మగ్గఙ్గా (సీ. పీ.)] – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి అరియా అనాసవా లోకుత్తరా మగ్గఙ్గా. సో మిచ్ఛాదిట్ఠియా పహానాయ వాయమతి, సమ్మాదిట్ఠియా, ఉపసమ్పదాయ, స్వాస్స [స్వాయం (క.)] హోతి సమ్మావాయామో. సో సతో మిచ్ఛాదిట్ఠిం పజహతి, సతో సమ్మాదిట్ఠిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, సాస్స [సాయం (క.)] హోతి సమ్మాసతి. ఇతియిమే [ఇతిమే (సీ.), ఇతిస్సిమే (స్యా. కం. పీ.)] తయో ధమ్మా సమ్మాదిట్ఠిం అనుపరిధావన్తి అనుపరివత్తన్తి, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి.

౧౩౭. "తత్ర, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి పుబ్బఙ్గమా హోతి. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి పుబ్బఙ్గమా హోతి? మిచ్ఛాసఙ్కప్పం 'మిచ్ఛాసఙ్కప్పో'తి పజానాతి, సమ్మాసఙ్కప్పం 'సమ్మాసఙ్కప్పో'తి పజానాతి, సాస్స హోతి సమ్మాదిట్ఠి .

"కతమో చ, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో? కామసఙ్కప్పో, బ్యాపాదసఙ్కప్పో, విహింసాసఙ్కప్పో – అయం, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో.

"కతమో చ, భిక్ఖవే, సమ్మాసఙ్కప్పో? సమ్మాసఙ్కప్పంపహం, భిక్ఖవే, ద్వాయం వదామి – అత్థి, భిక్ఖవే, సమ్మాసఙ్కప్పో సాసవో పుఞ్ఞభాగియో ఉపధివేపక్కో; అత్థి, భిక్ఖవే, సమ్మాసఙ్కప్పో అరియో అనాసవో లోకుత్తరో మగ్గఙ్గో. కతమో చ, భిక్ఖవే, సమ్మాసఙ్కప్పో సాసవో పుఞ్ఞభాగియో ఉపధివేపక్కో? నేక్ఖమ్మసఙ్కప్పో, అబ్యాపాదసఙ్కప్పో, అవిహింసాసఙ్కప్పో – 'అయం, భిక్ఖవే, సమ్మాసఙ్కప్పో సాసవో పుఞ్ఞభాగియో ఉపధివేపక్కో'".

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సమ్మాసఙ్కప్పో అరియో అనాసవో లోకుత్తరో మగ్గఙ్గో? యో ఖో, భిక్ఖవే, అరియచిత్తస్స అనాసవచిత్తస్స అరియమగ్గసమఙ్గినో అరియమగ్గం భావయతో తక్కో వితక్కో సఙ్కప్పో అప్పనా బ్యప్పనా చేతసో అభినిరోపనా వచీసఙ్ఖారో – అయం, భిక్ఖవే, సమ్మాసఙ్కప్పో అరియో అనాసవో లోకుత్తరో మగ్గఙ్గో. సో మిచ్ఛాసఙ్కప్పస్స పహానాయ వాయమతి, సమ్మాసఙ్కప్పస్స ఉపసమ్పదాయ, స్వాస్స హోతి సమ్మావాయామో. సో సతో మిచ్ఛాసఙ్కప్పం పజహతి, సతో సమ్మాసఙ్కప్పం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; సాస్స హోతి సమ్మాసతి. ఇతియిమే తయో ధమ్మా సమ్మాసఙ్కప్పం అనుపరిధావన్తి అనుపరివత్తన్తి, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి.

౧౩౮. “తత్ర, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి పుబ్బఙ్గమా హోతి. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి పుబ్బఙ్గమా హోతి? మిచ్ఛావాచం ‘మిచ్ఛావాచా’తి పజానాతి, సమ్మావాచం ‘సమ్మావాచా’తి పజానాతి; సాస్స హోతి సమ్మాదిట్ఠి. కతమా చ, భిక్ఖవే, మిచ్ఛావాచా? ముసావాదో, పిసుణా వాచా, ఫరుసా వాచా, సమ్ఫప్పలాపో – అయం, భిక్ఖవే, మిచ్ఛావాచా. కతమా చ, భిక్ఖవే, సమ్మావాచా? సమ్మావాచంపహం, భిక్ఖవే, ద్వాయం వదామి – అత్థి, భిక్ఖవే, సమ్మావాచా సాసవా పుఞ్ఞభాగియా ఉపధివేపక్కా; అత్థి, భిక్ఖవే , సమ్మావాచా అరియా అనాసవా లోకుత్తరా మగ్గఙ్గా. కతమా చ, భిక్ఖవే, సమ్మావాచా సాసవా పుఞ్ఞభాగియా ఉపధివేపక్కా? ముసావాదా వేరమణీ, పిసుణాయ వాచాయ వేరమణీ, ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణీ, సమ్ఫప్పలాపా వేరమణీ – అయం, భిక్ఖవే, సమ్మావాచా సాసవా పుఞ్ఞభాగియా ఉపధివేపక్కా. కతమా చ, భిక్ఖవే, సమ్మావాచా అరియా అనాసవా లోకుత్తరా మగ్గఙ్గా? యా ఖో, భిక్ఖవే, అరియచిత్తస్స అనాసవచిత్తస్స అరియమగ్గసమఙ్గినో అరియమగ్గం భావయతో చతూహి వచీదుచ్చరితేహి ఆరతి విరతి పటివిరతి వేరమణీ – అయం, భిక్ఖవే, సమ్మావాచా అరియా అనాసవా లోకుత్తరా మగ్గఙ్గా. సో మిచ్ఛావాచాయ పహానాయ వాయమతి, సమ్మావాచాయ ఉపసమ్పదాయ; స్వాస్స హోతి సమ్మావాయామో. సో సతో మిచ్ఛావాచం పజహతి, సతో సమ్మావాచం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; సాస్స హోతి సమ్మాసతి. ఇతియిమే తయో ధమ్మా సమ్మావాచం అనుపరిధావన్తి అనుపరివత్తన్తి, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి.

౧౩౯. “తత్ర, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి పుబ్బఙ్గమా హోతి. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి పుబ్బఙ్గమా హోతి? మిచ్ఛాకమ్మన్తం ‘మిచ్ఛాకమ్మన్తో’తి పజానాతి, సమ్మాకమ్మన్తం ‘సమ్మాకమ్మన్తో’తి పజానాతి ; సాస్స హోతి సమ్మాదిట్ఠి. కతమో చ, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాకమ్మన్తో? పాణాతిపాతో, అదిన్నాదానం, కామేసుమిచ్ఛాచారో – అయం, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాకమ్మన్తో. కతమో చ, భిక్ఖవే, సమ్మాకమ్మన్తో? సమ్మాకమ్మన్తంపహం, భిక్ఖవే , ద్వాయం వదామి – అత్థి, భిక్ఖవే, సమ్మాకమ్మన్తో సాసవో పుఞ్ఞభాగియో ఉపధివేపక్కో; అత్థి, భిక్ఖవే, సమ్మాకమ్మన్తో అరియో అనాసవో లోకుత్తరో మగ్గఙ్గో. కతమో చ, భిక్ఖవే, సమ్మాకమ్మన్తో సాసవో పుఞ్ఞభాగియో ఉపధివేపక్కో? పాణాతిపాతా వేరమణీ, అదిన్నాదానా వేరమణీ, కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణీ – అయం, భిక్ఖవే, సమ్మాకమ్మన్తో సాసవో పుఞ్ఞభాగియో ఉపధివేపక్కో. కతమో చ, భిక్ఖవే, సమ్మాకమ్మన్తో అరియో అనాసవో లోకుత్తరో మగ్గఙ్గో? యా ఖో, భిక్ఖవే, అరియచిత్తస్స అనాసవచిత్తస్స అరియమగ్గసమఙ్గినో అరియమగ్గం భావయతో తీహి కాయదుచ్చరితేహి ఆరతి విరతి పటివిరతి వేరమణీ – అయం, భిక్ఖవే, సమ్మాకమ్మన్తో అరియో అనాసవో లోకుత్తరో మగ్గఙ్గో. సో మిచ్ఛాకమ్మన్తస్స పహానాయ వాయమతి, సమ్మాకమ్మన్తస్స ఉపసమ్పదాయ; స్వాస్స హోతి సమ్మావాయామో. సో సతో మిచ్ఛాకమ్మన్తం పజహతి, సతో సమ్మాకమ్మన్తం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; సాస్స హోతి సమ్మాసతి. ఇతియిమే తయో ధమ్మా సమ్మాకమ్మన్తం అనుపరిధావన్తి అనుపరివత్తన్తి, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి.

౧౪౦. “తత్ర, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి పుబ్బఙ్గమా హోతి. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి పుబ్బఙ్గమా హోతి? మిచ్ఛాఆజీవం ‘మిచ్ఛాఆజీవో’తి పజానాతి, సమ్మాఆజీవం ‘సమ్మాఆజీవో’తి పజానాతి; సాస్స హోతి సమ్మాదిట్ఠి. కతమో చ, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాఆజీవో? కుహనా, లపనా, నేమిత్తికతా, నిప్పేసికతా, లాభేన లాభం నిజిగీసనతా [నిజిగీం సనతా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] – అయం, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాఆజీవో. కతమో చ, భిక్ఖవే, సమ్మాఆజీవో? సమ్మాఆజీవంపహం, భిక్ఖవే , ద్వాయం వదామి – అత్థి, భిక్ఖవే, సమ్మాఆజీవో సాసవో పుఞ్ఞభాగియో ఉపధివేపక్కో; అత్థి, భిక్ఖవే, సమ్మాఆజీవో అరియో అనాసవో లోకుత్తరో మగ్గఙ్గో. కతమో చ, భిక్ఖవే, సమ్మాఆజీవో సాసవో పుఞ్ఞభాగియో ఉపధివేపక్కో? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో మిచ్ఛాఆజీవం పహాయ సమ్మాఆజీవేన జీవికం కప్పేతి – అయం, భిక్ఖవే, సమ్మాఆజీవో సాసవో పుఞ్ఞభాగియో ఉపధివేపక్కో. కతమో చ, భిక్ఖవే, సమ్మాఆజీవో అరియో అనాసవో లోకుత్తరో మగ్గఙ్గో? యా ఖో, భిక్ఖవే, అరియచిత్తస్స అనాసవచిత్తస్స అరియమగ్గసమఙ్గినో అరియమగ్గం భావయతో మిచ్ఛాఆజీవా ఆరతి విరతి పటివిరతి వేరమణీ – అయం, భిక్ఖవే, సమ్మాఆజీవో అరియో అనాసవో లోకుత్తరో మగ్గఙ్గో. సో మిచ్ఛాఆజీవస్స పహానాయ వాయమతి, సమ్మాఆజీవస్స ఉపసమ్పదాయ ; స్వాస్స హోతి సమ్మావాయామో. సో సతో మిచ్ఛాఆజీవం పజహతి, సతో సమ్మాఆజీవం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; సాస్స హోతి సమ్మాసతి. ఇతియిమే తయో ధమ్మా సమ్మాఆజీవం అనుపరిధావన్తి అనుపరివత్తన్తి, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి.

౧౪౧. “తత్ర, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి పుబ్బఙ్గమా హోతి. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి పుబ్బఙ్గమా హోతి? సమ్మాదిట్ఠిస్స , భిక్ఖవే, సమ్మాసఙ్కప్పో పహోతి, సమ్మాసఙ్కప్పస్స సమ్మావాచా పహోతి, సమ్మావాచస్స సమ్మాకమ్మన్తో పహోతి, సమ్మాకమ్మన్తస్స సమ్మాఆజీవో పహోతి, సమ్మాఆజీవస్స సమ్మావాయామో పహోతి, సమ్మావాయామస్స సమ్మాసతి పహోతి, సమ్మాసతిస్స సమ్మాసమాధి పహోతి, సమ్మాసమాధిస్స సమ్మాఞాణం పహోతి, సమ్మాఞాణస్స సమ్మావిముత్తి పహోతి. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, అట్ఠఙ్గసమన్నాగతో సేక్ఖో [అట్ఠఙ్గసమన్నాగతా సేఖా పటిపదా (సీ॰), అట్ఠఙ్గసమన్నాగతో సేఖో పాటిపదో (పీ॰ క॰) ( ) నత్థి సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰ పోత్థకేసు], దసఙ్గసమన్నాగతో అరహా హోతి. (తత్రపి సమ్మాఞాణేన అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా విగతా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి).

౧౪౨. “తత్ర, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి పుబ్బఙ్గమా హోతి. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి పుబ్బఙ్గమా హోతి? సమ్మాదిట్ఠిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాదిట్ఠి నిజ్జిణ్ణా హోతి. యే చ మిచ్ఛాదిట్ఠిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స నిజ్జిణ్ణా హోన్తి. సమ్మాదిట్ఠిపచ్చయా అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి. సమ్మాసఙ్కప్పస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో నిజ్జిణ్ణో హోతి…పే॰… సమ్మావాచస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛావాచా నిజ్జిణ్ణా హోతి… సమ్మాకమ్మన్తస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాకమ్మన్తో నిజ్జిణ్ణో హోతి… సమ్మాఆజీవస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాఆజీవో నిజ్జిణ్ణో హోతి… సమ్మావాయామస్స , భిక్ఖవే , మిచ్ఛావాయామో నిజ్జిణ్ణో హోతి… సమ్మాసతిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసతి నిజ్జిణ్ణా హోతి… సమ్మాసమాధిస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాసమాధి నిజ్జిణ్ణో హోతి… సమ్మాఞాణస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛాఞాణం నిజ్జిణ్ణం హోతి… సమ్మావిముత్తస్స, భిక్ఖవే, మిచ్ఛావిముత్తి నిజ్జిణ్ణా హోతి. యే చ మిచ్ఛావిముత్తిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి తే చస్స నిజ్జిణ్ణా హోన్తి. సమ్మావిముత్తిపచ్చయా చ అనేకే కుసలా ధమ్మా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, వీసతి కుసలపక్ఖా, వీసతి అకుసలపక్ఖా – మహాచత్తారీసకో ధమ్మపరియాయో పవత్తితో అప్పటివత్తియో సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం.

౧౪౩. “యో హి కోచి, భిక్ఖవే, సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఇమం మహాచత్తారీసకం ధమ్మపరియాయం గరహితబ్బం పటిక్కోసితబ్బం మఞ్ఞేయ్య తస్స దిట్ఠేవ ధమ్మే దససహధమ్మికా వాదానువాదా గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛన్తి – సమ్మాదిట్ఠిం చే భవం గరహతి, యే చ మిచ్ఛాదిట్ఠీ సమణబ్రాహ్మణా తే భోతో పుజ్జా, తే భోతో పాసంసా; సమ్మాసఙ్కప్పం చే భవం గరహతి , యే చ మిచ్ఛాసఙ్కప్పా సమణబ్రాహ్మణా తే భోతో పుజ్జా, తే భోతో పాసంసా; సమ్మావాచం చే భవం గరహతి... పే॰... సమ్మాకమ్మన్తం చే భవం గరహతి... సమ్మాఆజీవం చే భవం గరహతి... సమ్మావాయామం చే భవం గరహతి... సమ్మాసతిం చే భవం గరహతి... సమ్మాసమాధిం చే భవం గరహతి... సమ్మాఞాణం చే భవం గరహతి ... సమ్మావిముత్తిం చే భవం గరహతి, యే చ మిచ్ఛావిముత్తీ సమణబ్రాహ్మణా తే భోతో పుజ్జా, తే భోతో పాసంసా. యో కోచి, భిక్ఖవే, సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఇమం మహాచత్తారీసకం ధమ్మపరియాయం గరహితబ్బం పటిక్కోసితబ్బం మఞ్ఞేయ్య తస్స దిట్ఠేవ ధమ్మే ఇమే దససహధమ్మికా వాదానువాదా గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛన్తి. యేపి తే, భిక్ఖవే, అహేసుం ఓక్కలా వస్సభఞ్ఞా [వయభిఞ్ఞా (క॰) సం॰ ని॰ ౩.౬౨; అ॰ ని॰ ౪.౩౦ పస్సితబ్బం] అహేతువాదా అకిరియవాదా నత్థికవాదా తేపి మహాచత్తారీసకం ధమ్మపరియాయం న గరహితబ్బం నపటిక్కోసితబ్బం అమఞ్ఞింసు [మఞ్ఞేయ్యుం (క॰)]. తం కిస్స హేతు? నిన్దాబ్యారోసఉపారమ్భభయా”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

మహాచత్తారీసకసుత్తం నిట్ఠితం సత్తమం.

౮. ఆనాపానస్సతిసుత్తం

౧౪౪. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి పుబ్బారామే మిగారమాతుపాసాదే సమ్బహులేహి అభిఞ్ఞాతేహి అభిఞ్ఞాతేహి థేరేహి సావకేహి సద్ధిం – ఆయస్మతా చ సారిపుత్తేన ఆయస్మతా చ మహామోగ్గల్లానేన [మహామోగ్గలానేన (క॰)] ఆయస్మతా చ మహాకస్సపేన ఆయస్మతా చ మహాకచ్చాయనేన ఆయస్మతా చ మహాకోట్ఠికేన ఆయస్మతా చ మహాకప్పినేన ఆయస్మతా చ మహాచున్దేన ఆయస్మతా చ అనురుద్ధేన ఆయస్మతా చ రేవతేన ఆయస్మతా చ ఆనన్దేన, అఞ్ఞేహి చ అభిఞ్ఞాతేహి అభిఞ్ఞాతేహి థేరేహి సావకేహి సద్ధిం.

తేన ఖో పన సమయేన థేరా భిక్ఖూ నవే భిక్ఖూ ఓవదన్తి అనుసాసన్తి. అప్పేకచ్చే థేరా భిక్ఖూ దసపి భిక్ఖూ ఓవదన్తి అనుసాసన్తి, అప్పేకచ్చే థేరా భిక్ఖూ వీసమ్పి భిక్ఖూ ఓవదన్తి అనుసాసన్తి, అప్పేకచ్చే థేరా భిక్ఖూ తింసమ్పి భిక్ఖూ ఓవదన్తి అనుసాసన్తి, అప్పేకచ్చే థేరా భిక్ఖూ చత్తారీసమ్పి భిక్ఖూ ఓవదన్తి అనుసాసన్తి. తే చ నవా భిక్ఖూ థేరేహి భిక్ఖూహి ఓవదియమానా అనుసాసియమానా ఉళారం పుబ్బేనాపరం విసేసం జానన్తి [పజానన్తి (స్యా॰ కం॰), సఞ్జానన్తి (క॰)].

౧౪౫. తేన ఖో పన సమయేన భగవా తదహుపోసథే పన్నరసే పవారణాయ పుణ్ణాయ పుణ్ణమాయ రత్తియా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో అబ్భోకాసే నిసిన్నో హోతి. అథ ఖో భగవా తుణ్హీభూతం తుణ్హీభూతం భిక్ఖుసఙ్ఘం అనువిలోకేత్వా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఆరద్ధోస్మి, భిక్ఖవే, ఇమాయ పటిపదాయ; ఆరద్ధచిత్తోస్మి, భిక్ఖవే, ఇమాయ పటిపదాయ. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, భియ్యోసోమత్తాయ వీరియం ఆరభథ అప్పత్తస్స పత్తియా, అనధిగతస్స అధిగమాయ , అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. ఇధేవాహం సావత్థియం కోముదిం చాతుమాసినిం ఆగమేస్సామీ”తి. అస్సోసుం ఖో జానపదా భిక్ఖూ – “భగవా కిర తత్థేవ

సావత్థియం కోముదిం చాతుమాసినిం ఆగమేస్సతీ”తి. తే జానపదా భిక్ఖూ సావత్థిం [సావత్థియం (స్యా. కం. పీ. క.)] ఓసరన్తి భగవన్తం దస్సనాయ. తే చ ఖో థేరా భిక్ఖూ భియ్యోసోమత్తాయ నవే భిక్ఖూ ఓవదన్తి అనుసాసన్తి. అప్పేకచ్చే థేరా భిక్ఖూ దసపి భిక్ఖూ ఓవదన్తి అనుసాసన్తి, అప్పేకచ్చే థేరా భిక్ఖూ వీసమ్పి భిక్ఖూ ఓవదన్తి అనుసాసన్తి , అప్పేకచ్చే థేరా భిక్ఖూ తింసమ్పి భిక్ఖూ ఓవదన్తి అనుసాసన్తి, అప్పేకచ్చే థేరా భిక్ఖూ చత్తారీసమ్పి భిక్ఖూ ఓవదన్తి అనుసాసన్తి. తే చ నవా భిక్ఖూ థేరేహి భిక్ఖూహి ఓవదియమానా అనుసాసియమానా ఉళారం పుబ్బేనాపరం విసేసం జానన్తి.

౧౪౬. తేన ఖో పన సమయేన భగవా తదహుపోసథే పన్నరసే కోముదియా చాతుమాసినియా పుణ్ణాయ పుణ్ణమాయ రత్తియా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో అబ్భోకాసే నిసిన్నో హోతి. అథ ఖో భగవా తుణ్హీభూతం తుణ్హీభూతం భిక్ఖుసఙ్ఘం అనువిలోకేత్వా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “అపలాపాయం, భిక్ఖవే, పరిసా; నిప్పలాపాయం, భిక్ఖవే, పరిసా; సుద్ధా సారే [సుద్ధసారే పతిట్ఠితా (స్యా. కం. పీ.)] పతిట్ఠితా. తథారూపో అయం, భిక్ఖవే, భిక్ఖుసఙ్ఘో; తథారూపా అయం, భిక్ఖవే, పరిసా యథారూపా పరిసా ఆహునేయ్యా పాహునేయ్యా దక్ఖిణేయ్యా అఞ్జలికరణీయా అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. తథారూపో అయం, భిక్ఖవే, భిక్ఖుసఙ్ఘో; తథారూపా అయం, భిక్ఖవే, పరిసా యథారూపాయ పరిసాయ అప్పం దిన్నం బహు హోతి, బహు దిన్నం బహుతరం. తథారూపో అయం, భిక్ఖవే, భిక్ఖుసఙ్ఘో; తథారూపా అయం, భిక్ఖవే, పరిసా యథారూపా పరిసా దుల్లభా దస్సనాయ లోకస్స. తథారూపో అయం, భిక్ఖవే, భిక్ఖుసఙ్ఘో; తథారూపా అయం, భిక్ఖవే, పరిసా యథారూపం పరిసం అలం యోజనగణనాని దస్సనాయ గన్తుం పుటోసేనాపి” [పుటోసేనాపి, తథారూపో అయం భిక్ఖవే భిక్ఖుసంఘో, తథారూపా అయం పరిసా (సీ. పీ. క.)].

౧౪౭. “సన్తి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే అరహన్తో ఖీణాసవా వుసితవన్తో కతకరణీయా ఓహితభారా అనుప్పత్తసదత్థా పరిక్ఖీణభవసంయోజనా సమ్మదఞ్ఞావిముత్తా – ఏవరూపాపి, భిక్ఖవే, సన్తి భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే . సన్తి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికా తత్థ పరినిబ్బాయినో అనావత్తిధమ్మా తస్మా లోకా – ఏవరూపాపి, భిక్ఖవే, సన్తి భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే. సన్తి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామినో సకిదేవ [సకిం దేవ (క.)] ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సన్తి – ఏవరూపాపి, భిక్ఖవే, సన్తి భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే . సన్తి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నా అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయనా – ఏవరూపాపి, భిక్ఖవే, సన్తి భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే.

“సన్తి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే చతున్నం సతిపట్ఠానానం భావనానుయోగమనుయుత్తా విహరన్తి – ఏవరూపాపి, భిక్ఖవే, సన్తి భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే. సన్తి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే చతున్నం సమ్మప్పధానానం భావనానుయోగమనుయుత్తా విహరన్తి…పే.… చతున్నం ఇద్ధిపాదానం… పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం… పఞ్చన్నం బలానం… సత్తన్నం బోజ్ఝఙ్గానం… అరియస్స అట్ఠఙ్గికస్స మగ్గస్స భావనానుయోగమనుయుత్తా విహరన్తి – ఏవరూపాపి, భిక్ఖవే, సన్తి భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే. సన్తి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే మేత్తాభావనానుయోగమనుయుత్తా విహరన్తి… కరుణాభావనానుయోగమనుయుత్తా విహరన్తి… ముదితాభావనానుయోగమనుయుత్తా విహరన్తి… ఉపేక్ఖాభావనానుయోగమనుయుత్తా విహరన్తి… అసుభభావనానుయోగమనుయుత్తా విహరన్తి… అనిచ్చసఞ్ఞాభావనానుయోగమనుయుత్తా విహరన్తి – ఏవరూపాపి, భిక్ఖవే, సన్తి భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే. సన్తి, భిక్ఖవే,

భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే ఆనాపానస్సతిభావనానుయోగమనుయుత్తా విహరన్తి. ఆనాపానస్సతి, భిక్ఖవే, భావితా బహులీకతా మహప్ఫలా హోతి మహానిసంసా. ఆనాపానస్సతి, భిక్ఖవే, భావితా బహులీకతా చత్తారో సతిపట్ఠానే పరిపూరేతి. చత్తారో సతిపట్ఠానా భావితా బహులీకతా సత్త బోజ్ఝఙ్గే పరిపూరేన్తి. సత్త బోజ్ఝఙ్గా భావితా బహులీకతా విజ్జావిముత్తిం పరిపూరేన్తి.

౧౪౮. "కథం భావితా చ, భిక్ఖవే, ఆనాపానస్సతి కథం బహులీకతా మహప్ఫలా హోతి మహానిసంసా? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా నిసీదతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. సో సతోవ అస్ససతి సతోవ [సతో (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] పస్ససతి.

"దీఘం వా అస్ససన్తో 'దీఘం అస్ససామీ'తి పజానాతి, దీఘం వా పస్ససన్తో 'దీఘం పస్ససామీ'తి పజానాతి; రస్సం వా అస్ససన్తో 'రస్సం అస్ససామీ'తి పజానాతి, రస్సం వా పస్ససన్తో 'రస్సం పస్ససామీ'తి పజానాతి; 'సబ్బకాయపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'సబ్బకాయపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి; 'పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి.

"'పీతిపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'పీతిపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి; 'సుఖపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'సుఖపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి; 'చిత్తసఙ్ఖారపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'చిత్తసఙ్ఖారపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి; 'పస్సమ్భయం చిత్తసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'పస్సమ్భయం చిత్తసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి.

"'చిత్తపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'చిత్తపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి; 'అభిప్పమోదయం చిత్తం అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'అభిప్పమోదయం చిత్తం పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి ; 'సమాదహం చిత్తం అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'సమాదహం చిత్తం పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి; 'విమోచయం చిత్తం అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'విమోచయం చిత్తం పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి.

"'అనిచ్చానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'అనిచ్చానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి; 'విరాగానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'విరాగానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి; 'నిరోధానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'నిరోధానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి; 'పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'పటినిస్సగ్గానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి. ఏవం భావితా ఖో, భిక్ఖవే, ఆనాపానస్సతి ఏవం బహులీకతా మహప్ఫలా హోతి మహానిసంసా.

౧౪౯. "కథం భావితా చ, భిక్ఖవే, ఆనాపానస్సతి కథం బహులీకతా చత్తారో సతిపట్ఠానే పరిపూరేతి? యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు దీఘం వా అస్ససన్తో 'దీఘం అస్ససామీ'తి పజానాతి, దీఘం వా పస్ససన్తో 'దీఘం పస్ససామీ'తి పజానాతి; రస్సం వా అస్ససన్తో 'రస్సం అస్ససామీ'తి పజానాతి, రస్సం వా పస్ససన్తో 'రస్సం పస్ససామీ'తి పజానాతి; 'సబ్బకాయపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'సబ్బకాయపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి; 'పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి; కాయే కాయానుపస్సీ, భిక్ఖవే, తస్మిం సమయే భిక్ఖు విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. కాయేసు కాయఞ్ఞతరాహం,

భిక్ఖవే, ఏవం వదామి యదిదం – అస్సాసపస్సాసా. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, కాయే కాయానుపస్సీ తస్మిం సమయే భిక్ఖు విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం.

“యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘పీతిపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి, ‘పీతిపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి; ‘సుఖపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి, ‘సుఖపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి; ‘చిత్తసఙ్ఖారపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి, ‘చిత్తసఙ్ఖారపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి; ‘పస్సమ్భయం చిత్తసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి, ‘పస్సమ్భయం చిత్తసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి; వేదనాసు వేదనానుపస్సీ, భిక్ఖవే, తస్మిం సమయే భిక్ఖు విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. వేదనాసు వేదనాఞ్ఞతరాహం, భిక్ఖవే, ఏవం వదామి యదిదం – అస్సాసపస్సాసానం సాధుకం మనసికారం. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, వేదనాసు వేదనానుపస్సీ తస్మిం సమయే భిక్ఖు విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం.

“యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘చిత్తపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి, ‘చిత్తపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి; ‘అభిప్పమోదయం చిత్తం అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి, ‘అభిప్పమోదయం చిత్తం పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి; ‘సమాదహం చిత్తం అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి, ‘సమాదహం చిత్తం పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి; ‘విమోచయం చిత్తం అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి, ‘విమోచయం చిత్తం పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి; చిత్తే చిత్తానుపస్సీ, భిక్ఖవే, తస్మిం సమయే భిక్ఖు విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. నాహం, భిక్ఖవే, ముట్ఠస్సతిస్స అసమ్పజానస్స ఆనాపానస్సతిం వదామి. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, చిత్తే చిత్తానుపస్సీ తస్మిం సమయే భిక్ఖు విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం.

“యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘అనిచ్చానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి, ‘అనిచ్చానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి; ‘విరాగానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి, ‘విరాగానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి; ‘నిరోధానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి, ‘నిరోధానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి; ‘పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి, ‘పటినిస్సగ్గానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి; ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ, భిక్ఖవే, తస్మిం సమయే భిక్ఖు విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. సో యం తం అభిజ్ఝాదోమనస్సానం పహానం తం పఞ్ఞాయ దిస్వా సాధుకం అజ్ఝుపేక్ఖితా హోతి. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ తస్మిం సమయే భిక్ఖు విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం.

“ఏవం భావితా ఖో, భిక్ఖవే, ఆనాపానస్సతి ఏవం బహులీకతా చత్తారో సతిపట్ఠానే పరిపూరేతి.

౧౩౦. “కథం భావితా చ, భిక్ఖవే, చత్తారో సతిపట్ఠానా కథం బహులీకతా సత్త బోజ్ఝఙ్గే పరిపూరేన్తి? యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం, ఉపట్ఠితాస్స తస్మిం సమయే సతి హోతి అసమ్ముట్ఠా [అప్పమ్ముట్ఠా (స్యా. కం.)]. యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఉపట్ఠితా సతి హోతి అసమ్ముట్ఠా, సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో ఆరద్ధో హోతి. సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం తస్మిం సమయే భిక్ఖు భావేతి, సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో భావనాపారిపూరిం గచ్ఛతి.

“సో తథాసతో విహరన్తో తం ధమ్మం పఞ్ఞాయ పవిచినతి పవిచయతి [పవిచరతి (సీ. స్యా. కం. పీ.)] పరివీమంసం ఆపజ్జతి. యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు తథాసతో విహరన్తో తం ధమ్మం పఞ్ఞాయ పవిచినతి పవిచయతి పరివీమంసం ఆపజ్జతి, ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో ఆరద్ధో హోతి, ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గం తస్మిం సమయే భిక్ఖు భావేతి, ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో భావనాపారిపూరిం గచ్ఛతి.

“తస్స తం ధమ్మం పఞ్ఞాయ పవిచినతో పవిచయతో పరివీమంసం ఆపజ్జతో ఆరద్ధం హోతి వీరియం అసల్లీనం. యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో తం ధమ్మం పఞ్ఞాయ పవిచినతో పవిచయతో పరివీమంసం ఆపజ్జతో ఆరద్ధం హోతి వీరియం అసల్లీనం, వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో ఆరద్ధో హోతి, వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గం తస్మిం సమయే భిక్ఖు భావేతి, వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో భావనాపారిపూరిం గచ్ఛతి.

“ఆరద్ధవీరియస్స ఉప్పజ్జతి పీతి నిరామిసా. యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఆరద్ధవీరియస్స ఉప్పజ్జతి పీతి నిరామిసా, పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో ఆరద్ధో హోతి, పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం తస్మిం సమయే భిక్ఖు భావేతి, పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో భావనాపారిపూరిం గచ్ఛతి.

“పీతిమనస్స కాయోపి పస్సమ్భతి, చిత్తమ్పి పస్సమ్భతి. యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో పీతిమనస్స కాయోపి పస్సమ్భతి, చిత్తమ్పి పస్సమ్భతి, పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో ఆరద్ధో హోతి, పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం తస్మిం సమయే భిక్ఖు భావేతి, పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో భావనాపారిపూరిం గచ్ఛతి.

“పస్సద్ధకాయస్స సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో పస్సద్ధకాయస్స సుఖినో చిత్తం సమాధియతి, సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో ఆరద్ధో హోతి, సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం తస్మిం సమయే భిక్ఖు భావేతి, సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో భావనాపారిపూరిం గచ్ఛతి.

“సో తథాసమాహితం చిత్తం సాధుకం అజ్ఝుపేక్ఖితా హోతి. యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు తథాసమాహితం చిత్తం సాధుకం అజ్ఝుపేక్ఖితా హోతి, ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో ఆరద్ధో హోతి, ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గం తస్మిం సమయే భిక్ఖు భావేతి, ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో భావనాపారిపూరిం గచ్ఛతి.

౧౩౧. “యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వేదనాసు…పే.… చిత్తే… ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం, ఉపట్ఠితాస్స తస్మిం సమయే సతి హోతి అసమ్ముట్ఠా. యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఉపట్ఠితా సతి హోతి అసమ్ముట్ఠా, సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో ఆరద్ధో హోతి, సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం తస్మిం సమయే భిక్ఖు భావేతి, సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో భావనాపారిపూరిం గచ్ఛతి.

“సో తథాసతో విహరన్తో తం ధమ్మం పఞ్ఞాయ పవిచినతి పవిచయతి పరివీమంసం ఆపజ్జతి. యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు తథాసతో విహరన్తో తం ధమ్మం పఞ్ఞాయ పవిచినతి పవిచయతి పరివీమంసం ఆపజ్జతి, ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో ఆరద్ధో హోతి, ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గం తస్మిం సమయే భిక్ఖు భావేతి, ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో భావనాపారిపూరిం గచ్ఛతి.

“తస్స తం ధమ్మం పఞ్ఞాయ పవిచినతో పవిచయతో పరివీమంసం ఆపజ్జతో ఆరద్ధం హోతి వీరియం అసల్లీనం. యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో తం ధమ్మం పఞ్ఞాయ పవిచినతో పవిచయతో పరివీమంసం ఆపజ్జతో ఆరద్ధం హోతి వీరియం అసల్లీనం, వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో ఆరద్ధో హోతి, వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గం తస్మిం సమయే భిక్ఖు భావేతి, వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో భావనాపారిపూరిం గచ్ఛతి.

“ఆరద్ధవీరియస్స ఉప్పజ్జతి పీతి నిరామిసా. యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఆరద్ధవీరియస్స ఉప్పజ్జతి పీతి నిరామిసా, పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో ఆరద్ధో హోతి, పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం తస్మిం సమయే భిక్ఖు భావేతి, పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో భావనాపారిపూరిం గచ్ఛతి.

“పీతిమనస్స కాయోపి పస్సమ్భతి, చిత్తమ్పి పస్సమ్భతి. యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో పీతిమనస్స కాయోపి పస్సమ్భతి, చిత్తమ్పి పస్సమ్భతి, పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో ఆరద్ధో హోతి, పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం తస్మిం సమయే భిక్ఖు భావేతి, పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో భావనాపారిపూరిం గచ్ఛతి.

“పస్సద్ధకాయస్స సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో పస్సద్ధకాయస్స సుఖినో చిత్తం సమాధియతి, సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో ఆరద్ధో హోతి, సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం తస్మిం సమయే భిక్ఖు భావేతి, సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో భావనాపారిపూరిం గచ్ఛతి.

“సో తథాసమాహితం చిత్తం సాధుకం అజ్ఝుపేక్ఖితా హోతి. యస్మిం సమయే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు తథాసమాహితం చిత్తం సాధుకం అజ్ఝుపేక్ఖితా హోతి, ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో ఆరద్ధో హోతి, ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గం తస్మిం సమయే భిక్ఖు భావేతి, ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో తస్మిం సమయే భిక్ఖునో భావనాపారిపూరిం గచ్ఛతి. ఏవం భావితా ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో సతిపట్ఠానా ఏవం బహులీకతా సత్త సమ్బోజ్ఝఙ్గే పరిపూరేన్తి.

౧౫౨. “కథం భావితా చ, భిక్ఖవే, సత్త బోజ్ఝఙ్గా కథం బహులీకతా విజ్జావిముత్తిం పరిపూరేన్తి ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం వోస్సగ్గపరిణామిం. ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి...పే.... వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి... పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి... పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి... సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి... ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం వోస్సగ్గపరిణామిం. ఏవం భావితా ఖో, భిక్ఖవే, సత్త బోజ్ఝఙ్గా ఏవం బహులీకతా విజ్జావిముత్తిం పరిపూరేన్తీ”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

ఆనాపానస్సతిసుత్తం నిట్ఠితం అట్ఠమం.

౯. కాయగతాసతిసుత్తం

౧౫౩. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో సమ్బహులానం భిక్ఖూనం పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తానం ఉపట్ఠానసాలాయం సన్నిసిన్నానం సన్నిపతితానం అయమన్తరాకథా ఉదపాది – “అచ్ఛరియం, ఆవుసో, అబ్భుతం, ఆవుసో! యావఞ్చిదం తేన భగవతా జానతా పస్సతా

అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన కాయగతాసతి [కాయగతా సతి (స్యా. కం. పీ.)] భావితా బహులీకతా మహప్ఫలా వుత్తా మహానిసంసా”తి. అయఞ్చ హిదం తేసం భిక్ఖూనం అన్తరాకథా విప్పకతా హోతి, అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన ఉపట్ఠానసాలా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “కాయ నుత్థ, భిక్ఖవే, ఏతరహి కథాయ సన్నిసిన్నా, కా చ పన వో అన్తరాకథా విప్పకతా”తి? “ఇధ , భన్తే, అమ్హాకం పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తానం ఉపట్ఠానసాలాయం సన్నిసిన్నానం సన్నిపతితానం అయమన్తరాకథా ఉదపాది – ‘అచ్ఛరియం, ఆవుసో, అబ్భుతం, ఆవుసో! యావఞ్చిదం తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన కాయగతాసతి భావితా బహులీకతా మహప్ఫలా వుత్తా మహానిసంసా’తి. అయం ఖో నో, భన్తే, అన్తరాకథా విప్పకతా, అథ భగవా అనుప్పత్తో”తి.

౧౫౪. “కథం భావితా చ, భిక్ఖవే, కాయగతాసతి కథం బహులీకతా మహప్ఫలా హోతి మహానిసంసా? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా నిసీదతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. సో సతోవ అస్ససతి సతోవ పస్ససతి; దీఘం వా అస్ససన్తో ‘దీఘం అస్ససామీ’తి పజానాతి, దీఘం వా పస్ససన్తో ‘దీఘం పస్ససామీ’తి పజానాతి; రస్సం వా అస్ససన్తో ‘రస్సం అస్ససామీ’తి పజానాతి, రస్సం వా పస్ససన్తో ‘రస్సం పస్ససామీ’తి పజానాతి; ‘సబ్బకాయపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి, ‘సబ్బకాయపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి; ‘పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి, ‘పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీ’తి సిక్ఖతి. తస్స ఏవం అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో యే గేహసితా [గేహస్సితా (టీకా)] సరసఙ్కప్పా తే పహీయన్తి . తేసం పహానా అజ్ఝత్తమేవ చిత్తం సన్తిట్ఠతి సన్నిసీదతి ఏకోది హోతి [ఏకోదీ హోతి (సీ.), ఏకోదిభోతి (స్యా. కం.)] సమాధియతి. ఏవం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయగతాసతిం [కాయగతం సతిం (స్యా. కం. పీ.)] భావేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు గచ్ఛన్తో వా ‘గచ్ఛామీ’తి పజానాతి, ఠితో వా ‘ఠితోమ్హీ’తి పజానాతి, నిసిన్నో వా ‘నిసిన్నోమ్హీ’తి పజానాతి, సయానో వా ‘సయానోమ్హీ’తి పజానాతి. యథా యథా వా పనస్స కాయో పణిహితో హోతి, తథా తథా నం పజానాతి. తస్స ఏవం అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో యే గేహసితా సరసఙ్కప్పా తే పహీయన్తి. తేసం పహానా అజ్ఝత్తమేవ చిత్తం సన్తిట్ఠతి సన్నిసీదతి ఏకోది హోతి సమాధియతి. ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయగతాసతిం భావేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అభిక్కన్తే పటిక్కన్తే సమ్పజానకారీ హోతి, ఆలోకితే విలోకితే సమ్పజానకారీ హోతి, సమిఞ్జితే పసారితే సమ్పజానకారీ హోతి, సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణే సమ్పజానకారీ హోతి, అసితే పీతే ఖాయితే సాయితే సమ్పజానకారీ హోతి, ఉచ్చారపస్సావకమ్మే సమ్పజానకారీ హోతి, గతే ఠితే నిసిన్నే సుత్తే జాగరితే భాసితే తుణ్హీభావే సమ్పజానకారీ హోతి. తస్స ఏవం అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో యే గేహసితా సరసఙ్కప్పా తే పహీయన్తి. తేసం పహానా అజ్ఝత్తమేవ చిత్తం సన్తిట్ఠతి సన్నిసీదతి ఏకోది హోతి సమాధియతి. ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయగతాసతిం భావేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమమేవ కాయం ఉద్ధం పాదతలా అధో కేసమత్థకా తచపరియన్తం పూరం నానప్పకారస్స అసుచినో పచ్చవేక్ఖతి – ‘అత్థి ఇమస్మిం కాయే కేసా లోమా నఖా దన్తా తచో మంసం న్హారు [నహారు (సీ. స్యా. కం. పీ.)]

అట్ఠి అట్ఠిమిఞ్జం వక్కం హదయం యకనం కిలోమకం పిహకం పప్ఫాసం అన్తం అన్తగుణం ఉదరియం కరీసం పిత్తం సేమ్హం పుబ్బో లోహితం సేదో మేదో అస్సు వసా ఖేళో సిఙ్ఘాణికా లసికా ముత్త’న్తి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉభతోముఖా పుతోళి [మూతోళీ (సీ. స్యా. కం. పీ.)] పూరా నానావిహితస్స ధఞ్ఞస్స, సేయ్యథిదం – సాలీనం వీహీనం ముగ్గానం మాసానం తిలానం తణ్డులానం, తమేనం చక్ఖుమా పురిసో ముఞ్చిత్వా పచ్చవేక్ఖేయ్య – ‘ఇమే సాలీ ఇమే వీహీ ఇమే ముగ్గా ఇమే మాసా ఇమే తిలా ఇమే తణ్డులా’తి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమమేవ కాయం ఉద్ధం పాదతలా అధో కేసమత్థకా తచపరియన్తం పూరం నానప్పకారస్స అసుచినో పచ్చవేక్ఖతి – ‘అత్థి ఇమస్మిం కాయే కేసా లోమా నఖా దన్తా తచో మంసం న్హారు అట్ఠి అట్ఠిమిఞ్జం వక్కం హదయం యకనం కిలోమకం పిహకం పప్ఫాసం అన్తం అన్తగుణం ఉదరియం కరీసం పిత్తం సేమ్హం పుబ్బో లోహితం సేదో మేదో అస్సు వసా ఖేళో సిఙ్ఘాణికా లసికా ముత్త’న్తి. తస్స ఏవం అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో యే గేహసితా సరసఙ్కప్పా తే పహీయన్తి. తేసం పహానా అజ్ఝత్తమేవ చిత్తం సన్తిట్ఠతి సన్నిసీదతి ఏకోది హోతి సమాధియతి. ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయగతాసతిం భావేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమమేవ కాయం యథాఠితం యథాపణిహితం ధాతుసో పచ్చవేక్ఖతి – ‘అత్థి ఇమస్మిం కాయే పథవీధాతు ఆపోధాతు తేజోధాతు వాయోధాతూ’తి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, దక్ఖో గోఘాతకో వా గోఘాతకన్తేవాసీ వా గావిం వధిత్వా చతుమహాపథే [చాతుమ్మహాపథే (సీ. స్యా. కం. పీ.)] బిలసో విభజిత్వా [పటివిభజిత్వా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] నిసిన్నో అస్స; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమమేవ కాయం యథాఠితం యథాపణిహితం ధాతుసో పచ్చవేక్ఖతి – ‘అత్థి ఇమస్మిం కాయే పథవీధాతు ఆపోధాతు తేజోధాతు వాయోధాతూ’తి. తస్స ఏవం అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో యే గేహసితా సరసఙ్కప్పా తే పహీయన్తి. తేసం పహానా అజ్ఝత్తమేవ చిత్తం సన్తిట్ఠతి సన్నిసీదతి ఏకోది హోతి సమాధియతి. ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయగతాసతిం భావేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సేయ్యథాపి పస్సేయ్య సరీరం సివథికాయ [సీవథికాయ (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఛడ్డితం ఏకాహమతం వా ద్వీహమతం వా తీహమతం వా ఉద్ధుమాతకం వినీలకం విపుబ్బకజాతం. సో ఇమమేవ కాయం ఉపసంహరతి – ‘అయమ్పి ఖో కాయో ఏవంధమ్మో ఏవంభావీ ఏవంఅనతీతో’తి [ఏతం అనతీతోతి (సీ.)]. తస్స ఏవం అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో యే గేహసితా సరసఙ్కప్పా తే పహీయన్తి. తేసం పహానా అజ్ఝత్తమేవ చిత్తం సన్తిట్ఠతి సన్నిసీదతి ఏకోది హోతి సమాధియతి. ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయగతాసతిం భావేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సేయ్యథాపి పస్సేయ్య సరీరం సివథికాయ ఛడ్డితం కాకేహి వా ఖజ్జమానం కులలేహి వా ఖజ్జమానం గిజ్ఝేహి వా ఖజ్జమానం కఙ్కేహి వా ఖజ్జమానం సునఖేహి వా ఖజ్జమానం బ్యగ్ఘేహి వా ఖజ్జమానం దీపీహి వా ఖజ్జమానం సిఙ్గాలేహి వా [గిజ్ఝేహి వా ఖజ్జమానం సువానేహి వా ఖజ్జమానం సిగాలేహి వా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఖజ్జమానం వివిధేహి వా పాణకజాతేహి ఖజ్జమానం. సో ఇమమేవ కాయం ఉపసంహరతి – ‘అయమ్పి ఖో కాయో ఏవంధమ్మో ఏవంభావీ ఏవంఅనతీతో’తి. తస్స ఏవం అప్పమత్తస్స...పే.... ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయగతాసతిం భావేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సేయ్యథాపి పస్సేయ్య సరీరం సివథికాయ ఛడ్డితం అట్ఠికసఙ్ఖలికం సమంసలోహితం న్హారుసమ్బన్ధం…పే॰… అట్ఠికసఙ్ఖలికం నిమ్మంసలోహితమక్ఖితం న్హారుసమ్బన్ధం…పే॰… అట్ఠికసఙ్ఖలికం అపగతమంసలోహితం న్హారుసమ్బన్ధం…పే॰… అట్ఠికాని అపగతసమ్బన్ధాని [అపగతనహారూసమ్బన్ధాని (స్యా॰ కం॰)] దిసావిదిసావిక్ఖిత్తాని [దిసావిదిసాసు విక్ఖితాని (సీ॰ పీ॰)] అఞ్ఞేన హత్థట్ఠికం అఞ్ఞేన పాదట్ఠికం అఞ్ఞేన గోప్ఫకట్ఠికం [అఞ్ఞేన గోప్ఫకట్ఠికన్తి ఇదం సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰ పోత్థకేసు నత్థి] అఞ్ఞేన జఙ్ఘట్ఠికం అఞ్ఞేన ఊరుట్ఠికం అఞ్ఞేన కటిట్ఠికం [అఞ్ఞేన కటట్ఠికం అఞ్ఞేన పిట్ఠికణ్డకం అఞ్ఞేన సీసకటాహం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] అఞ్ఞేన ఫాసుకట్ఠికం అఞ్ఞేన పిట్ఠిట్ఠికం అఞ్ఞేన ఖన్ధట్ఠికం అఞ్ఞేన గీవట్ఠికం అఞ్ఞేన హనుకట్ఠికం అఞ్ఞేన దన్తట్ఠికం అఞ్ఞేన సీసకటాహం [అఞ్ఞేన కటట్ఠికం అఞ్ఞేన పిట్ఠికణ్డకం అఞ్ఞేన సీసకటాహం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)]. సో ఇమమేవ కాయం ఉపసంహరతి – ‘అయమ్పి ఖో కాయో ఏవంధమ్మో ఏవంభావీ ఏవంఅనతీతో’తి. తస్స ఏవం అప్పమత్తస్స…పే॰… ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయగతాసతిం భావేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సేయ్యథాపి పస్సేయ్య సరీరం సివథికాయ ఛడ్డితం – అట్ఠికాని సేతాని సఙ్ఖవణ్ణపటిభాగాని [సఙ్ఖవణ్ణూపనిభాని (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] …పే॰… అట్ఠికాని పుఞ్జకితాని తేరోవస్సికాని…పే॰… అట్ఠికాని పూతీని చుణ్ణకజాతాని. సో ఇమమేవ కాయం ఉపసంహరతి – ‘అయమ్పి ఖో కాయో ఏవంధమ్మో ఏవంభావీ ఏవంఅనతీతో’తి. తస్స ఏవం అప్పమత్తస్స…పే॰… ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయగతాసతిం భావేతి.

౧౫౬. “పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి…పే॰… పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇమమేవ కాయం వివేకజేన పీతిసుఖేన అభిసన్దేతి పరిసన్దేతి పరిపూరేతి పరిప్ఫరతి, నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స వివేకజేన పీతిసుఖేన అప్ఫుటం హోతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, దక్ఖో న్హాపకో [నహాపకో (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] వా న్హాపకన్తేవాసీ వా కంసథాలే న్హానీయచుణ్ణాని [నహానీయచుణ్ణాని (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] ఆకిరిత్వా ఉదకేన పరిప్ఫోసకం పరిప్ఫోసకం సన్నేయ్య, సాయం న్హానీయపిణ్డి [సాస్స నహానీయపిణ్డీ (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] స్నేహానుగతా స్నేహపరేతా సన్తరబాహిరా ఫుటా స్నేహేన న చ పగ్ఘరిణీ; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమమేవ కాయం వివేకజేన పీతిసుఖేన అభిసన్దేతి పరిసన్దేతి పరిపూరేతి పరిప్ఫరతి; నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స వివేకజేన పీతిసుఖేన అప్ఫుటం హోతి. తస్స ఏవం అప్పమత్తస్స…పే॰… ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయగతాసతిం భావేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వితక్కవిచారానం వూపసమా…పే॰… దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇమమేవ కాయం సమాధిజేన పీతిసుఖేన అభిసన్దేతి పరిసన్దేతి పరిపూరేతి పరిప్ఫరతి; నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స సమాధిజేన పీతిసుఖేన అప్ఫుటం హోతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉదకరహదో గమ్భీరో ఉబ్భిదోదకో [ఉబ్భితోదకో (స్యా॰ కం॰ క॰)]. తస్స నేవస్స పురత్థిమాయ దిసాయ ఉదకస్స ఆయముఖం న పచ్ఛిమాయ దిసాయ ఉదకస్స ఆయముఖం న ఉత్తరాయ దిసాయ ఉదకస్స ఆయముఖం న దక్ఖిణాయ దిసాయ ఉదకస్స ఆయముఖం; దేవో చ న కాలేన కాలం సమ్మా ధారం అనుప్పవేచ్ఛేయ్య; అథ ఖో తమ్హావ ఉదకరహదా సీతా వారిధారా ఉబ్భిజ్జిత్వా తమేవ ఉదకరహదం సీతేన వారినా అభిసన్దేయ్య పరిసన్దేయ్య పరిపూరేయ్య పరిప్ఫరేయ్య, నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో ఉదకరహదస్స సీతేన వారినా అప్ఫుటం అస్స; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమమేవ కాయం సమాధిజేన పీతిసుఖేన అభిసన్దేతి పరిసన్దేతి పరిపూరేతి పరిప్ఫరతి,

నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స సమాధిజేన పీతిసుఖేన అప్ఫుటం హోతి. తస్స ఏవం అప్పమత్తస్స...పే.... ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయగతాసతిం భావేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పీతియా చ విరాగా...పే.... తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇమమేవ కాయం నిప్పీతికేన సుఖేన అభిసన్దేతి పరిసన్దేతి పరిపూరేతి పరిప్ఫరతి, నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స నిప్పీతికేన సుఖేన అప్ఫుటం హోతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉప్పలినియం వా పదుమినియం వా పుణ్డరీకినియం వా అప్పేకచ్చాని ఉప్పలాని వా పదుమాని వా పుణ్డరీకాని వా ఉదకే జాతాని ఉదకే సంవడ్ఢాని ఉదకానుగ్గతాని అన్తోనిముగ్గపోసీని , తాని యావ చగ్గా యావ చ మూలా సీతేన వారినా అభిసన్నాని పరిసన్నాని [అభిసన్దాని పరిసన్దాని (క.)] పరిపూరాని పరిప్ఫుటాని, నాస్స [న నేసం (?)] కిఞ్చి సబ్బావతం ఉప్పలానం వా పదుమానం వా పుణ్డరీకానం వా సీతేన వారినా అప్ఫుటం అస్స; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమమేవ కాయం నిప్పీతికేన సుఖేన అభిసన్దేతి పరిసన్దేతి పరిపూరేతి పరిప్ఫరతి, నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స నిప్పీతికేన సుఖేన అప్ఫుటం హోతి. తస్స ఏవం అప్పమత్తస్స...పే.... ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయగతాసతిం భావేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సుఖస్స చ పహానా...పే.... చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇమమేవ కాయం పరిసుద్ధేన చేతసా పరియోదాతేన ఫరిత్వా నిసిన్నో హోతి; నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స పరిసుద్ధేన చేతసా పరియోదాతేన అప్ఫుటం హోతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే , పురిసో ఓదాతేన వత్థేన ససీసం పారుపిత్వా నిసిన్నో అస్స, నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స ఓదాతేన వత్థేన అప్ఫుటం అస్స; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమమేవ కాయం పరిసుద్ధేన చేతసా పరియోదాతేన ఫరిత్వా నిసిన్నో హోతి, నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స పరిసుద్ధేన చేతసా పరియోదాతేన అప్ఫుటం హోతి. తస్స ఏవం అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో యే గేహసితా సరసఙ్కప్పా తే పహీయన్తి. తేసం పహానా అజ్ఝత్తమేవ చిత్తం సన్తిట్ఠతి, సన్నిసీదతి ఏకోది హోతి సమాధియతి. ఏవమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయగతాసతిం భావేతి.

౧౫౬. “యస్స కస్సచి, భిక్ఖవే, కాయగతాసతి భావితా బహులీకతా, అన్తోగధావాస్స [అన్తోగధా తస్స (సీ. పీ.)] కుసలా ధమ్మా యే కేచి విజ్జాభాగియా. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి మహాసముద్దో చేతసా ఫుటో, అన్తోగధావాస్స కున్నదియో యా కాచి సముద్దఙ్గమా; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి కాయగతాసతి భావితా బహులీకతా, అన్తోగధావాస్స కుసలా ధమ్మా యే కేచి విజ్జాభాగియా.

“యస్స కస్సచి, భిక్ఖవే, కాయగతాసతి అభావితా అబహులీకతా, లభతి తస్స మారో ఓతారం, లభతి తస్స మారో ఆరమ్మణం [ఆరమణం (?)]. సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, పురిసో గరుకం సిలాగుళం అల్లమత్తికాపుఞ్జే పక్ఖిపేయ్య. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను తం గరుకం సిలాగుళం అల్లమత్తికాపుఞ్జే లభేథ ఓతార”న్తి? “ఏవం, భన్తే”. “ఏవమేవ ఖో , భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి కాయగతాసతి అభావితా అబహులీకతా, లభతి తస్స మారో ఓతారం, లభతి తస్స మారో ఆరమ్మణం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, సుక్ఖం కట్ఠం కోళాపం [కోళాపం ఆరకా ఉదకా థలే నిక్ఖిత్తం (క.)]; అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య ఉత్తరారణిం ఆదాయ – ‘అగ్గిం అభినిబ్బత్తేస్సామి, తేజో పాతుకరిస్సామీ’తి. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను సో పురిసో అముం సుక్ఖం కట్ఠం కోళాపం ఉత్తరారణిం ఆదాయ అభిమన్థేన్తో [అభిమన్థేన్తో (స్యా. కం. పీ. క.)] అగ్గిం అభినిబ్బత్తేయ్య, తేజో పాతుకరేయ్యా”తి? “ఏవం , భన్తే”. “ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి కాయగతాసతి అభావితా అబహులీకతా, లభతి

తస్స మారో ఓతారం, లభతి తస్స మారో ఆరమ్మణం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉదకమణికో రిత్తో తుచ్ఛో ఆధారే ఠపితో; అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య ఉదకభారం ఆదాయ. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను సో పురిసో లభేథ ఉదకస్స నిక్ఖేపన"న్తి? "ఏవం, భన్తే". "ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి కాయగతాసతి అభావితా అబహులీకతా, లభతి తస్స మారో ఓతారం, లభతి తస్స మారో ఆరమ్మణం".

౧౩౭. "యస్స కస్సచి, భిక్ఖవే, కాయగతాసతి భావితా బహులీకతా, న తస్స లభతి మారో ఓతారం, న తస్స లభతి మారో ఆరమ్మణం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో లహుకం సుత్తగుళం సబ్బసారమయే అగ్గళఫలకే పక్ఖిపేయ్య. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను సో పురిసో తం లహుకం సుత్తగుళం సబ్బసారమయే అగ్గళఫలకే లభేథ ఓతార"న్తి? "నో హేతం, భన్తే". "ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి కాయగతాసతి భావితా బహులీకతా, న తస్స లభతి మారో ఓతారం, న తస్స లభతి మారో ఆరమ్మణం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, అల్లం కట్ఠం సస్నేహం [సస్నేహం ఆరకా ఉదకా థలే నిక్ఖిత్తం (క.)]; అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య ఉత్తరారణిం ఆదాయ – 'అగ్గిం అభినిబ్బత్తేస్సామి, తేజో పాతుకరిస్సామీ'తి. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను సో పురిసో అముం అల్లం కట్ఠం సస్నేహం ఉత్తరారణిం ఆదాయ అభిమన్థేన్తో అగ్గిం అభినిబ్బత్తేయ్య, తేజో పాతుకరేయ్యా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే , యస్స కస్సచి కాయగతాసతి భావితా బహులీకతా, న తస్స లభతి మారో ఓతారం, న తస్స లభతి మారో ఆరమ్మణం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉదకమణికో పూరో ఉదకస్స సమతిత్తికో కాకపేయ్యో ఆధారే ఠపితో; అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య ఉదకభారం ఆదాయ. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను సో పురిసో లభేథ ఉదకస్స నిక్ఖేపన"న్తి? "నో హేతం, భన్తే". "ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి కాయగతాసతి భావితా బహులీకతా, న తస్స లభతి మారో ఓతారం, న తస్స లభతి మారో ఆరమ్మణం".

౧౩౮. "యస్స కస్సచి, భిక్ఖవే, కాయగతాసతి భావితా బహులీకతా, సో యస్స యస్స అభిఞ్ఞాసచ్ఛికరణీయస్స ధమ్మస్స చిత్తం అభినిన్నామేతి అభిఞ్ఞాసచ్ఛికిరియాయ, త తత్రే సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతిఆయతనే. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉదకమణికో పూరో ఉదకస్స సమతిత్తికో కాకపేయ్యో ఆధారే ఠపితో. తమేనం బలవా పురిసో యతో యతో ఆవిఞ్ఛేయ్య, ఆగచ్ఛేయ్య ఉదక"న్తి? "ఏవం, భన్తే". "ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి కాయగతాసతి భావితా బహులీకతా సో, యస్స యస్స అభిఞ్ఞాసచ్ఛికరణీయస్స ధమ్మస్స చిత్తం అభినిన్నామేతి అభిఞ్ఞాసచ్ఛికిరియాయ, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతిఆయతనే. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, సమే భూమిభాగే చతురస్సా పోక్ఖరణీ [పోక్ఖరిణీ (సీ.)] అస్స ఆళిబన్ధా పూరా ఉదకస్స సమతిత్తికా కాకపేయ్యా. తమేనం బలవా పురిసో యతో యతో ఆళిం ముఞ్చేయ్య ఆగచ్ఛేయ్య ఉదక"న్తి? "ఏవం , భన్తే". "ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి కాయగతాసతి భావితా బహులీకతా, సో యస్స యస్స అభిఞ్ఞాసచ్ఛికరణీయస్స ధమ్మస్స చిత్తం అభినిన్నామేతి అభిఞ్ఞాసచ్ఛికిరియాయ, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతిఆయతనే. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, సుభూమియం చతుమహాపథే ఆజఞ్ఞరథో యుత్తో అస్స ఠితో ఓధస్తపతోదో [ఓభస్తపతోదో (క.), ఉభన్తరపటోదో (స్యా. కం.) అవ + ధంసు + త = ఓధస్త-ఇతిపదవిభాగో]; తమేనం దక్ఖో యోగ్గాచరియో అస్సదమ్మసారథి అభిరుహిత్వా వామేన హత్థేన రస్మియో గహేత్వా దక్ఖిణేన హత్థేన పతోదం గహేత్వా యేనిచ్ఛకం యదిచ్ఛకం సారేయ్యాపి పచ్చాసారేయ్యాపి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి కాయగతాసతి భావితా బహులీకతా, సో యస్స యస్స అభిఞ్ఞాసచ్ఛికరణీయస్స ధమ్మస్స చిత్తం అభినిన్నామేతి అభిఞ్ఞాసచ్ఛికిరియాయ , తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతిఆయతనే".

౧౫౯. "కాయగతాయ, భిక్ఖవే, సతియా ఆసేవితాయ భావితాయ బహులీకతాయ యానీకతాయ వత్థుకతాయ అనుట్ఠితాయ పరిచితాయ సుసమారద్ధాయ దసానిసంసా పాటికఙ్ఖా. అరతిరతిసహో హోతి, న చ తం అరతి సహతి, ఉప్పన్నం అరతిం అభిభుయ్య విహరతి.

"భయభేరవసహో హోతి, న చ తం భయభేరవం సహతి, ఉప్పన్నం భయభేరవం అభిభుయ్య విహరతి.

"ఖమో హోతి సీతస్స ఉణ్హస్స జిఘచ్ఛాయ పిపాసాయ డంసమకసవాతాతపసరీసపసమ్ఫస్సానం దురుత్తానం దురాగతానం వచనపథానం, ఉప్పన్నానం సారీరికానం వేదనానం దుక్ఖానం తిబ్బానం ఖరానం కటుకానం అసాతానం అమనాపానం పాణహరానం అధివాసకజాతికో హోతి.

"చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ.

"సో అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చానుభోతి. ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోతి, బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోతి, ఆవిభావం...పే.... యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేతి.

"దిబ్బాయ సోతధాతుయా విసుద్ధాయ అతిక్కన్తమానుసికాయ ఉభో సద్దే సుణాతి దిబ్బే చ మానుసే చ, యే దూరే సన్తికే చ...పే....

"పరసత్తానం పరపుగ్గలానం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి. సరాగం వా చిత్తం 'సరాగం చిత్త'న్తి పజానాతి, వీతరాగం వా చిత్తం...పే.... సదోసం వా చిత్తం... వీతదోసం వా చిత్తం... సమోహం వా చిత్తం... వీతమోహం వా చిత్తం... సంఖిత్తం వా చిత్తం... విక్ఖిత్తం వా చిత్తం... మహగ్గతం వా చిత్తం... అమహగ్గతం వా చిత్తం... సఉత్తరం వా చిత్తం... అనుత్తరం వా చిత్తం... సమాహితం వా చిత్తం... అసమాహితం వా చిత్తం... విముత్తం వా చిత్తం... అవిముత్తం వా చిత్తం 'అవిముత్తం చిత్త'న్తి పజానాతి.

"సో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో...పే.... ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి.

"దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి.

"ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

"కాయగతాయ, భిక్ఖవే, సతియా ఆసేవితాయ భావితాయ బహులీకతాయ యానీకతాయ వత్థుకతాయ అనుట్ఠితాయ పరిచితాయ సుసమారద్ధాయ ఇమే దసానిసంసా పాటికఙ్ఖా"తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

కాయగతాసతిసుత్తం నిట్ఠితం నవమం.

౧౦. సఙ్ఖారుపపత్తిసుత్తం

౧౬౦. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – “సఙ్ఖారుపపత్తిం [సఙ్ఖారూపపత్తిం (స్యా. కం.), సఙ్ఖారుప్పత్తిం (సీ. పీ.)] వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి, తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

౧౬౧. “ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధాయ సమన్నాగతో హోతి, సీలేన సమన్నాగతో హోతి, సుతేన సమన్నాగతో హోతి, చాగేన సమన్నాగతో హోతి, పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా ఖత్తియమహాసాలానం [ఖత్తియమహాసాలానం వా (స్యా. కం. పీ.)] సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి. సో తం చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి . తస్స తే సఙ్ఖారా చ విహారా [విహారో (సీ. పీ.)] చ ఏవం భావితా ఏవం బహులీకతా తత్రుపపత్తియా [తత్రూపపత్తియా (స్యా. కం.), తత్రుప్పత్తియా (సీ. పీ.)] సంవత్తన్తి. అయం, భిక్ఖవే, మగ్గో అయం పటిపదా తత్రుపపత్తియా సంవత్తతి.

౧౬౨. “పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధాయ సమన్నాగతో హోతి, సీలేన సమన్నాగతో హోతి, సుతేన సమన్నాగతో హోతి, చాగేన సమన్నాగతో హోతి, పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా బ్రాహ్మణమహాసాలానం…పే.… గహపతిమహాసాలానం [బ్రాహ్మణమహాసాలానం వా గహపతిమహాసాలానం వా (స్యా. కం. పీ.)] సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి. సో తం చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి. తస్స తే సఙ్ఖారా చ విహారా చ ఏవం భావితా ఏవం బహులీకతా తత్రుపపత్తియా సంవత్తన్తి. అయం, భిక్ఖవే, మగ్గో అయం పటిపదా తత్రుపపత్తియా సంవత్తతి.

౧౬౩. “పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధాయ సమన్నాగతో హోతి, సీలేన సమన్నాగతో హోతి, సుతేన సమన్నాగతో హోతి, చాగేన సమన్నాగతో హోతి, పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో హోతి. తస్స సుతం హోతి – ‘చాతుమహారాజికా [చాతుమ్మహారాజికా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా’తి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా చాతుమహారాజికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి . సో తం చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి. తస్స తే సఙ్ఖారా చ విహారా చ ఏవం భావితా ఏవం బహులీకతా తత్రుపపత్తియా సంవత్తన్తి. అయం, భిక్ఖవే, మగ్గో అయం పటిపదా తత్రుపపత్తియా సంవత్తతి.

౧౬౪. “పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధాయ సమన్నాగతో హోతి, సీలేన సమన్నాగతో హోతి, సుతేన సమన్నాగతో హోతి, చాగేన సమన్నాగతో హోతి, పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో హోతి. తస్స సుతం హోతి – తావతింసా దేవా…పే.… యామా దేవా… తుసితా దేవా… నిమ్మానరతీ దేవా… పరనిమ్మితవసవత్తీ దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులాతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా పరనిమ్మితవసవత్తీనం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి . సో తం

చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి. తస్స తే సఙ్ఖారా చ విహారా చ ఏవం భావితా ఏవం బహులీకతా తత్రుపపత్తియా సంవత్తన్తి. అయం, భిక్ఖవే, మగ్గో అయం పటిపదా తత్రుపపత్తియా సంవత్తతి.

౧౬౫. "పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధాయ సమన్నాగతో హోతి, సీలేన సమన్నాగతో హోతి, సుతేన సమన్నాగతో హోతి, చాగేన సమన్నాగతో హోతి, పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో హోతి. తస్స సుతం హోతి – 'సహస్సో బ్రహ్మా దీఘాయుకో వణ్ణవా సుఖబహులో'తి. సహస్సో, భిక్ఖవే, బ్రహ్మా సహస్సిలోకధాతుం [సహస్సిం లోకధాతుం (సీ.)] ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా [అధిముఞ్చిత్వా (క.)] విహరతి. యేపి తత్థ సత్తా ఉపపన్నా తేపి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, చక్ఖుమా పురిసో ఏకం ఆమణ్డం హత్థే కరిత్వా పచ్చవేక్ఖేయ్య; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, సహస్సో బ్రహ్మా సహస్సిలోకధాతుం ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. యేపి తత్థ సత్తా ఉపపన్నా తేపి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. తస్స ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా సహస్సస్స బ్రహ్మునో సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య'న్తి. సో తం చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి. తస్స తే సఙ్ఖారా చ విహారా చ ఏవం భావితా ఏవం బహులీకతా తత్రుపపత్తియా సంవత్తన్తి. అయం, భిక్ఖవే, మగ్గో అయం పటిపదా తత్రుపపత్తియా సంవత్తతి.

౧౬౬. "పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధాయ సమన్నాగతో హోతి, సీలేన సమన్నాగతో హోతి, సుతేన... చాగేన... పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో హోతి. తస్స సుతం హోతి – ద్విసహస్సో బ్రహ్మా...పే.... తిసహస్సో బ్రహ్మా... చతుసహస్సో బ్రహ్మా... పఞ్చసహస్సో బ్రహ్మా దీఘాయుకో వణ్ణవా సుఖబహులోతి. పఞ్చసహస్సో, భిక్ఖవే, బ్రహ్మా పఞ్చసహస్సిలోకధాతుం ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. యేపి తత్థ సత్తా ఉపపన్నా తేపి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, చక్ఖుమా పురిసో పఞ్చ ఆమణ్డాని హత్థే కరిత్వా పచ్చవేక్ఖేయ్య; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చసహస్సో బ్రహ్మా పఞ్చసహస్సిలోకధాతుం ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. యేపి తత్థ సత్తా ఉపపన్నా తేపి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. తస్స ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా పఞ్చసహస్సస్స బ్రహ్మునో సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య'న్తి. సో తం చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి. తస్స తే సఙ్ఖారా చ విహారా చ ఏవం భావితా ఏవం బహులీకతా తత్రుపపత్తియా సంవత్తన్తి. అయం, భిక్ఖవే, మగ్గో అయం పటిపదా తత్రుపపత్తియా సంవత్తతి.

౧౬౭. "పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధాయ సమన్నాగతో హోతి, సీలేన సమన్నాగతో హోతి, సుతేన... చాగేన... పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో హోతి. తస్స సుతం హోతి – 'దససహస్సో బ్రహ్మా దీఘాయుకో వణ్ణవా సుఖబహులో'తి. దససహస్సో, భిక్ఖవే, బ్రహ్మా దససహస్సిలోకధాతుం ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. యేపి తత్థ సత్తా ఉపపన్నా తేపి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మణి వేళురియో సుభో జాతిమా అట్ఠంసో సుపరికమ్మకతో పణ్డుకమ్బలే నిక్ఖిత్తో భాసతే చ తపతే చ [భాసతి చ తపతి చ (సీ. స్యా. కం. పీ.)] విరోచతి చ; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, దససహస్సో బ్రహ్మా దససహస్సిలోకధాతుం ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. యేపి తత్థ సత్తా ఉపపన్నా తేపి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. తస్స ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా దససహస్సస్స బ్రహ్మునో సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య'న్తి. సో తం చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి. తస్స తే సఙ్ఖారా చ విహారా చ ఏవం భావితా ఏవం బహులీకతా తత్రుపపత్తియా సంవత్తన్తి. అయం, భిక్ఖవే, మగ్గో అయం పటిపదా తత్రుపపత్తియా సంవత్తతి.

౧౬౮. “పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధాయ సమన్నాగతో హోతి, సీలేన... సుతేన... చాగేన... పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో హోతి. తస్స సుతం హోతి – ‘సతసహస్సో బ్రహ్మా దీఘాయుకో వణ్ణవా సుఖబహులో’తి. సతసహస్సో, భిక్ఖవే, బ్రహ్మా సతసహస్సిలోకధాతుం ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. యేపి తత్థ సత్తా ఉపపన్నా తేపి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, నిక్ఖం జమ్బోనదం [నేక్ఖం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] దక్ఖకమ్మారపుత్తఉక్కాముఖసుకుసలసమ్పహట్ఠం పణ్డుకమ్బలే నిక్ఖిత్తం భాసతే చ తపతే చ విరోచతి చ; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, సతసహస్సో బ్రహ్మా సతసహస్సిలోకధాతుం ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. యేపి తత్థ సత్తా ఉపపన్నా తేపి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా సతసహస్సస్స బ్రహ్మునో సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి . సో తం చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి. తస్స తే సఙ్ఖారా చ విహారా చ ఏవం భావితా ఏవం బహులీకతా తత్రుపపత్తియా సంవత్తన్తి. అయం, భిక్ఖవే, మగ్గో అయం పటిపదా తత్రుపపత్తియా సంవత్తతి.

౧౬౯. “పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధాయ సమన్నాగతో హోతి, సీలేన... సుతేన... చాగేన... పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో హోతి. తస్స సుతం హోతి – ఆభా దేవా...పే.... పరిత్తాభా దేవా... అప్పమాణాభా దేవా... ఆభస్సరా దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులాతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా ఆభస్సరానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి. సో తం చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి. తస్స తే సఙ్ఖారా చ విహారా చ ఏవం భావితా ఏవం బహులీకతా తత్రుపపత్తియా సంవత్తన్తి. అయం, భిక్ఖవే, మగ్గో అయం పటిపదా తత్రుపపత్తియా సంవత్తతి.

౧౭౦. “పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధాయ సమన్నాగతో హోతి, సీలేన ... సుతేన... చాగేన... పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో హోతి. తస్స సుతం హోతి – పరిత్తసుభా దేవా...పే.... అప్పమాణసుభా దేవా... సుభకిణ్హా దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులాతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా సుభకిణ్హానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి. సో తం చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి. తస్స తే సఙ్ఖారా చ విహారా చ ఏవం భావితా ఏవం బహులీకతా తత్రుపపత్తియా సంవత్తన్తి. అయం, భిక్ఖవే, మగ్గో అయం పటిపదా తత్రుపపత్తియా సంవత్తతి.

౧౭౧. “పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధాయ సమన్నాగతో హోతి, సీలేన... సుతేన... చాగేన... పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో హోతి. తస్స సుతం హోతి – వేహప్ఫలా దేవా...పే.... అవిహా దేవా... అతప్పా దేవా... సుదస్సా దేవా... సుదస్సీ దేవా... అకనిట్ఠా దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులాతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా అకనిట్ఠానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి. సో తం చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి. తస్స తే సఙ్ఖారా చ విహారా చ ఏవం భావితా ఏవం బహులీకతా తత్రుపపత్తియా సంవత్తన్తి. అయం, భిక్ఖవే, మగ్గో అయం పటిపదా తత్రుపపత్తియా సంవత్తతి.

౧౭౨. “పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధాయ సమన్నాగతో హోతి, సీలేన... సుతేన... చాగేన... పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో హోతి. తస్స సుతం హోతి – ‘ఆకాసానఞ్చాయతనూపగా దేవా దీఘాయుకా చిరట్ఠితికా సుఖబహులా’తి . తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా ఆకాసానఞ్చాయతనూపగానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి.

సో తం చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి. తస్స తే సఙ్ఖారా చ విహారా చ ఏవం భావితా ఏవం బహులీకతా తత్రుపపత్తియా సంవత్తన్తి. అయం, భిక్ఖవే, మగ్గో అయం పటిపదా తత్రుపపత్తియా సంవత్తతి.

౧౭౩. "పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధాయ సమన్నాగతో హోతి, సీలేన... సుతేన... చాగేన... పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో హోతి. తస్స సుతం హోతి – 'విఞ్ఞాణఞ్చాయతనూపగా దేవా దీఘాయుకా చిరట్ఠితికా సుఖబహులా'తి. తస్స ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా విఞ్ఞాణఞ్చాయతనూపగానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య'న్తి. సో తం చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి. తస్స తే సఙ్ఖారా చ విహారా చ ఏవం భావితా ఏవం బహులీకతా తత్రుపపత్తియా సంవత్తన్తి. అయం, భిక్ఖవే, మగ్గో అయం పటిపదా తత్రుపపత్తియా సంవత్తతి.

౧౭౪. "పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధాయ సమన్నాగతో హోతి, సీలేన... సుతేన... చాగేన... పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో హోతి. తస్స సుతం హోతి – ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనూపగా దేవా...పే.... నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనూపగా దేవా దీఘాయుకా చిరట్ఠితికా సుఖబహులాతి. తస్స ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనూపగానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య'న్తి. సో తం చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి. తస్స తే సఙ్ఖారా చ విహారా చ ఏవం భావితా ఏవం బహులీకతా తత్రుపపత్తియా సంవత్తన్తి. అయం, భిక్ఖవే, మగ్గో అయం పటిపదా తత్రుపపత్తియా సంవత్తతి.

౧౭౫. "పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధాయ సమన్నాగతో హోతి, సీలేన... సుతేన... చాగేన... పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో హోతి. తస్స ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్య'న్తి. సో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న కత్థచి ఉపపజ్జతీ"తి [న కత్థచి ఉపపజ్జతి, న కుహిఞ్చి ఉపపజ్జతీతి (సీ. పీ.), న కత్థచి ఉపపజ్జతి, న కుహిఞ్చి ఉపసమ్పజ్జ విహరతీతి. (క.)].

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

సఙ్ఖారుపపత్తిసుత్తం నిట్ఠితం దసమం.

అనుపదవగ్గో నిట్ఠితో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

అనుపాద-సోధన-పోరిసధమ్మో, సేవితబ్బ-బహుధాతు-విభత్తి;

బుద్ధస్స కిత్తినామ-చత్తారీసేన, ఆనాపానో కాయగతో ఉపపత్తి [ఇతో పరం స్యా. కం. క. పోత్థకేసు ఏవమ్పి దిస్సతి –-§చన్దకే విమలే పరిసుద్ధే, పుణ్ణసమ్మోదినిరోధఅత్తనో;§దన్తా బహుజనసేవితం ధమ్మవరం, యం అనుపదం వగ్గవరం దుతియాతి].

౩. సుఞ్ఞతవగ్గో

౧. చూళసుఞ్ఞతసుత్తం

౧౭౬. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి పుబ్బారామే మిగారమాతుపాసాదే. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘‘ఏకమిదం, భన్తే, సమయం భగవా సక్కేసు విహరతి నగరకం నామ సక్యానం నిగమో. తత్థ మే, భన్తే, భగవతో సమ్ముఖా సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘సుఞ్ఞతావిహారేనాహం, ఆనన్ద, ఏతరహి బహులం విహరామీ’తి. కచ్చి మేతం, భన్తే, సుస్సుతం సుగ్గహితం సుమనసికతం సూపధారిత’’న్తి? ‘‘తగ్ఘ తే ఏతం, ఆనన్ద, సుస్సుతం సుగ్గహితం సుమనసికతం సూపధారితం. పుబ్బేపాహం [పుబ్బేచాహం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)], ఆనన్ద, ఏతరహిపి [ఏతరహి చ (సబ్బత్థ)] సుఞ్ఞతావిహారేన బహులం విహరామి. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, అయం మిగారమాతుపాసాదో సుఞ్ఞో హత్థిగవస్సవళవేన, సుఞ్ఞో జాతరూపరజతేన, సుఞ్ఞో ఇత్థిపురిససన్నిపాతేన అత్థి చేవిదం అసుఞ్ఞతం యదిదం – భిక్ఖుసఙ్ఘం పటిచ్చ ఏకత్తం; ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు అమనసికరిత్వా గామసఞ్ఞం, అమనసికరిత్వా మనుస్ససఞ్ఞం, అరఞ్ఞసఞ్ఞం పటిచ్చ మనసి కరోతి ఏకత్తం . తస్స అరఞ్ఞసఞ్ఞాయ చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి అధిముచ్చతి. సో ఏవం పజానాతి – ‘యే అస్సు దరథా గామసఞ్ఞం పటిచ్చ తేధ న సన్తి, యే అస్సు దరథా మనుస్ససఞ్ఞం పటిచ్చ తేధ న సన్తి, అత్థి చేవాయం దరథమత్తా యదిదం – అరఞ్ఞసఞ్ఞం పటిచ్చ ఏకత్త’న్తి. సో ‘సుఞ్ఞమిదం సఞ్ఞాగతం గామసఞ్ఞాయా’తి పజానాతి, ‘సుఞ్ఞమిదం సఞ్ఞాగతం మనుస్ససఞ్ఞాయా’తి పజానాతి, ‘అత్థి చేవిదం అసుఞ్ఞతం యదిదం – అరఞ్ఞసఞ్ఞం పటిచ్చ ఏకత్త’న్తి. ఇతి యఞ్హి ఖో తత్థ న హోతి తేన తం సుఞ్ఞం సమనుపస్సతి, యం పన తత్థ అవసిట్ఠం హోతి తం ‘సన్తమిదం అత్థీ’’’తి పజానాతి. ఏవమ్పిస్స ఏసా, ఆనన్ద, యథాభుచ్చా అవిపల్లత్థా పరిసుద్ధా సుఞ్ఞతావక్కన్తి భవతి.

౧౭౭. ‘‘పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖు అమనసికరిత్వా మనుస్ససఞ్ఞం, అమనసికరిత్వా అరఞ్ఞసఞ్ఞం, పథవీసఞ్ఞం పటిచ్చ మనసి కరోతి ఏకత్తం. తస్స పథవీసఞ్ఞాయ చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి అధిముచ్చతి. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, ఆసభచమ్మం సఙ్కుసతేన సువిహతం విగతవలికం; ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు యం ఇమిస్సా పథవియా ఉక్కూలవిక్కూలం నదీవిదుగ్గం ఖాణుకణ్టకట్ఠానం పబ్బతవిసమం తం సబ్బం [సబ్బం (క॰)] అమనసికరిత్వా పథవీసఞ్ఞం పటిచ్చ మనసి కరోతి ఏకత్తం. తస్స పథవీసఞ్ఞాయ చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి అధిముచ్చతి. సో ఏవం పజానాతి – ‘యే అస్సు దరథా మనుస్ససఞ్ఞం పటిచ్చ తేధ న సన్తి, యే అస్సు దరథా అరఞ్ఞసఞ్ఞం పటిచ్చ తేధ న సన్తి, అత్థి చేవాయం దరథమత్తా యదిదం – పథవీసఞ్ఞం పటిచ్చ ఏకత్త’న్తి. సో ‘సుఞ్ఞమిదం సఞ్ఞాగతం మనుస్ససఞ్ఞాయా’తి పజానాతి, ‘సుఞ్ఞమిదం సఞ్ఞాగతం అరఞ్ఞసఞ్ఞాయా’తి పజానాతి, ‘అత్థి చేవిదం అసుఞ్ఞతం యదిదం – పథవీసఞ్ఞం పటిచ్చ ఏకత్త’న్తి. ఇతి యఞ్హి ఖో తత్థ న హోతి తేన తం సుఞ్ఞం సమనుపస్సతి, యం పన తత్థ అవసిట్ఠం హోతి తం ‘సన్తమిదం అత్థీ’తి పజానాతి. ఏవమ్పిస్స ఏసా, ఆనన్ద, యథాభుచ్చా అవిపల్లత్థా పరిసుద్ధా సుఞ్ఞతావక్కన్తి భవతి.

౧౭౮. ‘‘పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖు అమనసికరిత్వా అరఞ్ఞసఞ్ఞం, అమనసికరిత్వా పథవీసఞ్ఞం, ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ మనసి కరోతి ఏకత్తం. తస్స ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞాయ చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి

సన్తిట్ఠతి అధిముచ్చతి. సో ఏవం పజానాతి – ‘యే అస్సు దరథా అరఞ్ఞసఞ్ఞం పటిచ్చ తేధ న సన్తి, యే అస్సు దరథా పథవీసఞ్ఞం పటిచ్చ తేధ న సన్తి, అత్థి చేవాయం దరథమత్తా యదిదం – ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ ఏకత్త’న్తి. సో ‘సుఞ్ఞమిదం సఞ్ఞాగతం అరఞ్ఞసఞ్ఞాయా’తి పజానాతి, ‘సుఞ్ఞమిదం సఞ్ఞాగతం పథవీసఞ్ఞాయా’తి పజానాతి, ‘అత్థి చేవిదం అసుఞ్ఞతం యదిదం – ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ ఏకత్త’న్తి. ఇతి యఞ్హి ఖో తత్థ న హోతి తేన తం సుఞ్ఞం సమనుపస్సతి, యం పన తత్థ అవసిట్ఠం హోతి తం ‘సన్తమిదం అత్థీ’తి పజానాతి. ఏవమ్పిస్స ఏసా, ఆనన్ద , యథాభుచ్చా అవిపల్లత్థా పరిసుద్ధా సుఞ్ఞతావక్కన్తి భవతి.

౧౮౯. “పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖు అమనసికరిత్వా పథవీసఞ్ఞం, అమనసికరిత్వా ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞం, విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ మనసి కరోతి ఏకత్తం. తస్స విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞాయ చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి అధిముచ్చతి. సో ఏవం పజానాతి – ‘యే అస్సు దరథా పథవీసఞ్ఞం పటిచ్చ తేధ న సన్తి, యే అస్సు దరథా ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ తేధ న సన్తి, అత్థి చేవాయం దరథమత్తా యదిదం – విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ ఏకత్త’న్తి. సో ‘సుఞ్ఞమిదం సఞ్ఞాగతం పథవీసఞ్ఞాయా’తి పజానాతి, ‘సుఞ్ఞమిదం సఞ్ఞాగతం ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞాయా’తి పజానాతి, ‘అత్థి చేవిదం అసుఞ్ఞతం యదిదం – విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ ఏకత్త’న్తి. ఇతి యఞ్హి ఖో తత్థ న హోతి తేన తం సుఞ్ఞం సమనుపస్సతి, యం పన తత్థ అవసిట్ఠం హోతి తం ‘సన్తమిదం అత్థీ’తి పజానాతి. ఏవమ్పిస్స ఏసా, ఆనన్ద, యథాభుచ్చా అవిపల్లత్థా పరిసుద్ధా సుఞ్ఞతావక్కన్తి భవతి.

౧౯౦. “పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖు అమనసికరిత్వా ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞం, అమనసికరిత్వా విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞం, ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ మనసి కరోతి ఏకత్తం. తస్స ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞాయ చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి అధిముచ్చతి. సో ఏవం పజానాతి – ‘యే అస్సు దరథా ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ తేధ న సన్తి, యే అస్సు దరథా విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ తేధ న సన్తి, అత్థి చేవాయం దరథమత్తా యదిదం – ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ ఏకత్త’న్తి. సో ‘సుఞ్ఞమిదం సఞ్ఞాగతం ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞాయా’తి పజానాతి, ‘సుఞ్ఞమిదం సఞ్ఞాగతం విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞాయా’తి పజానాతి, ‘అత్థి చేవిదం అసుఞ్ఞతం యదిదం – ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ ఏకత్త’న్తి. ఇతి యఞ్హి ఖో తత్థ న హోతి తేన తం సుఞ్ఞం సమనుపస్సతి, యం పన తత్థ అవసిట్ఠం హోతి తం ‘సన్తమిదం అత్థీ’తి పజానాతి. ఏవమ్పిస్స ఏసా, ఆనన్ద, యథాభుచ్చా అవిపల్లత్థా పరిసుద్ధా సుఞ్ఞతావక్కన్తి భవతి.

౧౯౧. “పున చపరం, ఆనన్ద భిక్ఖు అమనసికరిత్వా విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞం, అమనసికరిత్వా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం, నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ మనసి కరోతి ఏకత్తం. తస్స నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసఞ్ఞాయ చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి అధిముచ్చతి. సో ఏవం పజానాతి – ‘యే అస్సు దరథా విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ తేధ న సన్తి, యే అస్సు దరథా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ తేధ న సన్తి, అత్థి చేవాయం దరథమత్తా యదిదం – నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ ఏకత్త’న్తి. సో ‘సుఞ్ఞమిదం సఞ్ఞాగతం విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞాయా’తి పజానాతి, ‘సుఞ్ఞమిదం సఞ్ఞాగతం ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞాయా’తి పజానాతి, ‘అత్థి చేవిదం అసుఞ్ఞతం యదిదం – నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ ఏకత్త’న్తి . ఇతి యఞ్హి ఖో తత్థ న హోతి తేన తం సుఞ్ఞం

సమనుపస్సతి, యం పన తత్థ అవసిట్ఠం హోతి తం ‘సన్తమిదం అత్థీ’తి పజానాతి. ఏవమ్పిస్స ఏసా, ఆనన్ద, యథాభుచ్చా అవిపల్లత్థా పరిసుద్ధా సుఞ్ఞతావక్కన్తి భవతి.

౧౮౨. “పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖు అమనసికరిత్వా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం, అమనసికరిత్వా నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం, అనిమిత్తం చేతోసమాధిం పటిచ్చ మనసి కరోతి ఏకత్తం. తస్స అనిమిత్తే చేతోసమాధిమ్హి చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి అధిముచ్చతి. సో ఏవం పజానాతి – ‘యే అస్సు దరథా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ తేధ న సన్తి, యే అస్సు దరథా నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం పటిచ్చ తేధ న సన్తి, అత్థి చేవాయం దరథమత్తా యదిదం – ఇమమేవ కాయం పటిచ్చ సళాయతనికం జీవితపచ్చయా’తి . సో ‘సుఞ్ఞమిదం సఞ్ఞాగతం ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞాయా’తి పజానాతి, ‘సుఞ్ఞమిదం సఞ్ఞాగతం నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసఞ్ఞాయా’తి పజానాతి, ‘అత్థి చేవిదం అసుఞ్ఞతం యదిదం – ఇమమేవ కాయం పటిచ్చ సళాయతనికం జీవితపచ్చయా’తి. ఇతి యఞ్హి ఖో తత్థ న హోతి తేన తం సుఞ్ఞం సమనుపస్సతి, యం పన తత్థ అవసిట్ఠం హోతి తం ‘సన్తమిదం అత్థీ’తి పజానాతి. ఏవమ్పిస్స ఏసా, ఆనన్ద, యథాభుచ్చా అవిపల్లత్థా పరిసుద్ధా సుఞ్ఞతావక్కన్తి భవతి.

౧౮౩. “పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖు అమనసికరిత్వా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం, అమనసికరిత్వా నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం, అనిమిత్తం చేతోసమాధిం పటిచ్చ మనసి కరోతి ఏకత్తం. తస్స అనిమిత్తే చేతోసమాధిమ్హి చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి అధిముచ్చతి. సో ఏవం పజానాతి – ‘అయమ్పి ఖో అనిమిత్తో చేతోసమాధి అభిసఙ్ఖతో అభిసఞ్చేతయితో’. ‘యం ఖో పన కిఞ్చి అభిసఙ్ఖతం అభిసఞ్చేతయితం తదనిచ్చం నిరోధధమ్మ’న్తి పజానాతి. తస్స ఏవం జానతో ఏవం పస్సతో కామాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, భవాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, అవిజ్జాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతి. సో ఏవం పజానాతి – ‘యే అస్సు దరథా కామాసవం పటిచ్చ తేధ న సన్తి, యే అస్సు దరథా భవాసవం పటిచ్చ తేధ న సన్తి, యే అస్సు దరథా అవిజ్జాసవం పటిచ్చ తేధ న సన్తి, అత్థి చేవాయం దరథమత్తా యదిదం – ఇమమేవ కాయం పటిచ్చ సళాయతనికం జీవితపచ్చయా’తి. సో ‘సుఞ్ఞమిదం సఞ్ఞాగతం కామాసవేనా’తి పజానాతి, ‘సుఞ్ఞమిదం సఞ్ఞాగతం భవాసవేనా’తి పజానాతి, ‘సుఞ్ఞమిదం సఞ్ఞాగతం అవిజ్జాసవేనా’తి పజానాతి, ‘అత్థి చేవిదం అసుఞ్ఞతం యదిదం – ఇమమేవ కాయం పటిచ్చ సళాయతనికం జీవితపచ్చయా’తి. ఇతి యఞ్హి ఖో తత్థ న హోతి తేన తం సుఞ్ఞం సమనుపస్సతి, యం పన తత్థ అవసిట్ఠం హోతి తం ‘సన్తమిదం అత్థీ’తి పజానాతి. ఏవమ్పిస్స ఏసా, ఆనన్ద, యథాభుచ్చా అవిపల్లత్థా పరిసుద్ధా పరమానుత్తరా సుఞ్ఞతావక్కన్తి భవతి.

౧౮౪. “యేపి హి కేచి, ఆనన్ద, అతీతమద్ధానం సమణా వా బ్రాహ్మణా వా పరిసుద్ధం పరమానుత్తరం సుఞ్ఞతం ఉపసమ్పజ్జ విహరింసు, సబ్బే తే ఇమంయేవ పరిసుద్ధం పరమానుత్తరం సుఞ్ఞతం ఉపసమ్పజ్జ విహరింసు. యేపి [యే (సీ. పీ.)] హి కేచి, ఆనన్ద, అనాగతమద్ధానం సమణా వా బ్రాహ్మణా వా పరిసుద్ధం పరమానుత్తరం సుఞ్ఞతం ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సన్తి, సబ్బే తే ఇమంయేవ పరిసుద్ధం పరమానుత్తరం సుఞ్ఞతం ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సన్తి. యేపి [యే (సీ. పీ.)] హి కేచి, ఆనన్ద, ఏతరహి సమణా వా బ్రాహ్మణా వా పరిసుద్ధం పరమానుత్తరం సుఞ్ఞతం ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తి, సబ్బే తే ఇమంయేవ పరిసుద్ధం పరమానుత్తరం సుఞ్ఞతం ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తి. తస్మాతిహ, ఆనన్ద, ‘పరిసుద్ధం పరమానుత్తరం సుఞ్ఞతం ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సామా’తి [విహరిస్సామీతి (పీ. క.)] – ఏవఞ్హి వో [తే (క.)], ఆనన్ద, సిక్ఖితబ్బ”న్తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

చూళసుఞ్ఞతసుత్తం నిట్ఠితం పఠమం.

౨. మహాసుఞ్ఞతసుత్తం

౧౮౫. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సక్కేసు విహరతి కపిలవత్థుస్మిం నిగ్రోధారామే. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ కపిలవత్థుం పిణ్డాయ పావిసి. కపిలవత్థుస్మిం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో యేన కాళఖేమకస్స సక్కస్స విహారో తేనుపసఙ్కమి దివావిహారాయ. తేన ఖో పన సమయేన కాళఖేమకస్స సక్కస్స విహారే సమ్బహులాని సేనాసనాని పఞ్ఞత్తాని హోన్తి. అద్దసా ఖో భగవా కాళఖేమకస్స సక్కస్స విహారే సమ్బహులాని సేనాసనాని పఞ్ఞత్తాని. దిస్వాన భగవతో ఏతదహోసి – "సమ్బహులాని ఖో కాళఖేమకస్స సక్కస్స విహారే సేనాసనాని పఞ్ఞత్తాని. సమ్బహులా ను ఖో ఇధ భిక్ఖూ విహరన్తీ"తి.

౧౮౬. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా ఆనన్దో సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం ఘటాయ సక్కస్స విహారే చీవరకమ్మం కరోతి. అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన ఘటాయ సక్కస్స విహారో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – "సమ్బహులాని ఖో, ఆనన్ద, కాళఖేమకస్స సక్కస్స విహారే సేనాసనాని పఞ్ఞత్తాని. సమ్బహులా ను ఖో ఏత్థ భిక్ఖూ విహరన్తీ"తి? "సమ్బహులాని, భన్తే, కాళఖేమకస్స సక్కస్స విహారే సేనాసనాని పఞ్ఞత్తాని. సమ్బహులా భిక్ఖూ ఏత్థ విహరన్తి. చీవరకారసమయో నో, భన్తే, వత్తతీ"తి.

"న ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు సోభతి సఙ్గణికారామో సఙ్గణికరతో సఙ్గణికారామతం అనుయుత్తో గణారామో గణరతో గణసమ్ముదితో. సో వతానన్ద, భిక్ఖు సఙ్గణికారామో సఙ్గణికరతో సఙ్గణికారామతం అనుయుత్తో గణారామో గణరతో గణసమ్ముదితో యం తం నేక్ఖమ్మసుఖం పవివేకసుఖం ఉపసమసుఖం సమ్బోధిసుఖం [సమ్బోధసుఖం (సీ. పీ.), సమ్బోధసుఖం చిత్తేకగ్గతాసుఖం (క.) ఉపరి అరణవిభఙ్గసుత్తే పన సమ్బోధిసుఖన్త్వేవ దిస్సతి] తస్స సుఖస్స నికామలాభీ భవిస్సతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి. యో చ ఖో సో, ఆనన్ద, భిక్ఖు ఏకో గణస్మా వూపకట్ఠో విహరతి తస్సేతం భిక్ఖునో పాటికఙ్ఖం యం తం నేక్ఖమ్మసుఖం పవివేకసుఖం ఉపసమసుఖం సమ్బోధిసుఖం తస్స సుఖస్స నికామలాభీ భవిస్సతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీతి – ఠానమేతం విజ్జతి.

"సో వతానన్ద, భిక్ఖు సఙ్గణికారామో సఙ్గణికరతో సఙ్గణికారామతం అనుయుత్తో గణారామో గణరతో గణసమ్ముదితో సామాయికం వా కన్తం చేతోవిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సతి అసామాయికం వా అకుప్పన్తి – నేతం ఠానం విజ్జతి. యో చ ఖో సో, ఆనన్ద, భిక్ఖు ఏకో గణస్మా వూపకట్ఠో విహరతి తస్సేతం భిక్ఖునో పాటికఙ్ఖం సామాయికం వా కన్తం చేతోవిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సతి అసామాయికం వా అకుప్పన్తి – ఠానమేతం విజ్జతి.

"నాహం, ఆనన్ద, ఏకం రూపమ్పి [ఏకరూపమ్పి (సీ.)] సమనుపస్సామి యత్థ రత్తస్స యథాభిరతస్స రూపస్స విపరిణామఞ్ఞథాభావా న ఉప్పజ్జేయ్యుం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా.

౧౮౭. “అయం ఖో పనానన్ద, విహారో తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధో యదిదం – సబ్బనిమిత్తానం అమనసికారా అజ్ఝత్తం సుఞ్ఞతం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం [విహరతం (క. సీ.), విహరతి (స్యా. కం. క.)]. తత్ర చే, ఆనన్ద, తథాగతం ఇమినా విహారేన విహరన్తం భవన్తి [భగవన్తం (సీ. స్యా. కం. క.)] ఉపసఙ్కమితారో భిక్ఖూ భిక్ఖునియో ఉపాసకా ఉపాసికాయో రాజానో రాజమహామత్తా తిత్థియా తిత్థియసావకా. తత్రానన్ద, తథాగతో వివేకనిన్నేనేవ చిత్తేన వివేకపోణేన వివేకపబ్భారేన వూపకట్ఠేన నేక్ఖమ్మాభిరతేన బ్యన్తీభూతేన సబ్బసో ఆసవట్ఠానీయేహి ధమ్మేహి అఞ్ఞదత్థు ఉయ్యోజనికపటిసంయుత్తంయేవ కథం కత్తా హోతి. తస్మాతిహానన్ద, భిక్ఖు చేపి ఆకఙ్ఖేయ్య – ‘అజ్ఝత్తం సుఞ్ఞతం ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్య’న్తి, తేనానన్ద, భిక్ఖునా అజ్ఝత్తమేవ చిత్తం సణ్ఠపేతబ్బం సన్నిసాదేతబ్బం ఏకోది కాతబ్బం సమాదహాతబ్బం.

౧౮౮. “కథఞ్చానన్ద, భిక్ఖు అజ్ఝత్తమేవ చిత్తం సణ్ఠపేతి సన్నిసాదేతి ఏకోదిం కరోతి [ఏకోదికరోతి (సీ. స్యా. కం. పీ.)] సమాదహతి? ఇధానన్ద, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి...పే.... పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి...పే.... దుతియం ఝానం... తతియం ఝానం... చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు అజ్ఝత్తమేవ చిత్తం సణ్ఠపేతి సన్నిసాదేతి ఏకోదిం కరోతి సమాదహతి. సో అజ్ఝత్తం సుఞ్ఞతం మనసి కరోతి. తస్స అజ్ఝత్తం సుఞ్ఞతం మనసికరోతో సుఞ్ఞతాయ చిత్తం న పక్ఖన్దతి నప్పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతి . ఏవం సన్తమేతం, ఆనన్ద, భిక్ఖు ఏవం పజానాతి – ‘అజ్ఝత్తం సుఞ్ఞతం ఖో మే మనసికరోతో అజ్ఝత్తం సుఞ్ఞతాయ చిత్తం న పక్ఖన్దతి నప్పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతీ’తి. ఇతిహ తత్థ సమ్పజానో హోతి. సో బహిద్ధా సుఞ్ఞతం మనసి కరోతి...పే.... సో అజ్ఝత్తబహిద్ధా సుఞ్ఞతం మనసి కరోతి ...పే.... సో ఆనేఞ్జం మనసి కరోతి. తస్స ఆనేఞ్జం మనసికరోతో ఆనేఞ్జాయ చిత్తం న పక్ఖన్దతి నప్పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతి. ఏవం సన్తమేతం, ఆనన్ద, భిక్ఖు ఏవం పజానాతి – ‘ఆనేఞ్జం ఖో మే మనసికరోతో ఆనేఞ్జాయ చిత్తం న పక్ఖన్దతి నప్పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతీ’తి. ఇతిహ తత్థ సమ్పజానో హోతి.

“తేనానన్ద, భిక్ఖునా తస్మింయేవ పురిమస్మిం సమాధినిమిత్తే అజ్ఝత్తమేవ చిత్తం సణ్ఠపేతబ్బం సన్నిసాదేతబ్బం ఏకోది కాతబ్బం సమాదహాతబ్బం. సో అజ్ఝత్తం సుఞ్ఞతం మనసి కరోతి. తస్స అజ్ఝత్తం సుఞ్ఞతం మనసికరోతో అజ్ఝత్తం సుఞ్ఞతాయ చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతి. ఏవం సన్తమేతం, ఆనన్ద, భిక్ఖు ఏవం పజానాతి – ‘అజ్ఝత్తం సుఞ్ఞతం ఖో మే మనసికరోతో అజ్ఝత్తం సుఞ్ఞతాయ చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతీ’తి. ఇతిహ తత్థ సమ్పజానో హోతి. సో బహిద్ధా సుఞ్ఞతం మనసి కరోతి...పే.... సో అజ్ఝత్తబహిద్ధా సుఞ్ఞతం మనసి కరోతి...పే.... సో ఆనేఞ్జం మనసి కరోతి. తస్స ఆనేఞ్జం మనసికరోతో ఆనేఞ్జాయ చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతి. ఏవం సన్తమేతం, ఆనన్ద, భిక్ఖు ఏవం పజానాతి – ‘ఆనేఞ్జం ఖో మే మనసికరోతో ఆనేఞ్జాయ చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతీ’తి. ఇతిహ తత్థ సమ్పజానో హోతి.

౧౮౯. “తస్స చే, ఆనన్ద, భిక్ఖునో ఇమినా విహారేన విహరతో చఙ్కమాయ చిత్తం నమతి, సో చఙ్కమతి – ‘ఏవం మం చఙ్కమన్తం నాభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవిస్సన్తీ’తి . ఇతిహ తత్థ సమ్పజానో హోతి. తస్స చే, ఆనన్ద, భిక్ఖునో ఇమినా విహారేన విహరతో ఠానాయ చిత్తం నమతి, సో తిట్ఠతి – ‘ఏవం మం ఠితం నాభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవిస్సన్తీ’తి. ఇతిహ తత్థ సమ్పజానో హోతి. తస్స చే, ఆనన్ద, భిక్ఖునో ఇమినా విహారేన విహరతో నిసజ్జాయ చిత్తం నమతి, సో నిసీదతి – ‘ఏవం మం నిసిన్నం నాభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా

అన్వాస్సవిస్సన్తీ'తి. ఇతిహ తత్థ సమ్పజానో హోతి. తస్స చే, ఆనన్ద, భిక్ఖునో ఇమినా విహారేన విహరతో సయనాయ చిత్తం నమతి , సో సయతి – 'ఏవం మం సయన్తం నాభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవిస్సన్తీ'తి. ఇతిహ తత్థ సమ్పజానో హోతి.

"తస్స చే, ఆనన్ద, భిక్ఖునో ఇమినా విహారేన విహరతో కథాయ [భస్సాయ (సీ.), భాసాయ (స్యా. కం. పీ.)] చిత్తం నమతి, సో – 'యాయం కథా హీనా గమ్మా పోథుజ్జనికా అనరియా అనత్థసంహితా న నిబ్బిదాయ న విరాగాయ న నిరోధాయ న ఉపసమాయ న అభిఞ్ఞాయ న సమ్బోధాయ న నిబ్బానాయ సంవత్తతి, సేయ్యథిదం – రాజకథా చోరకథా మహామత్తకథా సేనాకథా భయకథా యుద్ధకథా అన్నకథా పానకథా వత్థకథా సయనకథా మాలాకథా గన్ధకథా ఞాతికథా యానకథా గామకథా నిగమకథా నగరకథా జనపదకథా ఇత్థికథా సురాకథా విసిఖాకథా కుమ్భట్ఠానకథా పుబ్బపేతకథా నానత్తకథా లోకక్ఖాయికా సముద్దక్ఖాయికా ఇతిభవాభవకథా ఇతి వా ఇతి – ఏవరూపిం కథం న కథేస్సామీ'తి. ఇతిహ తత్థ సమ్పజానో హోతి. యా చ ఖో అయం, ఆనన్ద, కథా అభిసల్లేఖికా చేతోవినీవరణసప్పాయా [చేతోవిచారణసప్పాయా (సీ. స్యా. కం.), చేతోవివరణసప్పాయా (పీ.)] ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతి, సేయ్యథిదం – అప్పిచ్ఛకథా సన్తుట్ఠికథా పవివేకకథా అసంసగ్గకథా వీరియారమ్భకథా సీలకథా సమాధికథా పఞ్ఞాకథా విముత్తికథా విముత్తిఞాణదస్సనకథా ఇతి – 'ఏవరూపిం కథం కథేస్సామీ'తి. ఇతిహ తత్థ సమ్పజానో హోతి.

"తస్స చే, ఆనన్ద, భిక్ఖునో ఇమినా విహారేన విహరతో వితక్కాయ చిత్తం నమతి, సో – 'యే తే వితక్కా హీనా గమ్మా పోథుజ్జనికా అనరియా అనత్థసంహితా న నిబ్బిదాయ న విరాగాయ న నిరోధాయ న ఉపసమాయ న అభిఞ్ఞాయ న సమ్బోధాయ న నిబ్బానాయ సంవత్తన్తి, సేయ్యథిదం – కామవితక్కో బ్యాపాదవితక్కో విహింసావితక్కో ఇతి ఏవరూపే వితక్కే [ఏవరూపేన వితక్కేన (సీ. స్యా. కం. క.)] న వితక్కేస్సామీ'తి. ఇతిహ తత్థ సమ్పజానో హోతి. యే చ ఖో ఇమే, ఆనన్ద, వితక్కా అరియా నియ్యానికా నియ్యన్తి తక్కరస్స సమ్మాదుక్ఖక్ఖయాయ, సేయ్యథిదం – నేక్ఖమ్మవితక్కో అబ్యాపాదవితక్కో అవిహింసావితక్కో ఇతి – 'ఏవరూపే వితక్కే [ఏవరూపేన వితక్కేన (క.)] వితక్కేస్సామీ'తి. ఇతిహ తత్థ సమ్పజానో హోతి.

౧౯౦. "పఞ్చ ఖో ఇమే, ఆనన్ద, కామగుణా. కతమే పఞ్చ? చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యా రూపా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా పియరూపా కామూపసంహితా రజనీయా, సోతవిఞ్ఞేయ్యా సద్దా... ఘానవిఞ్ఞేయ్యా గన్ధా... జివ్హావిఞ్ఞేయ్యా రసా... కాయవిఞ్ఞేయ్యా ఫోట్ఠబ్బా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా పియరూపా కామూపసంహితా రజనీయా – ఇమే ఖో, ఆనన్ద, పఞ్చ కామగుణా యత్థ భిక్ఖునా అభిక్ఖణం సకం చిత్తం పచ్చవేక్ఖితబ్బం – 'అత్థి ను ఖో మే ఇమేసు పఞ్చసు కామగుణేసు అఞ్ఞతరస్మిం వా అఞ్ఞతరస్మిం వా ఆయతనే ఉప్పజ్జతి చేతసో సముదాచారో'తి? సచే, ఆనన్ద, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం పజానాతి – 'అత్థి ఖో మే ఇమేసు పఞ్చసు కామగుణేసు అఞ్ఞతరస్మిం వా అఞ్ఞతరస్మిం వా ఆయతనే ఉప్పజ్జతి చేతసో సముదాచారో'తి, ఏవం సన్తమేతం [ఏవం సన్తం (అట్ఠ.)], ఆనన్ద, భిక్ఖు ఏవం పజానాతి – 'యో ఖో ఇమేసు పఞ్చసు కామగుణేసు ఛన్దరాగో సో మే నప్పహీనో'తి. ఇతిహ తత్థ సమ్పజానో హోతి. సచే పనానన్ద, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం పజానాతి – 'నత్థి ఖో మే ఇమేసు పఞ్చసు కామగుణేసు అఞ్ఞతరస్మిం వా అఞ్ఞతరస్మిం వా ఆయతనే ఉప్పజ్జతి చేతసో సముదాచారో'తి, ఏవం

సన్తమేతం, ఆనన్ద, భిక్ఖు ఏవం పజానాతి – ‘యో ఖో ఇమేసు పఞ్చసు కామగుణేసు ఛన్దరాగో సో మే పహీనో’తి. ఇతిహ తత్థ సమ్పజానో హోతి.

౧౯౧. “పఞ్చ ఖో ఇమే, ఆనన్ద, ఉపాదానక్ఖన్ధా యత్థ భిక్ఖునా ఉదయబ్బయానుపస్సినా విహాతబ్బం – ‘ఇతి రూపం ఇతి రూపస్స సముదయో ఇతి రూపస్స అత్థఙ్గమో, ఇతి వేదనా... ఇతి సఞ్ఞా... ఇతి సఙ్ఖారా... ఇతి విఞ్ఞాణం ఇతి విఞ్ఞాణస్స సముదయో ఇతి విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమో’తి. తస్స ఇమేసు పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ఉదయబ్బయానుపస్సినో విహరతో యో పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు అస్మిమానో సో పహీయతి. ఏవం సన్తమేతం, ఆనన్ద, భిక్ఖు ఏవం పజానాతి – ‘యో ఖో ఇమేసు పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు అస్మిమానో సో మే పహీనో’తి. ఇతిహ తత్థ సమ్పజానో హోతి. ఇమే ఖో తే, ఆనన్ద, ధమ్మా ఏకన్తకుసలా కుసలాయాతికా [ధమ్మా ఏకన్తకుసలాయతికా (సబ్బత్థ) అట్ఠకథాటీకా ఓలోకేతబ్బా] అరియా లోకుత్తరా అనవక్కన్తా పాపిమతా. తం కిం మఞ్ఞసి, ఆనన్ద, కం అత్థవసం సమ్పస్సమానో అరహతి సావకో సత్థారం అనుబన్ధితుం అపి పణుజ్జమానో”తి [అపి పనుజ్జమానోపీతి (క. సీ.), అపి పయుజ్జమానోతి (స్యా. కం. పీ.)]?

“భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా భగవంనేత్తికా భగవంపటిసరణా . సాధు వత, భన్తే, భగవన్తంయేవ పటిభాతు ఏతస్స భాసితస్స అత్థో. భగవతో సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ”తి.

౧౯౨. “న ఖో, ఆనన్ద, అరహతి సావకో సత్థారం అనుబన్ధితుం, యదిదం సుత్తం గేయ్యం వేయ్యాకరణం తస్స హేతు [వేయ్యాకరణస్స హేతు (క.)]. తం కిస్స హేతు? దీఘరత్తస్స [దీఘరత్తం + అస్సాతి పదచ్ఛేదో] హి తే, ఆనన్ద, ధమ్మా సుతా ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా. యా చ ఖో అయం, ఆనన్ద, కథా అభిసల్లేఖికా చేతోవినీవరణసప్పాయా ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమా అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతి, సేయ్యథిదం – అప్పిచ్ఛకథా సన్తుట్ఠికథా పవివేకకథా అసంసగ్గకథా వీరియారమ్భకథా సీలకథా సమాధికథా పఞ్ఞాకథా విముత్తికథా విముత్తిఞాణదస్సనకథా – ఏవరూపియా ఖో, ఆనన్ద, కథాయ హేతు అరహతి సావకో సత్థారం అనుబన్ధితుం అపి పణుజ్జమానో.

“ఏవం సన్తే ఖో, ఆనన్ద, ఆచరియూపద్దవో హోతి, ఏవం సన్తే అన్తేవాసూపద్దవో హోతి, ఏవం సన్తే బ్రహ్మచారూపద్దవో హోతి.

౧౯౩. “కథఞ్చానన్ద, ఆచరియూపద్దవో హోతి? ఇధానన్ద, ఏకచ్చో సత్థా వివిత్తం సేనాసనం భజతి అరఞ్ఞం రుక్ఖమూలం పబ్బతం కన్దరం గిరిగుహం సుసానం వనపత్థం అబ్భోకాసం పలాలపుఞ్జం. తస్స తథావూపకట్ఠస్స విహరతో అన్వావత్తన్తి [అన్వావట్టన్తి (సీ. స్యా. కం. పీ.)] బ్రాహ్మణగహపతికా నేగమా చేవ జానపదా చ. సో అన్వావత్తన్తేసు బ్రాహ్మణగహపతికేసు నేగమేసు చేవ జానపదేసు చ ముచ్ఛం నికామయతి [ముచ్ఛతి కామయతి (సీ. పీ.) అట్ఠకథాయం పన న తథా దిస్సతి], గేధం ఆపజ్జతి, ఆవత్తతి బాహుల్లాయ. అయం వుచ్చతానన్ద, ఉపద్దవో [ఉపద్దుతో (సీ. పీ.)] ఆచరియో. ఆచరియూపద్దవేన అవధింసు నం పాపకా అకుసలా ధమ్మా సంకిలేసికా పోనోబ్భవికా [పోనోభవికా (సీ. పీ.)] సదరా దుక్ఖవిపాకా ఆయతిం జాతిజరామరణియా. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, ఆచరియూపద్దవో హోతి.

౧౯౪. "కథఞ్చానన్ద, అన్తేవాసూపద్దవో హోతి? తస్సేవ ఖో పనానన్ద, సత్థు సావకో తస్స సత్థు వివేకమనుబ్రూహయమానో వివిత్తం సేనాసనం భజతి అరఞ్ఞం రుక్ఖమూలం పబ్బతం కన్దరం గిరిగుహం సుసానం వనపత్థం అబ్భోకాసం పలాలపుఞ్జం. తస్స తథావూపకట్ఠస్స విహరతో అన్వావత్తన్తి బ్రాహ్మణగహపతికా నేగమా చేవ జానపదా చ. సో అన్వావత్తన్తేసు బ్రాహ్మణగహపతికేసు నేగమేసు చేవ జానపదేసు చ ముచ్ఛం నికామయతి, గేధం ఆపజ్జతి, ఆవత్తతి బాహుల్లాయ. అయం వుచ్చతానన్ద, ఉపద్దవో అన్తేవాసీ. అన్తేవాసూపద్దవేన అవధింసు నం పాపకా అకుసలా ధమ్మా సంకిలేసికా పోనోబ్భవికా సదరా దుక్ఖవిపాకా ఆయతిం జాతిజరామరణియా. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, అన్తేవాసూపద్దవో హోతి.

౧౯౫. "కథఞ్చానన్ద, బ్రహ్మచారూపద్దవో హోతి? ఇధానన్ద, తథాగతో లోకే ఉప్పజ్జతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా. సో వివిత్తం సేనాసనం భజతి అరఞ్ఞం రుక్ఖమూలం పబ్బతం కన్దరం గిరిగుహం సుసానం వనపత్థం అబ్భోకాసం పలాలపుఞ్జం. తస్స తథావూపకట్ఠస్స విహరతో అన్వావత్తన్తి బ్రాహ్మణగహపతికా నేగమా చేవ జానపదా చ. సో అన్వావత్తన్తేసు బ్రాహ్మణగహపతికేసు నేగమేసు చేవ జానపదేసు చ న ముచ్ఛం నికామయతి, న గేధం ఆపజ్జతి, న ఆవత్తతి బాహుల్లాయ. తస్సేవ ఖో పనానన్ద, సత్థు సావకో తస్స సత్థు వివేకమనుబ్రూహయమానో వివిత్తం సేనాసనం భజతి అరఞ్ఞం రుక్ఖమూలం పబ్బతం కన్దరం గిరిగుహం సుసానం వనపత్థం అబ్భోకాసం పలాలపుఞ్జం. తస్స తథావూపకట్ఠస్స విహరతో అన్వావత్తన్తి బ్రాహ్మణగహపతికా నేగమా చేవ జానపదా చ. సో అన్వావత్తన్తేసు బ్రాహ్మణగహపతికేసు నేగమేసు చేవ జానపదేసు చ ముచ్ఛం నికామయతి, గేధం ఆపజ్జతి, ఆవత్తతి బాహుల్లాయ. అయం వుచ్చతానన్ద, ఉపద్దవో బ్రహ్మచారీ. బ్రహ్మచారూపద్దవేన అవధింసు నం పాపకా అకుసలా ధమ్మా సంకిలేసికా పోనోబ్భవికా సదరా దుక్ఖవిపాకా ఆయతిం జాతిజరామరణియా. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, బ్రహ్మచారూపద్దవో హోతి.

"తత్రానన్ద, యో చేవాయం ఆచరియూపద్దవో, యో చ అన్తేవాసూపద్దవో అయం తేహి బ్రహ్మచారూపద్దవో దుక్ఖవిపాకతరో చేవ కటుకవిపాకతరో చ, అపి చ వినిపాతాయ సంవత్తతి.

౧౯౬. "తస్మాతిహ మం, ఆనన్ద, మిత్తవతాయ సముదాచరథ, మా సపత్తవతాయ. తం వో భవిస్సతి దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ.

"కథఞ్చానన్ద , సత్థారం సావకా సపత్తవతాయ సముదాచరన్తి, నో మిత్తవతాయ? ఇధానన్ద, సత్థా సావకానం ధమ్మం దేసేతి అనుకమ్పకో హితేసీ అనుకమ్పం ఉపాదాయ – 'ఇదం వో హితాయ, ఇదం వో సుఖాయా'తి. తస్స సావకా న సుస్సూసన్తి, న సోతం ఓదహన్తి, న అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠపేన్తి, వోక్కమ్మ చ సత్థుసాసనా వత్తన్తి. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, సత్థారం సావకా సపత్తవతాయ సముదాచరన్తి, నో మిత్తవతాయ.

"కథఞ్చానన్ద, సత్థారం సావకా మిత్తవతాయ సముదాచరన్తి, నో సపత్తవతాయ? ఇధానన్ద, సత్థా సావకానం ధమ్మం దేసేతి అనుకమ్పకో హితేసీ అనుకమ్పం ఉపాదాయ – 'ఇదం వో హితాయ, ఇదం వో సుఖాయా'తి. తస్స సావకా సుస్సూసన్తి, సోతం ఓదహన్తి, అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠపేన్తి, న చ వోక్కమ సత్థుసాసనా వత్తన్తి. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, సత్థారం సావకా మిత్తవతాయ సముదాచరన్తి, నో సపత్తవతాయ.

“తస్మాతిహ మం, ఆనన్ద, మిత్తవతాయ సముదాచరథ, మా సపత్తవతాయ. తం వో భవిస్సతి దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ. న వో అహం, ఆనన్ద, తథా పరక్కమిస్సామి యథా కుమ్భకారో ఆమకే ఆమకమత్తే. నిగ్గయ్హ నిగ్గయ్హాహం, ఆనన్ద, వక్ఖామి; పవయ్హ పవయ్హ, ఆనన్ద, వక్ఖామి [పవయ్హ పవయ్హ (సీ. పీ.), పగ్గయ్హ పగ్గయ్హ ఆనన్ద వక్ఖామి (క.)]. యో సారో సో ఠస్సతీ”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

మహాసుఞ్ఞతసుత్తం నిట్ఠితం దుతియం.

౩. అచ్ఛరియఅబ్భుతసుత్తం

౧౯౭. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో సమ్బహులానం భిక్ఖూనం పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తానం ఉపట్ఠానసాలాయం సన్నిసిన్నానం సన్నిపతితానం అయమన్తరాకథా ఉదపాది – “అచ్ఛరియం, ఆవుసో, అబ్భుతం, ఆవుసో, తథాగతస్స మహిద్ధికతా మహానుభావతా, యత్ర హి నామ తథాగతో అతీతే బుద్ధే పరినిబ్బుతే ఛిన్నపపఞ్చే ఛిన్నవటుమే పరియాదిన్నవట్టే సబ్బదుక్ఖవీతివత్తే జానిస్సతి [అనుస్సరిస్సతి జానిస్సతి (క.)] – ‘ఏవంజచ్చా తే భగవన్తో అహేసుం’ ఇతిపి, ‘ఏవంనామా తే భగవన్తో అహేసుం’ ఇతిపి, ‘ఏవంగోత్తా తే భగవన్తో అహేసుం’ ఇతిపి, ‘ఏవంసీలా తే భగవన్తో అహేసుం’ ఇతిపి, ‘ఏవంధమ్మా తే భగవన్తో అహేసుం’ ఇతిపి, ‘ఏవంపఞ్ఞా తే భగవన్తో అహేసుం’ ఇతిపి, ‘ఏవంవిహారీ తే భగవన్తో అహేసుం’ ఇతిపి, ‘ఏవంవిముత్తా తే భగవన్తో అహేసుం’ ఇతిపీ”తి! ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా ఆనన్దో తే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – “అచ్ఛరియా చేవ, ఆవుసో, తథాగతా అచ్ఛరియధమ్మసమన్నాగతా చ; అబ్భుతా చేవ, ఆవుసో, తథాగతా అబ్భుతధమ్మసమన్నాగతా చా”తి. అయఞ్చ హిదం తేసం భిక్ఖూనం అన్తరాకథా విప్పకతా హోతి.

౧౯౮. అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేనుపట్ఠానసాలా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది . నిసజ్జ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “కాయ నుత్థ, భిక్ఖవే, ఏతరహి కథాయ సన్నిసిన్నా, కా చ పన వో అన్తరాకథా విప్పకతా”తి? “ఇధ, భన్తే, అమ్హాకం పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తానం ఉపట్ఠానసాలాయం సన్నిసిన్నానం సన్నిపతితానం అయమన్తరాకథా ఉదపాది – ‘అచ్ఛరియం, ఆవుసో, అబ్భుతం, ఆవుసో, తథాగతస్స మహిద్ధికతా మహానుభావతా, యత్ర హి నామ తథాగతో అతీతే బుద్ధే పరినిబ్బుతే ఛిన్నపపఞ్చే ఛిన్నవటుమే పరియాదిన్నవట్టే సబ్బదుక్ఖవీతివత్తే జానిస్సతి – ఏవంజచ్చా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపి, ఏవంనామా... ఏవంగోత్తా... ఏవంసీలా... ఏవంధమ్మా.. ఏవంపఞ్ఞా... ఏవంవిహారీ... ఏవంవిముత్తా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపీ’తి! ఏవం వుత్తే, భన్తే, ఆయస్మా ఆనన్దో అమ్హే ఏతదవోచ – ‘అచ్ఛరియా చేవ, ఆవుసో, తథాగతా అచ్ఛరియధమ్మసమన్నాగతా చ, అబ్భుతా చేవ, ఆవుసో, తథాగతా అబ్భుతధమ్మసమన్నాగతా చా’తి. అయం ఖో నో, భన్తే, అన్తరాకథా విప్పకతా; అథ భగవా అనుప్పత్తో”తి.

౧౯౯. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “తస్మాతిహ తం, ఆనన్ద, భియ్యోసోమత్తాయ పటిభన్తు తథాగతస్స అచ్ఛరియా అబ్భుతధమ్మా”తి [అబ్భుతా ధమ్మాతి (?)].

“సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘సతో సమ్పజానో, ఆనన్ద, బోధిసత్తో తుసితం కాయం ఉపపజ్జీ’తి. యమ్పి, భన్తే, సతో సమ్పజానో బోధిసత్తో తుసితం కాయం ఉపపజ్జి ఇదంపాహం , భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

“సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘సతో సమ్పజానో, ఆనన్ద, బోధిసత్తో తుసితే కాయే అట్ఠాసీ’తి. యమ్పి, భన్తే, సతో సమ్పజానో బోధిసత్తో తుసితే కాయే అట్ఠాసి ఇదంపాహం [ఇదంపహం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)], భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

౨౦౦. “సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘యావతాయుకం, ఆనన్ద, బోధిసత్తో తుసితే కాయే అట్ఠాసీ’తి. యమ్పి, భన్తే, యావతాయుకం బోధిసత్తో తుసితే కాయే అట్ఠాసి ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

“సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘సతో సమ్పజానో, ఆనన్ద, బోధిసత్తో తుసితా, కాయా చవిత్వా మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కమీ’తి. యమ్పి, భన్తే , సతో సమ్పజానో బోధిసత్తో తుసితా కాయా చవిత్వా మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కమి ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

౨౦౧. “సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘యదా, ఆనన్ద, బోధిసత్తో తుసితా కాయా చవిత్వా మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కమతి, అథ సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అప్పమాణో ఉళారో ఓభాసో లోకే పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. యాపి తా లోకన్తరికా అఘా అసంవుతా అన్ధకారా అన్ధకారతిమిసా, యత్థపిమే చన్దిమసూరియా ఏవంమహిద్ధికా ఏవంమహానుభావా ఆభాయ నానుభోన్తి తత్థపి అప్పమాణో ఉళారో ఓభాసో లోకే పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. యేపి తత్థ సత్తా ఉపపన్నా తేపి తేనోభాసేన అఞ్ఞమఞ్ఞం సఞ్జానన్తి – అఞ్ఞేపి కిర, భో, సన్తి సత్తా ఇధూపపన్నాతి. అయఞ్చ దససహస్సీ లోకధాతు సఙ్కమ్పతి సమ్పకమ్పతి సమ్పవేధతి అప్పమాణో చ ఉళారో ఓభాసో లోకే పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావ’న్తి. యమ్పి, భన్తే…పే॰… ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

౨౦౨. “సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘యదా, ఆనన్ద, బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కన్తో హోతి, చత్తారో దేవపుత్తా చతుద్దిసం ఆరక్ఖాయ ఉపగచ్ఛన్తి – మా నం బోధిసత్తం వా బోధిసత్తమాతరం వా మనుస్సో వా అమనుస్సో వా కోచి వా విహేఠేసీ’తి. యమ్పి, భన్తే…పే॰… ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

౨౦౩. “సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘యదా, ఆనన్ద, బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కన్తో హోతి, పకతియా సీలవతీ బోధిసత్తమాతా హోతి విరతా పాణాతిపాతా విరతా అదిన్నాదానా విరతా కామేసుమిచ్ఛాచారా విరతా ముసావాదా విరతా సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా’తి. యమ్పి, భన్తే…పే॰… ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

“సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘యదా , ఆనన్ద, బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కన్తో హోతి, న బోధిసత్తమాతు పురిసేసు మానసం ఉప్పజ్జతి కామగుణూపసంహితం, అనతిక్కమనీయా చ బోధిసత్తమాతా హోతి కేనచి పురిసేన రత్తచిత్తేనా’తి. యమ్పి, భన్తే…పే॰… ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

“సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘యదా, ఆనన్ద, బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కన్తో హోతి, లాభినీ బోధిసత్తమాతా హోతి పఞ్చన్నం కామగుణానం. సా పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితా సమఙ్గీభూతా పరిచారేతీ’తి. యమ్పి, భన్తే…పే॰… ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

౨౦౪. “సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘యదా, ఆనన్ద, బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కన్తో హోతి, న బోధిసత్తమాతు కోచిదేవ ఆబాధో ఉప్పజ్జతి; సుఖినీ బోధిసత్తమాతా హోతి అకిలన్తకాయా; బోధిసత్తఞ్చ బోధిసత్తమాతా తిరోకుచ్ఛిగతం పస్సతి సబ్బఙ్గపచ్చఙ్గం అహీనిన్ద్రియం. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, మణి వేళురియో సుభో జాతిమా అట్ఠంసో సుపరికమ్మకతో. తత్రాస్స సుత్తం ఆవుతం నీలం వా పీతం వా లోహితం వా ఓదాతం వా పణ్డుసుత్తం వా. తమేనం చక్ఖుమా పురిసో హత్థే కరిత్వా పచ్చవేక్ఖేయ్య – అయం ఖో మణి వేళురియో సుభో జాతిమా అట్ఠంసో సుపరికమ్మకతో, తత్రిదం సుత్తం ఆవుతం నీలం వా పీతం వా లోహితం వా ఓదాతం వా పణ్డుసుత్తం వాతి. ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, యదా బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కన్తో హోతి , న బోధిసత్తమాతు కోచిదేవ ఆబాధో ఉప్పజ్జతి; సుఖినీ బోధిసత్తమాతా హోతి అకిలన్తకాయా; బోధిసత్తఞ్చ బోధిసత్తమాతా తిరోకుచ్ఛిగతం పస్సతి సబ్బఙ్గపచ్చఙ్గం అహీనిన్ద్రియ’న్తి. యమ్పి, భన్తే…పే॰… ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

౨౦౫. “సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘సత్తాహజాతే, ఆనన్ద, బోధిసత్తే బోధిసత్తమాతా కాలం కరోతి, తుసితం కాయం ఉపపజ్జతీ’తి. యమ్పి, భన్తే…పే॰… ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

“సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘యథా ఖో పనానన్ద, అఞ్ఞా ఇత్థికా నవ వా దస వా మాసే గబ్భం కుచ్ఛినా పరిహరిత్వా విజాయన్తి, న హేవం బోధిసత్తం బోధిసత్తమాతా విజాయతి. దసేవ మాసాని బోధిసత్తం బోధిసత్తమాతా కుచ్ఛినా పరిహరిత్వా విజాయతీ’తి. యమ్పి, భన్తే…పే॰… ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

“సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘యథా ఖో పనానన్ద, అఞ్ఞా ఇత్థికా నిసిన్నా వా నిపన్నా వా విజాయన్తి, న హేవం బోధిసత్తం బోధిసత్తమాతా విజాయతి. ఠితావ బోధిసత్తం బోధిసత్తమాతా విజాయతీ’తి. యమ్పి, భన్తే…పే॰… ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

“సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘యదా , ఆనన్ద, బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి, దేవా నం పఠమం పటిగ్గణ్హన్తి పచ్ఛా మనుస్సా’తి. యమ్పి, భన్తే…పే॰… ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

౨౦౬. "సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – 'యదా, ఆనన్ద, బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి, అప్పత్తోవ బోధిసత్తో పథవిం హోతి, చత్తారో నం దేవపుత్తా పటిగ్గహేత్వా మాతు పురతో ఠపేన్తి – అత్తమనా, దేవి, హోహి; మహేసక్ఖో తే పుత్తో ఉప్పన్నో'తి. యమ్పి, భన్తే...పే॰... ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

"సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – 'యదా, ఆనన్ద, బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి, విసదోవ నిక్ఖమతి అమక్ఖితో ఉదేన [ఉద్దేన (సీ. స్యా. కం. పీ.)] అమక్ఖితో సేమ్హేన అమక్ఖితో రుహిరేన అమక్ఖితో కేనచి అసుచినా సుద్ధో విసదో [విసుద్ధో (స్యా.)]. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, మణిరతనం కాసికే వత్థే నిక్ఖిత్తం నేవ మణిరతనం కాసికం వత్థం మక్ఖేతి నాపి కాసికం వత్థం మణిరతనం మక్ఖేతి. తం కిస్స హేతు? ఉభిన్నం సుద్ధత్తా. ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, యదా బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి, విసదోవ నిక్ఖమతి అమక్ఖితో ఉదేన అమక్ఖితో సేమ్హేన అమక్ఖితో రుహిరేన అమక్ఖితో కేనచి అసుచినా సుద్ధో విసదో'తి. యమ్పి, భన్తే...పే॰... ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

"సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – 'యదా, ఆనన్ద, బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి, ద్వే ఉదకస్స ధారా అన్తలిక్ఖా పాతుభవన్తి – ఏకా సీతస్స, ఏకా ఉణ్హస్స; యేన బోధిసత్తస్స ఉదకకిచ్చం కరోన్తి మాతు చా'తి. యమ్పి, భన్తే...పే॰... ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

౨౦౭. "సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – 'సమ్పతిజాతో, ఆనన్ద, బోధిసత్తో సమేహి పాదేహి పథవియం పతిట్ఠహిత్వా ఉత్తరాభిముఖో సత్తపదవీతిహారేన గచ్ఛతి, సేతమ్హి ఛత్తే అనుధారియమానే, సబ్బా చ దిసా విలోకేతి, ఆసభిఞ్చ వాచం భాసతి – అగ్గోహమస్మి లోకస్స, జేట్ఠోహమస్మి లోకస్స, సేట్ఠోహమస్మి లోకస్స. అయమన్తిమా జాతి , నత్థి దాని పునబ్భవో'తి. యమ్పి, భన్తే...పే॰... ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమి.

"సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – 'యదా, ఆనన్ద, బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి, అథ సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అప్పమాణో ఉళారో ఓభాసో లోకే పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. యాపి తా లోకన్తరికా అఘా అసంవుతా అన్ధకారా అన్ధకారతిమిసా యత్థపిమే చన్దిమసూరియా ఏవంమహిద్ధికా ఏవంమహానుభావా ఆభాయ నానుభోన్తి తత్థపి అప్పమాణో ఉళారో ఓభాసో లోకే పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. యేపి తత్థ సత్తా ఉపపన్నా తేపి తేనోభాసేన అఞ్ఞమఞ్ఞం సఞ్జానన్తి – అఞ్ఞేపి కిర, భో, సన్తి సత్తా ఇధూపపన్నాతి. అయఞ్చ దససహస్సీ లోకధాతు సఙ్కమ్పతి సమ్పకమ్పతి సమ్పవేధతి, అప్పమాణో చ ఉళారో ఓభాసో లోకే పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావ'న్తి. యమ్పి, భన్తే...పే॰... ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమీ"తి.

౨౦౮. "తస్మాతిహ త్వం, ఆనన్ద, ఇదమ్పి తథాగతస్స అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేహి. ఇధానన్ద, తథాగతస్స విదితా వేదనా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి; విదితా సఞ్ఞా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా

అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి; విదితా వితక్కా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి. ఇదమ్పి ఖో, త్వం, ఆనన్ద, తథాగతస్స అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేహీ"తి. "యమ్పి, భన్తే, భగవతో విదితా వేదనా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి; విదితా సఞ్ఞా... విదితా వితక్కా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి. ఇదంపాహం, భన్తే, భగవతో అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమీ"తి.

ఇదమవోచ ఆయస్మా ఆనన్దో. సమనుఞ్ఞో సత్థా అహోసి; అత్తమనా చ తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో ఆనన్దస్స భాసితం అభినన్దున్తి.

అచ్ఛరియఅబ్భుతసుత్తం నిట్ఠితం తతియం.

౪. బాకులసుత్తం

౨౦౯. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం ఆయస్మా బాకులో [బక్కులో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. అథ ఖో అచేలకస్సపో ఆయస్మతో బాకులస్స పురాణగిహిసహాయో యేనాయస్మా బాకులో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా బాకులేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో అచేలకస్సపో ఆయస్మన్తం బాకులం ఏతదవోచ –

"కీవచిరం పబ్బజితోసి, ఆవుసో బాకులా"తి? "అసీతి మే, ఆవుసో, వస్సాని పబ్బజితస్సా"తి. "ఇమేహి పన తే, ఆవుసో బాకుల, అసీతియా వస్సేహి కతిక్ఖత్తుం మేథునో ధమ్మో పటిసేవితో"తి? "న ఖో మం, ఆవుసో కస్సప, ఏవం పుచ్ఛితబ్బం – 'ఇమేహి పన తే, ఆవుసో బాకుల, అసీతియా వస్సేహి కతిక్ఖత్తుం మేథునో ధమ్మో పటిసేవితో'తి. ఏవఞ్చ ఖో మం, ఆవుసో కస్సప, పుచ్ఛితబ్బం – 'ఇమేహి పన తే, ఆవుసో బాకుల, అసీతియా వస్సేహి కతిక్ఖత్తుం కామసఞ్ఞా ఉప్పన్నపుబ్బా'"తి? ( ) [(ఇమేహి పన తే ఆవుసో బక్కుల అసీతియో వస్సేహి కతిక్ఖత్తుం కామసఞ్ఞా ఉప్పన్నపుబ్బాతి.) (సీ. పీ.)]

౨౧౦. "అసీతి మే, ఆవుసో , వస్సాని పబ్బజితస్స నాభిజానామి కామసఞ్ఞం ఉప్పన్నపుబ్బం. యంపాయస్మా బాకులో అసీతియా వస్సేహి నాభిజానాతి కామసఞ్ఞం ఉప్పన్నపుబ్బం ఇదమ్పి మయం ఆయస్మతో బాకులస్స అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమ.

"అసీతి మే, ఆవుసో, వస్సాని పబ్బజితస్స నాభిజానామి బ్యాపాదసఞ్ఞం...పే.... విహింసాసఞ్ఞం ఉప్పన్నపుబ్బం. యంపాయస్మా బాకులో అసీతియా వస్సేహి నాభిజానాతి విహింసాసఞ్ఞం ఉప్పన్నపుబ్బం, ఇదమ్పి మయం ఆయస్మతో బాకులస్స అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమ.

"అసీతి మే, ఆవుసో, వస్సాని పబ్బజితస్స నాభిజానామి కామవితక్కం ఉప్పన్నపుబ్బం. యంపాయస్మా బాకులో అసీతియా వస్సేహి నాభిజానాతి కామవితక్కం ఉప్పన్నపుబ్బం, ఇదమ్పి మయం ఆయస్మతో బాకులస్స అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమ.

“అసీతి మే, ఆవుసో, వస్సాని పబ్బజితస్స నాభిజానామి బ్యాపాదవితక్కం…పే॰… విహింసావితక్కం ఉప్పన్నపుబ్బం. యంపాయస్మా బాకులో అసీతియా వస్సేహి నాభిజానాతి విహింసావితక్కం ఉప్పన్నపుబ్బం, ఇదమ్పి మయం ఆయస్మతో బాకులస్స అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమ.

౨౧౧. “అసీతి మే, ఆవుసో, వస్సాని పబ్బజితస్స నాభిజానామి గహపతిచీవరం సాదితా. యంపాయస్మా బాకులో అసీతియా వస్సేహి నాభిజానాతి గహపతిచీవరం సాదితా, ఇదమ్పి మయం ఆయస్మతో బాకులస్స అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమ.

“అసీతి మే, ఆవుసో, వస్సాని పబ్బజితస్స నాభిజానామి సత్థేన చీవరం ఛిన్దితా. యంపాయస్మా బాకులో అసీతియా వస్సేహి నాభిజానాతి సత్థేన చీవరం ఛిన్దితా…పే॰… ధారేమ.

“అసీతి మే, ఆవుసో, వస్సాని పబ్బజితస్స నాభిజానామి సూచియా చీవరం సిబ్బితా…పే॰… నాభిజానామి రజనేన చీవరం రజితా… నాభిజానామి కథినే [కఠినే (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] చీవరం సిబ్బితా… నాభిజానామి సబ్రహ్మచారీనం చీవరకమ్మే విచారితా [సబ్రహ్మచారీ చీవరకమ్మే బ్యాపారితా (సీ॰ పీ॰)] … నాభిజానామి నిమన్తనం సాదితా… నాభిజానామి ఏవరూపం చిత్తం ఉప్పన్నపుబ్బం – ‘అహో వత మం కోచి నిమన్తేయ్యా’తి… నాభిజానామి అన్తరఘరే నిసీదితా… నాభిజానామి అన్తరఘరే భుఞ్జితా… నాభిజానామి మాతుగామస్స అనుబ్యఞ్జనసో నిమిత్తం గహేతా… నాభిజానామి మాతుగామస్స ధమ్మం దేసితా అన్తమసో చతుప్పదమ్పి గాథం… నాభిజానామి భిక్ఖునుపస్సయం ఉపసఙ్కమితా… నాభిజానామి భిక్ఖునియా ధమ్మం దేసితా… నాభిజానామి సిక్ఖమానాయ ధమ్మం దేసితా… నాభిజానామి సామణేరియా ధమ్మం దేసితా… నాభిజానామి పబ్బాజేతా… నాభిజానామి ఉపసమ్పాదేతా… నాభిజానామి నిస్సయం దాతా… నాభిజానామి సామణేరం ఉపట్ఠాపేతా… నాభిజానామి జన్తాఘరే న్హాయితా… నాభిజానామి చుణ్ణేన న్హాయితా… నాభిజానామి సబ్రహ్మచారీగత్తపరికమ్మే విచారితా [బ్యాపారితా (సీ॰ పీ॰)] … నాభిజానామి ఆబాధం ఉప్పన్నపుబ్బం, అన్తమసో గద్దూహనమత్తమ్పి… నాభిజానామి భేసజ్జం ఉపహరితా, అన్తమసో హరితకిఖణ్డమ్పి… నాభిజానామి అపస్సేనకం అపస్సయితా… నాభిజానామి సేయ్యం కప్పేతా. యంపాయస్మా…పే॰… ధారేమ.

“అసీతి మే, ఆవుసో, వస్సాని పబ్బజితస్స నాభిజానామి గామన్తసేనాసనే వస్సం ఉపగన్తా . యంపాయస్మా బాకులో అసీతియా వస్సేహి నాభిజానాతి గామన్తసేనాసనే వస్సం ఉపగన్తా, ఇదమ్పి మయం ఆయస్మతో బాకులస్స అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమ.

“సత్తాహమేవ ఖో అహం, ఆవుసో, సరణో రట్ఠపిణ్డం భుఞ్జిం; అథ అట్ఠమియం అఞ్ఞా ఉదపాది. యంపాయస్మా బాకులో సత్తాహమేవ సరణో రట్ఠపిణ్డం భుఞ్జి; అథ అట్ఠమియం అఞ్ఞా ఉదపాది ఇదమ్పి మయం ఆయస్మతో బాకులస్స అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమ.

౨౧౨. “లభేయ్యాహం, ఆవుసో బాకుల, ఇమస్మిం ధమ్మవినయే పబ్బజ్జం, లభేయ్యం ఉపసమ్పద”న్తి. అలత్థ ఖో అచేలకస్సపో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే పబ్బజ్జం, అలత్థ ఉపసమ్పదం. అచిరూపసమ్పన్నో పనాయస్మా కస్సపో ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో నచిరస్సేవ – యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం

పబ్బజన్తి తదనుత్తరం – బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహాసి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి అబ్భఞ్ఞాసి. అఞ్ఞతరో ఖో పనాయస్మా కస్సపో అరహతం అహోసి.

అథ ఖో ఆయస్మా బాకులో అపరేన సమయేన అవాపురణం [అపాపురణం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] ఆదాయ విహారేన విహారం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహ – “అభిక్కమథాయస్మన్తో, అభిక్కమథాయస్మన్తో. అజ్జ మే పరినిబ్బానం భవిస్సతీ”తి. “యంపాయస్మా బాకులో అవాపురణం ఆదాయ విహారేన విహారం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహ – ‘అభిక్కమథాయస్మన్తో, అభిక్కమథాయస్మన్తో; అజ్జ మే పరినిబ్బానం భవిస్సతీ’తి, ఇదమ్పి మయం ఆయస్మతో బాకులస్స అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమ”.

ఆయస్మా బాకులో మజ్ఝే భిక్ఖుసఙ్ఘస్స నిసిన్నకోవ పరినిబ్బాయి. “యంపాయస్మా బాకులో మజ్ఝే భిక్ఖుసఙ్ఘస్స నిసిన్నకోవ పరినిబ్బాయి, ఇదమ్పి మయం ఆయస్మతో బాకులస్స అచ్ఛరియం అబ్భుతధమ్మం ధారేమా”తి.

బాకులసుత్తం నిట్ఠితం చతుత్థం.

౫. దన్తభూమిసుత్తం

౨౧౩. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తేన ఖో పన సమయేన అచిరవతో సమణుద్దేసో అరఞ్ఞకుటికాయం విహరతి. అథ ఖో జయసేనో రాజకుమారో జఙ్ఘావిహారం అనుచఙ్కమమానో అనువిచరమానో యేన అచిరవతో సమణుద్దేసో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా అచిరవతేన సమణుద్దేసేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో జయసేనో రాజకుమారో అచిరవతం సమణుద్దేసం ఏతదవోచ –

“సుతం మేతం, భో అగ్గివేస్సన – ‘ఇధ భిక్ఖు అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో ఫుసేయ్య చిత్తస్స ఏకగ్గత’న్తి. ‘ఏవమేతం, రాజకుమార, ఏవమేతం, రాజకుమార. ఇధ భిక్ఖు అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో ఫుసేయ్య చిత్తస్స ఏకగ్గత’న్తి. ‘సాధు మే భవం అగ్గివేస్సనో యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం దేసేతూ’తి. ‘న ఖో తే అహం, రాజకుమార, సక్కోమి యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం దేసేతుం. అహఞ్చ హి తే, రాజకుమార, యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం దేసేయ్యం, త్వఞ్చ మే భాసితస్స అత్థం న ఆజానేయ్యాసి; సో మమస్స కిలమథో, సా మమస్స విహేసా’తి. ‘దేసేతు మే భవం అగ్గివేస్సనో యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం. అప్పేవనామాహం భోతో అగ్గివేస్సనస్స భాసితస్స అత్థం ఆజానేయ్య’న్తి. ‘దేసేయ్యం ఖో తే అహం, రాజకుమార, యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం. సచే మే త్వం భాసితస్స అత్థం ఆజానేయ్యాసి, ఇచ్చేతం కుసలం; నో చే మే త్వం భాసితస్స అత్థం ఆజానేయ్యాసి, యథాసకే తిట్ఠేయ్యాసి, న మం తత్థ ఉత్తరిం పటిపుచ్ఛేయ్యాసీ’తి. ‘దేసేతు మే భవం అగ్గివేస్సనో యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం. సచే అహం భోతో అగ్గివేస్సనస్స భాసితస్స అత్థం ఆజానిస్సామి [ఆజానేయ్యామి (క॰)], ఇచ్చేతం కుసలం; నో చే అహం భోతో అగ్గివేస్సనస్స భాసితస్స అత్థం ఆజానిస్సామి, యథాసకే తిట్ఠిస్సామి [తిట్ఠేయ్యామి (క॰)], నాహం తత్థ భవన్తం అగ్గివేస్సనం ఉత్తరిం పటిపుచ్ఛిస్సామీ’”తి.

౨౧౪. అథ ఖో అచిరవతో సమణుద్దేసో జయసేనస్స రాజకుమారస్స యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం దేసేసి. ఏవం వుత్తే, జయసేనో రాజకుమారో అచిరవతం సమణుద్దేసం ఏతదవోచ – "అట్ఠానమేతం, భో అగ్గివేస్సన, అనవకాసో యం భిక్ఖు అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో ఫుసేయ్య చిత్తస్స ఏకగ్గత"న్తి. అథ ఖో జయసేనో రాజకుమారో అచిరవతస్స సమణుద్దేసస్స అట్ఠానతఞ్చ అనవకాసతఞ్చ పవేదేత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి.

అథ ఖో అచిరవతో సమణుద్దేసో అచిరపక్కన్తే జయసేనే రాజకుమారే యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో అచిరవతో సమణుద్దేసో యావతకో అహోసి జయసేనేన రాజకుమారేన సద్ధిం కథాసల్లాపో తం సబ్బం భగవతో ఆరోచేసి.

ఏవం వుత్తే, భగవా అచిరవతం సమణుద్దేసం ఏతదవోచ – "తం కుతేత్థ, అగ్గివేస్సన, లబ్భా. యం తం నేక్ఖమ్మేన ఞాతబ్బం నేక్ఖమ్మేన దట్ఠబ్బం నేక్ఖమ్మేన పత్తబ్బం నేక్ఖమ్మేన సచ్ఛికాతబ్బం తం వత జయసేనో రాజకుమారో కామమజ్ఝే వసన్తో కామే పరిభుఞ్జన్తో కామవితక్కేహి ఖజ్జమానో కామపరిళాహేన పరిడయ్హమానో కామపరియేసనాయ ఉస్సుకో [ఉస్సుక్కో (సబ్బత్థ)] ఞస్సతి వా దక్ఖతి వా సచ్ఛి వా కరిస్సతీ"తి – నేతం ఠానం విజ్జతి.

౨౧౫. "సేయ్యథాపిస్సు, అగ్గివేస్సన, ద్వే హత్థిదమ్మా వా అస్సదమ్మా వా గోదమ్మా వా సుదన్తా సువినీతా, ద్వే హత్థిదమ్మా వా అస్సదమ్మా వా గోదమ్మా వా అదన్తా అవినీతా. తం కిం మఞ్ఞసి, అగ్గివేస్సన, యే తే ద్వే హత్థిదమ్మా వా అస్సదమ్మా వా గోదమ్మా వా సుదన్తా సువినీతా, అపి ను తే దన్తావ దన్తకారణం గచ్ఛేయ్యుం, దన్తావ దన్తభూమిం సమ్పాపుణేయ్యు"న్తి? "ఏవం, భన్తే". "యే పన తే ద్వే హత్థిదమ్మా వా అస్సదమ్మా వా గోదమ్మా వా అదన్తా అవినీతా, అపి ను తే అదన్తావ దన్తకారణం గచ్ఛేయ్యుం, అదన్తావ దన్తభూమిం సమ్పాపుణేయ్యుం, సేయ్యథాపి తే ద్వే హత్థిదమ్మా వా అస్సదమ్మా వా గోదమ్మా వా సుదన్తా సువినీతా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "ఏవమేవ ఖో, అగ్గివేస్సన, యం తం నేక్ఖమ్మేన ఞాతబ్బం నేక్ఖమ్మేన దట్ఠబ్బం నేక్ఖమ్మేన పత్తబ్బం నేక్ఖమ్మేన సచ్ఛికాతబ్బం తం వత జయసేనో రాజకుమారో కామమజ్ఝే వసన్తో కామే పరిభుఞ్జన్తో కామవితక్కేహి ఖజ్జమానో కామపరిళాహేన పరిడయ్హమానో కామపరియేసనాయ ఉస్సుకో ఞస్సతి వా దక్ఖతి వా సచ్ఛి వా కరిస్సతీ"తి – నేతం ఠానం విజ్జతి.

౨౧౬. "సేయ్యథాపి , అగ్గివేస్సన, గామస్స వా నిగమస్స వా అవిదూరే మహాపబ్బతో. తమేనం ద్వే సహాయకా తమ్హా గామా వా నిగమా వా నిక్ఖమిత్వా హత్థవిలఙ్ఘకేన యేన సో పబ్బతో తేనుపసఙ్కమేయ్యుం; ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకో సహాయకో హేట్ఠా పబ్బతపాదే తిట్ఠేయ్య, ఏకో సహాయకో ఉపరిపబ్బతం ఆరోహేయ్య. తమేనం హేట్ఠా పబ్బతపాదే ఠితో సహాయకో ఉపరిపబ్బతే ఠితం సహాయకం ఏవం వదేయ్య – 'యం, సమ్మ, కిం త్వం పస్ససి ఉపరిపబ్బతే ఠితో'తి? సో ఏవం వదేయ్య – 'పస్సామి ఖో అహం, సమ్మ, ఉపరిపబ్బతే ఠితో ఆరామరామణేయ్యకం వనరామణేయ్యకం భూమిరామణేయ్యకం పోక్ఖరణీరామణేయ్యక'"న్తి.

"సో ఏవం వదేయ్య – 'అట్ఠానం ఖో ఏతం, సమ్మ , అనవకాసో యం త్వం ఉపరిపబ్బతే ఠితో పస్సేయ్యాసి ఆరామరామణేయ్యకం వనరామణేయ్యకం భూమిరామణేయ్యకం పోక్ఖరణీరామణేయ్యక'న్తి. తమేనం ఉపరిపబ్బతే ఠితో సహాయకో హేట్ఠిమపబ్బతపాదం ఓరోహిత్వా తం సహాయకం బాహాయం గహేత్వా ఉపరిపబ్బతం ఆరోపేత్వా ముహుత్తం అస్సాసేత్వా ఏవం వదేయ్య – 'యం, సమ్మ, కిం త్వం పస్ససి ఉపరిపబ్బతే ఠితో'తి? సో ఏవం వదేయ్య – 'పస్సామి ఖో

అహం, సమ్మ, ఉపరిపబ్బతే ఠితో ఆరామరామణేయ్యకం వనరామణేయ్యకం భూమిరామణేయ్యకం పోక్ఖరణీరామణేయ్యక’’’న్తి .

‘‘సో ఏవం వదేయ్య – ‘ఇదానేవ ఖో తే, సమ్మ, భాసితం – మయం ఏవం ఆజానామ – అట్ఠానం ఖో ఏతం సమ్మ, అనవకాసో యం త్వం ఉపరిపబ్బతే ఠితో పస్సేయ్యాసి ఆరామరామణేయ్యకం వనరామణేయ్యకం భూమిరామణేయ్యకం పోక్ఖరణీరామణేయ్యక’న్తి. ఇదానేవ చ పన తే భాసితం మయం ఏవం ఆజానామ – ‘పస్సామి ఖో అహం, సమ్మ, ఉపరిపబ్బతే ఠితో ఆరామరామణేయ్యకం వనరామణేయ్యకం భూమిరామణేయ్యకం పోక్ఖరణీరామణేయ్యక’న్తి. సో ఏవం వదేయ్య – ‘తథా హి పనాహం, సమ్మ, ఇమినా మహతా పబ్బతేన ఆవుతో [ఆవటో (సీ. అట్ఠ. పీ.), ఆవుటో (స్యా. కం. క.)] దట్ఠేయ్యం నాద్దస’’’న్తి.

‘‘అతో మహన్తతరేన, అగ్గివేస్సన, అవిజ్జాఖన్ధేన జయసేనో రాజకుమారో ఆవుతో నివుతో [నివుటో (స్యా. కం. పీ. క.)] ఓఫుటో [ఓవుతో (సీ.), ఓవుటో (స్యా. కం. పీ.)] పరియోనద్ధో. సో వత యం తం నేక్ఖమ్మేన ఞాతబ్బం నేక్ఖమ్మేన దట్ఠబ్బం నేక్ఖమ్మేన పత్తబ్బం నేక్ఖమ్మేన సచ్ఛికాతబ్బం తం వత జయసేనో రాజకుమారో కామమజ్ఝే వసన్తో కామే పరిభుఞ్జన్తో కామవితక్కేహి ఖజ్జమానో కామపరిళాహేన పరిడయ్హమానో కామపరియేసనాయ ఉస్సుకో ఞస్సతి వా దక్ఖతి వా సచ్ఛి వా కరిస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి . సచే ఖో తం, అగ్గివేస్సన, జయసేనస్స రాజకుమారస్స ఇమా ద్వే ఉపమా పటిభాయేయ్యుం [పటిభాసేయ్యుం (సీ. స్యా. కం. పీ.)], అనచ్ఛరియం తే జయసేనో రాజకుమారో పసీదేయ్య, పసన్నో చ తే పసన్నాకారం కరేయ్యా’’తి. ‘‘కుతో పన మం, భన్తే, జయసేనస్స రాజకుమారస్స ఇమా ద్వే ఉపమా పటిభాయిస్సన్తి [పటిభాసిస్సన్తి (సీ. స్యా. కం. పీ.)] అనచ్ఛరియా పుబ్బే అస్సుతపుబ్బా, సేయ్యథాపి భగవన్త’’న్తి?

౨౧౩. ‘‘సేయ్యథాపి , అగ్గివేస్సన, రాజా ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో నాగవనికం ఆమన్తేతి – ‘ఏహి త్వం, సమ్మ నాగవనిక, రఞ్ఞో నాగం అభిరుహిత్వా నాగవనం పవిసిత్వా ఆరఞ్ఞకం నాగం అతిపస్సిత్వా రఞ్ఞో నాగస్స గీవాయం ఉపనిబన్ధాహీ’తి. ‘ఏవం, దేవా’తి ఖో, అగ్గివేస్సన, నాగవనికో రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స పటిస్సుత్వా రఞ్ఞో నాగం అభిరుహిత్వా నాగవనం పవిసిత్వా ఆరఞ్ఞకం నాగం అతిపస్సిత్వా రఞ్ఞో నాగస్స గీవాయం ఉపనిబన్ధతి. తమేనం రఞ్ఞో నాగో అబ్భోకాసం నీహరతి. ఏత్తావతా ఖో, అగ్గివేస్సన, ఆరఞ్ఞకో నాగో అబ్భోకాసం గతో హోతి. ఏత్థగేధా [ఏతగేధా (సీ. పీ.)] హి, అగ్గివేస్సన, ఆరఞ్ఞకా నాగా యదిదం – నాగవనం. తమేనం నాగవనికో రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స ఆరోచేసి – ‘అబ్భోకాసగతో ఖో [ఖో తే (స్యా. కం. క.)], దేవ, ఆరఞ్ఞకో నాగో’తి. అథ ఖో అగ్గివేస్సన, తమేనం రాజా ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో హత్థిదమకం ఆమన్తేసి – ‘ఏహి త్వం, సమ్మ హత్థిదమక, ఆరఞ్ఞకం నాగం దమయాహి ఆరఞ్ఞకానఞ్చేవ సీలానం అభినిమ్మదనాయ ఆరఞ్ఞకానఞ్చేవ సరసఙ్కప్పానం అభినిమ్మదనాయ ఆరఞ్ఞకానఞ్చేవ దరథకిలమథపరిళాహానం అభినిమ్మదనాయ గామన్తే అభిరమాపనాయ మనుస్సకన్తేసు సీలేసు సమాదపనాయా’’’తి [సమాదాపనాయాతి (?)].

‘‘‘ఏవం , దేవా’తి ఖో, అగ్గివేస్సన, హత్థిదమకో రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స పటిస్సుత్వా మహన్తం థమ్భం పథవియం నిఖణిత్వా ఆరఞ్ఞకస్స నాగస్స గీవాయం ఉపనిబన్ధతి ఆరఞ్ఞకానఞ్చేవ సీలానం అభినిమ్మదనాయ ఆరఞ్ఞకానఞ్చేవ సరసఙ్కప్పానం అభినిమ్మదనాయ ఆరఞ్ఞకానఞ్చేవ దరథకిలమథపరిళాహానం అభినిమ్మదనాయ గామన్తే అభిరమాపనాయ మనుస్సకన్తేసు సీలేసు సమాదపనాయ. తమేనం హత్థిదమకో యా సా వాచా నేలా కణ్ణసుఖా

పేమనీయా హదయఙ్గమా పోరీ బహుజనకన్తా బహుజనమనాపా తథారూపాహి వాచాహి సముదాచరతి. యతో ఖో, అగ్గివేస్సన, ఆరఞ్ఞకో నాగో హత్థిదమకస్స యా సా వాచా నేలా కణ్ణసుఖా పేమనీయా హదయఙ్గమా పోరీ బహుజనకన్తా బహుజనమనాపా తథారూపాహి వాచాహి సముదాచరియమానో సుస్సూసతి, సోతం ఓదహతి, అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠాపేతి; తమేనం హత్థిదమకో ఉత్తరి తిణఘాసోదకం అనుప్పవేచ్ఛతి.

"యతో ఖో, అగ్గివేస్సన, ఆరఞ్ఞకో నాగో హత్థిదమకస్స తిణఘాసోదకం పటిగ్గణ్హాతి, తత్ర హత్థిదమకస్స ఏవం హోతి – 'జీవిస్సతి ఖో [ను ఖో (సీ. క.)] దాని ఆరఞ్ఞకో [రఞ్ఞో (సీ. పీ.)] నాగో'తి. తమేనం హత్థిదమకో ఉత్తరి కారణం కారేతి – 'ఆదియ, భో, నిక్ఖిప, భో'తి. యతో ఖో, అగ్గివేస్సన, ఆరఞ్ఞకో నాగో హత్థిదమకస్స ఆదాననిక్ఖేపే వచనకరో హోతి ఓవాదప్పటికరో, తమేనం హత్థిదమకో ఉత్తరి కారణం కారేతి – 'అభిక్కమ, భో, పటిక్కమ, భో'తి. యతో ఖో, అగ్గివేస్సన, ఆరఞ్ఞకో నాగో హత్థిదమకస్స అభిక్కమపటిక్కమవచనకరో హోతి ఓవాదప్పటికరో, తమేనం హత్థిదమకో ఉత్తరి కారణం కారేతి – 'ఉట్ఠహ, భో, నిసీద, భో'తి. యతో ఖో, అగ్గివేస్సన, ఆరఞ్ఞకో నాగో హత్థిదమకస్స ఉట్ఠాననిసజ్జాయ వచనకరో హోతి ఓవాదప్పటికరో, తమేనం హత్థిదమకో ఉత్తరి ఆనేఞ్జం నామ కారణం కారేతి, మహన్తస్స ఫలకం సోణ్డాయ ఉపనిబన్ధతి, తోమరహత్థో చ పురిసో ఉపరిగీవాయ నిసిన్నో హోతి, సమన్తతో చ తోమరహత్థా పురిసా పరివారేత్వా ఠితా హోన్తి, హత్థిదమకో చ దీఘతోమరయట్ఠిం గహేత్వా పురతో ఠితో హోతి. సో ఆనేఞ్జం కారణం కారియమానో నేవ పురిమే పాదే చోపేతి న పచ్ఛిమే పాదే చోపేతి, న పురిమకాయం చోపేతి న పచ్ఛిమకాయం చోపేతి, న సీసం చోపేతి, న కణ్ణే చోపేతి, న దన్తే చోపేతి , న నఙ్గుట్ఠం చోపేతి, న సోణ్డం చోపేతి. సో హోతి ఆరఞ్ఞకో నాగో ఖమో సత్తిప్పహారానం అసిప్పహారానం ఉసుప్పహారానం సరపత్తప్పహారానం [పరసత్థప్పహారానం (సీ.), పరసత్తుప్పహారానం (స్యా. కం. పీ.)] భేరిపణవవంససఙ్ఖడిణ్డిమనిన్నాదసద్దానం [భేరిపణవసఙ్ఖతిణవనిన్నాదసద్దానం (పీ.)] సబ్బవఙ్కదోసనిహితనిన్నీతకసావో రాజారహో రాజభోగ్గో రఞ్ఞో అఙ్గన్తేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

౨౧౮. "ఏవమేవ ఖో, అగ్గివేస్సన, ఇధ తథాగతో లోకే ఉప్పజ్జతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా. సో ఇమం లోకం సదేవకం సమారకం సబ్రహ్మకం సస్సమణబ్రాహ్మణిం పజం సదేవమనుస్సం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేతి. సో ధమ్మం దేసేతి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేతి. తం ధమ్మం సుణాతి గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా అఞ్ఞతరస్మిం వా కులే పచ్చాజాతో. సో తం ధమ్మం సుత్వా తథాగతే సద్ధం పటిలభతి. సో తేన సద్ధాపటిలాభేన సమన్నాగతో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'సమ్బాధో ఘరావాసో రజాపథో, అబ్భోకాసో పబ్బజ్జా. నయిదం సుకరం అగారం అజ్ఝావసతా ఏకన్తపరిపుణ్ణం ఏకన్తపరిసుద్ధం సఙ్ఖలిఖితం బ్రహ్మచరియం చరితుం. యంనూనాహం కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజేయ్య'న్తి.

"సో అపరేన సమయేన అప్పం వా భోగక్ఖన్ధం పహాయ మహన్తం వా భోగక్ఖన్ధం పహాయ అప్పం వా ఞాతిపరివట్టం పహాయ మహన్తం వా ఞాతిపరివట్టం పహాయ కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి. ఏత్తావతా ఖో, అగ్గివేస్సన, అరియసావకో అబ్భోకాసగతో హోతి. ఏత్థగేధా హి, అగ్గివేస్సన, దేవమనుస్సా యదిదం – పఞ్చ కామగుణా. తమేనం తథాగతో ఉత్తరిం వినేతి – 'ఏహి త్వం, భిక్ఖు, సీలవా హోహి,

పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరాహి ఆచారగోచరసమ్పన్నో, అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖస్సు సిక్ఖాపదేసూ’’తి.

‘‘యతో ఖో, అగ్గివేస్సన, అరియసావకో సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు, తమేనం తథాగతో ఉత్తరిం వినేతి – ‘ఏహి త్వం, భిక్ఖు, ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారో హోహి, చక్ఖునా రూపం దిస్వా మా నిమిత్తగ్గాహీ…పే.… (యథా గణకమోగ్గల్లానసుత్తన్తే, ఏవం విత్థారేతబ్బాని.)

౨౧౯. ‘‘సో ఇమే పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. వేదనాసు…పే.… చిత్తే…పే.… ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. సేయ్యథాపి, అగ్గివేస్సన, హత్థిదమకో మహన్తం థమ్భం పథవియం నిఖణిత్వా ఆరఞ్ఞకస్స నాగస్స గీవాయం ఉపనిబన్ధతి ఆరఞ్ఞకానఞ్చేవ సీలానం అభినిమ్మదనాయ ఆరఞ్ఞకానఞ్చేవ సరసఙ్కప్పానం అభినిమ్మదనాయ ఆరఞ్ఞకానఞ్చేవ దరథకిలమథపరిళాహానం అభినిమ్మదనాయ గామన్తే అభిరమాపనాయ మనుస్సకన్తేసు సీలేసు సమాదపనాయ; ఏవమేవ ఖో, అగ్గివేస్సన, అరియసావకస్స ఇమే చత్తారో సతిపట్ఠానా చేతసో ఉపనిబన్ధనా హోన్తి గేహసితానఞ్చేవ సీలానం అభినిమ్మదనాయ గేహసితానఞ్చేవ సరసఙ్కప్పానం అభినిమ్మదనాయ గేహసితానఞ్చేవ దరథకిలమథపరిళాహానం అభినిమ్మదనాయ ఞాయస్స అధిగమాయ నిబ్బానస్స సచ్ఛికిరియాయ.

౨౨౦. ‘‘తమేనం తథాగతో ఉత్తరిం వినేతి – ‘ఏహి త్వం, భిక్ఖు, కాయే కాయానుపస్సీ విహరాహి , మా చ కామూపసంహితం వితక్కం వితక్కేసి. వేదనాసు… చిత్తే… ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరాహి, మా చ కామూపసంహితం వితక్కం వితక్కేసీ’’’తి.

‘‘సో వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం…పే.… తతియం ఝానం… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో…పే.… ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి.

౨౨౧. ‘‘సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే సత్తానం చుతూపపాతఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే…పే.… యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి.

‘‘సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే ఆసవానం ఖయఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖసముదయో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి

యథాభూతం పజానాతి; ‘ఇమే ఆసవా’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం ఆసవసముదయో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం ఆసవనిరోధో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం ఆసవనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. తస్స ఏవం జానతో ఏవం పస్సతో కామాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, భవాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, అవిజ్జాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతి.

“సో హోతి భిక్ఖు ఖమో సీతస్స ఉణ్హస్స జిఘచ్ఛాయ పిపాసాయ డంసమకసవాతాతపసరీసపసమ్ఫస్సానం దురుత్తానం దురాగతానం వచనపథానం, ఉప్పన్నానం సారీరికానం వేదనానం దుక్ఖానం తిబ్బానం ఖరానం కటుకానం అసాతానం అమనాపానం పాణహరానం అధివాసకజాతికో హోతి సబ్బరాగదోసమోహనిహితనిన్నీతకసావో ఆహునేయ్యో పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స.

২২২. “మహల్లకో చేపి, అగ్గివేస్సన, రఞ్ఞో నాగో అదన్తో అవినీతో కాలఙ్కరోతి, ‘అదన్తమరణం [అదన్తం మరణం (క.)] మహల్లకో రఞ్ఞో నాగో కాలఙ్కతో’త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి; మజ్ఝిమో చేపి, అగ్గివేస్సన, రఞ్ఞో నాగో. దహరో చేపి, అగ్గివేస్సన, రఞ్ఞో నాగో అదన్తో అవినీతో కాలఙ్కరోతి , ‘అదన్తమరణం దహరో రఞ్ఞో నాగో కాలఙ్కతో’త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి; ఏవమేవ ఖో, అగ్గివేస్సన, థేరో చేపి భిక్ఖు అఖీణాసవో కాలఙ్కరోతి, ‘అదన్తమరణం థేరో భిక్ఖు కాలఙ్కతో’త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి; మజ్ఝిమో చేపి, అగ్గివేస్సన, భిక్ఖు. నవో చేపి, అగ్గివేస్సన, భిక్ఖు అఖీణాసవో కాలఙ్కరోతి, ‘అదన్తమరణం నవో భిక్ఖు కాలఙ్కతో’త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“మహల్లకో చేపి, అగ్గివేస్సన, రఞ్ఞో నాగో సుదన్తో సువినీతో కాలఙ్కరోతి, ‘దన్తమరణం మహల్లకో రఞ్ఞో నాగో కాలఙ్కతో’త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి; మజ్ఝిమో చేపి, అగ్గివేస్సన, రఞ్ఞో నాగో… దహరో చేపి, అగ్గివేస్సన, రఞ్ఞో నాగో సుదన్తో సువినీతో కాలఙ్కరోతి, ‘దన్తమరణం దహరో రఞ్ఞో నాగో కాలఙ్కతో’త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి; ఏవమేవ ఖో, అగ్గివేస్సన, థేరో చేపి భిక్ఖు ఖీణాసవో కాలఙ్కరోతి, ‘దన్తమరణం థేరో భిక్ఖు కాలఙ్కతో’త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి; మజ్ఝిమో చేపి, అగ్గివేస్సన, భిక్ఖు. నవో చేపి, అగ్గివేస్సన, భిక్ఖు ఖీణాసవో కాలఙ్కరోతి, ‘దన్తమరణం నవో భిక్ఖు కాలఙ్కతో’త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతీ”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో అచిరవతో సమణుద్దేసో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

దన్తభూమిసుత్తం నిట్ఠితం పఞ్చమం.

౬. భూమిజసుత్తం

২২৩. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. అథ ఖో ఆయస్మా భూమిజో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన జయసేనస్స రాజకుమారస్స నివేసనం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. అథ ఖో జయసేనో రాజకుమారో యేనాయస్మా భూమిజో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా భూమిజేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో జయసేనో రాజకుమారో ఆయస్మన్తం భూమిజం ఏతదవోచ – “సన్తి, భో భూమిజ, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – ‘ఆసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా [చరతి, అభబ్బో (సీ. పీ.)]

ఏవముపరిపి ఏకవచనేనేవ దిస్సతి] ఫలస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి [ఆసఞ్చ అనాసఞ్చ చేపి (అట్ఠ.)] కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయా'తి. ఇధ భోతో భూమిజస్స సత్థా కింవాదీ [కింవాదీ కిందిట్ఠీ (స్యా. కం. క.)] కిమక్ఖాయీ"తి? "న ఖో మేతం, రాజకుమార, భగవతో సమ్ముఖా సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం. ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం భగవా ఏవం బ్యాకరేయ్య – 'ఆసఞ్చేపి కరిత్వా అయోనిసో బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా అయోనిసో బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా అయోనిసో బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా అయోనిసో బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ. ఆసఞ్చేపి కరిత్వా యోనిసో బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా యోనిసో బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా యోనిసో బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా యోనిసో బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయా'తి. న ఖో మే తం, రాజకుమార, భగవతో సమ్ముఖా సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం. ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం భగవా ఏవం బ్యాకరేయ్యా"తి. "సచే ఖో భోతో భూమిజస్స సత్థా ఏవంవాదీ [ఏవంవాదీ ఏవందిట్ఠీ (స్యా. కం. క.)] ఏవమక్ఖాయీ, అద్ధా భోతో భూమిజస్స సత్థా సబ్బేసంయేవ పుథుసమణబ్రాహ్మణానం ముద్ధానం [బుద్ధానం (క.) ముద్ధానన్తిముద్ధం, మత్థకన్తి అత్థో] మఞ్ఞే ఆహచ్చ తిట్ఠతీ"తి . అథ ఖో జయసేనో రాజకుమారో ఆయస్మన్తం భూమిజం సకేనేవ థాలిపాకేన పరివిసి.

౨౨౪. అథ ఖో ఆయస్మా భూమిజో పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా భూమిజో భగవన్తం ఏతదవోచ – "ఇధాహం, భన్తే, పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన జయసేనస్స రాజకుమారస్స నివేసనం తేనుపసఙ్కమిం; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీదిం. అథ ఖో, భన్తే, జయసేనో రాజకుమారో యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మయా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో, భన్తే, జయసేనో రాజకుమారో మం ఏతదవోచ – 'సన్తి, భో భూమిజ, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – ఆసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా...పే.... ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయా'తి. 'ఇధ భోతో భూమిజస్స సత్థా కింవాదీ కిమక్ఖాయీ'తి? ఏవం వుత్తే అహం, భన్తే, జయసేనం రాజకుమారం ఏతదవోచం – 'న ఖో మే తం, రాజకుమార, భగవతో సమ్ముఖా సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం. ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం భగవా ఏవం బ్యాకరేయ్య – ఆసఞ్చేపి కరిత్వా అయోనిసో బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా అయోనిసో బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా అయోనిసో బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా అయోనిసో బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ. ఆసఞ్చేపి కరిత్వా యోనిసో బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా...పే.... ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా...పే.... నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా యోనిసో బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయాతి. న ఖో మే తం, రాజకుమార, భగవతో సమ్ముఖా సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం. ఠానఞ్చ ఖో ఏతం విజ్జతి యం భగవా ఏవం బ్యాకరేయ్యా'తి. 'సచే భోతో భూమిజస్స సత్థా ఏవంవాదీ ఏవమక్ఖాయీ, అద్ధా

భోతో భూమిజస్స సత్థా సబ్బేసంయేవ పుథుసమణబ్రాహ్మణానం ముద్ధానం మఞ్ఞే ఆహచ్చ తిట్ఠతీ’తి. ‘కచ్చాహం, భన్తే, ఏవం పుట్ఠో ఏవం బ్యాకరమానో వుత్తవాదీ చేవ భగవతో హోమి, న చ భగవన్తం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖామి, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరోమి, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానువాదో గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛతీ’”తి?

“తగ్ఘ త్వం, భూమిజ, ఏవం పుట్ఠో ఏవం బ్యాకరమానో వుత్తవాదీ చేవ మే హోసి, న చ మం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖసి, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరోసి, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానువాదో గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛతి. యే హి కేచి, భూమిజ, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా మిచ్ఛాదిట్ఠినో మిచ్ఛాసఙ్కప్పా మిచ్ఛావాచా మిచ్ఛాకమ్మన్తా మిచ్ఛాఆజీవా మిచ్ఛావాయామా మిచ్ఛాసతీ మిచ్ఛాసమాధినో తే ఆసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? అయోని హేసా, భూమిజ, ఫలస్స అధిగమాయ.

౨౨౫. “సేయ్యథాపి, భూమిజ, పురిసో తేలత్థికో తేలగవేసీ తేలపరియేసనం చరమానో వాలికం దోణియా ఆకిరిత్వా ఉదకేన పరిప్ఫోసకం పరిప్ఫోసకం పీళేయ్య. ఆసఞ్చేపి కరిత్వా వాలికం దోణియా ఆకిరిత్వా ఉదకేన పరిప్ఫోసకం పరిప్ఫోసకం పీళేయ్య, అభబ్బో తేలస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా వాలికం దోణియా ఆకిరిత్వా ఉదకేన పరిప్ఫోసకం పరిప్ఫోసకం పీళేయ్య, అభబ్బో తేలస్స అధిగమాయ; ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా వాలికం దోణియా ఆకిరిత్వా ఉదకేన పరిప్ఫోసకం పరిప్ఫోసకం పీళేయ్య, అభబ్బో తేలస్స అధిగమాయ; నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా వాలికం దోణియా ఆకిరిత్వా ఉదకేన పరిప్ఫోసకం పరిప్ఫోసకం పీళేయ్య, అభబ్బో తేలస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? అయోని హేసా, భూమిజ, తేలస్స అధిగమాయ. ఏవమేవ ఖో, భూమిజ, యే హి కేచి సమణా వా బ్రాహ్మణా వా మిచ్ఛాదిట్ఠినో మిచ్ఛాసఙ్కప్పా మిచ్ఛావాచా మిచ్ఛాకమ్మన్తా మిచ్ఛాఆజీవా మిచ్ఛావాయామా మిచ్ఛాసతీ మిచ్ఛాసమాధినో తే ఆసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? అయోని హేసా, భూమిజ, ఫలస్స అధిగమాయ.

“సేయ్యథాపి , భూమిజ, పురిసో ఖీరత్థికో ఖీరగవేసీ ఖీరపరియేసనం చరమానో గావిం తరుణవచ్ఛం విసాణతో ఆవిఞ్ఛేయ్య [ఆవిఞ్జేయ్య (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)]. ఆసఞ్చేపి కరిత్వా గావిం తరుణవచ్ఛం విసాణతో ఆవిఞ్ఛేయ్య, అభబ్బో ఖీరస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా…పే॰… ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా…పే॰… నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా గావిం తరుణవచ్ఛం విసాణతో ఆవిఞ్ఛేయ్య, అభబ్బో ఖీరస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? అయోని హేసా, భూమిజ, ఖీరస్స అధిగమాయ. ఏవమేవ ఖో, భూమిజ, యే హి కేచి సమణా వా బ్రాహ్మణా వా మిచ్ఛాదిట్ఠినో…పే॰… మిచ్ఛాసమాధినో తే ఆసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా…పే॰… ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా…పే॰… నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? అయోని హేసా, భూమిజ, ఫలస్స అధిగమాయ.

౨౨౬. ‘‘సేయ్యథాపి, భూమిజ, పురిసో నవనీతత్థికో నవనీతగవేసీ నవనీతపరియేసనం చరమానో ఉదకం కలసే ఆసిఞ్చిత్వా మత్థేన [మన్థేన (సీ॰), మత్తేన (క॰)] ఆవిఞ్ఛేయ్య. ఆసఞ్చేపి కరిత్వా ఉదకం కలసే ఆసిఞ్చిత్వా మత్థేన ఆవిఞ్ఛేయ్య, అభబ్బో నవనీతస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా…పే॰… ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా…పే॰… నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా ఉదకం కలసే ఆసిఞ్చిత్వా మత్థేన ఆవిఞ్ఛేయ్య, అభబ్బో నవనీతస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? అయోని హేసా, భూమిజ, నవనీతస్స అధిగమాయ. ఏవమేవ ఖో, భూమిజ, యే హి కేచి సమణా వా బ్రాహ్మణా వా మిచ్ఛాదిట్ఠినో…పే॰… మిచ్ఛాసమాధినో తే ఆసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా…పే॰… ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా…పే॰… నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? అయోని హేసా, భూమిజ, ఫలస్స అధిగమాయ.

‘‘సేయ్యథాపి, భూమిజ, పురిసో అగ్గిత్థికో [అగ్గత్థికో (సీ॰)] అగ్గిగవేసీ అగ్గిపరియేసనం చరమానో అల్లం కట్ఠం సస్నేహం ఉత్తరారణిం ఆదాయ అభిమన్థేయ్య [అభిమత్థేయ్య (స్యా॰ కం॰ పీ॰ క॰)]. ఆసఞ్చేపి కరిత్వా అల్లం కట్ఠం సస్నేహం ఉత్తరారణిం ఆదాయ అభిమన్థేయ్య, అభబ్బో అగ్గిస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా…పే॰… ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా…పే॰… నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా అల్లం కట్ఠం సస్నేహం ఉత్తరారణిం ఆదాయ అభిమన్థేయ్య, అభబ్బో అగ్గిస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? అయోని హేసా, భూమిజ, అగ్గిస్స అధిగమాయ. ఏవమేవ ఖో, భూమిజ, యే హి కేచి సమణా వా బ్రాహ్మణా వా మిచ్ఛాదిట్ఠినో…పే॰… మిచ్ఛాసమాధినో తే ఆసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా…పే॰…ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా…పే॰… నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, అభబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? అయోని హేసా, భూమిజ, ఫలస్స అధిగమాయ. యే హి కేచి, భూమిజ, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమ్మాదిట్ఠినో సమ్మాసఙ్కప్పా సమ్మావాచా సమ్మాకమ్మన్తా సమ్మాఆజీవా సమ్మావాయామా సమ్మాసతీ సమ్మాసమాధినో తే ఆసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? యోని హేసా, భూమిజ, ఫలస్స అధిగమాయ.

౨౨౭. ‘‘సేయ్యథాపి, భూమిజ, పురిసో తేలత్థికో తేలగవేసీ తేలపరియేసనం చరమానో తిలపిట్ఠం దోణియా ఆకిరిత్వా ఉదకేన పరిప్ఫోసకం పరిప్ఫోసకం పీళేయ్య. ఆసఞ్చేపి కరిత్వా తిలపిట్ఠం దోణియా ఆకిరిత్వా ఉదకేన పరిప్ఫోసకం పరిప్ఫోసకం పీళేయ్య, భబ్బో తేలస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా…పే॰… ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా…పే॰… నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా తిలపిట్ఠం దోణియా ఆకిరిత్వా ఉదకేన పరిప్ఫోసకం పరిప్ఫోసకం పీళేయ్య, భబ్బో తేలస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? యోని హేసా, భూమిజ, తేలస్స అధిగమాయ. ఏవమేవ ఖో, భూమిజ, యే హి కేచి సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమ్మాదిట్ఠినో…పే॰… సమ్మాసమాధినో తే ఆసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా…పే॰… ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా…పే॰… నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? యోని హేసా, భూమిజ, ఫలస్స అధిగమాయ.

“సేయ్యథాపి, భూమిజ, పురిసో ఖీరత్థికో ఖీరగవేసీ ఖీరపరియేసనం చరమానో గావిం తరుణవచ్ఛం థనతో ఆవిఞ్ఛేయ్య. ఆసఞ్చేపి కరిత్వా గావిం తరుణవచ్ఛం థనతో ఆవిఞ్ఛేయ్య, భబ్బో ఖీరస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా...పే.... ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా...పే.... నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా గావిం తరుణవచ్ఛం థనతో ఆవిఞ్ఛేయ్య, భబ్బో ఖీరస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? యోని హేసా, భూమిజ, ఖీరస్స అధిగమాయ. ఏవమేవ ఖో, భూమిజ, యే హి కేచి సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమ్మాదిట్ఠినో...పే.... సమ్మాసమాధినో తే ఆసఞ్చేపి కరిత్వా...పే.... అనాసఞ్చేపి కరిత్వా...పే.... ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా...పే.... నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? యోని హేసా, భూమిజ, ఫలస్స అధిగమాయ.

౨౨౮. “సేయ్యథాపి, భూమిజ, పురిసో నవనీతత్థికో నవనీతగవేసీ నవనీతపరియేసనం చరమానో దధిం కలసే ఆసిఞ్చిత్వా మత్థేన ఆవిఞ్ఛేయ్య. ఆసఞ్చేపి కరిత్వా దధిం కలసే ఆసిఞ్చిత్వా మత్థేన ఆవిఞ్ఛేయ్య, భబ్బో నవనీతస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా... ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా... నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా దధిం కలసే ఆసిఞ్చిత్వా మత్థేన ఆవిఞ్ఛేయ్య, భబ్బో నవనీతస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? యోని హేసా, భూమిజ, నవనీతస్స అధిగమాయ. ఏవమేవ ఖో, భూమిజ, యే హి కేచి సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమ్మాదిట్ఠినో...పే.... సమ్మాసమాధినో తే ఆసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా... ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా ... నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? యోని హేసా, భూమిజ, ఫలస్స అధిగమాయ.

“సేయ్యథాపి, భూమిజ, పురిసో అగ్గిత్థికో అగ్గిగవేసీ అగ్గిపరియేసనం చరమానో సుక్ఖం కట్ఠం కోళాపం ఉత్తరారణిం ఆదాయ అభిమన్థేయ్య; ( ) [(భబ్బో అగ్గిస్స అధిగమాయ) (సబ్బత్థ)] ఆసఞ్చేపి కరిత్వా... అనాసఞ్చేపి కరిత్వా.. ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా... నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా సుక్ఖ కట్ఠం కోళాపం ఉత్తరారణిం ఆదాయ అభిమన్థేయ్య, భబ్బో అగ్గిస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? యోని హేసా, భూమిజ, అగ్గిస్స అధిగమాయ. ఏవమేవ ఖో, భూమిజ, యే హి కేచి సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమ్మాదిట్ఠినో...పే.... సమ్మాసమాధినో తే ఆసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; అనాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; ఆసఞ్చ అనాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ; నేవాసం నానాసఞ్చేపి కరిత్వా బ్రహ్మచరియం చరన్తి, భబ్బా ఫలస్స అధిగమాయ. తం కిస్స హేతు? యోని హేసా, భూమిజ, ఫలస్స అధిగమాయ.

“సచే ఖో తం, భూమిజ, జయసేనస్స రాజకుమారస్స ఇమా చతస్సో ఉపమా పటిభాయేయ్యుం అనచ్ఛరియం తే జయసేనో రాజకుమారో పసీదేయ్య, పసన్నో చ తే పసన్నాకారం కరేయ్యా”తి. “కుతో పన మం, భన్తే, జయసేనస్స రాజకుమారస్స ఇమా చతస్సో ఉపమా పటిభాయిస్సన్తి అనచ్ఛరియా పుబ్బే అస్సుతపుబ్బా, సేయ్యథాపి భగవన్త”న్తి?

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా భూమిజో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

భూమిజసుత్తం నిట్ఠితం ఛట్ఠం.

౭. అనురుద్ధసుత్తం

૩૨૯. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో పఞ్చకఙ్గో థపతి అఞ్ఞతరం పురిసం ఆమన్తేసి – “ఏహి త్వం, అమ్భో పురిస, యేనాయస్మా అనురుద్ధో తేనుపసఙ్కమ; ఉపసఙ్కమిత్వా మమ వచనేన ఆయస్మతో అనురుద్ధస్స పాదే సిరసా వన్దాహి [వన్దాహి, ఏవఞ్చ వదేహి (సీ. పీ.)] – ‘పఞ్చకఙ్గో, భన్తే, థపతి ఆయస్మతో అనురుద్ధస్స పాదే సిరసా వన్దతీ’తి; ఏవఞ్చ వదేహి [ఏవఞ్చ వదేతి (సీ. పీ.)] – ‘అధివాసేతు కిర, భన్తే, ఆయస్మా అనురుద్ధో పఞ్చకఙ్గస్స థపతిస్స స్వాతనాయ అత్తచతుత్థో భత్తం; యేన చ కిర, భన్తే, ఆయస్మా అనురుద్ధో పగేవతరం ఆగచ్ఛేయ్య; పఞ్చకఙ్గో, భన్తే, థపతి [పఞ్చకఙ్గో థపతి (సీ. పీ.)] బహుకిచ్చో బహుకరణీయో రాజకరణీయేనా’”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో సో పురిసో పఞ్చకఙ్గస్స థపతిస్స పటిస్సుత్వా యేనాయస్మా అనురుద్ధో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం అనురుద్ధం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో పురిసో ఆయస్మన్తం అనురుద్ధం ఏతదవోచ – “పఞ్చకఙ్గో, భన్తే, థపతి ఆయస్మతో అనురుద్ధస్స పాదే సిరసా వన్దతి, ఏవఞ్చ వదేతి – ‘అధివాసేతు కిర, భన్తే, ఆయస్మా అనురుద్ధో పఞ్చకఙ్గస్స థపతిస్స స్వాతనాయ అత్తచతుత్థో భత్తం; యేన చ కిర, భన్తే, ఆయస్మా అనురుద్ధో పగేవతరం ఆగచ్ఛేయ్య; పఞ్చకఙ్గో, భన్తే, థపతి బహుకిచ్చో బహుకరణీయో రాజకరణీయేనా’”తి. అధివాసేసి ఖో ఆయస్మా అనురుద్ధో తుణ్హీభావేన.

૩૩૦. అథ ఖో ఆయస్మా అనురుద్ధో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన పఞ్చకఙ్గస్స థపతిస్స నివేసనం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. అథ ఖో పఞ్చకఙ్గో థపతి ఆయస్మన్తం అనురుద్ధం పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన సహత్థా సన్తప్పేసి సమ్పవారేసి. అథ ఖో పఞ్చకఙ్గో థపతి ఆయస్మన్తం అనురుద్ధం భుత్తావిం ఓనీతపత్తపాణిం అఞ్ఞతరం నీచం ఆసనం గహేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో పఞ్చకఙ్గో థపతి ఆయస్మన్తం అనురుద్ధం ఏతదవోచ –

“ఇధ మం, భన్తే, థేరా భిక్ఖూ ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహంసు – ‘అప్పమాణం, గహపతి, చేతోవిముత్తిం భావేహీ’తి [అప్పమాణా గహపతి చేతోవిముత్తి భావేతబ్బాతి (క.)]. ఏకచ్చే థేరా ఏవమాహంసు – ‘మహగ్గతం, గహపతి, చేతోవిముత్తిం భావేహీ’తి. యా చాయం, భన్తే, అప్పమాణా చేతోవిముత్తి యా చ మహగ్గతా చేతోవిముత్తి – ఇమే ధమ్మా నానత్థా చేవ నానాబ్యఞ్జనా చ, ఉదాహు ఏకత్థా బ్యఞ్జనమేవ నాన”న్తి? “తేన హి, గహపతి, తం యేవేత్థ పటిభాతు. అపణ్ణకన్తే ఇతో భవిస్సతీ”తి. “మయ్హం ఖో, భన్తే, ఏవం హోతి – ‘యా చాయం అప్పమాణా చేతోవిముత్తి యా చ మహగ్గతా చేతోవిముత్తి ఇమే ధమ్మా ఏకత్థా బ్యఞ్జనమేవ నాన’”న్తి. “యా చాయం, గహపతి, అప్పమాణా చేతోవిముత్తి యా చ మహగ్గతా చేతోవిముత్తి ఇమే ధమ్మా నానత్థా చేవ నానాబ్యఞ్జనా చ . తదమినాపేతం, గహపతి, పరియాయేన వేదితబ్బం యథా ఇమే ధమ్మా నానత్థా చేవ నానాబ్యఞ్జనా చ”.

“కతమా చ, గహపతి, అప్పమాణా చేతోవిముత్తి? ఇధ, గహపతి, భిక్ఖు మేత్తాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి, తథా దుతియం తథా తతియం తథా చతుత్థం; ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం మేత్తాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి. కరుణాసహగతేన చేతసా… ముదితాసహగతేన చేతసా… ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి, తథా దుతియం తథా తతియం తథా చతుత్థం; ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా

విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాబజ్ఝేన ఫరిత్వా విహరతి. అయం వుచ్చతి, గహపతి, అప్పమాణా చేతోవిముత్తి.

౨౩౧. “కతమా చ, గహపతి, మహగ్గతా చేతోవిముత్తి? ఇధ, గహపతి, భిక్ఖు యావతా ఏకం రుక్ఖమూలం మహగ్గతన్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. అయం వుచ్చతి, గహపతి, మహగ్గతా చేతోవిముత్తి. ఇధ పన, గహపతి, భిక్ఖు యావతా ద్వే వా తీణి వా రుక్ఖమూలాని మహగ్గతన్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. అయమ్పి [అయం (స్యా. కం. క.)] వుచ్చతి, గహపతి, మహగ్గతా చేతోవిముత్తి. ఇధ పన, గహపతి, భిక్ఖు యావతా ఏకం గామక్ఖేత్తం మహగ్గతన్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. అయమ్పి వుచ్చతి, గహపతి, మహగ్గతా చేతోవిముత్తి. ఇధ పన, గహపతి , భిక్ఖు యావతా ద్వే వా తీణి వా గామక్ఖేత్తాని మహగ్గతన్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. అయమ్పి వుచ్చతి, గహపతి, మహగ్గతా చేతోవిముత్తి. ఇధ పన, గహపతి, భిక్ఖు యావతా ఏకం మహారజ్జం మహగ్గతన్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. అయమ్పి వుచ్చతి, గహపతి, మహగ్గతా చేతోవిముత్తి. ఇధ పన, గహపతి, భిక్ఖు యావతా ద్వే వా తీణి వా మహారజ్జాని మహగ్గతన్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. అయమ్పి వుచ్చతి, గహపతి, మహగ్గతా చేతోవిముత్తి. ఇధ పన, గహపతి, భిక్ఖు యావతా సముద్దపరియన్తం పథవిం మహగ్గతన్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. అయమ్పి వుచ్చతి, గహపతి, మహగ్గతా చేతోవిముత్తి. ఇమినా ఖో ఏతం, గహపతి, పరియాయేన వేదితబ్బం యథా ఇమే ధమ్మా నానత్థా చేవ నానాబ్యఞ్జనా చ.

౨౩౨. “చతస్సో ఖో ఇమా గహపతి, భవూపపత్తియో. కతమా చతస్సో? ఇధ, గహపతి, ఏకచ్చో ‘పరిత్తాభా’తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా పరిత్తాభానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. ఇధ పన, గహపతి, ఏకచ్చో ‘అప్పమాణాభా’తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా అప్పమాణాభానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. ఇధ పన, గహపతి, ఏకచ్చో ‘సంకిలిట్ఠాభా’తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా సంకిలిట్ఠాభానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. ఇధ పన, గహపతి, ఏకచ్చో ‘పరిసుద్ధాభా’తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా పరిసుద్ధాభానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. ఇమా ఖో, గహపతి, చతస్సో భవూపపత్తియో.

“హోతి ఖో సో, గహపతి, సమయో, యా తా దేవతా ఏకజ్ఝం సన్నిపతన్తి, తాసం ఏకజ్ఝం సన్నిపతితానం వణ్ణనానత్తఞ్హి ఖో పఞ్ఞాయతి నో చ ఆభానానత్తం . సేయ్యథాపి, గహపతి, పురిసో సమ్బహులాని తేలప్పదీపాని ఏకం ఘరం పవేసేయ్య. తేసం ఏకం ఘరం పవేసితానం అచ్చినానత్తఞ్హి ఖో పఞ్ఞాయేథ, నో చ ఆభానానత్తం; ఏవమేవ ఖో, గహపతి, హోతి ఖో సో సమయో, యా తా దేవతా ఏకజ్ఝం సన్నిపతన్తి తాసం ఏకజ్ఝం సన్నిపతితానం వణ్ణనానత్తఞ్హి ఖో పఞ్ఞాయతి, నో చ ఆభానానత్తం.

“హోతి ఖో సో, గహపతి, సమయో, యా తా దేవతా తతో విపక్కమన్తి, తాసం తతో విపక్కమన్తీనం వణ్ణనానత్తఞ్చేవ పఞ్ఞాయతి ఆభానానత్తఞ్చ. సేయ్యథాపి, గహపతి, పురిసో తాని సమ్బహులాని తేలప్పదీపాని తమ్హా ఘరా నీహరేయ్య. తేసం తతో నీహతానం [నీహరన్తానం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] అచ్చినానత్తఞ్చేవ పఞ్ఞాయేథ ఆభానానత్తఞ్చ; ఏవమేవ ఖో, గహపతి, హోతి ఖో సో సమయో, యా తా దేవతా తతో విపక్కమన్తి, తాసం తతో విపక్కమన్తీనం వణ్ణనానత్తఞ్చేవ పఞ్ఞాయతి ఆభానానత్తఞ్చ.

“న ఖో, గహపతి, తాసం దేవతానం ఏవం హోతి – ‘ఇదం అమ్హాకం నిచ్చన్తి వా ధువన్తి వా సస్సత’న్తి వా, అపి చ యత్థ యత్థేవ తా [యా (క.)] దేవతా అభినివిసన్తి తత్థ తత్థేవ తా దేవతా అభిరమన్తి. సేయ్యథాపి, గహపతి, మక్ఖికానం కాజేన వా పిటకేన వా హరీయమానానం న ఏవం హోతి – ‘ఇదం అమ్హాకం నిచ్చన్తి వా ధువన్తి వా సస్సత’న్తి వా, అపి చ యత్థ యత్థేవ తా [యా (క.)] మక్ఖికా అభినివిసన్తి తత్థ తత్థేవ తా మక్ఖికా అభిరమన్తి; ఏవమేవ ఖో, గహపతి, తాసం దేవతానం న ఏవం హోతి – ‘ఇదం అమ్హాకం నిచ్చన్తి వా ధువన్తి వా సస్సత’న్తి వా, అపి చ యత్థ యత్థేవ తా దేవతా అభినివిసన్తి తత్థ తత్థేవ తా దేవతా అభిరమన్తీ”తి.

౨౩౩. ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా సభియో కచ్చానో [కచ్చాయనో (సీ.)] ఆయస్మన్తం అనురుద్ధం ఏతదవోచ – “సాధు, భన్తే అనురుద్ధ! అత్థి చ మే ఏత్థ ఉత్తరిం పటిపుచ్ఛితబ్బం. యా తా, భన్తే, దేవతా ఆభా సబ్బా తా పరిత్తాభా ఉదాహు సన్తేత్థ ఏకచ్చా దేవతా అప్పమాణాభా”తి? “తదఙ్గేన ఖో, ఆవుసో కచ్చాన, సన్తేత్థ ఏకచ్చా దేవతా పరిత్తాభా, సన్తి పనేత్థ ఏకచ్చా దేవతా అప్పమాణాభా”తి. “కో ను ఖో, భన్తే అనురుద్ధ, హేతు కో పచ్చయో యేన తాసం దేవతానం ఏకం దేవనికాయం ఉపపన్నానం సన్తేత్థ ఏకచ్చా దేవతా పరిత్తాభా, సన్తి పనేత్థ ఏకచ్చా దేవతా అప్పమాణాభా”తి?

“తేన హావుసో కచ్చాన, తంయేవేత్థ పటిపుచ్ఛిస్సామి. యథా తే ఖమేయ్య తథా నం బ్యాకరేయ్యాసి. తం కిం మఞ్ఞసి, ఆవుసో కచ్చాన , య్వాయం భిక్ఖు యావతా ఏకం రుక్ఖమూలం ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి, యోచాయం [యోపాయం (క.)] భిక్ఖు యావతా ద్వే వా తీణి వా రుక్ఖమూలాని ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి – ఇమాసం ఉభిన్నం చిత్తభావనానం కతమా చిత్తభావనా మహగ్గతతరా”తి? “య్వాయం, భన్తే, భిక్ఖు యావతా ద్వే వా తీణి వా రుక్ఖమూలాని ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి – అయం ఇమాసం ఉభిన్నం చిత్తభావనానం మహగ్గతతరా”తి.

“తం కిం మఞ్ఞసి, ఆవుసో కచ్చాన, య్వాయం భిక్ఖు యావతా ద్వే వా తీణి వా రుక్ఖమూలాని ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి, యోచాయం భిక్ఖు యావతా ఏకం గామక్ఖేత్తం ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి – ఇమాసం ఉభిన్నం చిత్తభావనానం కతమా చిత్తభావనా మహగ్గతతరా”తి? “య్వాయం, భన్తే, భిక్ఖు యావతా ఏకం గామక్ఖేత్తం ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి – అయం ఇమాసం ఉభిన్నం చిత్తభావనానం మహగ్గతతరా”తి.

“తం కిం మఞ్ఞసి, ఆవుసో కచ్చాన, య్వాయం భిక్ఖు యావతా ఏకం గామక్ఖేత్తం ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి, యోచాయం భిక్ఖు యావతా ద్వే వా తీణి వా గామక్ఖేత్తాని ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి – ఇమాసం ఉభిన్నం చిత్తభావనానం కతమా చిత్తభావనా మహగ్గతతరా”తి? “య్వాయం, భన్తే, భిక్ఖు యావతా ద్వే వా తీణి వా గామక్ఖేత్తాని ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి – అయం ఇమాసం ఉభిన్నం చిత్తభావనానం మహగ్గతతరా”తి.

“తం కిం మఞ్ఞసి, ఆవుసో కచ్చాన, య్వాయం భిక్ఖు యావతా ద్వే వా తీణి వా గామక్ఖేత్తాని ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి, యోచాయం భిక్ఖు యావతా ఏకం మహారజ్జం ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి – ఇమాసం ఉభిన్నం చిత్తభావనానం కతమా చిత్తభావనా మహగ్గతతరా”తి? “య్వాయం, భన్తే, భిక్ఖు యావతా ఏకం మహారజ్జం ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి – అయం ఇమాసం ఉభిన్నం చిత్తభావనానం మహగ్గతతరా”తి.

“తం కిం మఞ్ఞసి, ఆవుసో కచ్చాన, య్వాయం భిక్ఖు యావతా ఏకం మహారజ్జం ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి, యోచాయం భిక్ఖు యావతా ద్వే వా తీణి వా మహారజ్జాని ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి – ఇమాసం ఉభిన్నం చిత్తభావనానం కతమా చిత్తభావనా మహగ్గతతరా”తి? “య్వాయం, భన్తే, భిక్ఖు యావతా ద్వే వా తీణి వా మహారజ్జాని ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి – అయం ఇమాసం ఉభిన్నం చిత్తభావనానం మహగ్గతతరా”తి.

“తం కిం మఞ్ఞసి, ఆవుసో కచ్చాన, య్వాయం భిక్ఖు యావతా ద్వే వా తీణి వా మహారజ్జాని ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి, యోచాయం భిక్ఖు యావతా సముద్దపరియన్తం పథవిం ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి – ఇమాసం ఉభిన్నం చిత్తభావనానం కతమా చిత్తభావనా మహగ్గతతరా”తి? “య్వాయం, భన్తే, భిక్ఖు యావతా సముద్దపరియన్తం పథవిం ‘మహగ్గత’న్తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి – అయం ఇమాసం ఉభిన్నం చిత్తభావనానం మహగ్గతతరా”తి? “అయం ఖో, ఆవుసో కచ్చాన, హేతు అయం పచ్చయో, యేన తాసం దేవతానం ఏకం దేవనికాయం ఉపపన్నానం సన్తేత్థ ఏకచ్చా దేవతా పరిత్తాభా, సన్తి పనేత్థ ఏకచ్చా దేవతా అప్పమాణాభా”తి.

౨౩౪. “సాధు, భన్తే అనురుద్ధ! అత్థి చ మే ఏత్థ ఉత్తరిం పటిపుచ్ఛితబ్బం. యావతా [యా తా (క॰)], భన్తే, దేవతా ఆభా సబ్బా తా సంకిలిట్ఠాభా ఉదాహు సన్తేత్థ ఏకచ్చా దేవతా పరిసుద్ధాభా”తి? “తదఙ్గేన ఖో, ఆవుసో కచ్చాన, సన్తేత్థ ఏకచ్చా దేవతా సంకిలిట్ఠాభా, సన్తి పనేత్థ ఏకచ్చా దేవతా పరిసుద్ధాభా”తి. “కో ను ఖో, భన్తే, అనురుద్ధ, హేతు కో పచ్చయో, యేన తాసం దేవతానం ఏకం దేవనికాయం ఉపపన్నానం సన్తేత్థ ఏకచ్చా దేవతా సంకిలిట్ఠాభా, సన్తి పనేత్థ ఏకచ్చా దేవతా పరిసుద్ధాభా”తి?

“తేన , హావుసో కచ్చాన, ఉపమం తే కరిస్సామి. ఉపమాయపిధేకచ్చే [ఉపమాయమిధేకచ్చే (క॰)] విఞ్ఞూ పురిసా భాసితస్స అత్థం ఆజానన్తి. సేయ్యథాపి, ఆవుసో కచ్చాన, తేలప్పదీపస్స ఝాయతో తేలమ్పి అపరిసుద్ధం వట్టిపి అపరిసుద్ధా. సో తేలస్సపి అపరిసుద్ధత్తా వట్టియాపి అపరిసుద్ధత్తా అన్ధన్ధం వియ ఝాయతి; ఏవమేవ ఖో, ఆవుసో కచ్చాన, ఇధేకచ్చో భిక్ఖు ‘సంకిలిట్ఠాభా’తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి, తస్స కాయదుట్ఠుల్లమ్పి న సుప్పటిప్పస్సద్ధం హోతి, థినమిద్ధమ్పి న సుసమూహతం హోతి , ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చమ్పి న సుప్పటివినీతం హోతి. సో కాయదుట్ఠుల్లస్సపి న సుప్పటిప్పస్సద్ధత్తా థినమిద్ధస్సపి న సుసమూహతత్తా ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చస్సపి న సుప్పటివినీతత్తా అన్ధన్ధం వియ ఝాయతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా సంకిలిట్ఠాభానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. సేయ్యథాపి, ఆవుసో కచ్చాన, తేలప్పదీపస్స ఝాయతో తేలమ్పి పరిసుద్ధం వట్టిపి పరిసుద్ధా. సో తేలస్సపి పరిసుద్ధత్తా వట్టియాపి పరిసుద్ధత్తా న అన్ధన్ధం వియ ఝాయతి; ఏవమేవ ఖో, ఆవుసో కచ్చాన, ఇధేకచ్చో భిక్ఖు ‘పరిసుద్ధాభా’తి ఫరిత్వా అధిముచ్చిత్వా విహరతి. తస్స కాయదుట్ఠుల్లమ్పి సుప్పటిప్పస్సద్ధం హోతి, థినమిద్ధమ్పి సుసమూహతం హోతి, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చమ్పి సుప్పటివినీతం హోతి. సో కాయదుట్ఠుల్లస్సపి సుప్పటిప్పస్సద్ధత్తా థినమిద్ధస్సపి సుసమూహతత్తా ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చస్సపి సుప్పటివినీతత్తా న అన్ధన్ధం వియ ఝాయతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా పరిసుద్ధాభానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం ఖో, ఆవుసో కచ్చాన, హేతు అయం పచ్చయో యేన తాసం దేవతానం ఏకం దేవనికాయం ఉపపన్నానం సన్తేత్థ ఏకచ్చా దేవతా సంకిలిట్ఠాభా, సన్తి పనేత్థ ఏకచ్చా దేవతా పరిసుద్ధాభా”తి.

๒๓๗. ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా సభియో కచ్చానో ఆయస్మన్తం అనురుద్ధం ఏతదవోచ – "సాధు, భన్తే అనురుద్ధ! న, భన్తే, ఆయస్మా అనురుద్ధో ఏవమాహ – 'ఏవం మే సుత'న్తి వా 'ఏవం అరహతి భవితు'న్తి వా; అథ చ పన, భన్తే, ఆయస్మా అనురుద్ధో 'ఏవమ్పి తా దేవతా , ఇతిపి తా దేవతా'త్వేవ భాసతి. తస్స మయ్హం, భన్తే, ఏవం హోతి – 'అద్ధా ఆయస్మతా అనురుద్ధేన తాహి దేవతాహి సద్ధిం సన్నివుత్థపుబ్బఞ్చేవ సల్లపితపుబ్బఞ్చ సాకచ్ఛా చ సమాపజ్జితపుబ్బా'"తి. "అద్ధా ఖో అయం, ఆవుసో కచ్చాన, ఆసజ్జ ఉపనీయ వాచా భాసితా, అపి చ తే అహం బ్యాకరిస్సామి – 'దీఘరత్తం ఖో మే, ఆవుసో కచ్చాన, తాహి దేవతాహి సద్ధిం సన్నివుత్థపుబ్బఞ్చేవ సల్లపితపుబ్బఞ్చ సాకచ్ఛా చ సమాపజ్జితపుబ్బా'"తి.

ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా సభియో కచ్చానో పఞ్చకఙ్గం థపతిం ఏతదవోచ – "లాభా తే, గహపతి, సులద్ధం తే, గహపతి, యం త్వఞ్చేవ తం కఙ్ఖాధమ్మం పహాసి [పజహాసి (క.)], మయఞ్చిమం [యమ్పిమం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ధమ్మపరియాయం అలత్థమ్హా సవనాయా"తి.

అనురుద్ధసుత్తం నిట్ఠితం సత్తమం.

౮. ఉపక్కిలేససుత్తం

๒๓๖. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా కోసమ్బియం విహరతి ఘోసితారామే. తేన ఖో పన సమయేన కోసమ్బియం భిక్ఖూ భణ్డనజాతా కలహజాతా వివాదాపన్నా అఞ్ఞమఞ్ఞం ముఖసత్తీహి వితుదన్తా విహరన్తి. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "ఇధ, భన్తే, కోసమ్బియం భిక్ఖూ భణ్డనజాతా కలహజాతా వివాదాపన్నా అఞ్ఞమఞ్ఞం ముఖసత్తీహి వితుదన్తా విహరన్తి. సాధు, భన్తే, భగవా యేన తే భిక్ఖూ తేనుపసఙ్కమతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా"తి. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన. అథ ఖో భగవా యేన తే భిక్ఖూ తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – "అలం, భిక్ఖవే, మా భణ్డనం, మా కలహం, మా విగ్గహం, మా వివాద"న్తి.

ఏవం వుత్తే, అఞ్ఞతరో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "ఆగమేతు, భన్తే! భగవా ధమ్మస్సామీ; అప్పోస్సుక్కో, భన్తే, భగవా దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారం అనుయుత్తో విహరతు; మయమేతేన భణ్డనేన కలహేన విగ్గహేన వివాదేన పఞ్ఞాయిస్సామా"తి. దుతియమ్పి ఖో భగవా తే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – "అలం, భిక్ఖవే, మా భణ్డనం, మా కలహం, మా విగ్గహం, మా వివాద"న్తి. దుతియమ్పి ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "ఆగమేతు, భన్తే! భగవా ధమ్మస్సామీ; అప్పోస్సుక్కో, భన్తే, భగవా దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారం అనుయుత్తో విహరతు; మయమేతేన భణ్డనేన కలహేన విగ్గహేన వివాదేన పఞ్ఞాయిస్సామా"తి. తతియమ్పి ఖో భగవా తే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – "అలం, భిక్ఖవే, మా భణ్డనం, మా కలహం, మా విగ్గహం, మా వివాద"న్తి. తతియమ్పి ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "ఆగమేతు, భన్తే, భగవా ధమ్మస్సామీ; అప్పోస్సుక్కో, భన్తే, భగవా దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారం అనుయుత్తో విహరతు; మయమేతేన భణ్డనేన కలహేన విగ్గహేన వివాదేన పఞ్ఞాయిస్సామా"తి.

అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ కోసమ్బిం పిణ్డాయ పావిసి. కోసమ్బియం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో సేనాసనం సంసామేత్వా పత్తచీవరమాదాయ ఠితకోవ ఇమా గాథా అభాసి –

๒๓๗. "పుథుసద్దో సమజనో, న బాలో కోచి మఞ్ఞథ;

సఙ్ఘస్మిం భిజ్జమానస్మిం, నాఞ్ఞం భియ్యో అమఞ్ఞరుం.

“పరిముట్ఠా పణ్డితాభాసా, వాచాగోచరభాణినో;
యావిచ్ఛన్తి ముఖాయామం, యేన నీతా న తం విదూ.

“అక్కోచ్ఛి మం అవధి మం, అజిని మం అహాసి మే;
యే చ తం ఉపనయ్హన్తి, వేరం తేసం న సమ్మతి.

“అక్కోచ్ఛి మం అవధి మం, అజిని మం అహాసి మే;
యే చ తం నుపనయ్హన్తి, వేరం తేసూపసమ్మతి.

“న హి వేరేన వేరాని, సమ్మన్తీధ కుదాచనం;
అవేరేన చ సమ్మన్తి, ఏస ధమ్మో సనన్తనో.

“పరే చ న విజానన్తి, మయమేత్థ యమామసే;
యే చ తత్థ విజానన్తి, తతో సమ్మన్తి మేధగా.

“అట్ఠిచ్ఛిన్నా పాణహరా, గవస్సధనహారినో;
రట్ఠం విలుమ్పమానానం, తేసమ్పి హోతి సఙ్గతి;
కస్మా తుమ్హాకం నో సియా.

“సచే లభేథ నిపకం సహాయం,
సద్ధిం చరం సాధువిహారి ధీరం;
అభిభుయ్య సబ్బాని పరిస్సయాని,
చరేయ్య తేనత్తమనో సతీమా.

“నో చే లభేథ నిపకం సహాయం,
సద్ధిం చరం సాధువిహారి ధీరం;
రాజావ రట్ఠం విజితం పహాయ,
ఏకో చరే మాతఙ్గరఞ్ఞేవ నాగో.

“ఏకస్స చరితం సేయ్యో, నత్థి బాలే సహాయతా;
ఏకో చరే న చ పాపాని కయిరా,
అప్పోస్సుక్కో మాతఙ్గరఞ్ఞేవ నాగో”తి.

౨౩౮. అథ ఖో భగవా ఠితకోవ ఇమా గాథా భాసిత్వా యేన బాలకలోణకారగామో [బాలకలోణకగామో (క॰), తథా వినయేపి] తేనుపసఙ్కమి. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా భగు బాలకలోణకారగామే విహరతి. అద్దసా ఖో ఆయస్మా

భగు భగవన్తం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన ఆసనం పఞ్ఞపేసి ఉదకఞ్చ పాదానం ధోవనం [ఉదకఞ్చ పాదానం (సీ. స్యా. కం. పీ.)]. నిసీది భగవా పఞ్ఞత్తే ఆసనే. నిసజ్జ పాదే పక్ఖాలేసి. ఆయస్మాపి ఖో భగు భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం భగుం భగవా ఏతదవోచ – "కచ్చి, భిక్ఖు, ఖమనీయం, కచ్చి యాపనీయం, కచ్చి పిణ్డకేన న కిలమసీ"తి? "ఖమనీయం భగవా, యాపనీయం భగవా, న చాహం, భన్తే, పిణ్డకేన కిలమామీ"తి. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం భగుం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేత్వా సమాదపేత్వా సముత్తేజేత్వా సమ్పహంసేత్వా ఉట్ఠాయాసనా యేన పాచీనవంసదాయో తేనుపసఙ్కమి.

తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా చ అనురుద్ధో ఆయస్మా చ నన్దియో [భద్దియో (మ. ని. ౨.౧౬౬ నళకపానే)] ఆయస్మా చ కిమిలో [కిమ్బిలో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] పాచీనవంసదాయే విహరన్తి. అద్దసా ఖో దాయపాలో భగవన్తం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన భగవన్తం ఏతదవోచ – "మా, మహాసమణ, ఏతం దాయం పావిసి. సన్తేత్థ తయో కులపుత్తా అత్తకామరూపా విహరన్తి. మా తేసం అఫాసుమకాసీ"తి. అస్సోసి ఖో ఆయస్మా అనురుద్ధో దాయపాలస్స భగవతా సద్ధిం మన్తయమానస్స. సుత్వాన దాయపాలం ఏతదవోచ – "మా, ఆవుసో దాయపాల, భగవన్తం వారేసి. సత్థా నో భగవా అనుప్పత్తో"తి.

౨౩౯. అథ ఖో ఆయస్మా అనురుద్ధో యేనాయస్మా చ నన్దియో యేనాయస్మా చ కిమిలో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తఞ్చ నన్దియం ఆయస్మన్తఞ్చ కిమిలం ఏతదవోచ – "అభిక్కమథాయస్మన్తో, అభిక్కమథాయస్మన్తో, సత్థా నో భగవా అనుప్పత్తో"తి. అథ ఖో ఆయస్మా చ అనురుద్ధో ఆయస్మా చ నన్దియో ఆయస్మా చ కిమిలో భగవన్తం పచ్చుగ్గన్త్వా ఏకో భగవతో పత్తచీవరం పటిగ్గహేసి, ఏకో ఆసనం పఞ్ఞపేసి, ఏకో పాదోదకం ఉపట్ఠపేసి. నిసీది భగవా పఞ్ఞత్తే ఆసనే. నిసజ్జ పాదే పక్ఖాలేసి. తేపి ఖో ఆయస్మన్తో భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం అనురుద్ధం భగవా ఏతదవోచ – "కచ్చి వో, అనురుద్ధా, ఖమనీయం, కచ్చి యాపనీయం, కచ్చి పిణ్డకేన న కిలమథా"తి? "ఖమనీయం భగవా, యాపనీయం భగవా, న చ మయం, భన్తే, పిణ్డకేన కిలమామా"తి. "కచ్చి పన వో, అనురుద్ధా, సమగ్గా సమ్మోదమానా అవివదమానా ఖీరోదకీభూతా అఞ్ఞమఞ్ఞం పియచక్ఖూహి సమ్పస్సన్తా విహరథా"తి? "తగ్ఘ మయం, భన్తే, సమగ్గా సమ్మోదమానా అవివదమానా ఖీరోదకీభూతా అఞ్ఞమఞ్ఞం పియచక్ఖూహి సమ్పస్సన్తా విహరామా"తి. "యథా కథం పన తుమ్హే, అనురుద్ధా, సమగ్గా సమ్మోదమానా అవివదమానా ఖీరోదకీభూతా అఞ్ఞమఞ్ఞం పియచక్ఖూహి సమ్పస్సన్తా విహరథా"తి? "ఇధ మయ్హం, భన్తే, ఏవం హోతి – 'లాభా వత మే, సులద్ధం వత మే యోహం ఏవరూపేహి సబ్రహ్మచారీహి సద్ధిం విహరామీ'తి. తస్స మయ్హం, భన్తే, ఇమేసు ఆయస్మన్తేసు మేత్తం కాయకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం ఆవి చేవ రహో చ, మేత్తం వచీకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం ఆవి చేవ రహో చ, మేత్తం మనోకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం ఆవి చేవ రహో చ. తస్స, మయ్హం, భన్తే, ఏవం హోతి – 'యంనూనాహం సకం చిత్తం నిక్ఖిపిత్వా ఇమేసంయేవ ఆయస్మన్తానం చిత్తస్స వసేన వత్తేయ్య'న్తి. సో ఖో అహం, భన్తే, సకం చిత్తం నిక్ఖిపిత్వా ఇమేసంయేవ ఆయస్మన్తానం చిత్తస్స వసేన వత్తామి. నానా హి ఖో నో, భన్తే, కాయా, ఏకఞ్చ పన మఞ్ఞే చిత్త"న్తి.

ఆయస్మాపి ఖో నన్దియో…పే.… ఆయస్మాపి ఖో కిమిలో భగవన్తం ఏతదవోచ – "మయ్హమ్పి ఖో, భన్తే, ఏవం హోతి – 'లాభా వత మే, సులద్ధం వత మే యోహం ఏవరూపేహి సబ్రహ్మచారీహి సద్ధిం విహరామీ'తి. తస్స మయ్హం, భన్తే, ఇమేసు ఆయస్మన్తేసు మేత్తం కాయకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం ఆవి చేవ రహో చ, మేత్తం వచీకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం ఆవి చేవ రహో చ,

మేత్తం మనోకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం ఆవి చేవ రహో చ. తస్స మయ్హం, భన్తే, ఏవం హోతి – ‘యంనూనాహం సకం చిత్తం నిక్ఖిపిత్వా ఇమేసంయేవ ఆయస్మన్తానం చిత్తస్స వసేన వత్తేయ్య’న్తి. సో ఖో అహం, భన్తే, సకం చిత్తం నిక్ఖిపిత్వా ఇమేసంయేవ ఆయస్మన్తానం చిత్తస్స వసేన వత్తామి. నానా హి ఖో నో, భన్తే, కాయా, ఏకఞ్చ పన మఞ్ఞే చిత్తన్తి. ఏవం ఖో మయం, భన్తే, సమగ్గా సమ్మోదమానా అవివదమానా ఖీరోదకీభూతా అఞ్ఞమఞ్ఞం పియచక్ఖూహి సమ్పస్సన్తా విహరామా”తి.

౨౪౦. “సాధు, సాధు, అనురుద్ధా! కచ్చి పన వో, అనురుద్ధా, అప్పమత్తా ఆతాపినో పహితత్తా విహరథా”తి? “తగ్ఘ మయం, భన్తే, అప్పమత్తా ఆతాపినో పహితత్తా విహరామా”తి. “యథా కథం పన తుమ్హే, అనురుద్ధా, అప్పమత్తా ఆతాపినో పహితత్తా విహరథా”తి? “ఇధ, భన్తే, అమ్హాకం యో పఠమం గామతో పిణ్డాయ పటిక్కమతి, సో ఆసనాని పఞ్ఞపేతి, పానీయం పరిభోజనీయం ఉపట్ఠాపేతి, అవక్కారపాతిం ఉపట్ఠాపేతి. యో పచ్ఛా గామతో పిణ్డాయ పటిక్కమతి – సచే హోతి భుత్తావసేసో, సచే ఆకఙ్ఖతి, భుఞ్జతి; నో చే ఆకఙ్ఖతి, అప్పహరితే వా ఛడ్డేతి అపాణకే వా ఉదకే ఓపిలాపేతి – సో ఆసనాని పటిసామేతి, పానీయం పరిభోజనీయం పటిసామేతి, అవక్కారపాతిం ధోవిత్వా పటిసామేతి, భత్తగ్గం సమ్మజ్జతి. యో పస్సతి పానీయఘటం వా పరిభోజనీయఘటం వా వచ్చఘటం వా రిత్తం తుచ్ఛం సో ఉపట్ఠాపేతి. సచస్స హోతి అవిసయ్హం, హత్థవికారేన దుతియం ఆమన్తేత్వా హత్థవిలఙ్ఘకేన ఉపట్ఠాపేమ [ఉపట్ఠపేతి (సీ.)], న త్వేవ మయం, భన్తే, తప్పచ్చయా వాచం భిన్దామ. పఞ్చాహికం ఖో పన మయం, భన్తే, సబ్బరత్తిం ధమ్మియా కథాయ సన్నిసీదామ. ఏవం ఖో మయం, భన్తే, అప్పమత్తా ఆతాపినో పహితత్తా విహరామా”తి.

౨౪౧. “సాధు, సాధు, అనురుద్ధా! అత్థి పన వో, అనురుద్ధా, ఏవం అప్పమత్తానం ఆతాపీనం పహితత్తానం విహరతం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా అలమరియఞాణదస్సనవిసేసో అధిగతో ఫాసువిహారో”తి? “ఇధ మయం, భన్తే, అప్పమత్తా ఆతాపినో పహితత్తా విహరన్తా ఓభాసఞ్చేవ సఞ్జానామ దస్సనఞ్చ రూపానం. సో ఖో పన నో ఓభాసో నచిరస్సేవ అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం; తఞ్చ నిమిత్తం నప్పటివిజ్ఝామా”తి.

“తం ఖో పన వో, అనురుద్ధా, నిమిత్తం పటివిజ్ఝితబ్బం. అహమ్పి సుదం, అనురుద్ధా, పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధో బోధిసత్తోవ సమానో ఓభాసఞ్చేవ సఞ్జానామి దస్సనఞ్చ రూపానం. సో ఖో పన మే ఓభాసో నచిరస్సేవ అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం. తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘కో ను ఖో హేతు కో పచ్చయో యేన మే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపాన’న్తి? తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘విచికిచ్ఛా ఖో మే ఉదపాది, విచికిచ్ఛాధికరణఞ్చ పన మే సమాధి చవి. సమాధిమ్హి చుతే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం. సోహం తథా కరిస్సామి యథా మే పున న విచికిచ్ఛా ఉప్పజ్జిస్సతీ’”తి.

“సో ఖో అహం, అనురుద్ధా, అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో ఓభాసఞ్చేవ సఞ్జానామి దస్సనఞ్చ రూపానం. సో ఖో పన మే ఓభాసో నచిరస్సేవ అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం. తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘కో ను ఖో హేతు కో పచ్చయో యేన మే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపాన’న్తి? తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘అమనసికారో ఖో మే ఉదపాది, అమనసికారాధికరణఞ్చ పన మే సమాధి చవి. సమాధిమ్హి చుతే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం. సోహం తథా కరిస్సామి యథా మే పున న విచికిచ్ఛా ఉప్పజ్జిస్సతి న అమనసికారో’”తి.

“సో ఖో అహం, అనురుద్ధా…పే॰… తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘థినమిద్ధం ఖో మే ఉదపాది, థినమిద్ధాధికరణఞ్చ పన మే సమాధి చవి. సమాధిమ్హి చుతే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం. సోహం తథా కరిస్సామి యథా మే పున న విచికిచ్ఛా ఉప్పజ్జిస్సతి న అమనసికారో న థినమిద్ధ’”న్తి.

“సో ఖో అహం, అనురుద్ధా…పే॰… తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘ఛమ్భితత్తం ఖో మే ఉదపాది, ఛమ్భితత్తాధికరణఞ్చ పన మే సమాధి చవి. సమాధిమ్హి చుతే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం. సేయ్యథాపి, అనురుద్ధా, పురిసో అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నో, తస్స ఉభతోపస్సే వట్టకా [వధకా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] ఉప్పతేయ్యుం, తస్స తతోనిదానం ఛమ్భితత్తం ఉప్పజ్జేయ్య; ఏవమేవ ఖో మే, అనురుద్ధా, ఛమ్భితత్తం ఉదపాది, ఛమ్భితత్తాధికరణఞ్చ పన మే సమాధి చవి. సమాధిమ్హి చుతే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం. సోహం తథా కరిస్సామి యథా మే పున న విచికిచ్ఛా ఉప్పజ్జిస్సతి న అమనసికారో న థినమిద్ధం న ఛమ్భితత్త’”న్తి.

“సో ఖో అహం, అనురుద్ధా…పే॰… తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘ఉప్పిలం [ఉబ్బిల్లం (సీ॰ పీ॰), ఉబ్బిలం (స్యా॰ కం॰)] ఖో మే ఉదపాది, ఉప్పిలాధికరణఞ్చ పన మే సమాధి చవి. సమాధిమ్హి చుతే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం . సేయ్యథాపి, అనురుద్ధా, పురిసో ఏకం నిధిముఖం గవేసన్తో సకిదేవ పఞ్చనిధిముఖాని అధిగచ్ఛేయ్య, తస్స తతోనిదానం ఉప్పిలం ఉప్పజ్జేయ్య; ఏవమేవ ఖో మే, అనురుద్ధా, ఉప్పిలం ఉదపాది, ఉప్పిలాధికరణఞ్చ పన మే సమాధి చవి. సమాధిమ్హి చుతే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం. సోహం తథా కరిస్సామి యథా మే పున న విచికిచ్ఛా ఉప్పజ్జిస్సతి, న అమనసికారో, న థినమిద్ధం, న ఛమ్భితత్తం, న ఉప్పిల’”న్తి.

“సో ఖో అహం, అనురుద్ధా…పే॰… తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘దుట్ఠుల్లం ఖో మే ఉదపాది, దుట్ఠుల్లాధికరణఞ్చ పన మే సమాధి చవి. సమాధిమ్హి చుతే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం. సోహం తథా కరిస్సామి యథా మే పున న విచికిచ్ఛా ఉప్పజ్జిస్సతి, న అమనసికారో, న థినమిద్ధం, న ఛమ్భితత్తం, న ఉప్పిలం, న దుట్ఠుల్ల’”న్తి.

“సో ఖో అహం, అనురుద్ధా…పే॰… తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘అచ్చారద్ధవీరియం ఖో మే ఉదపాది, అచ్చారద్ధవీరియాధికరణఞ్చ పన మే సమాధి చవి. సమాధిమ్హి చుతే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం. సేయ్యథాపి, అనురుద్ధా, పురిసో ఉభోహి హత్థేహి వట్టకం గాళ్హం గణ్హేయ్య, సో తత్థేవ పతమేయ్య [మతమేయ్య (బహూసు) ప + తం + ఏయ్య = పతమేయ్య-ఇతి పదవిభాగో]; ఏవమేవ ఖో మే, అనురుద్ధా, అచ్చారద్ధవీరియం ఉదపాది, అచ్చారద్ధవీరియాధికరణఞ్చ పన మే సమాధి చవి. సమాధిమ్హి చుతే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం. సోహం తథా కరిస్సామి యథా మే పున న విచికిచ్ఛా ఉప్పజ్జిస్సతి, న అమనసికారో, న థినమిద్ధం, న ఛమ్భితత్తం, న ఉప్పిలం, న దుట్ఠుల్లం, న అచ్చారద్ధవీరియ’”న్తి.

“సో ఖో అహం, అనురుద్ధా…పే॰… తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘అతిలీనవీరియం ఖో మే ఉదపాది , అతిలీనవీరియాధికరణఞ్చ పన మే సమాధి చవి. సమాధిమ్హి చుతే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం. సేయ్యథాపి, అనురుద్ధా, పురిసో వట్టకం సిథిలం గణ్హేయ్య, సో తస్స హత్థతో ఉప్పతేయ్య; ఏవమేవ ఖో మే, అనురుద్ధా,

అతిలీనవీరియం ఉదపాది, అతిలీనవీరియాధికరణఞ్చ పన మే సమాధి చవి. సమాధిమ్హి చుతే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం. సోహం తథా కరిస్సామి యథా మే పున న విచికిచ్ఛా ఉప్పజ్జిస్సతి, న అమనసికారో, న థినమిద్ధం, న ఛమ్భితత్తం, న ఉప్పిలం, న దుట్ఠుల్లం, న అచ్చారద్ధవీరియం, న అతిలీనవీరియ’”న్తి.

“సో ఖో అహం, అనురుద్ధా…పే॰… తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘అభిజప్పా ఖో మే ఉదపాది, అభిజప్పాధికరణఞ్చ పన మే సమాధి చవి. సమాధిమ్హి చుతే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం. సోహం తథా కరిస్సామి యథా మే పున న విచికిచ్ఛా ఉప్పజ్జిస్సతి, న అమనసికారో, న థినమిద్ధం, న ఛమ్భితత్తం, న ఉప్పిలం, న దుట్ఠుల్లం, న అచ్చారద్ధవీరియం, న అతిలీనవీరియం, న అభిజప్పా’”తి.

“సో ఖో అహం, అనురుద్ధా…పే॰… తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘నానత్తసఞ్ఞా ఖో మే ఉదపాది, నానత్తసఞ్ఞాధికరణఞ్చ పన మే సమాధి చవి. సమాధిమ్హి చుతే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం. సోహం తథా కరిస్సామి యథా మే పున న విచికిచ్ఛా ఉప్పజ్జిస్సతి, న అమనసికారో, న థినమిద్ధం, న ఛమ్భితత్తం, న ఉప్పిలం, న దుట్ఠుల్లం, న అచ్చారద్ధవీరియం, న అతిలీనవీరియం, న అభిజప్పా, న నానత్తసఞ్ఞా’”తి.

“సో ఖో అహం, అనురుద్ధా, అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో ఓభాసఞ్చేవ సఞ్జానామి దస్సనఞ్చ రూపానం. సో ఖో పన మే ఓభాసో నచిరస్సేవ అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం. తస్స మయ్హం అనురుద్ధా ఏతదహోసి – ‘కో ను ఖో హేతు కో పచ్చయో యేన మే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపాన’న్తి. తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘అతినిజ్ఝాయితత్తం ఖో మే రూపానం ఉదపాది, అతినిజ్ఝాయితత్తాధికరణఞ్చ పన మే రూపానం సమాధి చవి. సమాధిమ్హి చుతే ఓభాసో అన్తరధాయతి దస్సనఞ్చ రూపానం. సోహం తథా కరిస్సామి యథా మే పున న విచికిచ్ఛా ఉప్పజ్జిస్సతి, న అమనసికారో, న థినమిద్ధం, న ఛమ్భితత్తం, న ఉప్పిలం, న దుట్ఠుల్లం, న అచ్చారద్ధవీరియం, న అతిలీనవీరియం, న అభిజప్పా, న నానత్తసఞ్ఞా, న అతినిజ్ఝాయితత్తం రూపాన’”న్తి.

౨౪౨. “సో ఖో అహం, అనురుద్ధా, ‘విచికిచ్ఛా చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా విచికిచ్ఛం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహిం, ‘అమనసికారో చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా అమనసికారం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహిం, ‘థినమిద్ధం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా థినమిద్ధం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహిం, ‘ఛమ్భితత్తం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా ఛమ్భితత్తం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహిం, ‘ఉప్పిలం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా ఉప్పిలం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహిం, ‘దుట్ఠుల్లం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా దుట్ఠుల్లం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహిం, ‘అచ్చారద్ధవీరియం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా అచ్చారద్ధవీరియం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహిం, ‘అతిలీనవీరియం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా అతిలీనవీరియం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహిం, ‘అభిజప్పా చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా అభిజప్పం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహిం, ‘నానత్తసఞ్ఞా చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా నానత్తసఞ్ఞం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహిం, ‘అతినిజ్ఝాయితత్తం రూపానం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా అతినిజ్ఝాయితత్తం రూపానం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహిం.

౨౪౩. “సో ఖో అహం, అనురుద్ధా, అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో ఓభాసఞ్హి ఖో సఞ్జానామి, న చ రూపాని పస్సామి; రూపాని హి ఖో పస్సామి, న చ ఓభాసం సఞ్జానామి – ‘కేవలమ్పి రత్తిం, కేవలమ్పి దివం [దివసం (సీ॰ స్యా॰

కం॰ పీ॰)], కేవలమ్పి రత్తిన్దివం’ [రత్తిదివం (క॰)]. తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘కో ను ఖో హేతు కో పచ్చయో య్వాహం ఓభాసఞ్హి ఖో సఞ్జానామి న చ రూపాని పస్సామి; రూపాని హి ఖో [ఖో తస్మిం సమయే (సీ॰ క॰)] పస్సామి న చ ఓభాసం సఞ్జానామి – కేవలమ్పి రత్తిం, కేవలమ్పి దివం, కేవలమ్పి రత్తిన్దివ’న్తి. తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘యస్మిఞ్హి ఖో అహం సమయే రూపనిమిత్తం అమనసికరిత్వా ఓభాసనిమిత్తం మనసి కరోమి, ఓభాసఞ్హి ఖో తస్మిం సమయే సఞ్జానామి, న చ రూపాని పస్సామి. యస్మిం పనాహం సమయే ఓభాసనిమిత్తం అమనసికరిత్వా రూపనిమిత్తం మనసి కరోమి, రూపాని హి ఖో తస్మిం సమయే పస్సామి న చ ఓభాసం సఞ్జానామి – కేవలమ్పి రత్తిం, కేవలమ్పి దివం, కేవలమ్పి రత్తిన్దివ’’’న్తి.

“సో ఖో అహం, అనురుద్ధా, అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో పరిత్తఞ్చేవ ఓభాసం సఞ్జానామి, పరిత్తాని చ రూపాని పస్సామి; అప్పమాణఞ్చేవ ఓభాసం సఞ్జానామి, అప్పమాణాని చ రూపాని పస్సామి – కేవలమ్పి రత్తిం, కేవలమ్పి దివం, కేవలమ్పి రత్తిన్దివం. తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘కో ను ఖో హేతు కో పచ్చయో య్వాహం పరిత్తఞ్చేవ ఓభాసం సఞ్జానామి, పరిత్తాని చ రూపాని పస్సామి ; అప్పమాణఞ్చేవ ఓభాసం సఞ్జానామి, అప్పమాణాని చ రూపాని పస్సామి – కేవలమ్పి రత్తిం, కేవలమ్పి దివం, కేవలమ్పి రత్తిన్దివ’న్తి. తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘యస్మిం ఖో మే సమయే పరిత్తో సమాధి హోతి, పరిత్తం మే తస్మిం సమయే చక్ఖు హోతి. సోహం పరిత్తేన చక్ఖునా పరిత్తఞ్చేవ ఓభాసం సఞ్జానామి, పరిత్తాని చ రూపాని పస్సామి. యస్మిం పన మే సమయే అప్పమాణో సమాధి హోతి, అప్పమాణం మే తస్మిం సమయే చక్ఖు హోతి. సోహం అప్పమాణేన చక్ఖునా అప్పమాణఞ్చేవ ఓభాసం సఞ్జానామి, అప్పమాణాని చ రూపాని పస్సామి – కేవలమ్పి రత్తిం, కేవలమ్పి దివం, కేవలమ్పి రత్తిన్దివ’’’న్తి.

౨౪౪. యతో ఖో మే , అనురుద్ధా, ‘విచికిచ్ఛా చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా విచికిచ్ఛా చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో పహీనో అహోసి, ‘అమనసికారో చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా అమనసికారో చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో పహీనో అహోసి, ‘థినమిద్ధం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా థినమిద్ధం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో పహీనో అహోసి, ‘ఛమ్భితత్తం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా ఛమ్భితత్తం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో పహీనో అహోసి, ‘ఉప్పిలం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా ఉప్పిలం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో పహీనో అహోసి, ‘దుట్ఠుల్లం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా దుట్ఠుల్లం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో పహీనో అహోసి, ‘అచ్చారద్ధవీరియం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా అచ్చారద్ధవీరియం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో పహీనో అహోసి, ‘అతిలీనవీరియం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా అతిలీనవీరియం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో పహీనో అహోసి, ‘అభిజప్పా చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా అభిజప్పా చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో పహీనో అహోసి, ‘నానత్తసఞ్ఞా చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా నానత్తసఞ్ఞా చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో పహీనో అహోసి, ‘అతినిజ్ఝాయితత్తం రూపానం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో’తి – ఇతి విదిత్వా అతినిజ్ఝాయితత్తం రూపానం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో పహీనో అహోసి.

౨౪౫. “తస్స మయ్హం, అనురుద్ధా, ఏతదహోసి – ‘యే ఖో మే చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా తే మే పహీనా. హన్ద, దానాహం తివిధేన సమాధిం భావేమీ’తి [భావేసిన్తి (సీ॰ స్యా॰ కం॰)]. సో ఖో అహం, అనురుద్ధా, సవితక్కమ్పి సవిచారం సమాధిం భావేసిం [భావేమి (క॰)], అవితక్కమ్పి విచారమత్తం సమాధిం భావేసిం, అవితక్కమ్పి అవిచారం సమాధిం భావేసిం, సప్పీతికమ్పి సమాధిం భావేసిం, నిప్పీతికమ్పి సమాధిం భావేసిం, సాతసహగతమ్పి సమాధిం భావేసిం, ఉపేక్ఖాసహగతమ్పి సమాధిం భావేసిం. యతో ఖో మే, అనురుద్ధా, సవితక్కోపి సవిచారో సమాధి భావితో అహోసి, అవితక్కోపి విచారమత్తో

సమాధి భావితో అహోసి, అవితక్కోపి అవిచారో సమాధి భావితో అహోసి, సప్పీతికోపి సమాధి భావితో అహోసి, నిప్పీతికోపి సమాధి భావితో అహోసి, సాతసహగతోపి సమాధి భావితో అహోసి, ఉపేక్ఖాసహగతోపి సమాధి భావితో అహోసి. ఞాణఞ్చ పన మే దస్సనం ఉదపాది, అకుప్పా మే చేతోవిముత్తి. అయమన్తిమా జాతి, నత్థి దాని పునబ్భవో"తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా అనురుద్ధో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

ఉపక్కిలేససుత్తం నిట్ఠితం అట్ఠమం.

౯. బాలపణ్డితసుత్తం

౨౪౬. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"తీణిమాని, భిక్ఖవే, బాలస్స బాలలక్ఖణాని బాలనిమిత్తాని బాలాపదానాని. కతమాని తీణి? ఇధ, భిక్ఖవే, బాలో దుచ్చిన్తితచిన్తీ చ హోతి దుబ్భాసితభాసీ చ దుక్కటకమ్మకారీ చ. నో చేతం [నో చేదం (సం॰ ని॰ ౩.౨౭-౨౮)], భిక్ఖవే, బాలో దుచ్చిన్తితచిన్తీ చ అభవిస్స దుబ్భాసితభాసీ చ దుక్కటకమ్మకారీ చ కేన నం [న తేన నం (క॰), న నం (?)] పణ్డితా జానేయ్యుం – 'బాలో అయం భవం అసప్పురిసో'తి? యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, బాలో దుచ్చిన్తితచిన్తీ చ హోతి దుబ్భాసితభాసీ చ దుక్కటకమ్మకారీ చ తస్మా నం పణ్డితా జానన్తి – 'బాలో అయం భవం అసప్పురిసో'తి. స ఖో సో, భిక్ఖవే, బాలో తివిధం దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. సచే, భిక్ఖవే, బాలో సభాయం వా నిసిన్నో హోతి, రథికాయ [రథియాయ (బహూసు)] వా నిసిన్నో హోతి, సిఙ్ఘాటకే వా నిసిన్నో హోతి; తత్ర చే జనో తజ్జం తస్సారుప్పం కథం మన్తేతి. సచే, భిక్ఖవే, బాలో పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ హోతి, తత్ర, భిక్ఖవే, బాలస్స ఏవం హోతి – 'యం ఖో జనో తజ్జం తస్సారుప్పం కథం మన్తేతి, సంవిజ్జన్తేవ తే [సంవిజ్జన్తే తే చ (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] ధమ్మా మయి, అహఞ్చ తేసు ధమ్మేసు సన్దిస్సామీ'తి. ఇదం, భిక్ఖవే, బాలో పఠమం దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి.

౨౪౭. "పున చపరం, భిక్ఖవే, బాలో పస్సతి రాజానో చోరం ఆగుచారిం గహేత్వా వివిధా కమ్మకారణా కారేన్తే – కసాహిపి తాళేన్తే వేత్తేహిపి తాళేన్తే అడ్ఢదణ్డకేహిపి తాళేన్తే హత్థమ్పి ఛిన్దన్తే పాదమ్పి ఛిన్దన్తే హత్థపాదమ్పి ఛిన్దన్తే కణ్ణమ్పి ఛిన్దన్తే నాసమ్పి ఛిన్దన్తే కణ్ణనాసమ్పి ఛిన్దన్తే బిలఙ్గథాలికమ్పి కరోన్తే సఙ్ఖముణ్డికమ్పి కరోన్తే రాహుముఖమ్పి కరోన్తే జోతిమాలికమ్పి కరోన్తే హత్థపజ్జోతికమ్పి కరోన్తే ఏరకవత్తికమ్పి కరోన్తే చీరకవాసికమ్పి కరోన్తే ఏణేయ్యకమ్పి కరోన్తే బళిసమంసికమ్పి కరోన్తే కహాపణికమ్పి కరోన్తే ఖారాపతచ్ఛికమ్పి [ఖారాపటిచ్ఛకమ్పి (క॰)] కరోన్తే పలిఘపరివత్తికమ్పి కరోన్తే పలాలపీఠకమ్పి [పలాలపిట్ఠకమ్పి (పీ॰)] కరోన్తే తత్తేనపి తేలేన ఓసిఞ్చన్తే సునఖేహిపి ఖాదాపేన్తే జీవన్తమ్పి సూలే ఉత్తాసేన్తే అసినాపి సీసం ఛిన్దన్తే. తత్ర, భిక్ఖవే, బాలస్స ఏవం హోతి – 'యథారూపానం ఖో పాపకానం కమ్మానం హేతు రాజానో చోరం ఆగుచారిం గహేత్వా వివిధా కమ్మకారణా కారేన్తి – కసాహిపి తాళేన్తి...పే॰... అసినాపి సీసం ఛిన్దన్తి; సంవిజ్జన్తేవ తే ధమ్మా మయి, అహఞ్చ తేసు ధమ్మేసు సన్దిస్సామి. మం చేపి రాజానో [సచే మమ్పి (క॰)] జానేయ్యుం, మమ్పి రాజానో గహేత్వా

వివిధా కమ్మకారణా కారేయ్యుం – కసాహిపి తాళేయ్యుం...పే.... జీవన్తమ్పి సూలే ఉత్తాసేయ్యుం, అసినాపి సీసం ఛిన్దేయ్యు'న్తి. ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, బాలో దుతియం దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి.

૩౪౮. "పున చపరం, భిక్ఖవే, బాలం పీఠసమారూళ్హం వా మఞ్చసమారూళ్హం వా ఛమాయం [ఛమాయ (సీ. పీ.)] వా సేమానం, యానిస్స పుబ్బే పాపకాని కమ్మాని కతాని కాయేన దుచ్చరితాని వాచాయ దుచ్చరితాని మనసా దుచ్చరితాని తానిస్స తమ్హి సమయే ఓలమ్బన్తి అజ్ఝోలమ్బన్తి అభిప్పలమ్బన్తి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మహతం పబ్బతకూటానం ఛాయా సాయన్హసమయం పథవియా ఓలమ్బన్తి అజ్ఝోలమ్బన్తి అభిప్పలమ్బన్తి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, బాలం పీఠసమారూళ్హం వా మఞ్చసమారూళ్హం వా ఛమాయం వా సేమానం, యానిస్స పుబ్బే పాపకాని కమ్మాని కతాని కాయేన దుచ్చరితాని వాచాయ దుచ్చరితాని మనసా దుచ్చరితాని తానిస్స తమ్హి సమయే ఓలమ్బన్తి అజ్ఝోలమ్బన్తి అభిప్పలమ్బన్తి. తత్ర, భిక్ఖవే, బాలస్స ఏవం హోతి – 'అకతం వత మే కల్యాణం, అకతం కుసలం, అకతం భీరుత్తాణం; కతం పాపం, కతం లుద్దం, కతం కిబ్బిసం. యావతా, భో, అకతకల్యాణానం అకతకుసలానం అకతభీరుత్తాణానం కతపాపానం కతలుద్దానం కతకిబ్బిసానం గతి తం గతిం పేచ్చ గచ్ఛామీ'తి. సో సోచతి కిలమతి పరిదేవతి ఉరత్తాళిం కన్దతి సమ్మోహం ఆపజ్జతి. ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, బాలో తతియం దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి.

"స ఖో సో, భిక్ఖవే, బాలో కాయేన దుచ్చరితం చరిత్వా వాచాయ దుచ్చరితం చరిత్వా మనసా దుచ్చరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. యం ఖో తం, భిక్ఖవే, సమ్మా వదమానో వదేయ్య – 'ఏకన్తం అనిట్ఠం ఏకన్తం అకన్తం ఏకన్తం అమనాప'న్తి, నిరయమేవ తం సమ్మా వదమానో వదేయ్య – 'ఏకన్తం అనిట్ఠం ఏకన్తం అకన్తం ఏకన్తం అమనాప'న్తి. యావఞ్చిదం, భిక్ఖవే, ఉపమాపి [ఉపమాహిపి (సీ.)] న సుకరా యావ దుక్ఖా నిరయా"తి.

૩౪౯. ఏవం వుత్తే, అఞ్ఞతరో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "సక్కా పన, భన్తే, ఉపమం కాతు"న్తి? "సక్కా భిక్ఖూ"తి భగవా అవోచ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, చోరం ఆగుచారిం గహేత్వా రఞ్ఞో దస్సేయ్యుం – 'అయం ఖో, దేవ, చోరో ఆగుచారీ, ఇమస్స యం ఇచ్ఛసి తం దణ్డం పణేహీ'తి. తమేనం రాజా ఏవం వదేయ్య – 'గచ్ఛథ, భో, ఇమం పురిసం పుబ్బణ్హసమయం సత్తిసతేన హనథా'తి . తమేనం పుబ్బణ్హసమయం సత్తిసతేన హనేయ్యుం. అథ రాజా మజ్ఝన్హికసమయం [మజ్ఝన్తికసమయం (సీ. స్యా. కం. క.), మజ్ఝన్తికం సమయం (పీ.)] ఏవం వదేయ్య – 'అమ్భో, కథం సో పురిసో'తి? "'తథేవ, దేవ, జీవతీ'తి. తమేనం రాజా ఏవం వదేయ్య – 'గచ్ఛథ, భో, తం పురిసం మజ్ఝన్హికసమయం సత్తిసతేన హనథా'తి. తమేనం మజ్ఝన్హికసమయం సత్తిసతేన హనేయ్యుం. అథ రాజా సాయన్హసమయం ఏవం వదేయ్య – 'అమ్భో, కథం సో పురిసో'తి? 'తథేవ, దేవ, జీవతీ'తి. తమేనం రాజా ఏవం వదేయ్య – 'గచ్ఛథ, భో, తం పురిసం సాయన్హసమయం సత్తిసతేన హనథా'తి. తమేనం సాయన్హసమయం సత్తిసతేన హనేయ్యుం. తం కిం మఞ్ఞథ , భిక్ఖవే, అపి ను సో పురిసో తీహి సత్తిసతేహి హఞ్ఞమానో తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదియేథా"తి? "ఏకిస్సాపి, భన్తే, సత్తియా హఞ్ఞమానో సో పురిసో తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదియేథ, కో పన వాదో తీహి సత్తిసతేహీ"తి?

૩౫౦. అథ ఖో భగవా పరిత్తం పాణిమత్తం పాసాణం గహేత్వా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కతమో ను ఖో మహన్తతరో – యో చాయం మయా పరిత్తో పాణిమత్తో పాసాణో గహితో, యో చ హిమవా పబ్బతరాజా"తి?

“అప్పమత్తకో అయం, భన్తే, భగవతా పరిత్తో పాణిమత్తో పాసాణో గహితో, హిమవన్తం పబ్బతరాజానం ఉపనిధాయ సఙ్ఖమ్పి న ఉపేతి, కలభాగమ్పి న ఉపేతి, ఉపనిధమ్పి [ఉపనిధిమ్పి (సీ. పీ.)] న ఉపేతి”. “ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యం సో పురిసో తీహి సత్తిసతేహి హఞ్ఞమానో తతోనిదానం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి తం నిరయకస్స దుక్ఖస్స ఉపనిధాయ సఙ్ఖమ్పి న ఉపేతి, కలభాగమ్పి న ఉపేతి, ఉపనిధమ్పి న ఉపేతి”.

“తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా పఞ్చవిధబన్ధనం నామ కమ్మకారణం కరోన్తి – తత్తం అయోఖిలం [అయోఖీలం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] హత్థే గమేన్తి, తత్తం అయోఖిలం దుతియే హత్థే గమేన్తి, తత్తం అయోఖిలం పాదే గమేన్తి, తత్తం అయోఖిలం దుతియే పాదే గమేన్తి, తత్తం అయోఖిలం మజ్ఝే ఉరస్మిం గమేన్తి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా ఖరా కటుకా వేదనా వేదేతి, న చ తావ కాలం కరోతి యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి [బ్యన్తిహోతి (పీ. క.)]. తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా సంవేసేత్వా కుఠారీహి [కుధారీహి (క.)] తచ్ఛన్తి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా…పే.… బ్యన్తీహోతి. తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా ఉద్ధంపాదం అధోసిరం గహేత్వా వాసీహి తచ్ఛన్తి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా…పే.… బ్యన్తీహోతి. తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా రథే యోజేత్వా ఆదిత్తాయ పథవియా సమ్పజ్జలితాయ సజోతిభూతాయ [సఞ్జోతిభూతాయ (స్యా. కం. పీ.)] సారేన్తిపి పచ్చాసారేన్తిపి . సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా…పే.… బ్యన్తీహోతి. తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా మహన్తం అఙ్గారపబ్బతం ఆదిత్తం సమ్పజ్జలితం సజోతిభూతం ఆరోపేన్తిపి ఓరోపేన్తిపి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా ఖరా కటుకా వేదనా వేదేతి, న చ తావ కాలం కరోతి యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి. తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా ఉద్ధంపాదం అధోసిరం గహేత్వా తత్తాయ లోహకుమ్భియా పక్ఖిపన్తి ఆదిత్తాయ సమ్పజ్జలితాయ సజోతిభూతాయ. సో తత్థ ఫేణుద్దేహకం పచ్చతి. సో తత్థ ఫేణుద్దేహకం పచ్చమానో సకిమ్పి ఉద్ధం గచ్ఛతి, సకిమ్పి అధో గచ్ఛతి, సకిమ్పి తిరియం గచ్ఛతి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా ఖరా కటుకా వేదనా వేదేతి, న చ తావ కాలఙ్కరోతి యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి. తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా [నిరయపాలా పునప్పునం (క.)] మహానిరయే పక్ఖిపన్తి. సో ఖో పన, భిక్ఖవే, మహానిరయో –

“చతుక్కణ్ణో చతుద్వారో, విభత్తో భాగసో మితో;
అయోపాకారపరియన్తో, అయసా పటికుజ్జితో.

“తస్స అయోమయా భూమి, జలితా తేజసా యుతా;
సమన్తా యోజనసతం, ఫరిత్వా తిట్ఠతి సబ్బదా”.

“అనేకపరియాయేనపి ఖో అహం, భిక్ఖవే, నిరయకథం కథేయ్యం; యావఞ్చిదం, భిక్ఖవే, న సుకరా అక్ఖానేన పాపుణితుం యావ దుక్ఖా నిరయా.

౨౫౧. “సన్తి, భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానగతా పాణా తిణభక్ఖా. తే అల్లానిపి తిణాని సుక్ఖానిపి తిణాని దన్తుల్లేహకం ఖాదన్తి. కతమే చ, భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానగతా పాణా తిణభక్ఖా? హత్థీ అస్సా గోణా గద్రభా అజా మిగా, యే వా పనఞ్ఞేపి కేచి తిరచ్ఛానగతా పాణా తిణభక్ఖా. స ఖో సో, భిక్ఖవే, బాలో ఇధ పుబ్బే రసాదో ఇధ పాపాని కమ్మాని కరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా తేసం సత్తానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి యే తే సత్తా తిణభక్ఖా.

“సన్తి, భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానగతా పాణా గూథభక్ఖా. తే దూరతోవ గూథగన్ధం ఘాయిత్వా ధావన్తి – ‘ఏత్థ భుఞ్జిస్సామ, ఏత్థ భుఞ్జిస్సామా’తి. సేయ్యథాపి నామ బ్రాహ్మణా ఆహుతిగన్ధేన ధావన్తి – ‘ఏత్థ భుఞ్జిస్సామ, ఏత్థ భుఞ్జిస్సామా’తి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, సన్తి తిరచ్ఛానగతా పాణా గూథభక్ఖా, తే దూరతోవ గూథగన్ధం ఘాయిత్వా ధావన్తి – ‘ఏత్థ భుఞ్జిస్సామ, ఏత్థ భుఞ్జిస్సామా’తి. కతమే చ, భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానగతా పాణా గూథభక్ఖా? కుక్కుటా సూకరా సోణా సిఙ్గాలా, యే వా పనఞ్ఞేపి కేచి తిరచ్ఛానగతా పాణా గూథభక్ఖా. స ఖో సో, భిక్ఖవే, బాలో ఇధ పుబ్బే రసాదో ఇధ పాపాని కమ్మాని కరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా తేసం సత్తానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి యే తే సత్తా గూథభక్ఖా.

“సన్తి, భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానగతా పాణా అన్ధకారే జాయన్తి అన్ధకారే జీయన్తి [జియ్యన్తి (క.)] అన్ధకారే మీయన్తి [మియ్యన్తి (క.)]. కతమే చ, భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానగతా పాణా అన్ధకారే జాయన్తి అన్ధకారే జీయన్తి అన్ధకారే మీయన్తి? కీటా పుళవా [పటఙ్గా (స్యా. కం. క.)] గణ్డుప్పాదా, యే వా పనఞ్ఞేపి కేచి తిరచ్ఛానగతా పాణా అన్ధకారే జాయన్తి అన్ధకారే జీయన్తి అన్ధకారే మీయన్తి. స ఖో సో, భిక్ఖవే, బాలో ఇధ పుబ్బే రసాదో, ఇధ పాపాని కమ్మాని కరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా తేసం సత్తానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి యే తే సత్తా అన్ధకారే జాయన్తి అన్ధకారే జీయన్తి అన్ధకారే మీయన్తి.

“సన్తి, భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానగతా పాణా ఉదకస్మిం జాయన్తి ఉదకస్మిం జీయన్తి ఉదకస్మిం మీయన్తి. కతమే చ, భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానగతా పాణా ఉదకస్మిం జాయన్తి ఉదకస్మిం జీయన్తి ఉదకస్మిం మీయన్తి? మచ్ఛా కచ్ఛపా సుసుమారా, యే వా పనఞ్ఞేపి కేచి తిరచ్ఛానగతా పాణా ఉదకస్మిం జాయన్తి ఉదకస్మిం జీయన్తి ఉదకస్మిం మీయన్తి. స ఖో సో, భిక్ఖవే, బాలో ఇధ పుబ్బే రసాదో ఇధ పాపాని కమ్మాని కరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా తేసం సత్తానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి యే తే సత్తా ఉదకస్మిం జాయన్తి ఉదకస్మిం జీయన్తి ఉదకస్మిం మీయన్తి.

“సన్తి , భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానగతా పాణా అసుచిస్మిం జాయన్తి అసుచిస్మిం జీయన్తి అసుచిస్మిం మీయన్తి. కతమే చ, భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానగతా పాణా అసుచిస్మిం జాయన్తి అసుచిస్మిం జీయన్తి అసుచిస్మిం మీయన్తి? యే తే, భిక్ఖవే, సత్తా పూతిమచ్ఛే వా జాయన్తి పూతిమచ్ఛే వా జీయన్తి పూతిమచ్ఛే వా మీయన్తి పూతికుణపే వా…పే… పూతికుమ్మాసే వా… చన్దనికాయ వా… ఓళిగల్లే వా జాయన్తి, (యే వా పనఞ్ఞేపి కేచి తిరచ్ఛానగతా పాణా అసుచిస్మిం జాయన్తి అసుచిస్మిం జీయన్తి అసుచిస్మిం మీయన్తి.) [( ) నత్థి సీ. స్యా. కం. పీ. పోత్థకేసు] స ఖో సో, భిక్ఖవే, బాలో ఇధ పుబ్బే రసాదో ఇధ పాపాని కమ్మాని కరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా తేసం సత్తానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి యే తే సత్తా అసుచిస్మిం జాయన్తి అసుచిస్మిం జీయన్తి అసుచిస్మిం మీయన్తి.

“అనేకపరియాయేనపి ఖో అహం, భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానయోనికథం కథేయ్యం; యావఞ్చిదం, భిక్ఖవే, న సుకరం అక్ఖానేన పాపుణితుం యావ దుక్ఖా తిరచ్ఛానయోని.

౨౫౨. “సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో ఏకచ్ఛిగ్గలం యుగం మహాసముద్దే పక్ఖిపేయ్య. తమేనం పురత్థిమో వాతో పచ్ఛిమేన సంహరేయ్య, పచ్ఛిమో వాతో పురత్థిమేన సంహరేయ్య, ఉత్తరో వాతో దక్ఖిణేన సంహరేయ్య, దక్ఖిణో వాతో ఉత్తరేన సంహరేయ్య. తత్రాస్స కాణో కచ్ఛపో, సో వస్ససతస్స వస్ససతస్స [వస్ససతస్స వస్ససహస్సస్స వస్ససతసహస్సస్స (సీ.), వస్ససతస్స (స్యా. కం. పీ.)] అచ్చయేన సకిం ఉమ్ముజ్జేయ్య. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను సో కాణో కచ్ఛపో

అముస్మిం ఏకచ్ఛిగ్గలే యుగే గీవం పవేసేయ్యా’’తి? (‘‘నో హేతం, భన్తే’’.) [( ) నత్థి సీ. పీ. పోత్థకేసు] ‘‘యది పన [యది నూన (సీ. స్యా. కం. పీ.)], భన్తే, కదాచి కరహచి దీఘస్స అద్ధునో అచ్చయేనా’’తి. ‘‘ఖిప్పతరం ఖో సో, భిక్ఖవే, కాణో కచ్ఛపో అముస్మిం ఏకచ్ఛిగ్గలే యుగే గీవం పవేసేయ్య, అతో దుల్లభతరాహం, భిక్ఖవే, మనుస్సత్తం వదామి సకిం వినిపాతగతేన బాలేన. తం కిస్స హేతు? న హేత్థ, భిక్ఖవే, అత్థి ధమ్మచరియా సమచరియా కుసలకిరియా పుఞ్ఞకిరియా. అఞ్ఞమఞ్ఞఖాదికా ఏత్థ, భిక్ఖవే, వత్తతి దుబ్బలఖాదికా’’.

‘‘స ఖో సో, భిక్ఖవే, బాలో సచే కదాచి కరహచి దీఘస్స అద్ధునో అచ్చయేన మనుస్సత్తం ఆగచ్ఛతి, యాని తాని నీచకులాని – చణ్డాలకులం వా నేసాదకులం వా వేనకులం [వేణకులం (సీ. పీ.)] వా రథకారకులం వా పుక్కుసకులం వా. తథారూపే కులే పచ్చాజాయతి దలిద్దే అప్పన్నపానభోజనే కసిరవుత్తికే, యత్థ కసిరేన ఘాసచ్ఛాదో లబ్భతి. సో చ హోతి దుబ్బణ్ణో దుద్దసికో ఓకోటిమకో బవ్హాబాధో [బహ్వాబాధో (క.)] కాణో వా కుణీ వా ఖుజ్జో వా పక్ఖహతో వా న లాభీ అన్నస్స పానస్స వత్థస్స యానస్స మాలాగన్ధవిలేపనస్స సేయ్యావసథపదీపేయ్యస్స. సో కాయేన దుచ్చరితం చరతి వాచాయ దుచ్చరితం చరతి మనసా దుచ్చరితం చరతి. సో కాయేన దుచ్చరితం చరిత్వా వాచాయ దుచ్చరితం చరిత్వా మనసా దుచ్చరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి.

‘‘సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, అక్ఖధుత్తో పఠమేనేవ కలిగ్గహేన పుత్తమ్పి జీయేథ, దారమ్పి జీయేథ, సబ్బం సాపతేయ్యమ్పి జీయేథ, ఉత్తరిపి అధిబన్ధం [అనుబన్ధం (సీ. పీ.), అద్ధుబన్ధం (స్యా. కం.)] నిగచ్ఛేయ్య. అప్పమత్తకో సో, భిక్ఖవే, కలిగ్గహో యం సో అక్ఖధుత్తో పఠమేనేవ కలిగ్గహేన పుత్తమ్పి జీయేథ, దారమ్పి జీయేథ, సబ్బం సాపతేయ్యమ్పి జీయేథ, ఉత్తరిపి అధిబన్ధం నిగచ్ఛేయ్య. అథ ఖో అయమేవ తతో మహన్తతరో కలిగ్గహో యం సో బాలో కాయేన దుచ్చరితం చరిత్వా వాచాయ దుచ్చరితం చరిత్వా మనసా దుచ్చరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. అయం, భిక్ఖవే, కేవలా పరిపూరా [కేవలపరిపూరా (సీ. పీ.) మ. ని. ౧.౨౪౪ పాళియా సంసన్దేతబ్బా] బాలభూమీ’’తి.

౨౫౩. ‘‘తీణిమాని, భిక్ఖవే, పణ్డితస్స పణ్డితలక్ఖణాని పణ్డితనిమిత్తాని పణ్డితాపదానాని. కతమాని తీణి? ఇధ, భిక్ఖవే, పణ్డితో సుచిన్తితచిన్తీ చ హోతి సుభాసితభాసీ చ సుకతకమ్మకారీ చ. నో చేతం, భిక్ఖవే, పణ్డితో సుచిన్తితచిన్తీ చ అభవిస్స సుభాసితభాసీ చ సుకతకమ్మకారీ చ, కేన నం [న తేన నం (క.), న నం (?)] పణ్డితా జానేయ్యుం – ‘పణ్డితో అయం భవం సప్పురిసో’తి? యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, పణ్డితో సుచిన్తితచిన్తీ చ హోతి సుభాసితభాసీ చ సుకతకమ్మకారీ చ తస్మా నం పణ్డితా జానన్తి – ‘పణ్డితో అయం భవం సప్పురిసో’తి. స ఖో సో, భిక్ఖవే, పణ్డితో తివిధం దిట్ఠేవ ధమ్మే సుఖం సోమనస్సం పటిసంవేదేతి. సచే, భిక్ఖవే, పణ్డితో సభాయం వా నిసిన్నో హోతి, రథికాయ వా నిసిన్నో హోతి, సిఙ్ఘాటకే వా నిసిన్నో హోతి; తత్ర చే జనో తజ్జం తస్సారుప్పం కథం మన్తేతి . సచే, భిక్ఖవే, పణ్డితో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, సురామేరయమజ్జప్పమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి; తత్ర, భిక్ఖవే, పణ్డితస్స ఏవం హోతి – ‘యం ఖో జనో తజ్జం తస్సారుప్పం కథం మన్తేతి; సంవిజ్జన్తేవ తే ధమ్మా మయి, అహఞ్చ తేసు ధమ్మేసు సన్దిస్సామీ’తి. ఇదం, భిక్ఖవే, పణ్డితో పఠమం దిట్ఠేవ ధమ్మే సుఖం సోమనస్సం పటిసంవేదేతి.

౨౫౪. “పున చపరం, భిక్ఖవే, పణ్డితో పస్సతి రాజానో చోరం ఆగుచారిం గహేత్వా వివిధా కమ్మకారణా కారేన్తే – కసాహిపి తాళేన్తే వేత్తేహిపి తాళేన్తే అద్ధదణ్డకేహిపి తాళేన్తే హత్థమ్పి ఛిన్దన్తే పాదమ్పి ఛిన్దన్తే హత్థపాదమ్పి ఛిన్దన్తే కణ్ణమ్పి ఛిన్దన్తే నాసమ్పి ఛిన్దన్తే కణ్ణనాసమ్పి ఛిన్దన్తే బిలఙ్గథాలికమ్పి కరోన్తే సఙ్ఖముణ్డికమ్పి కరోన్తే రాహుముఖమ్పి కరోన్తే జోతిమాలికమ్పి కరోన్తే హత్థపజ్జోతికమ్పి కరోన్తే ఏరకవత్తికమ్పి కరోన్తే చీరకవాసికమ్పి కరోన్తే ఏణేయ్యకమ్పి కరోన్తే బలిసమంసికమ్పి కరోన్తే కహాపణికమ్పి కరోన్తే ఖారాపతచ్ఛికమ్పి కరోన్తే పలిఘపరివత్తికమ్పి కరోన్తే పలాలపీఠకమ్పి కరోన్తే తత్తేనపి తేలేన ఓసిఞ్చన్తే సునఖేహిపి ఖాదాపేన్తే జీవన్తమ్పి సూలే ఉత్తాసేన్తే అసినాపి సీసం ఛిన్దన్తే. తత్ర, భిక్ఖవే, పణ్డితస్స ఏవం హోతి – ‘యథారూపానం ఖో పాపకానం కమ్మానం హేతు రాజానో చోరం ఆగుచారిం గహేత్వా వివిధా కమ్మకారణా కారేన్తి కసాహిపి తాళేన్తి, వేత్తేహిపి తాళేన్తి, అద్ధదణ్డకేహిపి తాళేన్తి, హత్థమ్పి ఛిన్దన్తి , పాదమ్పి ఛిన్దన్తి, హత్థపాదమ్పి ఛిన్దన్తి, కణ్ణమ్పి ఛిన్దన్తి, నాసమ్పి ఛిన్దన్తి, కణ్ణనాసమ్పి ఛిన్దన్తి, బిలఙ్గథాలికమ్పి కరోన్తి, సఙ్ఖముణ్డికమ్పి కరోన్తి, రాహుముఖమ్పి కరోన్తి, జోతిమాలికమ్పి కరోన్తి, హత్థపజ్జోతికమ్పి కరోన్తి, ఏరకవత్తికమ్పి కరోన్తి, చీరకవాసికమ్పి కరోన్తి, ఏణేయ్యకమ్పి కరోన్తి, బలిసమంసికమ్పి కరోన్తి, కహాపణికమ్పి కరోన్తి, ఖారాపతచ్ఛికమ్పి కరోన్తి, పలిఘపరివత్తికమ్పి కరోన్తి, పలాలపీఠకమ్పి కరోన్తి, తత్తేనపి తేలేన ఓసిఞ్చన్తి, సునఖేహిపి ఖాదాపేన్తి, జీవన్తమ్పి సూలే ఉత్తాసేన్తి, అసినాపి సీసం ఛిన్దన్తి, న తే ధమ్మా మయి సంవిజ్జన్తి, అహఞ్చ న తేసు ధమ్మేసు సన్దిస్సామీ’తి. ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, పణ్డితో దుతియం దిట్ఠేవ ధమ్మే సుఖం సోమనస్సం పటిసంవేదేతి.

౨౫౫. “పున చపరం, భిక్ఖవే, పణ్డితం పీఠసమారూళ్హం వా మఞ్చసమారూళ్హం వా ఛమాయం వా సేమానం, యానిస్స పుబ్బే కల్యాణాని కమ్మాని కతాని కాయేన సుచరితాని వాచాయ సుచరితాని మనసా సుచరితాని తానిస్స తమ్హి సమయే ఓలమ్బన్తి…పే.… సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మహతం పబ్బతకూటానం ఛాయా సాయన్హసమయం పథవియా ఓలమ్బన్తి అజ్ఝోలమ్బన్తి అభిప్పలమ్బన్తి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, పణ్డితం పీఠసమారూళ్హం వా మఞ్చసమారూళ్హం వా ఛమాయం వా సేమానం యానిస్స పుబ్బే కల్యాణాని కమ్మాని కతాని కాయేన సుచరితాని వాచాయ సుచరితాని మనసా సుచరితాని తానిస్స తమ్హి సమయే ఓలమ్బన్తి అజ్ఝోలమ్బన్తి అభిప్పలమ్బన్తి. తత్ర, భిక్ఖవే, పణ్డితస్స ఏవం హోతి – ‘అకతం వత మే పాపం, అకతం లుద్దం, అకతం కిబ్బిసం; కతం కల్యాణం, కతం కుసలం, కతం భీరుత్తాణం. యావతా, భో, అకతపాపానం అకతలుద్దానం అకతకిబ్బిసానం కతకల్యాణానం కతకుసలానం కతభీరుత్తాణానం గతి తం గతిం పేచ్చ గచ్ఛామీ’తి. సో న సోచతి, న కిలమతి, న పరిదేవతి, న ఉరత్తాళిం కన్దతి, న సమ్మోహం ఆపజ్జతి. ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, పణ్డితో తతియం దిట్ఠేవ ధమ్మే సుఖం సోమనస్సం పటిసంవేదేతి.

“స ఖో సో, భిక్ఖవే, పణ్డితో కాయేన సుచరితం చరిత్వా వాచాయ సుచరితం చరిత్వా మనసా సుచరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. యం ఖో తం, భిక్ఖవే, సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘ఏకన్తం ఇట్ఠం ఏకన్తం కన్తం ఏకన్తం మనాప’న్తి, సగ్గమేవ తం సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘ఏకన్తం ఇట్ఠం ఏకన్తం కన్తం ఏకన్తం మనాప’న్తి. యావఞ్చిదం, భిక్ఖవే, ఉపమాపి న సుకరా యావ సుఖా సగ్గా”తి.

౨౫౬. ఏవం వుత్తే, అఞ్ఞతరో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “సక్కా పన, భన్తే, ఉపమం కాతు”న్తి? “సక్కా భిక్ఖూ”తి భగవా అవోచ. “సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ సత్తహి రతనేహి సమన్నాగతో చతూహి చ ఇద్ధీహి తతోనిదానం సుఖం సోమనస్సం పటిసంవేదేతి. కతమేహి సత్తహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స తదహుపోసథే పన్నరసే

సీసంన్హాతస్స ఉపోసథికస్స ఉపరిపాసాదవరగతస్స దిబ్బం చక్కరతనం పాతుభవతి సహస్సారం సనేమికం సనాభికం సబ్బాకారపరిపూరం. తం దిస్వాన రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స ఏవం హోతి [ఏతదహోసి (స్యా॰ కం॰ క॰)] – 'సుతం ఖో పన మేతం యస్స రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స తదహుపోసథే పన్నరసే సీసంన్హాతస్స ఉపోసథికస్స ఉపరిపాసాదవరగతస్స దిబ్బం చక్కరతనం పాతుభవతి సహస్సారం సనేమికం సనాభికం సబ్బాకారపరిపూరం, సో హోతి రాజా చక్కవత్తీతి. అస్సం ను ఖో అహం రాజా చక్కవత్తీ'"తి?

"అథ ఖో, భిక్ఖవే, రాజా ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో వామేన హత్థేన భిఙ్కారం గహేత్వా దక్ఖిణేన హత్థేన చక్కరతనం అబ్భుక్కిరతి – 'పవత్తతు భవం చక్కరతనం, అభివిజినాతు భవం చక్కరతన'న్తి. అథ ఖో తం, భిక్ఖవే, చక్కరతనం పురత్థిమం దిసం పవత్తతి. అన్వదేవ రాజా చక్కవత్తీ సద్ధిం చతురఙ్గినియా సేనాయ. యస్మిం ఖో పన, భిక్ఖవే, పదేసే చక్కరతనం పతిట్ఠాతి తత్థ రాజా చక్కవత్తీ వాసం ఉపేతి సద్ధిం చతురఙ్గినియా సేనాయ. యే ఖో పన, భిక్ఖవే , పురత్థిమాయ దిసాయ పటిరాజానో తే రాజానం చక్కవత్తిం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహంసు – 'ఏహి ఖో, మహారాజ! స్వాగతం తే, మహారాజ [స్వాగతం మహారాజ (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)]! సకం తే, మహారాజ! అనుసాస, మహారాజా'తి . రాజా చక్కవత్తీ ఏవమాహ – 'పాణో న హన్తబ్బో, అదిన్నం నాదాతబ్బం, కామేసుమిచ్ఛా న చరితబ్బా, ముసా న భాసితబ్బా, మజ్జం న పాతబ్బం, యథాభుత్తఞ్చ భుఞ్జథా'తి. యే ఖో పన, భిక్ఖవే, పురత్థిమాయ దిసాయ పటిరాజానో తే రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స అనుయన్తా [అనుయుత్తా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] భవన్తి [అహేసుం (స్యా॰ కం॰ క॰)].

౨౨౫. "అథ ఖో తం, భిక్ఖవే, చక్కరతనం పురత్థిమం సముద్దం అజ్ఝోగాహేత్వా [అజ్ఝోగహేత్వా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] పచ్చుత్తరిత్వా దక్ఖిణం దిసం పవత్తతి...పే॰... దక్ఖిణం సముద్దం అజ్ఝోగాహేత్వా పచ్చుత్తరిత్వా పచ్ఛిమం దిసం పవత్తతి... పచ్ఛిమం సముద్దం అజ్ఝోగాహేత్వా పచ్చుత్తరిత్వా ఉత్తరం దిసం పవత్తతి అన్వదేవ రాజా చక్కవత్తీ సద్ధిం చతురఙ్గినియా సేనాయ. యస్మిం ఖో పన, భిక్ఖవే, పదేసే చక్కరతనం పతిట్ఠాతి తత్థ రాజా చక్కవత్తీ వాసం ఉపేతి సద్ధిం చతురఙ్గినియా సేనాయ.

"యే ఖో పన, భిక్ఖవే, ఉత్తరాయ దిసాయ పటిరాజానో తే రాజానం చక్కవత్తిం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహంసు – 'ఏహి ఖో, మహారాజ! స్వాగతం తే, మహారాజ! సకం తే, మహారాజ! అనుసాస, మహారాజా'తి. రాజా చక్కవత్తీ ఏవమాహ – 'పాణో న హన్తబ్బో, అదిన్నం నాదాతబ్బం, కామేసుమిచ్ఛా న చరితబ్బా, ముసా న భాసితబ్బా, మజ్జం న పాతబ్బం; యథాభుత్తఞ్చ భుఞ్జథా'తి. యే ఖో పన, భిక్ఖవే, ఉత్తరాయ దిసాయ పటిరాజానో తే రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స అనుయన్తా భవన్తి.

"అథ ఖో తం, భిక్ఖవే, చక్కరతనం సముద్దపరియన్తం పథవిం అభివిజినిత్వా తమేవ రాజధానిం పచ్చాగన్త్వా రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స అన్తేపురద్వారే అక్ఖాహతం మఞ్ఞే తిట్ఠతి రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స అన్తేపురద్వారం ఉపసోభయమానం. రఞ్ఞో, భిక్ఖవే, చక్కవత్తిస్స ఏవరూపం చక్కరతనం పాతుభవతి.

౨౨౬. "పున చపరం, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స హత్థిరతనం పాతుభవతి – సబ్బసేతో సత్తప్పతిట్ఠో ఇద్ధిమా వేహాసఙ్గమో ఉపోసథో నామ నాగరాజా. తం దిస్వాన రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స చిత్తం పసీదతి – 'భద్దకం వత, భో, హత్థియానం, సచే దమథం ఉపేయ్యా'తి. అథ ఖో తం, భిక్ఖవే, హత్థిరతనం సేయ్యథాపి నామ భద్దో హత్థాజానీయో దీఘరత్తం సుపరిదన్తో ఏవమేవ దమథం ఉపేతి. భూతపుబ్బం, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ తమేవ హత్థిరతనం వీమంసమానో పుబ్బణ్హసమయం

అభిరుహిత్వా సముద్దపరియన్తం పథవిం అనుసంయాయిత్వా తమేవ రాజధానిం పచ్చాగన్త్వా పాతరాసమకాసి. రఞ్ఞో, భిక్ఖవే, చక్కవత్తిస్స ఏవరూపం హత్థిరతనం పాతుభవతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స అస్సరతనం పాతుభవతి – సబ్బసేతో కాళసీసో ముఞ్జకేసో ఇద్ధిమా వేహాసఙ్గమో వలాహకో నామ అస్సరాజా. తం దిస్వాన రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స చిత్తం పసీదతి – ‘భద్దకం వత, భో, అస్సయానం, సచే దమథం ఉపేయ్యా’తి. అథ ఖో తం, భిక్ఖవే, అస్సరతనం సేయ్యథాపి నామ భద్దో అస్సాజానీయో దీఘరత్తం సుపరిదన్తో ఏవమేవ దమథం ఉపేతి. భూతపుబ్బం, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ తమేవ అస్సరతనం వీమంసమానో పుబ్బణ్హసమయం అభిరుహిత్వా సముద్దపరియన్తం పథవిం అనుసంయాయిత్వా తమేవ రాజధానిం పచ్చాగన్త్వా పాతరాసమకాసి. రఞ్ఞో, భిక్ఖవే, చక్కవత్తిస్స ఏవరూపం అస్సరతనం పాతుభవతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స మణిరతనం పాతుభవతి. సో హోతి మణి వేళురియో సుభో జాతిమా అట్ఠంసో సుపరికమ్మకతో . తస్స ఖో పన, భిక్ఖవే, మణిరతనస్స ఆభా సమన్తా యోజనం ఫుటా హోతి. భూతపుబ్బం, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ తమేవ మణిరతనం వీమంసమానో చతురఙ్గినిం సేనం సన్నయ్హిత్వా మణిం ధజగ్గం ఆరోపేత్వా రత్తన్ధకారతిమిసాయ పాయాసి. యే ఖో పన, భిక్ఖవే, సమన్తా గామా అహేసుం తే తేనోభాసేన కమ్మన్తే పయోజేసుం ‘దివా’తి మఞ్ఞమానా. రఞ్ఞో, భిక్ఖవే, చక్కవత్తిస్స ఏవరూపం మణిరతనం పాతుభవతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స ఇత్థిరతనం పాతుభవతి. సా అభిరూపా దస్సనీయా పాసాదికా పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతా నాతిదీఘా నాతిరస్సా నాతికిసా నాతిథూలా నాతికాళికా [నాతికాళీ (సీ. పీ.)] నాచ్చోదాతా, అతిక్కన్తా మానుసం వణ్ణం, అప్పత్తా దిబ్బం వణ్ణం. తస్స ఖో పన, భిక్ఖవే, ఇత్థిరతనస్స ఏవరూపో కాయసమ్ఫస్సో హోతి సేయ్యథాపి నామ తూలపిచునో వా కప్పాసపిచునో వా. తస్స ఖో పన, భిక్ఖవే, ఇత్థిరతనస్స సీతే ఉణ్హాని గత్తాని హోన్తి, ఉణ్హే సీతాని గత్తాని హోన్తి. తస్స ఖో పన, భిక్ఖవే, ఇత్థిరతనస్స కాయతో చన్దనగన్ధో వాయతి, ముఖతో ఉప్పలగన్ధో వాయతి. తం ఖో పన, భిక్ఖవే, ఇత్థిరతనం రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స పుబ్బుట్ఠాయినీ హోతి పచ్ఛానిపాతినీ కింకారపటిస్సావినీ మనాపచారినీ పియవాదినీ. తం ఖో పన, భిక్ఖవే, ఇత్థిరతనం రాజానం చక్కవత్తిం మనసాపి నో అతిచరతి, కుతో పన కాయేన? రఞ్ఞో, భిక్ఖవే, చక్కవత్తిస్స ఏవరూపం ఇత్థిరతనం పాతుభవతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స గహపతిరతనం పాతుభవతి. తస్స కమ్మవిపాకజం దిబ్బచక్ఖు పాతుభవతి, యేన నిధిం పస్సతి ససామికమ్పి అస్సామికమ్పి. సో రాజానం చక్కవత్తిం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహ – ‘అప్పోస్సుక్కో త్వం, దేవ, హోహి. అహం తే ధనేన ధనకరణీయం [ధనేన కరణీయం (క.)] కరిస్సామీ’తి. భూతపుబ్బం, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ తమేవ గహపతిరతనం వీమంసమానో నావం అభిరుహిత్వా మజ్ఝే గఙ్గాయ నదియా సోతం ఓగాహిత్వా [ఓగహేత్వా (సీ. పీ.)] గహపతిరతనం ఏతదవోచ – ‘అత్థో మే, గహపతి, హిరఞ్ఞసువణ్ణేనా’తి. ‘తేన హి, మహారాజ, ఏకం తీరం నావా ఉపేతూ’తి. ‘ఇధేవ మే, గహపతి, అత్థో హిరఞ్ఞసువణ్ణేనా’తి. అథ ఖో తం, భిక్ఖవే, గహపతిరతనం ఉభోహి హత్థేహి ఉదకే ఓమసిత్వా పూరం హిరఞ్ఞసువణ్ణస్స కుమ్భిం ఉద్ధరిత్వా రాజానం చక్కవత్తిం ఏతదవోచ – ‘అలమేత్తావతా, మహారాజ! కతమేత్తావతా, మహారాజ! పూజితమేత్తావతా, మహారాజా’తి. రాజా చక్కవత్తీ ఏవమాహ – ‘అలమేత్తావతా, గహపతి!

కతమేత్తావతా, గహపతి! పూజితమేత్తావతా, గహపతీ’తి . రఞ్ఞో, భిక్ఖవే, చక్కవత్తిస్స ఏవరూపం గహపతిరతనం పాతుభవతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స పరిణాయకరతనం పాతుభవతి – పణ్డితో బ్యత్తో మేధావీ పటిబలో రాజానం చక్కవత్తిం ఉపయాపేతబ్బం ఉపయాపేతుం [ఉపట్ఠపేతబ్బం ఉపట్ఠపేతుం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] అపయాపేతబ్బం అపయాపేతుం ఠపేతబ్బం ఠపేతుం. సో రాజానం చక్కవత్తిం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహ – ‘అప్పోస్సుక్కో త్వం , దేవ, హోహి. అహమనుసాసిస్సామీ’తి. రఞ్ఞో, భిక్ఖవే, చక్కవత్తిస్స ఏవరూపం పరిణాయకరతనం పాతుభవతి. రాజా, భిక్ఖవే, చక్కవత్తీ ఇమేహి సత్తహి రతనేహి సమన్నాగతో హోతి.

౨౫౯. “కతమాహి చతూహి ఇద్ధీహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ అభిరూపో హోతి దస్సనీయో పాసాదికో పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతో అతివియ అఞ్ఞేహి మనుస్సేహి. రాజా, భిక్ఖవే, చక్కవత్తీ ఇమాయ పఠమాయ ఇద్ధియా సమన్నాగతో హోతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ దీఘాయుకో హోతి చిరట్ఠితికో అతివియ అఞ్ఞేహి మనుస్సేహి. రాజా, భిక్ఖవే, చక్కవత్తీ ఇమాయ దుతియాయ ఇద్ధియా సమన్నాగతో హోతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ అప్పాబాధో హోతి అప్పాతఙ్కో సమవేపాకినియా గహణియా సమన్నాగతో నాతిసీతాయ నాచ్చుణ్హాయ అతివియ అఞ్ఞేహి మనుస్సేహి. రాజా, భిక్ఖవే, చక్కవత్తీ ఇమాయ తతియాయ ఇద్ధియా సమన్నాగతో హోతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ బ్రాహ్మణగహపతికానం పియో హోతి మనాపో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పితా పుత్తానం పియో హోతి మనాపో, ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ బ్రాహ్మణగహపతికానం పియో హోతి మనాపో. రఞ్ఞోపి, భిక్ఖవే, చక్కవత్తిస్స బ్రాహ్మణగహపతికా పియా హోన్తి మనాపా. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పితు పుత్తా పియా హోన్తి మనాపా, ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞోపి చక్కవత్తిస్స బ్రాహ్మణగహపతికా పియా హోన్తి మనాపా.

“భూతపుబ్బం , భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ చతురఙ్గినియా సేనాయ ఉయ్యానభూమిం నియ్యాసి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, బ్రాహ్మణగహపతికా రాజానం చక్కవత్తిం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహంసు – ‘అతరమానో, దేవ, యాహి యథా తం మయం చిరతరం పస్సేయ్యామా’తి. రాజాపి, భిక్ఖవే, చక్కవత్తీ సారథిం ఆమన్తేసి – ‘అతరమానో , సారథి, పేసేహి యథా మం బ్రాహ్మణగహపతికా చిరతరం పస్సేయ్యు’న్తి. రాజా, భిక్ఖవే, చక్కవత్తీ ఇమాయ చతుత్థాయ ఇద్ధియా సమన్నాగతో హోతి. రాజా, భిక్ఖవే, చక్కవత్తీ ఇమాహి చతూహి ఇద్ధీహి సమన్నాగతో హోతి.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను ఖో రాజా చక్కవత్తీ ఇమేహి సత్తహి రతనేహి సమన్నాగతో ఇమాహి చతూహి చ ఇద్ధీహి తతోనిదానం సుఖం సోమనస్సం పటిసంవేదియేథా”తి? “ఏకమేకేనపి, భన్తే, రతనేన [తేన రతనేన (సీ॰)] సమన్నాగతో రాజా చక్కవత్తీ తతోనిదానం సుఖం సోమనస్సం పటిసంవేదియేథ, కో పన వాదో సత్తహి రతనేహి చతూహి చ ఇద్ధీహీ”తి?

౨౬౦. అథ ఖో భగవా పరిత్తం పాణిమత్తం పాసాణం గహేత్వా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కతమో ను ఖో మహన్తతరో – యో చాయం మయా పరిత్తో పాణిమత్తో పాసాణో గహితో యో చ హిమవా పబ్బతరాజా”తి? “అప్పమత్తకో అయం, భన్తే, భగవతా పరిత్తో పాణిమత్తో పాసాణో గహితో; హిమవన్తం పబ్బతరాజానం ఉపనిధాయ సఙ్ఖమ్పి న ఉపేతి; కలభాగమ్పి న ఉపేతి; ఉపనిధమ్పి న ఉపేతీ”తి. “ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యం రాజా చక్కవత్తీ సత్తహి రతనేహి సమన్నాగతో చతూహి చ ఇద్ధీహి తతోనిదానం సుఖం సోమనస్సం పటిసంవేదేతి తం దిబ్బస్స సుఖస్స ఉపనిధాయ సఙ్ఖమ్పి న ఉపేతి; కలభాగమ్పి న ఉపేతి; ఉపనిధమ్పి న ఉపేతి”.

“స ఖో సో, భిక్ఖవే, పణ్డితో సచే కదాచి కరహచి దీఘస్స అద్ధునో అచ్చయేన మనుస్సత్తం ఆగచ్ఛతి, యాని తాని ఉచ్చాకులాని – ఖత్తియమహాసాలకులం వా బ్రాహ్మణమహాసాలకులం వా గహపతిమహాసాలకులం వా తథారూపే కులే పచ్చాజాయతి అడ్ఢే మహద్ధనే మహాభోగే పహూతజాతరూపరజతే పహూతవిత్తూపకరణే పహూతధనధఞ్ఞే. సో చ హోతి అభిరూపో దస్సనీయో పాసాదికో పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతో, లాభీ అన్నస్స పానస్స వత్థస్స యానస్స మాలాగన్ధవిలేపనస్స సేయ్యావసథపదీపేయ్యస్స. సో కాయేన సుచరితం చరతి, వాచాయ సుచరితం చరతి, మనసా సుచరితం చరతి. సో కాయేన సుచరితం చరిత్వా, వాచాయ సుచరితం చరిత్వా, మనసా సుచరితం చరిత్వా, కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, అక్ఖధుత్తో పఠమేనేవ కటగ్గహేన మహన్తం భోగక్ఖన్ధం అధిగచ్ఛేయ్య; అప్పమత్తకో సో, భిక్ఖవే, కటగ్గహో యం సో అక్ఖధుత్తో పఠమేనేవ కటగ్గహేన మహన్తం భోగక్ఖన్ధం అధిగచ్ఛేయ్య. అథ ఖో అయమేవ తతో మహన్తతరో కటగ్గహో యం సో పణ్డితో కాయేన సుచరితం చరిత్వా, వాచాయ సుచరితం చరిత్వా, మనసా సుచరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. అయం, భిక్ఖవే, కేవలా పరిపూరా పణ్డితభూమీ”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

బాలపణ్డితసుత్తం నిట్ఠితం నవమం.

౧౦. దేవదూతసుత్తం

౨౬౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ద్వే అగారా సద్వారా [సన్ధిద్వారా (క.)], తత్థ చక్ఖుమా పురిసో మజ్ఝే ఠితో పస్సేయ్య మనుస్సే గేహం పవిసన్తేపి నిక్ఖమన్తేపి అనుచఙ్కమన్తేపి అనువిచరన్తేపి; ఏవమేవ ఖో అహం, భిక్ఖవే, దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సామి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానామి – ‘ఇమే వత భోన్తో సత్తా కాయసుచరితేన సమన్నాగతా వచీసుచరితేన సమన్నాగతా మనోసుచరితేన సమన్నాగతా అరియానం అనుపవాదకా సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానా; తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నా. ఇమే వా పన భోన్తో సత్తా కాయసుచరితేన సమన్నాగతా వచీసుచరితేన సమన్నాగతా మనోసుచరితేన సమన్నాగతా అరియానం అనుపవాదకా సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానా; తే కాయస్స భేదా

పరం మరణా మనుస్సేసు ఉపపన్నా. ఇమే వత భోన్తో సత్తా కాయదుచ్చరితేన సమన్నాగతా వచీదుచ్చరితేన సమన్నాగతా మనోదుచ్చరితేన సమన్నాగతా అరియానం ఉపవాదకా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా ; తే కాయస్స భేదా పరం మరణా పేత్తివిసయం ఉపపన్నా. ఇమే వా పన భోన్తో సత్తా కాయదుచ్చరితేన సమన్నాగతా వచీదుచ్చరితేన సమన్నాగతా మనోదుచ్చరితేన సమన్నాగతా అరియానం ఉపవాదకా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా; తే కాయస్స భేదా పరం మరణా తిరచ్ఛానయోనిం ఉపపన్నా. ఇమే వా పన భోన్తో సత్తా కాయదుచ్చరితేన సమన్నాగతా వచీదుచ్చరితేన సమన్నాగతా మనోదుచ్చరితేన సమన్నాగతా అరియానం ఉపవాదకా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా; తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నా'''తి.

౨౬౨. "తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా నానాబాహాసు గహేత్వా యమస్స రఞ్ఞో దస్సేన్తి – 'అయం, దేవ, పురిసో అమత్తేయ్యో అపేత్తేయ్యో అసామఞ్ఞో అబ్రాహ్మఞ్ఞో, న కులే జేట్ఠాపచాయీ. ఇమస్స దేవో దణ్డం పణేతూ'తి. తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా పఠమం దేవదూతం సమనుయుఞ్జతి సమనుగాహతి సమనుభాసతి – 'అమ్భో పురిస, న త్వం అద్దస మనుస్సేసు పఠమం దేవదూతం పాతుభూత'న్తి? సో ఏవమాహ – 'నాద్దసం, భన్తే'తి.

"తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – 'అమ్భో పురిస, న త్వం అద్దస మనుస్సేసు దహరం కుమారం మన్దం ఉత్తానసేయ్యకం సకే ముత్తకరీసే పలిపన్నం సేమాన'న్తి? సో ఏవమాహ – 'అద్దసం, భన్తే'''తి.

"తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – 'అమ్భో పురిస, తస్స తే విఞ్ఞుస్స సతో మహల్లకస్స న ఏతదహోసి – అహమ్పి ఖోమ్హి జాతిధమ్మో, జాతిం అనతీతో. హన్దాహం కల్యాణం కరోమి కాయేన వాచాయ మనసా'తి? సో ఏవమాహ – 'నాసక్ఖిస్సం, భన్తే, పమాదస్సం, భన్తే'''తి.

"తమేనం , భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – 'అమ్భో పురిస, పమాదవతాయ న కల్యాణమకాసి కాయేన వాచాయ మనసా. తగ్ఘ త్వం, అమ్భో పురిస, తథా కరిస్సన్తి యథా తం పమత్తం. తం ఖో పన తే ఏతం పాపకమ్మం [పాపం కమ్మం (సీ. పీ.)] నేవ మాతరా కతం న పితరా కతం న భాతరా కతం న భగినియా కతం న మిత్తామచ్చేహి కతం న ఞాతిసాలోహితేహి కతం న సమణబ్రాహ్మణేహి కతం న దేవతాహి కతం, తయావేతం పాపకమ్మం [పాపం కమ్మం (సీ. పీ.)] కతం, త్వఞ్ఞేవేతస్స విపాకం పటిసంవేదిస్ససీ'''తి.

౨౬౩. "తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా పఠమం దేవదూతం సమనుయుఞ్జిత్వా సమనుగాహిత్వా సమనుభాసిత్వా దుతియం దేవదూతం సమనుయుఞ్జతి సమనుగాహతి సమనుభాసతి – 'అమ్భో పురిస, న త్వం అద్దస మనుస్సేసు దుతియం దేవదూతం పాతుభూత'న్తి? సో ఏవమాహ – 'నాద్దసం, భన్తే'''తి.

"తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – 'అమ్భో పురిస, న త్వం అద్దస మనుస్సేసు ఇత్థిం వా పురిసం వా ( ) [(ఆసీతికం వా నావుతికం వా వస్ససతికం వా జాతియా) (క. సీ. స్యా. కం. పీ.) తికజ్జత్తరేపి] జిణ్ణం గోపానసివఙ్కం భోగ్గం దణ్డపరాయనం పవేధమానం గచ్ఛన్తం ఆతురం గతయోబ్బనం ఖణ్డదన్తం పలితకేసం విలూనం ఖలితసిరం [ఖలితంసిరో (సీ.), ఖలితంసిరం (స్యా. కం. పీ.)] వలినం తిలకాహతగత్త'న్తి? సో ఏవమాహ – 'అద్దసం, భన్తే'''తి.

“తమేనం , భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – ‘అమ్భో పురిస, తస్స తే విఞ్ఞుస్స సతో మహల్లకస్స న ఏతదహోసి – అహమ్పి ఖోమ్హి జరాధమ్మో, జరం అనతీతో. హన్దాహం కల్యాణం కరోమి కాయేన వాచాయ మనసా’తి? సో ఏవమాహ – ‘నాసక్ఖిస్సం, భన్తే, పమాదస్సం, భన్తే’”తి.

“తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – ‘అమ్భో పురిస, పమాదవతాయ న కల్యాణమకాసి కాయేన వాచాయ మనసా. తగ్ఘ త్వం, అమ్భో పురిస, తథా కరిస్సన్తి యథా తం పమత్తం. తం ఖో పన తే ఏతం పాపకమ్మం నేవ మాతరా కతం న పితరా కతం న భాతరా కతం న భగినియా కతం న మిత్తామచ్చేహి కతం న ఞాతిసాలోహితేహి కతం న సమణబ్రాహ్మణేహి కతం న దేవతాహి కతం, తయావేతం పాపకమ్మం కతం, త్వఞ్ఞేవేతస్స విపాకం పటిసంవేదిస్ససీ’”తి.

౨౬౪. “తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా దుతియం దేవదూతం సమనుయుఞ్జిత్వా సమనుగాహిత్వా సమనుభాసిత్వా తతియం దేవదూతం సమనుయుఞ్జతి సమనుగాహతి సమనుభాసతి – ‘అమ్భో పురిస, న త్వం అద్దస మనుస్సేసు తతియం దేవదూతం పాతుభూత’న్తి? సో ఏవమాహ – ‘నాద్దసం, భన్తే’”తి.

“తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – ‘అమ్భో పురిస, న త్వం అద్దస మనుస్సేసు ఇత్థిం వా పురిసం వా ఆబాధికం దుక్ఖితం బాళ్హగిలానం సకే ముత్తకరీసే పలిపన్నం సేమానం అఞ్ఞేహి వుట్ఠాపియమానం అఞ్ఞేహి సంవేసియమాన’న్తి? సో ఏవమాహ – ‘అద్దసం, భన్తే’”తి.

“తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – ‘అమ్భో పురిస, తస్స తే విఞ్ఞుస్స సతో మహల్లకస్స న ఏతదహోసి – అహమ్పి ఖోమ్హి బ్యాధిధమ్మో , బ్యాధిం అనతీతో. హన్దాహం కల్యాణం కరోమి కాయేన వాచాయ మనసా’తి? సో ఏవమాహ – ‘నాసక్ఖిస్సం, భన్తే, పమాదస్సం, భన్తే’”తి.

“తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – ‘అమ్భో పురిస, పమాదవతాయ న కల్యాణమకాసి కాయేన వాచాయ మనసా. తగ్ఘ త్వం, అమ్భో పురిస, తథా కరిస్సన్తి యథా తం పమత్తం. తం ఖో పన తే ఏతం పాపకమ్మం నేవ మాతరా కతం న పితరా కతం న భాతరా కతం న భగినియా కతం న మిత్తామచ్చేహి కతం న ఞాతిసాలోహితేహి కతం న సమణబ్రాహ్మణేహి కతం న దేవతాహి కతం, తయావేతం పాపకమ్మం కతం, త్వఞ్ఞేవేతస్స విపాకం పటిసంవేదిస్ససీ’”తి.

౨౬౫. “తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా తతియం దేవదూతం సమనుయుఞ్జిత్వా సమనుగాహిత్వా సమనుభాసిత్వా చతుత్థం దేవదూతం సమనుయుఞ్జతి సమనుగాహతి సమనుభాసతి – ‘అమ్భో పురిస, న త్వం అద్దస మనుస్సేసు చతుత్థం దేవదూతం పాతుభూత’న్తి? సో ఏవమాహ – ‘నాద్దసం, భన్తే’”తి.

“తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – ‘అమ్భో పురిస, న త్వం అద్దస మనుస్సేసు రాజానో చోరం ఆగుచారిం గహేత్వా వివిధా కమ్మకారణా కారేన్తే – కసాహిపి తాళేన్తే వేత్తేహిపి తాళేన్తే అడ్ఢదణ్డకేహిపి తాళేన్తే హత్థమ్పి ఛిన్దన్తే పాదమ్పి ఛిన్దన్తే హత్థపాదమ్పి ఛిన్దన్తే కణ్ణమ్పి ఛిన్దన్తే నాసమ్పి ఛిన్దన్తే కణ్ణనాసమ్పి ఛిన్దన్తే బిలఙ్గథాలికమ్పి కరోన్తే సఙ్ఖముణ్డికమ్పి కరోన్తే రాహుముఖమ్పి కరోన్తే జోతిమాలికమ్పి కరోన్తే హత్థపజ్జోతికమ్పి కరోన్తే ఏరకవత్తికమ్పి కరోన్తే చీరకవాసికమ్పి కరోన్తే ఏణేయ్యకమ్పి కరోన్తే బళిసమంసికమ్పి కరోన్తే కహాపణికమ్పి కరోన్తే ఖారాపతచ్ఛికమ్పి కరోన్తే పలిఘపరివత్తికమ్పి కరోన్తే

పలాలపీఠకమ్పి కరోన్తే తత్తేనపి తేలేన ఓసిఞ్చన్తే సునఖేహిపి ఖాదాపేన్తే జీవన్తమ్పి సూలే ఉత్తాసేన్తే అసినాపి సీసం ఛిన్దన్తే’తి? సో ఏవమాహ – ‘అద్దసం, భన్తే’”తి.

“తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – ‘అమ్భో పురిస, తస్స తే విఞ్ఞుస్స సతో మహల్లకస్స న ఏతదహోసి – యే కిర, భో, పాపకాని కమ్మాని కరోన్తి తే దిట్ఠేవ ధమ్మే ఏవరూపా వివిధా కమ్మకారణా కరీయన్తి, కిమఙ్గం [కిమఙ్గ (సీ॰ పీ॰)] పన పరత్థ ! హన్దాహం కల్యాణం కరోమి కాయేన వాచాయ మనసా’తి? సో ఏవమాహ – ‘నాసక్ఖిస్సం, భన్తే, పమాదస్సం, భన్తే’”తి.

“తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – ‘అమ్భో పురిస, పమాదవతాయ న కల్యాణమకాసి కాయేన వాచాయ మనసా. తగ్ఘ త్వం, అమ్భో పురిస, తథా కరిస్సన్తి యథా తం పమత్తం. తం ఖో పన తే ఏతం పాపకమ్మం నేవ మాతరా కతం న పితరా కతం న భాతరా కతం న భగినియా కతం న మిత్తామచ్చేహి కతం న ఞాతిసాలోహితేహి కతం న సమణబ్రాహ్మణేహి కతం న దేవతాహి కతం, తయావేతం పాపకమ్మం కతం, త్వఞ్ఞేవేతస్స విపాకం పటిసంవేదిస్ససీ’”తి.

౨౬౬. “తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా చతుత్థం దేవదూతం సమనుయుఞ్జిత్వా సమనుగాహిత్వా సమనుభాసిత్వా పఞ్చమం దేవదూతం సమనుయుఞ్జతి సమనుగాహతి సమనుభాసతి – ‘అమ్భో పురిస, న త్వం అద్దస మనుస్సేసు పఞ్చమం దేవదూతం పాతుభూత’న్తి? సో ఏవమాహ – ‘నాద్దసం, భన్తే’”తి.

“తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – ‘అమ్భో పురిస, న త్వం అద్దస మనుస్సేసు ఇత్థిం వా పురిసం వా ఏకాహమతం వా ద్వీహమతం వా తీహమతం వా ఉద్ధుమాతకం వినీలకం విపుబ్బకజాత’న్తి? సో ఏవమాహ – ‘అద్దసం, భన్తే’”తి.

“తమేనం , భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – ‘అమ్భో పురిస, తస్స తే విఞ్ఞుస్స సతో మహల్లకస్స న ఏతదహోసి – అహమ్పి ఖోమ్హి మరణధమ్మో, మరణం అనతీతో. హన్దాహం కల్యాణం కరోమి కాయేన వాచాయ మనసా’తి? సో ఏవమాహ – ‘నాసక్ఖిస్సం, భన్తే, పమాదస్సం, భన్తే’”తి.

“తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – ‘అమ్భో పురిస, పమాదవతాయ న కల్యాణమకాసి కాయేన వాచాయ మనసా. తగ్ఘ త్వం, అమ్భో పురిస, తథా కరిస్సన్తి యథా తం పమత్తం. తం ఖో పన తే ఏతం పాపకమ్మం నేవ మాతరా కతం న పితరా కతం న భాతరా కతం న భగినియా కతం న మిత్తామచ్చేహి కతం న ఞాతిసాలోహితేహి కతం న సమణబ్రాహ్మణేహి కతం న దేవతాహి కతం, తయావేతం పాపకమ్మం కతం, త్వఞ్ఞేవేతస్స విపాకం పటిసంవేదిస్ససీ’”తి.

౨౬౭. “తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా పఞ్చమం దేవదూతం సమనుయుఞ్జిత్వా సమనుగాహిత్వా సమనుభాసిత్వా తుణ్హీ హోతి. తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా పఞ్చవిధబన్ధనం నామ కమ్మకారణం కరోన్తి – తత్తం అయోఖిలం హత్థే గమేన్తి, తత్తం అయోఖిలం దుతియే హత్థే గమేన్తి, తత్తం అయోఖిలం పాదే గమేన్తి, తత్తం అయోఖిలం దుతియే పాదే గమేన్తి, తత్తం అయోఖిలం మజ్ఝేఉరస్మిం గమేన్తి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా ఖరా కటుకా వేదనా వేదేతి, న చ తావ కాలం కరోతి యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి. తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా సంవేసేత్వా కుఠారీహి తచ్ఛన్తి…పే… తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా

ఉద్ధంపాదం అధోసిరం గహేత్వా వాసీహి తచ్ఛన్తి...పే.... తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా రథే యోజేత్వా ఆదిత్తాయ పథవియా సమ్పజ్జలితాయ సజోతిభూతాయ సారేన్తిపి, పచ్చాసారేన్తిపి...పే.... తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా మహన్తం అఙ్గారపబ్బతం ఆదిత్తం సమ్పజ్జలితం సజోతిభూతం ఆరోపేన్తిపి ఓరోపేన్తిపి...పే.... తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా ఉద్ధంపాదం అధోసిరం గహేత్వా తత్తాయ లోహకుమ్భియా పక్ఖిపన్తి ఆదిత్తాయ సమ్పజ్జలితాయ సజోతిభూతాయ. సో తత్థ ఫేణుద్దేహకం పచ్చతి. సో తత్థ ఫేణుద్దేహకం పచ్చమానో సకిమ్పి ఉద్ధం గచ్ఛతి, సకిమ్పి అధో గచ్ఛతి, సకిమ్పి తిరియం గచ్ఛతి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా ఖరా కటుకా వేదనా వేదేతి, న చ తావ కాలఙ్కరోతి యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి. తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా మహానిరయే పక్ఖిపన్తి. సో ఖో పన, భిక్ఖవే, మహానిరయో –

"చతుక్కణ్ణో చతుద్వారో, విభత్తో భాగసో మితో;
అయోపాకారపరియన్తో, అయసా పటికుజ్జితో.

"తస్స అయోమయా భూమి, జలితా తేజసాయుతా;
సమన్తా యోజనసతం, ఫరిత్వా తిట్ఠతి సబ్బదా" .

౨౬౮. "తస్స ఖో పన, భిక్ఖవే, మహానిరయస్స పురత్థిమాయ భిత్తియా అచ్చి ఉట్ఠహిత్వా పచ్ఛిమాయ భిత్తియా పటిహఞ్ఞతి, పచ్ఛిమాయ భిత్తియా అచ్చి ఉట్ఠహిత్వా పురత్థిమాయ భిత్తియా పటిహఞ్ఞతి, ఉత్తరాయ భిత్తియా అచ్చి ఉట్ఠహిత్వా దక్ఖిణాయ భిత్తియా పటిహఞ్ఞతి, దక్ఖిణాయ భిత్తియా అచ్చి ఉట్ఠహిత్వా ఉత్తరాయ భిత్తియా పటిహఞ్ఞతి, హేట్ఠా అచ్చి ఉట్ఠహిత్వా ఉపరి పటిహఞ్ఞతి, ఉపరితో అచ్చి ఉట్ఠహిత్వా హేట్ఠా పటిహఞ్ఞతి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా ఖరా కటుకా వేదనా వేదేతి, న చ తావ కాలఙ్కరోతి యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి.

"హోతి ఖో సో, భిక్ఖవే, సమయో యం కదాచి కరహచి దీఘస్స అద్ధునో అచ్చయేన తస్స మహానిరయస్స పురత్థిమం ద్వారం అపాపురీయతి [అవాపురీయతి (సీ.)]. సో తత్థ సీఘేన జవేన ధావతి. తస్స సీఘేన జవేన ధావతో ఛవిమ్పి డయ్హతి, చమ్మమ్పి డయ్హతి, మంసమ్పి డయ్హతి, న్హారుమ్పి డయ్హతి, అట్ఠీనిపి సమ్పధూపాయన్తి, ఉబ్భతం తాదిసమేవ హోతి. యతో చ ఖో సో, భిక్ఖవే, బహుసమ్పత్తో హోతి, అథ తం ద్వారం పిధీయతి [పిథీయతి (సీ. స్యా. కం. పీ.)]. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా ఖరా కటుకా వేదనా వేదేతి, న చ తావ కాలఙ్కరోతి యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి.

"హోతి ఖో సో, భిక్ఖవే, సమయో యం కదాచి కరహచి దీఘస్స అద్ధునో అచ్చయేన తస్స మహానిరయస్స పచ్ఛిమం ద్వారం అపాపురీయతి...పే.... ఉత్తరం ద్వారం అపాపురీయతి...పే.... దక్ఖిణం ద్వారం అపాపురీయతి . సో తత్థ సీఘేన జవేన ధావతి. తస్స సీఘేన జవేన ధావతో ఛవిమ్పి డయ్హతి, చమ్మమ్పి డయ్హతి, మంసమ్పి డయ్హతి, న్హారుమ్పి డయ్హతి, అట్ఠీనిపి సమ్పధూపాయన్తి, ఉబ్భతం తాదిసమేవ హోతి. యతో చ ఖో సో, భిక్ఖవే, బహుసమ్పత్తో హోతి, అథ తం ద్వారం పిధీయతి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా ఖరా కటుకా వేదనా వేదేతి, న చ తావ కాలఙ్కరోతి యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి.

"హోతి ఖో సో, భిక్ఖవే, సమయో యం కదాచి కరహచి దీఘస్స అద్ధునో అచ్చయేన తస్స మహానిరయస్స పురత్థిమం ద్వారం అపాపురీయతి. సో తత్థ సీఘేన జవేన ధావతి. తస్స సీఘేన జవేన ధావతో ఛవిమ్పి డయ్హతి, చమ్మమ్పి డయ్హతి, మంసమ్పి డయ్హతి, న్హారుమ్పి డయ్హతి, అట్ఠీనిపి సమ్పధూపాయన్తి, ఉబ్భతం తాదిసమేవ హోతి. సో తేన ద్వారేన నిక్ఖమతి.

౨౬౯. “తస్స ఖో పన, భిక్ఖవే, మహానిరయస్స సమనన్తరా సహితమేవ మహన్తో గూథనిరయో. సో తత్థ పతతి. తస్మిం ఖో పన, భిక్ఖవే, గూథనిరయే సూచిముఖా పాణా ఛవిం ఛిన్దన్తి, ఛవిం ఛేత్వా చమ్మం ఛిన్దన్తి, చమ్మం ఛేత్వా మంసం ఛిన్దన్తి, మంసం ఛేత్వా న్హారుం ఛిన్దన్తి, న్హారుం ఛేత్వా అట్ఠిం ఛిన్దన్తి, అట్ఠిం ఛేత్వా అట్ఠిమిఞ్జం ఖాదన్తి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా ఖరా కటుకా వేదనా వేదేతి, న చ తావ కాలఙ్కరోతి యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి.

“తస్స ఖో పన, భిక్ఖవే, గూథనిరయస్స సమనన్తరా సహితమేవ మహన్తో కుక్కులనిరయో. సో తత్థ పతతి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా ఖరా కటుకా వేదనా వేదేతి, న చ తావ కాలఙ్కరోతి యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి.

“తస్స ఖో పన, భిక్ఖవే, కుక్కులనిరయస్స సమనన్తరా సహితమేవ మహన్తం సిమ్బలివనం ఉద్ధం [ఉచ్చం (స్యా. కం.), ఉబ్బతో (క.)] యోజనముగ్గతం సోళసఙ్గులకణ్టకం [సోళసఙ్గులకణ్డకం (సీ.)] ఆదిత్తం సమ్పజ్జలితం సజోతిభూతం. తత్థ ఆరోపేన్తిపి ఓరోపేన్తిపి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా ఖరా కటుకా వేదనా వేదేతి, న చ తావ కాలఙ్కరోతి యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి.

“తస్స ఖో పన, భిక్ఖవే, సిమ్బలివనస్స సమనన్తరా సహితమేవ మహన్తం అసిపత్తవనం. సో తత్థ పవిసతి. తస్స వాతేరితాని పత్తాని పతితాని హత్థమ్పి ఛిన్దన్తి, పాదమ్పి ఛిన్దన్తి, హత్థపాదమ్పి ఛిన్దన్తి, కణ్ణమ్పి ఛిన్దన్తి, నాసమ్పి ఛిన్దన్తి, కణ్ణనాసమ్పి ఛిన్దన్తి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా ఖరా కటుకా వేదనా వేదేతి, న చ తావ కాలఙ్కరోతి యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి.

“తస్స ఖో పన, భిక్ఖవే, అసిపత్తవనస్స సమనన్తరా సహితమేవ మహతీ ఖారోదకా నదీ [ఖారోదికా నదీ (సీ.)]. సో తత్థ పతతి. సో తత్థ అనుసోతమ్పి వుయ్హతి , పటిసోతమ్పి వుయ్హతి, అనుసోతపటిసోతమ్పి వుయ్హతి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా ఖరా కటుకా వేదనా వేదేతి, న చ తావ కాలఙ్కరోతి యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి.

౨౭౦. “తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా బళిసేన ఉద్ధరిత్వా థలే పతిట్ఠాపేత్వా ఏవమాహంసు – ‘అమ్భో పురిస, కిం ఇచ్ఛసీ’తి? సో ఏవమాహ – ‘జిఘచ్ఛితోస్మి, భన్తే’తి. తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా తత్తేన అయోసఙ్కునా ముఖం వివరిత్వా ఆదిత్తేన సమ్పజ్జలితేన సజోతిభూతేన తత్తం లోహగుళం ముఖే పక్ఖిపన్తి ఆదిత్తం సమ్పజ్జలితం సజోతిభూతం. సో తస్స [తం తస్స (క.), తస్స (సీ. పీ.)] ఓట్ఠమ్పి దహతి [డయ్హతి (సీ. స్యా. కం. పీ.)], ముఖమ్పి దహతి, కణ్ఠమ్పి దహతి, ఉరమ్పి [ఉదరమ్పి (సీ. స్యా. కం.)] దహతి, అన్తమ్పి అన్తగుణమ్పి ఆదాయ అధోభాగా నిక్ఖమతి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా ఖరా కటుకా వేదనా వేదేతి, న చ తావ కాలఙ్కరోతి యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి.

“తమేనం , భిక్ఖవే, నిరయపాలా ఏవమాహంసు – ‘అమ్భో పురిస, కిం ఇచ్ఛసీ’తి? సో ఏవమాహ – ‘పిపాసితోస్మి, భన్తే’తి. తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా తత్తేన అయోసఙ్కునా ముఖం వివరిత్వా ఆదిత్తేన సమ్పజ్జలితేన సజోతిభూతేన తత్తం తమ్బలోహం ముఖే ఆసిఞ్చన్తి ఆదిత్తం సమ్పజ్జలితం సజోతిభూతం. తం తస్స [ఏత్థ పన పాఠభేదో నత్థి] ఓట్ఠమ్పి దహతి, ముఖమ్పి దహతి, కణ్ఠమ్పి దహతి, ఉరమ్పి దహతి, అన్తమ్పి అన్తగుణమ్పి ఆదాయ అధోభాగా నిక్ఖమతి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా ఖరా కటుకా వేదనా వేదేతి, న చ తావ కాలఙ్కరోతి, యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి. తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా పున మహానిరయే పక్ఖిపన్తి.

“భూతపుబ్బం, భిక్ఖవే, యమస్స రఞ్ఞో ఏతదహోసి – ‘యే కిర , భో, లోకే పాపకాని అకుసలాని కమ్మాని కరోన్తి తే ఏవరూపా వివిధా కమ్మకారణా కరీయన్తి. అహో వతాహం మనుస్సత్తం లభేయ్యం. తథాగతో చ లోకే ఉప్పజ్జేయ్య అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో. తఞ్చాహం భగవన్తం పయిరుపాసేయ్యం. సో చ మే భగవా ధమ్మం దేసేయ్య. తస్స చాహం భగవతో ధమ్మం ఆజానేయ్య’న్తి. తం ఖో పనాహం, భిక్ఖవే, నాఞ్ఞస్స సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా సుత్వా వదామి, అపి చ యదేవ సామం ఞాతం సామం దిట్ఠం సామం విదితం తదేవాహం వదామీ”తి.

౨౭౧. ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన [ఇదం వత్వా (సీ॰ పీ॰) ఏవమీదిసేసు ఠానేసు] సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“చోదితా దేవదూతేహి, యే పమజ్జన్తి మాణవా;
తే దీఘరత్తం సోచన్తి, హీనకాయూపగా నరా.

“యే చ ఖో దేవదూతేహి, సన్తో సప్పురిసా ఇధ;
చోదితా నప్పమజ్జన్తి, అరియధమ్మే కుదాచనం.

“ఉపాదానే భయం దిస్వా, జాతిమరణసమ్భవే;
అనుపాదా విముచ్చన్తి, జాతిమరణసఙ్ఖయే.

“తే ఖేమప్పత్తా సుఖినో, దిట్ఠధమ్మాభినిబ్బుతా;
సబ్బవేరభయాతీతా, సబ్బదుక్ఖం [సబ్బదుక్ఖా (క॰)] ఉపచ్చగు”న్తి.

దేవదూతసుత్తం నిట్ఠితం దసమం.

సుఞ్ఞతవగ్గో నిట్ఠితో తతియో.

తస్సుద్దానం –
ద్విధావ సుఞ్ఞతా హోతి, అబ్భుతధమ్మబాకులం;
అచిరవతభూమిజనామో, అనురుద్ధుపక్కిలేసం;
బాలపణ్డితో దేవదూతఞ్చ తే దసాతి.

౪. విభఙ్గవగ్గో

౧. భద్దేకరత్తసుత్తం

౨౭౨. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – “భద్దేకరత్తస్స వో, భిక్ఖవే, ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ దేసేస్సామి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“అతీతం నాన్వాగమేయ్య, నప్పటికఙ్ఖే అనాగతం;
యదతీతం పహీనం తం, అప్పత్తఞ్చ అనాగతం.

“పచ్చుప్పన్నఞ్చ యో [యం (సేతిపాళి)] ధమ్మం, తత్థ తత్థ విపస్సతి;
అసంహీరం [అసంహిరం (స్యా॰ కం॰ క॰)] అసంకుప్పం, తం విద్వా మనుబ్రూహయే.

“అజ్జేవ కిచ్చమాతప్పం [కిచ్చం ఆతప్పం (సీ॰ క॰)], కో జఞ్ఞా మరణం సువే;
న హి నో సఙ్గరం తేన, మహాసేనేన మచ్చునా.

“ఏవం విహారిం ఆతాపిం, అహోరత్తమతన్దితం;
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే ముని” [మునీతి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)].

౨౭౩. “కథఞ్చ , భిక్ఖవే, అతీతం అన్వాగమేతి? ‘ఏవంరూపో అహోసిం అతీతమద్ధాన’న్తి తత్థ నన్దిం సమన్వానేతి, ‘ఏవంవేదనో అహోసిం అతీతమద్ధాన’న్తి తత్థ నన్దిం సమన్వానేతి, ‘ఏవంసఞ్ఞో అహోసిం అతీతమద్ధాన’న్తి తత్థ నన్దిం సమన్వానేతి, ‘ఏవంసఙ్ఖారో అహోసిం అతీతమద్ధాన’న్తి తత్థ నన్దిం సమన్వానేతి, ‘ఏవంవిఞ్ఞాణో అహోసిం అతీతమద్ధాన’న్తి తత్థ నన్దిం సమన్వానేతి – ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అతీతం అన్వాగమేతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అతీతం నాన్వాగమేతి? ‘ఏవంరూపో అహోసిం అతీతమద్ధాన’న్తి తత్థ నన్దిం న సమన్వానేతి, ‘ఏవంవేదనో అహోసిం అతీతమద్ధాన’న్తి తత్థ నన్దిం న సమన్వానేతి, ‘ఏవంసఞ్ఞో అహోసిం అతీతమద్ధాన’న్తి తత్థ నన్దిం న సమన్వానేతి, ‘ఏవంసఙ్ఖారో అహోసిం అతీతమద్ధాన’న్తి తత్థ నన్దిం న సమన్వానేతి, ‘ఏవంవిఞ్ఞాణో అహోసిం అతీతమద్ధాన’న్తి తత్థ నన్దిం న సమన్వానేతి – ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అతీతం నాన్వాగమేతి.

౨౭౪. “కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అనాగతం పటికఙ్ఖతి? ‘ఏవంరూపో సియం అనాగతమద్ధాన’న్తి తత్థ నన్దిం సమన్వానేతి, ఏవంవేదనో సియం…పే॰… ఏవంసఞ్ఞో సియం… ఏవంసఙ్ఖారో సియం… ఏవంవిఞ్ఞాణో సియం అనాగతమద్ధానన్తి తత్థ నన్దిం సమన్వానేతి – ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అనాగతం పటికఙ్ఖతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అనాగతం నప్పటికఙ్ఖతి? ‘ఏవంరూపో సియం అనాగతమద్ధాన’న్తి తత్థ నన్దిం న సమన్వానేతి, ఏవంవేదనో సియం … ఏవంసఞ్ఞో సియం… ఏవంసఙ్ఖారో సియం… ‘ఏవంవిఞ్ఞాణో సియం అనాగతమద్ధాన’న్తి తత్థ నన్దిం న సమన్వానేతి – ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అనాగతం నప్పటికఙ్ఖతి.

౨౮౩. “కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు సంహీరతి? ఇధ, భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, రూపవన్తం వా అత్తానం, అత్తని వా రూపం, రూపస్మిం వా అత్తానం; వేదనం…పే॰… సఞ్ఞం… సఙ్ఖారే… విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం అత్తని వా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం – ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు సంహీరతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు న సంహీరతి? ఇధ, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో అరియానం దస్సావీ అరియధమ్మస్స కోవిదో అరియధమ్మే సువినీతో సప్పురిసానం దస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స కోవిదో సప్పురిసధమ్మే సువినీతో న రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, న రూపవన్తం వా అత్తానం, న అత్తని వా రూపం, న రూపస్మిం వా అత్తానం; న వేదనం… న సఞ్ఞం… న సఙ్ఖారే… న విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, న విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం, న అత్తని వా విఞ్ఞాణం, న విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం – ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు న సంహీరతి.

“అతీతం నాన్వాగమేయ్య, నప్పటికఙ్ఖే అనాగతం;
యదతీతం పహీనం తం, అప్పత్తఞ్చ అనాగతం.

“పచ్చుప్పన్నఞ్చ యో ధమ్మం, తత్థ తత్థ విపస్సతి;
అసంహీరం అసంకుప్పం, తం విద్వా మనుబ్రూహయే.

“అజ్జేవ కిచ్చమాతప్పం, కో జఞ్ఞా మరణం సువే;
న హి నో సఙ్గరం తేన, మహాసేనేన మచ్చునా.

“ఏవం విహారిం ఆతాపిం, అహోరత్తమతన్దితం;
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే మునీ”తి.

“‘భద్దేకరత్తస్స వో, భిక్ఖవే, ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ దేసేస్సామీ’తి – ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్త”న్తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

భద్దేకరత్తసుత్తం నిట్ఠితం పఠమం.

౨. ఆనన్దభద్దేకరత్తసుత్తం

౨౭౬. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా ఆనన్దో ఉపట్ఠానసాలాయం భిక్ఖూనం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేతి సమాదపేతి సముత్తేజేతి సమ్పహంసేతి, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ భాసతి.

అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేనుపట్ఠానసాలా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "కో ను ఖో, భిక్ఖవే, ఉపట్ఠానసాలాయం భిక్ఖూనం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి సమాదపేసి సముత్తేజేసి సమ్పహంసేసి, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ అభాసీ"తి? "ఆయస్మా, భన్తే, ఆనన్దో ఉపట్ఠానసాలాయం భిక్ఖూనం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి సమాదపేసి సముత్తేజేసి సమ్పహంసేసి, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ అభాసీ"తి.

అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – "యథా కథం పన త్వం, ఆనన్ద, భిక్ఖూనం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి సమాదపేసి సముత్తేజేసి సమ్పహంసేసి , భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ అభాసీ"తి? "ఏవం ఖో అహం, భన్తే, భిక్ఖూనం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసిం సమాదపేసిం సముత్తేజేసిం సమ్పహంసేసిం, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ అభాసిం –

"అతీతం నాన్వాగమేయ్య, నప్పటికఙ్ఖే అనాగతం;
యదతీతం పహీనం తం, అప్పత్తఞ్చ అనాగతం.

"పచ్చుప్పన్నఞ్చ యో ధమ్మం, తత్థ తత్థ విపస్సతి;
అసంహీరం అసంకుప్పం, తం విద్వా మనుబ్రూహయే.

"అజ్జేవ కిచ్చమాతప్పం, కో జఞ్ఞా మరణం సువే;
న హి నో సఙ్గరం తేన, మహాసేనేన మచ్చునా.

"ఏవం విహారిం ఆతాపిం, అహోరత్తమతన్దితం;
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే ముని".

౨౭౭. "కథఞ్చ, ఆవుసో, అతీతం అన్వాగమేతి? ఏవంరూపో అహోసిం అతీతమద్ధానన్తి తత్థ నన్దిం సమన్వానేతి, ఏవంవేదనో అహోసిం అతీతమద్ధానన్తి తత్థ నన్దిం సమన్వానేతి, ఏవంసఞ్ఞో అహోసిం అతీతమద్ధానన్తి తత్థ నన్దిం సమన్వానేతి, ఏవంసఙ్ఖారో అహోసిం అతీతమద్ధానన్తి తత్థ నన్దిం సమన్వానేతి, ఏవంవిఞ్ఞాణో అహోసిం అతీతమద్ధానన్తి తత్థ నన్దిం సమన్వానేతి – ఏవం ఖో, ఆవుసో, అతీతం అన్వాగమేతి.

"కథఞ్చ, ఆవుసో, అతీతం నాన్వాగమేతి? ఏవంరూపో అహోసిం అతీతమద్ధానన్తి తత్థ నన్దిం న సమన్వానేతి, ఏవంవేదనో అహోసిం అతీతమద్ధానన్తి తత్థ నన్దిం న సమన్వానేతి, ఏవంసఞ్ఞో అహోసిం అతీతమద్ధానన్తి తత్థ నన్దిం న సమన్వానేతి, ఏవంసఙ్ఖారో అహోసిం అతీతమద్ధానన్తి తత్థ నన్దిం న సమన్వానేతి, ఏవంవిఞ్ఞాణో అహోసిం అతీతమద్ధానన్తి తత్థ నన్దిం న సమన్వానేతి – ఏవం ఖో, ఆవుసో, అతీతం నాన్వాగమేతి.

“కథఞ్చ, ఆవుసో, అనాగతం పటికఙ్ఖతి? ఏవంరూపో సియం అనాగతమద్ధానన్తి తత్థ నన్దిం సమన్వానేతి, ఏవంవేదనో సియం…పే॰… ఏవంసఞ్ఞో సియం… ఏవంసఙ్ఖారో సియం… ఏవంవిఞ్ఞాణో సియం అనాగతమద్ధానన్తి తత్థ నన్దిం సమన్వానేతి – ఏవం ఖో, ఆవుసో, అనాగతం పటికఙ్ఖతి.

“కథఞ్చ, ఆవుసో, అనాగతం నప్పటికఙ్ఖతి? ఏవంరూపో సియం అనాగతమద్ధానన్తి తత్థ నన్దిం న సమన్వానేతి, ఏవంవేదనో సియం…పే॰… ఏవంసఞ్ఞో సియం… ఏవంసఙ్ఖారో సియం… ఏవంవిఞ్ఞాణో సియం అనాగతమద్ధానన్తి తత్థ నన్దిం న సమన్వానేతి – ఏవం ఖో, ఆవుసో, అనాగతం నప్పటికఙ్ఖతి.

“కథఞ్చ, ఆవుసో, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు సంహీరతి? ఇధ, ఆవుసో, అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, రూపవన్తం వా అత్తానం, అత్తని వా రూపం, రూపస్మిం వా అత్తానం; వేదనం… సఞ్ఞం… సఙ్ఖారే… విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం, అత్తని వా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం – ఏవం ఖో, ఆవుసో, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు సంహీరతి.

“కథఞ్చ , ఆవుసో, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు న సంహీరతి? ఇధ, ఆవుసో, సుతవా అరియసావకో అరియానం దస్సావీ అరియధమ్మస్స కోవిదో అరియధమ్మే సువినీతో సప్పురిసానం దస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స కోవిదో సప్పురిసధమ్మే సువినీతో న రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, న రూపవన్తం వా అత్తానం, న అత్తని వా రూపం, న రూపస్మిం వా అత్తానం; న వేదనం… న సఞ్ఞం… న సఙ్ఖారే… న విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, న విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం, న అత్తని వా విఞ్ఞాణం, న విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం – ఏవం ఖో, ఆవుసో, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు న సంహీరతి.

“అతీతం నాన్వాగమేయ్య, నప్పటికఙ్ఖే అనాగతం;
యదతీతం పహీనం తం, అప్పత్తఞ్చ అనాగతం.

“పచ్చుప్పన్నఞ్చ యో ధమ్మం, తత్థ తత్థ విపస్సతి;
అసంహీరం అసంకుప్పం, తం విద్వా మనుబ్రూహయే.

“అజ్జేవ కిచ్చమాతప్పం, కో జఞ్ఞా మరణం సువే;
న హి నో సఙ్గరం తేన, మహాసేనేన మచ్చునా.

“ఏవం విహారిం ఆతాపిం, అహోరత్తమతన్దితం;
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే మునీ”తి.

“ఏవం ఖో అహం, భన్తే, భిక్ఖూనం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసిం సమాదపేసిం సముత్తేజేసిం సమ్పహంసేసిం, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ అభాసి”న్తి.

౨౭౮. “సాధు , సాధు, ఆనన్ద! సాధు ఖో త్వం, ఆనన్ద, భిక్ఖూనం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి సమాదపేసి సముత్తేజేసి సమ్పహంసేసి, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ అభాసి –

“అతీతం నాన్వాగమేయ్య...పే॰...
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే మునీ”తి.

“కథఞ్చ, ఆనన్ద, అతీతం అన్వాగమేతి...పే॰... ఏవం ఖో, ఆనన్ద, అతీతం అన్వాగమేతి. కథఞ్చ, ఆనన్ద, అతీతం నాన్వాగమేతి...పే॰... ఏవం ఖో, ఆనన్ద, అతీతం నాన్వాగమేతి. కథఞ్చ, ఆనన్ద, అనాగతం పటికఙ్ఖతి...పే॰... ఏవం ఖో, ఆనన్ద, అనాగతం పటికఙ్ఖతి. కథఞ్చ, ఆనన్ద, అనాగతం నప్పటికఙ్ఖతి...పే॰... ఏవం ఖో, ఆనన్ద, అనాగతం నప్పటికఙ్ఖతి. కథఞ్చ, ఆనన్ద, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు సంహీరతి...పే॰... ఏవం ఖో, ఆనన్ద, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు సంహీరతి. కథఞ్చ, ఆనన్ద, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు న సంహీరతి...పే॰... ఏవం ఖో, ఆనన్ద, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు న సంహీరతి.

“అతీతం నాన్వాగమేయ్య...పే॰...
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే మునీ”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

ఆనన్దభద్దేకరత్తసుత్తం నిట్ఠితం దుతియం.

౩. మహాకచ్చానభద్దేకరత్తసుత్తం

౨౭౯. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి తపోదారామే. అథ ఖో ఆయస్మా సమిద్ధి రత్తియా పచ్చూససమయం పచ్చుట్ఠాయ యేన తపోదో [తపోదా (సీ.)] తేనుపసఙ్కమి గత్తాని పరిసిఞ్చితుం. తపోదే గత్తాని పరిసిఞ్చిత్వా పచ్చుత్తరిత్వా ఏకచీవరో అట్ఠాసి గత్తాని పుబ్బాపయమానో [సుక్ఖాపయమానో (క.)]. అథ ఖో అఞ్ఞతరా దేవతా అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా కేవలకప్పం తపోదం ఓభాసేత్వా యేనాయస్మా సమిద్ధి తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితా ఖో సా దేవతా ఆయస్మన్తం సమిద్ధిం ఏతదవోచ – “ధారేసి త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చా”తి? “న ఖో అహం, ఆవుసో, ధారేమి భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ. త్వం పనావుసో, ధారేసి భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చా”తి? “అహమ్పి ఖో, భిక్ఖు, న ధారేమి భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ. ధారేసి పన త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తియో గాథా”తి? “న ఖో అహం, ఆవుసో, ధారేమి భద్దేకరత్తియో గాథాతి. త్వం పనావుసో, ధారేసి భద్దేకరత్తియో గాథా”తి? “అహమ్పి ఖో, భిక్ఖు న ధారేమి భద్దేకరత్తియో గాథాతి. ఉగ్గణ్హాహి త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ; పరియాపుణాహి త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ; ధారేహి త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ. అత్థసంహితో, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసో చ విభఙ్గో చ ఆదిబ్రహ్మచరియకో”తి. ఇదమవోచ సా దేవతా; ఇదం వత్వా తత్థేవన్తరధాయి.

౨౮౦. అథ ఖో ఆయస్మా సమిద్ధి తస్సా రత్తియా అచ్చయేన యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సమిద్ధి భగవన్తం ఏతదవోచ –

"ఇధాహం, భన్తే, రత్తియా పచ్చూససమయం పచ్చుట్ఠాయ యేన తపోదో తేనుపసఙ్కమిం గత్తాని పరిసిఞ్చితుం. తపోదే గత్తాని పరిసిఞ్చిత్వా పచ్చుత్తరిత్వా ఏకచీవరో అట్ఠాసిం గత్తాని పుబ్బాపయమానో. అథ ఖో భన్తే, అఞ్ఞతరా దేవతా అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా కేవలకప్పం తపోదం ఓభాసేత్వా యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితా ఖో సా దేవతా మం ఏతదవోచ – 'ధారేసి త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చా"'తి?

"ఏవం వుత్తే అహం, భన్తే, తం దేవతం ఏతదవోచం – 'న ఖో అహం, ఆవుసో, ధారేమి భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ. త్వం పనావుసో, ధారేసి భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చా'తి? 'అహమ్పి ఖో, భిక్ఖు, న ధారేమి భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ. ధారేసి పన త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తియో గాథా'తి? 'న ఖో అహం, ఆవుసో, ధారేమి భద్దేకరత్తియో గాథాతి. త్వం పనావుసో, ధారేసి భద్దేకరత్తియో గాథా'తి? 'అహమ్పి ఖో, భిక్ఖు, న ధారేమి భద్దేకరత్తియో గాథాతి. ఉగ్గణ్హాహి త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ; పరియాపుణాహి త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ; ధారేహి త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ. అత్థసంహితో, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసో చ విభఙ్గో చ ఆదిబ్రహ్మచరియకో'తి. ఇదమవోచ, భన్తే, సా దేవతా; ఇదం వత్వా తత్థేవన్తరధాయి. సాధు మే, భన్తే, భగవా భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ దేసేతూ"తి. "తేన హి, భిక్ఖు, సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా సమిద్ధి భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

"అతీతం నాన్వాగమేయ్య, నప్పటికఙ్ఖే అనాగతం;
యదతీతం పహీనం తం, అప్పత్తఞ్చ అనాగతం.

"పచ్చుప్పన్నఞ్చ యో ధమ్మం, తత్థ తత్థ విపస్సతి;
అసంహీరం అసంకుప్పం, తం విద్వా మనుబ్రూహయే.

"అజ్జేవ కిచ్చమాతప్పం, కో జఞ్ఞా మరణం సువే;
న హి నో సఙ్గరం తేన, మహాసేనేన మచ్చునా.

"ఏవం విహారిం ఆతాపిం, అహోరత్తమతన్దితం;
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే మునీ"తి.

ఇదమవోచ భగవా; ఇదం వత్వాన సుగతో ఉట్ఠాయాసనా విహారం పావిసి. అథ ఖో తేసం భిక్ఖూనం , అచిరపక్కన్తస్స భగవతో, ఏతదహోసి – "ఇదం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో –

"అతీతం నాన్వాగమేయ్య, నప్పటికఙ్ఖే అనాగతం;

యదతీతం పహీనం తం, అప్పత్తఞ్చ అనాగతం.

“పచ్చుప్పన్నఞ్చ యో ధమ్మం, తత్థ తత్థ విపస్సతి;
అసంహీరం అసంకుప్పం, తం విద్వా మనుబ్రూహయే.

“అజ్జేవ కిచ్చమాతప్పం, కో జఞ్ఞా మరణం సువే;
న హి నో సఙ్గరం తేన, మహాసేనేన మచ్చునా.

“ఏవం విహారిం ఆతాపిం, అహోరత్తమతన్దితం;
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే మునీ”తి.

“కో ను ఖో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజేయ్యా”తి?

అథ ఖో తేసం భిక్ఖూనం ఏతదహోసి – “అయం ఖో ఆయస్మా మహాకచ్చానో సత్థు చేవ సంవణ్ణితో సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం; పహోతి చాయస్మా మహాకచ్చానో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజితుం. యంనూన మయం యేనాయస్మా మహాకచ్చానో తేనుపసఙ్కమేయ్యామ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యామా”తి.

౨౮౧. అథ ఖో తే భిక్ఖూ యేనాయస్మా మహాకచ్చానో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా మహాకచ్చానేన సద్ధిం సమ్మోదింసు. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతదవోచుం – “ఇదం ఖో నో, ఆవుసో కచ్చాన, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో –

“అతీతం నాన్వాగమేయ్య…పే॰…
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే మునీ”తి.

“తేసం నో, ఆవుసో కచ్చాన, అమ్హాకం, అచిరపక్కన్తస్స భగవతో, ఏతదహోసి – ఇదం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో –

“అతీతం నాన్వాగమేయ్య…పే॰…
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే మునీ”తి.

“కో ను ఖో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజేయ్యాతి? తేసం నో , ఆవుసో కచ్చాన, అమ్హాకం ఏతదహోసి – ‘అయం ఖో ఆయస్మా మహాకచ్చానో సత్థు చేవ సంవణ్ణితో సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం. పహోతి చాయస్మా మహాకచ్చానో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజితుం. యంనూన మయం యేనాయస్మా మహాకచ్చానో తేనుపసఙ్కమేయ్యామ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యామా’తి. విభజతాయస్మా మహాకచ్చానో”తి.

“సేయ్యథాపి, ఆవుసో, పురిసో సారత్థికో సారగవేసీ సారపరియేసనం చరమానో మహతో రుక్ఖస్స తిట్ఠతో సారవతో అతిక్కమ్మేవ మూలం అతిక్కమ్మ ఖన్ధం సాఖాపలాసే సారం పరియేసితబ్బం మఞ్ఞేయ్య; ఏవం సమ్పదమిదం ఆయస్మన్తానం సత్థరి సమ్ముఖీభూతే తం భగవన్తం అతిసిత్వా అమ్హే ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛితబ్బం మఞ్ఞథ [మఞ్ఞేథ (పీ.)]. సో హావుసో, భగవా జానం జానాతి, పస్సం పస్సతి, చక్ఖుభూతో ఞాణభూతో ధమ్మభూతో బ్రహ్మభూతో వత్తా పవత్తా అత్థస్స నిన్నేతా అమతస్స దాతా ధమ్మస్సామీ తథాగతో. సో చేవ పనేతస్స కాలో అహోసి యం భగవన్తంయేవ ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యాథ, యథా వో భగవా బ్యాకరేయ్య తథా నం ధారేయ్యాథా”తి.

“అద్ధావుసో కచ్చాన, భగవా జానం జానాతి, పస్సం పస్సతి, చక్ఖుభూతో ఞాణభూతో ధమ్మభూతో బ్రహ్మభూతో వత్తా పవత్తా అత్థస్స నిన్నేతా అమతస్స దాతా ధమ్మస్సామీ తథాగతో. సో చేవ పనేతస్స కాలో అహోసి యం భగవన్తంయేవ ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యామ; యథా నో భగవా బ్యాకరేయ్య తథా నం ధారేయ్యామ. అపి చాయస్మా మహాకచ్చానో సత్థుచేవ సంవణ్ణితో సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం; పహోతి చాయస్మా మహాకచ్చానో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజితుం. విభజతాయస్మా మహాకచ్చానో అగరుం కరిత్వా”తి [అగరుకరిత్వా (సీ. స్యా. కం. పీ.)].

“తేన హావుసో, సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవమావుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో మహాకచ్చానస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా మహాకచ్చానో ఏతదవోచ –

“యం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో –

“అతీతం నాన్వాగమేయ్య…పే॰…
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే మునీ”తి.

ఇమస్స ఖో అహం, ఆవుసో, భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామి –

౨౮౨. “కథఞ్చ, ఆవుసో, అతీతం అన్వాగమేతి? ఇతి మే చక్ఖు అహోసి అతీతమద్ధానం ఇతి రూపాతి – తత్థ ఛన్దరాగప్పటిబద్ధం [ఛన్దరాగప్పటిబన్ధం (క.)] హోతి విఞ్ఞాణం, ఛన్దరాగప్పటిబద్ధత్తా విఞ్ఞాణస్స తదభినన్దతి, తదభినన్దన్తో అతీతం అన్వాగమేతి. ఇతి మే సోతం అహోసి అతీతమద్ధానం ఇతి సద్దాతి…పే॰… ఇతి మే ఘానం అహోసి అతీతమద్ధానం ఇతి గన్ధాతి… ఇతి మే జివ్హా అహోసి అతీతమద్ధానం ఇతి రసాతి… ఇతి మే కాయో అహోసి అతీతమద్ధానం ఇతి ఫోట్ఠబ్బాతి… ఇతి మే మనో అహోసి అతీతమద్ధానం ఇతి ధమ్మాతి – తత్థ ఛన్దరాగప్పటిబద్ధం హోతి విఞ్ఞాణం, ఛన్దరాగప్పటిబద్ధత్తా విఞ్ఞాణస్స తదభినన్దతి, తదభినన్దన్తో అతీతం అన్వాగమేతి – ఏవం ఖో, ఆవుసో, అతీతం అన్వాగమేతి.

“కథఞ్చ , ఆవుసో, అతీతం నాన్వాగమేతి? ఇతి మే చక్ఖు అహోసి అతీతమద్ధానం ఇతి రూపాతి – తత్థ న ఛన్దరాగప్పటిబద్ధం హోతి విఞ్ఞాణం, న ఛన్దరాగప్పటిబద్ధత్తా విఞ్ఞాణస్స న తదభినన్దతి, న తదభినన్దన్తో అతీతం

నాన్వాగమేతి. ఇతి మే సోతం అహోసి అతీతమద్ధానం ఇతి సద్దాతి...పే.... ఇతి మే ఘానం అహోసి అతీతమద్ధానం ఇతి గన్ధాతి... ఇతి మే జివ్హా అహోసి అతీతమద్ధానం ఇతి రసాతి... ఇతి మే కాయో అహోసి అతీతమద్ధానం ఇతి ఫోట్ఠబ్బాతి... ఇతి మే మనో అహోసి అతీతమద్ధానం ఇతి ధమ్మాతి – తత్థ న ఛన్దరాగప్పటిబద్ధం హోతి విఞ్ఞాణం, న ఛన్దరాగప్పటిబద్ధత్తా విఞ్ఞాణస్స, న తదభినన్దతి, న తదభినన్దన్తో అతీతం నాన్వాగమేతి – ఏవం ఖో, ఆవుసో, అతీతం నాన్వాగమేతి.

౨౮౩. "కథఞ్చ , ఆవుసో, అనాగతం పటికఙ్ఖతి? ఇతి మే చక్ఖు సియా అనాగతమద్ధానం ఇతి రూపాతి – అప్పటిలద్ధస్స పటిలాభాయ చిత్తం పణిదహతి, చేతసో పణిధానపచ్చయా తదభినన్దతి, తదభినన్దన్తో అనాగతం పటికఙ్ఖతి. ఇతి మే సోతం సియా అనాగతమద్ధానం ఇతి సద్దాతి...పే.... ఇతి మే ఘానం సియా అనాగతమద్ధానం ఇతి గన్ధాతి... ఇతి మే జివ్హా సియా అనాగతమద్ధానం ఇతి రసాతి... ఇతి మే కాయో సియా అనాగతమద్ధానం ఇతి ఫోట్ఠబ్బాతి... ఇతి మే మనో సియా అనాగతమద్ధానం ఇతి ధమ్మాతి – అప్పటిలద్ధస్స పటిలాభాయ చిత్తం పణిదహతి, చేతసో పణిధానపచ్చయా తదభినన్దతి, తదభినన్దన్తో అనాగతం పటికఙ్ఖతి – ఏవం ఖో, ఆవుసో, అనాగతం పటికఙ్ఖతి.

"కథఞ్చ, ఆవుసో, అనాగతం నప్పటికఙ్ఖతి? ఇతి మే చక్ఖు సియా అనాగతమద్ధానం ఇతి రూపాతి – అప్పటిలద్ధస్స పటిలాభాయ చిత్తం నప్పణిదహతి , చేతసో అప్పణిధానపచ్చయా న తదభినన్దతి, న తదభినన్దన్తో అనాగతం నప్పటికఙ్ఖతి. ఇతి మే సోతం సియా అనాగతమద్ధానం ఇతి సద్దాతి...పే.... ఇతి మే ఘానం సియా అనాగతమద్ధానం ఇతి గన్ధాతి... ఇతి మే జివ్హా సియా అనాగతమద్ధానం ఇతి రసాతి... ఇతి మే కాయో సియా అనాగతమద్ధానం ఇతి ఫోట్ఠబ్బాతి... ఇతి మే మనో సియా అనాగతమద్ధానం ఇతి ధమ్మాతి – అప్పటిలద్ధస్స పటిలాభాయ చిత్తం నప్పణిదహతి, చేతసో అప్పణిధానపచ్చయా న తదభినన్దతి, న తదభినన్దన్తో అనాగతం నప్పటికఙ్ఖతి – ఏవం ఖో, ఆవుసో, అనాగతం నప్పటికఙ్ఖతి.

౨౮౪. "కథఞ్చ, ఆవుసో, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు సంహీరతి? యఞ్చావుసో, చక్ఖు యే చ రూపా – ఉభయమేతం పచ్చుప్పన్నం. తస్మిం చే పచ్చుప్పన్నే ఛన్దరాగప్పటిబద్ధం హోతి విఞ్ఞాణం, ఛన్దరాగప్పటిబద్ధత్తా విఞ్ఞాణస్స తదభినన్దతి, తదభినన్దన్తో పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు సంహీరతి. యఞ్చావుసో, సోతం యే చ సద్దా...పే.... యఞ్చావుసో, ఘానం యే చ గన్ధా... యా చావుసో, జివ్హా యే చ రసా... యో చావుసో, కాయో యే చ ఫోట్ఠబ్బా... యో చావుసో, మనో యే చ ధమ్మా – ఉభయమేతం పచ్చుప్పన్నం. తస్మిం చే పచ్చుప్పన్నే ఛన్దరాగప్పటిబద్ధం హోతి విఞ్ఞాణం, ఛన్దరాగప్పటిబద్ధత్తా విఞ్ఞాణస్స తదభినన్దతి, తదభినన్దన్తో పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు సంహీరతి – ఏవం ఖో, ఆవుసో, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు సంహీరతి.

"కథఞ్చ , ఆవుసో, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు న సంహీరతి? యఞ్చావుసో, చక్ఖు యే చ రూపా – ఉభయమేతం పచ్చుప్పన్నం. తస్మిం చే పచ్చుప్పన్నే న ఛన్దరాగప్పటిబద్ధం హోతి విఞ్ఞాణం, న ఛన్దరాగప్పటిబద్ధత్తా విఞ్ఞాణస్స న తదభినన్దతి, న తదభినన్దన్తో పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు న సంహీరతి. యఞ్చావుసో, సోతం యే చ సద్దా...పే.... యఞ్చావుసో, ఘానం యే చ గన్ధా... యా చావుసో, జివ్హా యే చ రసా... యో చావుసో, కాయో యే చ ఫోట్ఠబ్బా... యో చావుసో, మనో యే చ ధమ్మా – ఉభయమేతం పచ్చుప్పన్నం. తస్మిం చే పచ్చుప్పన్నే న ఛన్దరాగప్పటిబద్ధం హోతి విఞ్ఞాణం, న ఛన్దరాగప్పటిబద్ధత్తా విఞ్ఞాణస్స న తదభినన్దతి, న తదభినన్దన్తో పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు న సంహీరతి – ఏవం ఖో, ఆవుసో, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు న సంహీరతి.

၁၉၁. "యం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో –

"అతీతం నాన్వాగమేయ్య...పే॰...
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే మునీ"తి.

"ఇమస్స ఖో అహం, ఆవుసో, భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామి. ఆకఙ్ఖమానా చ పన తుమ్హే ఆయస్మన్తో భగవన్తంయేవ ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యాథ, యథా వో భగవా బ్యాకరోతి తథా నం ధారేయ్యాథా"తి.

అథ ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో మహాకచ్చానస్స భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – "యం ఖో నో, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో –

"అతీతం నాన్వాగమేయ్య...పే॰...
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే మునీ"తి.

తేసం నో, భన్తే, అమ్హాకం, అచిరపక్కన్తస్స భగవతో, ఏతదహోసి – "ఇదం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో –

"అతీతం నాన్వాగమేయ్య, నప్పటికఙ్ఖే అనాగతం;
యదతీతం పహీనం తం, అప్పత్తఞ్చ అనాగతం.

"పచ్చుప్పన్నఞ్చ యో ధమ్మం, తత్థ తత్థ విపస్సతి;
అసంహీరం అసంకుప్పం, తం విద్వా మనుబ్రూహయే.

"అజ్జేవ కిచ్చమాతప్పం, కో జఞ్ఞా మరణం సువే;
న హి నో సఙ్గరం తేన, మహాసేనేన మచ్చునా.

"ఏవం విహారిం ఆతాపిం, అహోరత్తమతన్దితం;
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే మునీ"తి.

"'కో ను ఖో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజేయ్యా'తి? తేసం నో, భన్తే, అమ్హాకం ఏతదహోసి – 'అయం ఖో ఆయస్మా మహాకచ్చానో సత్థు చేవ సంవణ్ణితో సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం. పహోతి చాయస్మా మహాకచ్చానో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజితుం. యంనూన మయం యేనాయస్మా మహాకచ్చానో తేనుపసఙ్కమేయ్యామ;

ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యామా’తి. అథ ఖో మయం, భన్తే, యేనాయస్మా మహాకచ్చానో తేనుపసఙ్కమిమ్హ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛిమ్హ. తేసం నో, భన్తే, ఆయస్మతా మహాకచ్చానేన ఇమేహి ఆకారేహి ఇమేహి పదేహి ఇమేహి బ్యఞ్జనేహి అత్థో విభత్తో”తి.

“పణ్డితో, భిక్ఖవే, మహాకచ్చానో; మహాపఞ్ఞో, భిక్ఖవే మహాకచ్చానో. మం చేపి తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యాథ, అహమ్పి తం ఏవమేవం బ్యాకరేయ్యం యథా తం మహాకచ్చానేన బ్యాకతం. ఏసో, చేవేతస్స అత్థో. ఏవఞ్చ నం ధారేథా”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

మహాకచ్చానభద్దేకరత్తసుత్తం నిట్ఠితం తతియం.

౪. లోమసకఙ్గియభద్దేకరత్తసుత్తం

౨౮౬. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా లోమసకఙ్గియో [లోమసకకఙ్గియో (టీకా)] సక్కేసు విహరతి కపిలవత్థుస్మిం నిగ్రోధారామే. అథ ఖో చన్దనో దేవపుత్తో అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణో కేవలకప్పం నిగ్రోధారామం ఓభాసేత్వా యేనాయస్మా లోమసకఙ్గియో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితో ఖో చన్దనో దేవపుత్తో ఆయస్మన్తం లోమసకఙ్గియం ఏతదవోచ – “ధారేసి త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చా”తి? “న ఖో అహం, ఆవుసో, ధారేమి భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ. త్వం పనావుసో, ధారేసి భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చా”తి? “అహమ్పి ఖో, భిక్ఖు, న ధారేమి భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ. ధారేసి పన త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తియో గాథా”తి? “న ఖో అహం, ఆవుసో, ధారేమి భద్దేకరత్తియో గాథా. త్వం పనావుసో, ధారేసి భద్దేకరత్తియో గాథా”తి? “ధారేమి ఖో అహం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తియో గాథా”తి. “యథా కథం పన త్వం, ఆవుసో, ధారేసి భద్దేకరత్తియో గాథా”తి? “ఏకమిదం, భిక్ఖు, సమయం భగవా దేవేసు తావతింసేసు విహరతి పారిచ్ఛత్తకమూలే పణ్డుకమ్బలసిలాయం. తత్ర భగవా దేవానం తావతింసానం భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ అభాసి –

“అతీతం నాన్వాగమేయ్య, నప్పటికఙ్ఖే అనాగతం;
యదతీతం పహీనం తం, అప్పత్తఞ్చ అనాగతం.

“పచ్చుప్పన్నఞ్చ యో ధమ్మం, తత్థ తత్థ విపస్సతి;
అసంహీరం అసంకుప్పం, తం విద్వా మనుబ్రూహయే.

“అజ్జేవ కిచ్చమాతప్పం, కో జఞ్ఞా మరణం సువే;
న హి నో సఙ్గరం తేన, మహాసేనేన మచ్చునా.

“ఏవం విహారిం ఆతాపిం, అహోరత్తమతన్దితం;
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే మునీ”తి.

‘‘ఏవం ఖో అహం, భిక్ఖు, ధారేమి భద్దేకరత్తియో గాథా. ఉగ్గణ్హాహి త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ; పరియాపుణాహి త్వం , భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ; ధారేహి త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ. అత్థసంహితో, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసో చ విభఙ్గో చ ఆదిబ్రహ్మచరియకో’’తి. ఇదమవోచ చన్దనో దేవపుత్తో. ఇదం వత్వా తత్థేవన్తరధాయి.

౨౮౭. అథ ఖో ఆయస్మా లోమసకఙ్గియో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన సేనాసనం సంసామేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన సావత్థి తేన చారికం పక్కామి. అనుపుబ్బేన చారికం చరమానో యేన సావత్థి జేతవనం అనాథపిణ్డికస్స ఆరామో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా లోమసకఙ్గియో భగవన్తం ఏతదవోచ –

‘‘ఏకమిదాహం, భన్తే, సమయం సక్కేసు విహరామి కపిలవత్థుస్మిం నిగ్రోధారామే. అథ ఖో, భన్తే, అఞ్ఞతరో దేవపుత్తో అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణో కేవలకప్పం నిగ్రోధారామం ఓభాసేత్వా యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితో ఖో, భన్తే, సో దేవపుత్తో మం ఏతదవోచ – ‘ధారేసి త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చా’తి? ఏవం వుత్తే అహం, భన్తే, తం దేవపుత్తం ఏతదవోచం – ‘న ఖో అహం, ఆవుసో, ధారేమి భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ. త్వం పనావుసో, ధారేసి భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చా’తి? ‘అహమ్పి ఖో, భిక్ఖు, న ధారేమి భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ. ధారేసి పన త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తియో గాథా’తి? ‘న ఖో అహం, ఆవుసో, ధారేమి భద్దేకరత్తియో గాథా. త్వం పనావుసో, ధారేసి భద్దేకరత్తియో గాథా’తి? ‘ధారేమి ఖో అహం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తియో గాథా’తి. ‘యథా కథం పన త్వం, ఆవుసో, ధారేసి భద్దేకరత్తియో గాథా’తి? ఏకమిదం, భిక్ఖు, సమయం భగవా దేవేసు తావతింసేసు విహరతి పారిచ్ఛత్తకమూలే పణ్డుకమ్బలసిలాయం . తత్ర ఖో భగవా దేవానం తావతింసానం భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ అభాసి –

‘‘అతీతం నాన్వాగమేయ్య…పే.…
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే మునీ’’తి.

‘‘ఏవం ఖో అహం, భిక్ఖు, ధారేమి భద్దేకరత్తియో గాథా. ఉగ్గణ్హాహి త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ; పరియాపుణాహి త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ; ధారేహి త్వం, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ. అత్థసంహితో, భిక్ఖు, భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసో చ విభఙ్గో చ ఆదిబ్రహ్మచరియకో’తి. ఇదమవోచ, భన్తే, సో దేవపుత్తో; ఇదం వత్వా తత్థేవన్తరధాయి. సాధు మే, భన్తే, భగవా భద్దేకరత్తస్స ఉద్దేసఞ్చ విభఙ్గఞ్చ దేసేతూ’’తి.

౨౮౮. ‘‘జానాసి పన త్వం, భిక్ఖు, తం దేవపుత్త’’న్తి? ‘‘న ఖో అహం, భన్తే, జానామి తం దేవపుత్త’’న్తి. ‘‘చన్దనో నామ సో, భిక్ఖు, దేవపుత్తో. చన్దనో, భిక్ఖు, దేవపుత్తో అట్ఠిం కత్వా [అట్ఠికత్వా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] మనసికత్వా సబ్బచేతసా [సబ్బం చేతసో (సీ. స్యా. కం. పీ.), సబ్బం చేతసా (క.)] సమన్నాహరిత్వా ఓహితసోతో ధమ్మం సుణాతి. తేన హి, భిక్ఖు, సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ’’తి. ‘‘ఏవం, భన్తే’’తి ఖో ఆయస్మా లోమసకఙ్గియో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

“అతీతం నాన్వాగమేయ్య, నప్పటికఙ్ఖే అనాగతం;
యదతీతం పహీనం తం, అప్పత్తఞ్చ అనాగతం.

“పచ్చుప్పన్నఞ్చ యో ధమ్మం, తత్థ తత్థ విపస్సతి;
అసంహీరం అసంకుప్పం, తం విద్వా మనుబ్రూహయే.

“అజ్జేవ కిచ్చమాతప్పం, కో జఞ్ఞా మరణం సువే;
న హి నో సఙ్గరం తేన, మహాసేనేన మచ్చునా;

“ఏవం విహారిం ఆతాపిం, అహోరత్తమతన్దితం;
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే ముని”.

“కథఞ్చ, భిక్ఖు, అతీతం అన్వాగమేతి…పే॰… ఏవం ఖో, భిక్ఖు, అతీతం అన్వాగమేతి. కథఞ్చ , భిక్ఖు, అతీతం నాన్వాగమేతి…పే॰… ఏవం ఖో, భిక్ఖు, అతీతం నాన్వాగమేతి. కథఞ్చ, భిక్ఖు, అనాగతం పటికఙ్ఖతి…పే॰… ఏవం ఖో, భిక్ఖు, అనాగతం పటికఙ్ఖతి. కథఞ్చ, భిక్ఖు, అనాగతం నప్పటికఙ్ఖతి…పే॰… ఏవం ఖో, భిక్ఖు, అనాగతం నప్పటికఙ్ఖతి. కథఞ్చ, భిక్ఖు, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు సంహీరతి…పే॰… ఏవం ఖో, భిక్ఖు, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు సంహీరతి. కథఞ్చ, భిక్ఖు, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు న సంహీరతి…పే॰… ఏవం ఖో, భిక్ఖు, పచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు న సంహీరతి.

“అతీతం నాన్వాగమేయ్య, నప్పటికఙ్ఖే అనాగతం;
యదతీతం పహీనం తం, అప్పత్తఞ్చ అనాగతం.

“పచ్చుప్పన్నఞ్చ యో ధమ్మం, తత్థ తత్థ విపస్సతి;
అసంహీరం అసంకుప్పం, తం విద్వా మనుబ్రూహయే.

“అజ్జేవ కిచ్చమాతప్పం, కో జఞ్ఞా మరణం సువే;
న హి నో సఙ్గరం తేన, మహాసేనేన మచ్చునా.

“ఏవం విహారిం ఆతాపిం, అహోరత్తమతన్దితం;
తం వే భద్దేకరత్తోతి, సన్తో ఆచిక్ఖతే మునీ”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా లోమసకఙ్గియో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

లోమసకఙ్గియభద్దేకరత్తసుత్తం నిట్ఠితం చతుత్థం.

౫. చూళకమ్మవిభఙ్గసుత్తం [సుభసుత్తన్తిపి వుచ్చతి]

౨౮౯. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే, అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో సుభో మాణవో తోదేయ్యపుత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సుభో మాణవో తోదేయ్యపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ –

"కో ను ఖో, భో గోతమ, హేతు కో పచ్చయో యేన మనుస్సానంయేవ సతం మనుస్సభూతానం దిస్సన్తి హీనప్పణీతతా? దిస్సన్తి హి, భో గోతమ, మనుస్సా అప్పాయుకా, దిస్సన్తి దీఘాయుకా; దిస్సన్తి బవ్హాబాధా [బహ్వాబాధా (స్యా॰ కం॰ క॰)], దిస్సన్తి అప్పాబాధా; దిస్సన్తి దుబ్బణ్ణా, దిస్సన్తి వణ్ణవన్తో; దిస్సన్తి అప్పేసక్ఖా, దిస్సన్తి మహేసక్ఖా; దిస్సన్తి అప్పభోగా, దిస్సన్తి మహాభోగా; దిస్సన్తి నీచకులీనా, దిస్సన్తి ఉచ్చాకులీనా; దిస్సన్తి దుప్పఞ్ఞా, దిస్సన్తి పఞ్ఞవన్తో [పఞ్ఞావన్తో (సీ॰ పీ॰)] . కో ను ఖో, భో గోతమ, హేతు కో పచ్చయో యేన మనుస్సానంయేవ సతం మనుస్సభూతానం దిస్సన్తి హీనప్పణీతతా"తి?

"కమ్మస్సకా , మాణవ, సత్తా కమ్మదాయాదా కమ్మయోనీ కమ్మబన్ధూ [కమ్మయోని కమ్మబన్ధు (సీ॰)] కమ్మప్పటిసరణా. కమ్మం సత్తే విభజతి యదిదం – హీనప్పణీతతాయా"తి. న ఖో అహం ఇమస్స భోతో గోతమస్స సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానామి. సాధు మే భవం గోతమో తథా ధమ్మం దేసేతు యథా అహం ఇమస్స భోతో గోతమస్స సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానేయ్య"న్తి.

౨౯౦. "తేన హి, మాణవ, సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భో"తి ఖో సుభో మాణవో తోదేయ్యపుత్తో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

"ఇధ, మాణవ, ఏకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా పాణాతిపాతీ హోతి లుద్దో లోహితపాణి హతపహతే నివిట్ఠో అదయాపన్నో పాణభూతేసు [సబ్బపాణభూతేసు (సీ॰ క॰)]. సో తేన కమ్మేన ఏవం సమత్తేన ఏవం సమాదిన్నేన [సమాదిణ్ణేన (పీ॰ క॰)] కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. నో చే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి, సచే మనుస్సత్తం ఆగచ్ఛతి యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి అప్పాయుకో హోతి. అప్పాయుకసంవత్తనికా ఏసా, మాణవ, పటిపదా యదిదం – పాణాతిపాతీ హోతి లుద్దో లోహితపాణి హతపహతే నివిట్ఠో అదయాపన్నో పాణభూతేసు.

"ఇధ పన, మాణవ, ఏకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి నిహితదణ్డో నిహితసత్థో, లజ్జీ దయాపన్నో సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ విహరతి. సో తేన కమ్మేన ఏవం సమత్తేన ఏవం సమాదిన్నేన కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. నో చే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి, సచే మనుస్సత్తం ఆగచ్ఛతి యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి దీఘాయుకో హోతి. దీఘాయుకసంవత్తనికా ఏసా, మాణవ, పటిపదా యదిదం – పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి నిహితదణ్డో నిహితసత్థో, లజ్జీ దయాపన్నో సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ విహరతి.

౨౯౧. "ఇధ , మాణవ, ఏకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా సత్తానం విహేఠకజాతికో హోతి, పాణినా వా లేడ్డునా వా దణ్డేన వా సత్థేన వా. సో తేన కమ్మేన ఏవం సమత్తేన ఏవం సమాదిన్నేన కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. నో చే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి, సచే మనుస్సత్తం ఆగచ్ఛతి యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి బవ్హాబాధో హోతి. బవ్హాబాధసంవత్తనికా ఏసా, మాణవ, పటిపదా యదిదం – సత్తానం విహేఠకజాతికో హోతి పాణినా వా లేడ్డునా వా దణ్డేన వా సత్థేన వా.

"ఇధ పన, మాణవ, ఏకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా సత్తానం అవిహేఠకజాతికో హోతి పాణినా వా లేడ్డునా వా దణ్డేన వా సత్థేన వా. సో తేన కమ్మేన ఏవం సమత్తేన ఏవం సమాదిన్నేన కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. నో చే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి, సచే మనుస్సత్తం ఆగచ్ఛతి యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి అప్పాబాధో హోతి. అప్పాబాధసంవత్తనికా ఏసా, మాణవ, పటిపదా యదిదం – సత్తానం అవిహేఠకజాతికో హోతి పాణినా వా లేడ్డునా వా దణ్డేన వా సత్థేన వా.

౨౯౨. "ఇధ, మాణవ, ఏకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా కోధనో హోతి ఉపాయాసబహులో. అప్పమ్పి వుత్తో సమానో అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిట్ఠీయతి కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. సో తేన కమ్మేన ఏవం సమత్తేన ఏవం సమాదిన్నేన కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. నో చే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి, సచే మనుస్సత్తం ఆగచ్ఛతి యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి దుబ్బణ్ణో హోతి. దుబ్బణ్ణసంవత్తనికా ఏసా, మాణవ, పటిపదా యదిదం – కోధనో హోతి ఉపాయాసబహులో; అప్పమ్పి వుత్తో సమానో అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిట్ఠీయతి కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి.

"ఇధ పన, మాణవ, ఏకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా అక్కోధనో హోతి అనుపాయాసబహులో; బహుమ్పి వుత్తో సమానో నాభిసజ్జతి న కుప్పతి న బ్యాపజ్జతి న పతిట్ఠీయతి న కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. సో తేన కమ్మేన ఏవం సమత్తేన ఏవం సమాదిన్నేన కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. నో చే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి, సచే మనుస్సత్తం ఆగచ్ఛతి యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి పాసాదికో హోతి. పాసాదికసంవత్తనికా ఏసా, మాణవ, పటిపదా యదిదం – అక్కోధనో హోతి అనుపాయాసబహులో; బహుమ్పి వుత్తో సమానో నాభిసజ్జతి న కుప్పతి న బ్యాపజ్జతి న పతిట్ఠీయతి న కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి.

౨౯౩. "ఇధ, మాణవ, ఏకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా ఇస్సామనకో హోతి; పరలాభసక్కారగరుకారమాననవన్దనపూజనాసు ఇస్సతి ఉపదుస్సతి ఇస్సం బన్ధతి. సో తేన కమ్మేన ఏవం సమత్తేన ఏవం సమాదిన్నేన కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. నో చే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి, సచే మనుస్సత్తం ఆగచ్ఛతి యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి అప్పేసక్ఖో హోతి. అప్పేసక్ఖసంవత్తనికా ఏసా, మాణవ, పటిపదా యదిదం – ఇస్సామనకో హోతి; పరలాభసక్కారగరుకారమాననవన్దనపూజనాసు ఇస్సతి ఉపదుస్సతి ఇస్సం బన్ధతి.

"ఇధ పన, మాణవ, ఏకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా అనిస్సామనకో హోతి; పరలాభసక్కారగరుకారమాననవన్దనపూజనాసు న ఇస్సతి న ఉపదుస్సతి న ఇస్సం బన్ధతి. సో తేన కమ్మేన ఏవం

సమత్తేన ఏవం సమాదిన్నేన కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. నో చే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి, సచే మనుస్సత్తం ఆగచ్ఛతి యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి మహేసక్ఖో హోతి. మహేసక్ఖసంవత్తనికా ఏసా, మాణవ , పటిపదా యదిదం – అనిస్సామనకో హోతి; పరలాభసక్కారగరుకారమాననవన్దనపూజనాసు న ఇస్సతి న ఉపదుస్సతి న ఇస్సం బన్ధతి.

౨౯౪. “ఇధ, మాణవ, ఏకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా న దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం. సో తేన కమ్మేన ఏవం సమత్తేన ఏవం సమాదిన్నేన కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. నో చే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి, సచే మనుస్సత్తం ఆగచ్ఛతి యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి అప్పభోగో హోతి. అప్పభోగసంవత్తనికా ఏసా, మాణవ, పటిపదా యదిదం – న దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం.

“ఇధ పన, మాణవ, ఏకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం. సో తేన కమ్మేన ఏవం సమత్తేన ఏవం సమాదిన్నేన కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. నో చే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి, సచే మనుస్సత్తం ఆగచ్ఛతి యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి మహాభోగో హోతి. మహాభోగసంవత్తనికా ఏసా, మాణవ, పటిపదా యదిదం – దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం.

౨౯౫. “ఇధ, మాణవ, ఏకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా థద్ధో హోతి అతిమానీ – అభివాదేతబ్బం న అభివాదేతి, పచ్చుట్ఠాతబ్బం న పచ్చుట్ఠేతి, ఆసనారహస్స న ఆసనం దేతి, మగ్గారహస్స న మగ్గం దేతి, సక్కాతబ్బం న సక్కరోతి, గరుకాతబ్బం న గరుకరోతి, మానేతబ్బం న మానేతి, పూజేతబ్బం న పూజేతి. సో తేన కమ్మేన ఏవం సమత్తేన ఏవం సమాదిన్నేన కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. నో చే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి, సచే మనుస్సత్తం ఆగచ్ఛతి యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి నీచకులీనో హోతి. నీచకులీనసంవత్తనికా ఏసా, మాణవ, పటిపదా యదిదం – థద్ధో హోతి అతిమానీ; అభివాదేతబ్బం న అభివాదేతి, పచ్చుట్ఠాతబ్బం న పచ్చుట్ఠేతి, ఆసనారహస్స న ఆసనం దేతి, మగ్గారహస్స న మగ్గం దేతి, సక్కాతబ్బం న సక్కరోతి, గరుకాతబ్బం న గరుకరోతి, మానేతబ్బం న మానేతి, పూజేతబ్బం న పూజేతి.

“ఇధ పన, మాణవ, ఏకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా అత్థద్ధో హోతి అనతిమానీ; అభివాదేతబ్బం అభివాదేతి, పచ్చుట్ఠాతబ్బం పచ్చుట్ఠేతి, ఆసనారహస్స ఆసనం దేతి, మగ్గారహస్స మగ్గం దేతి, సక్కాతబ్బం సక్కరోతి, గరుకాతబ్బం గరుకరోతి, మానేతబ్బం మానేతి, పూజేతబ్బం పూజేతి. సో తేన కమ్మేన ఏవం సమత్తేన ఏవం సమాదిన్నేన కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. నో చే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి, సచే మనుస్సత్తం ఆగచ్ఛతి యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి ఉచ్చాకులీనో హోతి. ఉచ్చాకులీనసంవత్తనికా ఏసా, మాణవ, పటిపదా యదిదం – అత్థద్ధో హోతి అనతిమానీ; అభివాదేతబ్బం అభివాదేతి, పచ్చుట్ఠాతబ్బం పచ్చుట్ఠేతి, ఆసనారహస్స ఆసనం

దేతి, మగ్గారహస్స మగ్గం దేతి, సక్కాతబ్బం సక్కరోతి, గరుకాతబ్బం గరుకరోతి, మానేతబ్బం మానేతి, పూజేతబ్బం పూజేతి.

౨౯౬. "ఇధ, మాణవ, ఏకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా సమణం వా బ్రాహ్మణం వా ఉపసఙ్కమిత్వా న పరిపుచ్ఛితా హోతి – 'కిం, భన్తే, కుసలం, కిం అకుసలం; కిం సావజ్జం, కిం అనవజ్జం; కిం సేవితబ్బం, కిం న సేవితబ్బం; కిం మే కరీయమానం దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ హోతి, కిం వా పన మే కరీయమానం దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ హోతీ'తి? సో తేన కమ్మేన ఏవం సమత్తేన ఏవం సమాదిన్నేన కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. నో చే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి, సచే మనుస్సత్తం ఆగచ్ఛతి యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి దుప్పఞ్ఞో హోతి. దుప్పఞ్ఞసంవత్తనికా ఏసా, మాణవ, పటిపదా యదిదం – సమణం వా బ్రాహ్మణం వా ఉపసఙ్కమిత్వా న పరిపుచ్ఛితా హోతి – 'కిం, భన్తే, కుసలం, కిం అకుసలం; కిం సావజ్జం, కిం అనవజ్జం; కిం సేవితబ్బం, కిం న సేవితబ్బం ; కిం మే కరీయమానం దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ హోతి, కిం వా పన మే కరీయమానం దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ హోతీ'"తి?

"ఇధ పన, మాణవ, ఏకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా సమణం వా బ్రాహ్మణం వా ఉపసఙ్కమిత్వా పరిపుచ్ఛితా హోతి – 'కిం, భన్తే, కుసలం, కిం అకుసలం; కిం సావజ్జం, కిం అనవజ్జం; కిం సేవితబ్బం, కిం న సేవితబ్బం; కిం మే కరీయమానం దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ హోతి, కిం వా పన మే కరీయమానం దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ హోతీ'తి? సో తేన కమ్మేన ఏవం సమత్తేన ఏవం సమాదిన్నేన కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. నో చే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి, సచే మనుస్సత్తం ఆగచ్ఛతి యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి మహాపఞ్ఞో హోతి. మహాపఞ్ఞసంవత్తనికా ఏసా, మాణవ, పటిపదా యదిదం – సమణం వా బ్రాహ్మణం వా ఉపసఙ్కమిత్వా పరిపుచ్ఛితా హోతి – 'కిం, భన్తే, కుసలం, కిం అకుసలం; కిం సావజ్జం, కిం అనవజ్జం; కిం సేవితబ్బం , కిం న సేవితబ్బం; కిం మే కరీయమానం దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ హోతి, కిం వా పన మే కరీయమానం దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ హోతీ'"తి?

౨౯౭. "ఇతి ఖో, మాణవ, అప్పాయుకసంవత్తనికా పటిపదా అప్పాయుకత్తం ఉపనేతి, దీఘాయుకసంవత్తనికా పటిపదా దీఘాయుకత్తం ఉపనేతి; బవ్హాబాధసంవత్తనికా పటిపదా బవ్హాబాధత్తం ఉపనేతి, అప్పాబాధసంవత్తనికా పటిపదా అప్పాబాధత్తం ఉపనేతి; దుబ్బణ్ణసంవత్తనికా పటిపదా దుబ్బణ్ణత్తం ఉపనేతి, పాసాదికసంవత్తనికా పటిపదా పాసాదికత్తం ఉపనేతి; అప్పేసక్ఖసంవత్తనికా పటిపదా అప్పేసక్ఖత్తం ఉపనేతి, మహేసక్ఖసంవత్తనికా పటిపదా మహేసక్ఖత్తం ఉపనేతి; అప్పభోగసంవత్తనికా పటిపదా అప్పభోగత్తం ఉపనేతి, మహాభోగసంవత్తనికా పటిపదా మహాభోగత్తం ఉపనేతి; నీచకులీనసంవత్తనికా పటిపదా నీచకులీనత్తం ఉపనేతి, ఉచ్చాకులీనసంవత్తనికా పటిపదా ఉచ్చాకులీనత్తం ఉపనేతి; దుప్పఞ్ఞసంవత్తనికా పటిపదా దుప్పఞ్ఞత్తం ఉపనేతి, మహాపఞ్ఞసంవత్తనికా పటిపదా మహాపఞ్ఞత్తం ఉపనేతి. కమ్మస్సకా, మాణవ, సత్తా కమ్మదాయాదా కమ్మయోనీ కమ్మబన్ధూ కమ్మప్పటిసరణా. కమ్మం సత్తే విభజతి యదిదం – హీనప్పణీతతాయా"తి.

ఏవం వుత్తే, సుభో మాణవో తోదేయ్యపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – "అభిక్కన్తం, భో గోతమ, అభిక్కన్తం, భో గోతమ! సేయ్యథాపి, భో గోతమ, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే

వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య – ‘చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీ’తి; ఏవమేవం భోతా గోతమేన అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏసాహం భవన్తం గోతమం సరణం గచ్ఛామి ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి.

చూళకమ్మవిభఙ్గసుత్తం నిట్ఠితం పఞ్చమం.

౬. మహాకమ్మవిభఙ్గసుత్తం

౨౯౮. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా సమిద్ధి అరఞ్ఞకుటికాయం విహరతి. అథ ఖో పోతలిపుత్తో పరిబ్బాజకో జఙ్ఘావిహారం అనుచఙ్కమమానో అనువిచరమానో యేనాయస్మా సమిద్ధి తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా సమిద్ధినా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో పోతలిపుత్తో పరిబ్బాజకో ఆయస్మన్తం సమిద్ధిం ఏతదవోచ – “సమ్ముఖా మేతం, ఆవుసో సమిద్ధి, సమణస్స గోతమస్స సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘మోఘం కాయకమ్మం మోఘం వచీకమ్మం, మనోకమ్మమేవ సచ్చ’న్తి. అత్థి చ సా [అత్థి చేసా (సీ. క.)] సమాపత్తి యం సమాపత్తిం సమాపన్నో న కిఞ్చి వేదియతీ”తి? “మా హేవం, ఆవుసో పోతలిపుత్త, అవచ; (మా హేవం, ఆవుసో పోతలిపుత్త, అవచ;) [( ) స్యా. కం. పోత్థకేసు నత్థి] మా భగవన్తం అబ్భాచిక్ఖి. న హి సాధు భగవతో అబ్భక్ఖానం. న హి భగవా ఏవం వదేయ్య – ‘మోఘం కాయకమ్మం మోఘం వచీకమ్మం, మనోకమ్మమేవ సచ్చ’న్తి. అత్థి చ ఖో [అత్థి చేవ ఖో (సీ. క.)] సా, ఆవుసో, సమాపత్తి యం సమాపత్తిం సమాపన్నో న కిఞ్చి వేదియతీ”తి. “కీవచిరం పబ్బజితోసి, ఆవుసో సమిద్ధీ”తి? “న చిరం, ఆవుసో! తీణి వస్సానీ”తి. “ఏత్థ దాని మయం థేరే భిక్ఖూ కిం వక్ఖామ, యత్ర హి నామ ఏవంనవో భిక్ఖు [నవకేన భిక్ఖునా (క.)] సత్థారం పరిరక్ఖితబ్బం మఞ్ఞిస్సతి. సఞ్చేతనికం, ఆవుసో సమిద్ధి, కమ్మం కత్వా కాయేన వాచాయ మనసా కిం సో వేదియతీ”తి? “సఞ్చేతనికం, ఆవుసో పోతలిపుత్త, కమ్మం కత్వా కాయేన వాచాయ మనసా దుక్ఖం సో వేదియతీ”తి. అథ ఖో పోతలిపుత్తో పరిబ్బాజకో ఆయస్మతో సమిద్ధిస్స భాసితం నేవ అభినన్ది నప్పటిక్కోసి; అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి.

౨౯౯. అథ ఖో ఆయస్మా సమిద్ధి అచిరపక్కన్తే పోతలిపుత్తే పరిబ్బాజకే యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా ఆనన్దేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సమిద్ధి యావతకో అహోసి పోతలిపుత్తేన పరిబ్బాజకేన సద్ధిం కథాసల్లాపో తం సబ్బం ఆయస్మతో ఆనన్దస్స ఆరోచేసి.

ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా ఆనన్దో ఆయస్మన్తం సమిద్ధిం ఏతదవోచ – “అత్థి ఖో ఇదం, ఆవుసో సమిద్ధి, కథాపాభతం భగవన్తం దస్సనాయ. ఆయామావుసో సమిద్ధి, యేన భగవా తేనుపసఙ్కమిస్సామ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతమత్థం భగవతో ఆరోచేస్సామ. యథా నో భగవా బ్యాకరిస్సతి తథా నం ధారేస్సామా”తి. “ఏవమావుసో”తి ఖో ఆయస్మా సమిద్ధి ఆయస్మతో ఆనన్దస్స పచ్చస్సోసి.

అథ ఖో ఆయస్మా చ ఆనన్దో ఆయస్మా చ సమిద్ధి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యావతకో అహోసి ఆయస్మతో సమిద్ధిస్స పోతలిపుత్తేన పరిబ్బాజకేన సద్ధిం కథాసల్లాపో తం సబ్బం భగవతో ఆరోచేసి. ఏవం వుత్తే, భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – "దస్సనమ్పి ఖో అహం, ఆనన్ద, పోతలిపుత్తస్స పరిబ్బాజకస్స నాభిజానామి, కుతో పనేవరూపం కథాసల్లాపం? ఇమినా చ, ఆనన్ద, సమిద్ధినా మోఘపురిసేన పోతలిపుత్తస్స పరిబ్బాజకస్స విభజ్జబ్యాకరణీయో పఞ్హో ఏకంసేన బ్యాకతో"తి. ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా ఉదాయీ భగవన్తం ఏతదవోచ – "సచే పన [కిం పన (క.)], భన్తే, ఆయస్మతా సమిద్ధినా ఇదం సన్ధాయ భాసితం – యం కిఞ్చి వేదయితం తం దుక్ఖస్మి"న్తి.

౩౦౦. అథ ఖో [ఏవం వుత్తే (స్యా. కం.)] భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – "పస్ససి నో త్వం, ఆనన్ద, ఇమస్స ఉదాయిస్స మోఘపురిసస్స ఉమ్మఙ్గం [ఉమ్మగ్గం (సీ. స్యా. కం. పీ.), ఉమఙ్గం (క.)]? అఞ్ఞాసిం ఖో అహం, ఆనన్ద – 'ఇదానేవాయం ఉదాయీ మోఘపురిసో ఉమ్ముజ్జమానో అయోనిసో ఉమ్ముజ్జిస్సతీ'తి. ఆదింయేవ [ఆదిసోవ (సీ. పీ.), ఆదియేవ (క.)], ఆనన్ద, పోతలిపుత్తేన పరిబ్బాజకేన తిస్సో వేదనా పుచ్ఛితా. సచాయం, ఆనన్ద, సమిద్ధి మోఘపురిసో పోతలిపుత్తస్స పరిబ్బాజకస్స ఏవం పుట్ఠో ఏవం బ్యాకరేయ్య – 'సఞ్చేతనికం, ఆవుసో పోతలిపుత్త, కమ్మం కత్వా కాయేన వాచాయ మనసా సుఖవేదనీయం సుఖం సో వేదయతి; సఞ్చేతనికం, ఆవుసో పోతలిపుత్త, కమ్మం కత్వా కాయేన వాచాయ మనసా దుక్ఖవేదనీయం దుక్ఖం సో వేదయతి; సఞ్చేతనికం, ఆవుసో పోతలిపుత్త, కమ్మం కత్వా కాయేన వాచాయ మనసా అదుక్ఖమసుఖవేదనీయం అదుక్ఖమసుఖం సో వేదయతీ'తి. ఏవం బ్యాకరమానో ఖో, ఆనన్ద, సమిద్ధి మోఘపురిసో పోతలిపుత్తస్స పరిబ్బాజకస్స సమ్మా (బ్యాకరమానో) [( ) నత్థి (సీ. స్యా. కం. పీ.)] బ్యాకరేయ్య. అపి చ, ఆనన్ద, కే చ [కేచి (క.)] అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా బాలా అబ్యత్తా కే చ తథాగతస్స మహాకమ్మవిభఙ్గం జానిస్సన్తి? సచే తుమ్హే, ఆనన్ద, సుణేయ్యాథ తథాగతస్స మహాకమ్మవిభఙ్గం విభజన్తస్సా"తి.

"ఏతస్స, భగవా, కాలో, ఏతస్స, సుగత, కాలో యం భగవా మహాకమ్మవిభఙ్గం విభజేయ్య . భగవతో సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ"తి. "తేన హానన్ద, సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

"చత్తారోమే, ఆనన్ద, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఇధానన్ద, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఇధ పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, పిసుణవాచో హోతి, ఫరుసవాచో హోతి, సమ్ఫప్పలాపీ హోతి, అభిజ్ఝాలు హోతి, బ్యాపన్నచిత్తో హోతి, మిచ్ఛాదిట్ఠి హోతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి.

"ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఇధ పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, పిసుణవాచో హోతి, ఫరుసవాచో హోతి, సమ్ఫప్పలాపీ హోతి, అభిజ్ఝాలు హోతి, బ్యాపన్నచిత్తో హోతి, మిచ్ఛాదిట్ఠి హోతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి.

“ఇధానన్ద, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఇధ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి, అనభిజ్ఝాలు హోతి, అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి, సమ్మాదిట్ఠి హోతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి.

“ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఇధ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి, అనభిజ్ఝాలు హోతి, అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి, సమ్మాదిట్ఠి హోతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి.

౩౦౧. “ఇధానన్ద, ఏకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఆతప్పమన్వాయ పధానమన్వాయ అనుయోగమన్వాయ అప్పమాదమన్వాయ సమ్మామనసికారమన్వాయ తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి యథాసమాహితే చిత్తే దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన అముం పుగ్గలం పస్సతి – ఇధ పాణాతిపాతిం అదిన్నాదాయిం కామేసుమిచ్ఛాచారిం ముసావాదిం పిసుణవాచం ఫరుసవాచం సమ్ఫప్పలాపిం అభిజ్ఝాలుం బ్యాపన్నచిత్తం మిచ్ఛాదిట్ఠిం కాయస్స భేదా పరం మరణా పస్సతి అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నం. సో ఏవమాహ – ‘అత్థి కిర, భో, పాపకాని కమ్మాని, అత్థి దుచ్చరితస్స విపాకో. అమాహం [అపాహం (సీ. పీ. క.) అముం + అహం = అమాహం-ఇతి పదవిభాగో] పుగ్గలం అద్దసం ఇధ పాణాతిపాతిం అదిన్నాదాయిం…పే.… మిచ్ఛాదిట్ఠిం కాయస్స భేదా పరం మరణా పస్సామి అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్న’న్తి. సో ఏవమాహ – ‘యో కిర, భో, పాణాతిపాతీ అదిన్నాదాయీ…పే.… మిచ్ఛాదిట్ఠి, సబ్బో సో కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. యే ఏవం జానన్తి, తే సమ్మా జానన్తి; యే అఞ్ఞథా జానన్తి, మిచ్ఛా తేసం ఞాణ’న్తి [మిచ్ఛా తే సఞ్జానన్తి (క.)]. ఇతి సో యదేవ తస్స సామం ఞాతం సామం దిట్ఠం సామం విదితం తదేవ తత్థ థామసా పరామాసా [పరామస్స (సీ. పీ.)] అభినివిస్స వోహరతి – ‘ఇదమేవ సచ్చం, మోఘమఞ్ఞ’’’న్తి.

“ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఆతప్పమన్వాయ పధానమన్వాయ అనుయోగమన్వాయ అప్పమాదమన్వాయ సమ్మామనసికారమన్వాయ తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి యథాసమాహితే చిత్తే దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన అముం పుగ్గలం పస్సతి – ఇధ పాణాతిపాతిం అదిన్నాదాయిం…పే.… మిచ్ఛాదిట్ఠిం, కాయస్స భేదా పరం మరణా పస్సతి సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నం. సో ఏవమాహ – ‘నత్థి కిర, భో, పాపకాని కమ్మాని, నత్థి దుచ్చరితస్స విపాకో. అమాహం పుగ్గలం అద్దసం – ఇధ పాణాతిపాతిం అదిన్నాదాయిం…పే.… మిచ్ఛాదిట్ఠిం, కాయస్స భేదా పరం మరణా పస్సామి సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్న’న్తి. సో ఏవమాహ – ‘యో కిర, భో, పాణాతిపాతీ అదిన్నాదాయీ…పే.… మిచ్ఛాదిట్ఠి, సబ్బో సో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. యే ఏవం జానన్తి తే సమ్మా జానన్తి; యే అఞ్ఞథా జానన్తి, మిచ్ఛా తేసం ఞాణ’న్తి. ఇతి సో యదేవ తస్స సామం ఞాతం సామం దిట్ఠం సామం విదితం తదేవ తత్థ థామసా పరామాసా అభినివిస్స వోహరతి – ‘ఇదమేవ సచ్చం, మోఘమఞ్ఞ’’’న్తి.

“ఇధానన్ద, ఏకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఆతప్పమన్వాయ పధానమన్వాయ అనుయోగమన్వాయ అప్పమాదమన్వాయ సమ్మామనసికారమన్వాయ తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి యథాసమాహితే చిత్తే దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన అముం పుగ్గలం పస్సతి – ఇధ పాణాతిపాతా పటివిరతం అదిన్నాదానా పటివిరతం కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతం ముసావాదా పటివిరతం పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతం ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతం సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతం అనభిజ్ఝాలుం అబ్యాపన్నచిత్తం సమ్మాదిట్ఠిం, కాయస్స భేదా పరం మరణా పస్సతి సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నం. సో ఏవమాహ – ‘అత్థి కిర, భో, కల్యాణాని కమ్మాని, అత్థి సుచరితస్స విపాకో. అమాహం పుగ్గలం అద్దసం – ఇధ పాణాతిపాతా పటివిరతం అదిన్నాదానా పటివిరతం…పే.… సమ్మాదిట్ఠిం, కాయస్స భేదా పరం మరణా పస్సామి సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్న’న్తి. సో ఏవమాహ – ‘యో కిర, భో, పాణాతిపాతా పటివిరతో అదిన్నాదానా పటివిరతో…పే.… సమ్మాదిట్ఠి సబ్బో సో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. యే ఏవం జానన్తి తే సమ్మా జానన్తి; యే అఞ్ఞథా జానన్తి, మిచ్ఛా తేసం ఞాణ’న్తి. ఇతి సో యదేవ తస్స సామం ఞాతం సామం దిట్ఠం సామం విదితం తదేవ తత్థ థామసా పరామాసా అభినివిస్స వోహరతి – ‘ఇదమేవ సచ్చం, మోఘమఞ్ఞ’”న్తి.

“ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఆతప్పమన్వాయ పధానమన్వాయ అనుయోగమన్వాయ అప్పమాదమన్వాయ సమ్మామనసికారమన్వాయ తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి యథాసమాహితే చిత్తే దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన అముం పుగ్గలం పస్సతి – ఇధ పాణాతిపాతా పటివిరతం…పే.… సమ్మాదిట్ఠిం, కాయస్స భేదా పరం మరణా పస్సతి అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నం. సో ఏవమాహ – ‘నత్థి కిర, భో కల్యాణాని కమ్మాని, నత్థి సుచరితస్స విపాకో. అమాహం పుగ్గలం అద్దసం – ఇధ పాణాతిపాతా పటివిరతం అదిన్నాదానా పటివిరతం…పే.… సమ్మాదిట్ఠిం, కాయస్స భేదా పరం మరణా పస్సామి అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్న’న్తి. సో ఏవమాహ – ‘యో కిర, భో, పాణాతిపాతా పటివిరతో అదిన్నాదానా పటివిరతో…పే.… సమ్మాదిట్ఠి, సబ్బో సో కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. యే ఏవం జానన్తి తే సమ్మా జానన్తి; యే అఞ్ఞథా జానన్తి, మిచ్ఛా తేసం ఞాణ’న్తి. ఇతి సో యదేవ తస్స సామం ఞాతం సామం దిట్ఠం సామం విదితం తదేవ తత్థ థామసా పరామాసా అభినివిస్స వోహరతి – ‘ఇదమేవ సచ్చం, మోఘమఞ్ఞ’”న్తి.

౩౦౨. “తత్రానన్ద, య్వాయం సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఏవమాహ – ‘అత్థి కిర, భో, పాపకాని కమ్మాని, అత్థి దుచ్చరితస్స విపాకో’తి ఇదమస్స అనుజానామి; యమ్పి సో ఏవమాహ – ‘అమాహం పుగ్గలం అద్దసం – ఇధ పాణాతిపాతిం అదిన్నాదాయిం…పే.… మిచ్ఛాదిట్ఠిం, కాయస్స భేదా పరం మరణా పస్సామి అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్న’న్తి ఇదమ్పిస్స అనుజానామి; యఞ్చ ఖో సో ఏవమాహ – ‘యో కిర, భో, పాణాతిపాతీ అదిన్నాదాయీ…పే.… మిచ్ఛాదిట్ఠి, సబ్బో సో కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతీ’తి ఇదమస్స నానుజానామి; యమ్పి సో ఏవమాహ – ‘యే ఏవం జానన్తి తే సమ్మా జానన్తి; యే అఞ్ఞథా జానన్తి, మిచ్ఛా తేసం ఞాణ’న్తి ఇదమ్పిస్స నానుజానామి; యమ్పి సో యదేవ తస్స సామం ఞాతం సామం దిట్ఠం సామం విదితం తదేవ తత్థ థామసా పరామాసా అభినివిస్స వోహరతి – ‘ఇదమేవ సచ్చం, మోఘమఞ్ఞ’న్తి ఇదమ్పిస్స నానుజానామి. తం కిస్స హేతు? అఞ్ఞథా హి, ఆనన్ద, తథాగతస్స మహాకమ్మవిభఙ్గే ఞాణం హోతి.

“తత్రానన్ద, య్వాయం సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఏవమాహ – ‘నత్థి కిర, భో, పాపకాని కమ్మాని, నత్థి దుచ్చరితస్స విపాకో’తి ఇదమస్స నానుజానామి; యఞ్చ ఖో సో ఏవమాహ – ‘అమాహం పుగ్గలం అద్దసం – ఇధ పాణాతిపాతిం అదిన్నాదాయిం…పే.… మిచ్ఛాదిట్ఠిం కాయస్స భేదా పరం మరణా పస్సామి సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్న’న్తి ఇదమస్స అనుజానామి; యఞ్చ ఖో సో ఏవమాహ – ‘యో కిర, భో, పాణాతిపాతీ అదిన్నాదాయీ…పే.… మిచ్ఛాదిట్ఠి, సబ్బో సో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతీ’తి ఇదమస్స నానుజానామి; యమ్పి సో ఏవమాహ – ‘యే ఏవం జానన్తి తే సమ్మా జానన్తి; యే అఞ్ఞథా జానన్తి, మిచ్ఛా తేసం ఞాణ’న్తి ఇదమ్పిస్స నానుజానామి; యమ్పి సో యదేవ తస్స సామం ఞాతం సామం దిట్ఠం సామం విదితం తదేవ తత్థ థామసా పరామాసా అభినివిస్స వోహరతి – ‘ఇదమేవ సచ్చం, మోఘమఞ్ఞ’న్తి ఇదమ్పిస్స నానుజానామి. తం కిస్స హేతు? అఞ్ఞథా హి, ఆనన్ద, తథాగతస్స మహాకమ్మవిభఙ్గే ఞాణం హోతి.

“తత్రానన్ద, య్వాయం సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఏవమాహ – ‘అత్థి కిర, భో, కల్యాణాని కమ్మాని, అత్థి సుచరితస్స విపాకో’తి ఇదమస్స అనుజానామి; యమ్పి సో ఏవమాహ – ‘అమాహం పుగ్గలం అద్దసం – ఇధ పాణాతిపాతా పటివిరతం అదిన్నాదానా పటివిరతం…పే.… సమ్మాదిట్ఠిం, కాయస్స భేదా పరం మరణా పస్సామి సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్న’న్తి ఇదమ్పిస్స అనుజానామి; యఞ్చ ఖో సో ఏవమాహ – ‘యో కిర, భో, పాణాతిపాతా పటివిరతో అదిన్నాదానా పటివిరతో…పే.… సమ్మాదిట్ఠి, సబ్బో సో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతీ’తి ఇదమస్స నానుజానామి; యమ్పి సో ఏవమాహ – ‘యే ఏవం జానన్తి తే సమ్మా జానన్తి; యే అఞ్ఞథా జానన్తి, మిచ్ఛా తేసం ఞాణ’న్తి ఇదమ్పిస్స నానుజానామి; యమ్పి సో యదేవ తస్స సామం ఞాతం సామం దిట్ఠం సామం విదితం తదేవ తత్థ థామసా పరామాసా అభినివిస్స వోహరతి – ‘ఇదమేవ సచ్చం, మోఘమఞ్ఞ’న్తి ఇదమ్పిస్స నానుజానామి. తం కిస్స హేతు? అఞ్ఞథా హి, ఆనన్ద, తథాగతస్స మహాకమ్మవిభఙ్గే ఞాణం హోతి.

“తత్రానన్ద, య్వాయం సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఏవమాహ – ‘నత్థి కిర, భో, కల్యాణాని కమ్మాని, నత్థి సుచరితస్స విపాకో’తి ఇదమస్స నానుజానామి; యఞ్చ ఖో సో ఏవమాహ – ‘అమాహం పుగ్గలం అద్దసం – ఇధ పాణాతిపాతా పటివిరతం అదిన్నాదానా పటివిరతం…పే.… సమ్మాదిట్ఠిం, కాయస్స భేదా పరం మరణా పస్సామి అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్న’న్తి ఇదమస్స అనుజానామి; యఞ్చ ఖో సో ఏవమాహ – ‘యో కిర, భో, పాణాతిపాతా పటివిరతో అదిన్నాదానా పటివిరతో…పే.… సమ్మాదిట్ఠి, సబ్బో సో కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతీ’తి ఇదమస్స నానుజానామి; యఞ్చ ఖో సో ఏవమాహ – ‘యే ఏవం జానన్తి తే సమ్మా జానన్తి; యే అఞ్ఞథా జానన్తి, మిచ్ఛా తేసం ఞాణ’న్తి ఇదమ్పిస్స నానుజానామి; యమ్పి సో యదేవ తస్స సామం ఞాతం సామం దిట్ఠం సామం విదితం తదేవ తత్థ థామసా పరామాసా అభినివిస్స వోహరతి – ‘ఇదమేవ సచ్చం, మోఘమఞ్ఞ’న్తి ఇదమ్పిస్స నానుజానామి. తం కిస్స హేతు? అఞ్ఞథా హి, ఆనన్ద, తథాగతస్స మహాకమ్మవిభఙ్గే ఞాణం హోతి.

303. “తత్రానన్ద, య్వాయం పుగ్గలో ఇధ పాణాతిపాతీ అదిన్నాదాయీ…పే.… మిచ్ఛాదిట్ఠి, కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి, పుబ్బే వాస్స తం కతం హోతి పాపకమ్మం దుక్ఖవేదనీయం, పచ్ఛా వాస్స తం కతం హోతి పాపకమ్మం దుక్ఖవేదనీయం, మరణకాలే వాస్స హోతి మిచ్ఛాదిట్ఠి సమత్తా సమాదిన్నా. తేన సో కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. యఞ్చ ఖో సో ఇధ పాణాతిపాతీ హోతి

అదిన్నాదాయీ హోతి...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠి హోతి తస్స దిట్ఠేవ ధమ్మే విపాకం పటిసంవేదేతి ఉపపజ్జ వా [ఉపపజ్జం వా (సీ. పీ.), ఉపపజ్జ వా (స్యా. కం. క.) ఉపపజ్జిత్వాతి సంవణ్ణనాయ సంసన్దేతబ్బా] అపరే వా పరియాయే.

“తత్రానన్ద, య్వాయం పుగ్గలో ఇధ పాణాతిపాతీ అదిన్నాదాయీ...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠి కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి, పుబ్బే వాస్స తం కతం హోతి కల్యాణకమ్మం సుఖవేదనీయం, పచ్ఛా వాస్స తం కతం హోతి కల్యాణకమ్మం సుఖవేదనీయం, మరణకాలే వాస్స హోతి సమ్మాదిట్ఠి సమత్తా సమాదిన్నా. తేన సో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. యఞ్చ ఖో సో ఇధ పాణాతిపాతీ హోతి అదిన్నాదాయీ హోతి...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠి హోతి తస్స దిట్ఠేవ ధమ్మే విపాకం పటిసంవేదేతి ఉపపజ్జ వా అపరే వా పరియాయే.

“తత్రానన్ద , య్వాయం పుగ్గలో ఇధ పాణాతిపాతా పటివిరతో అదిన్నాదానా పటివిరతో...పే.... సమ్మాదిట్ఠి, కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి, పుబ్బే వాస్స తం కతం హోతి కల్యాణకమ్మం సుఖవేదనీయం, పచ్ఛా వాస్స తం కతం హోతి కల్యాణకమ్మం సుఖవేదనీయం, మరణకాలే వాస్స హోతి సమ్మాదిట్ఠి సమత్తా సమాదిన్నా. తేన సో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. యఞ్చ ఖో సో ఇధ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి...పే.... సమ్మాదిట్ఠి హోతి, తస్స దిట్ఠేవ ధమ్మే విపాకం పటిసంవేదేతి ఉపపజ్జ వా అపరే వా పరియాయే.

“తత్రానన్ద , య్వాయం పుగ్గలో ఇధ పాణాతిపాతా పటివిరతో అదిన్నాదానా పటివిరతో...పే.... సమ్మాదిట్ఠి, కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి, పుబ్బే వాస్స తం కతం హోతి పాపకమ్మం దుక్ఖవేదనీయం, పచ్ఛా వాస్స తం కతం హోతి పాపకమ్మం దుక్ఖవేదనీయం, మరణకాలే వాస్స హోతి మిచ్ఛాదిట్ఠి సమత్తా సమాదిన్నా. తేన సో కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. యఞ్చ ఖో సో ఇధ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి...పే.... సమ్మాదిట్ఠి హోతి, తస్స దిట్ఠేవ ధమ్మే విపాకం పటిసంవేదేతి ఉపపజ్జ వా అపరే వా పరియాయే.

“ఇతి ఖో, ఆనన్ద, అత్థి కమ్మం అభబ్బం అభబ్బాభాసం, అత్థి కమ్మం అభబ్బం భబ్బాభాసం, అత్థి కమ్మం భబ్బఞ్చేవ భబ్బాభాసఞ్చ, అత్థి కమ్మం భబ్బం అభబ్బాభాస”న్తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

మహాకమ్మవిభఙ్గసుత్తం నిట్ఠితం ఛట్ఠం.

౭. సళాయతనవిభఙ్గసుత్తం

౩౦౪. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – “సళాయతనవిభఙ్గం

వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"'ఛ అజ్ఝత్తికాని ఆయతనాని వేదితబ్బాని, ఛ బాహిరాని ఆయతనాని వేదితబ్బాని, ఛ విఞ్ఞాణకాయా వేదితబ్బా, ఛ ఫస్సకాయా వేదితబ్బా, అట్ఠారస మనోపవిచారా వేదితబ్బా, ఛత్తింస సత్తపదా వేదితబ్బా, తత్ర ఇదం నిస్సాయ ఇదం పజహథ, తయో సతిపట్ఠానా యదరియో సేవతి యదరియో సేవమానో సత్థా గణమనుసాసితుమరహతి, సో వుచ్చతి యోగ్గాచరియానం [యోగాచరియానం (క.)] అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథీ'తి – అయముద్దేసో సళాయతనవిభఙ్గస్స.

౩౦౫. "'ఛ అజ్ఝత్తికాని ఆయతనాని వేదితబ్బానీ'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? 'చక్ఖాయతనం సోతాయతనం ఘానాయతనం జివ్హాయతనం కాయాయతనం మనాయతనం – ఛ అజ్ఝత్తికాని ఆయతనాని వేదితబ్బానీ'తి – ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"'ఛ బాహిరాని ఆయతనాని వేదితబ్బానీ'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం . కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? 'రూపాయతనం సద్దాయతనం గన్ధాయతనం రసాయతనం ఫోట్ఠబ్బాయతనం ధమ్మాయతనం – ఛ బాహిరాని ఆయతనాని వేదితబ్బానీ'తి – ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"'ఛ విఞ్ఞాణకాయా వేదితబ్బా'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? 'చక్ఖువిఞ్ఞాణం సోతవిఞ్ఞాణం ఘానవిఞ్ఞాణం జివ్హావిఞ్ఞాణం కాయవిఞ్ఞాణం మనోవిఞ్ఞాణం – ఛ విఞ్ఞాణకాయా వేదితబ్బా'తి – ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"'ఛ ఫస్సకాయా వేదితబ్బా'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? 'చక్ఖుసమ్ఫస్సో సోతసమ్ఫస్సో ఘానసమ్ఫస్సో జివ్హాసమ్ఫస్సో కాయసమ్ఫస్సో మనోసమ్ఫస్సో – ఛ ఫస్సకాయా వేదితబ్బా'తి – ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"'అట్ఠారస మనోపవిచారా వేదితబ్బా'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? 'చక్ఖునా రూపం దిస్వా సోమనస్సట్ఠానీయం రూపం ఉపవిచరతి, దోమనస్సట్ఠానీయం రూపం ఉపవిచరతి, ఉపేక్ఖాట్ఠానీయం రూపం ఉపవిచరతి. సోతేన సద్దం సుత్వా…పే.… ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా… జివ్హాయ రసం సాయిత్వా… కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా… మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ సోమనస్సట్ఠానీయం ధమ్మం ఉపవిచరతి, దోమనస్సట్ఠానీయం ధమ్మం ఉపవిచరతి, ఉపేక్ఖాట్ఠానీయం ధమ్మం ఉపవిచరతి. ఇతి ఛ సోమనస్సూపవిచారా, ఛ దోమనస్సూపవిచారా, ఛ ఉపేక్ఖూపవిచారా, అట్ఠారస మనోపవిచారా వేదితబ్బా'తి – ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౦౬. "'ఛత్తింస సత్తపదా వేదితబ్బా'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ఛ గేహసితాని [గేహస్సితాని (?)] సోమనస్సాని, ఛ నేక్ఖమ్మసితాని [నేక్ఖమ్మస్సితాని (టీకా)] సోమనస్సాని, ఛ గేహసితాని దోమనస్సాని, ఛ నేక్ఖమ్మసితాని దోమనస్సాని, ఛ గేహసితా ఉపేక్ఖా, ఛ నేక్ఖమ్మసితా ఉపేక్ఖా. తత్థ కతమాని ఛ గేహసితాని సోమనస్సాని? చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యానం రూపానం ఇట్ఠానం కన్తానం మనాపానం మనోరమానం లోకామిసపటిసంయుత్తానం పటిలాభం వా పటిలాభతో సమనుపస్సతో పుబ్బే వా పటిలద్ధపుబ్బం అతీతం నిరుద్ధం విపరిణతం సమనుస్సరతో ఉప్పజ్జతి

సోమనస్సం. యం ఏవరూపం సోమనస్సం ఇదం వుచ్చతి గేహసితం సోమనస్సం. సోతవిఞ్ఞేయ్యానం సద్దానం... ఘానవిఞ్ఞేయ్యానం గన్ధానం... జివ్హావిఞ్ఞేయ్యానం రసానం... కాయవిఞ్ఞేయ్యానం ఫోట్ఠబ్బానం... మనోవిఞ్ఞేయ్యానం ధమ్మానం ఇట్ఠానం కన్తానం మనాపానం...పే.... సోమనస్సం. యం ఏవరూపం సోమనస్సం ఇదం వుచ్చతి గేహసితం సోమనస్సం. ఇమాని ఛ గేహసితాని సోమనస్సాని.

“తత్థ కతమాని ఛ నేక్ఖమ్మసితాని సోమనస్సాని? రూపానంత్వేవ అనిచ్చతం విదిత్వా విపరిణామవిరాగనిరోధం [విపరిణామం విరాగం నిరోధం (క.)], ‘పుబ్బే చేవ రూపా ఏతరహి చ సబ్బే తే రూపా అనిచ్చా దుక్ఖా విపరిణామధమ్మా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో ఉప్పజ్జతి సోమనస్సం. యం ఏవరూపం సోమనస్సం ఇదం వుచ్చతి నేక్ఖమ్మసితం సోమనస్సం. సద్దానంత్వేవ... గన్ధానంత్వేవ... రసానంత్వేవ... ఫోట్ఠబ్బానంత్వేవ... ధమ్మానంత్వే అనిచ్చతం విదిత్వా విపరిణామవిరాగనిరోధం, ‘పుబ్బే చేవ ధమ్మా ఏతరహి చ సబ్బే తే ధమ్మా అనిచ్చా దుక్ఖా విపరిణామధమ్మా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో ఉప్పజ్జతి సోమనస్సం. యం ఏవరూపం సోమనస్సం ఇదం వుచ్చతి నేక్ఖమ్మసితం సోమనస్సం. ఇమాని ఛ నేక్ఖమ్మసితాని సోమనస్సాని.

౩౦౭. “తత్థ కతమాని ఛ గేహసితాని దోమనస్సాని? చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యానం రూపానం...పే.... సోతవిఞ్ఞేయ్యానం సద్దానం... ఘానవిఞ్ఞేయ్యానం గన్ధానం... జివ్హావిఞ్ఞేయ్యానం రసానం... కాయవిఞ్ఞేయ్యానం ఫోట్ఠబ్బానం... మనోవిఞ్ఞేయ్యానం ధమ్మానం ఇట్ఠానం కన్తానం మనాపానం మనోరమానం లోకామిసపటిసంయుత్తానం అప్పటిలాభం వా అప్పటిలాభతో సమనుపస్సతో పుబ్బే వా అప్పటిలద్ధపుబ్బం అతీతం నిరుద్ధం విపరిణతం సమనుస్సరతో ఉప్పజ్జతి దోమనస్సం. యం ఏవరూపం దోమనస్సం ఇదం వుచ్చతి గేహసితం దోమనస్సం. ఇమాని ఛ గేహసితాని దోమనస్సాని.

“తత్థ కతమాని ఛ నేక్ఖమ్మసితాని దోమనస్సాని? రూపానంత్వేవ అనిచ్చతం విదిత్వా విపరిణామవిరాగనిరోధం, ‘పుబ్బే చేవ రూపా ఏతరహి చ సబ్బే తే రూపా అనిచ్చా దుక్ఖా విపరిణామధమ్మా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా అనుత్తరేసు విమోక్ఖేసు పిహం ఉపట్ఠాపేతి – ‘కుదాస్సు [కదాస్సు (స్యా. కం. పీ.)] నామాహం తదాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సామి యదరియా ఏతరహి ఆయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ’తి ఇతి అనుత్తరేసు విమోక్ఖేసు పిహం ఉపట్ఠాపయతో ఉప్పజ్జతి పిహపచ్చయా దోమనస్సం. యం ఏవరూపం దోమనస్సం ఇదం వుచ్చతి నేక్ఖమ్మసితం దోమనస్సం. సద్దానంత్వేవ...పే.... గన్ధానంత్వేవ... రసానంత్వేవ... ఫోట్ఠబ్బానంత్వేవ... ధమ్మానంత్వేవ అనిచ్చతం విదిత్వా విపరిణామవిరాగనిరోధం, ‘పుబ్బే చేవ ధమ్మా ఏతరహి చ సబ్బే తే ధమ్మా అనిచ్చా దుక్ఖా విపరిణామధమ్మా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా అనుత్తరేసు విమోక్ఖేసు పిహం ఉపట్ఠాపేతి – ‘కుదాస్సు నామాహం తదాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సామి యదరియా ఏతరహి ఆయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ’తి ఇతి అనుత్తరేసు విమోక్ఖేసు పిహం ఉపట్ఠాపయతో ఉప్పజ్జతి పిహపచ్చయా దోమనస్సం. యం ఏవరూపం దోమనస్సం ఇదం వుచ్చతి నేక్ఖమ్మసితం దోమనస్సం. ఇమాని ఛ నేక్ఖమ్మసితాని దోమనస్సాని.

౩౦౮. “తత్థ కతమా ఛ గేహసితా ఉపేక్ఖా? చక్ఖునా రూపం దిస్వా ఉప్పజ్జతి ఉపేక్ఖా బాలస్స మూళ్హస్స ( ) [(మన్దస్స) (క.)] పుథుజ్జనస్స అనోధిజినస్స అవిపాకజినస్స అనాదీనవదస్సావినో అస్సుతవతో పుథుజ్జనస్స. యా ఏవరూపా ఉపేక్ఖా, రూపం సా నాతివత్తతి. తస్మా సా [సాయం (క.)] ఉపేక్ఖా ‘గేహసితా’తి వుచ్చతి. సోతేన సద్దం సుత్వా... ఘానేన

గన్ధం ఘాయిత్వా... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ ఉప్పజ్జతి ఉపేక్ఖా బాలస్స మూళ్హస్స పుథుజ్జనస్స అనోధిజినస్స అవిపాకజినస్స అనాదీనవదస్సావినో అస్సుతవతో పుథుజ్జనస్స. యా ఏవరూపా ఉపేక్ఖా, ధమ్మం సా నాతివత్తతి. తస్మా సా ఉపేక్ఖా 'గేహసితా'తి వుచ్చతి. ఇమా ఛ గేహసితా ఉపేక్ఖా.

"తత్థ కతమా ఛ నేక్ఖమ్మసితా ఉపేక్ఖా? రూపానంత్వేవ అనిచ్చతం విదిత్వా విపరిణామవిరాగనిరోధం, 'పుబ్బే చేవ రూపా ఏతరహి చ సబ్బే తే రూపా అనిచ్చా దుక్ఖా విపరిణామధమ్మా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో ఉప్పజ్జతి ఉపేక్ఖా. యా ఏవరూపా ఉపేక్ఖా, రూపం సా అతివత్తతి. తస్మా సా ఉపేక్ఖా 'నేక్ఖమ్మసితా'తి వుచ్చతి. సద్దానంత్వేవ... గన్ధానంత్వేవ... రసానంత్వేవ... ఫోట్ఠబ్బానంత్వేవ... ధమ్మానంత్వేవ అనిచ్చతం విదిత్వా విపరిణామవిరాగనిరోధం, 'పుబ్బే చేవ ధమ్మా ఏతరహి చ సబ్బే తే ధమ్మా అనిచ్చా దుక్ఖా విపరిణామధమ్మా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో ఉప్పజ్జతి ఉపేక్ఖా. యా ఏవరూపా ఉపేక్ఖా, ధమ్మం సా అతివత్తతి. తస్మా సా ఉపేక్ఖా 'నేక్ఖమ్మసితా'తి వుచ్చతి. ఇమా ఛ నేక్ఖమ్మసితా ఉపేక్ఖా. 'ఛత్తింస సత్తపదా వేదితబ్బా'తి – ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౦౯. "తత్ర ఇదం నిస్సాయ ఇదం పజహథా"తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం; కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తత్ర, భిక్ఖవే, యాని ఛ నేక్ఖమ్మసితాని సోమనస్సాని తాని నిస్సాయ తాని ఆగమ్మ యాని ఛ గేహసితాని సోమనస్సాని తాని పజహథ, తాని సమతిక్కమథ. ఏవమేతేసం పహానం హోతి, ఏవమేతేసం సమతిక్కమో హోతి.

"తత్ర, భిక్ఖవే, యాని ఛ నేక్ఖమ్మసితాని దోమనస్సాని తాని నిస్సాయ తాని ఆగమ్మ యాని ఛ గేహసితాని దోమనస్సాని తాని పజహథ, తాని సమతిక్కమథ. ఏవమేతేసం పహానం హోతి, ఏవమేతేసం సమతిక్కమో హోతి.

"తత్ర, భిక్ఖవే, యా ఛ నేక్ఖమ్మసితా ఉపేక్ఖా తా నిస్సాయ తా ఆగమ్మ యా ఛ గేహసితా ఉపేక్ఖా తా పజహథ, తా సమతిక్కమథ. ఏవమేతాసం పహానం హోతి, ఏవమేతాసం సమతిక్కమో హోతి.

"తత్ర, భిక్ఖవే, యాని ఛ నేక్ఖమ్మసితాని సోమనస్సాని తాని నిస్సాయ తాని ఆగమ్మ యాని ఛ నేక్ఖమ్మసితాని దోమనస్సాని తాని పజహథ, తాని సమతిక్కమథ. ఏవమేతేసం పహానం హోతి, ఏవమేతేసం సమతిక్కమో హోతి.

"తత్ర, భిక్ఖవే, యా ఛ నేక్ఖమ్మసితా ఉపేక్ఖా తా నిస్సాయ తా ఆగమ్మ యాని ఛ నేక్ఖమ్మసితాని సోమనస్సాని తాని పజహథ, తాని సమతిక్కమథ. ఏవమేతేసం పహానం హోతి, ఏవమేతేసం సమతిక్కమో హోతి.

౩౧౦. "అత్థి , భిక్ఖవే, ఉపేక్ఖా నానత్తా నానత్తసితా, అత్థి ఉపేక్ఖా ఏకత్తా ఏకత్తసితా. కతమా చ, భిక్ఖవే, ఉపేక్ఖా నానత్తా నానత్తసితా? అత్థి, భిక్ఖవే, ఉపేక్ఖా రూపేసు, అత్థి సద్దేసు , అత్థి గన్ధేసు, అత్థి రసేసు, అత్థి ఫోట్ఠబ్బేసు – అయం, భిక్ఖవే, ఉపేక్ఖా నానత్తా నానత్తసితా. కతమా చ, భిక్ఖవే, ఉపేక్ఖా ఏకత్తా ఏకత్తసితా? అత్థి, భిక్ఖవే, ఉపేక్ఖా ఆకాసానఞ్చాయతననిస్సితా, అత్థి విఞ్ఞాణఞ్చాయతననిస్సితా, అత్థి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతననిస్సితా, అత్థి నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతననిస్సితా – అయం, భిక్ఖవే, ఉపేక్ఖా ఏకత్తా ఏకత్తసితా.

“తత్ర, భిక్ఖవే, యాయం ఉపేక్ఖా ఏకత్తా ఏకత్తసితా తం నిస్సాయ తం ఆగమ్మ యాయం ఉపేక్ఖా నానత్తా నానత్తసితా తం పజహథ, తం సమతిక్కమథ. ఏవమేతిస్సా పహానం హోతి, ఏవమేతిస్సా సమతిక్కమో హోతి.

“అతమ్మయతం, భిక్ఖవే, నిస్సాయ అతమ్మయతం ఆగమ్మ యాయం ఉపేక్ఖా ఏకత్తా ఏకత్తసితా తం పజహథ, తం సమతిక్కమథ. ఏవమేతిస్సా పహానం హోతి, ఏవమేతిస్సా సమతిక్కమో హోతి. ‘తత్ర ఇదం నిస్సాయ ఇదం పజహథా’తి – ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౧౧. “‘తయో సతిపట్ఠానా యదరియో సేవతి, యదరియో సేవమానో సత్థా గణమనుసాసితుమరహతీ’తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం; కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ఇధ, భిక్ఖవే, సత్థా సావకానం ధమ్మం దేసేతి అనుకమ్పకో హితేసీ అనుకమ్పం ఉపాదాయ – ‘ఇదం వో హితాయ, ఇదం వో సుఖాయా’తి. తస్స సావకా న సుస్సూసన్తి, న సోతం ఓదహన్తి, న అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠపేన్తి , వోక్కమ్మ చ సత్థుసాసనా వత్తన్తి. తత్ర, భిక్ఖవే, తథాగతో న చేవ అనత్తమనో హోతి, న చ అనత్తమనతం పటిసంవేదేతి, అనవస్సుతో చ విహరతి సతో సమ్పజానో. ఇదం, భిక్ఖవే, పఠమం సతిపట్ఠానం యదరియో సేవతి, యదరియో సేవమానో సత్థా గణమనుసాసితుమరహతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సత్థా సావకానం ధమ్మం దేసేతి అనుకమ్పకో హితేసీ అనుకమ్పం ఉపాదాయ – ‘ఇదం వో హితాయ, ఇదం వో సుఖాయా’తి. తస్స ఏకచ్చే సావకా న సుస్సూసన్తి, న సోతం ఓదహన్తి, న అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠపేన్తి, వోక్కమ్మ చ సత్థుసాసనా వత్తన్తి; ఏకచ్చే సావకా సుస్సూసన్తి, సోతం ఓదహన్తి, అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠపేన్తి, న చ వోక్కమ్మ సత్థుసాసనా వత్తన్తి . తత్ర, భిక్ఖవే, తథాగతో న చేవ అనత్తమనో హోతి, న చ అనత్తమనతం పటిసంవేదేతి; న చ అత్తమనో హోతి, న చ అత్తమనతం పటిసంవేదేతి. అనత్తమనతా చ అత్తమనతా చ – తదుభయం అభినివజ్జేత్వా ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుతియం సతిపట్ఠానం యదరియో సేవతి, యదరియో సేవమానో సత్థా గణమనుసాసితుమరహతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సత్థా సావకానం ధమ్మం దేసేతి అనుకమ్పకో హితేసీ అనుకమ్పం ఉపాదాయ – ‘ఇదం వో హితాయ, ఇదం వో సుఖాయా’తి. తస్స సావకా సుస్సూసన్తి, సోతం ఓదహన్తి, అఞ్ఞాచిత్తం ఉపట్ఠపేన్తి, న చ వోక్కమ్మ సత్థుసాసనా వత్తన్తి. తత్ర, భిక్ఖవే, తథాగతో అత్తమనో చేవ హోతి, అత్తమనతఞ్చ పటిసంవేదేతి, అనవస్సుతో చ విహరతి సతో సమ్పజానో. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, తతియం సతిపట్ఠానం యదరియో సేవతి, యదరియో సేవమానో సత్థా గణమనుసాసితుమరహతి. ‘తయో సతిపట్ఠానా యదరియో సేవతి, యదరియో సేవమానో సత్థా గణమనుసాసితుమరహతీ’తి – ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౧౨. “‘సో వుచ్చతి యోగ్గాచరియానం అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథీ’తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? హత్థిదమకేన, భిక్ఖవే, హత్థిదమ్మో సారితో ఏకంయేవ దిసం ధావతి – పురత్థిమం వా పచ్ఛిమం వా ఉత్తరం వా దక్ఖిణం వా. అస్సదమకేన, భిక్ఖవే, అస్సదమ్మో సారితో ఏకఞ్ఞేవ దిసం ధావతి – పురత్థిమం వా పచ్ఛిమం వా ఉత్తరం వా దక్ఖిణం వా. గోదమకేన, భిక్ఖవే, గోదమ్మో సారితో ఏకంయేవ దిసం ధావతి – పురత్థిమం వా పచ్ఛిమం వా ఉత్తరం వా దక్ఖిణం వా. తథాగతేన హి, భిక్ఖవే, అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన పురిసదమ్మో సారితో అట్ఠ దిసా విధావతి. రూపీ రూపాని పస్సతి – అయం ఏకా దిసా; అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ బహిద్ధా రూపాని పస్సతి – అయం దుతియా దిసా; సుభన్త్వేవ

అధిముత్తో హోతి – అయం తతియా దిసా; సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా 'అనన్తో ఆకాసో'తి ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – అయం చతుత్థీ దిసా; సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ 'అనన్తం విఞ్ఞాణ'న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – అయం పఞ్చమీ దిసా; సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ 'నత్థి కిఞ్చీ'తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – అయం ఛట్ఠీ దిసా; సబ్బసో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – అయం సత్తమీ దిసా; సబ్బసో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ సఞ్ఞావేదయితనిరోధం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – అయం అట్ఠమీ దిసా. తథాగతేన, భిక్ఖవే, అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన పురిసదమ్మో సారితో ఇమా అట్ఠ దిసా విధావతి. 'సో వుచ్చతి యోగ్గాచరియానం అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథీ'తి – ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్త"న్తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

సళాయతనవిభఙ్గసుత్తం నిట్ఠితం సత్తమం.

౮. ఉద్దేసవిభఙ్గసుత్తం

౩౧౩. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – "ఉద్దేసవిభఙ్గం వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"తథా తథా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉపపరిక్ఖేయ్య యథా యథా [యథా యథాస్స (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఉపపరిక్ఖతో బహిద్ధా చస్స విఞ్ఞాణం అవిక్ఖిత్తం అవిసటం, అజ్ఝత్తం అసణ్ఠితం అనుపాదాయ న పరితస్సేయ్య. బహిద్ధా, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణే అవిక్ఖిత్తే అవిసటే సతి అజ్ఝత్తం అసణ్ఠితే అనుపాదాయ అపరితస్సతో ఆయతిం జాతిజరామరణదుక్ఖసముదయసమ్భవో న హోతీ"తి. ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో ఉట్ఠాయాసనా విహారం పావిసి.

౩౧౪. అథ ఖో తేసం భిక్ఖూనం, అచిరపక్కన్తస్స భగవతో, ఏతదహోసి – "ఇదం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – 'తథా తథా, భిక్ఖవే , భిక్ఖు ఉపపరిక్ఖేయ్య యథా యథా ఉపపరిక్ఖతో బహిద్ధా చస్స విఞ్ఞాణం అవిక్ఖిత్తం అవిసటం, అజ్ఝత్తం అసణ్ఠితం అనుపాదాయ న పరితస్సేయ్య. బహిద్ధా , భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణే అవిక్ఖిత్తే అవిసటే సతి అజ్ఝత్తం అసణ్ఠితే అనుపాదాయ అపరితస్సతో ఆయతిం జాతిజరామరణదుక్ఖసముదయసమ్భవో న హోతీ'తి. కో ను ఖో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజేయ్యా"తి? అథ ఖో తేసం భిక్ఖూనం ఏతదహోసి – "అయం ఖో ఆయస్మా మహాకచ్చానో సత్థు చేవ సంవణ్ణితో సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం; పహోతి చాయస్మా మహాకచ్చానో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజితుం. యంనూన మయం యేనాయస్మా మహాకచ్చానో తేనుపసఙ్కమేయ్యామ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యామా"తి.

అథ ఖో తే భిక్ఖూ యేనాయస్మా మహాకచ్చానో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా మహాకచ్చానేన సద్ధిం సమ్మోదింసు. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతదవోచుం –

“ఇదం ఖో నో, ఆవుసో కచ్చాన, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – ‘తథా తథా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉపపరిక్ఖేయ్య యథా యథా ఉపపరిక్ఖతో బహిద్ధా చస్స విఞ్ఞాణం అవిక్ఖిత్తం అవిసటం, అజ్ఝత్తం అసణ్ఠితం అనుపాదాయ న పరితస్సేయ్య. బహిద్ధా, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణే అవిక్ఖిత్తే అవిసటే సతి అజ్ఝత్తం అసణ్ఠితే అనుపాదాయ అపరితస్సతో ఆయతిం జాతిజరామరణదుక్ఖసముదయసమ్భవో న హోతీ’తి. తేసం నో, ఆవుసో కచ్చాన, అమ్హాకం, అచిరపక్కన్తస్స భగవతో, ఏతదహోసి – ‘ఇదం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – తథా తథా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉపపరిక్ఖేయ్య, యథా యథా ఉపపరిక్ఖతో బహిద్ధా చస్స విఞ్ఞాణం అవిక్ఖిత్తం అవిసటం అజ్ఝత్తం అసణ్ఠితం అనుపాదాయ న పరితస్సేయ్య. బహిద్ధా, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణే అవిక్ఖిత్తే అవిసటే సతి అజ్ఝత్తం అసణ్ఠితే అనుపాదాయ అపరితస్సతో ఆయతిం జాతిజరామరణదుక్ఖసముదయసమ్భవో న హోతీ’తి. కో ను ఖో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజేయ్యా”తి. “తేసం నో, ఆవుసో కచ్చాన, అమ్హాకం ఏతదహోసి – ‘అయం ఖో ఆయస్మా మహాకచ్చానో సత్థు చేవ సంవణ్ణితో, సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం. పహోతి చాయస్మా మహాకచ్చానో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజితుం. యంనూన మయం యేనాయస్మా మహాకచ్చానో తేనుపసఙ్కమేయ్యామ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యామా’తి – విభజతాయస్మా మహాకచ్చానో”తి.

౩౧౩. “‘సేయ్యథాపి, ఆవుసో, పురిసో సారత్థికో సారగవేసీ సారపరియేసనం చరమానో మహతో రుక్ఖస్స తిట్ఠతో సారవతో అతిక్కమ్మేవ మూలం అతిక్కమ్మ ఖన్ధం సాఖాపలాసే సారం పరియేసితబ్బం మఞ్ఞేయ్య, ఏవం సమ్పదమిదం ఆయస్మన్తానం సత్థరి సమ్ముఖీభూతే తం భగవన్తం అతిసిత్వా అమ్హే ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛితబ్బం మఞ్ఞథ. సో హావుసో, భగవా జానం జానాతి, పస్సం పస్సతి, చక్ఖుభూతో ఞాణభూతో ధమ్మభూతో బ్రహ్మభూతో వత్తా పవత్తా అత్థస్స నిన్నేతా అమతస్స దాతా ధమ్మస్సామీ తథాగతో. సో చేవ పనేతస్స కాలో అహోసి యం భగవన్తంయేవ ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యాథ; యథా వో భగవా బ్యాకరేయ్య తథా నం ధారేయ్యాథా’”తి. ‘అద్ధావుసో కచ్చాన, భగవా జానం జానాతి, పస్సం పస్సతి, చక్ఖుభూతో ఞాణభూతో ధమ్మభూతో బ్రహ్మభూతో వత్తా పవత్తా అత్థస్స నిన్నేతా అమతస్స దాతా ధమ్మస్సామీ తథాగతో. సో చేవ పనేతస్స కాలో అహోసి యం భగవన్తంయేవ ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యామ; యథా నో భగవా బ్యాకరేయ్య తథా నం ధారేయ్యామ. అపి చాయస్మా మహాకచ్చానో సత్థు చేవ సంవణ్ణితో సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం. పహోతి చాయస్మా మహాకచ్చానో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజితుం. విభజతాయస్మా మహాకచ్చానో అగరుం కరిత్వా’తి. ‘తేన హావుసో, సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ’తి. ‘ఏవమావుసో’తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో మహాకచ్చానస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా మహాకచ్చానో ఏతదవోచ –

‘యం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – తథా తథా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉపపరిక్ఖేయ్య, యథా యథా ఉపపరిక్ఖతో బహిద్ధా చస్స విఞ్ఞాణం అవిక్ఖిత్తం అవిసటం అజ్ఝత్తం అసణ్ఠితం అనుపాదాయ న పరితస్సేయ్య, బహిద్ధా, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణే అవిక్ఖిత్తే అవిసటే సతి అజ్ఝత్తం అసణ్ఠితే అనుపాదాయ అపరితస్సతో ఆయతిం జాతిజరామరణదుక్ఖసముదయసమ్భవో న హోతీ’తి. ఇమస్స ఖో అహం, ఆవుసో, భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామి.

౩౧౬. “కథఞ్చావుసో, బహిద్ధా విఞ్ఞాణం విక్ఖిత్తం విసటన్తి వుచ్చతి? ఇధావుసో, భిక్ఖునో చక్ఖునా రూపం దిస్వా రూపనిమిత్తానుసారి విఞ్ఞాణం హోతి రూపనిమిత్తస్సాదగధితం [...గథితం (సీ. పీ.)] రూపనిమిత్తస్సాదవినిబన్ధం [... వినిబద్ధం (సీ. పీ.)] రూపనిమిత్తస్సాదసంయోజనసంయుత్తం బహిద్ధా విఞ్ఞాణం విక్ఖిత్తం విసటన్తి వుచ్చతి. సోతేన సద్దం సుత్వా...పే.... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ ధమ్మనిమిత్తానుసారీ విఞ్ఞాణం హోతి; ధమ్మనిమిత్తస్సాదగధితం ధమ్మనిమిత్తస్సాదవినిబన్ధం ధమ్మనిమిత్తస్సాదసంయోజనసంయుత్తం బహిద్ధా విఞ్ఞాణం విక్ఖిత్తం విసటన్తి వుచ్చతి. ఏవం ఖో ఆవుసో, బహిద్ధా విఞ్ఞాణం విక్ఖిత్తం విసటన్తి వుచ్చతి.

౩౧౭. “కథఞ్చావుసో, బహిద్ధా విఞ్ఞాణం అవిక్ఖిత్తం అవిసటన్తి వుచ్చతి ? ఇధావుసో, భిక్ఖునో చక్ఖునా రూపం దిస్వా న రూపనిమిత్తానుసారి విఞ్ఞాణం హోతి రూపనిమిత్తస్సాదగధితం న రూపనిమిత్తస్సాదవినిబన్ధం న రూపనిమిత్తస్సాదసంయోజనసంయుత్తం బహిద్ధా విఞ్ఞాణం అవిక్ఖిత్తం అవిసటన్తి వుచ్చతి . సోతేన సద్దం సుత్వా...పే.... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ న ధమ్మనిమిత్తానుసారీ విఞ్ఞాణం హోతి న ధమ్మనిమిత్తస్సాదగధితం న ధమ్మనిమిత్తస్సాదవినిబన్ధం న ధమ్మనిమిత్తస్సాదసంయోజనసంయుత్తం బహిద్ధా విఞ్ఞాణం అవిక్ఖిత్తం అవిసటన్తి వుచ్చతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, బహిద్ధా విఞ్ఞాణం అవిక్ఖిత్తం అవిసటన్తి వుచ్చతి.

౩౧౮. “కథఞ్చావుసో, అజ్ఝత్తం [అజ్ఝత్తం చిత్తం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] సణ్ఠితన్తి వుచ్చతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. తస్స వివేకజపీతిసుఖానుసారి విఞ్ఞాణం హోతి వివేకజపీతిసుఖస్సాదగధితం వివేకజపీతిసుఖస్సాదవినిబన్ధం వివేకజపీతిసుఖస్సాదసంయోజనసంయుత్తం అజ్ఝత్తం చిత్తం సణ్ఠితన్తి వుచ్చతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. తస్స సమాధిజపీతిసుఖానుసారి విఞ్ఞాణం హోతి సమాధిజపీతిసుఖస్సాదగధితం సమాధిజపీతిసుఖస్సాదవినిబన్ధం సమాధిజపీతిసుఖస్సాదసంయోజనసంయుత్తం అజ్ఝత్తం చిత్తం సణ్ఠితన్తి వుచ్చతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరతి సతో చ సమ్పజానో సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేతి, యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి – ‘ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ’తి తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. తస్స

ఉపేక్ఖానుసారి విఞ్ఞాణం హోతి ఉపేక్ఖాసుఖస్సాదగధితం ఉపేక్ఖాసుఖస్సాదవినిబన్ధం ఉపేక్ఖాసుఖస్సాదసంయోజనసంయుత్తం అజ్ఝత్తం చిత్తం సణ్ఠితన్తి వుచ్చతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. తస్స అదుక్ఖమసుఖానుసారి విఞ్ఞాణం హోతి అదుక్ఖమసుఖస్సాదగధితం అదుక్ఖమసుఖస్సాదవినిబన్ధం అదుక్ఖమసుఖస్సాదసంయోజనసంయుత్తం అజ్ఝత్తం చిత్తం సణ్ఠితన్తి వుచ్చతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, అజ్ఝత్తం [అజ్ఝత్తం చిత్తం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] సణ్ఠితన్తి వుచ్చతి.

౩౧౯. “కథఞ్చావుసో , అజ్ఝత్తం [అజ్ఝత్తం చిత్తం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] అసణ్ఠితన్తి వుచ్చతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి...పే.... పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. తస్స న వివేకజపీతిసుఖానుసారి విఞ్ఞాణం హోతి న వివేకజపీతిసుఖస్సాదగధితం న వివేకజపీతిసుఖస్సాదవినిబన్ధం న వివేకజపీతిసుఖస్సాదసంయోజనసంయుత్తం అజ్ఝత్తం చిత్తం అసణ్ఠితన్తి వుచ్చతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు వితక్కవిచారానం వూపసమా...పే.... దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. తస్స న సమాధిజపీతిసుఖానుసారి విఞ్ఞాణం హోతి న సమాధిజపీతిసుఖస్సాదగధితం న సమాధిజపీతిసుఖస్సాదవినిబన్ధం న సమాధిజపీతిసుఖస్సాదసంయోజనసంయుత్తం అజ్ఝత్తం చిత్తం అసణ్ఠితన్తి వుచ్చతి .

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు పీతియా చ విరాగా...పే.... తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. తస్స న ఉపేక్ఖానుసారి విఞ్ఞాణం హోతి న ఉపేక్ఖాసుఖస్సాదగధితం న ఉపేక్ఖాసుఖస్సాదవినిబన్ధం న ఉపేక్ఖాసుఖస్సాదసంయోజనసంయుత్తం అజ్ఝత్తం చిత్తం అసణ్ఠితన్తి వుచ్చతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. తస్స న అదుక్ఖమసుఖానుసారి విఞ్ఞాణం హోతి న అదుక్ఖమసుఖస్సాదగధితం న అదుక్ఖమసుఖస్సాదవినిబన్ధం న అదుక్ఖమసుఖస్సాదసంయోజనసంయుత్తం అజ్ఝత్తం చిత్తం అసణ్ఠితన్తి వుచ్చతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, అజ్ఝత్తం [అజ్ఝత్తం చిత్తం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] అసణ్ఠితన్తి వుచ్చతి.

౩౨౦. “కథఞ్చావుసో, అనుపాదా పరితస్సనా హోతి? ఇధావుసో, అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి రూపవన్తం వా అత్తానం అత్తని వా రూపం రూపస్మిం వా అత్తానం. తస్స తం రూపం విపరిణమతి, అఞ్ఞథా హోతి. తస్స రూపవిపరిణామఞ్ఞథాభావా రూపవిపరిణామానుపరివత్తి విఞ్ఞాణం హోతి. తస్స రూపవిపరిణామానుపరివత్తజా పరితస్సనా ధమ్మసముప్పాదా చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠన్తి. చేతసో పరియాదానా ఉత్తాసవా చ హోతి విఘాతవా చ అపేక్ఖవా చ అనుపాదాయ చ పరితస్సతి. వేదనం ...పే.... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం అత్తని వా విఞ్ఞాణం విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం. తస్స తం విఞ్ఞాణం విపరిణమతి, అఞ్ఞథా హోతి. తస్స విఞ్ఞాణవిపరిణామఞ్ఞథాభావా విఞ్ఞాణవిపరిణామానుపరివత్తి విఞ్ఞాణం హోతి. తస్స విఞ్ఞాణవిపరిణామానుపరివత్తజా పరితస్సనా ధమ్మసముప్పాదా చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠన్తి. చేతసో పరియాదానా

ఉత్తాసవా చ హోతి విఘాతవా చ అపేక్ఖవా చ అనుపాదాయ చ పరితస్సతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, అనుపాదా పరితస్సనా హోతి.

౩౨౧. "కథఞ్చావుసో, అనుపాదానా అపరితస్సనా హోతి? ఇధావుసో, సుతవా అరియసావకో అరియానం దస్సావీ అరియధమ్మస్స కోవిదో అరియధమ్మే సువినీతో సప్పురిసానం దస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స కోవిదో సప్పురిసధమ్మే సువినీతో న రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి న రూపవన్తం వా అత్తానం న అత్తని వా రూపం న రూపస్మిం వా అత్తానం. తస్స తం రూపం విపరిణమతి, అఞ్ఞథా హోతి. తస్స రూపవిపరిణామఞ్ఞథాభావా న చ రూపవిపరిణామానుపరివత్తి విఞ్ఞాణం హోతి. తస్స న రూపవిపరిణామానుపరివత్తజా పరితస్సనా ధమ్మసముప్పాదా చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠన్తి. చేతసో పరియాదానా న చేవుత్తాసవా [న చ ఉత్తాసవా (సీ.)] హోతి న చ విఘాతవా న చ అపేక్ఖవా అనుపాదాయ చ న పరితస్సతి. న వేదనం... న సఞ్ఞం... న సఙ్ఖారే... న విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి న విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం న అత్తని వా విఞ్ఞాణం న విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం. తస్స తం విఞ్ఞాణం విపరిణమతి, అఞ్ఞథా హోతి. తస్స విఞ్ఞాణవిపరిణామఞ్ఞథాభావా న చ విఞ్ఞాణవిపరిణామానుపరివత్తి విఞ్ఞాణం హోతి. తస్స న విఞ్ఞాణవిపరిణామానుపరివత్తజా పరితస్సనా ధమ్మసముప్పాదా చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠన్తి. చేతసో పరియాదానా న చేవుత్తాసవా హోతి న చ విఘాతవా న చ అపేక్ఖవా, అనుపాదాయ చ న పరితస్సతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, అనుపాదా అపరితస్సనా హోతి.

"యం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – 'తథా తథా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉపపరిక్ఖేయ్య యథా యథా ఉపపరిక్ఖతో బహిద్ధా చస్స విఞ్ఞాణం అవిక్ఖిత్తం అవిసటం, అజ్ఝత్తం అసణ్ఠితం అనుపాదాయ న పరితస్సేయ్య. బహిద్ధా, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణే అవిక్ఖిత్తే అవిసటే సతి అజ్ఝత్తం అసణ్ఠితే అనుపాదాయ అపరితస్సతో ఆయతిం జాతిజరామరణదుక్ఖసముదయసమ్భవో న హోతీ'తి. ఇమస్స ఖో అహం, ఆవుసో, భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామి. ఆకఙ్ఖమానా చ పన తుమ్హే ఆయస్మన్తో భగవన్తంయేవ ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యాథ; యథా వో భగవా బ్యాకరోతి తథా నం ధారేయ్యాథా"తి.

౩౨౨. అథ ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో మహాకచ్చానస్స భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం –

"యం ఖో నో, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – 'తథా తథా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉపపరిక్ఖేయ్య యథా యథా ఉపపరిక్ఖతో బహిద్ధా చస్స విఞ్ఞాణం అవిక్ఖిత్తం అవిసటం, అజ్ఝత్తం అసణ్ఠితం అనుపాదాయ న పరితస్సేయ్య. బహిద్ధా, భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణే అవిక్ఖిత్తే అవిసటే సతి అజ్ఝత్తం అసణ్ఠితే అనుపాదాయ అపరితస్సతో ఆయతిం జాతిజరామరణదుక్ఖసముదయసమ్భవో న హోతీ'"తి.

"తేసం నో, భన్తే, అమ్హాకం, అచిరపక్కన్తస్స భగవతో, ఏతదహోసి – 'ఇదం ఖో నో, ఆవుసో, భగవా సంఖిత్తేన ఉద్దేసం ఉద్దిసిత్వా విత్థారేన అత్థం అవిభజిత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పవిట్ఠో – తథా తథా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉపపరిక్ఖేయ్య, యథా యథా ఉపపరిక్ఖతో బహిద్ధా చస్స విఞ్ఞాణం అవిక్ఖిత్తం అవిసటం, అజ్ఝత్తం అసణ్ఠితం అనుపాదాయ న పరితస్సేయ్య. బహిద్ధా,

భిక్ఖవే, విఞ్ఞాణే అవిక్ఖిత్తే అవిసటే సతి అజ్ఝత్తం అసణ్ఠితే అనుపాదాయ అపరితస్సతో ఆయతిం జాతిజరామరణదుక్ఖసముదయసమ్భవో న హోతీతి. కో ను ఖో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజేయ్యా'తి? తేసం నో, భన్తే, అమ్హాకం ఏతదహోసి – 'అయం ఖో ఆయస్మా మహాకచ్చానో సత్థు చేవ సంవణ్ణితో సమ్భావితో చ విఞ్ఞూనం సబ్రహ్మచారీనం. పహోతి చాయస్మా మహాకచ్చానో ఇమస్స భగవతా సంఖిత్తేన ఉద్దేసస్స ఉద్దిట్ఠస్స విత్థారేన అత్థం అవిభత్తస్స విత్థారేన అత్థం విభజితుం. యంనూన మయం యేనాయస్మా మహాకచ్చానో తేనుపసఙ్కమేయ్యామ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యామా'తి.

"అథ ఖో మయం, భన్తే, యేనాయస్మా మహాకచ్చానో తేనుపసఙ్కమిమ్హ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకచ్చానం ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛిమ్హ. తేసం నో, భన్తే, ఆయస్మతా మహాకచ్చానేన ఇమేహి ఆకారేహి ఇమేహి పదేహి ఇమేహి బ్యఞ్జనేహి అత్థో విభత్తో"తి.

"పణ్డితో, భిక్ఖవే, మహాకచ్చానో; మహాపఞ్ఞో, భిక్ఖవే, మహాకచ్చానో. మం చేపి తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఏతమత్థం పటిపుచ్ఛేయ్యాథ, అహమ్పి ఏవమేవం బ్యాకరేయ్యం యథా తం మహాకచ్చానేన బ్యాకతం. ఏసో చేవేతస్స [ఏసో చేతస్స (సీ. పీ.), ఏసో చేవ తస్స (స్యా. కం.), ఏసోయేవ తస్స (క.)] అత్థో. ఏవఞ్చ నం ధారేయ్యాథా"తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

ఉద్దేసవిభఙ్గసుత్తం నిట్ఠితం అట్ఠమం.

౯. అరణవిభఙ్గసుత్తం

౩౨౩. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – "అరణవిభఙ్గం వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"న కామసుఖమనుయుఞ్జేయ్య హీనం గమ్మం పోథుజ్జనికం అనరియం అనత్థసంహితం, న చ అత్తకిలమథానుయోగమనుయుఞ్జేయ్య దుక్ఖం అనరియం అనత్థసంహితం. ఏతే ఖో, భిక్ఖవే [ఏతే ఖో (సీ.), ఏతే తే (స్యా. కం. పీ.)], ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ మజ్ఝిమా పటిపదా తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా, చక్ఖుకరణీ ఞాణకరణీ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతి. ఉస్సాదనఞ్చ జఞ్ఞా, అపసాదనఞ్చ జఞ్ఞా; ఉస్సాదనఞ్చ ఞత్వా అపసాదనఞ్చ ఞత్వా నేవుస్సాదేయ్య, న అపసాదేయ్య [నాపసాదేయ్య (సీ.)], ధమ్మమేవ దేసేయ్య. సుఖవినిచ్ఛయం జఞ్ఞా; సుఖవినిచ్ఛయం ఞత్వా అజ్ఝత్తం సుఖమనుయుఞ్జేయ్య. రహోవాదం న భాసేయ్య, సమ్ముఖా న ఖీణం [నాతిఖీణం (స్యా. కం. క.)] భణే. అతరమానోవ భాసేయ్య, నో తరమానో. జనపదనిరుత్తిం నాభినివేసేయ్య, సమఞ్ఞం నాతిధావేయ్యాతి – అయముద్దేసో అరణవిభఙ్గస్స.

౩౨౪. ‘‘‘న కామసుఖమనుయుఞ్జేయ్య హీనం గమ్మం పోథుజ్జనికం అనరియం అనత్థసంహితం, న చ అత్తకిలమథానుయోగమనుయుఞ్జేయ్య దుక్ఖం అనరియం అనత్థసంహిత’న్తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం; కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? యో కామపటిసన్ధిసుఖినో సోమనస్సానుయోగో హీనో గమ్మో పోథుజ్జనికో అనరియో అనత్థసంహితో, సదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో సఉపఘాతో సఉపాయాసో సపరిళాహో; మిచ్ఛాపటిపదా. యో కామపటిసన్ధిసుఖినో సోమనస్సానుయోగం అననుయోగో హీనం గమ్మం పోథుజ్జనికం అనరియం అనత్థసంహితం, అదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో అనుపఘాతో అనుపాయాసో అపరిళాహో; సమ్మాపటిపదా. యో అత్తకిలమథానుయోగో దుక్ఖో అనరియో అనత్థసంహితో, సదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో సఉపఘాతో సఉపాయాసో సపరిళాహో; మిచ్ఛాపటిపదా. యో అత్తకిలమథానుయోగం అననుయోగో దుక్ఖం అనరియం అనత్థసంహితం, అదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో అనుపఘాతో అనుపాయాసో అపరిళాహో; సమ్మాపటిపదా. ‘న కామసుఖమనుయుఞ్జేయ్య హీనం గమ్మం పోథుజ్జనికం అనరియం అనత్థసంహితం, న చ అత్తకిలమథానుయోగం అనుయుఞ్జేయ్య దుక్ఖం అనరియం అనత్థసంహిత’న్తి – ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౨౫. ‘‘‘ఏతే ఖో ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ మజ్ఝిమా పటిపదా తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా, చక్ఖుకరణీ ఞాణకరణీ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతీ’తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి , సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా, సమ్మాకమ్మన్తో, సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి, సమ్మాసమాధి. ‘ఏతే ఖో ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ మజ్ఝిమా పటిపదా తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా, చక్ఖుకరణీ ఞాణకరణీ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతీ’తి – ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౨౬. ‘‘‘ఉస్సాదనఞ్చ జఞ్ఞా, అపసాదనఞ్చ జఞ్ఞా; ఉస్సాదనఞ్చ ఞత్వా అపసాదనఞ్చ ఞత్వా నేవుస్సాదేయ్య, న అపసాదేయ్య, ధమ్మమేవ దేసేయ్యా’తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? కథఞ్చ, భిక్ఖవే, ఉస్సాదనా చ హోతి అపసాదనా చ, నో చ ధమ్మదేసనా? ‘యే కామపటిసన్ధిసుఖినో సోమనస్సానుయోగం అనుయుత్తా హీనం గమ్మం పోథుజ్జనికం అనరియం అనత్థసంహితం, సబ్బే తే సదుక్ఖా సఉపఘాతా సఉపాయాసా సపరిళాహా మిచ్ఛాపటిపన్నా’తి – ఇతి వదం [ఇతి పరం (క.)] ఇత్థేకే అపసాదేతి.

‘‘‘యే కామపటిసన్ధిసుఖినో సోమనస్సానుయోగం అననుయుత్తా హీనం గమ్మం పోథుజ్జనికం అనరియం అనత్థసంహితం, సబ్బే తే అదుక్ఖా అనుపఘాతా అనుపాయాసా అపరిళాహా సమ్మాపటిపన్నా’తి – ఇతి వదం ఇత్థేకే ఉస్సాదేతి.

‘‘‘యే అత్తకిలమథానుయోగం అనుయుత్తా దుక్ఖం అనరియం అనత్థసంహితం, సబ్బే తే సదుక్ఖా సఉపఘాతా సఉపాయాసా సపరిళాహా మిచ్ఛాపటిపన్నా’తి – ఇతి వదం ఇత్థేకే అపసాదేతి.

‘‘‘యే అత్తకిలమథానుయోగం అననుయుత్తా దుక్ఖం అనరియం అనత్థసంహితం, సబ్బే తే అదుక్ఖా అనుపఘాతా అనుపాయాసా అపరిళాహా సమ్మాపటిపన్నా’తి – ఇతి వదం ఇత్థేకే ఉస్సాదేతి.

“‘యేసం కేసఞ్చి భవసంయోజనం అప్పహీనం, సబ్బే తే సదుక్ఖా సఉపఘాతా సఉపాయాసా సపరిళాహా మిచ్ఛాపటిపన్నా’తి – ఇతి వదం ఇత్థేకే అపసాదేతి.

“‘యేసం కేసఞ్చి భవసంయోజనం పహీనం, సబ్బే తే అదుక్ఖా అనుపఘాతా అనుపాయాసా అపరిళాహా సమ్మాపటిపన్నా’తి – ఇతి వదం ఇత్థేకే ఉస్సాదేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, ఉస్సాదనా చ హోతి అపసాదనా చ, నో చ ధమ్మదేసనా.

౩౨౭. “కథఞ్చ, భిక్ఖవే, నేవుస్సాదనా హోతి న అపసాదనా, ధమ్మదేసనా చ [ధమ్మదేసనావ (స్యా. కం.)]? ‘యే కామపటిసన్ధిసుఖినో సోమనస్సానుయోగం అనుయుత్తా హీనం గమ్మం పోథుజ్జనికం అనరియం అనత్థసంహితం, సబ్బే తే సదుక్ఖా సఉపఘాతా సఉపాయాసా సపరిళాహా మిచ్ఛాపటిపన్నా’తి – న ఏవమాహ. ‘అనుయోగో చ ఖో, సదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో సఉపఘాతో సఉపాయాసో సపరిళాహో; మిచ్ఛాపటిపదా’తి – ఇతి వదం ధమ్మమేవ దేసేతి.

“‘యే కామపటిసన్ధిసుఖినో సోమనస్సానుయోగం అననుయుత్తా హీనం గమ్మం పోథుజ్జనికం అనరియం అనత్థసంహితం, సబ్బే తే అదుక్ఖా అనుపఘాతా అనుపాయాసా అపరిళాహా సమ్మాపటిపన్నా’తి – న ఏవమాహ. ‘అననుయోగో చ ఖో, అదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో అనుపఘాతో అనుపాయాసో అపరిళాహో; సమ్మాపటిపదా’తి – ఇతి వదం ధమ్మమేవ దేసేతి.

“‘యే అత్తకిలమథానుయోగం అనుయుత్తా దుక్ఖం అనరియం అనత్థసంహితం, సబ్బే తే సదుక్ఖా సఉపఘాతా సఉపాయాసా సపరిళాహా మిచ్ఛాపటిపన్నా’తి – న ఏవమాహ. ‘అనుయోగో చ ఖో , సదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో సఉపఘాతో సఉపాయాసో సపరిళాహో; మిచ్ఛాపటిపదా’తి – ఇతి వదం ధమ్మమేవ దేసేతి.

“‘యే అత్తకిలమథానుయోగం అననుయుత్తా దుక్ఖం అనరియం అనత్థసంహితం, సబ్బే తే అదుక్ఖా అనుపఘాతా అనుపాయాసా అపరిళాహా సమ్మాపటిపన్నా’తి – న ఏవమాహ. ‘అననుయోగో చ ఖో, అదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో అనుపఘాతో అనుపాయాసో అపరిళాహో; సమ్మాపటిపదా’తి – ఇతి వదం ధమ్మమేవ దేసేతి.

“‘యేసం కేసఞ్చి భవసంయోజనం అప్పహీనం, సబ్బే తే సదుక్ఖా సఉపఘాతా సఉపాయాసా సపరిళాహా మిచ్ఛాపటిపన్నా’తి – న ఏవమాహ . ‘భవసంయోజనే చ ఖో అప్పహీనే భవోపి అప్పహీనో హోతీ’తి – ఇతి వదం ధమ్మమేవ దేసేతి.

“‘యేసం కేసఞ్చి భవసంయోజనం పహీనం, సబ్బే తే అదుక్ఖా అనుపఘాతా అనుపాయాసా అపరిళాహా సమ్మాపటిపన్నా’తి – న ఏవమాహ. ‘భవసంయోజనే చ ఖో పహీనే భవోపి పహీనో హోతీ’తి – ఇతి వదం ధమ్మమేవ దేసేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, నేవుస్సాదనా హోతి న అపసాదనా, ధమ్మదేసనా చ. ‘ఉస్సాదనఞ్చ జఞ్ఞా, అపసాదనఞ్చ జఞ్ఞా; ఉస్సాదనఞ్చ ఞత్వా అపసాదనఞ్చ ఞత్వా నేవుస్సాదేయ్య, న అపసాదేయ్య, ధమ్మమేవ దేసేయ్యా’తి – ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౨౮. '''సుఖవినిచ్ఛయం జఞ్ఞా; సుఖవినిచ్ఛయం ఞత్వా అజ్ఝత్తం సుఖమనుయుఞ్జేయ్యా'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, కామగుణా. కతమే పఞ్చ? చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యా రూపా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా పియరూపా కామూపసంహితా రజనీయా, సోతవిఞ్ఞేయ్యా సద్దా... ఘానవిఞ్ఞేయ్యా గన్ధా... జివ్హావిఞ్ఞేయ్యా రసా... కాయవిఞ్ఞేయ్యా ఫోట్ఠబ్బా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా పియరూపా కామూపసంహితా రజనీయా – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ కామగుణా. యం ఖో, భిక్ఖవే, ఇమే పఞ్చ కామగుణే పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం ఇదం వుచ్చతి కామసుఖం మీళ్హసుఖం పుథుజ్జనసుఖం అనరియసుఖం. 'న ఆసేవితబ్బం, న భావేతబ్బం, న బహులీకాతబ్బం, భాయితబ్బం ఏతస్స సుఖస్సా'తి – వదామి. ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరతి...పే.... తతియం ఝానం... చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇదం వుచ్చతి నేక్ఖమ్మసుఖం పవివేకసుఖం ఉపసమసుఖం సమ్బోధిసుఖం. 'ఆసేవితబ్బం, భావేతబ్బం, బహులీకాతబ్బం, న భాయితబ్బం ఏతస్స సుఖస్సా'తి – వదామి . 'సుఖవినిచ్ఛయం జఞ్ఞా ; సుఖవినిచ్ఛయం ఞత్వా అజ్ఝత్తం సుఖమనుయుఞ్జేయ్యా'తి – ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౨౯. '''రహోవాదం న భాసేయ్య, సమ్ముఖా న ఖీణం భణే'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తత్ర, భిక్ఖవే, యం జఞ్ఞా రహోవాదం అభూతం అతచ్ఛం అనత్థసంహితం ససక్కం [సమ్పత్తం (క.)] తం రహోవాదం న భాసేయ్య. యమ్పి జఞ్ఞా రహోవాదం భూతం తచ్ఛం అనత్థసంహితం తస్సపి సిక్ఖేయ్య అవచనాయ. యఞ్చ ఖో జఞ్ఞా రహోవాదం భూతం తచ్ఛం అత్థసంహితం తత్ర కాలఞ్ఞూ అస్స తస్స రహోవాదస్స వచనాయ. తత్ర, భిక్ఖవే, యం జఞ్ఞా సమ్ముఖా ఖీణవాదం అభూతం అతచ్ఛం అనత్థసంహితం ససక్కం తం సమ్ముఖా ఖీణవాదం న భాసేయ్య. యమ్పి జఞ్ఞా సమ్ముఖా ఖీణవాదం భూతం తచ్ఛం అనత్థసంహితం తస్సపి సిక్ఖేయ్య అవచనాయ. యఞ్చ ఖో జఞ్ఞా సమ్ముఖా ఖీణవాదం భూతం తచ్ఛం అత్థసంహితం తత్ర కాలఞ్ఞూ అస్స తస్స సమ్ముఖా ఖీణవాదస్స వచనాయ. 'రహోవాదం న భాసేయ్య, సమ్ముఖా న ఖీణం భణే'తి – ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౩౦. '''అతరమానోవ భాసేయ్య నో తరమానో'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తత్ర, భిక్ఖవే, తరమానస్స భాసతో కాయోపి కిలమతి, చిత్తమ్పి ఉపహఞ్ఞతి [ఊహఞ్ఞతి (సీ.)], సరోపి ఉపహఞ్ఞతి [ఊహఞ్ఞతి (సీ.)], కణ్ఠోపి ఆతురీయతి, అవిసట్ఠమ్పి హోతి అవిఞ్ఞేయ్యం తరమానస్స భాసితం. తత్ర, భిక్ఖవే, అతరమానస్స భాసతో కాయోపి న కిలమతి, చిత్తమ్పి న ఉపహఞ్ఞతి, సరోపి న ఉపహఞ్ఞతి, కణ్ఠోపి న ఆతురీయతి, విసట్ఠమ్పి హోతి విఞ్ఞేయ్యం అతరమానస్స భాసితం. 'అతరమానోవ భాసేయ్య, నో తరమానో'తి – ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౩౧. '''జనపదనిరుత్తిం నాభినివేసేయ్య, సమఞ్ఞం నాతిధావేయ్యా'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? కథఞ్చ, భిక్ఖవే, జనపదనిరుత్తియా చ అభినివేసో హోతి సమఞ్ఞాయ చ అతిసారో? ఇధ, భిక్ఖవే, తదేవేకచ్చేసు జనపదేసు 'పాతీ'తి సఞ్జానన్తి, 'పత్త'న్తి సఞ్జానన్తి , 'విత్త'న్తి [విట్ఠన్తి (స్యా. కం.)] సఞ్జానన్తి, 'సరావ'న్తి సఞ్జానన్తి 'ధారోప'న్తి [హారోసన్తి (స్యా. కం.)] సఞ్జానన్తి, 'పోణ'న్తి సఞ్జానన్తి, 'పిసీలవ'న్తి [పిసీలన్తి (సీ. పీ.), పిపిలన్తి (స్యా. కం.)] సఞ్జానన్తి. ఇతి యథా యథా నం తేసు తేసు జనపదేసు సఞ్జానన్తి తథా తథా థామసా పరామాసా [పరామస్స (సీ.)] అభినివిస్స

వోహరతి – ‘ఇదమేవ సచ్చం , మోఘమఞ్ఞ’న్తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, జనపదనిరుత్తియా చ అభినివేసో హోతి సమఞ్ఞాయ చ అతిసారో.

332. “కథఞ్చ, భిక్ఖవే, జనపదనిరుత్తియా చ అనభినివేసో హోతి సమఞ్ఞాయ చ అనతిసారో? ఇధ, భిక్ఖవే, తదేవేకచ్చేసు జనపదేసు ‘పాతీ’తి సఞ్జానన్తి, ‘పత్త’న్తి సఞ్జానన్తి, ‘విత్త’న్తి సఞ్జానన్తి, ‘సరావ’న్తి సఞ్జానన్తి, ‘ధారోప’న్తి సఞ్జానన్తి, ‘పోణ’న్తి సఞ్జానన్తి, ‘పిసీలవ’న్తి సఞ్జానన్తి. ఇతి యథా యథా నం తేసు తేసు జనపదేసు సఞ్జానన్తి ‘ఇదం కిర మే [ఇదం కిర తే చ (క.)] ఆయస్మన్తో సన్ధాయ వోహరన్తీ’తి తథా తథా వోహరతి అపరామసం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, జనపదనిరుత్తియా చ అనభినివేసో హోతి, సమఞ్ఞాయ చ అనతిసారో. ‘జనపదనిరుత్తిం నాభినివేసేయ్య సమఞ్ఞం నాతిధావేయ్యా’తి – ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

333. “తత్ర, భిక్ఖవే, యో కామపటిసన్ధిసుఖినో సోమనస్సానుయోగో హీనో గమ్మో పోథుజ్జనికో అనరియో అనత్థసంహితో, సదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో సఉపఘాతో సఉపాయాసో సపరిళాహో; మిచ్ఛాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో సరణో. తత్ర, భిక్ఖవే, యో కామపటిసన్ధిసుఖినో సోమనస్సానుయోగం అననుయోగో హీనం గమ్మం పోథుజ్జనికం అనరియం అనత్థసంహితం, అదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో అనుపఘాతో అనుపాయాసో అపరిళాహో; సమ్మాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో అరణో.

334. “తత్ర, భిక్ఖవే, యో అత్తకిలమథానుయోగో దుక్ఖో అనరియో అనత్థసంహితో, సదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో సఉపఘాతో సఉపాయాసో సపరిళాహో; మిచ్ఛాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో సరణో. తత్ర, భిక్ఖవే, యో అత్తకిలమథానుయోగం అననుయోగో దుక్ఖం అనరియం అనత్థసంహితం, అదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో అనుపఘాతో అనుపాయాసో అపరిళాహో; సమ్మాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో అరణో.

335. “తత్ర, భిక్ఖవే, యాయం మజ్ఝిమా పటిపదా తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా, చక్ఖుకరణీ ఞాణకరణీ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతి, అదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో అనుపఘాతో అనుపాయాసో అపరిళాహో; సమ్మాపటిపదా . తస్మా ఏసో ధమ్మో అరణో.

336. “తత్ర , భిక్ఖవే, యాయం ఉస్సాదనా చ అపసాదనా చ నో చ ధమ్మదేసనా, సదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో సఉపఘాతో సఉపాయాసో సపరిళాహో; మిచ్ఛాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో సరణో. తత్ర, భిక్ఖవే, యాయం నేవుస్సాదనా చ న అపసాదనా చ ధమ్మదేసనా చ, అదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో అనుపఘాతో అనుపాయాసో అపరిళాహో; సమ్మాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో అరణో.

337. “తత్ర, భిక్ఖవే, యమిదం కామసుఖం మీళ్హసుఖం పోథుజ్జనసుఖం అనరియసుఖం , సదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో సఉపఘాతో సఉపాయాసో సపరిళాహో; మిచ్ఛాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో సరణో. తత్ర, భిక్ఖవే, యమిదం నేక్ఖమ్మసుఖం పవివేకసుఖం ఉపసమసుఖం సమ్బోధిసుఖం, అదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో అనుపఘాతో అనుపాయాసో అపరిళాహో; సమ్మాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో అరణో.

౩౩౮. “తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం రహోవాదో అభూతో అతచ్ఛో అనత్థసంహితో, సదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో సఉపఘాతో సఉపాయాసో సపరిళాహో; మిచ్ఛాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో సరణో. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం రహోవాదో భూతో తచ్ఛో అనత్థసంహితో, సదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో సఉపఘాతో సఉపాయాసో సపరిళాహో; మిచ్ఛాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో సరణో. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం రహోవాదో భూతో తచ్ఛో అత్థసంహితో, అదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో అనుపఘాతో అనుపాయాసో అపరిళాహో; సమ్మాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో అరణో.

౩౩౯. “తత్ర , భిక్ఖవే, య్వాయం సమ్ముఖా ఖీణవాదో అభూతో అతచ్ఛో అనత్థసంహితో, సదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో సఉపఘాతో సఉపాయాసో సపరిళాహో; మిచ్ఛాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో సరణో. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం సమ్ముఖా ఖీణవాదో భూతో తచ్ఛో అనత్థసంహితో, సదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో సఉపఘాతో సఉపాయాసో సపరిళాహో; మిచ్ఛాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో సరణో. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం సమ్ముఖా ఖీణవాదో భూతో తచ్ఛో అత్థసంహితో, అదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో అనుపఘాతో అనుపాయాసో అపరిళాహో; సమ్మాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో అరణో.

౩౪౦. “తత్ర, భిక్ఖవే, యమిదం తరమానస్స భాసితం, సదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో సఉపఘాతో సఉపాయాసో సపరిళాహో; మిచ్ఛాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో సరణో. తత్ర, భిక్ఖవే , యమిదం అతరమానస్స భాసితం, అదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో అనుపఘాతో అనుపాయాసో అపరిళాహో; సమ్మాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో అరణో.

౩౪౧. “తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం జనపదనిరుత్తియా చ అభినివేసో సమఞ్ఞాయ చ అతిసారో, సదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో సఉపఘాతో సఉపాయాసో సపరిళాహో; మిచ్ఛాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో సరణో. తత్ర భిక్ఖవే, య్వాయం జనపదనిరుత్తియా చ అనభినివేసో సమఞ్ఞాయ చ అనతిసారో, అదుక్ఖో ఏసో ధమ్మో అనుపఘాతో అనుపాయాసో అపరిళాహో; సమ్మాపటిపదా. తస్మా ఏసో ధమ్మో అరణో.

“తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ‘సరణఞ్చ ధమ్మం జానిస్సామ, అరణఞ్చ ధమ్మం జానిస్సామ; సరణఞ్చ ధమ్మం ఞత్వా అరణఞ్చ ధమ్మం ఞత్వా అరణపటిపదం పటిపజ్జిస్సామా’తి ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బం. సుభూతి చ పన, భిక్ఖవే, కులపుత్తో అరణపటిపదం పటిపన్నో”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

అరణవిభఙ్గసుత్తం నిట్ఠితం నవమం.

౧౦. ధాతువిభఙ్గసుత్తం

౩౪౨. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా మగధేసు చారికం చరమానో యేన రాజగహం తదవసరి; యేన భగ్గవో కుమ్భకారో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగ్గవం కుమ్భకారం ఏతదవోచ – “సచే తే, భగ్గవ, అగరు విహరేము ఆవేసనే [విహరామావేసనే (సీ. పీ.), విహరామ నివేసనే (స్యా. కం.), విహరేము నివేసనే (క.)] ఏకరత్త”న్తి. “న ఖో మే, భన్తే, గరు. అత్థి చేత్థ పబ్బజితో పఠమం వాసూపగతో. సచే సో అనుజానాతి, విహరథ [విహర (సీ. పీ.)], భన్తే, యథాసుఖ”న్తి.

తేన ఖో పన సమయేన పుక్కుసాతి నామ కులపుత్తో భగవన్తం ఉద్దిస్స సద్ధాయ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో. సో తస్మిం కుమ్భకారావేసనే [కుమ్భకారనివేసనే (స్యా॰ కం॰ క॰)] పఠమం వాసూపగతో హోతి. అథ ఖో భగవా యేనాయస్మా పుక్కుసాతి తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం పుక్కుసాతిం ఏతదవోచ – "సచే తే, భిక్ఖు, అగరు విహరేము ఆవేసనే ఏకరత్త"న్తి. "ఉరున్దం, ఆవుసో [ఊరూన్దం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰), ఉరూద్ధం (క॰) దీ॰ ని॰ ౨ సక్కపఞ్హసుత్తటీకా ఓలోకేతబ్బా], కుమ్భకారావేసనం. విహరతాయస్మా యథాసుఖ"న్తి.

అథ ఖో భగవా కుమ్భకారావేసనం పవిసిత్వా ఏకమన్తం తిణసన్థారకం [తిణసన్థరికం (సీ॰), తిణసన్థరకం (స్యా॰ కం॰)] పఞ్ఞాపేత్వా నిసీది పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. అథ ఖో భగవా బహుదేవ రత్తిం నిసజ్జాయ వీతినామేసి. ఆయస్మాపి ఖో పుక్కుసాతి బహుదేవ రత్తిం నిసజ్జాయ వీతినామేసి.

అథ ఖో భగవతో ఏతదహోసి – "పాసాదికం ఖో అయం కులపుత్తో ఇరియతి. యంనూనాహం పుచ్ఛేయ్య"న్తి. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం పుక్కుసాతిం ఏతదవోచ – "కంసి త్వం, భిక్ఖు, ఉద్దిస్స పబ్బజితో? కో వా తే సత్థా? కస్స వా త్వం ధమ్మం రోచేసీ"తి? "అత్థావుసో, సమణో గోతమో సక్యపుత్తో సక్యకులా పబ్బజితో. తం ఖో పన భగవన్తం గోతమం ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో – 'ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా'తి . తాహం భగవన్తం ఉద్దిస్స పబ్బజితో. సో చ మే భగవా సత్థా. తస్స చాహం భగవతో ధమ్మం రోచేమీ"తి. "కహం పన, భిక్ఖు, ఏతరహి సో భగవా విహరతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో"తి. "అత్థావుసో, ఉత్తరేసు జనపదేసు సావత్థి నామ నగరం. తత్థ సో భగవా ఏతరహి విహరతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో"తి. "దిట్ఠపుబ్బో పన తే, భిక్ఖు, సో భగవా; దిస్వా చ పన జానేయ్యాసీ"తి? "న ఖో మే, ఆవుసో, దిట్ఠపుబ్బో సో భగవా; దిస్వా చాహం న జానేయ్య"న్తి.

అథ ఖో భగవతో ఏతదహోసి – "మమఞ్చ ఖ్వాయం [మం త్వాయం (సీ॰), మమం ఖ్వాయం (స్యా॰ కం॰), మం ఖ్వాయం (పీ॰)] కులపుత్తో ఉద్దిస్స పబ్బజితో. యంనూనస్సాహం ధమ్మం దేసేయ్య"న్తి. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం పుక్కుసాతిం ఆమన్తేసి – "ధమ్మం తే, భిక్ఖు, దేసేస్సామి. తం సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవమావుసో"తి ఖో ఆయస్మా పుక్కుసాతి భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

౩౪౩. "'ఛధాతురో [ఛద్ధాతురో (సీ॰)] అయం, భిక్ఖు, పురిసో ఛఫస్సాయతనో అట్ఠారసమనోపవిచారో చతురాధిట్ఠానో; యత్థ ఠితం మఞ్ఞస్సవా నప్పవత్తన్తి, మఞ్ఞస్సవే ఖో పన నప్పవత్తమానే ముని సన్తోతి వుచ్చతి. పఞ్ఞం నప్పమజ్జేయ్య, సచ్చమనురక్ఖేయ్య, చాగమనుబ్రూహేయ్య, సన్తిమేవ సో సిక్ఖేయ్యా'తి – అయముద్దేసో ధాతువిభఙ్గస్స [ఛధాతువిభఙ్గస్స (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)].

౩౪౪. "'ఛధాతురో అయం, భిక్ఖు, పురిసో'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? (ఛయిమా, భిక్ఖు, ధాతుయో) [( ) నత్థి సీ॰ పీ॰ పోత్థకేసు] – పథవీధాతు, ఆపోధాతు, తేజోధాతు, వాయోధాతు, ఆకాసధాతు, విఞ్ఞాణధాతు. 'ఛధాతురో అయం, భిక్ఖు, పురిసో'తి – ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౪౫. "'ఛఫస్సాయతనో అయం, భిక్ఖు, పురిసో'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? చక్ఖుసమ్ఫస్సాయతనం, సోతసమ్ఫస్సాయతనం, ఘానసమ్ఫస్సాయతనం, జివ్హాసమ్ఫస్సాయతనం, కాయసమ్ఫస్సాయతనం, మనోసమ్ఫస్సాయతనం. 'ఛఫస్సాయతనో అయం, భిక్ఖు, పురిసో'తి – ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౪౬. "'అట్ఠారసమనోపవిచారో అయం, భిక్ఖు, పురిసో'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? చక్ఖునా రూపం దిస్వా సోమనస్సట్ఠానీయం రూపం ఉపవిచరతి, దోమనస్సట్ఠానీయం రూపం ఉపవిచరతి, ఉపేక్ఖాట్ఠానీయం రూపం ఉపవిచరతి; సోతేన సద్దం సుత్వా...పే.... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ సోమనస్సట్ఠానీయం ధమ్మం ఉపవిచరతి, దోమనస్సట్ఠానీయం ధమ్మం ఉపవిచరతి , ఉపేక్ఖాట్ఠానీయం ధమ్మం ఉపవిచరతి – ఇతి ఛ సోమనస్సుపవిచారా, ఛ దోమనస్సుపవిచారా, ఛ ఉపేక్ఖుపవిచారా. 'అట్ఠారసమనోపవిచారో అయం, భిక్ఖు, పురిసో'తి – ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౪౭. "'చతురాధిట్ఠానో అయం, భిక్ఖు, పురిసో'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? పఞ్ఞాధిట్ఠానో, సచ్చాధిట్ఠానో, చాగాధిట్ఠానో, ఉపసమాధిట్ఠానో. 'చతురాధిట్ఠానో అయం, భిక్ఖు, పురిసో'తి – ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౪౮. "'పఞ్ఞం నప్పమజ్జేయ్య, సచ్చమనురక్ఖేయ్య, చాగమనుబ్రూహేయ్య, సన్తిమేవ సో సిక్ఖేయ్యా'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? కథఞ్చ, భిక్ఖు, పఞ్ఞం నప్పమజ్జతి? ఛయిమా, భిక్ఖు, ధాతుయో – పథవీధాతు, ఆపోధాతు, తేజోధాతు, వాయోధాతు, ఆకాసధాతు, విఞ్ఞాణధాతు.

౩౪౯. "కతమా చ, భిక్ఖు, పథవీధాతు? పథవీధాతు సియా అజ్ఝత్తికా సియా బాహిరా. కతమా చ, భిక్ఖు, అజ్ఝత్తికా పథవీధాతు? యం అజ్ఝత్తం పచ్చత్తం కక్ఖళం ఖరిగతం ఉపాదిన్నం [ఉపాదిణ్ణం (పీ. క.)], సేయ్యథిదం – కేసా లోమా నఖా దన్తా తచో మంసం న్హారు అట్ఠి అట్ఠిమిఞ్జం [అట్ఠిమిఞ్జా (సీ. పీ.)] వక్కం హదయం యకనం కిలోమకం పిహకం పప్ఫాసం అన్తం అన్తగుణం ఉదరియం కరీసం, యం వా పనఞ్ఞమ్పి కిఞ్చి అజ్ఝత్తం పచ్చత్తం కక్ఖళం ఖరిగతం ఉపాదిన్నం – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖు, అజ్ఝత్తికా పథవీధాతు. యా చేవ ఖో పన అజ్ఝత్తికా పథవీధాతు యా చ బాహిరా పథవీధాతు పథవీధాతురేవేసా . 'తం నేతం మమ నేసోహమస్మి న మేసో అత్తా'తి – ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా పథవీధాతుయా నిబ్బిన్దతి, పథవీధాతుయా చిత్తం విరాజేతి.

౩౫౦. "కతమా చ, భిక్ఖు, ఆపోధాతు? ఆపోధాతు సియా అజ్ఝత్తికా సియా బాహిరా. కతమా చ, భిక్ఖు, అజ్ఝత్తికా ఆపోధాతు? యం అజ్ఝత్తం పచ్చత్తం ఆపో ఆపోగతం ఉపాదిన్నం సేయ్యథిదం – పిత్తం సేమ్హం పుబ్బో లోహితం సేదో మేదో అస్సు వసా ఖేళో సిఙ్ఘాణికా లసికా ముత్తం, యం వా పనఞ్ఞమ్పి కిఞ్చి అజ్ఝత్తం పచ్చత్తం ఆపో ఆపోగతం ఉపాదిన్నం – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖు, అజ్ఝత్తికా ఆపోధాతు. యా చేవ ఖో పన అజ్ఝత్తికా ఆపోధాతు యా చ బాహిరా ఆపోధాతు ఆపోధాతురేవేసా. 'తం నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి – ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా ఆపోధాతుయా నిబ్బిన్దతి, ఆపోధాతుయా చిత్తం విరాజేతి.

౩౫౧. "కతమా చ, భిక్ఖు, తేజోధాతు? తేజోధాతు సియా అజ్ఝత్తికా సియా బాహిరా. కతమా చ, భిక్ఖు, అజ్ఝత్తికా తేజోధాతు? యం అజ్ఝత్తం పచ్చత్తం తేజో తేజోగతం ఉపాదిన్నం, సేయ్యథిదం – యేన చ సన్తప్పతి, యేన చ జీరీయతి, యేన చ పరిడయ్హతి, యేన చ అసితపీతఖాయితసాయితం సమ్మా పరిణామం గచ్ఛతి, యం వా పనఞ్ఞమ్పి కిఞ్చి అజ్ఝత్తం పచ్చత్తం తేజో తేజోగతం ఉపాదిన్నం – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖు, అజ్ఝత్తికా తేజోధాతు. యా చేవ ఖో పన అజ్ఝత్తికా తేజోధాతు యా చ బాహిరా తేజోధాతు తేజోధాతురేవేసా. 'తం నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి – ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా తేజోధాతుయా నిబ్బిన్దతి, తేజోధాతుయా చిత్తం విరాజేతి.

౩౫౨. "కతమా చ, భిక్ఖు, వాయోధాతు? వాయోధాతు సియా అజ్ఝత్తికా సియా బాహిరా. కతమా చ, భిక్ఖు, అజ్ఝత్తికా వాయోధాతు? యం అజ్ఝత్తం పచ్చత్తం వాయో వాయోగతం ఉపాదిన్నం, సేయ్యథిదం – ఉద్ధఙ్గమా వాతా అధోగమా వాతా కుచ్ఛిసయా వాతా కోట్ఠాసయా [కోట్ఠసయా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] వాతా అఙ్గమఙ్గానుసారినో వాతా అస్సాసో పస్సాసో ఇతి, యం వా పనఞ్ఞమ్పి కిఞ్చి అజ్ఝత్తం పచ్చత్తం వాయో వాయోగతం ఉపాదిన్నం – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖు, అజ్ఝత్తికా వాయోధాతు. యా చేవ ఖో పన అజ్ఝత్తికా వాయోధాతు యా చ బాహిరా వాయోధాతు వాయోధాతురేవేసా. 'తం నేతం మమ , నేసోహమస్మి , న మేసో అత్తా'తి – ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా వాయోధాతుయా నిబ్బిన్దతి, వాయోధాతుయా చిత్తం విరాజేతి.

౩౫౩. "కతమా చ, భిక్ఖు, ఆకాసధాతు? ఆకాసధాతు సియా అజ్ఝత్తికా సియా బాహిరా. కతమా చ, భిక్ఖు, అజ్ఝత్తికా ఆకాసధాతు ? యం అజ్ఝత్తం పచ్చత్తం ఆకాసం ఆకాసగతం ఉపాదిన్నం, సేయ్యథిదం – కణ్ణచ్ఛిద్దం నాసచ్ఛిద్దం ముఖద్వారం యేన చ అసితపీతఖాయితసాయితం అజ్ఝోహరతి, యత్థ చ అసితపీతఖాయితసాయితం సన్తిట్ఠతి, యేన చ అసితపీతఖాయితసాయితం అధోభాగం [అధోభాగా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰) దేవదూతసుత్తేన సమేతి] నిక్ఖమతి, యం వా పనఞ్ఞమ్పి కిఞ్చి అజ్ఝత్తం పచ్చత్తం ఆకాసం ఆకాసగతం అఘం అఘగతం వివరం వివరగతం అసమ్ఫుట్ఠం మంసలోహితేహి ఉపాదిన్నం – అయం వుచ్చతి భిక్ఖు అజ్ఝత్తికా ఆకాసధాతు. యా చేవ ఖో పన అజ్ఝత్తికా ఆకాసధాతు యా చ బాహిరా ఆకాసధాతు ఆకాసధాతురేవేసా. 'తం నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి – ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా ఆకాసధాతుయా నిబ్బిన్దతి, ఆకాసధాతుయా చిత్తం విరాజేతి.

౩౫౪. "అథాపరం విఞ్ఞాణంయేవ అవసిస్సతి పరిసుద్ధం పరియోదాతం. తేన చ విఞ్ఞాణేన కిం [తేన విఞ్ఞాణేన కిఞ్చి (సీ॰)] విజానాతి? 'సుఖ'న్తిపి విజానాతి, 'దుక్ఖ'న్తిపి విజానాతి, 'అదుక్ఖమసుఖ'న్తిపి విజానాతి. సుఖవేదనియం, భిక్ఖు, ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖా వేదనా. సో సుఖం వేదనం వేదయమానో 'సుఖం వేదనం వేదయామీ'తి పజానాతి. 'తస్సేవ సుఖవేదనియస్స ఫస్సస్స నిరోధా యం తజ్జం వేదయితం సుఖవేదనియం ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పన్నా సుఖా వేదనా సా నిరుజ్ఝతి, సా వూపసమ్మతీ'తి పజానాతి.

౩౫౫. "దుక్ఖవేదనియం, భిక్ఖు, ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి దుక్ఖా వేదనా. సో దుక్ఖం వేదనం వేదయమానో 'దుక్ఖం వేదనం వేదయామీ'తి పజానాతి. 'తస్సేవ దుక్ఖవేదనియస్స ఫస్సస్స నిరోధా యం తజ్జం వేదయితం దుక్ఖవేదనియం ఫస్సం

పటిచ్చ ఉప్పన్నా దుక్ఖా వేదనా సా నిరుజ్ఝతి, సా వూపసమ్మతీ'తి పజానాతి.

౩౫౬. "అదుక్ఖమసుఖవేదనియం, భిక్ఖు, ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి అదుక్ఖమసుఖా వేదనా. సో అదుక్ఖమసుఖం వేదనం వేదయమానో 'అదుక్ఖమసుఖం వేదనం వేదయామీ'తి పజానాతి. 'తస్సేవ అదుక్ఖమసుఖవేదనియస్స ఫస్సస్స నిరోధా యం తజ్జం వేదయితం అదుక్ఖమసుఖవేదనియం ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పన్నా అదుక్ఖమసుఖా వేదనా సా నిరుజ్ఝతి, సా వూపసమ్మతీ'తి పజానాతి.

౩౫౭. "సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, ద్విన్నం కట్ఠానం సఙ్ఘట్టా [సమ్ఫస్స (సీ. పీ.), సఙ్ఘటా (స్యా. కం.)] సమోధానా ఉస్మా జాయతి, తేజో అభినిబ్బత్తతి, తేసంయేవ ద్విన్నం కట్ఠానం నానాభావా విక్ఖేపా యా తజ్జా ఉస్మా సా నిరుజ్ఝతి, సా వూపసమ్మతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖు, సుఖవేదనియం ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖా వేదనా. సో సుఖం వేదనం వేదయమానో 'సుఖం వేదనం వేదయామీ'తి పజానాతి. 'తస్సేవ సుఖవేదనియస్స ఫస్సస్స నిరోధా యం తజ్జం వేదయితం సుఖవేదనియం ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పన్నా సుఖా వేదనా సా నిరుజ్ఝతి, సా వూపసమ్మతీ'తి పజానాతి.

౩౫౮. "దుక్ఖవేదనియం, భిక్ఖు, ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి దుక్ఖా వేదనా. సో దుక్ఖం వేదనం వేదయమానో 'దుక్ఖం వేదనం వేదయామీ'తి పజానాతి. 'తస్సేవ దుక్ఖవేదనియస్స ఫస్సస్స నిరోధా యం తజ్జం వేదయితం దుక్ఖవేదనియం ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పన్నా దుక్ఖా వేదనా సా నిరుజ్ఝతి, సా వూపసమ్మతీ'తి పజానాతి.

౩౫౯. "అదుక్ఖమసుఖవేదనియం , భిక్ఖు, ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి అదుక్ఖమసుఖా వేదనా. సో అదుక్ఖమసుఖం వేదనం వేదయమానో 'అదుక్ఖమసుఖం వేదనం వేదయామీ'తి పజానాతి. 'తస్సేవ అదుక్ఖమసుఖవేదనియస్స ఫస్సస్స నిరోధా యం తజ్జం వేదయితం అదుక్ఖమసుఖవేదనియం ఫస్సం పటిచ్చ ఉప్పన్నా అదుక్ఖమసుఖా వేదనా సా నిరుజ్ఝతి, సా వూపసమ్మతీ'తి పజానాతి.

౩౬౦. "అథాపరం ఉపేక్ఖాయేవ అవసిస్సతి పరిసుద్ధా పరియోదాతా ముదు చ కమ్మఞ్ఞా చ పభస్సరా చ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, దక్ఖో సువణ్ణకారో వా సువణ్ణకారన్తేవాసీ వా ఉక్కం బన్ధేయ్య, ఉక్కం బన్ధిత్వా ఉక్కాముఖం ఆలిమ్పేయ్య, ఉక్కాముఖం ఆలిమ్పేత్వా సణ్డాసేన జాతరూపం గహేత్వా ఉక్కాముఖే పక్ఖిపేయ్య, తమేనం కాలేన కాలం అభిధమేయ్య, కాలేన కాలం ఉదకేన పరిప్ఫోసేయ్య, కాలేన కాలం అజ్ఝుపేక్ఖేయ్య, తం హోతి జాతరూపం [జాతరూపం ధన్తం (సీ. పీ.)] సుధన్తం నిద్ధన్తం నీహటం [నిహతం (స్యా. కం. క.)] నిన్నీతకసావం [నిహతకసావం (క.)] ముదు చ కమ్మఞ్ఞఞ్చ పభస్సరఞ్చ, యస్సా యస్సా చ పిళన్ధనవికతియా ఆకఙ్ఖతి – యది పట్టికాయ [పవట్టికాయ (సీ. స్యా.)] యది కుణ్డలాయ యది గీవేయ్యకాయ యది సువణ్ణమాలాయ తఞ్చస్స అత్థం అనుభోతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖు, అథాపరం ఉపేక్ఖాయేవ అవసిస్సతి పరిసుద్ధా పరియోదాతా ముదు చ కమ్మఞ్ఞా చ పభస్సరా చ.

౩౬౧. "సో ఏవం పజానాతి – 'ఇమఞ్చే అహం ఉపేక్ఖం ఏవం పరిసుద్ధం ఏవం పరియోదాతం ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసంహరేయ్యం, తదనుధమ్మఞ్చ చిత్తం భావేయ్యం. ఏవం మే అయం ఉపేక్ఖా తంనిస్సితా తదుపాదానా చిరం దీఘమద్ధానం తిట్ఠేయ్య. ఇమఞ్చే అహం ఉపేక్ఖం ఏవం పరిసుద్ధం ఏవం పరియోదాతం విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసంహరేయ్యం, తదనుధమ్మఞ్చ చిత్తం భావేయ్యం. ఏవం మే అయం ఉపేక్ఖా తంనిస్సితా తదుపాదానా చిరం

దీఘమద్ధానం తిట్ఠేయ్య. ఇమఞ్చే అహం ఉపేక్ఖం ఏవం పరిసుద్ధం ఏవం పరియోదాతం ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసంహరేయ్యం, తదనుధమ్మఞ్చ చిత్తం భావేయ్యం. ఏవం మే అయం ఉపేక్ఖా తంనిస్సితా తదుపాదానా చిరం దీఘమద్ధానం తిట్ఠేయ్య. ఇమఞ్చే అహం ఉపేక్ఖం ఏవం పరిసుద్ధం ఏవం పరియోదాతం నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసంహరేయ్యం, తదనుధమ్మఞ్చ చిత్తం భావేయ్యం. ఏవం మే అయం ఉపేక్ఖా తంనిస్సితా తదుపాదానా చిరం దీఘమద్ధానం తిట్ఠేయ్యా'''తి.

౩౬౨. "సో ఏవం పజానాతి – 'ఇమఞ్చే అహం ఉపేక్ఖం ఏవం పరిసుద్ధం ఏవం పరియోదాతం ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసంహరేయ్యం, తదనుధమ్మఞ్చ చిత్తం భావేయ్యం; సఙ్ఖతమేతం. ఇమఞ్చే అహం ఉపేక్ఖం ఏవం పరిసుద్ధం ఏవం పరియోదాతం విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసంహరేయ్యం, తదనుధమ్మఞ్చ చిత్తం భావేయ్యం; సఙ్ఖతమేతం. ఇమఞ్చే అహం ఉపేక్ఖం ఏవం పరిసుద్ధం ఏవం పరియోదాతం ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసంహరేయ్యం, తదనుధమ్మఞ్చ చిత్తం భావేయ్యం; సఙ్ఖతమేతం. ఇమఞ్చే అహం ఉపేక్ఖం ఏవం పరిసుద్ధం ఏవం పరియోదాతం నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసంహరేయ్యం, తదనుధమ్మఞ్చ చిత్తం భావేయ్యం; సఙ్ఖతమేత'''న్తి.

"సో నేవ తం అభిసఙ్ఖరోతి, న అభిసఞ్చేతయతి భవాయ వా విభవాయ వా. సో అనభిసఙ్ఖరోన్తో అనభిసఞ్చేతయన్తో భవాయ వా విభవాయ వా న కిఞ్చి లోకే ఉపాదియతి, అనుపాదియం న పరితస్సతి, అపరితస్సం పచ్చత్తంయేవ పరినిబ్బాయతి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానాతి.

౩౬౩. "సో సుఖఞ్చే వేదనం వేదేతి, 'సా అనిచ్చా'తి పజానాతి, 'అనజ్ఝోసితా'తి పజానాతి, 'అనభినన్దితా'తి పజానాతి. దుక్ఖఞ్చే వేదనం వేదేతి , 'సా అనిచ్చా'తి పజానాతి, **'అనజ్ఝోసితా'తి పజానాతి, 'అనభినన్దితా'తి పజానాతి. అదుక్ఖమసుఖఞ్చే వేదనం వేదేతి, 'సా అనిచ్చా'తి పజానాతి, 'అనజ్ఝోసితా'తి పజానాతి, 'అనభినన్దితా'తి పజానాతి.**

౩౬౪. "సో సుఖఞ్చే వేదనం వేదేతి, విసంయుత్తో నం వేదేతి; దుక్ఖఞ్చే వేదనం వేదేతి, విసంయుత్తో నం వేదేతి; అదుక్ఖమసుఖఞ్చే వేదనం వేదేతి, విసంయుత్తో నం వేదేతి. సో కాయపరియన్తికం వేదనం వేదయమానో 'కాయపరియన్తికం వేదనం వేదయామీ'తి పజానాతి, జీవితపరియన్తికం వేదనం వేదయమానో 'జీవితపరియన్తికం వేదనం వేదయామీ'తి పజానాతి, 'కాయస్స భేదా పరం మరణా ఉద్ధం జీవితపరియాదానా ఇధేవ సబ్బవేదయితాని అనభినన్దితాని సీతీభవిస్సన్తీ'తి పజానాతి.

౩౬౫. "సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, తేలఞ్చ పటిచ్చ వట్టిఞ్చ పటిచ్చ తేలప్పదీపో ఝాయతి; తస్సేవ తేలస్స చ వట్టియా చ పరియాదానా అఞ్ఞస్స చ అనుపహారా [అనుపాహారా (సీ. పీ.), అనుపాదానా (క.)] అనాహారో నిబ్బాయతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖు, కాయపరియన్తికం వేదనం వేదయమానో 'కాయపరియన్తికం వేదనం వేదయామీ'తి పజానాతి, జీవితపరియన్తికం వేదనం వేదయమానో 'జీవితపరియన్తికం వేదనం వేదయామీ'తి పజానాతి, 'కాయస్స భేదా పరం మరణా ఉద్ధం జీవితపరియాదానా ఇధేవ సబ్బవేదయితాని అనభినన్దితాని సీతీభవిస్సన్తీ'తి పజానాతి. తస్మా ఏవం సమన్నాగతో భిక్ఖు ఇమినా పరమేన పఞ్ఞాధిట్ఠానేన సమన్నాగతో హోతి. ఏసా హి, భిక్ఖు, పరమా అరియా పఞ్ఞా యదిదం – సబ్బదుక్ఖక్ఖయే ఞాణం.

౩౬౬. "తస్స సా విముత్తి సచ్చే ఠితా అకుప్పా హోతి. తఞ్హి, భిక్ఖు, ముసా యం మోసధమ్మం, తం సచ్చం యం అమోసధమ్మం నిబ్బానం. తస్మా ఏవం సమన్నాగతో భిక్ఖు ఇమినా పరమేన సచ్చాధిట్ఠానేన సమన్నాగతో హోతి. ఏతఞ్హి, భిక్ఖు, పరమం అరియసచ్చం యదిదం – అమోసధమ్మం నిబ్బానం.

౩౬౭. "తస్సేవ ఖో పన పుబ్బే అవిద్దసునో ఉపధీ హోన్తి సమత్తా సమాదిన్నా. త్యాస్స పహీనా హోన్తి ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. తస్మా ఏవం సమన్నాగతో భిక్ఖు ఇమినా పరమేన చాగాధిట్ఠానేన సమన్నాగతో హోతి. ఏసో హి, భిక్ఖు, పరమో అరియో చాగో యదిదం – సబ్బూపధిపటినిస్సగ్గో.

౩౬౮. "తస్సేవ ఖో పన పుబ్బే అవిద్దసునో అభిజ్ఝా హోతి ఛన్దో సారాగో. స్వాస్స పహీనో హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. తస్సేవ ఖో పన పుబ్బే అవిద్దసునో ఆఘాతో హోతి బ్యాపాదో సమ్పదోసో. స్వాస్స పహీనో హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. తస్సేవ ఖో పన పుబ్బే అవిద్దసునో అవిజ్జా హోతి సమ్మోహో. స్వాస్స పహీనో హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. తస్మా ఏవం సమన్నాగతో భిక్ఖు ఇమినా పరమేన ఉపసమాధిట్ఠానేన సమన్నాగతో హోతి. ఏసో హి, భిక్ఖు, పరమో అరియో ఉపసమో యదిదం – రాగదోసమోహానం ఉపసమో. 'పఞ్ఞం నప్పమజ్జేయ్య, సచ్చమనురక్ఖేయ్య, చాగమనుబ్రూహేయ్య, సన్తిమేవ సో సిక్ఖేయ్యా'తి – ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౬౯. "'యత్థ ఠితం మఞ్ఞస్సవా నప్పవత్తన్తి, మఞ్ఞస్సవే ఖో పన నప్పవత్తమానే ముని సన్తోతి వుచ్చతీ'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? 'అస్మీ'తి, భిక్ఖు, మఞ్ఞితమేతం, 'అయమహమస్మీ'తి మఞ్ఞితమేతం, 'భవిస్స'న్తి మఞ్ఞితమేతం, 'న భవిస్స'న్తి మఞ్ఞితమేతం, 'రూపీ భవిస్స'న్తి మఞ్ఞితమేతం, 'అరూపీ భవిస్స'న్తి మఞ్ఞితమేతం, 'సఞ్ఞీ భవిస్స'న్తి మఞ్ఞితమేతం, 'అసఞ్ఞీ భవిస్స'న్తి మఞ్ఞితమేతం, 'నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞీ భవిస్స'న్తి మఞ్ఞితమేతం. మఞ్ఞితం, భిక్ఖు, రోగో మఞ్ఞితం గణ్డో మఞ్ఞితం సల్లం. సబ్బమఞ్ఞితానం త్వేవ, భిక్ఖు, సమతిక్కమా ముని సన్తోతి వుచ్చతి. ముని ఖో పన, భిక్ఖు, సన్తో న జాయతి, న జీయతి, న మీయతి, న కుప్పతి, న పిహేతి. తఞ్హిస్స, భిక్ఖు, నత్థి యేన జాయేథ, అజాయమానో కిం జీయిస్సతి, అజీయమానో కిం మీయిస్సతి, అమీయమానో కిం కుప్పిస్సతి, అకుప్పమానో కిస్స [కిం (క.)] పిహేస్సతి? 'యత్థ ఠితం మఞ్ఞస్సవా నప్పవత్తన్తి, మఞ్ఞస్సవే ఖో పన నప్పవత్తమానే ముని సన్తోతి వుచ్చతీ'తి – ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం. ఇమం ఖో మే త్వం, భిక్ఖు, సంఖిత్తేన ఛధాతువిభఙ్గం ధారేహీ"తి.

౩౭౦. అథ ఖో ఆయస్మా పుక్కుసాతి – "సత్థా కిర మే అనుప్పత్తో, సుగతో కిర మే అనుప్పత్తో సమ్మాసమ్బుద్ధో కిర మే అనుప్పత్తో"తి ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం చీవరం కత్వా భగవతో పాదేసు సిరసా నిపతిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – "అచ్చయో మం, భన్తే, అచ్చగమా యథాబాలం యథామూళ్హం యథాఅకుసలం, యోహం భగవన్తం ఆవుసోవాదేన సముదాచరితబ్బం అమఞ్ఞిస్సం. తస్స మే, భన్తే, భగవా అచ్చయం అచ్చయతో పటిగ్గణ్హాతు ఆయతిం సంవరాయా"తి. "తగ్ఘ త్వం, భిక్ఖు, అచ్చయో అచ్చగమా యథాబాలం యథామూళ్హం యథాఅకుసలం , యం మం త్వం ఆవుసోవాదేన సముదాచరితబ్బం అమఞ్ఞిత్థ. యతో చ ఖో త్వం, భిక్ఖు, అచ్చయం అచ్చయతో దిస్వా యథాధమ్మం పటికరోసి, తం తే మయం పటిగ్గణ్హామ. వుద్ధిహేసా, భిక్ఖు, అరియస్స వినయే యో అచ్చయం అచ్చయతో దిస్వా యథాధమ్మం పటికరోతి, ఆయతిం సంవరం ఆపజ్జతీ"తి. "లభేయ్యాహం, భన్తే, భగవతో సన్తికే ఉపసమ్పద"న్తి. "పరిపుణ్ణం పన తే, భిక్ఖు, పత్తచీవర"న్తి? "న ఖో మే, భన్తే, పరిపుణ్ణం పత్తచీవర"న్తి. "న ఖో, భిక్ఖు, తథాగతా అపరిపుణ్ణపత్తచీవరం ఉపసమ్పాదేన్తీ"తి.

అథ ఖో ఆయస్మా పుక్కుసాతి భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పత్తచీవరపరియేసనం పక్కామి. అథ ఖో ఆయస్మన్తం పుక్కుసాతిం పత్తచీవరపరియేసనం చరన్తం విబ్భన్తా గావీ [భన్తగావీ (సీ. పీ.), గావీ (స్యా. కం.)] జీవితా వోరోపేసి. అథ ఖో సమ్బహులా భిక్ఖూ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – "యో సో, భన్తే, పుక్కుసాతి నామ కులపుత్తో భగవతా సంఖిత్తేన ఓవాదేన ఓవదితో సో కాలఙ్కతో. తస్స కా గతి, కో అభిసమ్పరాయో"తి? "పణ్డితో, భిక్ఖవే, పుక్కుసాతి కులపుత్తో పచ్చపాది ధమ్మస్సానుధమ్మం, న చ మం ధమ్మాధికరణం విహేసేసి [విహేఠేసి (సీ. స్యా. కం.) విహేసేతి (క.)]. పుక్కుసాతి, భిక్ఖవే, కులపుత్తో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా"తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

ధాతువిభఙ్గసుత్తం నిట్ఠితం దసమం.

౧౧. సచ్చవిభఙ్గసుత్తం

౩౭౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా బారాణసియం విహరతి ఇసిపతనే మిగదాయే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"తథాగతేన, భిక్ఖవే, అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన బారాణసియం ఇసిపతనే మిగదాయే అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తితం అప్పటివత్తియం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం, యదిదం – చతున్నం అరియసచ్చానం ఆచిక్ఖనా దేసనా పఞ్ఞాపనా పట్ఠపనా వివరణా విభజనా ఉత్తానీకమ్మం. కతమేసం చతున్నం? దుక్ఖస్స అరియసచ్చస్స ఆచిక్ఖనా దేసనా పఞ్ఞాపనా పట్ఠపనా వివరణా విభజనా ఉత్తానీకమ్మం, దుక్ఖసముదయస్స అరియసచ్చస్స ఆచిక్ఖనా దేసనా పఞ్ఞాపనా పట్ఠపనా వివరణా విభజనా ఉత్తానీకమ్మం, దుక్ఖనిరోధస్స అరియసచ్చస్స ఆచిక్ఖనా దేసనా పఞ్ఞాపనా పట్ఠపనా వివరణా విభజనా ఉత్తానీకమ్మం, దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ అరియసచ్చస్స ఆచిక్ఖనా దేసనా పఞ్ఞాపనా పట్ఠపనా వివరణా విభజనా ఉత్తానీకమ్మం. తథాగతేన, భిక్ఖవే, అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన బారాణసియం ఇసిపతనే మిగదాయే అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తితం అప్పటివత్తియం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం , యదిదం – ఇమేసం చతున్నం అరియసచ్చానం ఆచిక్ఖనా దేసనా పఞ్ఞాపనా పట్ఠపనా వివరణా విభజనా ఉత్తానీకమ్మం.

"సేవథ, భిక్ఖవే, సారిపుత్తమోగ్గల్లానే; భజథ, భిక్ఖవే, సారిపుత్తమోగ్గల్లానే. పణ్డితా భిక్ఖూ అనుగ్గాహకా సబ్రహ్మచారీనం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, జనేతా [జనేత్తి (సీ. పీ.)], ఏవం సారిపుత్తో; సేయ్యథాపి జాతస్స ఆపాదేతా, ఏవం మోగ్గల్లానో. సారిపుత్తో, భిక్ఖవే, సోతాపత్తిఫలే వినేతి, మోగ్గల్లానో ఉత్తమత్థే. సారిపుత్తో, భిక్ఖవే, పహోతి చత్తారి అరియసచ్చాని విత్థారేన ఆచిక్ఖితుం దేసేతుం పఞ్ఞాపేతుం పట్ఠపేతుం వివరితుం విభజితుం ఉత్తానీకాతు"న్తి. ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో ఉట్ఠాయాసనా విహారం పావిసి.

३८२. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో అచిరపక్కన్తస్స భగవతో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఆవుసో, భిక్ఖవే”తి. “ఆవుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ –

“తథాగతేన, ఆవుసో, అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన బారాణసియం ఇసిపతనే మిగదాయే అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తితం అప్పటివత్తియం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం, యదిదం – చతున్నం అరియసచ్చానం ఆచిక్ఖనా దేసనా పఞ్ఞాపనా పట్ఠపనా వివరణా విభజనా ఉత్తానీకమ్మం. కతమేసం చతున్నం? దుక్ఖస్స అరియసచ్చస్స ఆచిక్ఖనా దేసనా పఞ్ఞాపనా పట్ఠపనా వివరణా విభజనా ఉత్తానీకమ్మం, దుక్ఖసముదయస్స అరియసచ్చస్స ఆచిక్ఖనా దేసనా పఞ్ఞాపనా పట్ఠపనా వివరణా విభజనా ఉత్తానీకమ్మం, దుక్ఖనిరోధస్స అరియసచ్చస్స ఆచిక్ఖనా దేసనా పఞ్ఞాపనా పట్ఠపనా వివరణా విభజనా ఉత్తానీకమ్మం, దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ అరియసచ్చస్స ఆచిక్ఖనా దేసనా పఞ్ఞాపనా పట్ఠపనా వివరణా విభజనా ఉత్తానీకమ్మం.

३८३. “కతమఞ్చావుసో, దుక్ఖం అరియసచ్చం? జాతిపి దుక్ఖా, జరాపి దుక్ఖా, మరణమ్పి దుక్ఖం, సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసాపి దుక్ఖా, యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం; సంఖిత్తేన పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా దుక్ఖా.

“కతమా చావుసో, జాతి? యా తేసం తేసం సత్తానం తమ్హి తమ్హి సత్తనికాయే జాతి సఞ్జాతి ఓక్కన్తి అభినిబ్బత్తి ఖన్ధానం పాతుభావో ఆయతనానం పటిలాభో, అయం వుచ్చతావుసో – ‘జాతి’”.

“కతమా చావుసో, జరా? యా తేసం తేసం సత్తానం తమ్హి తమ్హి సత్తనికాయే జరా జీరణతా ఖణ్డిచ్చం పాలిచ్చం వలిత్తచతా ఆయునో సంహాని ఇన్ద్రియానం పరిపాకో, అయం వుచ్చతావుసో – ‘జరా’”.

“కతమఞ్చావుసో, మరణం? యా తేసం తేసం సత్తానం తమ్హా తమ్హా సత్తనికాయా చుతి చవనతా భేదో అన్తరధానం మచ్చు మరణం కాలంకిరియా ఖన్ధానం భేదో కళేవరస్స నిక్ఖేపో జీవితిన్ద్రియస్సుపచ్ఛేదో, ఇదం వుచ్చతావుసో – ‘మరణం’”.

“కతమో చావుసో, సోకో? యో ఖో, ఆవుసో, అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన బ్యసనేన సమన్నాగతస్స అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన దుక్ఖధమ్మేన ఫుట్ఠస్స సోకో సోచనా సోచితత్తం అన్తోసోకో అన్తోపరిసోకో, అయం వుచ్చతావుసో – ‘సోకో’”.

“కతమో చావుసో, పరిదేవో? యో ఖో, ఆవుసో, అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన బ్యసనేన సమన్నాగతస్స అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన దుక్ఖధమ్మేన ఫుట్ఠస్స ఆదేవో పరిదేవో ఆదేవనా పరిదేవనా ఆదేవితత్తం పరిదేవితత్తం, అయం వుచ్చతావుసో – ‘పరిదేవో’”.

“కతమఞ్చావుసో, దుక్ఖం? యం ఖో, ఆవుసో, కాయికం దుక్ఖం కాయికం అసాతం కాయసమ్ఫస్సజం దుక్ఖం అసాతం వేదయితం, ఇదం వుచ్చతావుసో – ‘దుక్ఖం’”.

“కతమఞ్చావుసో, దోమనస్సం? యం ఖో, ఆవుసో, చేతసికం దుక్ఖం చేతసికం అసాతం మనోసమ్ఫస్సజం దుక్ఖం అసాతం వేదయితం, ఇదం వుచ్చతావుసో – ‘దోమనస్సం’”.

“కతమో చావుసో, ఉపాయాసో? యో ఖో, ఆవుసో, అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన బ్యసనేన సమన్నాగతస్స అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన దుక్ఖధమ్మేన ఫుట్ఠస్స ఆయాసో ఉపాయాసో ఆయాసితత్తం ఉపాయాసితత్తం, అయం వుచ్చతావుసో – ‘ఉపాయాసో’”.

“కతమఞ్చావుసో, యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం? జాతిధమ్మానం, ఆవుసో, సత్తానం ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జతి – ‘అహో వత, మయం న జాతిధమ్మా అస్సామ; న చ, వత, నో జాతి ఆగచ్ఛేయ్యా’తి. న ఖో పనేతం ఇచ్ఛాయ పత్తబ్బం. ఇదమ్పి – ‘యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం’. జరాధమ్మానం, ఆవుసో, సత్తానం…పే॰… బ్యాధిధమ్మానం, ఆవుసో, సత్తానం… మరణధమ్మానం, ఆవుసో, సత్తానం… సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసధమ్మానం, ఆవుసో, సత్తానం ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జతి – ‘అహో వత, మయం న సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసధమ్మా అస్సామ ; న చ, వత, నో సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా ఆగచ్ఛేయ్యు’న్తి . న ఖో పనేతం ఇచ్ఛాయ పత్తబ్బం. ఇదమ్పి – ‘యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం’”.

“కతమే చావుసో, సంఖిత్తేన పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా దుక్ఖా? సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో, వేదనుపాదానక్ఖన్ధో, సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. ఇమే వుచ్చన్తావుసో – ‘సంఖిత్తేన పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా దుక్ఖా’. ఇదం వుచ్చతావుసో – ‘దుక్ఖం అరియసచ్చం’”.

౩౭౪. “కతమఞ్చావుసో, దుక్ఖసముదయం [దుక్ఖసముదయో (స్యా॰ కం॰)] అరియసచ్చం? యాయం తణ్హా పోనోబ్భవికా [పోనోభవికా (సీ॰ పీ॰)] నన్దీరాగసహగతా [నన్దిరాగసహగతా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] తత్రతత్రాభినన్దినీ, సేయ్యథిదం – కామతణ్హా భవతణ్హా విభవతణ్హా , ఇదం వుచ్చతావుసో – ‘దుక్ఖసముదయం [దుక్ఖసముదయో (స్యా॰ కం॰)] అరియసచ్చం’”.

“కతమఞ్చావుసో, దుక్ఖనిరోధం [దుక్ఖనిరోధో (స్యా॰ కం॰)] అరియసచ్చం? యో తస్సాయేవ తణ్హాయ అసేసవిరాగనిరోధో చాగో పటినిస్సగ్గో ముత్తి అనాలయో, ఇదం వుచ్చతావుసో – ‘దుక్ఖనిరోధం [దుక్ఖనిరోధో (స్యా॰ కం॰)] అరియసచ్చం’”.

౩౭౫. “కతమఞ్చావుసో, దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చం? అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా, సమ్మాకమ్మన్తో, సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి, సమ్మాసమాధి.

“కతమాచావుసో, సమ్మాదిట్ఠి? యం ఖో, ఆవుసో, దుక్ఖే ఞాణం, దుక్ఖసముదయే ఞాణం, దుక్ఖనిరోధే ఞాణం, దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ ఞాణం, అయం వుచ్చతావుసో – ‘సమ్మాదిట్ఠి’”.

“కతమో చావుసో, సమ్మాసఙ్కప్పో? నేక్ఖమ్మసఙ్కప్పో, అబ్యాపాదసఙ్కప్పో , అవిహింసాసఙ్కప్పో, అయం వుచ్చతావుసో – ‘సమ్మాసఙ్కప్పో’”.

“కతమా చావుసో, సమ్మావాచా? ముసావాదా వేరమణీ, పిసుణాయ వాచాయ వేరమణీ, ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణీ, సమ్ఫప్పలాపా వేరమణీ, అయం వుచ్చతావుసో – ‘సమ్మావాచా’”.

“కతమో చావుసో, సమ్మాకమ్మన్తో? పాణాతిపాతా వేరమణీ, అదిన్నాదానా వేరమణీ, కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణీ, అయం వుచ్చతావుసో – ‘సమ్మాకమ్మన్తో’”.

“కతమో చావుసో, సమ్మాఆజీవో? ఇధావుసో, అరియసావకో మిచ్ఛాఆజీవం పహాయ సమ్మాఆజీవేన జీవికం కప్పేతి, అయం వుచ్చతావుసో – ‘సమ్మాఆజీవో’”.

“కతమో చావుసో, సమ్మావాయామో? ఇధావుసో, భిక్ఖు అనుప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం అనుప్పాదాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి, ఉప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి, అనుప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఉప్పాదాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి, ఉప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఠితియా అసమ్మోసాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి, అయం వుచ్చతావుసో – ‘సమ్మావాయామో’”.

“కతమా చావుసో, సమ్మాసతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. వేదనాసు వేదనానుపస్సీ విహరతి...పే.... చిత్తే చిత్తానుపస్సీ విహరతి... ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం, అయం వుచ్చతావుసో – ‘సమ్మాసతి’”.

“కతమో చావుసో, సమ్మాసమాధి? ఇధావుసో, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరతి...పే.... తతియం ఝానం... విహరతి, అయం వుచ్చతావుసో – ‘సమ్మాసమాధి’. ఇదం వుచ్చతావుసో – ‘దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చం’”.

“తథాగతేనావుసో, అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన బారాణసియం ఇసిపతనే మిగదాయే అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తితం అప్పటివత్తియం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం, యదిదం – ఇమేసం చతున్నం అరియసచ్చానం ఆచిక్ఖనా దేసనా పఞ్ఞాపనా పట్ఠపనా వివరణా విభజనా ఉత్తానీకమ్మ”న్తి.

ఇదమవోచ ఆయస్మా సారిపుత్తో. అత్తమనా తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స భాసితం అభినన్దున్తి.

సచ్చవిభఙ్గసుత్తం నిట్ఠితం ఏకాదసమం.

౧౨. దక్ఖిణావిభఙ్గసుత్తం

౩౭౬. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సక్కేసు విహరతి కపిలవత్థుస్మిం నిగ్రోధారామే. అథ ఖో మహాపజాపతి [మహాపజాపతీ (సీ. స్యా. కం. పీ.)] గోతమీ నవం దుస్సయుగం ఆదాయ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో మహాపజాపతి గోతమీ భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఇదం మే, భన్తే, నవం దుస్సయుగం భగవన్తం ఉద్దిస్స సామం కన్తం సామం వాయితం. తం మే, భన్తే, భగవా పటిగ్గణ్హాతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా”తి. ఏవం వుత్తే, భగవా మహాపజాపతిం గోతమిం ఏతదవోచ – “సఙ్ఘే, గోతమి, దేహి. సఙ్ఘే తే దిన్నే అహఞ్చేవ పూజితో భవిస్సామి సఙ్ఘో చా”తి. దుతియమ్పి ఖో మహాపజాపతి గోతమీ భగవన్తం ఏతదవోచ –

“ఇదం మే, భన్తే, నవం దుస్సయుగం భగవన్తం ఉద్దిస్స సామం కన్తం సామం వాయితం. తం మే, భన్తే, భగవా పటిగ్గణ్హాతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా”తి. దుతియమ్పి ఖో భగవా మహాపజాపతిం గోతమిం ఏతదవోచ – “సఙ్ఘే, గోతమి, దేహి. సఙ్ఘే తే దిన్నే అహఞ్చేవ పూజితో భవిస్సామి సఙ్ఘో చా”తి. తతియమ్పి ఖో మహాపజాపతి గోతమీ భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఇదం మే, భన్తే, నవం దుస్సయుగం భగవన్తం ఉద్దిస్స సామం కన్తం సామం వాయితం. తం మే, భన్తే, భగవా పటిగ్గణ్హాతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా”తి. తతియమ్పి ఖో భగవా మహాపజాపతిం గోతమిం ఏతదవోచ – “సఙ్ఘే, గోతమి, దేహి . సఙ్ఘే తే దిన్నే అహఞ్చేవ పూజితో భవిస్సామి సఙ్ఘో చా”తి.

౩౭౭. ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “పటిగ్గణ్హాతు, భన్తే, భగవా మహాపజాపతియా గోతమియా నవం దుస్సయుగం. బహూపకారా [బహుకారా (స్యా॰ కం॰)], భన్తే, మహాపజాపతి గోతమీ భగవతో మాతుచ్ఛా ఆపాదికా పోసికా ఖీరస్స దాయికా; భగవన్తం జనేత్తియా కాలఙ్కతాయ థఞ్ఞం పాయేసి. భగవాపి, భన్తే, బహూపకారో మహాపజాపతియా గోతమియా. భగవన్తం, భన్తే, ఆగమ్మ మహాపజాపతి గోతమీ బుద్ధం సరణం గతా, ధమ్మం సరణం గతా, సఙ్ఘం సరణం గతా. భగవన్తం, భన్తే, ఆగమ్మ మహాపజాపతి గోతమీ పాణాతిపాతా పటివిరతా అదిన్నాదానా పటివిరతా కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతా ముసావాదా పటివిరతా సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతా. భగవన్తం, భన్తే, ఆగమ్మ మహాపజాపతి గోతమీ బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతా , ధమ్మే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతా, సఙ్ఘే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతా అరియకన్తేహి సీలేహి సమన్నాగతా. భగవన్తం, భన్తే, ఆగమ్మ మహాపజాపతి గోతమీ దుక్ఖే నిక్కఙ్ఖా, దుక్ఖసముదయే నిక్కఙ్ఖా, దుక్ఖనిరోధే నిక్కఙ్ఖా, దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ నిక్కఙ్ఖా. భగవాపి, భన్తే, బహూపకారో మహాపజాపతియా గోతమియా”తి.

౩౭౮. “ఏవమేతం , ఆనన్ద. యం హానన్ద, పుగ్గలో పుగ్గలం ఆగమ్మ బుద్ధం సరణం గతో హోతి, ధమ్మం సరణం గతో హోతి, సఙ్ఘం సరణం గతో హోతి, ఇమస్సానన్ద, పుగ్గలస్స ఇమినా పుగ్గలేన న సుప్పతికారం వదామి, యదిదం – అభివాదన-పచ్చుట్ఠాన-అఞ్జలికమ్మ సామీచికమ్మచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలా- నప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానుప్పదానేన.

“యం హానన్ద, పుగ్గలో పుగ్గలం ఆగమ్మ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి, ఇమస్సానన్ద, పుగ్గలస్స ఇమినా పుగ్గలేన న సుప్పతికారం వదామి, యదిదం – అభివాదన-పచ్చుట్ఠాన-అఞ్జలికమ్మ-సామీచికమ్మచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలా- నప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానుప్పదానేన.

“యం హానన్ద, పుగ్గలో పుగ్గలం ఆగమ్మ బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి, ధమ్మే... సఙ్ఘే... అరియకన్తేహి సీలేహి సమన్నాగతో హోతి, ఇమస్సానన్ద, పుగ్గలస్స ఇమినా పుగ్గలేన న సుప్పతికారం వదామి, యదిదం – అభివాదన-పచ్చుట్ఠాన-అఞ్జలికమ్మ-సామీచికమ్మచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలా- నప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానుప్పదానేన.

“యం హానన్ద, పుగ్గలో పుగ్గలం ఆగమ్మ దుక్ఖే నిక్కఙ్ఖో హోతి, దుక్ఖసముదయే నిక్కఙ్ఖో హోతి, దుక్ఖనిరోధే నిక్కఙ్ఖో హోతి, దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ నిక్కఙ్ఖో హోతి, ఇమస్సానన్ద, పుగ్గలస్స ఇమినా పుగ్గలేన న సుప్పతికారం వదామి, యదిదం – అభివాదన-పచ్చుట్ఠానఅఞ్జలికమ్మ-సామీచికమ్మ-చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలా- నప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానుప్పదానేన.

౩౭౯. “చుద్దస ఖో పనిమానన్ద, పాటిపుగ్గలికా దక్ఖిణా. కతమా చుద్దస? తథాగతే అరహన్తే సమ్మాసమ్బుద్ధే దానం దేతి – అయం పఠమా పాటిపుగ్గలికా దక్ఖిణా. పచ్చేకసమ్బుద్ధే [పచ్చేకబుద్ధే (సీ. పీ.)] దానం దేతి – అయం దుతియా పాటిపుగ్గలికా దక్ఖిణా. తథాగతసావకే అరహన్తే దానం దేతి – అయం తతియా పాటిపుగ్గలికా దక్ఖిణా. అరహత్తఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నే దానం దేతి – అయం చతుత్థీ పాటిపుగ్గలికా దక్ఖిణా. అనాగామిస్స దానం దేతి – అయం పఞ్చమీ పాటిపుగ్గలికా దక్ఖిణా. అనాగామిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నే దానం దేతి – అయం ఛట్ఠీ పాటిపుగ్గలికా దక్ఖిణా. సకదాగామిస్స దానం దేతి – అయం సత్తమీ పాటిపుగ్గలికా దక్ఖిణా. సకదాగామిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నే దానం దేతి – అయం అట్ఠమీ పాటిపుగ్గలికా దక్ఖిణా. సోతాపన్నే దానం దేతి – అయం నవమీ పాటిపుగ్గలికా దక్ఖిణా. సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నే దానం దేతి – అయం దసమీ పాటిపుగ్గలికా దక్ఖిణా. బాహిరకే కామేసు వీతరాగే దానం దేతి – అయం ఏకాదసమీ పాటిపుగ్గలికా దక్ఖిణా. పుథుజ్జనసీలవన్తే దానం దేతి – అయం ద్వాదసమీ పాటిపుగ్గలికా దక్ఖిణా. పుథుజ్జనదుస్సీలే దానం దేతి – అయం తేరసమీ పాటిపుగ్గలికా దక్ఖిణా. తిరచ్ఛానగతే దానం దేతి – అయం చుద్దసమీ పాటిపుగ్గలికా దక్ఖిణాతి.

“తత్రానన్ద, తిరచ్ఛానగతే దానం దత్వా సతగుణా దక్ఖిణా పాటికఙ్ఖితబ్బా, పుథుజ్జనదుస్సీలే దానం దత్వా సహస్సగుణా దక్ఖిణా పాటికఙ్ఖితబ్బా, పుథుజ్జనసీలవన్తే దానం దత్వా సతసహస్సగుణా దక్ఖిణా పాటికఙ్ఖితబ్బా, బాహిరకే కామేసు వీతరాగే దానం దత్వా కోటిసతసహస్సగుణా దక్ఖిణా పాటికఙ్ఖితబ్బా, సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నే దానం దత్వా అసఙ్ఖేయ్యా అప్పమేయ్యా దక్ఖిణా పాటికఙ్ఖితబ్బా, కో పన వాదో సోతాపన్నే, కో పన వాదో సకదాగామిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నే, కో పన వాదో సకదాగామిస్స, కో పన వాదో అనాగామిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నే, కో పన వాదో అనాగామిస్స, కో పన వాదో అరహత్తఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నే, కో పన వాదో అరహన్తే, కో పన వాదో పచ్చేకసమ్బుద్ధే, కో పన వాదో తథాగతే అరహన్తే సమ్మాసమ్బుద్ధే!

౩౮౦. “సత్త ఖో పనిమానన్ద, సఙ్ఘగతా దక్ఖిణా. కతమా సత్త? బుద్ధప్పముఖే ఉభతోసఙ్ఘే దానం దేతి – అయం పఠమా సఙ్ఘగతా దక్ఖిణా. తథాగతే పరినిబ్బుతే ఉభతోసఙ్ఘే దానం దేతి – అయం దుతియా సఙ్ఘగతా దక్ఖిణా. భిక్ఖుసఙ్ఘే దానం దేతి – అయం తతియా సఙ్ఘగతా దక్ఖిణా. భిక్ఖునిసఙ్ఘే దానం దేతి – అయం చతుత్థీ సఙ్ఘగతా దక్ఖిణా. ‘ఏత్తకా మే భిక్ఖూ చ భిక్ఖునియో చ సఙ్ఘతో ఉద్దిస్సథా’తి దానం దేతి – అయం పఞ్చమీ సఙ్ఘగతా దక్ఖిణా. ‘ఏత్తకా మే భిక్ఖూ సఙ్ఘతో ఉద్దిస్సథా’తి దానం దేతి – అయం ఛట్ఠీ సఙ్ఘగతా దక్ఖిణా. ‘ఏత్తకా మే భిక్ఖునియో సఙ్ఘతో ఉద్దిస్సథా’తి దానం దేతి – అయం సత్తమీ సఙ్ఘగతా దక్ఖిణా.

“భవిస్సన్తి ఖో పనానన్ద, అనాగతమద్ధానం గోత్రభునో కాసావకణ్ఠా దుస్సీలా పాపధమ్మా. తేసు దుస్సీలేసు సఙ్ఘం ఉద్దిస్స దానం దస్సన్తి. తదాపాహం, ఆనన్ద, సఙ్ఘగతం దక్ఖిణం అసఙ్ఖేయ్యం అప్పమేయ్యం వదామి. న త్వేవాహం, ఆనన్ద, కేనచి పరియాయేన సఙ్ఘగతాయ దక్ఖిణాయ పాటిపుగ్గలికం దానం మహప్ఫలతరం వదామి.

౩౮౧. “చతస్సో ఖో ఇమా, ఆనన్ద, దక్ఖిణా విసుద్ధియో. కతమా చతస్సో? అత్థానన్ద, దక్ఖిణా దాయకతో విసుజ్ఝతి నో పటిగ్గాహకతో. అత్థానన్ద, దక్ఖిణా పటిగ్గాహకతో విసుజ్ఝతి నో దాయకతో. అత్థానన్ద, దక్ఖిణా నేవ దాయకతో విసుజ్ఝతి నో పటిగ్గాహకతో. అత్థానన్ద, దక్ఖిణా దాయకతో చేవ విసుజ్ఝతి పటిగ్గాహకతో చ.

“కథఞ్చానన్ద, దక్ఖిణా దాయకతో విసుజ్ఝతి నో పటిగ్గాహకతో? ఇధానన్ద, దాయకో హోతి సీలవా కల్యాణధమ్మో, పటిగ్గాహకా హోన్తి దుస్సీలా పాపధమ్మా – ఏవం ఖో, ఆనన్ద, దక్ఖిణా దాయకతో విసుజ్ఝతి నో పటిగ్గాహకతో.

“కథఞ్చానన్ద, దక్ఖిణా పటిగ్గాహకతో విసుజ్ఝతి నో దాయకతో? ఇధానన్ద, దాయకో హోతి దుస్సీలో పాపధమ్మో, పటిగ్గాహకా హోన్తి సీలవన్తో [సీలవన్తా (సీ.)] కల్యాణధమ్మా – ఏవం ఖో, ఆనన్ద, దక్ఖిణా పటిగ్గాహకతో విసుజ్ఝతి నో దాయకతో.

“కథఞ్చానన్ద, దక్ఖిణా నేవ దాయకతో విసుజ్ఝతి నో పటిగ్గాహకతో? ఇధానన్ద, దాయకో చ హోతి దుస్సీలో పాపధమ్మో, పటిగ్గాహకా చ హోన్తి దుస్సీలా పాపధమ్మా – ఏవం ఖో, ఆనన్ద, దక్ఖిణా నేవ దాయకతో విసుజ్ఝతి నో పటిగ్గాహకతో.

“కథఞ్చానన్ద, దక్ఖిణా దాయకతో చేవ విసుజ్ఝతి పటిగ్గాహకతో చ? ఇధానన్ద, దాయకో చ హోతి సీలవా కల్యాణధమ్మో, పటిగ్గాహకా చ హోన్తి సీలవన్తో కల్యాణధమ్మా – ఏవం ఖో, ఆనన్ద, దక్ఖిణా దాయకతో చేవ విసుజ్ఝతి పటిగ్గాహకతో చ. ఇమా ఖో, ఆనన్ద, చతస్సో దక్ఖిణా విసుద్ధియో”తి.

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౩౮౨.“యో సీలవా దుస్సీలేసు దదాతి దానం,
ధమ్మేన లద్ధం [లద్ధా (సీ. పీ.)] సుపసన్నచిత్తో;
అభిసద్దహం కమ్మఫలం ఉళారం,
సా దక్ఖిణా దాయకతో విసుజ్ఝతి.

“యో దుస్సీలో సీలవన్తేసు దదాతి దానం,
అధమ్మేన లద్ధం అప్పసన్నచిత్తో;
అనభిసద్దహం కమ్మఫలం ఉళారం,
సా దక్ఖిణా పటిగ్గాహకతో విసుజ్ఝతి.

“యో దుస్సీలో దుస్సీలేసు దదాతి దానం,
అధమ్మేన లద్ధం అప్పసన్నచిత్తో;
అనభిసద్దహం కమ్మఫలం ఉళారం,
న తం దానం విపులప్ఫలన్తి బ్రూమి.

“యో సీలవా సీలవన్తేసు దదాతి దానం,
ధమ్మేన లద్ధం సుపసన్నచిత్తో;
అభిసద్దహం కమ్మఫలం ఉళారం,
తం వే దానం విపులప్ఫలన్తి బ్రూమి [సా దక్ఖిణా నేవుభతో విసుజ్ఝతి (సీ. పీ.)].

“యో వీతరాగో వీతరాగేసు దదాతి దానం,

ధమ్మేన లద్ధం సుపసన్నచిత్తో;

అభిసద్దహం కమ్మఫలం ఉళారం,

తం వే దానం ఆమిసదానానమగ్గ” [తం వే దానం విపులన్తి బ్రూమి (సీ॰)] న్తి.

దక్ఖిణావిభఙ్గసుత్తం నిట్ఠితం ద్వాదసమం.

విభఙ్గవగ్గో నిట్ఠితో చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

భద్దేకానన్దకచ్చాన, లోమసకఙ్గియాసుభో;

మహాకమ్మసళాయతనవిభఙ్గా, ఉద్దేసఅరణా ధాతు సచ్చం.

దక్ఖిణావిభఙ్గసుత్తన్తి.

౫. సళాయతనవగ్గో

ၵ. అనాథపిణ్డికోవాదసుత్తం

౩౮౩. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన అనాథపిణ్డికో గహపతి ఆబాధికో హోతి దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి అఞ్ఞతరం పురిసం ఆమన్తేసి – "ఏహి త్వం, అమ్భో పురిస, యేన భగవా తేనుపసఙ్కమ; ఉపసఙ్కమిత్వా మమ వచనేన భగవతో పాదే సిరసా వన్దాహి [వన్దాహి ఏవఞ్చ వదేహి (సబ్బత్థ) అఞ్ఞసుత్తేసు పన నత్థి] – 'అనాథపిణ్డికో, భన్తే, గహపతి ఆబాధికో దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో. సో భగవతో పాదే సిరసా వన్దతీ'తి. యేన చాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమ; ఉపసఙ్కమిత్వా మమ వచనేన ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పాదే సిరసా వన్దాహి [వన్దాహి ఏవఞ్చ వదేహి (సబ్బత్థ) అఞ్ఞసుత్తేసు పన నత్థి] – 'అనాథపిణ్డికో, భన్తే, గహపతి ఆబాధికో దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో. సో ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పాదే సిరసా వన్దతీ'తి. ఏవఞ్చ వదేహి – 'సాధు కిర, భన్తే, ఆయస్మా సారిపుత్తో యేన అనాథపిణ్డికస్స గహపతిస్స నివేసనం తేనుపసఙ్కమతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా'"తి.

"ఏవం, భన్తే"తి ఖో సో పురిసో అనాథపిణ్డికస్స గహపతిస్స పటిస్సుత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో పురిసో భగవన్తం ఏతదవోచ – "అనాథపిణ్డికో, భన్తే, గహపతి ఆబాధికో దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో. సో భగవతో పాదే సిరసా వన్దతీ"తి. యేన చాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో పురిసో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – "అనాథపిణ్డికో, భన్తే, గహపతి ఆబాధికో దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో. సో ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పాదే సిరసా వన్దతి; ఏవఞ్చ వదేతి – 'సాధు కిర, భన్తే, ఆయస్మా సారిపుత్తో యేన అనాథపిణ్డికస్స గహపతిస్స నివేసనం తేనుపసఙ్కమతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా'"తి. అధివాసేసి ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో తుణ్హీభావేన.

౩౮౪. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ ఆయస్మతా ఆనన్దేన పచ్ఛాసమణేన యేన అనాథపిణ్డికస్స గహపతిస్స నివేసనం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో అనాథపిణ్డికం గహపతిం ఏతదవోచ – "కచ్చి తే, గహపతి, ఖమనీయం, కచ్చి యాపనీయం? కచ్చి తే దుక్ఖా వేదనా పటిక్కమన్తి, నో అభిక్కమన్తి; పటిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో అభిక్కమో"తి?

"న మే, భన్తే సారిపుత్త, ఖమనీయం న యాపనీయం. బాళ్హా మే దుక్ఖా వేదనా అభిక్కమన్తి, నో పటిక్కమన్తి; అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో పటిక్కమో. సేయ్యథాపి, భన్తే సారిపుత్త, బలవా పురిసో తిణ్హేన సిఖరేన ముద్ధని [ముద్ధానం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] అభిమత్థేయ్య [అభిమన్థేయ్య (సీ॰ పీ॰)]; ఏవమేవ ఖో మే, భన్తే సారిపుత్త, అధిమత్తా వాతా ముద్ధని [ఓహనన్తి (స్యా॰ కం॰)] ఊహనన్తి [అధిమత్తా వాతా సీలం పరికన్తన్తి (సీ॰ స్యా॰ కం॰)]. న మే, భన్తే సారిపుత్త, ఖమనీయం న యాపనీయం. బాళ్హా మే దుక్ఖా వేదనా అభిక్కమన్తి, నో పటిక్కమన్తి; అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో పటిక్కమో. సేయ్యథాపి, భన్తే సారిపుత్త, బలవా పురిసో దళ్హేన వరత్తఖణ్డేన సీసే సీసవేఠం దదేయ్య; ఏవమేవ ఖో మే, భన్తే సారిపుత్త, అధిమత్తా సీసే సీసవేదనా. న మే, భన్తే సారిపుత్త, ఖమనీయం న యాపనీయం. బాళ్హా మే దుక్ఖా

వేదనా అభిక్కమన్తి, నో పటిక్కమన్తి; అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో పటిక్కమో. సేయ్యథాపి, భన్తే సారిపుత్త, దక్ఖో గోఘాతకో వా గోఘాతకన్తేవాసీ వా తిణ్హేన గోవికన్తనేన కుచ్ఛిం పరికన్తేయ్య; ఏవమేవ ఖో మే, భన్తే సారిపుత్త, అధిమత్తా వాతా కుచ్ఛిం పరికన్తన్తి. న మే, భన్తే సారిపుత్త, ఖమనీయం న యాపనీయం. బాళ్హా మే దుక్ఖా వేదనా అభిక్కమన్తి, నో పటిక్కమన్తి; అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో పటిక్కమో. సేయ్యథాపి, భన్తే సారిపుత్త, ద్వే బలవన్తో పురిసా దుబ్బలతరం పురిసం నానాబాహాసు గహేత్వా అఙ్గారకాసుయా సన్తాపేయ్యుం, సమ్పరితాపేయ్యుం; ఏవమేవ ఖో మే, భన్తే సారిపుత్త, అధిమత్తో కాయస్మిం డాహో. న మే, భన్తే సారిపుత్త, ఖమనీయం న యాపనీయం. బాళ్హా మే దుక్ఖా వేదనా అభిక్కమన్తి, నో పటిక్కమన్తి; అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో పటిక్కమో"తి.

౩౮౫. "తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'న చక్ఖుం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే చక్ఖునిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ'తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం.

"తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'న సోతం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే సోతనిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ'తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం. తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'న ఘానం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే ఘాననిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ'తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం. తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'న జివ్హం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే జివ్హానిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ'తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం. తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'న కాయం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే కాయనిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ'తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం. తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'న మనం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే మనోనిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ'తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం.

"తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'న రూపం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే రూపనిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ'తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం. తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'న సద్దం ఉపాదియిస్సామి... పే.... న గన్ధం ఉపాదియిస్సామి... న రసం ఉపాదియిస్సామి... న ఫోట్ఠబ్బం ఉపాదియిస్సామి... న ధమ్మం ఉపాదియిస్సామి న చ మే ధమ్మనిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ'తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం.

"తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'న చక్ఖువిఞ్ఞాణం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే చక్ఖువిఞ్ఞాణనిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ'తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం. తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'న సోతవిఞ్ఞాణం ఉపాదియిస్సామి... న ఘానవిఞ్ఞాణం ఉపాదియిస్సామి... న జివ్హావిఞ్ఞాణం ఉపాదియిస్సామి... న కాయవిఞ్ఞాణం ఉపాదియిస్సామి... న మనోవిఞ్ఞాణం ఉపాదియిస్సామి న చ మే మనోవిఞ్ఞాణనిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ'తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం.

"తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'న చక్ఖుసమ్ఫస్సం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే చక్ఖుసమ్ఫస్సనిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ'తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం. తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'న సోతసమ్ఫస్సం ఉపాదియిస్సామి... న ఘానసమ్ఫస్సం ఉపాదియిస్సామి... న జివ్హాసమ్ఫస్సం ఉపాదియిస్సామి... న కాయసమ్ఫస్సం ఉపాదియిస్సామి... న మనోసమ్ఫస్సం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే మనోసమ్ఫస్సనిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ'తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం.

“తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘న చక్ఖుసమ్ఫస్సజం వేదనం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే చక్ఖుసమ్ఫస్సజావేదనానిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ’తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం. తస్మాతిహ తే , గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘న సోతసమ్ఫస్సజం వేదనం ఉపాదియిస్సామి... న ఘానసమ్ఫస్సజం వేదనం ఉపాదియిస్సామి... న జివ్హాసమ్ఫస్సజం వేదనం ఉపాదియిస్సామి... న కాయసమ్ఫస్సజం వేదనం ఉపాదియిస్సామి... న మనోసమ్ఫస్సజం వేదనం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే మనోసమ్ఫస్సజావేదనానిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ’తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం.

౩౮౬. “తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘న పథవీధాతుం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే పథవీధాతునిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ’తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం. తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘న ఆపోధాతుం ఉపాదియిస్సామి... న తేజోధాతుం ఉపాదియిస్సామి... న వాయోధాతుం ఉపాదియిస్సామి... న ఆకాసధాతుం ఉపాదియిస్సామి... న విఞ్ఞాణధాతుం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే విఞ్ఞాణధాతునిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ’తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం.

“తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘న రూపం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే రూపనిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ’తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం. తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘న వేదనం ఉపాదియిస్సామి... న సఞ్ఞం ఉపాదియిస్సామి... న సఙ్ఖారే ఉపాదియిస్సామి... న విఞ్ఞాణం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే విఞ్ఞాణనిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ’తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం.

“తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘న ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపాదియిస్సామి , న చ మే ఆకాసానఞ్చాయతననిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ’తి . ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం. తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘న విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపాదియిస్సామి... న ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపాదియిస్సామి... న నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపాదియిస్సామి న చ మే నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతననిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ’తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం.

“తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘న ఇధలోకం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే ఇధలోకనిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ’తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం. తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘న పరలోకం ఉపాదియిస్సామి, న చ మే పరలోకనిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ’తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బం. తస్మాతిహ తే, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘యమ్పి మే దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనుపరియేసితం అనువిచరితం మనసా తమ్పి న ఉపాదియిస్సామి, న చ మే తంనిస్సితం విఞ్ఞాణం భవిస్సతీ’తి. ఏవఞ్హి తే, గహపతి, సిక్ఖితబ్బ”న్తి.

౩౮౭. ఏవం వుత్తే, అనాథపిణ్డికో గహపతి పరోది, అస్సూని పవత్తేసి. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో అనాథపిణ్డికం గహపతిం ఏతదవోచ – “ఓలీయసి ఖో త్వం, గహపతి, సంసీదసి ఖో త్వం, గహపతీ”తి? “నాహం, భన్తే ఆనన్ద, ఓలీయామి, నపి సంసీదామి; అపి చ మే దీఘరత్తం సత్థా పయిరుపాసితో మనోభావనీయా చ భిక్ఖూ; న చ మే ఏవరూపీ ధమ్మీ కథా సుతపుబ్బా”తి. “న ఖో, గహపతి, గిహీనం ఓదాతవసనానం ఏవరూపీ ధమ్మీ కథా పటిభాతి; పబ్బజితానం ఖో, గహపతి, ఏవరూపీ ధమ్మీ కథా పటిభాతీ”తి. “తేన హి, భన్తే సారిపుత్త, గిహీనమ్పి ఓదాతవసనానం ఏవరూపీ ధమ్మీ కథా పటిభాతు. సన్తి హి, భన్తే, కులపుత్తా అప్పరజక్ఖజాతికా, అస్సవనతా ధమ్మస్స పరిహాయన్తి; భవిస్సన్తి ధమ్మస్స అఞ్ఞాతారో”తి.

అథ ఖో ఆయస్మా చ సారిపుత్తో ఆయస్మా చ ఆనన్దో అనాథపిణ్డికం గహపతిం ఇమినా ఓవాదేన ఓవదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కమింసు. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి, అచిరపక్కన్తే ఆయస్మన్తే చ సారిపుత్తే ఆయస్మన్తే చ ఆనన్దే , కాలమకాసి తుసితం కాయం ఉపపజ్జి. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో దేవపుత్తో అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణో కేవలకప్పం జేతవనం ఓభాసేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితో ఖో అనాథపిణ్డికో దేవపుత్తో భగవన్తం గాథాహి అజ్ఝభాసి –

"ఇదఞ్హి తం జేతవనం, ఇసిసఙ్ఘనిసేవితం;
ఆవుత్థం ధమ్మరాజేన, పీతిసఞ్జననం మమ.

"కమ్మం విజ్జా చ ధమ్మో చ, సీలం జీవితముత్తమం;
ఏతేన మచ్చా సుజ్ఝన్తి, న గోత్తేన ధనేన వా.

"తస్మా హి పణ్డితో పోసో, సమ్పస్సం అత్థమత్తనో;
యోనిసో విచినే ధమ్మం, ఏవం తత్థ విసుజ్ఝతి.

"సారిపుత్తోవ పఞ్ఞాయ, సీలేన ఉపసమేన;
యోపి పారఙ్గతో భిక్ఖు, ఏతావపరమో సియా"తి.

ఇదమవోచ అనాథపిణ్డికో దేవపుత్తో. సమనుఞ్ఞో సత్థా అహోసి. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో దేవపుత్తో – "సమనుఞ్ఞో మే సత్థా"తి భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయి.

౩౮౮. అథ ఖో భగవా తస్సా రత్తియా అచ్చయేన భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "ఇమం, భిక్ఖవే, రత్తిం అఞ్ఞతరో దేవపుత్తో అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణో కేవలకప్పం జేతవనం ఓభాసేత్వా యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితో ఖో సో దేవపుత్తో మం గాథాహి అజ్ఝభాసి –

"ఇదఞ్హి తం జేతవనం, ఇసిసఙ్ఘనిసేవితం;
ఆవుత్థం ధమ్మరాజేన, పీతిసఞ్జననం మమ.

"కమ్మం విజ్జా చ ధమ్మో చ, సీలం జీవితముత్తమం;
ఏతేన మచ్చా సుజ్ఝన్తి, న గోత్తేన ధనేన వా.

"తస్మా హి పణ్డితో పోసో, సమ్పస్సం అత్థమత్తనో;
యోనిసో విచినే ధమ్మం, ఏవం తత్థ విసుజ్ఝతి.

"సారిపుత్తోవ పఞ్ఞాయ, సీలేన ఉపసమేన;
యోపి పారఙ్గతో భిక్ఖు, ఏతావపరమో సియా"తి.

"ఇదమవోచ , భిక్ఖవే, సో దేవపుత్తో. 'సమనుఞ్ఞో మే సత్థా'తి మం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయీ"తి.

ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "సో హి నూన సో, భన్తే, అనాథపిణ్డికో దేవపుత్తో భవిస్సతి. అనాథపిణ్డికో, భన్తే, గహపతి ఆయస్మన్తే సారిపుత్తే అభిప్పసన్నో అహోసీ"తి. "సాధు, సాధు, ఆనన్ద! యావతకం ఖో, ఆనన్ద, తక్కాయ పత్తబ్బం, అనుప్పత్తం తం తయా. అనాథపిణ్డికో సో, ఆనన్ద, దేవపుత్తో"తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

అనాథపిణ్డికోవాదసుత్తం నిట్ఠితం పఠమం.

౨. ఛన్నోవాదసుత్తం

౩౮౯. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా చ సారిపుత్తో ఆయస్మా చ మహాచున్దో ఆయస్మా చ ఛన్నో గిజ్ఝకూటే పబ్బతే విహరన్తి. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా ఛన్నో ఆబాధికో హోతి దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేనాయస్మా మహాచున్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాచున్దం ఏతదవోచ – "ఆయామావుసో చున్ద, యేనాయస్మా ఛన్నో తేనుపసఙ్కమిస్సామ గిలానపుచ్ఛకా"తి. "ఏవమావుసో"తి ఖో ఆయస్మా మహాచున్దో ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసి.

అథ ఖో ఆయస్మా చ సారిపుత్తో ఆయస్మా చ మహాచున్దో యేనాయస్మా ఛన్నో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా ఛన్నేన సద్ధిం సమ్మోదింసు. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో ఆయస్మన్తం ఛన్నం ఏతదవోచ – "కచ్చి తే, ఆవుసో ఛన్న, ఖమనీయం, కచ్చి యాపనీయం? కచ్చి తే దుక్ఖా వేదనా పటిక్కమన్తి, నో అభిక్కమన్తి; పటిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో అభిక్కమో"తి?

"న మే, ఆవుసో సారిపుత్త, ఖమనీయం న యాపనీయం. బాళ్హా మే దుక్ఖా వేదనా అభిక్కమన్తి, నో పటిక్కమన్తి; అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో పటిక్కమో. సేయ్యథాపి , ఆవుసో సారిపుత్త, బలవా పురిసో తిణ్హేన సిఖరేన ముద్ధని అభిమత్థేయ్య; ఏవమేవ ఖో మే, ఆవుసో సారిపుత్త, అధిమత్తా వాతా ముద్ధని ఊహనన్తి. న మే, ఆవుసో సారిపుత్త, ఖమనీయం న యాపనీయం. బాళ్హా మే దుక్ఖా వేదనా అభిక్కమన్తి, నో పటిక్కమన్తి; అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి నో పటిక్కమో. సేయ్యథాపి, ఆవుసో సారిపుత్త, బలవా పురిసో దళ్హేన వరత్తక్ఖణ్డేన సీసే సీసవేఠం దదేయ్య; ఏవమేవ ఖో మే, ఆవుసో సారిపుత్త, అధిమత్తా సీసే సీసవేదనా. న మే, ఆవుసో సారిపుత్త, ఖమనీయం న యాపనీయం. బాళ్హా మే దుక్ఖా వేదనా అభిక్కమన్తి, నో పటిక్కమన్తి; అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో పటిక్కమో. సేయ్యథాపి, ఆవుసో సారిపుత్త, దక్ఖో గోఘాతకో వా గోఘాతకన్తేవాసీ వా తిణ్హేన గోవికన్తనేన కుచ్ఛిం పరికన్తేయ్య; ఏవమేవ ఖో మే, ఆవుసో సారిపుత్త, అధిమత్తా వాతా కుచ్ఛిం పరికన్తన్తి. న మే, ఆవుసో సారిపుత్త, ఖమనీయం న యాపనీయం. బాళ్హా మే దుక్ఖా వేదనా అభిక్కమన్తి, నో పటిక్కమన్తి; అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో పటిక్కమో. సేయ్యథాపి, ఆవుసో సారిపుత్త, ద్వే బలవన్తో పురిసా దుబ్బలతరం పురిసం నానాబాహాసు గహేత్వా అఙ్గారకాసుయా సన్తాపేయ్యుం సమ్పరితాపేయ్యుం; ఏవమేవ ఖో మే, ఆవుసో సారిపుత్త, అధిమత్తో కాయస్మిం డాహో. న మే, ఆవుసో సారిపుత్త, ఖమనీయం న యాపనీయం. బాళ్హా మే దుక్ఖా వేదనా అభిక్కమన్తి, నో పటిక్కమన్తి; అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో పటిక్కమో. సత్థం, ఆవుసో సారిపుత్త, ఆహరిస్సామి, నావకఙ్ఖామి జీవిత"న్తి.

౩౯౦. “మాయస్మా ఛన్నో సత్థం ఆహరేసి. యాపేతాయస్మా ఛన్నో. యాపేన్తం మయం ఆయస్మన్తం ఛన్నం ఇచ్ఛామ. సచే ఆయస్మతో ఛన్నస్స నత్థి సప్పాయాని భోజనాని, అహం ఆయస్మతో ఛన్నస్స సప్పాయాని భోజనాని పరియేసిస్సామి. సచే ఆయస్మతో ఛన్నస్స నత్థి సప్పాయాని భేసజ్జాని, అహం ఆయస్మతో ఛన్నస్స సప్పాయాని భేసజ్జాని పరియేసిస్సామి. సచే ఆయస్మతో ఛన్నస్స నత్థి పతిరూపా ఉపట్ఠాకా, అహం ఆయస్మన్తం ఛన్నం ఉపట్ఠహిస్సామి. మాయస్మా ఛన్నో సత్థం ఆహరేసి. యాపేతాయస్మా ఛన్నో. యాపేన్తం మయం ఆయస్మన్తం ఛన్నం ఇచ్ఛామా”తి.

“నపి మే, ఆవుసో సారిపుత్త, నత్థి సప్పాయాని భోజనాని; నపి మే నత్థి సప్పాయాని భేసజ్జాని; నపి మే నత్థి పతిరూపా ఉపట్ఠాకా; అపి చావుసో సారిపుత్త , పరిచిణ్ణో మే సత్థా దీఘరత్తం మనాపేనేవ నో అమనాపేన. ఏతఞ్హి, ఆవుసో సారిపుత్త, సావకస్స పతిరూపం యం సత్థారం పరిచరేయ్య మనాపేనేవ నో అమనాపేన. ‘అనుపవజ్జం ఛన్నో భిక్ఖు సత్థం ఆహరిస్సతీ’తి ఏవమేతం [ఏవమేవ ఖో త్వం (క॰)], ఆవుసో సారిపుత్త, ధారేహీ”తి. “పుచ్ఛేయ్యామ మయం ఆయస్మన్తం ఛన్నం కఞ్చిదేవ దేసం, సచే ఆయస్మా ఛన్నో ఓకాసం కరోతి పఞ్హస్స వేయ్యాకరణాయా”తి. “పుచ్ఛావుసో సారిపుత్త, సుత్వా వేదిస్సామీ”తి.

౩౯౧. “చక్ఖుం, ఆవుసో ఛన్న, చక్ఖువిఞ్ఞాణం చక్ఖువిఞ్ఞాణవిఞ్ఞాతబ్బే ధమ్మే ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్ససి? సోతం, ఆవుసో ఛన్న, సోతవిఞ్ఞాణం…పే॰… ఘానం, ఆవుసో ఛన్న, ఘానవిఞ్ఞాణం… జివ్హం, ఆవుసో ఛన్న, జివ్హావిఞ్ఞాణం … కాయం, ఆవుసో ఛన్న, కాయవిఞ్ఞాణం… మనం, ఆవుసో ఛన్న, మనోవిఞ్ఞాణం మనోవిఞ్ఞాణవిఞ్ఞాతబ్బే ధమ్మే ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్ససీ”తి?

“చక్ఖుం, ఆవుసో సారిపుత్త, చక్ఖువిఞ్ఞాణం చక్ఖువిఞ్ఞాణవిఞ్ఞాతబ్బే ధమ్మే ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సామి. సోతం, ఆవుసో సారిపుత్త…పే॰… ఘానం, ఆవుసో సారిపుత్త… జివ్హం, ఆవుసో సారిపుత్త… కాయం, ఆవుసో సారిపుత్త… మనం, ఆవుసో సారిపుత్త, మనోవిఞ్ఞాణం మనోవిఞ్ఞాణవిఞ్ఞాతబ్బే ధమ్మే ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సామీ”తి.

౩౯౨. “చక్ఖుస్మిం, ఆవుసో ఛన్న, చక్ఖువిఞ్ఞాణే చక్ఖువిఞ్ఞాణవిఞ్ఞాతబ్బేసు ధమ్మేసు కిం దిస్వా కిం అభిఞ్ఞాయ చక్ఖుం చక్ఖువిఞ్ఞాణం చక్ఖువిఞ్ఞాణవిఞ్ఞాతబ్బే ధమ్మే ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్ససి? సోతస్మిం, ఆవుసో ఛన్న, సోతవిఞ్ఞాణే … ఘానస్మిం, ఆవుసో ఛన్న, ఘానవిఞ్ఞాణే… జివ్హాయ, ఆవుసో ఛన్న, జివ్హావిఞ్ఞాణే… కాయస్మిం, ఆవుసో ఛన్న, కాయవిఞ్ఞాణే… మనస్మిం, ఆవుసో ఛన్న, మనోవిఞ్ఞాణే మనోవిఞ్ఞాణవిఞ్ఞాతబ్బేసు ధమ్మేసు కిం దిస్వా కిం అభిఞ్ఞాయ మనం మనోవిఞ్ఞాణం మనోవిఞ్ఞాణవిఞ్ఞాతబ్బే ధమ్మే ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్ససీ”తి?

“చక్ఖుస్మిం , ఆవుసో సారిపుత్త, చక్ఖువిఞ్ఞాణే చక్ఖువిఞ్ఞాణవిఞ్ఞాతబ్బేసు ధమ్మేసు నిరోధం దిస్వా నిరోధం అభిఞ్ఞాయ చక్ఖుం చక్ఖువిఞ్ఞాణం చక్ఖువిఞ్ఞాణవిఞ్ఞాతబ్బే ధమ్మే ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సామి. సోతస్మిం, ఆవుసో సారిపుత్త, సోతవిఞ్ఞాణే… ఘానస్మిం, ఆవుసో సారిపుత్త, ఘానవిఞ్ఞాణే… జివ్హాయ, ఆవుసో సారిపుత్త, జివ్హావిఞ్ఞాణే… కాయస్మిం, ఆవుసో సారిపుత్త, కాయవిఞ్ఞాణే… మనస్మిం, ఆవుసో సారిపుత్త, మనోవిఞ్ఞాణే

మనోవిఞ్ఞాణవిఞ్ఞాతబ్బేసు ధమ్మేసు నిరోధం దిస్వా నిరోధం అభిఞ్ఞా మనం మనోవిఞ్ఞాణం మనోవిఞ్ఞాణవిఞ్ఞాతబ్బే ధమ్మే 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి సమనుపస్సామీ"తి.

౩౯౩. ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా మహాచున్దో ఆయస్మన్తం ఛన్నం ఏతదవోచ – "తస్మాతిహ, ఆవుసో ఛన్న, ఇదమ్పి తస్స భగవతో సాసనం [వచనం (సీ.)], నిచ్చకప్పం మనసి కాతబ్బం – 'నిస్సితస్స చలితం, అనిస్సితస్స చలితం నత్థి. చలితే అసతి పస్సద్ధి, పస్సద్ధియా సతి నతి న హోతి. నతియా అసతి ఆగతిగతి న హోతి. ఆగతిగతియా అసతి చుతూపపాతో న హోతి. చుతూపపాతే అసతి నేవిధ న హురం న ఉభయమన్తరేన. ఏసేవన్తో దుక్ఖస్సా'"తి. అథ ఖో ఆయస్మా చ సారిపుత్తో ఆయస్మా చ మహాచున్దో ఆయస్మన్తం ఛన్నం ఇమినా ఓవాదేన ఓవదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కమింసు.

౩౯౪. అథ ఖో ఆయస్మా ఛన్నో అచిరపక్కన్తే ఆయస్మన్తే చ సారిపుత్తే ఆయస్మన్తే చ మహాచున్దే సత్థం ఆహరేసి. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – "ఆయస్మతా, భన్తే, ఛన్నేన సత్థం ఆహరితం. తస్స కా గతి, కో అభిసమ్పరాయో"తి? "నను తే, సారిపుత్త, ఛన్నేన భిక్ఖునా సమ్ముఖాయేవ అనుపవజ్జతా బ్యాకతా"తి? "అత్థి, భన్తే, పుబ్బజిరం [పప్పజితఞ్ఞాతం (క.), ఉపవజ్జితం (క.), పుబ్బవిజ్జనం, పుబ్బవిజ్ఝనం, పుబ్బవిచిరం (సంయుత్తకే)] నామ వజ్జిగామో. తత్థాయస్మతో ఛన్నస్స మిత్తకులాని సుహజ్జకులాని ఉపవజ్జకులానీ"తి. "హోన్తి [హోసన్తి (క.)] హేతే, సారిపుత్త, ఛన్నస్స భిక్ఖునో మిత్తకులాని సుహజ్జకులాని ఉపవజ్జకులాని. నాహం, సారిపుత్త, ఏత్తావతా 'సఉపవజ్జో'తి వదామి. యో ఖో, సారిపుత్త, ఇమఞ్చ కాయం నిక్ఖిపతి అఞ్ఞఞ్చ కాయం ఉపాదియతి తమహం 'సఉపవజ్జో'తి వదామి. తం ఛన్నస్స భిక్ఖునో నత్థి. 'అనుపవజ్జో ఛన్నో భిక్ఖు సత్థం ఆహరేసీ'తి ఏవమేతం, సారిపుత్త, ధారేహీ"తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

ఛన్నోవాదసుత్తం నిట్ఠితం దుతియం.

౩. పుణ్ణోవాదసుత్తం

౩౯౫. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో ఆయస్మా పుణ్ణో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా పుణ్ణో భగవన్తం ఏతదవోచ – "సాధు మం, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ఓవాదేన ఓవదతు, యమహం భగవతో ధమ్మం సుత్వా ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరేయ్య"న్తి. "తేన హి, పుణ్ణ, సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా పుణ్ణో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

"సన్తి ఖో, పుణ్ణ, చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యా రూపా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా పియరూపా కామూపసంహితా రజనీయా. తం చే భిక్ఖు అభినన్దతి అభివదతి అజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి. తస్స తం అభినన్దతో అభివదతో అజ్ఝోసాయ తిట్ఠతో ఉప్పజ్జతి నన్దీ [నన్ది (స్యా. కం.)]. 'నన్దీసముదయా దుక్ఖసముదయో, పుణ్ణా'తి వదామి.

“సన్తి ఖో, పుణ్ణ, సోతవిఞ్ఞేయ్యా సద్దా… ఘానవిఞ్ఞేయ్యా గన్ధా… జివ్హావిఞ్ఞేయ్యా రసా… కాయవిఞ్ఞేయ్యా ఫోట్ఠబ్బా… మనోవిఞ్ఞేయ్యా ధమ్మా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా పియరూపా కామూపసంహితా రజనీయా. తం చే భిక్ఖు అభినన్దతి అభివదతి అజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి. తస్స తం అభినన్దతో అభివదతో అజ్ఝోసాయ తిట్ఠతో ఉప్పజ్జతి నన్దీ. ‘నన్దీసముదయా దుక్ఖసముదయో, పుణ్ణా’తి వదామి.

“సన్తి చ ఖో, పుణ్ణ, చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యా రూపా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా పియరూపా కామూపసంహితా రజనీయా. తం చే భిక్ఖు నాభినన్దతి నాభివదతి నాజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి. తస్స తం అనభినన్దతో అనభివదతో అనజ్ఝోసాయ తిట్ఠతో నన్దీ నిరుజ్ఝతి. ‘నన్దీనిరోధా దుక్ఖనిరోధో, పుణ్ణా’తి వదామి.

“సన్తి చ ఖో, పుణ్ణ, సోతవిఞ్ఞేయ్యా సద్దా… ఘానవిఞ్ఞేయ్యా గన్ధా… జివ్హావిఞ్ఞేయ్యా రసా… కాయవిఞ్ఞేయ్యా ఫోట్ఠబ్బా… మనోవిఞ్ఞేయ్యా ధమ్మా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా పియరూపా కామూపసంహితా రజనీయా. తం చే భిక్ఖు నాభినన్దతి నాభివదతి నాజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి. తస్స తం అనభినన్దతో అనభివదతో అనజ్ఝోసాయ తిట్ఠతో నన్దీ నిరుజ్ఝతి. ‘నన్దీనిరోధా దుక్ఖనిరోధో, పుణ్ణా’తి వదామి.

“ఇమినా చ త్వం పుణ్ణ, మయా సంఖిత్తేన ఓవాదేన ఓవదితో కతరస్మిం జనపదే విహరిస్ససీ”తి? “ఇమినాహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన ఓవాదేన ఓవదితో, అత్థి సునాపరన్తో నామ జనపదో, తత్థాహం విహరిస్సామీ”తి.

౩౯౬. “చణ్డా ఖో, పుణ్ణ, సునాపరన్తకా మనుస్సా; ఫరుసా ఖో, పుణ్ణ, సునాపరన్తకా మనుస్సా. సచే తం, పుణ్ణ, సునాపరన్తకా మనుస్సా అక్కోసిస్సన్తి పరిభాసిస్సన్తి, తత్థ తే, పుణ్ణ, కిన్తి భవిస్సతీ”తి? “సచే మం, భన్తే, సునాపరన్తకా మనుస్సా అక్కోసిస్సన్తి పరిభాసిస్సన్తి, తత్థ మే ఏవం భవిస్సతి – ‘భద్దకా [భద్రకా (క.)] వతిమే సునాపరన్తకా మనుస్సా, సుభద్దకా వతిమే సునాపరన్తకా మనుస్సా, యం మే నయిమే పాణినా పహారం దేన్తీ’తి. ఏవమేత్థ [ఏవమ్మేత్థ (?)], భగవా, భవిస్సతి; ఏవమేత్థ, సుగత, భవిస్సతీ”తి.

“సచే పన తే, పుణ్ణ, సునాపరన్తకా మనుస్సా పాణినా పహారం దస్సన్తి, తత్థ పన తే, పుణ్ణ, కిన్తి భవిస్సతీ”తి? “సచే మే, భన్తే, సునాపరన్తకా మనుస్సా పాణినా పహారం దస్సన్తి, తత్థ మే ఏవం భవిస్సతి – ‘భద్దకా వతిమే సునాపరన్తకా మనుస్సా, సుభద్దకా వతిమే సునాపరన్తకా మనుస్సా, యం మే నయిమే లేడ్డునా పహారం దేన్తీ’తి. ఏవమేత్థ, భగవా, భవిస్సతి; ఏవమేత్థ, సుగత, భవిస్సతీ”తి.

“సచే పన తే, పుణ్ణ, సునాపరన్తకా మనుస్సా లేడ్డునా పహారం దస్సన్తి, తత్థ పన తే, పుణ్ణ, కిన్తి భవిస్సతీ”తి? “సచే మే, భన్తే, సునాపరన్తకా మనుస్సా లేడ్డునా పహారం దస్సన్తి, తత్థ మే ఏవం భవిస్సతి – ‘భద్దకా వతిమే సునాపరన్తకా మనుస్సా, సుభద్దకా వతిమే సునాపరన్తకా మనుస్సా, యం మే నయిమే దణ్డేన పహారం దేన్తీ’తి. ఏవమేత్థ, భగవా, భవిస్సతి; ఏవమేత్థ, సుగత, భవిస్సతీ”తి.

“సచే పన తే, పుణ్ణ, సునాపరన్తకా మనుస్సా దణ్డేన పహారం దస్సన్తి, తత్థ పన తే, పుణ్ణ, కిన్తి భవిస్సతీ”తి? “సచే మే, భన్తే, సునాపరన్తకా మనుస్సా దణ్డేన పహారం దస్సన్తి, తత్థ మే ఏవం భవిస్సతి – ‘భద్దకా వతిమే సునాపరన్తకా మనుస్సా,

సుభద్దకా వతిమే సునాపరన్తకా మనుస్సా, యం మే నయిమే సత్థేన పహారం దేన్తీ’తి. ఏవమేత్థ, భగవా, భవిస్సతి; ఏవమేత్థ, సుగత, భవిస్సతీ”తి.

“సచే పన తే, పుణ్ణ, సునాపరన్తకా మనుస్సా సత్థేన పహారం దస్సన్తి, తత్థ పన తే, పుణ్ణ, కిన్తి భవిస్సతీ”తి? “సచే మే, భన్తే, సునాపరన్తకా మనుస్సా సత్థేన పహారం దస్సన్తి, తత్థ మే ఏవం భవిస్సతి – ‘భద్దకా వతిమే సునాపరన్తకా మనుస్సా, సుభద్దకా వతిమే సునాపరన్తకా మనుస్సా, యం మం [యం మే (సీ॰ పీ॰ క॰)] నయిమే తిణ్హేన సత్థేన జీవితా వోరోపేన్తీ’తి. ఏవమేత్థ, భగవా, భవిస్సతి; ఏవమేత్థ, సుగత, భవిస్సతీ”తి.

“సచే పన తం, పుణ్ణ, సునాపరన్తకా మనుస్సా తిణ్హేన సత్థేన జీవితా వోరోపేస్సన్తి, తత్థ పన తే, పుణ్ణ, కిన్తి భవిస్సతీ”తి? “సచే మం, భన్తే, సునాపరన్తకా మనుస్సా తిణ్హేన సత్థేన జీవితా వోరోపేస్సన్తి, తత్థ మే ఏవం భవిస్సతి – ‘సన్తి ఖో భగవతో సావకా కాయే చ జీవితే చ అట్టీయమానా హరాయమానా జిగుచ్ఛమానా సత్థహారకం పరియేసన్తి. తం మే ఇదం అపరియిట్ఠంయేవ సత్థహారకం లద్ధ’న్తి. ఏవమేత్థ, భగవా, భవిస్సతి; ఏవమేత్థ, సుగత, భవిస్సతీ”తి. “సాధు, సాధు, పుణ్ణ! సక్ఖిస్ససి ఖో త్వం, పుణ్ణ, ఇమినా దమూపసమేన సమన్నాగతో సునాపరన్తస్మిం జనపదే విహరితుం. యస్సదాని త్వం, పుణ్ణ, కాలం మఞ్ఞసీ”తి.

౩౯౭. అథ ఖో ఆయస్మా పుణ్ణో భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా సేనాసనం సంసామేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన సునాపరన్తో జనపదో తేన చారికం పక్కామి. అనుపుబ్బేన చారికం చరమానో యేన సునాపరన్తో జనపదో తదవసరి. తత్ర సుదం ఆయస్మా పుణ్ణో సునాపరన్తస్మిం జనపదే విహరతి. అథ ఖో ఆయస్మా పుణ్ణో తేనేవన్తరవస్సేన పఞ్చమత్తాని ఉపాసకసతాని పటివేదేసి [పటిపాదేసి (సీ॰ పీ॰), పటిదేసేసి (స్యా॰ కం॰)], తేనేవన్తరవస్సేన పఞ్చమత్తాని ఉపాసికసతాని పటివేదేసి, తేనేవన్తరవస్సేన తిస్సో విజ్జా సచ్ఛాకాసి. అథ ఖో ఆయస్మా పుణ్ణో అపరేన సమయేన పరినిబ్బాయి.

అథ ఖో సమ్బహులా భిక్ఖూ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – “యో సో, భన్తే, పుణ్ణో నామ కులపుత్తో భగవతా సంఖిత్తేన ఓవాదేన ఓవదితో సో కాలఙ్కతో. తస్స కా గతి, కో అభిసమ్పరాయో”తి? “పణ్డితో, భిక్ఖవే, పుణ్ణో కులపుత్తో పచ్చపాది [సచ్చవాదీ ధమ్మవాదీ (క॰)] ధమ్మస్సానుధమ్మం, న చ మం ధమ్మాధికరణం విహేసేసి. పరినిబ్బుతో, భిక్ఖవే, పుణ్ణో కులపుత్తో”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

పుణ్ణోవాదసుత్తం నిట్ఠితం తతియం.

౪. నన్దకోవాదసుత్తం

౩౯౮. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో మహాపజాపతిగోతమీ పఞ్చమత్తేహి భిక్ఖునిసతేహి సద్ధిం యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం

అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితా ఖో మహాపజాపతిగోతమీ భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఓవదతు, భన్తే, భగవా భిక్ఖునియో; అనుసాసతు, భన్తే, భగవా భిక్ఖునియో; కరోతు, భన్తే, భగవా భిక్ఖునీనం ధమ్మిం కథ”న్తి [ధమ్మికథన్తి (స్యా. కం. క.)].

తేన ఖో పన సమయేన థేరా భిక్ఖూ భిక్ఖునియో ఓవదన్తి పరియాయేన. ఆయస్మా నన్దకో న ఇచ్ఛతి భిక్ఖునియో ఓవదితుం పరియాయేన. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “కస్స ను ఖో, ఆనన్ద, అజ్జ పరియాయో భిక్ఖునియో ఓవదితుం పరియాయేనా”తి? “సబ్బేహేవ, భన్తే, కతో [నన్దకస్స భన్తే (సీ. పీ.)] పరియాయో భిక్ఖునియో ఓవదితుం పరియాయేన. అయం, భన్తే, ఆయస్మా నన్దకో న ఇచ్ఛతి భిక్ఖునియో ఓవదితుం పరియాయేనా”తి.

అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం నన్దకం ఆమన్తేసి – “ఓవద, నన్దక, భిక్ఖునియో; అనుసాస, నన్దక, భిక్ఖునియో; కరోహి త్వం, బ్రాహ్మణ, భిక్ఖునీనం ధమ్మిం కథ”న్తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో ఆయస్మా నన్దకో భగవతో పటిస్సుత్వా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ సావత్థిం పిణ్డాయ పావిసి. సావత్థియం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో అత్తదుతియో యేన రాజకారామో తేనుపసఙ్కమి. అద్దసంసు ఖో తా భిక్ఖునియో ఆయస్మన్తం నన్దకం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన ఆసనం పఞ్ఞాపేసుం, ఉదకఞ్చ పాదానం ఉపట్ఠపేసుం. నిసీది ఖో ఆయస్మా నన్దకో పఞ్ఞత్తే ఆసనే. నిసజ్జ పాదే పక్ఖాలేసి. తాపి ఖో భిక్ఖునియో ఆయస్మన్తం నన్దకం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తా భిక్ఖునియో ఆయస్మా నన్దకో ఏతదవోచ – “పటిపుచ్ఛకథా ఖో, భగినియో, భవిస్సతి. తత్థ ఆజానన్తీహి – ‘ఆజానామా’ తిస్స వచనీయం, న ఆజానన్తీహి – ‘న ఆజానామా’ తిస్స వచనీయం. యస్సా వా పనస్స కఙ్ఖా వా విమతి వా అహమేవ తత్థ పటిపుచ్ఛితబ్బో – ‘ఇదం, భన్తే, కథం; ఇమస్స క్వత్థో’”తి? “ఏత్తకేనపి మయం, భన్తే, అయ్యస్స నన్దకస్స అత్తమనా అభిరద్ధా [అభినన్దామ (స్యా. కం.)] యం నో అయ్యో నన్దకో పవారేతీ”తి.

౩౯౯. “తం కిం మఞ్ఞథ, భగినియో, చక్ఖు నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం , భన్తే”. “తం కిం మఞ్ఞథ, భగినియో, సోతం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే…పే.… ఘానం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”… “జివ్హా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా, భన్తే”… “కాయో నిచ్చో వా అనిచ్చో వా”తి? “అనిచ్చో, భన్తే”… “మనో నిచ్చో వా అనిచ్చో వా”తి? “అనిచ్చో, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం , కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “పుబ్బేవ నో ఏతం, భన్తే, యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠం – ‘ఇతిపిమే ఛ అజ్ఝత్తికా ఆయతనా అనిచ్చా’”తి. “సాధు, సాధు, భగినియో! ఏవఞ్హేతం, భగినియో, హోతి అరియసావకస్స యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో”.

౪౦౦. “తం కిం మఞ్ఞథ, భగినియో, రూపా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిం మఞ్ఞథ, భగినియో, సద్దా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా, భన్తే…పే.… గన్ధా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా, భన్తే”… “రసా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా,

భన్తే”… “ఫోట్ఠబ్బా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా , భన్తే”… “ధమ్మా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “పుబ్బేవ నో ఏతం, భన్తే, యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠం – ‘ఇతిపిమే ఛ బాహిరా ఆయతనా అనిచ్చా’”తి . “సాధు, సాధు, భగినియో! ఏవఞ్హేతం, భగినియో, హోతి అరియసావకస్స యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో”.

౪౦౧. “తం కిం మఞ్ఞథ, భగినియో, చక్ఖువిఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిం మఞ్ఞథ, భగినియో, సోతవిఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే…పే.… ఘానవిఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”… “జివ్హావిఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”… “కాయవిఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”… “మనోవిఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వాతి”? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “పుబ్బేవ నో ఏతం, భన్తే, యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠం – ‘ఇతిపిమే ఛ విఞ్ఞాణకాయా అనిచ్చా’”తి. “సాధు, సాధు, భగినియో! ఏవఞ్హేతం, భగినియో, హోతి అరియసావకస్స యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో”.

౪౦౨. “సేయ్యథాపి , భగినియో, తేలప్పదీపస్స ఝాయతో తేలమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం, వట్టిపి అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా, అచ్చిపి అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా, ఆభాపి అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా. యో ను ఖో, భగినియో, ఏవం వదేయ్య – ‘అముస్స తేలప్పదీపస్స ఝాయతో తేలమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం, వట్టిపి అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా, అచ్చిపి అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా; యా చ ఖ్వాస్స ఆభా సా నిచ్చా ధువా సస్సతా అవిపరిణామధమ్మా’తి; సమ్మా ను ఖో సో, భగినియో, వదమానో వదేయ్యా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “అముస్స హి, భన్తే, తేలప్పదీపస్స ఝాయతో తేలమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం, వట్టిపి అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా, అచ్చిపి అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా; పగేవస్స ఆభా అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా”తి. “ఏవమేవ ఖో, భగినియో, యో ను ఖో ఏవం వదేయ్య – ‘ఛ ఖోమే అజ్ఝత్తికా ఆయతనా అనిచ్చా [అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా (?)]; యఞ్చ ఖో ఛ అజ్ఝత్తికే ఆయతనే పటిచ్చ పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా తం నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మ’న్తి; సమ్మా ను ఖో సో, భగినియో, వదమానో వదేయ్యా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “తజ్జం తజ్జం, భన్తే, పచ్చయం పటిచ్చ తజ్జా తజ్జా వేదనా ఉప్పజ్జన్తి. తజ్జస్స తజ్జస్స పచ్చయస్స నిరోధా తజ్జా తజ్జా వేదనా నిరుజ్ఝన్తీ”తి. “సాధు, సాధు, భగినియో! ఏవఞ్హేతం, భగినియో, హోతి అరియసావకస్స యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో”.

౪౦౩. “సేయ్యథాపి, భగినియో, మహతో రుక్ఖస్స తిట్ఠతో సారవతో మూలమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం, ఖన్ధోపి అనిచ్చో విపరిణామధమ్మో, సాఖాపలాసమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం, ఛాయాపి అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా. యో ను ఖో, భగినియో, ఏవం వదేయ్య – ‘అముస్స మహతో రుక్ఖస్స తిట్ఠతో సారవతో మూలమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం, ఖన్ధోపి అనిచ్చో విపరిణామధమ్మో, సాఖాపలాసమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం, యా చ ఖ్వాస్స ఛాయా సా నిచ్చా ధువా

సస్సతా అవిపరిణామధమ్మా’తి; సమ్మా ను ఖో సో, భగినియో, వదమానో వదేయ్యా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “అముస్స హి, భన్తే, మహతో రుక్ఖస్స తిట్ఠతో సారవతో మూలమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం, ఖన్ధోపి అనిచ్చో విపరిణామధమ్మో, సాఖాపలాసమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం; పగేవస్స ఛాయా అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా”తి. “ఏవమేవ ఖో, భగినియో, యో ను ఖో ఏవం వదేయ్య – ‘ఛ ఖోమే బాహిరా ఆయతనా అనిచ్చా [అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా (సీ. పీ.)]. యఞ్చ ఖో ఛ బాహిరే ఆయతనే పటిచ్చ పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా తం నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మ’న్తి; సమ్మా ను ఖో సో, భగినియో, వదమానో వదేయ్యా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “తజ్జం తజ్జం, భన్తే, పచ్చయం పటిచ్చ తజ్జా తజ్జా వేదనా ఉప్పజ్జన్తి. తజ్జస్స తజ్జస్స పచ్చయస్స నిరోధా తజ్జా తజ్జా వేదనా నిరుజ్ఝన్తీ”తి. “సాధు, సాధు, భగినియో! ఏవఞ్హేతం, భగినియో, హోతి అరియసావకస్స యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో”.

౪౧౪. “సేయ్యథాపి, భగినియో, దక్ఖో గోఘాతకో వా గోఘాతకన్తేవాసీ వా గావిం వధిత్వా తిణ్హేన గోవికన్తనేన గావిం సఙ్కన్తేయ్య అనుపహచ్చ అన్తరం మంసకాయం అనుపహచ్చ బాహిరం చమ్మకాయం. యం యదేవ తత్థ అన్తరా విలిమంసం [విలిమం (సీ. పీ. క.)] అన్తరా న్హారు అన్తరా బన్ధనం తం తదేవ తిణ్హేన గోవికన్తనేన సఞ్ఛిన్దేయ్య సఙ్కన్తేయ్య సమ్పకన్తేయ్య సమ్పరికన్తేయ్య. సఞ్ఛిన్దిత్వా సఙ్కన్తిత్వా సమ్పకన్తిత్వా సమ్పరికన్తిత్వా విధునిత్వా బాహిరం చమ్మకాయం తేనేవ చమ్మేన తం గావిం పటిచ్ఛాదేత్వా ఏవం వదేయ్య – ‘తథేవాయం గావీ సంయుత్తా ఇమినావ చమ్మేనా’తి; సమ్మా ను ఖో సో, భగినియో, వదమానో వదేయ్యా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “అము హి, భన్తే, దక్ఖో గోఘాతకో వా గోఘాతకన్తేవాసీ వా గావిం వధిత్వా తిణ్హేన గోవికన్తనేన గావిం సఙ్కన్తేయ్య అనుపహచ్చ అన్తరం మంసకాయం అనుపహచ్చ బాహిరం చమ్మకాయం. యం యదేవ తత్థ అన్తరా విలిమంసం అన్తరా న్హారు అన్తరా బన్ధనం తం తదేవ తిణ్హేన గోవికన్తనేన సఞ్ఛిన్దేయ్య సఙ్కన్తేయ్య సమ్పకన్తేయ్య సమ్పరికన్తేయ్య. సఞ్ఛిన్దిత్వా సఙ్కన్తిత్వా సమ్పకన్తిత్వా సమ్పరికన్తిత్వా విధునిత్వా బాహిరం చమ్మకాయం తేనేవ చమ్మేన తం గావిం పటిచ్ఛాదేత్వా కిఞ్చాపి సో ఏవం వదేయ్య – ‘తథేవాయం గావీ సంయుత్తా ఇమినావ చమ్మేనా’తి; అథ ఖో సా గావీ విసంయుత్తా తేనేవ చమ్మేనా”తి.

“ఉపమా ఖో మే అయం, భగినియో, కతా అత్థస్స విఞ్ఞాపనాయ. అయమేవేత్థ అత్థో; ‘అన్తరా మంసకాయో’తి ఖో, భగినియో, ఛన్నేతం అజ్ఝత్తికానం ఆయతనానం అధివచనం; ‘బాహిరో చమ్మకాయో’తి ఖో భగినియో, ఛన్నేతం బాహిరానం ఆయతనానం అధివచనం; ‘అన్తరా విలిమంసం, అన్తరా న్హారు, అన్తరా బన్ధన’న్తి ఖో, భగినియో, నన్దీరాగస్సేతం అధివచనం; ‘తిణ్హం గోవికన్తన’న్తి ఖో, భగినియో, అరియాయేతం పఞ్ఞాయ అధివచనం; యాయం అరియా పఞ్ఞా అన్తరా కిలేసం అన్తరా సంయోజనం అన్తరా బన్ధనం సఞ్ఛిన్దతి సఙ్కన్తతి సమ్పకన్తతి సమ్పరికన్తతి.

౪౧౫. “సత్త ఖో పనిమే, భగినియో, బోజ్ఝఙ్గా, యేసం భావితత్తా బహులీకతత్తా భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. కతమే సత్త? ఇధ, భగినియో, భిక్ఖు సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం వోస్సగ్గపరిణామిం, ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి…పే.… వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం

వోస్సగ్గపరిణామిం. ఇమే ఖో, భగినియో, సత్త బోజ్ఝఙ్గా, యేసం భావితత్తా బహులీకతత్తా భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ"తి.

౪౦౬. అథ ఖో ఆయస్మా నన్దకో తా భిక్ఖునియో ఇమినా ఓవాదేన ఓవదిత్వా ఉయ్యోజేసి – "గచ్ఛథ, భగినియో; కాలో"తి. అథ ఖో తా భిక్ఖునియో ఆయస్మతో నన్దకస్స భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా ఆయస్మన్తం నన్దకం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు. ఏకమన్తం ఠితా ఖో తా భిక్ఖునియో భగవా ఏతదవోచ – "గచ్ఛథ, భిక్ఖునియో; కాలో"తి. అథ ఖో తా భిక్ఖునియో భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కమింసు. అథ ఖో భగవా అచిరపక్కన్తీసు తాసు భిక్ఖునీసు భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, తదహువోసథే చాతుద్దసే న హోతి బహునోజనస్స కఙ్ఖా వా విమతి వా – 'ఊనో ను ఖో చన్దో, పుణ్ణో ను ఖో చన్దో'తి, అథ ఖో ఊనో చన్దోత్వేవ హోతి. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, తా భిక్ఖునియో నన్దకస్స ధమ్మదేసనాయ అత్తమనా హోన్తి నో చ ఖో పరిపుణ్ణసఙ్కప్పా"తి.

౪౦౭. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం నన్దకం ఆమన్తేసి – "తేన హి త్వం, నన్దక, స్వేపి తా భిక్ఖునియో తేనేవోవాదేన ఓవదేయ్యాసీ"తి. "ఏవం , భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా నన్దకో భగవతో పచ్చస్సోసి. అథ ఖో ఆయస్మా నన్దకో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ సావత్థిం పిణ్డాయ పావిసి. సావత్థియం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో అత్తదుతియో యేన రాజకారామో తేనుపసఙ్కమి. అద్దసంసు ఖో తా భిక్ఖునియో ఆయస్మన్తం నన్దకం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన ఆసనం పఞ్ఞాపేసుం, ఉదకఞ్చ పాదానం ఉపట్ఠపేసుం. నిసీది ఖో ఆయస్మా నన్దకో పఞ్ఞత్తే ఆసనే. నిసజ్జ పాదే పక్ఖాలేసి. తాపి ఖో భిక్ఖునియో ఆయస్మన్తం నన్దకం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తా భిక్ఖునియో ఆయస్మా నన్దకో ఏతదవోచ – "పటిపుచ్ఛకథా ఖో, భగినియో, భవిస్సతి. తత్థ ఆజానన్తీహి 'ఆజానామా' తిస్స వచనీయం, న ఆజానన్తీహి 'న ఆజానామా' తిస్స వచనీయం. యస్సా వా పనస్స కఙ్ఖా వా విమతి వా, అహమేవ తత్థ పటిపుచ్ఛితబ్బో – 'ఇదం, భన్తే, కథం; ఇమస్స క్వత్థో'"తి. "ఏత్తకేనపి మయం, భన్తే, అయ్యస్స నన్దకస్స అత్తమనా అభిరద్ధా యం నో అయ్యో నన్దకో పవారేతీ"తి.

౪౦౮. "తం కిం మఞ్ఞథ, భగినియో, చక్ఖు నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం , భన్తే". "తం కిం మఞ్ఞథ, భగినియో, సోతం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే...పే.... ఘానం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే... జివ్హా... కాయో... మనో నిచ్చో వా అనిచ్చో వా"తి? "అనిచ్చో, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "తం కిస్స హేతు"? "పుబ్బేవ నో ఏతం, భన్తే, యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠం – 'ఇతిపిమే ఛ అజ్ఝత్తికా ఆయతనా అనిచ్చా'"తి. "సాధు సాధు, భగినియో! ఏవఞ్హేతం, భగినియో, హోతి అరియసావకస్స యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో".

౪౦౯. "తం కిం మఞ్ఞథ, భగినియో, రూపా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా"తి? "అనిచ్చా, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – 'ఏతం

మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిం మఞ్ఞథ, భగినియో, సద్దా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా, భన్తే…పే.… గన్ధా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా, భన్తే… రసా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా, భన్తే… ఫోట్ఠబ్బా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి ? “అనిచ్చా, భన్తే… ధమ్మా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “పుబ్బేవ నో ఏతం, భన్తే, యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠం – ‘ఇతిపిమే ఛ బాహిరా ఆయతనా అనిచ్చా’”తి. “సాధు సాధు, భగినియో! ఏవఞ్హేతం, భగినియో, హోతి అరియసావకస్స యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో”.

४१०. “తం కిం మఞ్ఞథ, భగినియో, చక్ఖువిఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే…పే.… సోతవిఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే… ఘానవిఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే… జివ్హావిఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే… కాయవిఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే… మనోవిఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “పుబ్బేవ నో ఏతం, భన్తే, యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠం – ‘ఇతిపిమే ఛ విఞ్ఞాణకాయా అనిచ్చా’”తి. “సాధు సాధు, భగినియో! ఏవఞ్హేతం, భగినియో, హోతి అరియసావకస్స యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో”.

४११. “సేయ్యథాపి, భగినియో, తేలప్పదీపస్స ఝాయతో తేలమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం, వట్టిపి అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా, అచ్చిపి అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా, ఆభాపి అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా. యో ను ఖో, భగినియో, ఏవం వదేయ్య – ‘అముస్స తేలప్పదీపస్స ఝాయతో తేలమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం, వట్టిపి అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా, అచ్చిపి అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా; యా చ ఖ్వాస్స ఆభా సా నిచ్చా ధువా సస్సతా అవిపరిణామధమ్మా’తి; సమ్మా ను ఖో సో, భగినియో, వదమానో వదేయ్యా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “అముస్స హి, భన్తే, తేలప్పదీపస్స ఝాయతో తేలమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం, వట్టిపి అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా, అచ్చిపి అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా ; పగేవస్స ఆభా అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా”తి. “ఏవమేవ ఖో, భగినియో, యో ను ఖో ఏవం వదేయ్య – ‘ఛ ఖోమే అజ్ఝత్తికా ఆయతనా అనిచ్చా. యఞ్చ ఖో ఛ అజ్ఝత్తికే ఆయతనే పటిచ్చ పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా తం నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మ’న్తి; సమ్మా ను ఖో సో, భగినియో, వదమానో వదేయ్యా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “తజ్జం తజ్జం, భన్తే, పచ్చయం పటిచ్చ తజ్జా తజ్జా వేదనా ఉప్పజ్జన్తి. తజ్జస్స తజ్జస్స పచ్చయస్స నిరోధా తజ్జా తజ్జా వేదనా నిరుజ్ఝన్తీ”తి. “సాధు సాధు, భగినియో! ఏవఞ్హేతం, భగినియో, హోతి అరియసావకస్స యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో”.

४१२. “సేయ్యథాపి, భగినియో, మహతో రుక్ఖస్స తిట్ఠతో సారవతో మూలమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం, ఖన్ధోపి అనిచ్చో విపరిణామధమ్మో, సాఖాపలాసమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం, ఛాయాపి అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా. యో ను ఖో, భగినియో, ఏవం వదేయ్య – ‘అముస్స మహతో రుక్ఖస్స తిట్ఠతో సారవతో మూలమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం, ఖన్ధోపి అనిచ్చో విపరిణామధమ్మో, సాఖాపలాసమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం; యా చ ఖ్వాస్స ఛాయా సా నిచ్చా ధువా

సస్సతా అవిపరిణామధమ్మా’తి; సమ్మా ను ఖో సో భగినియో, వదమానో వదేయ్యా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “అముస్స హి, భన్తే, మహతో రుక్ఖస్స తిట్ఠతో సారవతో మూలమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం, ఖన్ధోపి అనిచ్చో విపరిణామధమ్మో, సాఖాపలాసమ్పి అనిచ్చం విపరిణామధమ్మం; పగేవస్స ఛాయా అనిచ్చా విపరిణామధమ్మా”తి. “ఏవమేవ ఖో, భగినియో, యో ను ఖో ఏవం వదేయ్య – ‘ఛ ఖోమే బాహిరా ఆయతనా అనిచ్చా. యఞ్చ ఖో బాహిరే ఆయతనే పటిచ్చ పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా తం నిచ్చం ధువం సస్సతం అవిపరిణామధమ్మ’న్తి; సమ్మా ను ఖో సో, భగినియో, వదమానో వదేయ్యా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “తజ్జం తజ్జం, భన్తే, పచ్చయం పటిచ్చ తజ్జా తజ్జా వేదనా ఉప్పజ్జన్తి. తజ్జస్స తజ్జస్స పచ్చయస్స నిరోధా తజ్జా తజ్జా వేదనా నిరుజ్ఝన్తీ”తి. “సాధు సాధు, భగినియో! ఏవఞ్హేతం, భగినియో, హోతి అరియసావకస్స యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతో”.

౪౧౩. “సేయ్యథాపి, భగినియో, దక్ఖో గోఘాతకో వా గోఘాతకన్తేవాసీ వా గావిం వధిత్వా తిణ్హేన గోవికన్తనేన గావిం సఙ్కన్తేయ్య అనుపహచ్చ అన్తరం మంసకాయం అనుపహచ్చ బాహిరం చమ్మకాయం. యం యదేవ తత్థ అన్తరా విలిమంసం అన్తరా న్హారు అన్తరా బన్ధనం తం తదేవ తిణ్హేన గోవికన్తనేన సఞ్ఛిన్దేయ్య సఙ్కన్తేయ్య సమ్పకన్తేయ్య సమ్పరికన్తేయ్య. సఞ్ఛిన్దిత్వా సఙ్కన్తిత్వా సమ్పకన్తిత్వా సమ్పరికన్తిత్వా విధునిత్వా బాహిరం చమ్మకాయం తేనేవ చమ్మేన తం గావిం పటిచ్ఛాదేత్వా ఏవం వదేయ్య – ‘తథేవాయం గావీ సంయుత్తా ఇమినావ చమ్మేనా’తి; సమ్మా ను ఖో సో, భగినియో, వదమానో వదేయ్యా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “అము హి, భన్తే, దక్ఖో గోఘాతకో వా గోఘాతకన్తేవాసీ వా గావిం వధిత్వా తిణ్హేన గోవికన్తనేన గావిం సఙ్కన్తేయ్య అనుపహచ్చ అన్తరం మంసకాయం అనుపహచ్చ బాహిరం చమ్మకాయం. యం యదేవ తత్థ అన్తరా విలిమంసం అన్తరా న్హారు అన్తరా బన్ధనం తం తదేవ తిణ్హేన గోవికన్తనేన సఞ్ఛిన్దేయ్య సఙ్కన్తేయ్య సమ్పకన్తేయ్య సమ్పరికన్తేయ్య. సఞ్ఛిన్దిత్వా సఙ్కన్తిత్వా సమ్పకన్తిత్వా సమ్పరికన్తిత్వా విధునిత్వా బాహిరం చమ్మకాయం తేనేవ చమ్మేన తం గావిం పటిచ్ఛాదేత్వా కిఞ్చాపి సో ఏవం వదేయ్య – ‘తథేవాయం గావీ సంయుత్తా ఇమినావ చమ్మేనా’తి; అథ ఖో సా గావీ విసంయుత్తా తేనేవ చమ్మేనా”తి.

“ఉపమా ఖో మే అయం, భగినియో, కతా అత్థస్స విఞ్ఞాపనాయ అయమేవేత్థ అత్థో. ‘అన్తరా మంసకాయో’తి ఖో, భగినియో, ఛన్నేతం అజ్ఝత్తికానం ఆయతనానం అధివచనం; ‘బాహిరో చమ్మకాయో’తి ఖో, భగినియో, ఛన్నేతం బాహిరానం ఆయతనానం అధివచనం; ‘అన్తరా విలిమంసం అన్తరా న్హారు అన్తరా బన్ధన’న్తి ఖో, భగినియో, నన్దీరాగస్సేతం అధివచనం; ‘తిణ్హం గోవికన్తన’న్తి ఖో, భగినియో, అరియాయేతం పఞ్ఞాయ అధివచనం; యాయం అరియా పఞ్ఞా అన్తరా కిలేసం అన్తరా సంయోజనం అన్తరా బన్ధనం సఞ్ఛిన్దతి సఙ్కన్తతి సమ్పకన్తతి సమ్పరికన్తతి.

౪౧౪. “సత్త ఖో పనిమే, భగినియో, బోజ్ఝఙ్గా, యేసం భావితత్తా బహులీకతత్తా భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. కతమే సత్త? ఇధ, భగినియో, భిక్ఖు సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం వోస్సగ్గపరిణామిం. ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి…పే.… వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం

వోస్సగ్గపరిణామిం. ఇమే ఖో, భగినియో, సత్త బోజ్ఝఙ్గా యేసం భావితత్తా బహులీకతత్తా భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ"తి.

४०३. అథ ఖో ఆయస్మా నన్దకో తా భిక్ఖునియో ఇమినా ఓవాదేన ఓవదిత్వా ఉయ్యోజేసి – "గచ్ఛథ, భగినియో; కాలో"'తి. అథ ఖో తా భిక్ఖునియో ఆయస్మతో నన్దకస్స భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా ఆయస్మన్తం నన్దకం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు. ఏకమన్తం ఠితా ఖో తా భిక్ఖునియో భగవా ఏతదవోచ –"గచ్ఛథ, భిక్ఖునియో; కాలో"'తి. అథ ఖో తా భిక్ఖునియో భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కమింసు. అథ ఖో భగవా అచిరపక్కన్తీసు తాసు భిక్ఖునీసు భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, తదహువోసథే పన్నరసే న హోతి బహునో జనస్స కఙ్ఖా వా విమతి వా – 'ఊనో ను ఖో చన్దో, పుణ్ణో ను ఖో చన్దో'తి, అథ ఖో పుణ్ణో చన్దోత్వేవ హోతి; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, తా భిక్ఖునియో నన్దకస్స ధమ్మదేసనాయ అత్తమనా చేవ పరిపుణ్ణసఙ్కప్పా చ. తాసం, భిక్ఖవే, పఞ్చన్నం భిక్ఖునిసతానం యా పచ్ఛిమికా భిక్ఖునీ సా [యా పచ్ఛిమా భిక్ఖునీ, సా (సీ. స్యా. కం. పీ.), యా పచ్ఛిమికా, తా భిక్ఖునియో (క.)] సోతాపన్నా అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయనా"తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

నన్దకోవాదసుత్తం నిట్ఠితం చతుత్థం.

౫. చూళరాహులోవాదసుత్తం

४०६. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో భగవతో రహోగతస్స పటిసల్లీనస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – "పరిపక్కా ఖో రాహులస్స విముత్తిపరిపాచనీయా ధమ్మా. యంనూనాహం రాహులం ఉత్తరిం ఆసవానం ఖయే వినేయ్య"న్తి. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ సావత్థిం పిణ్డాయ పావిసి. సావత్థియం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో ఆయస్మన్తం రాహులం ఆమన్తేసి – "గణ్హాహి, రాహుల, నిసీదనం; యేన అన్ధవనం తేనుపసఙ్కమిస్సామ దివావిహారాయా"తి . "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా రాహులో భగవతో పటిస్సుత్వా నిసీదనం ఆదాయ భగవన్తం పిట్ఠితో పిట్ఠితో అనుబన్ధి.

తేన ఖో పన సమయేన అనేకాని దేవతాసహస్సాని భగవన్తం అనుబన్ధాని హోన్తి – "అజ్జ భగవా ఆయస్మన్తం రాహులం ఉత్తరిం ఆసవానం ఖయే వినేస్సతీ"తి. అథ ఖో భగవా అన్ధవనం అజ్ఝోగాహేత్వా అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. ఆయస్మాపి ఖో రాహులో భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం రాహులం భగవా ఏతదవోచ –

४०८. "తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, చక్ఖు నిచ్చం వా అనిచ్చం వా"తి? "అనిచ్చం, భన్తే ". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – 'ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, రూపా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా"తి? "అనిచ్చా, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా"తి? "దుక్ఖం, భన్తే". "యం పనానిచ్చం దుక్ఖం

విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, చక్ఖువిఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, చక్ఖుసమ్ఫస్సో నిచ్చో వా అనిచ్చో వా”తి? “అనిచ్చో, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, యమిదం [యమ్పిదం (సీ. క.)] చక్ఖుసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదనాగతం సఞ్ఞాగతం సఙ్ఖారగతం విఞ్ఞాణగతం తమ్పి నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి ? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

౪౧౮. “తం కిం మఞ్ఞసి రాహుల, సోతం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే…పే… ఘానం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే…పే… జివ్హా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా, భన్తే…పే… కాయో నిచ్చో వా అనిచ్చో వా”తి? “అనిచ్చో, భన్తే…పే… మనో నిచ్చో వా అనిచ్చో వా”తి? “అనిచ్చో, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం –‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిం మఞ్ఞసి రాహుల, ధమ్మా నిచ్చా వా అనిచ్చా వా”తి? “అనిచ్చా, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిం మఞ్ఞసి రాహుల, మనోవిఞ్ఞాణం నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిం మఞ్ఞసి రాహుల, మనోసమ్ఫస్సో నిచ్చో వా అనిచ్చో వా”తి? “అనిచ్చో, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిం మఞ్ఞసి, రాహుల, యమిదం మనోసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదనాగతం సఞ్ఞాగతం సఙ్ఖారగతం విఞ్ఞాణగతం, తమ్పి నిచ్చం వా అనిచ్చం వా”తి? “అనిచ్చం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం, దుక్ఖం వా తం సుఖం వా”తి? “దుక్ఖం, భన్తే”. “యం పనానిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం కల్లం ను తం సమనుపస్సితుం – ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

౪౧౯. “ఏవం పస్సం, రాహుల, సుతవా అరియసావకో చక్ఖుస్మిం [చక్ఖుస్మిమ్పి (స్యా. కం.) ఏవమితరేసుపి] నిబ్బిన్దతి, రూపేసు నిబ్బిన్దతి, చక్ఖువిఞ్ఞాణే నిబ్బిన్దతి, చక్ఖుసమ్ఫస్సే నిబ్బిన్దతి, యమిదం చక్ఖుసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదనాగతం సఞ్ఞాగతం సఙ్ఖారగతం విఞ్ఞాణగతం తస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. సోతస్మిం నిబ్బిన్దతి, సద్దేసు నిబ్బిన్దతి… పే… , ఘానస్మిం నిబ్బిన్దతి, గన్ధేసు నిబ్బిన్దతి… జివ్హాయ నిబ్బిన్దతి, రసేసు నిబ్బిన్దతి… కాయస్మిం నిబ్బిన్దతి, ఫోట్ఠబ్బేసు నిబ్బిన్దతి… మనస్మిం నిబ్బిన్దతి, ధమ్మేసు నిబ్బిన్దతి, మనోవిఞ్ఞాణే నిబ్బిన్దతి, మనోసమ్ఫస్సే నిబ్బిన్దతి, యమిదం

మనోసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదనాగతం సఞ్ఞాగతం సఙ్ఖారగతం విఞ్ఞాణగతం తస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. నిబ్బిన్దం విరజ్జతి, విరాగా విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానాతీ"తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా రాహులో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి. ఇమస్మిఞ్చ పన వేయ్యాకరణస్మిం భఞ్ఞమానే ఆయస్మతో రాహులస్స అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చి. తాసఞ్చ అనేకానం దేవతాసహస్సానం విరజం వీతమలం ధమ్మచక్ఖుం ఉదపాది – 'యం కిఞ్చి సముదయధమ్మం సబ్బం తం నిరోధధమ్మ'న్తి.

చూళరాహులోవాదసుత్తం నిట్ఠితం పఞ్చమం.

౬. ఛఛక్కసుత్తం

౪౨౦. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – "ధమ్మం వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేస్సామి, యదిదం – ఛ ఛక్కాని. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"ఛ అజ్ఝత్తికాని ఆయతనాని వేదితబ్బాని, ఛ బాహిరాని ఆయతనాని వేదితబ్బాని, ఛ విఞ్ఞాణకాయా వేదితబ్బా, ఛ ఫస్సకాయా వేదితబ్బా, ఛ వేదనాకాయా వేదితబ్బా, ఛ తణ్హాకాయా వేదితబ్బా.

౪౨౧. "'ఛ అజ్ఝత్తికాని ఆయతనాని వేదితబ్బానీ'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? చక్ఖాయతనం, సోతాయతనం, ఘానాయతనం, జివ్హాయతనం , కాయాయతనం, మనాయతనం. 'ఛ అజ్ఝత్తికాని ఆయతనాని వేదితబ్బానీ'తి – ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం. ఇదం పఠమం ఛక్కం.

"'ఛ బాహిరాని ఆయతనాని వేదితబ్బానీ'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం . కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? రూపాయతనం, సద్దాయతనం, గన్ధాయతనం, రసాయతనం, ఫోట్ఠబ్బాయతనం, ధమ్మాయతనం. 'ఛ బాహిరాని ఆయతనాని వేదితబ్బానీ'తి – ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం. ఇదం దుతియం ఛక్కం.

"'ఛ విఞ్ఞాణకాయా వేదితబ్బా'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? చక్ఖుఞ్చ పటిచ్చ రూపే చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖువిఞ్ఞాణం, సోతఞ్చ పటిచ్చ సద్దే చ ఉప్పజ్జతి సోతవిఞ్ఞాణం, ఘానఞ్చ పటిచ్చ గన్ధే చ ఉప్పజ్జతి ఘానవిఞ్ఞాణం, జివ్హఞ్చ పటిచ్చ రసే చ ఉప్పజ్జతి జివ్హావిఞ్ఞాణం, కాయఞ్చ పటిచ్చ ఫోట్ఠబ్బే చ ఉప్పజ్జతి కాయవిఞ్ఞాణం, మనఞ్చ పటిచ్చ ధమ్మే చ ఉప్పజ్జతి మనోవిఞ్ఞాణం. 'ఛ విఞ్ఞాణకాయా వేదితబ్బా'తి – ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం. ఇదం తతియం ఛక్కం.

"'ఛ ఫస్సకాయా వేదితబ్బా'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? చక్ఖుఞ్చ పటిచ్చ రూపే చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖువిఞ్ఞాణం, తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో; సోతఞ్చ పటిచ్చ సద్దే చ ఉప్పజ్జతి సోతవిఞ్ఞాణం, తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో;

ఘానఞ్చ పటిచ్చ గన్ధే చ ఉప్పజ్జతి ఘానవిఞ్ఞాణం, తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో; జివ్హఞ్చ పటిచ్చ రసే చ ఉప్పజ్జతి జివ్హావిఞ్ఞాణం, తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో; కాయఞ్చ పటిచ్చ ఫోట్ఠబ్బే చ ఉప్పజ్జతి కాయవిఞ్ఞాణం, తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో; మనఞ్చ పటిచ్చ ధమ్మే చ ఉప్పజ్జతి మనోవిఞ్ఞాణం, తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో. 'ఛ ఫస్సకాయా వేదితబ్బా'తి – ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం. ఇదం చతుత్థం ఛక్కం.

"'ఛ వేదనాకాయా వేదితబ్బా'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? చక్ఖుఞ్చ పటిచ్చ రూపే చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖువిఞ్ఞాణం, తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా వేదనా; సోతఞ్చ పటిచ్చ సద్దే చ ఉప్పజ్జతి సోతవిఞ్ఞాణం, తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా వేదనా; ఘానఞ్చ పటిచ్చ గన్ధే చ ఉప్పజ్జతి ఘానవిఞ్ఞాణం, తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా వేదనా; జివ్హఞ్చ పటిచ్చ రసే చ ఉప్పజ్జతి జివ్హావిఞ్ఞాణం, తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా వేదనా; కాయఞ్చ పటిచ్చ ఫోట్ఠబ్బే చ ఉప్పజ్జతి కాయవిఞ్ఞాణం, తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా వేదనా; మనఞ్చ పటిచ్చ ధమ్మే చ ఉప్పజ్జతి మనోవిఞ్ఞాణం, తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా వేదనా. 'ఛ వేదనాకాయా వేదితబ్బా'తి – ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం. ఇదం పఞ్చమం ఛక్కం.

"'ఛ తణ్హాకాయా వేదితబ్బా'తి – ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? చక్ఖుఞ్చ పటిచ్చ రూపే చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖువిఞ్ఞాణం, తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా వేదనా, వేదనాపచ్చయా తణ్హా; సోతఞ్చ పటిచ్చ సద్దే చ ఉప్పజ్జతి సోతవిఞ్ఞాణం...పే.... ఘానఞ్చ పటిచ్చ గన్ధే చ ఉప్పజ్జతి ఘానవిఞ్ఞాణం... జివ్హఞ్చ పటిచ్చ రసే చ ఉప్పజ్జతి జివ్హావిఞ్ఞాణం... కాయఞ్చ పటిచ్చ ఫోట్ఠబ్బే చ ఉప్పజ్జతి కాయవిఞ్ఞాణం... మనఞ్చ పటిచ్చ ధమ్మే చ ఉప్పజ్జతి మనోవిఞ్ఞాణం, తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా వేదనా, వేదనాపచ్చయా తణ్హా. 'ఛ తణ్హాకాయా వేదితబ్బా'తి – ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం. ఇదం ఛట్ఠం ఛక్కం.

४२२. "'చక్ఖు అత్తా'తి యో వదేయ్య తం న ఉపపజ్జతి. చక్ఖుస్స ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి. యస్స ఖో పన ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి, 'అత్తా మే ఉప్పజ్జతి చ వేతి చా'తి ఇచ్చస్స ఏవమాగతం హోతి. తస్మా తం న ఉపపజ్జతి – 'చక్ఖు అత్తా'తి యో వదేయ్య. ఇతి చక్ఖు అనత్తా.

"'రూపా అత్తా'తి యో వదేయ్య తం న ఉపపజ్జతి. రూపానం ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి. యస్స ఖో పన ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి, 'అత్తా మే ఉప్పజ్జతి చ వేతి చా'తి ఇచ్చస్స ఏవమాగతం హోతి. తస్మా తం న ఉపపజ్జతి – 'రూపా అత్తా'తి యో వదేయ్య. ఇతి చక్ఖు అనత్తా, రూపా అనత్తా.

"'చక్ఖువిఞ్ఞాణం అత్తా'తి యో వదేయ్య తం న ఉపపజ్జతి. చక్ఖువిఞ్ఞాణస్స ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి. యస్స ఖో పన ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి, 'అత్తా మే ఉప్పజ్జతి చ వేతి చా'తి ఇచ్చస్స ఏవమాగతం హోతి. తస్మా తం న ఉపపజ్జతి – 'చక్ఖువిఞ్ఞాణం అత్తా'తి యో వదేయ్య. ఇతి చక్ఖు అనత్తా, రూపా అనత్తా, చక్ఖువిఞ్ఞాణం అనత్తా.

"'చక్ఖుసమ్ఫస్సో అత్తా'తి యో వదేయ్య తం న ఉపపజ్జతి. చక్ఖుసమ్ఫస్సస్స ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి . యస్స ఖో పన ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి, 'అత్తా మే ఉప్పజ్జతి చ వేతి చా'తి ఇచ్చస్స ఏవమాగతం హోతి. తస్మా తం న

ఉపపజ్జతి – ‘చక్ఖుసమ్ఫస్సో అత్తా’తి యో వదేయ్య. ఇతి చక్ఖు అనత్తా, రూపా అనత్తా, చక్ఖువిఞ్ఞాణం అనత్తా, చక్ఖుసమ్ఫస్సో అనత్తా.

‘‘‘వేదనా అత్తా’తి యో వదేయ్య తం న ఉపపజ్జతి. వేదనాయ ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి. యస్స ఖో పన ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి, ‘అత్తా మే ఉప్పజ్జతి చ వేతి చా’తి ఇచ్చస్స ఏవమాగతం హోతి. తస్మా తం న ఉపపజ్జతి – ‘వేదనా అత్తా’తి యో వదేయ్య. ఇతి చక్ఖు అనత్తా, రూపా అనత్తా, చక్ఖువిఞ్ఞాణం అనత్తా, చక్ఖుసమ్ఫస్సో అనత్తా, వేదనా అనత్తా.

‘‘‘తణ్హా అత్తా’తి యో వదేయ్య తం న ఉపపజ్జతి. తణ్హాయ ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి. యస్స ఖో పన ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి, ‘అత్తా మే ఉప్పజ్జతి చ వేతి చా’తి ఇచ్చస్స ఏవమాగతం హోతి. తస్మా తం న ఉపపజ్జతి – ‘తణ్హా అత్తా’తి యో వదేయ్య. ఇతి చక్ఖు అనత్తా, రూపా అనత్తా, చక్ఖువిఞ్ఞాణం అనత్తా, చక్ఖుసమ్ఫస్సో అనత్తా, వేదనా అనత్తా, తణ్హా అనత్తా.

౪౨౩. ‘‘‘సోతం అత్తా’తి యో వదేయ్య…పే.… ‘ఘానం అత్తా’తి యో వదేయ్య… ‘జివ్హా అత్తా’తి యో వదేయ్య… ‘కాయో అత్తా’తి యో వదేయ్య… ‘మనో అత్తా’తి యో వదేయ్య తం న ఉపపజ్జతి. మనస్స ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి. యస్స ఖో పన ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి, ‘అత్తా మే ఉప్పజ్జతి చ వేతి చా’తి ఇచ్చస్స ఏవమాగతం హోతి. తస్మా తం న ఉపపజ్జతి – ‘మనో అత్తా’తి యో వదేయ్య. ఇతి మనో అనత్తా.

‘‘‘ధమ్మా అత్తా’తి యో వదేయ్య తం న ఉపపజ్జతి. ధమ్మానం ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి. యస్స ఖో పన ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి, ‘అత్తా మే ఉప్పజ్జతి చ వేతి చా’తి ఇచ్చస్స ఏవమాగతం హోతి. తస్మా తం న ఉపపజ్జతి – ‘ధమ్మా అత్తా’తి యో వదేయ్య. ఇతి మనో అనత్తా, ధమ్మా అనత్తా.

‘‘‘మనోవిఞ్ఞాణం అత్తా’తి యో వదేయ్య తం న ఉపపజ్జతి. మనోవిఞ్ఞాణస్స ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి. యస్స ఖో పన ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి, ‘అత్తా మే ఉప్పజ్జతి చ వేతి చా’తి ఇచ్చస్స ఏవమాగతం హోతి. తస్మా తం న ఉపపజ్జతి – ‘మనోవిఞ్ఞాణం అత్తా’తి యో వదేయ్య. ఇతి మనో అనత్తా, ధమ్మా అనత్తా, మనోవిఞ్ఞాణం అనత్తా.

‘‘‘మనోసమ్ఫస్సో అత్తా’తి యో వదేయ్య తం న ఉపపజ్జతి. మనోసమ్ఫస్సస్స ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి. యస్స ఖో పన ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి, ‘అత్తా మే ఉప్పజ్జతి చ వేతి చా’తి ఇచ్చస్స ఏవమాగతం హోతి. తస్మా తం న ఉపపజ్జతి – ‘మనోసమ్ఫస్సో అత్తా’తి యో వదేయ్య. ఇతి మనో అనత్తా, ధమ్మా అనత్తా, మనోవిఞ్ఞాణం అనత్తా, మనోసమ్ఫస్సో అనత్తా.

‘‘‘వేదనా అత్తా’తి యో వదేయ్య తం న ఉపపజ్జతి. వేదనాయ ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి. యస్స ఖో పన ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి, ‘అత్తా మే ఉప్పజ్జతి చ వేతి చా’తి ఇచ్చస్స ఏవమాగతం హోతి. తస్మా తం న ఉపపజ్జతి – ‘వేదనా అత్తా’తి యో వదేయ్య. ఇతి మనో అనత్తా, ధమ్మా అనత్తా, మనోవిఞ్ఞాణం అనత్తా, మనోసమ్ఫస్సో అనత్తా, వేదనా అనత్తా.

‘‘‘తణ్హా అత్తా’తి యో వదేయ్య తం న ఉపపజ్జతి. తణ్హాయ ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి. యస్స ఖో పన ఉప్పాదోపి వయోపి పఞ్ఞాయతి, ‘అత్తా మే ఉప్పజ్జతి చ వేతి చా’తి ఇచ్చస్స ఏవమాగతం హోతి. తస్మా తం న ఉపపజ్జతి – ‘తణ్హా అత్తా’తి యో వదేయ్య. ఇతి మనో అనత్తా, ధమ్మా అనత్తా, మనోవిఞ్ఞాణం అనత్తా, మనోసమ్ఫస్సో అనత్తా, వేదనా అనత్తా, తణ్హా అనత్తా.

౪౨౪. ‘‘అయం ఖో పన, భిక్ఖవే, సక్కాయసముదయగామినీ పటిపదా – చక్ఖుం ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి; రూపే ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి; చక్ఖువిఞ్ఞాణం ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి; చక్ఖుసమ్ఫస్సం ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి; వేదనం ‘ఏతం మమ , ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి; తణ్హం ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి; సోతం ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి...పే.... ఘానం ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి...పే.... జివ్హం ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి...పే.... కాయం ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి...పే.... మనం ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి, ధమ్మే ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి, మనోవిఞ్ఞాణం ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి, మనోసమ్ఫస్సం ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి, వేదనం ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి, తణ్హం ‘ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తా’తి సమనుపస్సతి.

‘‘అయం ఖో పన, భిక్ఖవే, సక్కాయనిరోధగామినీ పటిపదా – చక్ఖుం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి. రూపే ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి. చక్ఖువిఞ్ఞాణం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి. చక్ఖుసమ్ఫస్సం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి. వేదనం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి. తణ్హం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి. సోతం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి...పే.... ఘానం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి... జివ్హం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి... కాయం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి... మనం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి. ధమ్మే ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి. మనోవిఞ్ఞాణం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి. మనోసమ్ఫస్సం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి. వేదనం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి. తణ్హం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి సమనుపస్సతి.

౪౨౫. ‘‘చక్ఖుఞ్చ, భిక్ఖవే, పటిచ్చ రూపే చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖువిఞ్ఞాణం, తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా. సో సుఖాయ వేదనాయ ఫుట్ఠో సమానో అభినన్దతి అభివదతి అజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి. తస్స రాగానుసయో అనుసేతి. దుక్ఖాయ వేదనాయ ఫుట్ఠో సమానో సోచతి కిలమతి పరిదేవతి ఉరత్తాళిం కన్దతి సమ్మోహం ఆపజ్జతి. తస్స పటిఘానుసయో అనుసేతి. అదుక్ఖమసుఖాయ వేదనాయ ఫుట్ఠో సమానో తస్సా వేదనాయ సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. తస్స

అవిజ్జానుసయో అనుసేతి. సో వత, భిక్ఖవే, సుఖాయ వేదనాయ రాగానుసయం అప్పహాయ దుక్ఖాయ వేదనాయ పటిఘానుసయం అప్పటివినోదేత్వా అదుక్ఖమసుఖాయ వేదనాయ అవిజ్జానుసయం అసమూహనిత్వా అవిజ్జం అప్పహాయ విజ్జం అనుప్పాదేత్వా దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో భవిస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి.

“సోతఞ్చ, భిక్ఖవే, పటిచ్చ సద్దే చ ఉప్పజ్జతి సోతవిఞ్ఞాణం...పే.... ఘానఞ్చ, భిక్ఖవే, పటిచ్చ గన్ధే చ ఉప్పజ్జతి ఘానవిఞ్ఞాణం...పే.... జివ్హఞ్చ, భిక్ఖవే, పటిచ్చ రసే చ ఉప్పజ్జతి జివ్హావిఞ్ఞాణం...పే.... కాయఞ్చ, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఫోట్ఠబ్బే చ ఉప్పజ్జతి కాయవిఞ్ఞాణం...పే.... మనఞ్చ, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ధమ్మే చ ఉప్పజ్జతి మనోవిఞ్ఞాణం, తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా. సో సుఖాయ వేదనాయ ఫుట్ఠో సమానో అభినన్దతి అభివదతి అజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి. తస్స రాగానుసయో అనుసేతి. దుక్ఖాయ వేదనాయ ఫుట్ఠో సమానో సోచతి కిలమతి పరిదేవతి ఉరత్తాళిం కన్దతి సమ్మోహం ఆపజ్జతి. తస్స పటిఘానుసయో అనుసేతి. అదుక్ఖమసుఖాయ వేదనాయ ఫుట్ఠో సమానో తస్సా వేదనాయ సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. తస్స అవిజ్జానుసయో అనుసేతి. సో వత, భిక్ఖవే, సుఖాయ వేదనాయ రాగానుసయం అప్పహాయ దుక్ఖాయ వేదనాయ పటిఘానుసయం అప్పటివినోదేత్వా అదుక్ఖమసుఖాయ వేదనాయ అవిజ్జానుసయం అసమూహనిత్వా అవిజ్జం అప్పహాయ విజ్జం అనుప్పాదేత్వా దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో భవిస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి.

౪౨౮. “చక్ఖుఞ్చ , భిక్ఖవే, పటిచ్చ రూపే చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖువిఞ్ఞాణం, తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా. సో సుఖాయ వేదనాయ ఫుట్ఠో సమానో నాభినన్దతి నాభివదతి నాజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి. తస్స రాగానుసయో నానుసేతి. దుక్ఖాయ వేదనాయ ఫుట్ఠో సమానో న సోచతి న కిలమతి పరిదేవతి న ఉరత్తాళిం కన్దతి న సమ్మోహం ఆపజ్జతి. తస్స పటిఘానుసయో నానుసేతి. అదుక్ఖమసుఖాయ వేదనాయ ఫుట్ఠో సమానో తస్సా వేదనాయ సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. తస్స అవిజ్జానుసయో నానుసేతి. సో వత, భిక్ఖవే, సుఖాయ వేదనాయ రాగానుసయం పహాయ దుక్ఖాయ వేదనాయ పటిఘానుసయం పటివినోదేత్వా అదుక్ఖమసుఖాయ వేదనాయ అవిజ్జానుసయం సమూహనిత్వా అవిజ్జం పహాయ విజ్జం ఉప్పాదేత్వా దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో భవిస్సతీతి – ఠానమేతం విజ్జతి.

“సోతఞ్చ, భిక్ఖవే, పటిచ్చ సద్దే చ ఉప్పజ్జతి సోతవిఞ్ఞాణం...పే.....

“ఘానఞ్చ, భిక్ఖవే, పటిచ్చ గన్ధే చ ఉప్పజ్జతి ఘానవిఞ్ఞాణం...పే.....

“జివ్హఞ్చ, భిక్ఖవే, పటిచ్చ రసే చ ఉప్పజ్జతి జివ్హావిఞ్ఞాణం...పే.... .

“కాయఞ్చ, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ఫోట్ఠబ్బే చ ఉప్పజ్జతి కాయవిఞ్ఞాణం...పే.....

“మనఞ్చ, భిక్ఖవే, పటిచ్చ ధమ్మే చ ఉప్పజ్జతి మనోవిఞ్ఞాణం తిణ్ణం సఙ్గతి ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా. సో సుఖాయ వేదనాయ ఫుట్ఠో సమానో నాభినన్దతి నాభివదతి నాజ్ఝోసాయ తిట్ఠతి. తస్స రాగానుసయో నానుసేతి. దుక్ఖాయ వేదనాయ ఫుట్ఠో సమానో న సోచతి న కిలమతి న పరిదేవతి న ఉరత్తాళిం

కన్దతి న సమ్మోహం ఆపజ్జతి. తస్స పటిఘానుసయో నానుసేతి. అదుక్ఖమసుఖాయ వేదనాయ ఫుట్ఠో సమానో తస్సా వేదనాయ సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. తస్స అవిజ్జానుసయో నానుసేతి. సో వత, భిక్ఖవే, సుఖాయ వేదనాయ రాగానుసయం పహాయ దుక్ఖాయ వేదనాయ పటిఘానుసయం పటివినోదేత్వా అదుక్ఖమసుఖాయ వేదనాయ అవిజ్జానుసయం సమూహనిత్వా అవిజ్జం పహాయ విజ్జం ఉప్పాదేత్వా దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో భవిస్సతీతి – ఠానమేతం విజ్జతి.

౪౨౭. "ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో చక్ఖుస్మిం [చక్ఖుస్మిమ్పి (స్యా. కం.) ఏవమితరేసుపి] నిబ్బిన్దతి, రూపేసు నిబ్బిన్దతి, చక్ఖువిఞ్ఞాణే నిబ్బిన్దతి, చక్ఖుసమ్ఫస్సే నిబ్బిన్దతి, వేదనాయ నిబ్బిన్దతి, తణ్హాయ నిబ్బిన్దతి. సోతస్మిం నిబ్బిన్దతి, సద్దేసు నిబ్బిన్దతి...పే.... ఘానస్మిం నిబ్బిన్దతి, గన్ధేసు నిబ్బిన్దతి... జివ్హాయ నిబ్బిన్దతి, రసేసు నిబ్బిన్దతి... కాయస్మిం నిబ్బిన్దతి, ఫోట్ఠబ్బేసు నిబ్బిన్దతి... మనస్మిం నిబ్బిన్దతి, ధమ్మేసు నిబ్బిన్దతి, మనోవిఞ్ఞాణే నిబ్బిన్దతి, మనోసమ్ఫస్సే నిబ్బిన్దతి, వేదనాయ నిబ్బిన్దతి, తణ్హాయ నిబ్బిన్దతి. నిబ్బిన్దం విరజ్జతి , విరాగా విముచ్చతి. విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానాతీ"తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి. ఇమస్మిం ఖో పన వేయ్యాకరణస్మిం భఞ్ఞమానే సట్ఠిమత్తానం భిక్ఖూనం అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తాని విముచ్చింసూతి.

ఛఛక్కసుత్తం నిట్ఠితం ఛట్ఠం.

౭. మహాసళాయతనికసుత్తం

౪౨౮. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – "మహాసళాయతనికం వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

౪౨౯. "చక్ఖుం, భిక్ఖవే, అజానం అపస్సం యథాభూతం, రూపే అజానం అపస్సం యథాభూతం, చక్ఖువిఞ్ఞాణం అజానం అపస్సం యథాభూతం, చక్ఖుసమ్ఫస్సం అజానం అపస్సం యథాభూతం, యమిదం చక్ఖుసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా తమ్పి అజానం అపస్సం యథాభూతం, చక్ఖుస్మిం సారజ్జతి, రూపేసు సారజ్జతి, చక్ఖువిఞ్ఞాణే సారజ్జతి, చక్ఖుసమ్ఫస్సే సారజ్జతి, యమిదం చక్ఖుసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా తస్మిమ్పి సారజ్జతి.

"తస్స సారత్తస్స సంయుత్తస్స సమ్మూళ్హస్స అస్సాదానుపస్సినో విహరతో ఆయతిం పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా ఉపచయం గచ్ఛన్తి. తణ్హా చస్స పోనోబ్భవికా నన్దీరాగసహగతా తత్రతత్రాభినన్దినీ, సా చస్స పవడ్ఢతి. తస్స కాయికాపి దరథా పవడ్ఢన్తి, చేతసికాపి దరథా పవడ్ఢన్తి; కాయికాపి సన్తాపా పవడ్ఢన్తి , చేతసికాపి సన్తాపా పవడ్ఢన్తి; కాయికాపి పరిళాహా పవడ్ఢన్తి, చేతసికాపి పరిళాహా పవడ్ఢన్తి. సో కాయదుక్ఖమ్పి [కాయికదుక్ఖమ్పి (స్యా. కం.), కాయికం దుక్ఖమ్పి (క.)] చేతోదుక్ఖమ్పి పటిసంవేదేతి.

“సోతం , భిక్ఖవే, అజానం అపస్సం యథాభూతం…పే॰… ఘానం, భిక్ఖవే, అజానం అపస్సం యథాభూతం…పే॰… జివ్హం, భిక్ఖవే, అజానం అపస్సం యథాభూతం…పే॰… కాయం, భిక్ఖవే, అజానం అపస్సం యథాభూతం…పే॰… మనం, భిక్ఖవే, అజానం అపస్సం యథాభూతం, ధమ్మే, భిక్ఖవే, అజానం అపస్సం యథాభూతం, మనోవిఞ్ఞాణం, భిక్ఖవే, అజానం అపస్సం యథాభూతం , మనోసమ్ఫస్సం, భిక్ఖవే, అజానం అపస్సం యథాభూతం, యమిదం మనోసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా తమ్పి అజానం అపస్సం యథాభూతం, మనస్మిం సారజ్జతి, ధమ్మేసు సారజ్జతి, మనోవిఞ్ఞాణే సారజ్జతి, మనోసమ్ఫస్సే సారజ్జతి, యమిదం మనోసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా తస్మిమ్పి సారజ్జతి.

“తస్స సారత్తస్స సంయుత్తస్స సమ్మూళ్హస్స అస్సాదానుపస్సినో విహరతో ఆయతిం పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా ఉపచయం గచ్ఛన్తి. తణ్హా చస్స పోనోబ్భవికా నన్దీరాగసహగతా తత్రతత్రాభినన్దినీ, సా చస్స పవడ్ఢతి. తస్స కాయికాపి దరథా పవడ్ఢన్తి, చేతసికాపి దరథా పవడ్ఢన్తి; కాయికాపి సన్తాపా పవడ్ఢన్తి, చేతసికాపి సన్తాపా పవడ్ఢన్తి; కాయికాపి పరిళాహా పవడ్ఢన్తి, చేతసికాపి పరిళాహా పవడ్ఢన్తి. సో కాయదుక్ఖమ్పి చేతోదుక్ఖమ్పి పటిసంవేదేతి.

౪౩౦. “చక్ఖుఞ్చ ఖో, భిక్ఖవే, జానం పస్సం యథాభూతం, రూపే జానం పస్సం యథాభూతం, చక్ఖువిఞ్ఞాణం జానం పస్సం యథాభూతం, చక్ఖుసమ్ఫస్సం జానం పస్సం యథాభూతం, యమిదం చక్ఖుసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా తమ్పి జానం పస్సం యథాభూతం, చక్ఖుస్మిం న సారజ్జతి, రూపేసు న సారజ్జతి, చక్ఖువిఞ్ఞాణే న సారజ్జతి, చక్ఖుసమ్ఫస్సే న సారజ్జతి, యమిదం చక్ఖుసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా తస్మిమ్పి న సారజ్జతి.

“తస్స అసారత్తస్స అసంయుత్తస్స అసమ్మూళ్హస్స ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో ఆయతిం పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా అపచయం గచ్ఛన్తి. తణ్హా చస్స పోనోబ్భవికా నన్దీరాగసహగతా తత్రతత్రాభినన్దినీ, సా చస్స పహీయతి. తస్స కాయికాపి దరథా పహీయన్తి, చేతసికాపి దరథా పహీయన్తి; కాయికాపి సన్తాపా పహీయన్తి, చేతసికాపి సన్తాపా పహీయన్తి; కాయికాపి పరిళాహా పహీయన్న్తి , చేతసికాపి పరిళాహా పహీయన్తి. సో కాయసుఖమ్పి చేతోసుఖమ్పి పటిసంవేదేతి.

౪౩౧. “యా తథాభూతస్స [యథాభూతస్స (సీ. పీ.)] దిట్ఠి సాస్స హోతి సమ్మాదిట్ఠి; యో తథాభూతస్స [యథాభూతస్స (సీ. పీ.)] సఙ్కప్పో స్వాస్స హోతి సమ్మాసఙ్కప్పో; యో తథాభూతస్స [యథాభూతస్స (సీ. పీ.)] వాయామో స్వాస్స హోతి సమ్మావాయామో; యా తథాభూతస్స [యథాభూతస్స (సీ. పీ.)] సతి సాస్స హోతి సమ్మాసతి; యో తథాభూతస్స [యథాభూతస్స (సీ. పీ.)] సమాధి స్వాస్స హోతి సమ్మాసమాధి. పుబ్బేవ ఖో పనస్స కాయకమ్మం వచీకమ్మం ఆజీవో సుపరిసుద్ధో హోతి. ఏవమస్సాయం అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో భావనాపారిపూరిం గచ్ఛతి.

“తస్స ఏవం ఇమం అరియం అట్ఠఙ్గికం మగ్గం భావయతో చత్తారోపి సతిపట్ఠానా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, చత్తారోపి సమ్మప్పధానా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, చత్తారోపి ఇద్ధిపాదా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, పఞ్చపి ఇన్ద్రియాని భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, పఞ్చపి బలాని భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, సత్తపి బోజ్ఝఙ్గా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి.

“తస్సిమే ద్వే ధమ్మా యుగనన్ధా [యుగనద్ధా (సీ. స్యా. కం.)] వత్తన్తి – సమథో చ విపస్సనా చ. సో యే ధమ్మా అభిఞ్ఞా పరిఞ్ఞేయ్యా తే ధమ్మే అభిఞ్ఞా పరిజానాతి. యే ధమ్మా అభిఞ్ఞా పహాతబ్బా తే ధమ్మే అభిఞ్ఞా పజహతి. యే ధమ్మా అభిఞ్ఞా భావేతబ్బా తే ధమ్మే అభిఞ్ఞా భావేతి. యే ధమ్మా అభిఞ్ఞా సచ్ఛికాతబ్బా తే ధమ్మే అభిఞ్ఞా సచ్ఛికరోతి.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా పరిఞ్ఞేయ్యా? ‘పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా’ తిస్స వచనీయం, సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో, వేదనుపాదానక్ఖన్ధో, సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. ఇమే ధమ్మా అభిఞ్ఞా పరిఞ్ఞేయ్యా.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా పహాతబ్బా? అవిజ్జా చ భవతణ్హా చ – ఇమే ధమ్మా అభిఞ్ఞా పహాతబ్బా.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా భావేతబ్బా? సమథో చ విపస్సనా చ – ఇమే ధమ్మా అభిఞ్ఞా భావేతబ్బా.

“కతమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా సచ్ఛికాతబ్బా? విజ్జా చ విముత్తి చ – ఇమే ధమ్మా అభిఞ్ఞా సచ్ఛికాతబ్బా.

౪౩౨. “సోతం , భిక్ఖవే, జానం పస్సం యథాభూతం…పే.… ఘానం భిక్ఖవే, జానం పస్సం యథాభూతం…పే.… జివ్హం, భిక్ఖవే, జానం పస్సం యథాభూతం… కాయం, భిక్ఖవే, జానం పస్సం యథాభూతం… మనం, భిక్ఖవే, జానం పస్సం యథాభూతం, ధమ్మే జానం పస్సం యథాభూతం, మనోవిఞ్ఞాణం జానం పస్సం యథాభూతం, మనోసమ్ఫస్సం జానం పస్సం యథాభూతం, యమిదం మనోసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా తమ్పి జానం పస్సం యథాభూతం, మనస్మిం న సారజ్జతి, ధమ్మేసు న సారజ్జతి, మనోవిఞ్ఞాణే న సారజ్జతి, మనోసమ్ఫస్సే న సారజ్జతి, యమిదం మనోసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా తస్మిమ్పి న సారజ్జతి.

“తస్స అసారత్తస్స అసంయుత్తస్స అసమ్మూళ్హస్స ఆదీనవానుపస్సినో విహరతో ఆయతిం పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా అపచయం గచ్ఛన్తి. తణ్హా చస్స పోనోబ్భవికా నన్దీరాగసహగతా తత్రతత్రాభినన్దినీ , సా చస్స పహీయతి. తస్స కాయికాపి దరథా పహీయన్తి, చేతసికాపి దరథా పహీయన్తి; కాయికాపి సన్తాపా పహీయన్తి, చేతసికాపి సన్తాపా పహీయన్తి; కాయికాపి పరిళాహా పహీయన్తి, చేతసికాపి పరిళాహా పహీయన్తి. సో కాయసుఖమ్పి చేతోసుఖమ్పి పటిసంవేదేతి.

౪౩౩. “యా తథాభూతస్స దిట్ఠి సాస్స హోతి సమ్మాదిట్ఠి; యో తథాభూతస్స సఙ్కప్పో స్వాస్స హోతి సమ్మాసఙ్కప్పో; యో తథాభూతస్స వాయామో స్వాస్స హోతి సమ్మావాయామో; యా తథాభూతస్స సతి సాస్స హోతి సమ్మాసతి; యో తథాభూతస్స సమాధి స్వాస్స హోతి సమ్మాసమాధి. పుబ్బేవ ఖో పనస్స కాయకమ్మం వచీకమ్మం ఆజీవో సుపరిసుద్ధో హోతి. ఏవమస్సాయం అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో భావనాపారిపూరిం గచ్ఛతి.

“తస్స ఏవం ఇమం అరియం అట్ఠఙ్గికం మగ్గం భావయతో చత్తారోపి సతిపట్ఠానా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, చత్తారోపి సమ్మప్పధానా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, చత్తారోపి ఇద్ధిపాదా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, పఞ్చపి ఇన్ద్రియాని భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, పఞ్చపి బలాని భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి, సత్తపి బోజ్ఝఙ్గా భావనాపారిపూరిం గచ్ఛన్తి.

“తస్మిమే ద్వే ధమ్మా యుగనన్ధా వత్తన్తి – సమథో చ విపస్సనా చ. సో యే ధమ్మా అభిఞ్ఞా పరిఞ్ఞేయ్యా తే ధమ్మే అభిఞ్ఞా పరిజానాతి. యే ధమ్మా అభిఞ్ఞా పహాతబ్బా తే ధమ్మే అభిఞ్ఞా పజహతి. యే ధమ్మా అభిఞ్ఞా భావేతబ్బా తే ధమ్మే అభిఞ్ఞా భావేతి. యే ధమ్మా అభిఞ్ఞా సచ్ఛికాతబ్బా తే ధమ్మే అభిఞ్ఞా సచ్ఛికరోతి.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా పరిఞ్ఞేయ్యా? ‘పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా’ తిస్స వచనీయం, సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో, వేదనుపాదానక్ఖన్ధో, సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. ఇమే ధమ్మా అభిఞ్ఞా పరిఞ్ఞేయ్యా.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా పహాతబ్బా? అవిజ్జా చ భవతణ్హా చ – ఇమే ధమ్మా అభిఞ్ఞా పహాతబ్బా.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా భావేతబ్బా? సమథో చ విపస్సనా చ – ఇమే ధమ్మా అభిఞ్ఞా భావేతబ్బా.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా సచ్ఛికాతబ్బా? విజ్జా చ విముత్తి చ – ఇమే ధమ్మా అభిఞ్ఞా సచ్ఛికాతబ్బా”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

మహాసళాయతనికసుత్తం నిట్ఠితం సత్తమం.

౮. నగరవిన్దేయ్యసుత్తం

౪౩౪. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా కోసలేసు చారికం చరమానో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన నగరవిన్దం నామ కోసలానం బ్రాహ్మణానం గామో తదవసరి. అస్సోసుం ఖో నగరవిన్దేయ్యకా [నగరవిన్దేయ్యా (క.)] బ్రాహ్మణగహపతికా – “సమణో ఖలు, భో, గోతమో సక్యపుత్తో సక్యకులా పబ్బజితో కోసలేసు చారికం చరమానో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం నగరవిన్దం అనుప్పత్తో. తం ఖో పన భవన్తం గోతమం ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో – ‘ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా’తి. సో ఇమం లోకం సదేవకం సమారకం సబ్రహ్మకం సస్సమణబ్రాహ్మణిం పజం సదేవమనుస్సం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేతి. సో ధమ్మం దేసేతి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేతి. సాధు ఖో పన తథారూపానం అరహతం దస్సనం హోతీ”తి.

అథ ఖో నగరవిన్దేయ్యకా బ్రాహ్మణగహపతికా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా అప్పేకచ్చే భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. అప్పేకచ్చే భగవతా సద్ధిం సమ్మోదింసు; సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. అప్పేకచ్చే యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. అప్పేకచ్చే భగవతో సన్తికే నామగోత్తం సావేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. అప్పేకచ్చే తుణ్హీభూతా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నే ఖో నగరవిన్దేయ్యకే బ్రాహ్మణగహపతికే భగవా ఏతదవోచ –

४३७. "సచే వో, గహపతయో, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – 'కథంభూతా, గహపతయో, సమణబ్రాహ్మణా న సక్కాతబ్బా న గరుకాతబ్బా న మానేతబ్బా న పూజేతబ్బా'తి? ఏవం పుట్ఠా తుమ్హే, గహపతయో, తేసం అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఏవం బ్యాకరేయ్యాథ – 'యే తే సమణబ్రాహ్మణా చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యేసు రూపేసు అవీతరాగా అవీతదోసా అవీతమోహా, అజ్ఝత్తం అవూపసన్తచిత్తా, సమవిసమం చరన్తి కాయేన వాచాయ మనసా, ఏవరూపా సమణబ్రాహ్మణా న సక్కాతబ్బా న గరుకాతబ్బా న మానేతబ్బా న పూజేతబ్బా. తం కిస్స హేతు? మయమ్పి హి చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యేసు రూపేసు అవీతరాగా అవీతదోసా అవీతమోహా, అజ్ఝత్తం అవూపసన్తచిత్తా, సమవిసమం చరామ కాయేన వాచాయ మనసా, తేసం నో సమచరియమ్పి హేతం ఉత్తరి అపస్సతం. తస్మా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా న సక్కాతబ్బా న గరుకాతబ్బా న మానేతబ్బా న పూజేతబ్బా. యే తే సమణబ్రాహ్మణా సోతవిఞ్ఞేయ్యేసు సద్దేసు... ఘానవిఞ్ఞేయ్యేసు గన్ధేసు... జివ్హావిఞ్ఞేయ్యేసు రసేసు... కాయవిఞ్ఞేయ్యేసు ఫోట్ఠబ్బేసు... మనోవిఞ్ఞేయ్యేసు ధమ్మేసు అవీతరాగా అవీతదోసా అవీతమోహా, అజ్ఝత్తం అవూపసన్తచిత్తా, సమవిసమం చరన్తి కాయేన వాచాయ మనసా, ఏవరూపా సమణబ్రాహ్మణా న సక్కాతబ్బా న గరుకాతబ్బా న మానేతబ్బా న పూజేతబ్బా. తం కిస్స హేతు? మయమ్పి హి మనోవిఞ్ఞేయ్యేసు ధమ్మేసు అవీతరాగా అవీతదోసా అవీతమోహా , అజ్ఝత్తం అవూపసన్తచిత్తా, సమవిసమం చరామ కాయేన వాచాయ మనసా, తేసం నో సమచరియమ్పి హేతం ఉత్తరి అపస్సతం. తస్మా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా న సక్కాతబ్బా న గరుకాతబ్బా న మానేతబ్బా న పూజేతబ్బా'తి. ఏవం పుట్ఠా తుమ్హే, గహపతయో, తేసం అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఏవం బ్యాకరేయ్యాథ.

४३८. "సచే పన వో, గహపతయో, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – 'కథంభూతా, గహపతయో, సమణబ్రాహ్మణా సక్కాతబ్బా గరుకాతబ్బా మానేతబ్బా పూజేతబ్బా'తి? ఏవం పుట్ఠా తుమ్హే, గహపతయో, తేసం అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఏవం బ్యాకరేయ్యాథ – 'యే తే సమణబ్రాహ్మణా చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యేసు రూపేసు వీతరాగా వీతదోసా వీతమోహా, అజ్ఝత్తం వూపసన్తచిత్తా, సమచరియం చరన్తి కాయేన వాచాయ మనసా, ఏవరూపా సమణబ్రాహ్మణా సక్కాతబ్బా గరుకాతబ్బా మానేతబ్బా పూజేతబ్బా. తం కిస్స హేతు? మయమ్పి హి [మయం హి (?)] చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యేసు రూపేసు అవీతరాగా అవీతదోసా అవీతమోహా, అజ్ఝత్తం అవూపసన్తచిత్తా, సమవిసమం చరామ కాయేన వాచాయ మనసా, తేసం నో సమచరియమ్పి హేతం ఉత్తరి పస్సతం. తస్మా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సక్కాతబ్బా గరుకాతబ్బా మానేతబ్బా పూజేతబ్బా. యే తే సమణబ్రాహ్మణా సోతవిఞ్ఞేయ్యేసు సద్దేసు... ఘానవిఞ్ఞేయ్యేసు గన్ధేసు... జివ్హావిఞ్ఞేయ్యేసు రసేసు... కాయవిఞ్ఞేయ్యేసు ఫోట్ఠబ్బేసు... మనోవిఞ్ఞేయ్యేసు ధమ్మేసు వీతరాగా వీతదోసా వీతమోహా, అజ్ఝత్తం వూపసన్తచిత్తా, సమచరియం చరన్తి కాయేన వాచాయ మనసా, ఏవరూపా సమణబ్రాహ్మణా సక్కాతబ్బా గరుకాతబ్బా మానేతబ్బా పూజేతబ్బా. తం కిస్స హేతు? మయమ్పి హి మనోవిఞ్ఞేయ్యేసు ధమ్మేసు అవీతరాగా అవీతదోసా అవీతమోహా అజ్ఝత్తం అవూపసన్తచిత్తా, సమవిసమం చరామ కాయేన వాచాయ మనసా, తేసం నో సమచరియమ్పి హేతం ఉత్తరి పస్సతం. తస్మా తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సక్కాతబ్బా గరుకాతబ్బా మానేతబ్బా పూజేతబ్బా'తి . ఏవం పుట్ఠా తుమ్హే, గహపతయో, తేసం అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఏవం బ్యాకరేయ్యాథ.

४३९. "సచే పన వో [సచే తే (స్యా॰ కం॰ పీ॰ క॰)], గహపతయో, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – 'కే పనాయస్మన్తానం ఆకారా, కే అన్వయా, యేన తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఏవం వదేథ? అద్ధా తే ఆయస్మన్తో వీతరాగా వా రాగవినయాయ వా పటిపన్నా, వీతదోసా వా దోసవినయాయ వా పటిపన్నా, వీతమోహా వా మోహవినయాయ వా పటిపన్నా'తి? ఏవం పుట్ఠా తుమ్హే, గహపతయో, తేసం అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఏవం బ్యాకరేయ్యాథ – 'తథా హి

తే ఆయస్మన్తో అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవన్తి. నత్థి ఖో పన తత్థ తథారూపా చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యా రూపా యే దిస్వా దిస్వా అభిరమేయ్యుం, నత్థి ఖో పన తత్థ తథారూపా సోతవిఞ్ఞేయ్యా సద్దా యే సుత్వా సుత్వా అభిరమేయ్యుం, నత్థి ఖో పన తత్థ తథారూపా ఘానవిఞ్ఞేయ్యా గన్ధా యే ఘాయిత్వా ఘాయిత్వా అభిరమేయ్యుం , నత్థి ఖో పన తత్థ తథారూపా జివ్హావిఞ్ఞేయ్యా రసా యే సాయిత్వా సాయిత్వా అభిరమేయ్యుం, నత్థి ఖో పన తత్థ తథారూపా కాయవిఞ్ఞేయ్యా ఫోట్ఠబ్బా యే ఫుసిత్వా ఫుసిత్వా అభిరమేయ్యుం. ఇమే ఖో నో, ఆవుసో, ఆకారా, ఇమే అన్వయా, యేన మయం [యేన మయం ఆయస్మన్తో (సీ. పీ.), యేన మయం ఆయస్మన్తే (స్యా. కం.)] ఏవం వదేమ – అద్ధా తే ఆయస్మన్తో వీతరాగా వా రాగవినయాయ వా పటిపన్నా, వీతదోసా వా దోసవినయాయ వా పటిపన్నా, వీతమోహా వా మోహవినయాయ వా పటిపన్నా’తి. ఏవం పుట్ఠా తుమ్హే, గహపతయో, తేసం అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఏవం బ్యాకరేయ్యాథా”తి.

ఏవం వుత్తే, నగరవిన్దేయ్యకా బ్రాహ్మణగహపతికా భగవన్తం ఏతదవోచుం – “అభిక్కన్తం, భో గోతమ, అభిక్కన్తం, భో గోతమ! సేయ్యథాపి, భో గోతమ, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య – ‘చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీ’తి; ఏవమేవం భోతా గోతమేన అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏతే మయం భవన్తం గోతమం సరణం గచ్ఛామ ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. ఉపాసకే నో భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతే సరణం గతే”తి.

నగరవిన్దేయ్యసుత్తం నిట్ఠితం అట్ఠమం.

౯. పిణ్డపాతపారిసుద్ధిసుత్తం

౪౩౮. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం భగవా ఏతదవోచ –

“విప్పసన్నాని ఖో తే, సారిపుత్త, ఇన్ద్రియాని, పరిసుద్ధో ఛవివణ్ణో పరియోదాతో. కతమేన ఖో త్వం, సారిపుత్త, విహారేన ఏతరహి బహులం విహరసీ”తి? “సుఞ్ఞతావిహారేన ఖో అహం, భన్తే, ఏతరహి బహులం విహరామీ”తి. “సాధు, సాధు, సారిపుత్త! మహాపురిసవిహారేన కిర త్వం, సారిపుత్త, ఏతరహి బహులం విహరసి. మహాపురిసవిహారో ఏసో [హేస (సీ. స్యా. కం. పీ.)], సారిపుత్త, యదిదం – సుఞ్ఞతా. తస్మాతిహ, సారిపుత్త, భిక్ఖు సచే ఆకఙ్ఖేయ్య – ‘సుఞ్ఞతావిహారేన బహులం [ఏతరహి బహులం (సీ. పీ.)] విహరేయ్య’న్తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖితబ్బం – ‘యేన చాహం మగ్గేన గామం పిణ్డాయ పావిసిం, యస్మిఞ్చ పదేసే పిణ్డాయ అచరిం, యేన చ మగ్గేన గామతో పిణ్డాయ పటిక్కమిం, అత్థి ను ఖో మే తత్థ చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యేసు రూపేసు ఛన్దో వా రాగో వా దోసో వా మోహో వా పటిఘం వాపి చేతసో’తి? సచే, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘యేన చాహం మగ్గేన గామం పిణ్డాయ పావిసిం, యస్మిఞ్చ పదేసే పిణ్డాయ అచరిం, యేన చ మగ్గేన గామతో పిణ్డాయ పటిక్కమిం, అత్థి మే తత్థ చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యేసు రూపేసు ఛన్దో వా రాగో వా దోసో వా మోహో వా పటిఘం వాపి చేతసో’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా తేసంయేవ పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ వాయమితబ్బం. సచే పన, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘యేన చాహం మగ్గేన గామం పిణ్డాయ పావిసిం, యస్మిఞ్చ పదేసే పిణ్డాయ అచరిం, యేన చ మగ్గేన గామతో పిణ్డాయ పటిక్కమిం, నత్థి మే తత్థ చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యేసు

రూపేసు ఛన్దో వా రాగో వా దోసో వా మోహో వా పటిఘం వాపి చేతసో’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా తేనేవ పీతిపామోజ్జేన విహాతబ్బం అహోరత్తానుసిక్ఖినా కుసలేసు ధమ్మేసు.

౪౩౯. “పున చపరం, సారిపుత్త, భిక్ఖునా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖితబ్బం – ‘యేన చాహం మగ్గేన గామం పిణ్డాయ పావిసిం, యస్మిఞ్చ పదేసే పిణ్డాయ అచరిం, యేన చ మగ్గేన గామతో పిణ్డాయ పటిక్కమిం, అత్థి ను ఖో మే తత్థ సోతవిఞ్ఞేయ్యేసు సద్దేసు...పే.... ఘానవిఞ్ఞేయ్యేసు గన్ధేసు... జివ్హావిఞ్ఞేయ్యేసు రసేసు ... కాయవిఞ్ఞేయ్యేసు ఫోట్ఠబ్బేసు... మనోవిఞ్ఞేయ్యేసు ధమ్మేసు ఛన్దో వా రాగో వా దోసో వా మోహో వా పటిఘం వాపి చేతసో’తి? సచే , సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘యేన చాహం మగ్గేన గామం పిణ్డాయ పావిసిం, యస్మిఞ్చ పదేసే పిణ్డాయ అచరిం, యేన చ మగ్గేన గామతో పిణ్డాయ పటిక్కమిం, అత్థి మే తత్థ మనోవిఞ్ఞేయ్యేసు ధమ్మేసు ఛన్దో వా రాగో వా దోసో వా మోహో వా పటిఘం వాపి చేతసో’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా తేసంయేవ పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ వాయమితబ్బం. సచే పన, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘యేన చాహం మగ్గేన గామం పిణ్డాయ పావిసిం, యస్మిఞ్చ పదేసే పిణ్డాయ అచరిం, యేన చ మగ్గేన గామతో పిణ్డాయ పటిక్కమిం, నత్థి మే తత్థ మనోవిఞ్ఞేయ్యేసు ధమ్మేసు ఛన్దో వా రాగో వా దోసో వా మోహో వా పటిఘం వాపి చేతసో’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా తేనేవ పీతిపామోజ్జేన విహాతబ్బం అహోరత్తానుసిక్ఖినా కుసలేసు ధమ్మేసు.

౪౪౦. “పున చపరం, సారిపుత్త, భిక్ఖునా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖితబ్బం – ‘పహీనా ను ఖో మే పఞ్చ కామగుణా’తి? సచే, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అప్పహీనా ఖో మే పఞ్చ కామగుణా’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా పఞ్చన్నం కామగుణానం పహానాయ వాయమితబ్బం. సచే పన, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘పహీనా ఖో మే పఞ్చ కామగుణా’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా తేనేవ పీతిపామోజ్జేన విహాతబ్బం అహోరత్తానుసిక్ఖినా కుసలేసు ధమ్మేసు.

౪౪౧. “పున చపరం, సారిపుత్త, భిక్ఖునా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖితబ్బం – ‘పహీనా ను ఖో మే పఞ్చ నీవరణా’తి? సచే, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అప్పహీనా ఖో మే పఞ్చ నీవరణా’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా పఞ్చన్నం నీవరణానం పహానాయ వాయమితబ్బం. సచే పన, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘పహీనా ఖో మే పఞ్చ నీవరణా’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా తేనేవ పీతిపామోజ్జేన విహాతబ్బం అహోరత్తానుసిక్ఖినా కుసలేసు ధమ్మేసు.

౪౪౨. “పున చపరం, సారిపుత్త, భిక్ఖునా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖితబ్బం – ‘పరిఞ్ఞాతా ను ఖో మే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా’తి? సచే, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అపరిఞ్ఞాతా ఖో మే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం పరిఞ్ఞాయ వాయమితబ్బం. సచే పన, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘పరిఞ్ఞాతా ఖో మే పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా తేనేవ పీతిపామోజ్జేన విహాతబ్బం అహోరత్తానుసిక్ఖినా కుసలేసు ధమ్మేసు.

౪౪౩. “పున చపరం, సారిపుత్త, భిక్ఖునా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖితబ్బం – ‘భావితా ను ఖో మే చత్తారో సతిపట్ఠానా’తి? సచే, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అభావితా ఖో మే చత్తారో సతిపట్ఠానా’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా చతున్నం సతిపట్ఠానానం భావనాయ వాయమితబ్బం. సచే పన, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘భావితా

ఖో మే చత్తారో సతిపట్ఠానా’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా తేనేవ పీతిపామోజ్జేన విహాతబ్బం అహోరత్తానుసిక్ఖినా కుసలేసు ధమ్మేసు.

౪౪౪. “పున చపరం, సారిపుత్త, భిక్ఖునా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖితబ్బం – ‘భావితా ను ఖో మే చత్తారో సమ్మప్పధానా’తి? సచే, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అభావితా ఖో మే చత్తారో సమ్మప్పధానా’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా చతున్నం సమ్మప్పధానానం భావనాయ వాయమితబ్బం. సచే పన, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘భావితా ఖో మే చత్తారో సమ్మప్పధానా’తి , తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా తేనేవ పీతిపామోజ్జేన విహాతబ్బం అహోరత్తానుసిక్ఖినా కుసలేసు ధమ్మేసు.

౪౪౫. “పున చపరం, సారిపుత్త, భిక్ఖునా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖితబ్బం – ‘భావితా ను ఖో మే చత్తారో ఇద్ధిపాదా’తి? సచే, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అభావితా ఖో మే చత్తారో ఇద్ధిపాదా’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా చతున్నం ఇద్ధిపాదానం భావనాయ వాయమితబ్బం. సచే పన, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘భావితా ఖో మే చత్తారో ఇద్ధిపాదా’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా తేనేవ పీతిపామోజ్జేన విహాతబ్బం అహోరత్తానుసిక్ఖినా కుసలేసు ధమ్మేసు.

౪౪౬. “పున చపరం, సారిపుత్త, భిక్ఖునా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖితబ్బం – ‘భావితాని ను ఖో మే పఞ్చిన్ద్రియానీ’తి? సచే, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అభావితాని ఖో మే పఞ్చిన్ద్రియానీ’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం భావనాయ వాయమితబ్బం. సచే పన, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘భావితాని ఖో మే పఞ్చిన్ద్రియానీ’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా తేనేవ పీతిపామోజ్జేన విహాతబ్బం అహోరత్తానుసిక్ఖినా కుసలేసు ధమ్మేసు.

౪౪౭. “పున చపరం, సారిపుత్త, భిక్ఖునా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖితబ్బం – ‘భావితాని ను ఖో మే పఞ్చ బలానీ’తి? సచే, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అభావితాని ఖో మే పఞ్చ బలానీ’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా పఞ్చన్నం బలానం భావనాయ వాయమితబ్బం. సచే పన, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘భావితాని ఖో మే పఞ్చ బలానీ’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా తేనేవ పీతిపామోజ్జేన విహాతబ్బం అహోరత్తానుసిక్ఖినా కుసలేసు ధమ్మేసు.

౪౪౮. “పున చపరం, సారిపుత్త, భిక్ఖునా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖితబ్బం – ‘భావితా ను ఖో మే సత్త బోజ్ఝఙ్గా’తి? సచే, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అభావితా ఖో మే సత్త బోజ్ఝఙ్గా’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా సత్తన్నం బోజ్ఝఙ్గానం భావనాయ వాయమితబ్బం. సచే పన, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘భావితా ఖో మే సత్త బోజ్ఝఙ్గా’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా తేనేవ పీతిపామోజ్జేన విహాతబ్బం అహోరత్తానుసిక్ఖినా కుసలేసు ధమ్మేసు.

౪౪౯. “పున చపరం, సారిపుత్త, భిక్ఖునా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖితబ్బం – ‘భావితో ను ఖో మే అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో’తి? సచే, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అభావితో ఖో మే అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా అరియస్స అట్ఠఙ్గికస్స మగ్గస్స భావనాయ వాయమితబ్బం. సచే పన, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘భావితో ఖో మే అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో’తి , తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా తేనేవ పీతిపామోజ్జేన విహాతబ్బం అహోరత్తానుసిక్ఖినా కుసలేసు ధమ్మేసు.

౪౨౦. “పున చపరం, సారిపుత్త, భిక్ఖునా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖితబ్బం – ‘భావితా ను ఖో మే సమథో చ విపస్సనా చా’తి? సచే, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అభావితా ఖో మే సమథో చ విపస్సనా చా’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా సమథవిపస్సనానం భావనాయ వాయమితబ్బం. సచే పన, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘భావితా ఖో మే సమథో చ విపస్సనా చా’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా తేనేవ పీతిపామోజ్జేన విహాతబ్బం అహోరత్తానుసిక్ఖినా కుసలేసు ధమ్మేసు.

౪౨౧. “పున చపరం, సారిపుత్త, భిక్ఖునా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖితబ్బం – ‘సచ్ఛికతా ను ఖో మే విజ్జా చ విముత్తి చా’తి? సచే, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అసచ్ఛికతా ఖో మే విజ్జా చ విముత్తి చా’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా విజ్జాయ విముత్తియా సచ్ఛికిరియాయ వాయమితబ్బం. సచే పన, సారిపుత్త, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘సచ్ఛికతా ఖో మే విజ్జా చ విముత్తి చా’తి, తేన, సారిపుత్త, భిక్ఖునా తేనేవ పీతిపామోజ్జేన విహాతబ్బం అహోరత్తానుసిక్ఖినా కుసలేసు ధమ్మేసు.

౪౨౨. “యే హి కేచి, సారిపుత్త, అతీతమద్ధానం సమణా వా బ్రాహ్మణా వా పిణ్డపాతం పరిసోధేసుం, సబ్బే తే ఏవమేవ పచ్చవేక్ఖిత్వా పచ్చవేక్ఖిత్వా పిణ్డపాతం పరిసోధేసుం. యేపి హి కేచి, సారిపుత్త, అనాగతమద్ధానం సమణా వా బ్రాహ్మణా వా పిణ్డపాతం పరిసోధేస్సన్తి, సబ్బే తే ఏవమేవ పచ్చవేక్ఖిత్వా పచ్చవేక్ఖిత్వా పిణ్డపాతం పరిసోధేస్సన్తి. యేపి హి కేచి, సారిపుత్త, ఏతరహి సమణా వా బ్రాహ్మణా వా పిణ్డపాతం పరిసోధేన్తి, సబ్బే తే ఏవమేవ పచ్చవేక్ఖిత్వా పచ్చవేక్ఖిత్వా పిణ్డపాతం పరిసోధేన్తి. తస్మాతిహ, సారిపుత్త [వో సారిపుత్త ఏవం సిక్ఖితబ్బం (సీ. పీ.)], ‘పచ్చవేక్ఖిత్వా పచ్చవేక్ఖిత్వా పిణ్డపాతం పరిసోధేస్సామా’తి – ఏవఞ్హి వో, సారిపుత్త, సిక్ఖితబ్బ”న్తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

పిణ్డపాతపారిసుద్ధిసుత్తం నిట్ఠితం నవమం.

౧౦. ఇన్ద్రియభావనాసుత్తం

౪౨౩. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా గజఙ్గలాయం [కజఙ్గలాయం (సీ. పీ.), కజ్జఙ్గలాయం (స్యా. కం.)] విహరతి సువేళువనే [వేళువనే (స్యా. కం.), ముఖేలువనే (సీ. పీ.)]. అథ ఖో ఉత్తరో మాణవో పారాసివియన్తేవాసీ [పారాసరియన్తేవాసీ (సీ. పీ.), పారాసిరియన్తేవాసీ (స్యా. కం.)] యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఉత్తరం మాణవం పారాసివియన్తేవాసిం భగవా ఏతదవోచ – “దేసేతి, ఉత్తర, పారాసివియో బ్రాహ్మణో సావకానం ఇన్ద్రియభావన”న్తి? “దేసేతి, భో గోతమ, పారాసివియో బ్రాహ్మణో సావకానం ఇన్ద్రియభావన”న్తి. “యథా కథం పన, ఉత్తర, దేసేతి పారాసివియో బ్రాహ్మణో సావకానం ఇన్ద్రియభావన”న్తి? “ఇధ, భో గోతమ, చక్ఖునా రూపం న పస్సతి, సోతేన సద్దం న సుణాతి – ఏవం ఖో, భో గోతమ, దేసేతి పారాసివియో బ్రాహ్మణో సావకానం ఇన్ద్రియభావన”న్తి. “ఏవం సన్తే ఖో, ఉత్తర, అన్ధో భావితిన్ద్రియో భవిస్సతి, బధిరో భావితిన్ద్రియో భవిస్సతి; యథా పారాసివియస్స బ్రాహ్మణస్స వచనం. అన్ధో హి, ఉత్తర, చక్ఖునా రూపం న పస్సతి,

బధిరో సోతేన సద్దం న సుణాతీ”తి. ఏవం వుత్తే, ఉత్తరో మాణవో పారాసివియన్తేవాసీ తుణ్హీభూతో మఙ్కుభూతో పత్తక్ఖన్ధో అధోముఖో పజ్ఝాయన్తో అప్పటిభానో నిసీది.

అథ ఖో భగవా ఉత్తరం మాణవం పారాసివియన్తేవాసిం తుణ్హీభూతం మఙ్కుభూతం పత్తక్ఖన్ధం అధోముఖం పజ్ఝాయన్తం అప్పటిభానం విదిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “అఞ్ఞథా ఖో, ఆనన్ద, దేసేతి పారాసివియో బ్రాహ్మణో సావకానం ఇన్ద్రియభావనం, అఞ్ఞథా చ పనానన్ద, అరియస్స వినయే అనుత్తరా ఇన్ద్రియభావనా హోతీ”తి. “ఏతస్స, భగవా, కాలో; ఏతస్స, సుగత, కాలో యం భగవా అరియస్స వినయే అనుత్తరం ఇన్ద్రియభావనం దేసేయ్య. భగవతో సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ”తి. “తేనహానన్ద, సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

౪౩౪. “కథఞ్చానన్ద, అరియస్స వినయే అనుత్తరా ఇన్ద్రియభావనా హోతి? ఇధానన్ద, భిక్ఖునో చక్ఖునా రూపం దిస్వా ఉప్పజ్జతి మనాపం, ఉప్పజ్జతి అమనాపం, ఉప్పజ్జతి మనాపామనాపం. సో ఏవం పజానాతి – ‘ఉప్పన్నం ఖో మే ఇదం మనాపం, ఉప్పన్నం అమనాపం, ఉప్పన్నం మనాపామనాపం . తఞ్చ ఖో సఙ్ఖతం ఓళారికం పటిచ్చసముప్పన్నం. ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం – ఉపేక్ఖా’తి. తస్స తం ఉప్పన్నం మనాపం ఉప్పన్నం అమనాపం ఉప్పన్నం మనాపామనాపం నిరుజ్ఝతి; ఉపేక్ఖా సణ్ఠాతి. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, చక్ఖుమా పురిసో ఉమ్మీలేత్వా వా నిమీలేయ్య, నిమీలేత్వా వా ఉమ్మీలేయ్య; ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, యస్స కస్సచి ఏవంసీఘం ఏవంతువటం ఏవంఅప్పకసిరేన ఉప్పన్నం మనాపం ఉప్పన్నం అమనాపం ఉప్పన్నం మనాపామనాపం నిరుజ్ఝతి, ఉపేక్ఖా సణ్ఠాతి – అయం వుచ్చతానన్ద, అరియస్స వినయే అనుత్తరా ఇన్ద్రియభావనా చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యేసు రూపేసు.

౪౩౫. “పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖునో సోతేన సద్దం సుత్వా ఉప్పజ్జతి మనాపం, ఉప్పజ్జతి అమనాపం, ఉప్పజ్జతి మనాపామనాపం. సో ఏవం పజానాతి – ‘ఉప్పన్నం ఖో మే ఇదం మనాపం, ఉప్పన్నం అమనాపం, ఉప్పన్నం మనాపామనాపం. తఞ్చ ఖో సఙ్ఖతం ఓళారికం పటిచ్చసముప్పన్నం. ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం – ఉపేక్ఖా’తి. తస్స తం ఉప్పన్నం మనాపం ఉప్పన్నం అమనాపం ఉప్పన్నం మనాపామనాపం నిరుజ్ఝతి; ఉపేక్ఖా సణ్ఠాతి. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, బలవా పురిసో అప్పకసిరేనేవ అచ్ఛరం [అచ్ఛరికం (స్యా. కం. పీ. క.)] పహరేయ్య; ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, యస్స కస్సచి ఏవంసీఘం ఏవంతువటం ఏవంఅప్పకసిరేన ఉప్పన్నం మనాపం ఉప్పన్నం అమనాపం ఉప్పన్నం మనాపామనాపం నిరుజ్ఝతి, ఉపేక్ఖా సణ్ఠాతి – అయం వుచ్చతానన్ద, అరియస్స వినయే అనుత్తరా ఇన్ద్రియభావనా సోతవిఞ్ఞేయ్యేసు సద్దేసు.

౪౩౬. “పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖునో ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా ఉప్పజ్జతి మనాపం, ఉప్పజ్జతి అమనాపం, ఉప్పజ్జతి మనాపామనాపం. సో ఏవం పజానాతి – ‘ఉప్పన్నం ఖో మే ఇదం మనాపం, ఉప్పన్నం అమనాపం, ఉప్పన్నం మనాపామనాపం. తఞ్చ ఖో సఙ్ఖతం ఓళారికం పటిచ్చసముప్పన్నం. ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం – ఉపేక్ఖా’తి. తస్స తం ఉప్పన్నం మనాపం ఉప్పన్నం అమనాపం ఉప్పన్నం మనాపామనాపం నిరుజ్ఝతి; ఉపేక్ఖా సణ్ఠాతి. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద , ఈసకంపోణే [ఈసకపోణే (సీ. స్యా. కం. పీ.), ఈసకఫణే (సీ. అట్ఠ.), “మజ్ఝే ఉచ్చం హుత్వా”తి టీకాయ సంసన్దితబ్బా] పదుమపలాసే [పదుమినిపత్తే (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఉదకఫుసితాని పవత్తన్తి, న సణ్ఠన్తి; ఏవమేవ ఖో,

ఆనన్ద, యస్స కస్సచి ఏవంసీఘం ఏవంతువటం ఏవంఅప్పకసిరేన ఉప్పన్నం మనాపం ఉప్పన్నం అమనాపం ఉప్పన్నం మనాపామనాపం నిరుజ్ఝతి, ఉపేక్ఖా సణ్ఠాతి – అయం వుచ్చతానన్ద, అరియస్స వినయే అనుత్తరా ఇన్ద్రియభావనా ఘానవిఞ్ఞేయ్యేసు గన్ధేసు.

౪౩౭. "పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖునో జివ్హాయ రసం సాయిత్వా ఉప్పజ్జతి మనాపం, ఉప్పజ్జతి అమనాపం, ఉప్పజ్జతి మనాపామనాపం. సో ఏవం పజానాతి – 'ఉప్పన్నం ఖో మే ఇదం మనాపం, ఉప్పన్నం అమనాపం, ఉప్పన్నం మనాపామనాపం. తఞ్చ ఖో సఙ్ఖతం ఓళారికం పటిచ్చసముప్పన్నం. ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం – ఉపేక్ఖా'తి. తస్స తం ఉప్పన్నం మనాపం ఉప్పన్నం అమనాపం ఉప్పన్నం మనాపామనాపం నిరుజ్ఝతి; ఉపేక్ఖా సణ్ఠాతి . సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, బలవా పురిసో జివ్హగ్గే ఖేళపిణ్డం సంయూహిత్వా అప్పకసిరేన వమేయ్య [సన్ధమేయ్య (క.)]; ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, యస్స కస్సచి ఏవంసీఘం ఏవంతువటం ఏవంఅప్పకసిరేన ఉప్పన్నం మనాపం ఉప్పన్నం అమనాపం ఉప్పన్నం మనాపామనాపం నిరుజ్ఝతి, ఉపేక్ఖా సణ్ఠాతి – అయం వుచ్చతానన్ద, అరియస్స వినయే అనుత్తరా ఇన్ద్రియభావనా జివ్హావిఞ్ఞేయ్యేసు రసేసు.

౪౩౮. "పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖునో కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా ఉప్పజ్జతి మనాపం, ఉప్పజ్జతి అమనాపం, ఉప్పజ్జతి మనాపామనాపం. సో ఏవం పజానాతి – 'ఉప్పన్నం ఖో మే ఇదం మనాపం, ఉప్పన్నం అమనాపం, ఉప్పన్నం మనాపామనాపం. తఞ్చ ఖో సఙ్ఖతం ఓళారికం పటిచ్చసముప్పన్నం. ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం – ఉపేక్ఖా'తి. తస్స తం ఉప్పన్నం మనాపం ఉప్పన్నం అమనాపం ఉప్పన్నం మనాపామనాపం నిరుజ్ఝతి; ఉపేక్ఖా సణ్ఠాతి. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, బలవా పురిసో సమిఞ్జితం వా బాహం పసారేయ్య, పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య; ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, యస్స కస్సచి ఏవంసీఘం ఏవంతువటం ఏవంఅప్పకసిరేన ఉప్పన్నం మనాపం ఉప్పన్నం అమనాపం ఉప్పన్నం మనాపామనాపం నిరుజ్ఝతి, ఉపేక్ఖా సణ్ఠాతి – అయం వుచ్చతానన్ద, అరియస్స వినయే అనుత్తరా ఇన్ద్రియభావనా కాయవిఞ్ఞేయ్యేసు ఫోట్ఠబ్బేసు.

౪౩౯. "పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖునో మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ ఉప్పజ్జతి మనాపం, ఉప్పజ్జతి అమనాపం, ఉప్పజ్జతి మనాపామనాపం. సో ఏవం పజానాతి – 'ఉప్పన్నం ఖో మే ఇదం మనాపం, ఉప్పన్నం అమనాపం, ఉప్పన్నం మనాపామనాపం. తఞ్చ ఖో సఙ్ఖతం ఓళారికం పటిచ్చసముప్పన్నం. ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం – ఉపేక్ఖా'తి. తస్స తం ఉప్పన్నం మనాపం ఉప్పన్నం అమనాపం ఉప్పన్నం మనాపామనాపం నిరుజ్ఝతి; ఉపేక్ఖా సణ్ఠాతి. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, బలవా పురిసో దివససంసన్తత్తే [దివససన్తత్తే (సీ.)] అయోకటాహే ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని నిపాతేయ్య. దన్ధో, ఆనన్ద, ఉదకఫుసితానం నిపాతో, అథ ఖో నం ఖిప్పమేవ పరిక్ఖయం పరియాదానం గచ్ఛేయ్య; ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, యస్స కస్సచి ఏవంసీఘం ఏవంతువటం ఏవంఅప్పకసిరేన ఉప్పన్నం మనాపం ఉప్పన్నం అమనాపం ఉప్పన్నం మనాపామనాపం నిరుజ్ఝతి, ఉపేక్ఖా సణ్ఠాతి – అయం వుచ్చతానన్ద, అరియస్స వినయే అనుత్తరా ఇన్ద్రియభావనా మనోవిఞ్ఞేయ్యేసు ధమ్మేసు. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, అరియస్స వినయే అనుత్తరా ఇన్ద్రియభావనా హోతి.

౪౪౦. "కథఞ్చానన్ద , సేఖో హోతి పాటిపదో? ఇధానన్ద, భిక్ఖునో చక్ఖునా రూపం దిస్వా ఉప్పజ్జతి మనాపం, ఉప్పజ్జతి అమనాపం, ఉప్పజ్జతి మనాపామనాపం. సో తేన ఉప్పన్నేన మనాపేన ఉప్పన్నేన అమనాపేన ఉప్పన్నేన

మనాపామనాపేన అట్టీయతి హరాయతి జిగుచ్ఛతి. సోతేన సద్దం సుత్వా...పే.... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా..., జివ్హాయ రసం సాయిత్వా... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ ఉప్పజ్జతి మనాపం, ఉప్పజ్జతి అమనాపం, ఉప్పజ్జతి మనాపామనాపం. సో తేన ఉప్పన్నేన మనాపేన ఉప్పన్నేన అమనాపేన ఉప్పన్నేన మనాపామనాపేన అట్టీయతి హరాయతి జిగుచ్ఛతి. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, సేఖో హోతి పాటిపదో.

౪౬౧. "కథఞ్చానన్ద, అరియో హోతి భావితిన్ద్రియో? ఇధానన్ద, భిక్ఖునో చక్ఖునా రూపం దిస్వా ఉప్పజ్జతి మనాపం, ఉప్పజ్జతి అమనాపం, ఉప్పజ్జతి మనాపామనాపం. సో సచే ఆకఙ్ఖతి – 'పటికూలే [పటిక్కూలే (సబ్బత్థ)] అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య'న్తి, అప్పటికూలసఞ్ఞీ తత్థ విహరతి. సచే ఆకఙ్ఖతి – 'అప్పటికూలే పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య'న్తి, పటికూలసఞ్ఞీ తత్థ విహరతి. సచే ఆకఙ్ఖతి – 'పటికూలే చ అప్పటికూలే చ అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య'న్తి, అప్పటికూలసఞ్ఞీ తత్థ విహరతి. సచే ఆకఙ్ఖతి – 'అప్పటికూలే చ పటికూలే చ పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య'న్తి, పటికూలసఞ్ఞీ తత్థ విహరతి. సచే ఆకఙ్ఖతి – 'పటికూలఞ్చ అప్పటికూలఞ్చ తదుభయం అభినివజ్జేత్వా ఉపేక్ఖకో విహరేయ్యం సతో సమ్పజానో'తి, ఉపేక్ఖకో తత్థ విహరతి సతో సమ్పజానో.

౪౬౨. "పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖునో సోతేన సద్దం సుత్వా...పే.... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ ఉప్పజ్జతి మనాపం, ఉప్పజ్జతి అమనాపం, ఉప్పజ్జతి మనాపామనాపం. సో సచే ఆకఙ్ఖతి – 'పటికూలే అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య'న్తి, అప్పటికూలసఞ్ఞీ తత్థ విహరతి. సచే ఆకఙ్ఖతి – 'అప్పటికూలే పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య'న్తి, పటికూలసఞ్ఞీ తత్థ విహరతి. సచే ఆకఙ్ఖతి – 'పటికూలే చ అప్పటికూలే చ అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య'న్తి, అప్పటికూలసఞ్ఞీ తత్థ విహరతి. సచే ఆకఙ్ఖతి – 'అప్పటికూలే చ పటికూలే చ పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య'న్తి, పటికూలసఞ్ఞీ తత్థ విహరతి. సచే ఆకఙ్ఖతి – 'పటికూలఞ్చ అప్పటికూలఞ్చ తదుభయమ్పి అభినివజ్జేత్వా ఉపేక్ఖకో విహరేయ్యం సతో సమ్పజానో'తి, ఉపేక్ఖకో తత్థ విహరతి సతో సమ్పజానో. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, అరియో హోతి భావితిన్ద్రియో.

౪౬౩. "ఇతి ఖో, ఆనన్ద, దేసితా మయా అరియస్స వినయే అనుత్తరా ఇన్ద్రియభావనా, దేసితో సేఖో పాటిపదో, దేసితో అరియో భావితిన్ద్రియో . యం ఖో, ఆనన్ద, సత్థారా కరణీయం సావకానం హితేసినా అనుకమ్పకేన అనుకమ్పం ఉపాదాయ, కతం వో తం మయా. ఏతాని, ఆనన్ద, రుక్ఖమూలాని, ఏతాని సుఞ్ఞాగారాని, ఝాయథానన్ద, మా పమాదత్థ, మా పచ్ఛా విప్పటిసారినో అహువత్థ. అయం వో అమ్హాకం అనుసాసనీ"తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

ఇన్ద్రియభావనాసుత్తం నిట్ఠితం దసమం.

సళాయతనవగ్గో నిట్ఠితో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

అనాథపిణ్డికో ఛన్నో, పుణ్ణో నన్దకరాహులా;

ఛఛక్కం సళాయతనికం, నగరవిన్దేయ్యసుద్ధికా;
ఇన్ద్రియభావనా చాపి, వగ్గో ఓవాదపఞ్చమోతి.

ఇదం వగ్గానముద్దానం –

దేవదహోనుపదో చ, సుఞ్ఞతో చ విభఙ్గకో;
సళాయతనోతి వగ్గా, ఉపరిపణ్ణాసకే ఠితాతి.

ఉపరిపణ్ణాసకం సమత్తం.

తీహి పణ్ణాసకేహి పటిమణ్డితో సకలో

మజ్ఝిమనికాయో సమత్తో.